BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
18 B
44

Digitized by Google

N
111
13

Digitized by Google

Digitized by Google

IVS PONTIFICIVM NOVVM

SIVE

ANALYTICA POSTREMI IVRIS ECCLESIASTICI ENARRATIO.

Authore

FRANCISCO ZYPÆO
I. C. Canonico & Officiali
Antuerpienſi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus ANTONII HIERATI, ſub ſigno Gryphi.
ANNO M. DC. XX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Jac. [illegible] 8. [illegible]

REVER.^mo ET ILLVSTR.^mo
DOMINO

MATTHIÆ HOVIO

ARCHIEPISCOPO

MECHLINIENSI.

VETVERAT Alexander Magnus, ne quis, præter Apellem, eum depingeret. Argumenti Libri huius maieſtas magis meo expolitum, magis eruditum penicillum poſtulabat. Ea me ratio mouebat, vt ſub tenebris preſſurus domi continere eum mallem. Obganniebat tamen ille, aliorum conſilijs animatus, & tutò ſe in publicum proditurum contendebat, ſi ſub ſplendore nominis tui aſpiceretur: & quamuis informis, maculoſus, malè pictus eſſet; tùm alia tamen ſpecie appariturum: non ſecus, quàm in Iride ac vitris quibuſdam videmus ad Solis obiectum alios aſpici colores, quàm rebus ipſis inſunt. Solem ſuum Illuſtriſſime Præſul Te agnoſcito; qui in hoc Belgicæ Eccleſiæ horizonte illuces. Patiare igitur vt candore, ſolari veſtro fiat lucidus; aſcititio colore, ceruſſa veſtra ſpecioſus.

Quod ſi radios in eum tuos emiſeris ; ſimul ægra Zoilorum lumina facilè obcæcabis. Ita magnus Deus in æuum magne Præſul Te ſoſpitet. Ita voueo

Obſequijs tuis æuiternum dicatus

Franciſcus Vanden Zype.

Ad

AD LECTOREM.

PRVDENTER *admodum Iuſtinianus Imp. C. de vetere Iure enucleando inhibuerat, ne quis Iuriſperitorum conſummationi Iuris librorum ſuis auſpicijs compoſitorum commentarios applicaret, & verboſitate ſua illius compendium confunderet: quemadmodum, inquit, in anterioribus temporibus factum eſt; cum per contrarias interpretantium ſententias totum pene Ius conturbatũ eſt: ſed ſufficiat per indices tãtùm, & titulorum ſubtilitates (quæ* παράτιτλα *nuncupantur) quædam admonitoria eius facere. Ex illius enim Conſtitutionis neglectu, paulatim pullularunt infinita quæſtionum, diſputationumque volumina; Oceanus, inquam, Iuris controuerſi, atque immenſa vaſtitas. Ad eum modum Pius IV. Conſtitutione confirmatoria Oecumenici Concil. Trident.* VII. *Kalend. Febr.* CIↃ. IↃ LXIII. *ad vitandam peruerſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret, prout liberet in decreta Concilij commentarios & Interpretationes ſuas edere, interdixit, ne quis ſine authoritate Sedis Romanæ audeat vllos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcolia, vllumve omnino interpretationis genus ſuper ipſis Concilij decretis quocumque modo edere. Si cui verò, inquit, in eis aliquid obſcurius dictum, & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit: aſcendat ad locum quem Dominus elegit: ad Sedem videlicet Apoſtolicam, Omnium fidelium magiſtram. Cùm itaque Pius IV. omnes huiuſmodi contro-*

uerſias ſibi reſeruaſſet, neque is, vniuerſalis Eccleſiæ regiminis, negotiorumque ex toto orbe confluentium pondere preſſus, enucleandis illis ſe dare poſſet; ex ſuis Senatoribus (Cardinalib. inquam, S. Romanæ Eccleſiæ) delectum habuit; eamque prouinciam delegauit. Ea deinceps Congregatio Cardinal. Concilij Trident. interpretum nuncupatur. Quibus & ea authoritas data eſt, quæ olim in Rep. Romana Prudentibus: quorum Reſponſa pro iure accipiebantur. vt illorum Reſolutiones in vtroque foro ſeruandas, & iuxta eas iudicandum aſſeratur. quippe, vt ipſi de ſe teſtantur, apud Serolam Prax. part. I. v. Authoritas p. 2. v. Abſ. habent poteſtatem inſtar Pontificiæ, vt amplitudo eorum Pontificiæ hodie proxima eſt. Nonnunquam tamen ſi quando minus per Cardinalium Interpretum reſolutionem ſatisfactum eſſe videtur; repetitis vicibus deliberatur: ac denique totius rei momenta ad Pontificem deferuntur; qui porrò oraculo ſuo definit, & immobilem terminum controuerſiæ imponit. Circumferebantur antehâc Cardinalium Interpretum diuerſæ, & manuſcriptæ reſolutiones, & diuerſo ordine concinnatæ: donec anno CIↃ IↃ CVIII. *ſub titulo Deciſionum Rotæ Part.* IV. *quaſi ex Bibliotheca Proſperi Farinacij fugitiua Francofurti typis vulgatæ ſunt. ſed vt fugitiua plura ſimul vitia, cenſuraſq́; ſecum traxerunt, diuerſis deinde locis, temporibuſque recuſæ. Itaque vt Inſtituti mei rationem paucis patefaciam; verſabitur illud circa ius pontificium duntaxat; nec vetus illud quidem, (in quo vt & in iure ciuili ſatis, ſi non plus ſatis à ſexcentis, & eo amplius eſt deſudatum) niſi quà fortè illius ſe mentio, ad noui demonſtrationem ita ſponte ingerat, vt excludi non poſſit; ſed nouum illud, quod ſuppeditant Con-*

ſtitu-

ſtitutiones pontificiæ, quæ hactenus ad volumina Iuris Canonici non acceſſerunt; & Concilij Trid. decreta; denique mores noſtri, & obſeruatio hodierna. Cuius quidem nec vltima cura eſſe debet: cùm paucæ hodie prouinciæ puro puto iure vtantur, ſiue de ciuili ſiue de Eccleſiaſtico loquamur; (vt Belgicæ ditiones quidem maiori ex parte conſuetudinariæ ſunt) meminiſſeque adeo oportet moniti, quod proponit Tacitus, Morum, inquit, animorumque prouinciæ, niſi ſint gnari, qui de ea conſultant; perdunt ſe & Remp. Et ad Conſtitutiones quidem quod attinet, per indices tantum; vt præſcribit Iuſtinianus, admonitoria ſolum quædam earum faciam; præſertim cùm eas non omnes vſus paſſim, præterquam in Italia fortè, receperit. In Concilium Trid. porrò non aliter me ingeram, quam Pius IV. permiſit: ſed analyticè tantùm illius decreta enarrabo: quicquid autem explicationis accedet; acceptum erit à loco quem Pius demonſtrauit; Congregatione, inquam, Cardinalium Interpretum, non ex codice tamen aliquo dubio, ſed eorum monimentis, qui ad libram certi iuris expẽderunt, ſuppoſitione, an genuinæ pro iure generatim reſponſæ, pro caſus ſpecialis definitione datæ delatæque fuerint eorum Reſolutiones; quas ſcriptis ſuis inſeruerunt: quas ſparſim legi, ſelegiq́. quibus adnectam, ſi quid eò ſpectans me vſus docuit, ac praxis, optimaque legum interpres conſuetudo. Vniuerſa porrò in ordinem Decretalium redegi. quæ methodus magis mihi probata eſt, ob cõmunem vſum, & quia ipſi Pontifices laudarunt; tametſi alij nec indocti alias prætulerint, & in libris ſuis obſeruarint. Boni conſulat, quiſquis in hoc opere publicæ ſuæve rei idoneum aliquid repererit: qui nihil repererit, ſine offensâ ſeponat. nec alteruter

velim indignetur, ſi ſtylus non vniformis, non terſa aure ſit dignus: imò etſi perſonata ſæpius vocabula, quæ ipſi latini ſermones authores non agnoſcerent, intercurrant: quibus practica cognitio tradi cupit; quæque ideò illius nomenclatori indulgenda ſunt. Cur enim minus vernaculæ, ac barbaræ, quàm Græca voces Latino iure donentur, & in medium producantur.

Cum volet vſus,
Quem penes àrbitrium eſt, & vis, & norma loquendi?

Quo eodem in argumento quærit S. Auguſtinus, quid proſit clauis aurea, ſi non aperiat; quid noceat lignea ſi aperiat. Si bonæ clauis officio me functum iudicaueris, Lector; erit quod mihi gaudeam, tibi gratuler: ſin minus, ſaluebis tamen ab eo, cui voluntas non defuit, & valebis. Antuerpiæ VIII. *Kalend. Mart.* CIↃ.IↃ CXX.

INDEX

INDEX TITVLORVM, QVI IN HIS QVINQVE LIBRIS IVRIS PONTIF. NOVI CONtinentur.

Liber Primus.

De Summa Trinitate & fide Catholica, pag. 1.
Conſtitutionibus, 10.
Reſcriptis, 17.
Electione, 21.
Renunciatione, 39.
Supplenda negligentia Prælatorum, 42.
Tranſlatione Epiſcoporum, 44.
Ordinandis, 44.
Filijs Presbyterorum, 53.
Maioritate & Obedientia, 54.
Treuga & Pace, 60.
Officio Ordinarij, 61.
Officio Delegati, 80.
Officio Legati, 86.

Liber Secundus.

De Iudicijs, 88.
Foro Competenti, 91.
Libelli oblatione, 124.
Dilationibus, 126.
Ferijs, 127.
Cauſa poſſeß. & propriet. 129.
Dolo & Contumacia, 131.
Confeßis, 133.
Probationibus, 134.
Teſtibus, 134.
Iureiurando, 134.
Præſcriptionibus, 135.
Appellationibus, 135

Liber Tertius.

De Vita & honeſtate Clericorum, 141.
Cohabitatione Clericor. & mulier. 145.
Præbendis, 152.
Clericis non reſidentibus, 155.
Conceßione Præbendæ, vel Eccleſiæ non vacantis, 177.
Inſtitutionibus, 178.
Clerico ægroto, 184.
Ne ſede vacante, 186.
His quæ fiunt à Prælatis ſine cōſenſu Capituli, 189.
His quæ fiunt à maiori parte Capituli, 191.
Vt Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur, 192.
Rebus Eccleſiæ non alienandis, 205.
Emptione & venditione, 208.
Feudis, 211.
Fideiuſſoribus, 212.
Pignoribus, 213.
Solutionibus, 214.
Teſtamentis, 214.

† 5 *Suc-*

Succeſſionibus quæ ab inteſtato deferuntur, 228.
Sepulturis, 232.
Parochijs, 235.
Decimis, 244.
Regularibus, 251.
Religioſis domibus, 281.
Iure patronatus, 290.
Cenſibus, Exaction. & Procuratoribus, 294.
Celebratione Miſſarum, 297.
Reliq. & vener. Sanctorum, 305.
Aedificandis & reparandis Eccleſiis, 308.
Immunitate Eccleſiæ. 316.
Ne Clerici vel Monachi negotijs ſæcularibus ſe immiſceant, 330.

Liber Quartus.

De Spōſalibus & Matrimonijs, 331.
Condit. appoſ. in deſponſ. 352.
Coniugio Leproſorum, 354.
Cogna. ſpirit. 355.
Eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ, 356.
Conſanguin. & Affinit. 361.
Frigid. & maleficiatis, 365.
Matrimonij contractione contra interdictum Eccleſiæ, 368.
Qui filij ſint legitimi, 370.
Diuortijs, 372.

Liber Quintus.

De Accuſationibus, 373.
Simonia, 381.
Magiſtris, 384.
Iudæis, 385.
Hæreticis, 386.
Apoſtatis, 391.
Homicidijs, 394.
Pugnantibus in duello, 395.
Torneamentis, 398.
Adulterijs, 398.
Furtis, 398.
Vſuris, 399.
Crimine falſi. 417.
Sortilegijs, 418.
Maledicis, 420.
Clerico non ordinato celebrante, 422.
Clerico per ſaltum promoto, 422.
eo qui ordines furtiuè ſuſcepit, 422.
Exceſſibus prælatorum, 423.
Priuilegijs & exceſſibus priuilegiatorum, 427.
Purgatione canonica, 432.
Pœnis, 434.
Pœnitent. & Remiſſione, 438.
Sent. Excōmunicationis, 449
Interdicto, 452.

FINIS INDICIS TITVLORVM.

APPROBATIO CENSORIS.

EGo Infraſcriptus S. T. L. Archipresbyter & cenſor Librorum ordinarius in Ciuitate Antuerpienſi, recenſui Tractatum, cui titulus, IVS PONTIFICIVM NOVVM: ſiue Analytica poſtremi Iuris Eccleſiaſtici Enarratio, per R. D. Franciſcum vanden Zype I.C. Canonicum & Officialem eiuſdem Ciuitatis ſtudioſè concinnatum. Nihilque in eo reperi quod quemquam cum ratione offendere poſſit. Quin multa antehac nunquam edita, pleraque etiam Eccleſiaſticorum Tribunalium directioni accommodata, & pro vſitata hoc tempore Praxi neceſſaria, eundem commendabilem apud me reddiderunt, vt cenſuræ meæ ſuffragio dignum æſtimauerim, qui protinus typis commiſſus lucem adſpiciat. Datum Antuerp. in Seminario Epiſcopali Prid. Cal. Iunij Anno ∞ IↃ CXIX.

Laurentius Beyerlinck.

TRACTA-

Digitized by Google

TRACTATVM R. Domini Franciſci Vanden Zype, I.C. Canonici & Officialis Antuerpienſ. qui inſcribitur IVS PONTIFICIVM NOVVM: ſiue Analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarratio ſedulo, perlegi, nihilque in eo reperi quod Orthodoxæ fidei, vel bonis moribus aduerſatur. ſed omnia ad quæſtiones hoc tempore maximè occurrentes doctè reſoluendum, & iuſtè iudicandum cuiuis iudici Eccleſiaſtico mirum in modum conducit, vnde & fore magnæ vtilitatis, dignũq; typis vt mandetur iudicaui. Datum in noſtro Prædicatorum Conuentu Colonienſ. Anno 1620. 3. Nonas Aprilis.

Frater Ioannes Boucquetius S. T. D.
Prior Colon. & Vic. Conuent. ad Rhen.
Moſel. & per VVeſtphaliam.

Digitized by Google

IVS PONTIFICIVM NOVVM.

SIVE

ANALYTICA PO-STREMI IVRIS ECCLESIAſtici Enarratio.

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Diſcite Iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.

MERITO Pontifices volumina ſua *Decretalium* (vt indigetant) *Sexti*, *Clementin.*& Iuſtinianus *Codicem* ſuum auſpicati ſunt, *à ſumma Trinitate, & fide Catholica*; ex monito gentili, ſed ſacro; *à Ioue principium*. eademque ex cauſa verſuum Virgilianorũ optimum illum eſſe, quem modo recitauimus, Oraculum aſſeruit: generatim enim, Iuſtitiam virtutem vniuerſalem proponit, & ſpeciatim cultum diuinum: prima enim ac potiſſima Iuſtitiæ pars conſiſtit in cognitione ac cultu veri Dei. Et quia ab illa ad hunc progreſſus, vti argumentabatur Cato, ideo purâ mente Deum colendum eſſe, quia animus ſiue ſpiritus eſſet; circa Fidem Catholicam eruendam, ac propagandam prima ſtatim Concilia ipſorum etiam Apoſtolorum hactenus deſudarunt. Et vero Oecumenicum Concil. Trid. quo infelix hoc ſæculum ſalutarius antidotum nullum habere potuit aduerſus hæreſes, *à laude & gloria ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis exorditur, & ad incrementum & exaltationem Fidei, & Religionis Chriſtianæ, atque extirpationem hæreſum*, ſe conueniſſe declarat. adeoque infinitas controuerſias eò ſpectantes, vt & Lateranenſe vltimum, & Florentinum ſub Eugen. 4. decidit: de quibus vti magis ad ſacratæ Theologiæ ſtu-

dium ſpectantibus nihil hic referam. Id enim ſolum, quod ad politiam ſacram & forum Eccleſiaſticum pertinet, tangere inſtitui; Faue *ô ſapientia*, *quæ ex ore Altiſſimi prodijſti*;

O mutis quoque piſcibus
Donatura Cygni, ſi lubeat, ſonum!

1. Fidei profeſſio. Ea igitur in re primas facile obtinet fidei † orthodoxæ profeſſio: ad quam explicitè faciendam, Catholici omnes animo prompti eſſe debent, actu ac re ipſa præſtare tenentur, quicumque ad beneficium aut officium aliquod Eccleſiaſticum promouentur, *Concil. Trid. ſeſ. 25. cap. 2. de reform. ſ. 24. cap. 18. c. 12. cum dignitates. § prouiſi.* Sic & Carolus Magnus iam olim ſanxerat his verbis; *quando presbyteri aut diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere. Renat. Choppin. de ſac. polit. for. lib. 1. t. 5. nu. 2.* Cuius quidem profeſſionis formulã pro Græcis edidit, fel. record. Greg. 13. & pro Latinis Pius 4. *in Conſt. Iniũctã idib. Nou. 1564. (quã refert Pet. Matthæ. in ſuo ſept. Decret. ſ. 1. t. 1. c. 4.) & in alia Conſt. Inc. In ſacroſancta.* Idem iniungitur ijs, qui doctoratum, Licentiam, aut cuiuſuis artis profeſſionem adipiſcuntur, chirurgis, medicis, confeſſarijs, concionatoribus, aduocatis, & procuratoribus in cauſa Religionis, magiſtratibus, ludimagiſtris, bibliopolis, obſtetricibus, *Trid. ll. cc. Prou. Mech. t. 1. an. 1607.*

A & quibus præſtanda.

Qua forma.

2. Sacri libri. Et ne bono fidei ſemini diabolus ſuperſeminet zizania, prudenter Concil. Trid. *ſ. 4. de edit. & vſ. ſac. lib.* decreuit, vt vetus † ſacrorũ librorũ & vulgata editio pro authentica habeatur, nullus eam reijciat, ſed in omnibus lectionibus, prędicationibus, & expoſitionibus pro authẽtica ſit; ſacrã Scripturam nemo contra vnanimem Patrũ conſenſum interpretetur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere, vendere aut apud ſe retinere, quoſuis libros de rebus ſacris, ſine nomine authoris, & niſi primum examinati probatique fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis, confiſcationis, & combuſtionis (ſi quid hæreticum contineant) librorum, & centum ducatorum, & quoad typographos aut bibliopolas, ſuſpenſionis ab exercitio ad annum.

Iuxta

ta Concil. Lateran. ſeſ. 10. Regulares inſuper ſuorum ſu-
ſorum licentiam habeant. Iiſdem pœnis ſubdantur, qui
non impreſſa, ſcripta tamen aliter euulgant, & com-
nicant, quorum ſi authores non edant, ipſi pro illis ha-
ntur. Gratis autem fiat examen, & detur Approbatio
Licentia in ſcriptis, & in fronte aut calce libri ponatur.
mo deniq; ſacræ Scripturæ verba ad ſcurrilia, vana, de-
ctiones, ſuperſtitiones, vel libellos famoſos applicet:
ſecus quid fecerint, vti temeratores, & violatores ver-
Dei, Iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coerceantur.
Atque hæc quidem quoad librarios ſpectat, † extenſius
m inhibentur in Sereniſſ. Principum Belgij edicto, *edi-* 5. Bibl. op-
l Concil. Prouinc. Mech. an. 1607. *ar.* 2. *& ſeq. & in altero* x.
anno 1616. 11. *Martij de librarijs. Phil.* 2. *edict. Brux. dato* 26.
9. l. edict. fol. 815. vetuit comœdias, tragœdiaſque, canti-
s & ſimilia, etiam mutas repræſentationes exhiberi,
pi quia viſitatione paſtorũ, & magiſtratus, & eorũ con-
i qui inhibebunt omnia offenſiua. At vero idem repe-
in d. edictis Principum, & ad viſitatores ab Epiſco-
eputatos loco paſtorum reijcitur. Magna certe pru-
ia, quam horum temporum experientia docuit, olim
Auguſtus immunes verberum hiſtriones reſponde-
Tac. lib. 1. *Ann.* ſed ſecuti Imperatores prauam inſo-
am coercuerunt.

brorũ † editorum ac prohibitorum Index, iuſſu Car. 4
ug. mem. editus eſt, ex Iudicio Vniuerſitatis Loua- Index librorum prohib.
ſis, poſt Concil. Trid. authoritate & placito Regio
ore Ferdinandi Ducis Albani fuit publicatus. Alius
queà Clemente VIII. editus non eſt publicatus, ni-
tenus comprehenditur in regulis prioris. ſed certe
d amuſſim hactenus ſeruatus quoad viros doctiores,
unquam omnes ingreſſus ſuarum bibliothecarũ iſti-
di libris interdictis clauſerunt, ſingulatim dum ex
ſſo de religione nõ tractant. Epiſcopis hæreticorum
s pro neceſſitate & tẽpore legere permiſit Conc. Car-
4. *c. Epiſcopus.* 37. *diſt.* quidam alij id faciunt ex licentia:
am doctores, profeſſores, concionatores, paſtores,

dum inter hæreticos verſantur, oues hæreticas habent, quas conuertere nitantur, & ſi poſſint paſtores quidem obligantur. ad quem finem permiſſa ſibi media putant, vt noſcant morbum, quibus retinaculis hæreat, ac argumentis perſuaſi non euomant infecti peſtiferum dogma: quibuſcum ſi diſputationis pugna ineunda eſt; congreſſuri arma perſpicere, indagare licitum autumant. quod non reciperem vbi poteſtate externa hæretici coerceri ſatis poſſunt: an vbi non poſſunt, liceat; non definiam. quidam denique natura in vetitum nituntur, vt de libris Veientonis ſcribit Tacit. *lib.* 15. *Ann. Libros*, inquit, *exuri iuſſit* (Nero) *conquiſitos, lectitatoſque; donec periculo parabantur: mox licentia habendi obliuionem attulit.*

Singulariter Car. Molinæus ſpeciali Conſt. *Clem.* 8. 26. *Auguſti* 1602. *quam refert Stephan. Quaranta in ſumma Bullarij verb. libri.* damnatus eſt cum reuocatione omnium contrariarum licentiarum, quæcumque eius opera legendi: etſi tamen eo apud Iuriſconſultos practicos nemo hîc ſit frequentior; vti & ea Bulla, hîc publicata non eſt. Cenſuris etiam Bullæ Cœnæ nunc impreſſores librorum prohibitorum innodantur, *vti habet Farinac. tract. de hæreſi. q.* 180. vbi latè quæ ad librorum huiuſmodi lectionem, retentionem, & concionum hæreticarum auditionem, ſimiliaque pertinent. Ad hunc modum ſi à Iudæis vbi tolerantur, periculum peruerſionis Catholicorum aliquod ſit, quomodo inhibendi ſint, habet Conſtit. *Greg.* 13. *Inc. Antiquæ, quam refert Ioan. Azorius Inſt. Mor. l.* 8 *c.* 22.

5. Vernacula Biblia.

At vero † ne lippi & tonſores, deliri, ſenes, & garrulæ anus de fide diſputent, magni refert ad impediendas hæreſes. Vnde iam olim Innoc. 3. Gallicam ſacrorum librorum tranſlationem non permittendam paſſim laicis & fœminis ſtatuerat, *Azor. Inſt. Mor. l.* 8. *c.* 26. *q.* 4. *Reg.* 4. *Indicis librorũ prohibitorum, quam ſequitur Synod. Dioc. Mech.* 1609. *tit.* 1. *c.* 8. ſine Ordinarij licentia biblia vernacula legi vetat, præſertim cum ne eruditi quidem, facile ſe intra terminos contineant: vt non vulgariter Tacit. Agricolam, in eius vita laudet, *Retinuit*, inquit, *quod eſt difficillimum, ex ſapientia modum*

lau…

. Ad quam Innocent. rationem, cùm nouatores noſtri
lius haberi, & moderatores videri nunc velint, quæ
io eorum vehementia fuit, Magnæ Britanniæ Regis,
d Batauos legatus in ea oratione, quam habuit in con-
tu Ordinum confœderatorum, *6. Octob.* 1617. Regem
m refert ordinibus declaraſſe, puncta prædeſtinatio-
nimis obſcura, & profunda eſſe pro captu vulgi, nec
buiſſe pro concione populo proponi. neque id diffite-
ſed probat qui Bilancem apologeticam ad eam ſcripſit
63. 64. vbi & Regis conſilium pluribus literis *nuncupa-
m 6. Martij* 1613. datis refert Ordinibus ſcriptum fuiſſe
miniſtris interdicerent, ne in ſuggeſtum eiuſmodi di-
utationes adferrent: quod & ipſum in ſua Remonſtra-
one Ioan. Oldenbarneueltius amplectitur, vir Mineruæ
oliticæque prudentiæ gratior, quam fortunæ; niſi bene
rtat. qui vtinam tam Regis Hiſpaniæ partes egiſſet, quã
giſſe accuſatur! nunquam meo iudicio tam ſtabilita fuiſ-
t confœderatorum Ordinum Reſp. neq; Hiſpanica res
x quo officium ſuum is ingreſſus eſt, in peius ruere, &
etro ſublapſa referri cœpiſſet.

Quod ſi Innoc. ſanctio obſeruata fuiſſet, ſæculum no-
ſtrum non vidiſſet incommoda, quæ longè tunc proſpi-
iebantur, & infelicitas noſtri temporis tulit. Non quod
acræ litteræ malæ ſint, non magis quam petaſo malus eſt,
quia ſtomachus meus eum non fert, qui olus tantum de-
coquit. Nec quamquam valens ſibi quiſquam videatur
intempeſtiuus eſſe debet, vt qui cæna vixdum ſumpta *cru-
dum pauonem in balnea portant.*

Ita neque quiſquam antequam didicerit, & bene de-
coxerit ſacras literas, eas docere aut de ijſdem diſputare
debet, & venditare ſe ſolis inſtar cum lumine natum. Scri-
ptura ſacra ſi ſine Dei ſpiritu legatur, mors in olla eſt: *litte-
ra occidit, ſpiritus autem viuificat*: Cera eſt, pro affectu, & ſi-
ne legentium flectitur, ſi non ad inueſtigandam ſine præ-
iudicio veritatem legitur, ſed vt quiſque illius verbulis
phantaſmata tantum ſua ſtabiliat. Id magis ſcito quam pio
exemplo docuit, quiſquis edidit libellum *Prurit-Anus.*

 Iudas,

Iudas, & populus *l.1.Machab. cap.3.* poſt ieiunium, cilicia, cinerem, veſtium diſciſſionem, demum expanderunt libros legis, *de quibus*, inquit, *ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum*. Ecce ipſam idololatriam à gentibus è ſacris litteris ſumptam, & fortè omnes Ouidij aliorumve fabulas. Plato alijque ſapientes Græci, Chaldæique Philoſophi litteras ſacras legerunt, ſine fructu & ſcientia veritatis, quia ſuo iudicio illas ſubiecerunt, non ſe illis. Petrus *epiſt.2.c.3.* de Pauli ſcriptis aſſerit quod in ijs ſint quædam difficilia intellectu, *quæ, inquit, indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.*

6 Quare & bene Alexan. 4. vetuit laicæ perſonæ† publicè vel priuatim diſputare de fide, vtpotè cuius ea non ſit profeſſio, *c.2. §.1. de Hær. in 6. Conc. Mech. dioc. 1609. t.1. c.1.* Etiam olim Gregor. 7. ante annos 500. Duci Bohemiæ petenti, vt iuxta Sclauonicam, linguam diuinum Officium celebrari liceret (quod hodie nouatores exagitant) reſpondit negando ſe bono eccleſiæ poſſe permittere, lib. 7. ſui Reg. in epiſtola ad eum miſſa, *relata ab Azor. vbi ſupra.* Sic Concil. Trident. *ſ. 22. cap. 8. de ſacrif. Etſi miſſa*, inquit, *magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus vt vulgari paſsim lingua celebraretur* &c.

Ne laici de fide diſputent.

Etſi mandet ibi tamen à parochis populo ea myſteria exponi, ſicut & catechiſmum, & neceſſaria ad ſalutem, *ſ. 5. c. 2.* ſacramentorum vim & vſum. *c.4. & 7.* ſimiliter procedit *Can. 9. ſeſſ. 22.* Romani ſignum Imperij linguam habuerunt, & ad dignitatem ac maieſtatem ſuam pertinere exiſtimarunt ſuo idiomate legationes excipere, & proferre.

Præceptum Præſidibus ac iudicibus fuit non alio ſermone decreta, ſententias pronunciare, vnde omnia olim pacta, ſtatuta, contractus, eo ſermone celebrabantur, qui ſtylus manſit apud Belgas vſque ad duo poſtrema ſæcula, & in Gallia vſque ad Ludouicum XI.

po- cum

Neque

Neq; ſemper, † vt quibuſdam flaccidis videtur, hæreticis omnia concedenda ſunt quæ poſſent, vt nec antiqua Concilia fecerunt, quorum itidem exempla habet ibid. Azor. Præſertim vt Concil. Epheſ. non ſuffecerit à Neſtorio B. Mariam vocari χριςοτόκον, ſed voluerit θεοτόκον: vt Synodo Nicenæ non ſatis fuerit Chriſtum Arrianos fateri ὁμοίουσιον, ſed exegerit ὁμούσιον: vt Aſiaticis permiſſum non fuerit paſcha celebrare Luna 14. ſed Dominica proxima poſt Lunam 14. Ob cuiuſmodi quæſtionem Policarpus Ioannis Apoſtoli diſcipulus ad Anicetum ſub Antonio Pio Romam venit. 7 Non omnia quæ poſſunt concedenda.

Circa quam etiam quæſtionem Concil. Arel. in Gallia tempore Conſtantini decreuit, vt paſcha vno die & tempore per orbem obſeruaretur, & ad Syluestrum ſcripſit, vt is iuxta conſuetudinem litteras ad omnes dirigeret, vtpotè tanquam vniuerſalis eccleſiæ Epiſcopus. 8 De vſu Calicis.

Poſt Concil. Baſil. quod Bohemis cõſenſit † vſum calicis: Concil. Trident. id non reuocauit, ſed an concedendum alijs, vt petebatur, nationibus foret, ad prudentiam S. Pontificis remiſit. *Decret. vlt. ſ. 22.* Itaque Pius 4. inſtante Maximil. II. Bohemis, Morauis, Sileſijs, Luſatijs, Auſtrijs, Styrijs, Carinthijs conceſſit, ſperans ea beneuola permiſſione eos ad mentem reducendos ſaniorem. Sed fruſtra, nam obſtinatiores multo facti: quaſi eccleſia Roman. eorum cauſam probaſſet. *Refert Ioann. Rebulloſa in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica, ſub nom. Bohemia.* vtinam ea ratio res Bohemicas ſenſim non deduxerit ad eum ſtatum quem his annis videmus! Eodem modo Conc. Trid. etſi inſtarent, multi etiam Catholicorum Principum oratores, noluit relaxare præceptum poſitiuum, de obſeruãdo à presbyteris cœlibatu: etſi aliqui vrgerent, ea ratione multos Apoſtatas redituros ad fidem, alios in ea manſuros, quod ſedata carnis tentigine, ſpiritui deformationis occluderetur ingreſſus, quâ ſolet ferè omnibus nouatoribus aduenire. Cælibat. Sacerd.

 Verum-

9 Concio. Verumenimuero † vt fides orthodoxa propagetur, ac conſeruetur, Concil. Trid. paſſim, Epiſcopis, paſtoribus, alijſque, ad quos ſpectat, iubet vt ſacris ad populum concionibus aſſiduè incumbant. Trid. *ſ.* 5. *c.* 2. *ſ.* 24. *c.* 4. 7. lectiones theologicas in cathedralibus eccleſijs, collegiatis inſignibus & conuentualibus inſtitui curent, *ſ.* 5. *c.* 1. Trid. doctrinam Chriſtianam, & rudimenta fidei, Catecheſim & ſalutis monita per parochos Dominicis & feſtiuis diebus pueros populumque doceri, *ſ.* 24. *d. c.* 4. *c.* 7. Pro qua doctrina Chriſtiana varij Pontifices inſignes indulgentias conceſſerunt, & ſpeciatim Greg. 13. *quas habet Serol. ad ſi. pr. p.* 2. *& alias indicat eadem part. v. doctrina, & Quar. v. Magiſter.* & Catechiſmum concipere quibuſdam mandauit Trid. *ſ.* 22. *c.* 7. *ſ.* 25. *De Indice* &c.

Lectio Theologica. Catecheſis.

10 Concionator. Semper tamē † Concilium adhibet eam cautionem ne quis regularis, aut ſæcularis concionetur niſi examinatus, probatus, & prædicandi licentiam adeptus, ne quidem Epiſcopus in aliena diœceſi, *vt declarauit Clem.* 8. *teſte Marc. Anton. Genuenſ. in ſua prax. c.* 58. *Pias. in prax. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. vbi obſeruanda & vitanda in prædicatione enarrat ex Conſt. Leon. 10. Epiſcopo autem contradicente etiam non dicta cauſa (quamuis ſine cauſa id facere non debeat) nemo prædicare poteſt, quantumuis exemptus, quouis priuilegio & appellatione non obſtante *d. c.* 4. §. *nullus.* Interdicere autem debet Epiſcopus ſtatim ſi quis ſcandala, vel errores diſſeminauerit, *d. c.* 2. §. *ſi vero.* & contra hæreſim prædicantes procedere, etiam contra qualitercumque exemptos authoritate Apoſtolica. *d.* §. *ſi verò.*

11 Regularis. Porro quod ad † Regulares ſpectat, illi prædicare non poſſunt in ſua eccleſia niſi accepta ab Epiſcopo benedictione, nec extra eam niſi etiam eius licentia obtenta: *Conc. ibid. c.* 2. alter prædicans puniri debet: etſi non ab Epiſcopo ſed à ſuperiore, *ex cong. Concil. Quarant. & Pias. vbi ſupra.* ſi tamen prædicet errores, prædicationem interdicere ei poteſt Epiſcopus, vt modo diximus. & licet Pius 5. mendicantibus conceſſerit contrarium, vt & plura contra Concil.

Inter-dicere ei. mendi-

oncil. Trid. tamen ea omnia Greg. 13. reduxit ad termi-
is Concilij, *Conſtitutione in tanta, quam Pias. refert vbi ſu-
a.* & licet idem Greg. rurſus poſtea priuilegia mendi-
ntium confirmauerit etiam ſuis contrarijs non obſtan-
bus, tamen in eiſdem literis tum ipſe, tum alij ſubſecuti
ontifices addiderunt clauſulam, *in quantum Concil. Trid.
cretis non aduerſentur*. prædicans tamen hæreſim ab Epi-
opo punitur. *Conc. loco citato. ſ. 5.* vti tota punitio prauita-
hæreticæ, ſpectat ad Epiſcopum & inquiſitorem (vbi is
t) *c. ad abol. de hæret. in 6. Nauar. Conſ. 1. n. 15. eod. tit.* & in o-
ni crimine depoſitione digno Epiſcopus iudicat, non
gularis. *Nauar. de foro com. Conſ. 6.*

Ad propagandam† deniq; fidem Chriſtianam Alex. 6. 12
oui orbis inſulas iuri & Dominio Ferd. Regis Caſtellæ Propagatio fidei per Indias.
Arrag. conceſſit, ducta linea à polo arctico ad antarcti-
um, vt pars altera cederet Luſitano Regi 4. *Non. Maij.*
193. *Refert S. D. P. Matth. l. 1. t. 9. c. 1. hoc eſt punctum*, in-
uit Seneca, *quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur.* O quā
diculi ſunt mortalium termini! Pontifex porro quod
cit eo fine, piè & tanquam electus arbiter, iuſtè fecit in-
er eos Reges: nemini tamen alteri ius ſuum ademit: vn-
e Reges qui fidei prædicandæ impedimenta, aut alias iu-
i belli cauſas non dederunt, exui dominijs ſuis non po-
ierunt. Quantum autem iuris Caſtellæ & Luſitaniæ Re-
es acquiſiuerint, poſtquam non & ipſi eo venerunt, & an
are liberum, vt vult Hugo Grotius, adhuc ſit omnibus,
n eis ſolis proprium, nunc diſcutere non eſt huius loci:
ec operæ-pretium. Nam Rex Catholicus ſemper naui-
ationes aliorum in Indiam prohibebit, neque alij ob id
nquam deſiſtent, quibus ius in armis; quod inter Princi-
pes ſuper cætera valet. *Sed ijs maximum diſcrimen*, in-
quit *Tacit. lib. 4. hiſt. penes quos aurum & opes,
præcipua bellorum cauſa.*

(*‸*)

DE CONSTITVTIONIBVS.

1 Verũ publicatæ Romæ ligent vbique.

VAriè † controuertitur an Conſtitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ, vbique gentium ligent, an vero requiratur publicatio in Prouincia. Azor. lib. 5. c. 3. qu. 3. cenſet publicationem Romæ factam ſufficere de conſuetudine; de Iure ciuili requiri quidem publicationě in Prouincia, ſed ad id Cŏſt. Canonicas, nŏ reſtringĕdas, Canonicũ ius eam publicationem requirens nŏ exſtare: ſed ego exiſtimo, etſi non extet, ex iure ciuili ſuppleri, *c.* 1. 2. *de noui. oper. nunc.* Et quoad conſuetudinem, credo eam Romæ ita ſeruari, & iudicari, ſed in Prouincijs, ſaltem apud nos, cŏtrariam. ſicut in Gallia arbitratium id facit poſt *Felin. Imbertus inſt. for. l.* 2. *c.* 3. *verſ. Accepimus tamen.* Noſtra autem opinio facilè obtinebit apud eos, vbi vel priuilegio Apoſtolico vel aliter non poſſunt executioni mandari, ſine Regum aut Principum placito, quæcumque Româ producuntur. Sed plerumque nunc Conſt. Apoſtolicæ eam clauſulam habent, vt Romę publicatæ vbiq; æquè ligent. ſed contra tamen Pontifex ſuas Conſt. etiam cum ea clauſula, in Prouincijs pro non obligatorijs, in vtroque foro haberi, nec recipi, niſi ſingulatim in Prouincijs promulgentur, ſcit, & patitur: etiam vbi ſuos Legatos ac Nuncios habet; quid ni ergo dicemus eum vt non ligent conſentire; ideoq; vires non habere? vt in alijs communis eſt opinio? *de qua idem Azor. l.* 5. *cap.* 4. *inſt. Mor.* D. Bernardus *de conſid. l.* 3. *c.* 11. *Supereſt*, inquit, *vt generaliter ſuper vniuerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua, ſi veſtra ipſorum Apoſtolica mandata, & inſtituta ea qua dignum eſt ſolicitudine, obſeruentur.* & infra, *falleris, ſi teneri putas; ſi non putas, ipſe peccaſti: aut ſtatuens quæ non tenerentur, aut quod non tenentur, diſſimulans.* Itaque ne ipſe Pontifex in partem culpæ trahatur; cenſebimus eum diſſimulare, quod obligare leges ſuas nolit, vbi non recipiuntur, vt in quouis priuato qualiſcumque potius coniectura quam peccati probanda eſt.

Porrò

Porrò quæri† poteſt an nullæ Conſtitutiones Apoſtolicæ in Belgio effectum habere poſſint, niſi præuio Principum placito, vt vocant. Profectò, ſi res vt ſe habet examinetur, in omnibus non opus eſſe iudicabit, qui non ex præiudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere volet. Nulla enim edicta, quæ ſaltem innotuerunt, id mandant: quæ enim reperiuntur *in libro edictorum, ſub rubrica 8. de cauſis benef.* omnia tam narratiuis verbis (quæ impulſiuam, & finalem cauſam earum Conſtitut. continent) quam diſpoſitiuis, ſonant de prouiſionibus beneficialibus. & in edicto anno 1497. 20. Maij ab abuſibus huiuſmodi Bullarum procurator generalis refertur nomine Principis appellaſſe ad Pontificem Alex. 6. & ſanctam ſedem, & in defectum ſufficientis prouiſionis ad futurum Concilium. Porro Trident. Concil. huiuſmodi abuſibus prouidit nunc ſufficientiſſime, vnde videri aliquibus poſſet, ceſſare poſſe nunc huiuſmodi edicta. † placito opus pro Conſtit. publicatione.

Edictum Carol. 5. 20. *Octob.* 1541. duo circa hanc materiam continet puncta, primum quod nullæ litteræ placiti dabuntur ſuper prouiſionibus, quibus parochus eximatur ab obligatione reſidendi, aut ſuper ætate diſpenſetur, aut ignorantia idiomatis, aut coadiutoria in præbenda, aliove beneficio detur. Secundum quod in omnibus prouiſionibus parochialium adiungetur, vt impetrans teneatur reſidere. Ordinatio Engelberti Naſſouij locum tenentis Regis *Anno* 1493. 28. *Octob.* eſt tantum in iudicialibus, ne in prima Inſtantia Flandri extra patriam trahantur, & conſtat poſtea in Concil. Mech. declaratum reſpectu Epiſcopi Tornacenſ. in prima inſtantia Ordina. locum non habere, quo minus Flandros ſuæ diœceſis, & in cauſis ſuæ Iuriſdictionis, extra Flandriam in prima inſtantia ad ſuum tribunal trahat. Maria. Regens. 13. *Martij* 1553. Concilio magno Mechlinienſi ſcripſit, in quibus bullis Papalibus neceſſarium eſt aut conſuetum impetrare placitum, quod id etiam

fieri

fieri debeat in prouiſionibus, à Nuncijs illorum conceſſis, cum declaratione, quod nouum edictum fieret præcedentibus extenſius, quod nondum vidi, vt nec alterum in prouiſionibus Nunciorum praxis obſeruat, præſertim cum Nuncij nunc apud Principes Belgicæ reſident, & ante exercitium legationis, litteras ſuarum facultatum eis exhibent.

3 Edicta omnia loquũtur in beneficialibus.

Saltem ex his† liquidum eſt edicta ea omnia, non niſi ad beneficialia & abuſus circa ea porrigi, non vero ad curſum impediendum Conſtitutionum Apoſtolicarum, quę pro ſalubri regimine Eccleſiæ, maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abuſus, cum magno decoro domus Dei, Incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Iuſtitiæ ſæcularis promulgantur. Beneficialia porro diplomata ſubreptione, gratia, & ſordibus ſæpe obtinentur, vt incommoda in his frequentia eſſe poſſint, non in illis, adeoque diſpar de vtriſque eſt ratio iudicandi. Sic qui hiſtorias noſtrates ſcripſerunt de inhibitionibus huiuſmodi contra beneficialia, meminerunt, neque vlterius: & quidam addunt ex priuilegio Leon. 10. id poſtea permiſſum. Vt vt ſit; hactenus poſt integrum ſæculum à primis edictis lapſum, & amplius, ne quidem in Concilio Brabantiæ eſſe videtur formulare Placiti aliud, quam pro bullis beneficialibus.

4 At vero †non nemo dicet, vſus habet vt placitum pro quocumque diplomate petatur. Iam in principio dixi me ſupponere præiudicatum hunc ſi non errorem, at opinionem; & diſputare an edictum aliquod ſit quod hunc vſum firmet, & non eſſe demonſtraui, ſed quod plerique qui Romæ aliquid accipiunt, placitum petant; fit: quia ad nomen fiſci, & minas ingentium mulctarum omnes priuatim horrent, nec ob ſumptum paucorum aureorum, quo id placitum impetratur vitandum, vult aliquis quæſtionem vniuerſalem, ſeu omnium, ſuam priuatam ſolius facere; diſputare inquam, num egeat placito, an non. Sed hæc ſingulorum in re ſua agendi ratio,

cito, an-

ipſi

ipſi vniuerſæ iuriſdictioni eccleſiæ præiudicium inferri non poteſt.

Sed hæc controuerſia quomodocumque ſe habeat ſeu ex præiudicata, vt diximus, opinione, quod non ſine placito Conſtitutionis Apoſtolicæ publicari poſſe putauerunt Epiſcopi, ſeu quod non omnibus vulneribus eadem emplaſtra, omnibus morbis venæ ſectiones, eademque remedia conueniant: adeoque pro regimine Eccleſiæ Belgicæ non eadem commoda ſint, quæ Italiæ alijſque locis apta ſunt, ſeu alias: paucæ extrauagantes, quæ Corpori Iuris Canonici (quod vocamus) iunctæ non ſunt, hic promulgatæ, vel Romæ publicatæ, hic vſu receptæ ſunt; quæ quàm ſaluberrimè etiam hic reciperentur, quod ad curam Epiſcoporum ſpectat, quarum delectus, (ſi quidem placito Principali opus ſit) facile à Curia probabitur.

Interea nihilominus † hæc mihi cauſa erit, vt in hoc opere huiuſmodi conſtitutiones Apoſtolicas indice tantum demonſtraturus ſim, latius excurram in nouum ius, quod ſuppeditat Concilium Tridentin. Quod non tantum ſuo motu, pijſſimus & ſapientiſſimus Rex Philip. 2. per Archiepiſcopos, & Epiſcopos publicari hic iuſſit, ſed & ſtrictè obſeruari: vt teſtatur Margareta Duciſſa Parmæ & Placentiæ eius nomine gubernatrix per ſuas litteras 24. Iulij 1565. datas. mandans nomine Regis pro illius obſeruantia, & executione, vt ſæculares officiarij requiſiti ab Epiſcopis promptè brachium auxiliare præſtent. Quin etſi ipſi Eccleſiaſtici in Concilij exequendis omnibus decretis, fuerint negligentes; mandat id deferri ad Concilia Prouincialia Regis, ad remedium adferendum. In his tamen litteris, *vt etiam notauit Choppin. de ſac. polit. l.* 2. *t.* 4. *num.*8. non vult aliquid mutari aut innouari, circa Regalia, Iura, priuilegia ſuæ Maieſtatis, aut ſuorum vaſallorum, ſtatuum, aut ſubiectorum, & ſpeciatim circa Iuriſdictionem laicalem, ius patronatus, Indultum, ſeu ius nominationum, cognitio-

5 Qua ex cauſa Extrau. in hoc opere paucis verbis mentio erit.

6 Concil. Trid. exactè in Belgio ſeruari iuſſum.

gnitionem cauſarum, & materiæ poſſeſſoriæ beneficiorum, decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem hoſpitalium aliorumque piorum locorum (Qua in re Sereniſſimus Princeps *in edict. ad Concil. Mech. ann.* 1607. *art.*23. *vſque ad finem*, vtriuſque iuriſdictionis præiudicium præcauit, & ad commune bonum tum præclarè plura ſtatuit.) Denique alia ſimilia iura, *Non*, inquit, *ad contrauenien dum dicto Concilio, ſed vt executio accommodetur naturæ cuiuſque Prouinciæ*. Sic *Azor. Inſt: Moral. l.* 5. *cap.* 14. *qu.* 3. refert Carol. 5. in Hiſpania ſtatuiſſe, ne Epiſcopi vel Iudices ſæculares permittant, per litteras Apoſtolicas derogari Iuri patronatus laici, ſed earum executio ſuſpendatur, donec S. Pontifex informetur. ſic rectè dicit

7 Cum tēpe ramento pro loci neceſſitate. Cæcilius apud A. Gellium. *Legum oportunitates † & medelæ pro temporum moribus, pro vtilitatum præſentium ratione, proque vitiorum feruōre quibus medendum eſt, flecti debent.*

8 Pietas Conc. ſecreti Regis Cath. in Belgio, erga Trid. Conc. obſeruantiā. Qua in re † nunquam ſatis mirari potui piam reſolutionem Concilij ſecreti Maieſtatis ſuæ Catholicæ in Belgio 6. *Iunij* 1569. conſulti ſuper reſponſo Concilij Friſiæ, quoad admiſſionem dicti Concilij Tridentini, dum vltimis ſuæ conſultationis verbis huiuſmodi vtitur.

Que generalement le Concile doibt eſtre publiè, non obſtant quelques difficultez, qui ſe pourrioent offrir, que auſſi les Eſtatz des aultres Prouinces, ont faicte ladicte publication, non obſtant les difficultez par eux propoſees, ou apres auoir la reſolution de ſa Maieſté ſur les poincts que lui ſont remonſtres, L'on pourueoira, que de raiſon.

9 Non æquè Galloru. Non æque † piè de Gallis refert Paſquier. *en ſes Recherches lib.* 3. *cap.* 28. his verbis, *en toutes leſquelles particularitez, nous auons troué tant de repugnance & contrauention à nos anciennes libertez, que iamais nous ne peuſmes nous induire à receuoir ce Concile.* Eadem fere forma argumentandi vtitur impia. *Conſultatio Caroli Molinei ſuper facto Concil. Trid.* in qua ad illud ener-

uan-

uandum fruſtra conradit, & multa malâ fide, plurimi obtorto collo tranſuerſim, ſeu extra propoſitum trahit decreta, quæ ſecus in Gallia obtinẽt. Quibus omnibus vnica illa d. pijſſimi Concil. priuati ratio, ſatis, & plus ſatis facit.

Conſtitutiones † vt generatim obſeruentur, latæ ſunt, 10
& contra eas ſuo non perſonarum & rerum ſerio delectu indulgere oportet: ad æque præcipit ſacroſ. Concil. Trident. *ſ.* 25. *cap.* 18. *vniuerſi* vt ſacratiſſimos Canones exactè omnes, & quoad fieri poterit, indiſtinctè obſeruent: quod ſi vrgens iuſtaque ratio, & maior quandoque vtilitas poſtulauerint, cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, ac ſumma maturitate atque gratis à quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur. S. Bernard. *de conſid. l.* 3. *cap.* 10. *Non ſum*, inquit, *tam rudis vt ignorem poſitos vos diſpenſatores; ſed in ædificationem, non in deſtructionem. denique quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. vbi neceßitas vrget, excuſabilis diſpenſatio eſt: vbi vtilitas probat; diſpenſatio laudabilis eſt: vtilitas dico communis, non propria: nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio; ſed crudelis dißipatio eſt.*

Diſpenſationes cõtra Cõſtitutiones quando permittẽdæ.

11
Ditiones † hæ Belgiæ conſuetudinariæ ſunt; vt mores primo loco eis ius ſint. de Flandria teſtatur Iacob. Marchantius, *in deſcript. Fland. lib.* 1. *t. de legibus.* & deinde Principum edicta; ac ijs deficientibus ius ſcriptum toto orbe æquiſſimum, vt etiam Turcæ Codice Iuſtinianæo Græco vtantur, *Buſius ad l.* 6. *D. de Iuſt. & Iur.* & multi in Europa, qui nunquam Romano iugo ſubfuerunt, vel illud à multis ſæculis excuſſerunt. *Idem ad l.* 32. *D. de leg. num.* 14. quamquam ſuo tempore Honorius 3. *qui Romæ ſedit ann.* 1216. in Francia viciniſque Prouincijs (comprehenſas Belgicas non dubito) non fuiſſe vſum Romanarum legum aſſerat, ideoq; is eas Pariſijs legi audirique, vel in illis Prouincijs, ſub anathemate vetuit, *c. ſuper* 28.

Belgicæ ditiones cõſuetudinariæ.

per 28.*de priuileg.* vtq; Canonum ſtudio magis inſiſteretur, æquitatem alioquin earum & iuſtitiã non reſpuit Honor. Et ſtrictius in Brabantia tabulę legum Ioan. Ducis an. 1312. mandant, vt caſus ibi non expreſſi, iuxta eos iudicentur, quibus expreſſis maximè ſimiles ſunt, eodẽ modo loquũtur leges Grimbergicæ ann. 1274. Filuordianæ ann. 1312. quæ ſunt eiuſdem ducis. Quod non malè quidam putant, etſi non exprimatur, de omnibus Principum noſtrorum placitis, cum ea male ſtricti iuris dicuntur, vt ſunt conſuetudines, ſeu ſtatuta ciuitatum, à quorum verbis aſcendere ad latiorem interpretationem non licet. Quæ ipſa tamen dubia an ex iure ſcripto, an ex ipſis conſuetudinibus debeant capere interpretationem, celebrem verè quæſtionẽ eſſe teſtatur Mario. *en ſes playdoes, Plaid.* 7. Itaq; hîc vbi ſimilitudo caſuum non erit, demum ad ius ſcriptum deuenietur.

12 Curiæ tamẽ eccleſ. Canones ſequũtur. Sed Curiæ † eccleſiaſticæ nihilomin. iuxta ſacros Canones hic procedunt, præterquàm quod ex Concordatis Epiſcopi Leodienſis & Cameracenſis cum Carol. 5. Imp. in Brabant. in materia teſtamentorum ſtatuta locorum & ordinationes Principum ſequi oporteat; multa etiam ex patriæ conſuetudinibus in forum ſuum admiſerint; vt arreſta, aliaque. Quin & olim in tribunalibus ſæcularibus, poſt conſuetudines, ſtatuta, & edicta, tertio gradu locum fuiſſe canonibus; haud obſcuris coniecturis forte deprehendi poteſt: ſic computatio graduum more Canonico, quam ciuili magis frequẽtata, computatio duarum quartarum, de qua alibi, ſolemnia teſtamentorum, filum iudiciarij proceſſus, ex decretalibus magis deductum, quam Iuſtiniani volumine, ſexcenta ſunt alia; ſi non eadem mens etiam fuiſſe videatur Honor. d. c. ſuper.

DE RESCRIPTIS.

NE perſonæ non vndequaq; idoneæ † pro Iudicibus impetrentur innouat Concil Trid. ſ. 25. *c.* 10. Conſtituit Bonif. 8. *in c. ſtatutum de reſcrip. in* 6. vt in ſingulis Synodis prouincialibus aut dioceſanis, aut dum eæ non celebrantur, ab Epiſcopo, cum conſilio Cap. in ſingulis dioceſibus, ſaltem quatuor aut plures perſonæ iuxta d. c. *ſtatutum* qualificatæ deſignentur: tranſmiſſis eorum nominibus ad ſedem Apoſtolicam; Vt ijs præter locorum ordinarios cauſæ Eccleſiaſticæ cōmittantur: tam à Summo Pontifice, quam eius Nuncio, & alijs cōmiſſæ delegationes ſubreptitiæ habentur. Iudices aūt vniuerſim ſynod⁹ Trid. monet, vt terminandis cauſis quāta fieri poterit breuitate ſtudeant, excluſis litigatorum ad protelandas lites artificijs. Porrò Iudex delegatus tenetur aſſeſſorem aſſumere, ſi indiget, quod eius conſcientiæ relinquitur, *d. c. ſtatutum aſſeſſorem*. verùm ſi ſit Theologus, tenetur requiſitus: *ex ſt. Leon.* 10. *in Conc. Lat. quæ incip. Regimini, in verb. Iudices autem & Conſeruatores à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero Iure graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab partibus vel earum altera, altera requiſita aſſumere & ſecundum eius relationem iudicare teneantur, M. Ant. in pr. c.* 70.

1 Deſignatio Iudicū dioceſanorum.

2 Officium

3 Aſſeſſor.

In dignitate Eccleſiaſtica † vt ſint qui delegātur requiritur *d. c. ſtatutum*. In qua eſſe reputantur Canonici Eccl. Cathedr. propter eorum præeminentiam, ob quam ipſi ſoli Epiſcopum recipiunt ad oſculum *ex c. dilecto de præb.* quod in feudalib. eſt ſignum magnæ nobilitatis vaſalli, ſi dominus eum inueſtiens ad oſculum recipit. *Choppin. ad Conſ. Andeg. l.* 2. *t.* 1. *nu.* 5. 6. vt Comitē Flandriæ debuit Rex Galliarum ſub eius imperio eſſet. *Iacob. March. in deſc. Fland. l. de Ritibus Dominatus ineundi*. vnde forte & gloriari ſolent Canonicæ Montenſes & Niuellanæ quod in Inauguratione Principum noſtrorum ſingulæ ſoleant ad oſculum eorum vocari. ſed eſt etiam obedientia & fidelitas quam vaſallus nobilis recepto oſculo Domino promittit, & profi-

4 Qualitas.

profitetur. vnde inſignem Iudæ impietatem & feloniam Chriſtus non omiſit inter pauca verba nouiſſima redarguere, quod ſigno fidelitatis, pro indicio ꝓditionis abuſus, *oſculo filium hominis trãderet.* Abbas immediatè ad Sedem Apoſtolicam ſpectans cum oſculo à Papa recipitur. *c.12. de Priuileg.* Nero Imp. Tiridatem Armeniæ Regẽ admiſit ad genua, alleuatumque exoſculatus eſt. *Suet. c.13.* Manus porrectio & oſculatio ſunt hominij ſymbola, quallibus veteres in pleriſque cauſis vtebantur, *quæ plura enarrat, Ragueau en ſon Indice des droicts Royaux. v. Bouche, & faire l'hommage de bouche, & in v. Rain. & par Rain. & par baſton.*

5 Diſpenſationes ordinarijs commitendæ. Diſpenſationes † quacumque authoritate cõcedendæ ſi extra Rom. curam committuntur committendæ ſunt ordinarijs eorum, qui eas impetrant: quæ gratioſè conceduntur, ab eiſdem ordinarijs tanquam delegatis Apoſtolicis, ſummariè & extra iudicialiter cognoſcuntur, an preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiaceant. *Trid. ſ.22. c.5.* ſed hoc locum habet tantùm in foro externo, non in interno, in quo conceſſæ diſpenſationes ſoli confeſſario præſentantur, cui ſoli inſcribuntur, quod in praxi receptum teſtatur *Sa in verb. diſpenſatio §.5. Sanchez lib.8. d.34. nu.22. de Matr.*

6 Qui etiã cõmutationes vltimarum voluntatem reuident. In commutationibus † vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummariè & extraiudicialiter cognoſcere debent, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni demandentur. *ſ.22. c.6. Trid.* Eſt omnis odioſa commutatio, niſi ad iuuandã defuncti voluntatẽ fiat: & ideo non niſi ex ea ferè cauſa ordinario permiſſa. Riccius in prax. Epiſ. dec. 576.

7 De impedientibus curſum reſcriptorũ, litterarumq; Apoſtolicarum. Innoc. VIII. graues † pœnas ſanxit in eos, qui reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impediunt 8. *Cal. Oct.* 1491. Leo X. omnia ſtatuta & ordinationes, quæ fiunt in iniuriam executionis reſcriptorum & litterarum Apoſtolicarum, nullius eſſe roboris vel momenti declarat *Cal. Mart.* 1518. Clemens VII. perſonas ex-com-

communicat, loca interdicto ſupponit, quorum cõſenſu, fauore & conatu litteræ, & reſcripta Apoſtolica ſine executione remanent. 4. *Cal. Ian.* 1533. *Quas tres Conſtit. refert Matth. in Sept. d. l. 1. t. 2. c. 1. 2. 3.* Hodie quicumque curſum literarum Apoſtolicarum impediunt, in Cœna Domini excommunicantur. *Vt in bulla cœnæ §. 26.* Itaque ſi quis recurrit ad curiam ſæcularem, & obtinet inhibitionem, eo ipſo eſt excõmunicatus, etiam priori Iure, *c. nouerit. c. grauem de ſent. excom.* neque excuſare conſuetudinẽ antiquiſſimam, ſed vt improbam, & ſacris Canonibus inimicam reijciendã eſſe cenſuit Rota: niſi fortè in defenſione poſſeſſorij, & quibus caſibus propria authoritate quis ſe poſſet defendere, implorando tunc nudum auxilium, non exercitium Iuriſdictionis; vt eſt in inhibitionibus, quam ſæcularis vt inferior nec actu nec habitu habet in Eccleſiam. *Farin. crim. decif.* 103. Vtinam Eccleſiaſtici recurſibus huiuſmodi cauſam ipſi nunquã darent, & ſæculares quaſi ad tuendam aliquorum innocentiam aliquando liceãt, paſſim non vterentur, aut abuterentur. *Ioan. Azor. Inſtit. moral. l. 5. c. 14.* moderatè Couarruiæ reſpondet, qui *t. 2. tract. q. c. 35. nu. 3. 4. 5.* ex vſu eos defendit qui curſum litterarum Apoſtolicarum impediunt, donec conſtet eas iuri & patriæ priuilegijs nõ aduerſari, ſaltem donec Pontifex informetur &c. quod luculentè ſingulari tractatu recens edito ex iure naturæ defẽdere nititur, Hier. Cæuallos. De Recurſib⁹. Sed ſic recurſus, caſſationes, vel appellationes tanquã ab abuſu in re tãtùm graui & illuſtri admitti debere vult *Raguean en ſon Indice des droicts Royaux: In verb. Appellations, comme d abus.* Alioquin via ordinaria vtendũ eſſe, & procuratorem Regium ita Curiæ propoſuiſſe. Anno verò 1617. Reuerendiſſ. Coſpieu Epiſcop. Airenſis inſigni oratione ad Gall. Regem habita, præſentibus Cardinal. Sourdio & Guiſio, alijſque ab ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis votum cleri Regi expoſuit, vt appellationes ab abuſu eatenus intra ſepta coerceret, quatenus ei ſua ſalus chara eſſet. In Brabantia alijſq; pluribus ditionib. vtuntur caſſationibus executionũ litterarum, quæ ſine Principis

placito fiunt, vbi interuenire debet; & ſi quid ordinarij contra ſæcularem Iuriſdictonem decernunt. In Arteſia appellationes vt ab abuſu interponuntur, quod ex praxi Galliæ quando olim ei ſubfuit, receptum fuit, (in qua appellationes ab abuſu ſub Ludouico 12. cœperunt, ſaltem ſub eo nomine & frequentia, vti nunc ſunt, *Paſquier en ſes Recherches.l.3.c.27.*) Sed intereſt nonnihil, Galli appellant vt ab abuſu, etiam, quando Iudex Eccleſiaſticus in materia ad forum ſuum ſpectante definitiuam ſententiam tulit, quaſi contra Ius & veteres canones pronuntiatum ſit, quo vſque caſſationes hactenus porrectæ non ſunt, neque porrigi poſſe laxus alioquin ſatis ſingulari capit. defendit D. Ceuallos. At opponunt Galli regẽ eſſe protectorem Eccleſiæ Gallicanæ libertatis, & veterum canonum, adeoque ſi quid cõtra ea fiat, ad eum ſpectare cognitionem & emendationem. Sed in ijſdẽ † mo-

8 Appellationes tanquam ab abuſu & Caſſationes.

do, & figura procederet hõc argumentũ, Chriſtus Petro adeoque Pontifici commendauit oues ſuas, earum cuſtodiam & defenſionem. Itaque ſi oues deglubantur aut per iniquorum Iudicum ſecularium ſentẽtias opprimantur, poteſt Pontifex cognoſcere & emendare, ad quem ferè modum argumentatur Innoc. 3. *in c. nouit. de Iud.* quem tamen non recipiunt, ſed imo Maieſtatis damnant, ſi quis ad Pontificem recurrat. *Papon. l. 22. Arr. tit. 1. ar. 2.*

Patiuntur ergo nec ſuam ratiocinationem admitti. Sanẽ quando Iudex Eccleſiaſticus cenſurã inflixit, aut comminatus eſt; & ſęcularis mandat caſſari; nõ tantum Iudicẽ & partem petentẽ pœnas modo dictas incurrere, ſed nec reipſa abſolui à prioribus per caſſationẽ, certum mihi eſt, quando enim Eccleſia cuſtodienda nõ eſt more caſtrorũ: vt clero ſuo dicebat S. Thomas Cãtuarienſ. cũ illius ſicarios vi pellere cœptitarent; Iudex eccleſiaſticus cedit potentiæ gladij ſæcularis, acta quidẽ ſua lingua caſſat, mentem incaſſatam gerit, vt ego cuidam reſponſum dedi, quẽ arbitrio diuino vlterius reliqui. Neque Iudex ſecularis ampliùs ſtatuere poteſt, nam in animã & voluntatem interiorem nullum ei Ius eſt, etiam qua in re ei ius eſt. *Animæ non*

*non poſſunt occidere inquit Chriſtus, Matth.*10. Sic cōdemnatus ad palinodiam, ſententiæ ſatisfacit dum lingua reuocat, etſi opinionem, animumq; non mutet. Hæc ita, ſi inhibitio in cauſa iniqua fiat: ſin aliter; Farin. alioſque conſule.

DE ELECTIONE.

IN Epiſcoporum † electione tempora magnam variationem induxerunt. primo ipſi Apoſtoli ſucceſſores ſibi elegerunt, deindè clerus ſimul conueniens deſignauit, aliquando clerus ſimul & populus, aliquando ad populi poſtulationem clerus: tādem ſancitum, vt clerus ſolus eligeret, laicis excluſis; denique ad ſola Canonicorum Collegia excluſis alijs beneficiarijs ius tranſlatum eſt, & hoc diu durauit, & etiamnum in Germania obtinet. deindè id ius Imperatoribus, Regibus datum eſt (vnde factum vt Regum aulam Epiſcopi ſectarentur, quod nūquam ſatis olim prohiberi poterat) nec niſi probati à Rege ſacrari poterant, quam probationē Inueſtiturā vocabant, dato annulo, & porrecto baculo. quod ius cum Leo 9. Greg. 7. alijq; Pontifices ad clerum reuocarunt; præteritis Principibus: grauia diſſidia inter Pontificatum & Imperium excitata ſunt, multū enim decedebat authoritati principum, cùm tātæ, tam multæ, & tam amplæ dignitates apud eos deſinerent poſtulari, & Romam deuolueretur ambitus. Vnde S. Bernard. de conſ. l. 3. c. 3. egregiè in illum inuehitur, *an non*, inquit, *limina Apoſtolorum, plus iam ambitio quam deuotio terit? an non vocibus eius veſtrum tota die reſultat palatium, an non quæſtibus tota legum Canonumq; diſciplina inſultat, an non ſpolijs eius omnis Italica inhiat inexplebili auiditate rapacitas?* Quas mutationes † diſertè enarrat *Azor. Inſt. Moral. p. 2. lib. 3. cap.* 29. *q.* 3.

1 Electio ad quos olim ſpectauerit.

Hodie in pleriſq; regnis rurſum, ac præſertim in hoc Belgio ex indulto Pontificum, principes nominant perſonas ſibi probatas, non ad Epiſcopatus tantū, ſed ad oēs primas etiā dignitates ſeculares, & regulares, vt exiguus vſus ſit electionū. Nominati tamē eas debēt habere qualitates, quę in electis à ſacris Canonibus & Conc. Trid. requirūtur. in qua re noſtri Principes (Deo laus ipſiſq; principib.) adeo

2 Ad quos hodie?

ſunt circumſpecti & religioſi ad inuidiam aliorum regum, vt neminem non iure probandum, & de facto poſtea probatum ac confirmatum vnquam deſignarint.

3 Vbi locus Regaliæ quid Epiſcopis incumbat electis & confirmatis? Epiſcopi in ijs ſedibus vbi Regalia † locum habent, vti in Tornacenſ. (nam alias in Belgio non ſcio) vbi à ſede Apoſtolica ſunt confirmati, manus Regiæ relaxationem petere debent: quæ fit præſtito fidelitatis ſolito Iuramento, in manibus Officiarij Principalis. Id quod credendum eſt à feudis originem traxiſſe, nec fortè tam abſonum à ratione quàm & olim & hodie id quidam pinxerunt: nec ex toto tam probabile, quam alij. Etenim vacantis feudi fructus domini ſunt, donec vaſallus præſtiterit homagium, (quod non in qualitate Epiſcopi faciunt, ne Iupiter Cæſari ſeruiat, ſed in qualitate poſſeſſoris bonorum feudali nexu aſtrictorum,) Regalia enim locum non habent niſi vbi principem fundatorem eſſe conſtat, adeoque temporalitatem ab eo profectam, & vt talem ſemper recognoſci à nouo ſucceſſore æquum eſt: Sic cõſtat Chilpericum Regem Galliæ fundaſſe & dotaſſe Tornacenſ. Eccleſiam: In Regum autẽ Galliæ Regalia Comites Flandriæ & Angliæ Reges ſucceſſerunt, ex tractatu Carol. V. & Franc. I. Cameraci inito anno 1529. quanquam olim Philippus pulcher Archidux contra Franc. I. Galliæ regem contenderit regalia in tota Flandria adeoque in ſede Tornacenſ. locum non habere. Verùm quod principes manus ad collationes extendunt, quæ non à donatione maiorum, ſed à ſacra præfectura dependent, quaſi in fructu ſint, excedunt: niſi id faciant ex priuilegio, vti refert Epo Boëtius de Regal. num. 22. Bonif. VIII. hæc verba, *collatio beneficiorum ſpiritualis eſt, ſecus credentes hæreticos reputamus*. qualia Ægidius Magiſter *c*. 1. refert. *tract. de Reg.* ſed ſi talia, tantùm fortè perſonalia, ſaltem reuocabilia ſunt, (vt reuocata fuiſſe mox in Gallia dicam,) & ex immemoriali vſu præſumuntur, Boët. de Reg. numer. 62. & ſeq. In Imperio quidem moderatius agitur; vt Epiſcopi qui & principes ſint, (vt ſunt plerique) ſtatim per ſe vel alios iuramenta debita præſtant quidem, & regalia ac feuda

feuda ſua releuant ; non tamen vacante ſede temporalitas ad manum Imp. ponitur, ſed Cap. adminiſtrat pro ſucceſſore : ſed id fortè quia Pontifices Germanos Impp. Federicum, Henricum, &c. ſuperarunt : Bonifac. VIII. Philippum Pulcrum aut ſucceſſores non item : quin & deindè priuilegijs auxerunt, quibus his temporibus adeo Reges Galliæ abuſi narrantur, vt Epiſcopatus idiotis, abbatias coniugatis, imò virorum fœminis, & contra, quin & ad ſacros fontes denique hæreticis contulerint, quæ nec de illis Impp. leguntur, & nihilominus audit Rex Galliæ gallinæ filius albæ. At verò Bonifacius VIII. vt refert *Gulielmus* de Mangiaco in ſua hiſtoria Regum Galliæ (quam manuſ. habeo) ſub Philipp. Pulchro beneficium Regaliæ illi, & primo hæredi tantum contulerat, pro bello ſacro, & quatenus eorum conſcientiæ neceſſarium ad belli ſumptus videretur, vt dicit eum Litteras Pontificias recitaſſe in procerum conuentu, poſtea reuocauit, cum vidit magis contra quam pro Eccleſia eum niti, etſi ei protectionem & cuſtodiam antiquitus habitam conniuendo permitteret. Hanc puto veram originem Regaliæ. quanquam Carolo Magno à ſede Apoſtolica inueſtitura non Epiſcoporum tantum, ſed & ipſius Papæ conceſſa fuerat, cui etſi quo ad Papam renuntiarit Ludouicus, non tamen vlterius. *c. Hadrianus c. in Synodo c. Ego Ludouicus 63. diſt.* atque inde pullularunt initia, quæ deinceps accreuerunt, vt poſtea in poſſeſſionem abierit luculentiorem, vt videre eſt apud Ægid. le Maiſtre *tract. de Regal. cap. 1. & 2.* Et licet dicatur in ea contentione Bonifacij VIII. & Pulchri, recurſum ad Anglos, vt diſceretur quomodo illi vterentur. *Papon. arr. l. 2. tit. 3. arr. 1.* tamen credo eandem originem habere. quia idem Mangiacus refert Eduardum Regem Angliæ copioſiſſimum exercitum conſcripſiſſe pauco ante tempore ſub titulo iuuandæ terræ ſanctæ, etſi cum aduerſus

 Gallos

Gallos poſtmodum duxerit, vt facilè creditu ſit, & hunc à ſede Apoſtolica Regaliæ priuilegium obtinuiſſe in eum finem. Enimuerò, Regaliam nemo iure ſatis defendit hactenus, ſed recurrendo ad antiquam conſuetudinem, quam argumentis hodie nõ deſtrues. Epo Boëtius in *heroic.quæſt.* oppugnat, & eum rurſum Choppin. *de ſac.pol.l.1.tit.7.num.11. & ſeq.* ſed negat vllum vnquam priuilegium datum quod ex Mangiaco nunc probauimus. vult enim Iure competere, ne exhibitio priuilegij indici poſſit. Quod autem fidelitas & homagium exigatur, & eis præſtitis ſigna poſſeſſionis tradantur, Archiepiſcopus Treuerenſ. ad Paſcalem PP. (vt refert *Choppin. l.1.tit.2. num.13.de ſac.pol.*) non mirum, eſſe, inquit, *etenim ciuitates caſtella, marchias, telonea & quæque Imperatoriæ dignitatis nullo modo aliter debent occupari.* Quod ſi autem in fundatione id prouiſum eſt, nihil eſt dubij: cùm ad homagium faciendum Abbatiſſæ egreſſum è Monaſterio permittat *Bonif.8.cap.vn.§.verum de regu.in 6.c. generali 13.de el. in 6.c.præterea.23.de iur.patron.c.veniens de accuſ.* quæ cc. examinat Boët. vbi ſuprà, cùm etiam non diſplicuit Pontificibus, Comitibus Flandriæ, & Angliæ regibus & Franciæ collationem non præſentationem tantùm *Boët. de Reg. in princ.* beneficiorum quorundam habere: *c.40.de teſtib.c. vlt.de conc.Eccleſ.non vac.* cum alioqui tantum patronis competat prę́ſentatio *c.cum inter de conſuet.c.ad ſupplicationem de Renunc.c.dilectus 34.de præb.* In reliquis manet manebitque controuerſia. Principes noſtri cum ad Epiſcopatum aliquem nominant, præfantur, ſe id facere vigore Regaliæ, indulti Apoſtolici, ſeu quo alio iure ſibi competente: Pontifex in litteris confirmationis prouidet nominato in vim indulti Apoſtolici omiſſa Regaliæ mentione; vtpotè quaſi reiectæ; ſi non agnitæ.

4 Electio Papæ. Si Deus in Angelis ſuis † reperit prauitatem, nõ miremur ſi per illicita ad ſummum Apoſtolatus apicem aliquando itũ eſt. Iul. II. in Conc. Later. declarauit electionẽ Pontificis nullã eſſe, ſi Symoniaca nundinatione inducta ſit, ſic electũ eſſe exauthorandũ, cũ omnib. ſuis ſequacib.

& com-

& complicibus Cardinalibus, nemo ei obedire teneatur, ſed noua electione è ſolio turbandus eſt; proxenetæ & conſcij, vt rei Maieſtatis pœnis ſubijciuntur, *quas conſt. refert P. Matth. S.D.h.t.c.* 1. 2. 3. Clemens VII. binas etiam Conſtit. edidit de põtificis electione. Pius IV. aliam, *Incip. in eligendis, de conclauis reformatione.* Greg. XIV. vetat ſponſiones ſuper electione, vita, aut morte Pontif. aut creatione Cardinalium.

Eiuſdem Greg. XIV. † exſtat conſtit. *(quam refert Quar. verb. elect.)* continens formã faciendi à Nuncijs Prouinciarũ, aut electorum Ordinarijs, Trid. *ſ.22.c.2.* proceſſum & inquiſitiones ex præſcripto Concilij Trid. ſuper promouendis ad regimina eccleſiarum Cathedralium, & ſuperiorum, ſeu monaſteriorum & ad cæteras dignitates. *Inc. Onus.* Itaque circa taliter promouendos Concil. Trid. ſtatuit primum *ſeſſ.7.c.1.* vt ad Cathedralium eccleſiarum regimen nullus, niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque ſcientia, iuxta conſtitutionem Alexandri tertij, quæ incipit cum in cunctis, in Concilio Lateran. promulgatam, præditus aſſumatur. 5 Proceſſus Electorũ Epiſcoporum.

Et *ſeſſ. 24.c.1.* vt mortuo Epiſcopo † ſtatim preces indicantur, quibus bonus à Deo paſtor poſtuletur. Hortatur omnes ad quos electio, ſeu quæuis prouiſio ſpectat, vt non ex humano affectu, ſed exigentibus meritis, quos digniores & Eccleſiæ magis vtiles iudicauerint, præfici curent, alioqui peccatis alienis communicaturi. Denique legitimos, vita, ætate, doctrina cæteriſque qualitatibus iuxta Canones, & eam ſynodum requiſitis præditos, & ſerium examen, & inquiſitio fiat, relatio in conſiſtorio Cardinalis referentis, & duorum aliorum ſubſcriptio, & aſſeueratio ſub periculo ſalutis æternæ, quod certo exiſtiment electos idoneos eſſe, qui eccleſijs præficiantur, & iudicium tamen vt non præcipitetur in aliud Conſiſtorium differatur. *d.c.* 1. quæ ferè eadem *Leo X. in Concil. Lateran.* ordinauit. *vt refert P. Matth. h.t. c.*4. Ad hæc *c.2.ſeſſ.22.* requiritur vt electus fuerit antea in ſacro or- 6 Qualitas eligendorum.

dine ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus, vti Concil. Aurel.5.can.9. annum requirit. Scientia vero præter hæc eiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere.

Ideoque antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia vel iure canonico merito ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos oſtendatur; quod ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.

7 Qualitas Cardinalium.

Leo X.in Conc.Lat.ſtatuit,† vt Cardinales claris virtutibus & integris moribus illuſtres ſint, *P.Matth.ſept. D. L.1.t.4.c.4.* & de eorundem numero, ordine, tempore, ætate, qualitate extat *Conſtit. Sixt. V. Inc. poſtquam & alia Inc.Religioſa.* & *in eod. c.1.ſ.24.Trid.Conc.circa finem*, ſtatuitur, vt qualitates à Concil.in Epiſcopis requiſitæ in Cardinalibus etiam inueniantur.

Inter quas eſt ætas 30. annorum, quam ideo cenſent aliqui in ijs eſſe debere, ſed alij exiſtimant ſufficere in Cardinali Diacono 23. incœptum, in Card. Presbytero 25. in Card. Epiſcopo 30. expletum *refert Azor. Inſt.mor.p.2.l.6.c.5. q.10.* Concil. Trid. vbi ſupra, & Baſil. requirit & illud, vt Cardinales ex omnibus nationibus ſumantur (quantum commodè fieri poterit) cum repræſentent vniuerſalis Eccleſiæ ſenatum, ſupremi capitis laterales Conſiliarij.

Vnde Pius V. ex decreto Bonif. decreuit reum eſſe læſæ Maieſtatis, & ſic puniri, qui Cardinalem hoſtiliter offenderit, *P. Matth. Sep. D. l. 1. t. 4. c. 3.* quanquam omnes Chriſtianæ Gentes ſimul non ſoleant tertiam partem numeri facere quem faciunt, Itali. ſic & Concil. Baſil. ſ. 23. voluit aliquando ne tanto numero eſſent Cardinales, quo & olim & nunc videntur, ſed 24. non excederent, ne per multitudinem dignitas vileſceret.

Et ſane larga ſupernumerariorum ſtipendia ſatius in ſex-

excentorum prædicantium, alimenta transferrentur, qui auijs Danis, Suedis, Moſcouitis, alijſque pabula diuini verbi miniſtrarent; de quibus lamentabiliter queritur B. Bernard. *l.3. de conſideratione cap.2. Tuum eſt*, inquit, *& plagæ huic remedium prouidere.* Idem Conc. Baſil. cenſuit quoad doctrinam Cardinalium vt ſint eruditi in Iure diuino, vel humano, & denique, inquit, tertia vel quarta pars de Magiſtris vel Licentiatis in ſacra Scriptura. Inter Cardinales autem eſſe aliqui poterunt admodum perilluſtres, filij, fratres aut nepotes, regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Hactenus Conc.

Ab his enim in temporalibus Eccleſiæ maieſtas & ſtabilimentum accedit. Cæterum quibus hæc qualitas deeſt, & cauſas totius Reip. Chriſtianæ cognoſcere, diſcernere, iudicare debent, quis dixerit ſufficere, ſi pedibus tantum in aliorum ſententiam ire poſſint? Dominus Moſi *Exod.* 18. dixit Prouide *de omni plebe* viros *ſapientes & timentes Deum*, in quibus *ſit veritas.*

Lites Cardinalium Pontifici reſeruantur à Paulo IV. *P. Matth. vbi ſup. c.* 4. ſumptus funebres excedere non debent 150. flor. Leo *ibid.* 10. *c. vlt.* ſed ille valor nunc non ſufficit. tota eorum familia cultu illuſtris modeſtiæ eniteſcere debet, *idem Leo ibid. c.* 5. denique hoc ad formam creationis Cardinalium ſpectat, vt non prius rata ſit, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. Eugen. ex Conſtant. Concil. *apud P. Matth. vbi ſupra c.* 1.

Leo X. apud † Matth. *in ſep. D. hoc tit. c.* 4. vt monaſterijs præficiendi vndequaque idonei dignique ſint, decreuit. 8 Præficiendorũ monaſterijs qualitas. Confirmatio.

Pius IV. omnes electiones ſuperiorum qualiumcumque Conuentualium Eccleſiarum Romæ voluit confirmari, *P. Mattha. ibid. c.* 5. literis deſuper in forma expeditis. quod in omnibus prouiſionibus, quæ Romæ obtineri debent, locum vindicat, & ſtatutum fuit à Iulio III. & extat etiam Breue Pij V. ſed ea confirmatio hic

non

non ſolet à Pontifice peti, niſi in Conſiſtorialibus abbatijs. ſed in præſentiarum mota eſt difficultas ab Illuſtriſſ. Nuncio circa hoc, & nondum deciſa, præſertim quod in Indulto Carol. V. Philip. II. & nunc Alberti, de nominando ad primas dignitates habeatur, quod ſic nominati à ſua Sanctitate obtinebunt confirmationem. ſed vſus tamen hoc hactenus, vt dixi, non recepit, niſi quod ſtante controuerſia an. 1617. Abbas S. Giſleni Romæ confirmationem petierit.

Forma eligendi temporal. ſuper. In electione † ſuperiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium ac Generalium & Abbatiſſarum procedi debet per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec licet prouinciales, abbates, priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces abſentium ſupplere, alioqui electio irrita ſit: qui electionem ita de ſe fieri permiſerit, ad omnia in Religione officia inhabilis, facultates contrariæ conceſſæ abrogatæ, concedendæ ſubreptiriæ declarantur. non tamen prohibet Concil. quo minus locum habeant Inſtituta Religionum, in quibus datur facultas ſuperioribus abſentibus, & legitime impeditis, vt mittant ad generalem Conuentum alium religioſum, qui tanquam eorum procurator, ſuo loco, & nomine in electione ſuffragium ferat, vt in conſtit. Minimorum habetur. *Azor. Inſt. moral. l. 12. c. 18. q. 39.*

Archiepiſcopi & Epiſcopi cuiuſcumq; ordinis ad clauſtra ſua reuerſi ad ordinis dignitates aut officia aſſumi non poſſunt, eligentes voce actiua & paſſiua priuantur. *ex conſtit. Pauli IV.*

9 Abbatiſſæ qualitas. Abbatiſſa, & Prioriſſa, & † quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, quæ caput ſit iſtius Conuentus. *Serol. verb. Abbat.* §. 1. eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit; Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio, ex alio eiuſdem ordinis eligi poſſit; ſi hoc etiã incõmodum ſuperiori, qui electioni præeſt videatur, ex ijs quæ in eodem monaſterio annum

trige-

trigeſimum exceſſerint, & quinq; ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo vel alio ſuperiore conſentiente eligatur. Duobus vero monaſterijs, nulla præficiatur Abbatiſſa quæ per quinquennium non manſit in religione, & excedit triginta annos. ad requiſitionem ſuarum monialium de licentia ſuperiorum poteſt cõfirmari. *Serol. vbi ſupra.* Conc. porro nihil mutauit circa eos, quibus ius competit electionis. Itaque debet eligi à monialibus eiuſdem monaſterij, *c. indemnitatibus de elect. in 6.* præter quã quod eo c. dicitur, quod moniales quæ ſunt duodecim annorum habeant vocem: quod nunc non obtinet, quia Conc. Trid. nec tacitè, nec expreſsè vult eſſe profeſſam quæ non expleuit ſexdecim annos: Sed ſi moniales in electione fuerint diſcordes, poſſe Epiſcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, & ex tripartito numero duas partes cõcurrere debere, niſi alia fuerit loci cõſuetudo, reſpõdit *S. Cong. vt habet Piaſ. in Pr. p. 2. c. 3. n. 57.*

Eligendi forma vbi non nominatur à Principe.

Extat autem Conſtit. Greg. XIII. de monialium præfectis non vltra triennium eligendis. *Inc. Expoſcit.* ſed eſt tantum pro Italia, quæ in monaſterijs, quæ congregationes habent, & de vno ad aliud vt mendicantes transferri poſſunt, prudenter practicari poſſe videtur; ſed in ijs quæ habent ſtabilitatem loci, non æquè, nam ſi in ordinem omnes eant eligendæ, ob veteris dignitatis prærogatiuã, non facile ad diſciplinam cogi poſſunt, quin & defunguntur antequam ſtatum monaſterij noſcant. Vnde magis placet conſilium Tiberij, de quo ita *Tac. lib. 1. Ann. Id quoque morem Tiberij fuit continuare imperia, ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut Iuriſdictionibus habere.*

Conc. porro in electione, cum olim plures modi eſſent, ſolam viam ſcrutinij præſcripſit, & per vota ſecreta non oretenus accepta electiones fieri voluit, adeo vt nunquam reſciant aliæ quæ fuerunt aliarum vota, *ex Cong. Conc. Serol. vbi ſupra §. 6.* vbi & aſſerit electionem non ſecretè factam eſſe nullam, vtpote factam contra formam Concilij vt aſſerit, ideo irritatam Romæ fuiſſe electionem cuiuſdam prouincialis, omnium eligentium

tium vocibus vnanimiter acclamatam.

10 Inferiorũ benefi-ciariorũ.

Inferiora beneficia † præſertim curã animatũ habentia perſonis dignis & habilibus,& quæ in loco reſidere ac per ſeipſas curam ipſarũ exercere valeant,cõferri debent, alioqui collatio nulla eſt , & conferens pœnas incurrit. *c.graue nimis de præbend.c.quia nonnulli de cler.non reſid. c.licet canon.de elect.in 6.Trid.ſ.7.c.3.*

Concil.etiam Trid.*ſ.*23.*c.*4.renouat Clementinam *vt ij de ætat.& qual.* quæ renouabat conſtit. Alex.III.*incip. in cũctu* §.*inferiora de elect.*vbi Archidiaconus,Diaconus,Præpoſitus,vel Decanus,Presbyter ſub pœna priuationis intra annum fieri vel eſſe iubentur.quem §.Panorm. ibid. explicans,*ita,*inquit,*ſi beneficium habet ordinem annexum,& annexio eſt reſpectu aptitudinis,requiritur vt promouendus tempore ſuæ promotionis habeat eam ætatem vt infra annum poſſit ad illum ordinem aſcendere, non tamen requiritur vt actu habeat illum ordinem*(ſic in Parocho,Archidiacono,Decano, *& c. in c.ſi pro de præbend.in 6.& alibi deciſum.*) *Aliquando vero eſt annexio reſpectu actus,& tunc neceſſario requiritur, vt qui promouetur tempore promotionis,actu illum ordinem habeat.* ſic ille. Huius generis vltimi eſt, vt beneficium accepturus actu habeat tonſuram,actuque ſit clericus,neq; enim hic cingendus habetur pro cincto,Riccius,*in prax. ben.d.*385. Sic in nouis Epiſcopatibus Belgicis promouẽdus ad præbendã affectam Licentiato,actu,non ſola aptitudine talis eſſe debet,loquuntur enim bullę de in famoſa aliqua ſtudiorum Vniuerſitate promotis, quod actum præteritum ſignificat,*VVameſius conſ.*18.*incip.in electione volu.* 1. quamuis contra iudicatum dicatur; ſed credo in poſſeſſorio tantum,quod iudicium plus ad factum quam ad ius ſpectat,nec rebus iudicatis, quæ diuerſas ſæpe circumſtantias nactæ ſunt,ſed legibus ſtandum eſt.

11 Ætas eorum.

Nullus tonſura & minoribus † inſignitus,ante 14. annum inceptum ſaltem,Riccius *ibid.dec.*392. poteſt obtinere beneficium, Trid. *c. 6.ſ.* 23. cum olim videatur maior ſeptennio capax fuiſſe,*c.nullus de temp.ord.in 6.* aut ſaltem arbitrio iudicis id relictum fuiſſe: qui eos ſolum idoneos

coſ reputaret,qui in Eccleſia poſſent ſeruire,*c.ſuper or-*
nata, extra de præb. in aliquibus tardè capacitas cerni-
ur,in alijs malitia ætatem præcurrit, quæ iudex diſpicie-
it. vnde fit vt diſpenſatus ſuper ætate intuitu vnius be-
eficij,non poſſit in vim eiuſdem diſpenſationis aliud et-
m ptimo reſignato obtinere, refert ita cenſuiſſe Ponti-
cem *Borgn.Caualc.p.1.dec.29.n.15.* & non iuri tantum ſed
: conſuetudini immemorabili derogat d.c.6.VndeCôc.
cretum regis Catholici in Belgio an.1569. ad reſcriptio-
em Conc. Friſiæ ſuper admiſſione Conc. Trid. non ob-
ante eiuſmodi conſuetudinis allegatione cenſuit his
rbis,*deinceps debebit hic articulus obſeruari.*

Porro tonſuræ accipiendæ, nulla ætas præſcripta eſt,
q; minoribus ordinibus,ſed recurrendum ad ſacros ca-
nes,*Trid.ſ.23.c.12.*Subdiaconatui 22.Diaconatui 23.Sa-
rdotio 25. inchoati,Epiſcopatui 30.impleti;*c.cum in cũ-*
*de elect.*In dignitatibus alijs habentibus annexam curã
imarum 25.inchoati,in alijs 22.*d.c.cũ in cunctis,Trid.ſ.24.*
.in Parochiali, quæ in titulum datur, vel in commen-
m,&in illius Vicaria 25.inchoati.*d.c.cum in cunctis,clem.*
le offic.vic.c.nemo deinceps de elect.in 6. parochialis coad-
or ſufficit vt ſit ſacerdos, etiam diſpenſatus ſuper æta-
nam eius ætas expreſſa non eſt in iure,*Azor.Inſt.Mor.2.*
l.6.c.5. niſi quis vrgeat,ad morem Vicarij eum 25.an-
um eſſe debere, & rationem quæ in Vicario eſt, in eo
itare, & ſurrogari Paſtori, adeoq; eius naturam & re-
ſita habere:quod magis placeret. In canonicatu Ca-
d. talis ætas qualẽ præbenda requirit iuxta diſtinctio-
Trid.ſ.23.c.12. in collegiata ac cæteris 14. inchoati,
ſ.23.c.6. niſi in fundatione ſecus ſit cautum,cui non
gatum per Conc. *Sa. in verbo beneſ.ex Cong.Conc.*

Quicumq; porro †ad aliquã dignitatem, officium aut 12
ctionem vocãtur,tales eſſe debent qui muneri ſuo re-
dere poſſint. Archidiaconus quidẽ Eccleſiæ Cathe-
s omneſq; quorũ dignitati cura animarũ eſt annexa,
e vt dixi,25.annorũ cœptorum, doctrina ad munus
a neceſſaria, & vitæ integritate commendabiles ſint.

Adeo-

Archidia. Adeoque Archidiaconus Doctor ſit, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure Canonico.*d.c.*12.*ſ.*24. Pœnitentiarius in Eccleſia Cathedrali annorum quadraginta ſimiliter Doctor aut Licentiatus, eſſe debet, in alterutra illarum facultatum, ſeu alioquin magis aliquis aptus.*ſ.*24.*c.*8. Scholaſticus Doctor aut Licentiatus in ſacra pagina, aut Iure Canonico, aut alias idoneus, qui per ſe id munus explere poſſit.*ſ.*23.*c.*18.§.*de cætero.* Ordines etiam beneficio aut officio annexos ſuſcipere debent, alias poſt monitionem priuandi, niſi iuſto impedimento excuſentur, Cong. Conc. apud Riccium in prax. Epiſc. dec. 564. ſicut parochus ipſo iure per anni lapſum excidit.

Pœniten-tiar.

Schola-ſticus.

Ad hæc ſancta Synodus Tridentina *ſ.*24.*c.*12. hortatur vt in prouincijs, vbi id commodè fieri poteſt, dignitates omnes, aut ſaltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus eccleſijs, & collegiatis inſignibus conferantur tantum Magiſtris, vel Doctoribus, vel etiam Licentiatis in ſacra Theologia, vel in Iure Pontificio, & mediæ parti canonicatuum Cathed. ordo ſacerdotij annectatur *Trid. ſ.*24.*c.*12.§.*in omnibus.* Ad hanc rationem in erectione omnium ſedium nouatum Belgicarum nouem præbendæ primo tunc vacaturæ affectæ fuerunt: tres Theologiæ, tres Iuris doctoribus, aut Licentiatis, tres aliæ nobilibus dioceſanis, ſeu Theologiæ, ſeu Iuris doct. aut Licent. vt hi omnes tam doctrinæ alij, quam generis etiam ſplendore alij, in Eccleſia eniteſcerent, ac virtutibus, fortibus conſilijs, conſanguinitatibus & affinitatibus eccleſiam iuuarent. quibus magna quidem ſtirpe natis perſuaſum id eſſe conuenit, quod Saluium Cocceianum nepotem Otho Imper. monuit, *vt Tac. l.*2. *hiſt. refert, vt erecto animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliuiſceretur vnquam, aut nimium meminiſſet*, alijs verò quibus humilis eſt natiuitas, eam virtute, & induſtria ita illuſtrent, vt Tiberius dedecus natalium Curtij Rufi his verbis velauit, *Curtius Rufus videtur mihi ex ſe natus, Tac. l.*11. *Anna.* Denique omnes hi graduati Epiſcopo ſuo in religionis alijſq; Epiſcopatus negotijs operam ac ſtudium

Canonici Cathed.

ſuum

ium præſtare, tenerentur iuxta *d.c.12.in princip.* quàm ra-
onem produxerunt paucos poſt annos tunc rebelles
rdines inter cæteras, iuxta allegationem nouorum epi-
opatuum (quaſi & Epiſcopi noui & hi ſubminiſtri in-
umenta exquiſita forent, ad introducendam odioſam
nc inquiſitionem, aliaq; quæ ipſi ſibi ſomnia finge-
nt) in inſulſo eo ſcripto, quo cauſas ſuæ defectionis, &
ir Rex iure ſuo in has hæreditarias ditiones ſuas exci-
ſſet, ediſſerendo ineptierunt.

AdCanonicatum in † collegiata ſufficit ætas 14. anno- Collegiat.
m, quia quoad hoc in Concil. Trid. nihil diſponitur, &
dimidiam portionem in Cathed. nec hæ portiones
bent annexum ordinem ſacrum, & ſiquidem in funda-
ne minor etiam ætas permittitur, non eſt derogatum,
; olim ſufficiebat ætas ſeptem annorum, *c. ex eo, ibi, in
illari ætate exiſtens, de elect. in 6.* hæc enim omnia minora
t beneficia, & pro his obtinendis poteſt Epiſcopus
enſare cum illegitimo, vt hæc omnia à ſacra Card.
ng. interpretata vel à Rota deciſa refert *Gonçalez ad
eg.8. Canc.gl.5.n.91. vſq.100.*

13

In multis locis † ſeu ex indulto Apoſtolico, immemo- Benef. pa-
ili conſuetudine, conſtitutionibus antiquis ſynodali- trimonial.
, aut Prouincialibus obtinet, vt beneficia ibi inſtituta
nifi originariis patriæ, prouinciæ, ſeu oppidi confe-
tur: de quibus *Gonçalez ad regul.8. Cancell.gloſſ.9.§.1.* In
lia & Hiſpania non niſi intraneus beneficium obti-
poteſt. *Couar.pract.q.to.2.c.35.n.5.* Et vt generalius fie-
multum in Concil. Trid. agitatum fuit. & exſtat *in
lict.fol.205.* Edictum Maximi & Philippi 12. Sep. 1485.
pro externorum, & incognitorum prouiſionibus, in
s præſertim limitaneis, vetantur diplomata recipi, &
eularibus dignitatibus deinde conceſſit Car. 5. ad
m Leo. 10. 1515. 2. Idib. Iun.

n huiuſmodi beneficiis oriundis debitis quæri poteſt
er Baptiſmum in eo loco ſuſceptum cenſebitur quis
inarius. Id quod vſu venire poteſt in præbendis gra-
is in nouis Cathedralibus Belgij affectis nobilibus,

Dioceſanis, Goncalez *vbi ſupr.nu.* 105.*poſt Lucam de Penna in L.ciues num.3. C. de Incol.lib.*1. affirmat; Rebuff.*in tract.de pacif.poſſ.num.* 117. *in fin.* dicit quod ſi Iudæus vel Paganus baptizetur in Francia efficitur regnicola, vt refert de hoc *Goncalez* Dioceſis Calaguritanæ ſtatutum, ſed & generale Concil. Baſilienſe *ſeſſio.*19. his verbis, de neophytis baptizatis decreuit, *Quoniam longè dignius eſt regenerari ſpiritu quam naſci carne, lege præſente ſtatuimus vt ciuitatum & locorum, in quibus neophyti ſacro baptiſmate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudebunt, quæ ratione dumtaxat natiuitatis & originis alij conſequuntur*, modo ſcilicet non in fraudem fiat, ab extraneo, ad ita ſolum ius ciuitatis alicuius acquirendum. Sic occupata ab hæreticis anno 1580. è ciuitate Mechlinienſi ibi natus, Antuerpiam, quæ infortunio nondum ceſſerat, delatus; & in Cathedrali, (ſub qua auus & auia materna amplius annos 70. vixerant) baptizatus ſum, vbi proinde de iure ciuis cenſebor, præſertim quod ad ſpiritualia, & eccleſiaſtica, vt affectiones beneficiorum, quorum qualitates occaſione obiecti eccleſiaſtico iure cenſendæ ſunt: vnde & quia in dubio pro admiſſione eſt tenendum, vt habet Baldus *in Conſ.*183. *ſtatuta ciuitatis Veronen.* cenſuit Rota in beneficio requirente nobilitatem, ſufficere nobilitatem matris, refert Goncalez, *d.loc. n.*102.103.104.

14. Forma prouiſ.benef. in Colleg. Ad præfecturã quorumcumque † collegiorum ſolet prouidendus aſſumi per electionem collegarum *cap.*1.*de elect.* nunc princeps in his locis primas omnes dignitates ex indulto confert, vt diximus: etiam alia in Collegio beneficia per Collegium conferri debere, ex *d. cap.*1. inferri ſolet; quod vſus paſſim firmat, cætera per Epiſcopum diſponi, qui eſt collator ordinarius omnium alioquin beneficiorum ſuæ Dioceſis, niſi Romanus Pontifex ſe immiſceat per præuentionem

[...]m aut reſeruationem menſium, iuxta regulas [Ca]ncellariæ, vel Concordata, aut conſuetudo ad [e]os ius tranſtulerit: ſed ob difficultates, quæ in e[le]ctionibus contingere ſolent, conſuetum eſt in mul[ti]s locis, vt per vices ac turnum ſinguli collegæ, [q]uaſi mandatis ſibi Collegij partibus, conferant: quem [m]odum etſi *Chop. de ſac. Eccleſ. pol. l. 1. tom. 1. num. 3. 4. 5.* [à] Senatu Pariſ. improbatum aſſerat, tamen in Eccle[ſia] Antuerpien. cuius ſtatuta à ſede Apoſtolica pro[bat]a ſunt, à 300. annis ſeruatur, & in erectione [E]ccleſiæ Dauentrienſis is modus à ſede eadem diſertè [pr]ocurante Rege probatus eſt.

Tandem in prouiſionibus † paſtoratuum eximium [mo]dum præſcripſit Concil. Trident. *ſeß. 24. cap. 18.* [&] Pius V. *in Conſtit. Inc. in conferendis*, quam refert [Qu]*ar. V. benef. paroch. coll.* ſcilicet vt ſi parochia vacet [per] obitum vel crimen, (excipio crimen hæreſis, ac [def]ectionis à fide, ob quæ beneficium Papæ reſeruatur [per] Pium V. *P. Matth. in S. D. lib. 1. tom. 11. cap. 4.* aliâs [non] reſeruatur. *c. grauem extra de exc. Prælat.*) & [ius] patronatus ſit eccleſiaſticorum; Epiſcopus & pa[tron]us intra tempus ab Epiſcopo præſcribendum, de[ben]t aliquos, qui ad eam videantur idonei nomina[re] quin & poteſt Epiſcopus, non alij niſi Ordinariam [Epiſ]copalem iuriſdict. habent, Riccius in prax. Con[tro]v. dec. 424. *Quar. vbi ſupr.* per publicum edictum [vocar]e omnes qui ſe volent offerre, & quiuis po[teſt ſ]uggerere, ſi quem nouit idoneum, & omnes [debe]nt deſcribendi: lapſo tempore omnes qui com[paru]erunt etiam SS. Theol. Doctores, etiam Epiſco[pi, V]icarij, ab Epiſcopo, vel eius Vicario generali, & [trib]us ſaltem examinatoribus à ſynodo Diocœſana ap[prob]atis (vel iis qui verbi gratiâ in ſedium Epiſco[poru]m nouorum in Belgio erectione deputati ſunt, [cum] ſpecialitas hæc præſertim Concil. Trident. ſecuta [non] ceſſare generalem prouiſionem) & iuratis quod

15. Parochial.

quod ſepoſita omni affectione humana fideliter munus ſuum adminiſtrabunt, debent examinari, & renunciari quicumq; ex his idonei iudicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Eccleſiam requiſitis: ex quibus porro Epiſcopus eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, cui collatio fiet ab eo ad quem pertinet, etiam pontifice in ſuis menſibus, nam *reg.*8.*Canc.* diſertè curata beneficia ei reſeruat, idem faciunt concordata German. Et Conc. Trid.*ſ.*24.*c.*18. vbi de concurſu ſtatuitur, præfatur diſpoſitionem habituram locum in qualitercumq; reſeruatis. Et Pius V. *in bulla de concurſ. apertius in verb. electas nobis aut ſucceſſoribus noſtris pro collatione obtinenda.* Et *Cong. Conc.* luculenter declarauit, *vt eſt apud Gonzal. ad d.R.*8. *Canc. gloſ.*8. *n.*112. *Piaſc. in prax. p.*2. *c.*4. *num.*17. quanquam in his epiſcopatibus ſiue inſtitutus ſit concurſus, ſiue non, vix audiantur à ſede Apoſtolica conferri paſtoratus, niſi forte nimis opimi, qui robuſtos venatores nanciſcantur. etſi Nauarrus putarit per *d.c.* 18. reſeruationem parochialium ſublatam *Gonz.ſ.* quod ſi patronatus eccleſiaſtici fuerit parochia, tunc patronus eligit, quem digniorem putat, & Epiſcopus eum inſtituit, ſi ad eum inſtitutio pertinet: ſin autem inſtitutio ad alium pertinet, Epiſcopus digniorem eliget, quem patronus tunc præſentat ei, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi ſit patronatus laici, non eſt neceſſe examen fieri per concurſum, ſed tamen præſentatus debet ab examinatoribus examinari, & ſi ſit idoneus admitti. Si in his ſecus fuerit factum, actus eſt nullus, & collatio ſi ſpectabat ad Epiſcopum, deuoluitur ad Papam. *c.*18.*ſ.*24. Ex multis nominatis & oblatis à patrono poteſt Epiſcopus eligere, quem vult, ſed ſi ſine præuia monitione patroni plures fuerint examinati ab examinatoribus, & Epiſcopo oblati, ex his quem patronus, non quem voluerit Epiſcopus, eligi poteſt: quod idem obtinet, etſi patronus ſit eccleſiaſticus, quoniam nondum illi ſunt à patrono nominati, & Epiſcopo oblati vt inſtituantur, ſed tantùm examinatorum iudicio approbati, vnde patroni eſt, quem ex illis volue-

oluerit, eligere. Hoc enim ius ſicut nec laicis patronus,
a nec eccleſiaſticis Trid. ſynodus tollit. *vt poſt Nauarr.*
or.Inſt.mor.p.2.l.6.c.22.q.15. nam concurſus p Epiſcopũ
ebet fieri cũ patronis *d. c.18.§.porro Epiſcopus, & qui ius &c.*
ſi ſolus Epiſcopus edictum proponit, ergo ſi Epiſco-
us negligit in eo patronum, facit actum quo ei Ius au-
rri nequit, ſicut ex eo qui ex decreto Concilij inter-
nirct. Quæ omnia ſupradicta non ſunt neceſſaria, ſi
llatio fiat canonicatus aut alterius beneficii, cui cura-
m eſt acceſſoriè annexum. *ex cong. Card. Riccius in*
x.Vn.dec. 490. Si porro vacet per reſignationem in a-
uius fauorem, non eſt locus concurſui, ſi quidem apud
Pontificem huiuſmodi fiat reſignatio, aut vbi Conſti-
iones de Confidentiis vſu receptæ non ſunt, & ea o-
io tenetur, quod licita ſit reſignatio coram Ordinario
fauorem. Quod ſi reſignatio fiat cauſa permutationis,
eſt locus concurſui *ob.c.vn.extr.de rer.permut.* quia pro-
e non vacant ſed conditionatè *ex cong. Card. Gonçalez.*
*.8.Can.gl.14. num.*10.11.12.13.14. ſicut & in expectati-
*n.*15.16.17. ſed tamen opus eſt nouo examine, vbi pa-
hiæ quæ permutantur diſparis ſunt conditionis: alio-
n ſi vtrobiq; æqualis idoneitas, vt ita dicatur, tantum
uiritur, per antiquum examen vterq; cenſetur ido-
s: *Cong. Concil.* ob cauſas tamen rationabiles quædã ex
emitti vel augeri poſſunt, *vt in fin.c.*18. habetur. vnde
e factum eſt vt forma concurſus ex integro non paſ-
recepta ſit, vt ideo irritæ non ſint collationes ſecus
æ, prout eſſent ſi in ſtricto rigore recepta foret. O-
s hos caſus vide apud *Quar.vbi ſupr.*

Cenſuit Cong. quod re integra, id eſt, ante factum ex-
n, etſi poſt lapſum terminum præſcriptum compa-
filius patrimonialis debet admitti. *Gonzales ad Reg.*8.
*gl.*9.*§.* 1.*n.*115.

Poſt examen † ſemel factum non licet prouocare ad
um examen, quia hac ratione ſemper danda eſſet 16. Appellat. ab Exam.
llatio, etiamſi non diceretur de irrationabili iudicio
copi. vbi Conſt. Pij V. tunc demum eam concedit,
quan-

quando doloſè & irrationabiliter iudicatur. *Farin. Crim. deciſ.*123.*num.*6. tamen *Goncalez ad Reg. Canc.*8.*gloſſ.*4.*num.* 144.poſtea contrarium ſenſiſſe refert Cong. Card. quia aliter eſſet, ligare manus appellanti, vt non poſſet docere de grauamine, quia plerumque examinis acta non ſcribuntur, vel ita fabricantur, vt ex illis apertè de læſione conſtare non poſſit, præſertim cum Ordinarij ex variis animi ſui motibus, & expenſis omnibus circumſtantiis, doctrinæ, ætatis, vitæ anteactæ, famæ, &c. procedant. *idem ibidem num.*124. 125. vnde etiam niſi huiuſmodi prouocationem admittamus, ferè reddemus fruſtratoriam Conſtit. Pij V. quæ ideo diſponit, vt in ſecunda inſtantia liceat ad nouum examen prouocare, vt per hoc conſtet de rationabili vel irrationabili iudicio Ordinarij: ſed prouiſus per concurſum de parochiali ab Ordinario, non obſtante appellatione paſtoratum init. an ſimiliter appellans in ſecunda inſtantia dignior iudicatus appellante, primo prouiſo in poſſeſſionem mittetur? negat *Gutier. Can. q.l.*2.*c.*11.*num.*25. id enim Pius V. non decreuit, vt de primo. Itaque in eo appellatio habebit legitimum ſuum effectum, cui rationi accedit fauor Ordinarij & maior de eo confidentia, quam de Iudice appellationis; denique ratio ſuffragatur, quod primus habeat titulum beneficialem ab Ordinario, cui non æquiualet ius qualecumque ex ſententia ſecundi iudicis natum, ſed demum quod tertio loco Romæ reddetur inappellabile cum pleno iure Canonicæ inſtitutionis.

17. Derogatio huius formæ. Papa huic decreto † expreſſe poteſt derogare, quod extra dubium eſt, & tacite feciſſe cenſetur etiam per generalem tantum clauſulam, non faciendo mentionem ſpecialem Concilij, ſi alioqui de mente apparet. *Goncalez ad Reg.* 8. *Canc. gloſſ.* 6. *num.* 120. quia hæc forma examinis propter caſus *d.cap.*18. expreſſos in fine, omitti poteſt, vt diximus. Conſtitutio hæc adeo vtilis eſt, vt inſtante Clero Galliæ edicto regio à Senatu Pariſ. promulgato recepta ſit. *Chopp. de ſacr. pol. for. t.* 1. *nu.*2.

Cum

Cum Concil. Trid. vbi ſupr. digniorem ad Epiſcopatus
paſtoratus promoueri velit, an idem ſequi oportebit
aliis beneficiis & officiis? negatiuam ſequitur *Gutier. l.*
Can. q. cap. 11. *num.* 12. exceptis canonicatibus Lectioni
cræ obnoxiis, magiſtratibus, & doctoralibus. De his
oncurſibus plures deciſiones vide apud Riccium in
ax. Concurſ. ad Eccl. par.

DE RENVNCIATIONE.

Ius V. in Conſt. † *Inc. quanta*, quam habet *P. Mat. in ſ. D.* 1.
lib. 1. *tit.* 15. *cap.* 3. declarat & ſtatuit eſſe nullas reſi- Quibus ex
iationes omnes beneficiorum, ſi ab ordinariis recipian- cauſis fieri
r, quæ non fient ex aliqua harum cauſarum ſcilicet, poſſit.
imò, quod reſignantes ſint ſenio confecti, ſcilicet arbi-
o iudicis, *Menoch. de arbit. c.* 59. valetudinarij ſcilicet
am arbitrio iudicis. 3. corpore impediti, v. g. leproſi,
raclytici, laborantes ſcabiei ſpecie, quam phyſici drio-
n vocant, apoplectici, habentes morbum comitialem,
llicum, Lunatici, habentes chiragram frequentem. 4.
rpore vitiati, v. g. cæci, claudi, habentes manum mu-
im, crus abſciſſum, vel ita contractum vt ſit opus li-
eo pede, gibboſi &c. 5. crimini obnoxij, ſcilicet in
ibus in quibus clerici eſſent priuandi ſuis beneficiis,
micidæ, ſymoniaci, adulteri, concubinarij &c. 6.
iſuris eccleſiaſticis irretiti. 7. denique, qui neque-
Eccleſiæ vel beneficio inſeruire, vt ſunt irregula-
, exules, &c. aut 8. qui non debent Eccleſiæ inſer-
e, vt qui turpiter & ſcandaloſe viuunt, quales Concil.
d. *ſ.* 21. *c.* 6. vult priuari. 9. aut ingreſſuri religionem
ſt, profeſſuri, vel contracturi matrimonium, modo
ſa id exequantur: denique qui ob inimicitias capita-
nequeunt vel non audent in loco beneficij reſidere.
notandum, ſi ſine his cauſis reſignatio fiat, eam
nullam, ſed ſi Ordinarij conferant ſuis aut reſi-
ntium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus di-
è vel per circuitũ, eos incurrere ſuſpenſionẽ à Diuinis,

donec à Papa abſoluantur, ſed vt multæ aliæ, hæc Bulla hic publicata non eſt, quia reſtringit Ordinariorum facultates, etiamſi forte hic non expreſſæ cauſæ, iure tamen non improbatæ eſſent, & facit homines & pecuniam Romipetas; hanc Conſtit. fuſius explicat M. Ant. in prax. Neap. c. 54.

Simoniacè renuncians non eſt priuatus ipſo iure beneficio, quia renunciatio eſt nulla, ſed priuandus. ex *Nauar. Sa. V. Sim. §. 7.*

2. Publicanda. Regulas Cācellariæ de publicandis † reſignationibus, de infirmis reſignantibus, & de veriſimili notitia, de annali poſſeſſore, de pacif. poſſ. de idiomate, ait Carol. Molin. in Francia vſu eſſe receptas, & ad illas non indoctè ſcripſit, ſi abſtinuiſſet ab eructatione venenoſi halitus hæretici. & etiam in Belgio locum habent, ſed publicationis forma ſtrictè non ſeruatur (vt hoc obiter præ cæteris notemus) ſufficit enim palam innoteſcat, nec celetur reſignatio, etſi in templo coram populo in celebritate miſſæ aut concionis die feſtiuo non promulgetur; Itaque in regulis Cançellariæ à Sixto IV. vſq; ad Pium IV. mandatum fuit publicari reſignationes: ſuperuenit Conſt. Pij V. quæ quædam adiecit, mutauit, quam habet *Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 7. c. 24.* ac deniq; 1583. *Conſt. Greg. 13. Inc. humano, quā Flamin de Reſ. l. 11. in Præf. P. Mat. ſep. D. l. 1. t. 15. c. 2. & Quar. in ſum. V. Benef. publ. Piaſ. pr. p. 2. c. 5. num. 22.* quæ nunc Romæ obtinet; ea iubentur reſignantes in Curia intra ſex menſes, ſi citra montes exiſtant, intra nouem, ſi vltra, promulgare reſignationes; ſi extra Curiam, locorum Ordinariis, Epiſcopis, vel aliis Collatoribus, vt eas reiiciant, aut admittant, & alteri conferant intra menſem, & reſignatarius intra tres menſes publicet. Tempus autem computatur à die datæ ſupplicationis, primæ quidem ſi plures fuerint, non à die præſtiti conſenſus. Atq; hæc vbi viuit reſignans, non autem in quibus poſt obitum reſignantis, datur conſenſus reſignationibus, etiam cauſa permutationis, in quibuſcunq; qualiumcumque beneficiorum & dignitatum etiam reſeruatarum,

 ele-

[...]ctiuorum, manualium, etiam litigioſorum, etiam re[...]larium: reſignatarij etiam vniuerſi, etſi Cardinales & [...]ficiales Curiæ Rom. ad hanc tenentur, etiam ſecundi [...]ſignatarij, etiam impetrantes beneficia vacantia ob [...]miſſam publicationem, etiam minorennes, etiam obti[...]entes non in titulum ſed commendam, etiam qui obti[...]uit ex ſimplici non in fauorem reſignationē. quæ omnia [...]erſequitur *Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 7. c. 24.* refert tamen [...]harond. *reſp. l. 1. reſ. 21.* poſſeſſionem omiſſam ad ſex [...]enſes, modo reſignatarius eam ceperit vel tribus ante [...]ortem diebus, realiter vtendo früendo, prouentibus [...]on nocere, vti neque reſignantis reuocationem poſt [...]m admiſſam reſignationem, & ſuper hac regula diſ[...]enſare non poſſe pontificem iudicatum refert in Gallia [...]*harond. reſp. l. 1. r. 23.* ſed id hic non admitterem, ſi de [...]oteſtate diſputetur, ſed bene ſi de voluntate, vt ſubre[...]tum eſſe credatur, adeoq; prouiſio cum ea clauſula nul[...] eſſe cenſeatur.

Extat etiam regula Cancel. † hic vſu recepta, vt reſi[...]nantes debeant ſuperuiuere 20. diebus, alioquī be[...]eficium per mortem vacare cenſeatur: ſed huic regulę [...] Papa ita & Legatus eius poteſt derogare, etiam cum [...]ræiudicio expectantium graduatorum, Charond. *Reſ. l.* [...]c. 20. hæc regula cœpit ab Innoc. VIII. cuius Conſtit. [...]abet P. Matth. *in ſep. D. l. 1. t. 15. c. 1.* locum vero tantū ha[...]et in collationibus Papæ, non ordinariorum, *Molin. ad d.* [...]*eg. q. 1. num. 22. & ſeq.* 3. 20. dies ante reſignantis mortem.

Inſtar renunciationis Epiſcopi † eſt, ſi non à tempore [...]onfirmationis intra debita tempora ſe curet conſecrari. [...]am Epiſcopus tenetur intra tres menſes conſecrari, a[...]oquin fructibus priuatur; & ſi intra tres alios menſes [...]egligat, etiam iure ſuo excidit. Porro computantur ij [...]res menſes à die confirmationis, quam etiam poſt ele[...]tionem petere intra tres menſes debet, etſi non obtine[...]: ſæpius enim plus temporis elabitur, etiam poſt confir[...]ationem, antequam cum Camera Apoſtolica ſuper [...]nnatis componatur. Porro impedito, accuſato, denun- 4. Neglectus Confirmationis.

 tia-

tiato, aut inquiſito non currit tempus; *Malder. de Iuſt. & Rel. Ti. 9. c. 2. d. 10.*

5. Fraudulentæ & ficitiæ tenunc. & permutat. Pius IV. prohibuit fraudulentas † permutationes, quæ fiunt ſuppoſito aliquo imaginario beneficio, quod de pertica vocant, quanquam eas ſubtiliter aliqui, vt *Rebuff. prax. benef. de permutat.* fieri poſſe ſuſtinuerint, quaſi permutatio ad euictionem tantum obliget. vetat inſuper ne Ordinarij tales admittant, verè vel virtualiter in fauorem alterius factas, decernens huiuſmodi ex cauſa reſignationes, admiſſiones & quaſuis diſpoſitiones nullas & irritas, non tamen priuantur eo ipſo aliter permutantes, per dictam Bullam, quam refert *P. Matth. in S. D. lib. 1. tit. 15. cap. 5.* An autem, quia quantum in ipſis eſt ſe exuerunt, ita nihil agant, vt eis liceat ad reſignata beneficia redire, non ſatis liquet; & fauorabilius eſt vt poſſint; puniendi tamen ſunt, quod in re ſacra tam profanè verſentur. Permutationes triangulares, & reſignationes ſimplices in fauorem tertij cum clauſula *non aliter* &c. improbat *Concil. 2. Mediol. tit. 19. cap. vlt.*

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORVM.

1. Quoad lectū lectoris ſacræ ſcripturæ. NEgligentiam Prælatorum omittentium † Monachis ſuis, vbi commode fieri poteſt, dare lectorē ſacræ ſcripturæ, Epiſcopi locorum, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, ſupplere debent opportunis remediis ad id eos compellendo. *Concil. Trid. ſ. 5. c. 1. §. in monaſteriis.* ſimiliter ſi regulares prælati in Eccleſiis parochialibus monaſteriis ſuis ſubiectis, ſi in nulla dioceſi exiſtant, à Metropolitanis tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatis, compelli debent, vt prædicatio verbi Dei fiat, neque aliqua appellatio, aut tergiuerſatio executionem decreti impedire poteſt. *Concil. Trident. ſeßione 5. cap. 2. §. ſicut.*

Prædicatoris in paroch.

2. In monaſteriis commendatis, in quibus non viget regula-

laris † obſeruantia,& quibuſcumque beneficiis qua-ecumque exemptis, Epiſcopi,tanquam ſedis Apoſto-æ delegati, viſitare, & curare etiam per ſequeſtratio-m fructuum, poſſunt, vt quæ renouatione indigent, ficiantur, & cura animarum & debita obſequia recte erceantur, appellationibus & conſuetudinibus immemorabilibus excluſis: & ſi in eis viget regularis obſeruan-, Epiſcopi moneant ſuperiores, vt ſubditos iuxta gularia inſtituta, in officio contineant. Quod ſi intra menſes eos nō viſitauerint, vel correxerint, Epiſco-eos viſitare poſſint & corrigere, prout ipſi ſuperiores flent, excluſis appellationibus, exemptionibus, ac pri-egiis. Regul. diſcipl. in Cōmend.

Legati & ſuperiores eccleſiaſtici quarumcumque fa-tatum vigore non poſſunt ordinem hierarchicum bare, ita vt in prima Inſtantia ordinariorum functio-ius ſe immiſceant, niſi ad ſupplendam illorum gligentiam, Concil. Trident. *ſ.* 24. *cap.* 20. *§. Le-i.*

Regularis non ſubditus † Epiſcopo intra clauſtra de-as, & extra ea ſcandaloſè delinquens, ſi à ſuperiore Epiſcopum monito correctus non fuerit, per Epi-pum puniri poteſt, poſt tempus ſuperiori præſcri-im. *Cap.* 14. *ſ.* 25. *de reg.* ſuper cuius decreti execu-ne extat *Conſtitut: Clem.* 8. *incip. ſuſcepti mune-* 2. Regul. extra clauſtra delinq.

Quod ſi Capitulum † ſede vacante ea peragere ne-gat, quæ Concil. Trident. *ſ.* 24. *cap.* 16. fieri intra octo s præcipit, Metropolitanus negligentiam illius ſup-bit: quod ſi fuerit Metropolitanum, antiquior mprouincialis Epiſcopus. Monaſteria quæ generali-s Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ordinari-habent regulares † viſitatores, ſi iuxta Conſtitutionem nocentij III. & Concil. Trid. *ſ.* 25. *cap.* 8. *de reg.* in ngregationes ſe non redegerint, Metropolit. poſſit conuocare quæcumque; Concil. Trident. *ſ.* 25. *de reg.* ſanxit, 3. Capit. de ſede vacante. 4. Regul. nō red gent. ſe in Congreg.

ſanxit ſi Epiſcopi exequi negligant, concilia prouincialia ſupplere debent; negligentiam vero ſuperiorum regularium Capitula generalia & in eorum defectum prouincialia, per aliquos deputatos emendare. *ibidem capit. vlt.*

DE TRANSLAT. EPISCOPORVM.

1. Quando permittenda.

EPiſcoporum translationes † iure inhibitæ ſunt; ſi tamen Eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas eas expoſtulet, non propria transferendorum cupiditas, permittendæ; & quandoque laudandę ſunt. ſic R. Franciſcus Sonnius 1. Epiſcopus Buſcod. 20. Ian. 1570. renunciato Epiſcopatu Buſcoducenſ. proprio motu regis, nominatus ad Epiſcopalem ſedem Antuerp. per ducem Albanum, vt habent litteræ, inſtanter requiſitus & inductus, primus etiam Antuerpien. Epiſcopus vt eſſet permiſit. ita Gandauo Cameracum inuitus volens abiit Illuſtriſs. D. Franciſcus *van der Burch*, aliiq; alio noſtro tempore. Epiſtola decretalis Pelagij ad Benignum Archiepiſcopum præclarè deſcribit quomodo transferri debet Epiſcopus; cauſa ſcilicet neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, non præſumptionis ac propriæ voluntatis tranſire: vt non mutet ſedem ſicut non mutat mentem: ſed cauſa neceſſitatis & vtilitatis mutetur, vt Eccleſiæ vtilitati ſeruiat, & non ſuæ ambitioni, ac vt dominationem agat.

DE ORDINANDIS.

1. Epiſcopus ſuos non alienos ordinare debet.

SAcramenti ordinis Epiſcopus † eſt propriè diſpẽſator & miniſter. tamen Abbas ſi fuerit benedictus & presbyter, ſuis tantum monachis ordines minores conferre poteſt. *c. Abbates de priuilegio in 6.* & cenſuit *Cong. Conc.* 1574. vt habet *Piaſ. in prax. par. 1. c. 1. num. 7.* etiam ſine Epiſcopi examinatione, *Nauar. conſ. 14. de priu.* ſecularibus etſi alioquin ſubditis nec ordines, nec dimiſſorias dare poteſt,

quin m.

ſed

d ipſe Epiſcopus tales intra tamen ambitum ſuæ dioeſis conſiſtentes,& ſi non ſubditos & ſine dimiſſoriis bbatis ordinare poteſt, vel ipſe abbas vel alius Epiſcoas per dimiſſorias Epiſcopi *Serol.pr. p.1. V.abbas.* tamen on niſi ſubditos ſuos debet ordinare. *Trid.ſ.14.c.2.ſ.23.c.* Atqui in *c.cum nullus de temp.ord.in 6.*tripliciter † ſui diuntur,quos ordinare poteſt, vel dimiſſorias dare ex cau-,ſcil. originis,domicilij, vel beneficij. Riccius in prax. ac.Or.d.297.& ſeqq.15.quod in Conc.Trid.non eſt mutum, ſed in eo *c.* generaliter dicitur eum ordinari poſſe, ui beneficium habet,at in Conc. Trid.*ſ.21.c.2.* requiriır vt ordinandus beneficium habeat quod ſufficiat ad ctum honeſtè.vnde *Azor.Inſt.mor.p.2.l.3.c.49.* putat per oncil. Ius antiquum corrigi.at vero etſi beneficiũ † ſit ſufficiens,quod in hac dioceſi habet,tamen ſi aliud ali ſufficiens aut patrimonium habet, poteſt ab hoc Epiopo ordinari. Riccius ibid. dec. 301. quia etſi beneficim non habet amplos prouentus, tribuit tamen iuriſdionem Epiſcopo in beneficiatũ,ſitq; per illud eius ſubtus;quæ eſt ratio cur ab hoc vel illo Epiſcopo ordinari ıis poſſit.*d.c.cùm nullus.*& ordinans inſufficienter prouim non peccat tanquam alienum ordinans, ſed vti legimus ordinarius, qui oriundum aut incolam ordinat cia competentiam viuendi, cuius longe alia prohibitio : quod ſi porro Epiſcopus aliqua cenſura irretitus ſit, nec ordinare nec dimiſſorias dare poſſit, vt obſeruari queat *c.3.ſ.23.Trid.Serol. Pra.p.1. V.dimiſſoriæ* §.10. (quo o.*& par.2.eod.verb.*quam plurima tractat ex nouo iure ac facientia)vult ordinari debere à viciniori Epiſcopo, decretum Conc.eſſe intelligendum ſtantibus terminis abilibus.

2. Triplices ſui.

3. An beneficium inſufficiens habentes?

Sub natis in † dioceſi comprehendo etiam alibi natos, d in ea dioceſi baptizatos, *Piaſ.p.1.t.1.n.9.*& eos qui nati uidem non ſunt in dioceſi, ſed illorum patres. Ius enim on requirit vt orti ſint in dioceſi, ſed oriundi tantum, *rola vbi ſupr.p.2.§.* 3. modo tamen pater non fuerit ibi tus,tanquam in tranſitu, ſed ex conſtituto domicilio.

4. Oriundi, etſi non orti.

Regu-

5. Regul. ad Episcopũ loci ſiti monaſt. ſpectat. Regulares ordinari debent † ab Epiſcopo loci monaſterij, niſi forte is abſit, aut ordinationes non habiturus ſit. *Clem.* 8. *in decreto, quod refert Piaſ. d. c.* 1. *n.* 14. Qui porro nullius † eſt diœceſis, ordinari non vbique poteſt, vt vagabundi, iuri ſtare & iudicari poſſunt vbicumque,

6. Ad quem, qui nullius dioc. ſed ordinari debet à Diœceſano viciniori, quem locus ille ſemel elegerit, *Piaſ. d. c.* 1. *num.* 10. *ex Cong. Conc.* 5. *Maij*, 1587. niſi talis vicinior Epiſcopus commendatitias dederit ad ordines alibi ſuſcipiendos, qui tunc tamen eaſdem literas ſequi tenetur, vt nec poſſit ſuper interſtitiis diſpenſare, niſi hoc in dimiſſoriis expreſsè concedatur. *Piaſ. D. c.* 1. *num.* 11. *ex Cong. Conc.* quæ dimiſſoriæ

7. Dimiſſoriæ quomodo dãdæ. † tamen concedi non debent, niſi præuio examine dimittendi, & qui facultatem obtinuit cauſa expreſſa, ne à ſuo Epiſcopo ordinetur; ordinaturi tamen examen declinare non poteſt *ſ.* 7. *cap.* 11. Inſtar ſubditi ordinatur extraneus triennalis domeſticus ordinantis; ita tamen vt beneficium ſufficiens ipſi, & ſi ad minores tantum ordinando ſtatim conferat. Trident. *ſ.* 2. *cap.* 9. *ſic cong. vt refert poſt Pariſ. Piaſ. D. c.* 1. *num.* 15. neque enim fit plenè ſubditus antequam acceperit beneficium (vnde nec cum eo ſuper interſtitiis diſpenſare poteſt.) *Piaſ. ibidem poſt Nauar. Quar. Serol.* quod tamen Epiſcopus titularis etiam non poteſt. Trid. *ſ.* 14. *cap.* 2. vt nec alia pontifialia ex decreto Pij V. niſi de licentia ſedis Apoſtolicæ, vel in diœceſi ad quam fuerit datus ſuffraganeus; cum aſſignatione ducentorum ducatorum auri.

8. Ætas ordinandorum. Ætas porro (cùm Concilium † Trid. nihil mutauerit circa tonſuram aut minores,) eſt pro illa ſeptem annorum, pro aliis arbitraria, acolytatus tamen 14. annum requirere videatur, *cap. in ſingulis* 77. *d.* ſed quoad ſacros ordines Trident. *ſ.* 23. *cap.* 12. aſſignauit ſubdiaconatui 22. diaconatui 23. presbyteratui 25. annos inceptos, qui ante eam ætatem ordinatur, ſuſpenditur. *c. vel non de temp. ord.* ſed ex conſtitutione Pij II. *quam refert Piaſ. ibidem num.* 24. ipſo iure fiunt ſuſpenſi, ſi in maio-

maioribus ordinentur, non ſi in minoribus, Nauarrus *c.* *13.n.70.in Manual.*

9. Eorum qualitas. Ad qualitatem ordinandorũ † ſpectat, vt ſint confirmati, Trid.*ſ.23.cap.*4. non tamen, ſi ſecus fiat, incurrunt cenſuram, aut mortale peccatum, *Nauar. in Man.cap.* 22.*n.* 9. Illegitimus etiam, niſi præuia diſpenſatione Epiſcopi, ad minores & beneficium ſimplex, vel Papæ, ad ſacros, vel maiora beneficia ordinari non debet. Prohibuerat etiam Sixtus V. *contra c.1.de fil.presb.* eum ad religiones recipi, ſed id prudenter reuocauit ad terminos iuris communis Gregor. 14. vt itidem fecit de eiuſdem Sixti conſtitutione quoad procurantes abortum, fœtus nondum animati.

10. Literatura. Etiam ad qualitatem † ordinandi ſpectat, vt ſit literatus; illiteratus enim, quàm diu talis, pro irregulari habetur. Illiteratus porro eſt, qui ſcribere Latinè, & legere neſciat. ita conſuetudinem interpretari Nauarrus ait, ſed Reuerendiſ. *Malderus de iuſtitia & rel.tract.9.cap.2.d.* in materia beneficiali eum eſſe vult, qui apud Latinos Latinè, & apud Græcos Græcè (vel etiam apud Illiricos Illiricè, vtpote cum non celebrent vel officium dicant Latinè, *Cong. Conc.* 20. *Septembris* 1591.) quo ſciret idiomate officium dicitur, neſciat; reſpectu vero ad ordines, requiritur, vt ſciat quiſq; implere officium & functionem ordinis, ad quem aſpirat. Tonſurandus rudimenta fidei, ſcribere & legere norit, minoribus initiandus Latinè, aut apud Græcos & Illiricos, & nunc ad Chinenſes (nam R.P. Trigautius Societatis Ieſu à Sanctitate obtinuit, vt Chinicè officium etiam Miſſæ ...t, vt ex eo coram audiuimus anno 1616.) eorum idiomate inſtructi ſint, & bonum magiſtri ſcholæ, parochi teſtimonium habeant. *c.5.c.* 11.*ſ.*23. maioribus initiandi, benè verſati ſint in minoribus, & inſtructi de ..., quæ ſingulis, quos ſuſcipiunt, conueniant *cap.13.ſ.23.* presbytero ea ſit eruditio, vt populum docere poſſit neceſſaria ſalutis. *c.* 14.*ſ.* 23.

Et in

11. Et in his omnibus valet arbitriũ † ordinantis, qui eos ſolum idoneos iudicabit, qui in Eccleſia poterunt ſeruire. *c. ſuper ordinata extra de prabendis Trid. ſ.* 23. *c.* 4. 5. 11. 13. 14. Vnde Menochius *lib. 2. de Arb. c.* 425. *num.* 58. dicit arbitrari Epiſcopum poſſe magis expedire Eccleſiæ, ſi ordines conferat ei, qui etſi adhuc Latinam linguam non intelligit, eſt tamen bonæ indolis, & pro ætate docilis, nam illiteratus puer dici non debet, qui pro ætate didicit; quiq; oſtendit proficere ſe poſſe.

Iuxta ordinantis arbitrium.

12. Inſuper ad qualitatem ordinandorum † ſpectãt natales & genus ordinandorum, de quibus in Concilio Trid. *ſ.* 23. *c.* 5. 7. vbi de natalibus, & genere inquirendum decernitur, vbi quidam putant id ad illegitimos ſolum referri; ſed verius eſt iuxta *Sahagum in c. eum t. 7. de reſcript. in n.* 23. & illegitimos, & legitimos hæreticorum & gentilium filios comprehendi, vti etiam in Conſt. *Greg.* 13. *anno* 80. *edita* excluditur genus lege pontificia prohibitum. ſic tamẽ vt neophytus ante triennium conuerſus iuxta Iuſtin. *in auth. de monach. §. ſi quis igitur*, aut biennium iuxta *D. Gregor. in c. monaſteriis* 19. *q.* 3. aut ſaltem per ſpatium iuxta arbitrium Epiſcopi ordinari poſſit: præſertim ſi virtutes ei ſuffragentur (eoq; magis nati ex Iudæis, Saracenis, vel gentilibus, niſi ex cauſa ſingulari Eccleſiæ iniurij ſint; admitti poſſint ad ordines, & beneficia. *Sahagum ibid. Cong. Conc.* 11. *Iunii* 1591. in natis ex hæreticis ſeruanda Conſt. Alex. 3. *in c. 2. de hæret. in 6. Et Cong. Conc.* 11. *Iunii* 1591. cenſuit non reiiciendos ſi parentes emendatos fuiſſe conſtet, & Eccleſiæ incorporatos, & pœnitentiam egiſſe, vel ei inſiſtere, quod & ſic accepit *Lopez ad pract. Diaz V. Neophyti num.* 22. 23. 24. & in non emendatorum filiis lineæ maſculinæ ad 2. gradum, aliis tantum primum, vt prius ius fuit.) Præterea ordinandi liberi, non ſerui eſſe debent,

Natales.

13. quibus Paulus III. *Bulla inc. nouimus* & Pius V. *Bulla inc. dignum* indulſit, vt ſi ad ſenatus cameræ, vrbis officium, & conſeruatores confugiant, libertatem & ius ciuitatis Romanæ conſequantur. ſic Brab. noſtra aëre adeò puro circumfundi dicitur, vt qualecumque mancipium eo deflexerit

erit, ſtatim ab ipſa cęli regione libertatem, ſi ad eam proclamet, conſequatur, magno indicio liberi populi.

Denique huc ſpectat quod † dicit *c.4.ſ.23.* vt Epiſcopi diligenter in mores ordinandorũ inquirant, vt criminoſi non ſint, & ſi quid commiſerint, vt irregularitatem non contraxerint, vel infamiam: qua durante etiam corã Deo emendati promoueri non debent. denique *d.c.4.* eos tales eſſe vult de quibus probabilis coniectura non ſit, quod ſæcularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegerint: ex quo textu colligit M. Ant. Gen. *in prax.c.9.n.5.* eos qui fraude promouẽtur ad ordines vt fugiant iudicium ſeculare, nihilominus fieri exemptos: præſertim cùm ei huic opinioni fauent, *l. qui cum vno §. reus D. de re milit.* vbi reus criminis accuſatus, ſi fiat miles, cognoſcet Iudex militaris: ergo idem in militè cæleſti Hęreticum vel ſchiſmaticum reſipiſcentẽ ad ſacros ordines diſpenſare poterat Epiſcopus antiquo, *c. presbyteros qui, diſt.50.* ſed nouo Iure non poteſt. *c. at ſi clericus de iud.* quod obtinet in omnibus adulterio maioribus, ſed nec nunc per *c.6.ſ.24.Trid.* quia id quotannis in Bulla cœnæ reuocatur, vt alibi diximus. ſed hæc Bulla hic nunquã eſt publicata, etſi Ill. Nuncius Bentiuolus ad hoc cũ aula laborauerit, miſit tamen publicandam ad Epiſcopos, qui non tamen fecerunt. 14 Mores.

Denique requiritur, † vt ordinandus habeat titulum beneficialem, patrimonialẽ, vel penſionem, alioquin ordinans tenetur ei prouidere, *iuxta c. cũ ſecundũ extra de præb.* qui ſolus Canon à Conc. Trid. *ſ.21.c.2.* renouatus eſt: non verò etiam *c. neminem c. ſanctorum. d.70.* vt reſpondit ſacra Cong. *vt refert Piaſ. d.c.1.n.42. Gõcalez ad Reg. 8. Canc. gl.5.§. 10.n.22.23.24.25.* ne quidem ſi ordinatus impoſuerit ordinatori, falsò aſſerendo ſe habere prouiſionem. *Gonçal. ibi. n.26.* præſertim cum loquitur Conc. de ijs, qui varijs artibus, & fallacijs vtuntur, nec exprimit pœnã ſuſpenſionis, quæ non incurritur, niſi in iure exprimatur. niſi ordinatio fieret ſub pacto, de non petenda prouiſione, tunc ordinatus ſuſpenſus ab ordine, & ordinator à collatione ordinũ 15 Titulus.

ipſo iure efficitur. *c.penult.de Sim.* quinimo regulares non profeſſi ſine titulo ordinati, ipſo facto incurrunt ſuſpenſionem. *per ordinationem Pij V. quam refert Piaſ.ibid.* Quæ tamen conſtitutio non ligat religioſos Societ. Ieſu, licet tãtùm vota ſimplicia emiſerint, iuxta eorum inſtitutũ: quia verè nihilominus ſunt religioſi profeſſi, etſi à ſuperiore dimitti poſſunt, vt declararunt Greg. 13. *Conſt. Inc. aſcendẽte* 8. *Calend. Iulij* 1584. & Greg. 14. *Conſt. incip. Eccleſiæ Cal. Iul.* 1591. nec ad alias religiones tranſire poſſunt, ordine Carthuſianorum excepto. *dicta Conſt. Greg.* 14. nec alumnos ſeminarij ſine alio titulo promoueri poſſe declarauit S. cõg. *vt refert Piaſ. ibid. nu.* 44. *poſt Serol.*

16 Vicariæ. Qui deputatus † eſt ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ, Vicariatum, Miſſarum celebrationem, aut ſimilem functionẽ, eo nomine promoueri poteſt, modo amoueri vel deſtitui non poſſit, ex reſponſo Sixti V. 30. *Decemb.* 1589. *quod refert Piaſ. vbi ſupra n.* 45. Idem de beneficijs Manualibus, Cappellanijs, Hoſpitalibus, Commendis: ſed ita promoti fient inamouibiles *Piaſ. ibid. poſt Pariſ. & Gonçal.* Et quidem ea adeo obtinent, vt ne quidem exceptionem patiantur in perſona graduata; cui veriſimiliter non ſit defutura ſuſtentatio, quia Concilium eam excludit ijs verbis, quamuis aliàs ſit idoneus, ſcientia, moribus & ætate.

17 Matrimonij. Porrò ad titulum patrimonij † vel penſionis nemo ordinari poteſt ſimpliciter, ſed tantùm ſi iudicio Epiſcopi neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ ita ſuadeat, *ſ. 21. c. 2. verſ. patrimonium*, quippè non ſit beneficium Eccleſiaſticũ, adeoque Conſt. Pij 4. & 5. de confidentijs locum in illis non habent, *Gonzalez ad R. 8. Canc. gloſſ. 5. §. 5.* habet tamen aliquid ſpiritualitatis penſio, tenentur enim penſionarij officium de Virgine recitare. vnde declarationem Cardinalium, his verbis: *cui reſeruata fuit penſio, vt clerico, ſi non incedit in habitu & tonſura, non gaudet priuilegio fori,* non intelligo negatiue ſimpliciter, vt Gonçalez *vbi ſupra nu.* 6. ſed à contrario ſenſu, vt includat affirmatiuam; ſic, ſi penſionarius incedet in habitu & tonſura, cùm ſit clericus, gaudet priuilegio fori.

At

At verò mandat Concil. vt promouendus titulo patrimonij verè illud poſſideat.† quid ergo ſi datũ ſit ei patrimonium ad finem vt promoueri poſſit, cum cautione de poſtea reſtituendo? & quamquam in dote ita fictitia ſaltem cum præiudicio alterius coniugis non obligaret, *Antæus Rober. rer. Iud. l. 1. c. 2. Sanchez. de Matr. l. 6. c. 32.* tamẽ hic ſic promotus reſtituere teneretur. *id. Sanchez ibid. nu.* 8. Dices non valere, quia vertitur ordinantis præiudicium, qui tenetur alere nõ habentẽ patrimonium. *c. 2. c. Epiſcopus, &c. de præb.* Reſp. nõ teneri alere, cũ iure putauit habere patrimonium, & fictionem inſtrumenti præſupponere non debuit, quia crimina non præſumuntur. Inſtabis; at verũ patrimonium nõ poteſt alienari ob cauſam publicam, ne cogatur mendicare; & ſi fiat alienatio, irrita eſt. *Conc. Trid. ibid.* ergo, & hæc reſtitutio. Reſp. Conc. loqui in obtinentibus verè patrimonium, non in fictis, etiam ſi vterque fingentiũ peccet, & ordinatus vlterius puniri poſſit, & fictè donans re donata priuari, *Sanchez vbi ſuprà.* non tamen eo ipſo priuatus eſt. 18 Verè habiti.

19 Conc. Prouinc. †. Mechl. 1607. *tit. 9. c. 8.* prudẽter ideo ſtatuit vt ordinandus ad titulũ patrimonialẽ iuret, ꝙ eum verè & ſine fraude poſſideat, nec alienabit, niſi de cõſenſu Epiſcopi, & ſi ei aliter ꝓuiſum ſit: & deindè ꝙ titulũ patrimoniali ſuccedentẽ etiã nõ reſignabit: & quidẽ etiã cauſa permutationis facta reſignatione non expreſſa qualitate beneficij, ꝙ ad illud ſit ordinatus, ea tñ nulla eſt, & datur actio ſpolij reſignanti, etſi ex eius culpa v. g. illiteratura ab altero beneficio reijciatur, *Gonçal. ad R. 8. canc. gl. 5. §. 10. n. 35*

20 Patrimonium aũt alienari non poteſt, † niſi à prouiſo ſufficienter per beneficium *c. 2. hic. Conc. Prouinc. an.* 1607. *Mechl. t. 6. c. 6. 7. 8. & edictum Prin. ad illud ar.* 11. *& ar.* 12. alienatio ſecus facta, ſaltẽ non reſeruato vſufructu, nulla eſt: & ne in ea re abuſus cõtingant, decernitur, vt in literis ſuſceptorũ ordinũ, ſub tit. patrimoniũ ſpecificẽtur ea bona. Non alienabilis.

21 Similiter qui ad titulum penſionis † eſt ordinatus, penſionem remittere vel extinguere ſine Epiſcopi licentia non poteſt, niſi aſſecutus ſit beneficium vel bona, vnde

viuere poſſit.*c.2.ſ.21.*(vnde obiter nota, tunc ſine Epiſcopi licentia, penſionem extinguere vel redimere poterit, à contrario ſenſu.)

22 Ordinatio vbi, & quando fiat.

In propria autem † dioceſi ſub pœna ſuſpenſionis ordinatio fieri debet *Trid.ſ.6.ca* 5. & in Eccleſia Cathedrali, ſeu ex cauſa alibi in Eccleſia digniore loci, præſente clero *ſ.*23.*c.*8. Tempora etiam anni quatuor, quibus acceſſit Sabathum ante Dominicam paſſionis, & Sabathum hebdomadæ Sanctæ excedenda non ſunt: præterquam ſi minores ordines tantùm aliquibus non generaliter conferantur. Religioſi tamen Societatis etiam extra tempora, ad maiores etiam ordines propter eorum miſſiones ex indulto Greg.13.*incipit Pium* 22.*Septemb.*1582. *quod refert Piaſ. nu.*48. promoueri poſſunt.

23 Inquiſitio Ordinantis.

Vt porrò ordinanti conſtet, † de qualitate ordinandi, examen præcedere debet, *Conc.Trid.ſ.*23.*c.*7. & vt deregâtur ordinario fortè incognita impedimenta, fieri proclamationes ordinādi per parochum *diſ.*23.*ca.*5. ſicut de matrimonio iungendis diſpoſitum eſt olim à Conc. Lateran. & nunc à Conc. Trid. *ſ.*24.*de refor.matr.c.*1. quod examen de iure ſpectat ad Archidiaconū. *c.ad hæc de offic. Archidiac.* vnde in Pontificali ex formula ordinādos præſentat, & de eorū ſufficiētia reſpōdet; *quantū humana fragilitas nōſſe ſinit.*

24 Nec obſtat quod Conc. Trid. iubeat ſingulis annis in ſynodo dioceſana examinatores eligi, pro prouiſis de aliquo beneficio, vel promouendis ad ordines; nam per hoc non excluditur Archidiaconus, cui id competit de iure cōmuni, à quo non eſt recedendum, niſi quatenus ſit expreſſum. Adeoque exanimatores huiuſmodi electi intelliguntur cum Archidiacono cumulatius. *Serol.p.2.v. Archidiac.* ſicin nouis Epiſcopatib. Belgij graduatis affectas prębendas poſſidētes, ſeniores ad hæc eadē deputantur, poteſt tamen Epiſcopus, cumulatiuè & alios ad ea accipere,

25 Ordinum gradus.

ſed non hos excludere. Caius Pontifex ſub Diocletiano, ex cuius genere erat, conſtituit, quibus ordinum & honorū gradib. † ad Epiſcopatum aſcenderetur, & Conc. Trid.*ſ.*23.*c.*11. pro cōgrua reuerentia ordinum, & vt maior

erga Presbyteros reuerẽtia cum vitæ merito accreſcat, interſtitim inter eos ordines ſeruãda præſcripſit. *c.* 11. niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ aliud poſtulauerit: Iudicio Epiſcopi non aliorum etiã ſuperiorum regulariũ, vt cenſuit S. Cong. *apud Piaſ. poſt Quar. d. c.* 1. *nu.* 50. *Azor. Inſt. mor. l.* 12. *c.* 18. *qu.* 18. ſed nihilominus ex declaratione eiuſdẽ S. Cong. poteſt remittere ea interſtitia Cap. ſede vacante, quo caſu dimiſſorias dare poteſt. adeo tamen remitti non poſſunt, vt plures ſacri eodem die conferantur. *c.* 13. *d. ſ.* 23. minores autem omnes poſſunt ſaltem de conſuetudine in Belgio: quæ in Italia non adeo nota eſſe videntur. nam propoſitũ ſcio fuiſſe ſacræ Cong. an oẽs minores vno die recipiens, ſuſpenſus non ſit, etſi reſolutum tamen negatiuè. An autem omnes quatuor minores & ſubdia-conatus vno die conferri poſſint quæritur; Ideo; ꝙ Conc. Trid. loquitur de duob. ſacris vno die nõ recipiendis: ſed *c.* 2. *de eo. qui ord. furt. ſuſ.* negat. Cõſuetudo alicubi permittit. *de qua Gutier. can. q. l.* 1. *c.* 26. *nu.* 30.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

HÆreditariæ ſucceſſiones beneficiorũ ſemper in Eccleſia fuerũt odioſę. quorum enim eſt hęc vox, *hæreditate poßideamus ſanctuarium Dei?* quin nec regulæ politicæ in officijs ſęcularibus ſucceſſiones admittunt. *Tit. de muneribus & honoribus non continuandis inter patrẽ & filiũ C. lib.* 10. Refert Charond. *reſp. l.* 3. *R.* 39. infirmatã prouiſionẽ filio de munere per patris reſignationẽ factã. Hodie † filio reſeruari non poteſt penſio ſuper beneficio patris: etſi olim poſſet. ſed ſi pater habet penſionem cũ poteſtate eã in aliũ transferendi, nõ ei obſtabit hic locus quominus in filium etiã illegitimum poſſit trãsferre, quia hic caſus omiſſus ex iure priori decidendus eſt. *Gonçalez ad Reg. Canc. gl.* 5. *§.* 5. *n.* 22. 23. 24. quantũ verò attinet ad ſucceſſionẽ bonorum illegitimos prorſus incapaces reddidit Pius V. 2. *Martij an.* 1571. *conſt. quam refert Quar. v. Illegitimi, & nos alibi dicimus.*

1 An penſio filio reſeruari poſſit ſuper beneficio patris.

Conc. Trid. ſ. 25. c. 15. longiſſime † vult paternæ incontinentiæ memoriam à locis ſacris arceri. Vbi videtur illud verbum

2 An nepos auo ſuccedere poſſit.

verbum longiſſimè poſitum tantū in narratiuo non præciſè illud euincere, vt ſicut filius reſpectu patris excluditur, ita nepos tractetur reſpectu aui, præſertim in correctorijs iuris antiqui: nam quod etiam antiquo iure Canones optarint incontinentiæ memoriā longiſſimè aboleri, certum & expreſſum eſt, & tamen non indiſtinctè. Ideo nepotes legitimi excluſi, ſed benè à beneficijs quę immediatè patres tenuerant, ſic parlamentū Tholoſanum aliquando intellexit *cap. ad extirpandos, de filijs presbyterorum, refert Papon. in ſuis arreſtis tit. de capacité ou incapacité à tenir benefices, ar.* 2. Imò per me licet, vt quia volunt hunc Conc. locum *ſ.* 25. *c.* 15. aliquid iuri communi addidiſſe, vt etiam nepos excludatur à beneficio aui, vbi fuerit mediata perſona alia. quod legitimis filijs etiam permiſit Alex. III. etſi Clem. VII. in illegitimis Conſt. *quam refert Quar. verbo illegitimi*, diſertè vetuit: ſed vt nepos legitimus excludatur à beneficio quod nunquam poſſedit auus, ideo quod ſit in eadem Eccleſia, non adeo apud me exploratum eſt. Ipſe textus ad hoc non cogit, & erunt in vno verbo duæ iuris communis correctiones: At Cardinales ſecus cēſuerunt. Scio eorum authoritatem, vt ipſi de ſe teſtātur, eſſe inſtar Pontificiæ; ſed quia tanta eorum eſt authoritas, ſæpè non interpretando tantùm, ſed & nouiter quadantenus conſtituendo procedunt: quo caſu eorum reſponſa in his ditionibus pręcisè non ligarent, quia Concil. hactenus tantùm receptum eſt in proprio ſenſu, non extenſo, & fortè ita Concilia Principum prouincialia intelligerent, ſi pro poſſeſſorio beneficij adirentur, non tamen id conſulendum. Poſt hæc dum ſic in cauſa graui reſpōdiſſem, inueni ita deciſum per Card. .... Martij 1598. & in cauſa N. N. Canon. Brug. anno *1616*.

DE MAIORIT. ET OBED.

1 Reuerentia erga ſacerdotes.

IVre meritoque Concil. Trid. *c.* 11. *ſ.* 23. meritum vitæ & aſcenſus ad maiores ordines probari vult ex reuerentia erga ſacerdotes†. Certè olim ea inculcari ſolet tironib. alphabeticis: ſed eam nō ſatis in pectus demittunt, qui non exhi-

exhibent ſacerdotibus obuijs, etſi dignitate Eccleſiaſtica etiam prȩditis, vel caput aperiunt. Longè ab ea regula remoti, quam Baſilius, Benedictus, alijque Monachorũ Patriarchæ olim ſanxerunt, & Paulus ſaltem pro conſilio ac monito dedit, vel inter æquales honore inuicem præuenire. B. Franciſcus ſolet dicere, quod ſi ab vna parte de cœlo aliquis ſanctus reuerſus ſtaret, ab altera ſacerdos, ſe priùs exhibiturum reuerentiam ſacerdoti. *Ribad. in Principe l.1.c.35.* Carl. Magnus moriturus Ludouicum filium inter cætera monuit, vt ſacerdotibus honorem ſeu patribus exhiberet. Baſilius ſimiliter filiũ his verbis hortatur: *Deum optimum* adames, honora eius Eccleſiam, ſacerdotes euſdẽ reuerere, clericos omnes honorificè complectere. *Choppin. monaſt. l.2. tit.2. nu.1.* Conc. Matiſc. ſtatuit canon. 14. vt ſi quis quempiam clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vſque ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla ſubdat, & ſi vterque equo vehitur, galerum ſæcularis de capite auferat; ſi clericus pedes graditur, & ſæcularis vehitur equo, ilico ad terram defluat. Qui verò, inquit, horũ quȩ Spiritu ſancto dictante ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit; ab Eccleſia tam diu quã diu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. bone Deus quàm aut idem ſpiritus eadẽ nunc non præcipit, aut non auditur! Conc. Laod. *c.20.* præcipit ne Diaconus niſi ex iuſſione Preſbyteri, ſedeat, ſimiliter honorificetur: & Diaconus à miniſtris inferioribus, & omnibus clericis, *c. nõ oportet d.99.* & hȩc ſpectant ad oſtendendam hierarchiã Eccleſiaſticam, quã qui diuina ordinatione negant inſtitutam, vel Epiſcopos Preſbyteris non eſſe ſuperiores, vel non habere poteſtatẽ confirmandi vel ordinãdi, vel quã habent illis eſſe cũ Preſbyteris cõmunem, dãnantur, *ſ.23. can.6.7.* quanquã olim Preſbyteri, qui in ſingulis ciuitatib. cõſtituebantur, ſimul eſſent Epiſcopi: quo ſenſu aliquãdo eorũ appellatio in antiquis cõfunditur, alioquin iure diuino poteſtate diſtinguũtur. *Azor. Inſt. mor. p.2. l.3. c.16. q.5.* Certè, bene corde de his ſentire; opera autem mortua oſtendere, non eſt ſpiritus viuificantis.

2 Prærogatiua Regũ. *Ex c.fin.de offic.deleg.in 6.c.ne aliqui de priuil.in 6.ca.ſolitæ de maior. & obed.extrau.execr.§.nos itaque de præbendis*, habetur ordinariè ea concluſio, vt reges, reginæ, eorum filij, propter prærogatiuam,† cẽſeantur in omni diſpoſitione iuris non comprehenſi, niſi diſerte exprimantur. Sic Conc. Trid.*c.9.ſ.25.* excipit patronatus qui ad Imperatorẽ, Reges ſeu regna poſſidentes, aliosque ſublimes & ſupremos principes, iura Imperij in Dominijs ſuis habentes, pertinent. ſic *c.8.ſ.22.* à viſitatione Epiſcoporum excipit collegia quæ ſub regum (intelligo etiam ſublimes Principes iura regum poſſidentes) immediata ſunt protectione, niſi de eorum licentia. ſic beneficia Regum in generali Regularum Cancellariæ reſeruatione non comprehenduntur *Goncales ad Reg.* 8. *Canc. gloſſ.*24. *num.* 153. In Concil. *Conſt.*8. *gener. can.* 14. decernitur ne timidè abiecteq; 3 Epiſcoporum. ſe †Epiſcopi ferãt, ſed cùm modeſtia dignitatem ſeruent, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorem. *Dummodo,* inquit, *Principes & pij Imperatores agnoſcant ſibi æquales Epiſcopos, & liberè audeant reprehendere, increpareque, & principes & cæteros qui militari honore fruuntur, ſi quid peccauerint, ſi quis Epiſcopus dehoneſtauerit dignitatem, vixeritq; abiectè, amoueatur per annum, & princeps qui in cauſa fuerit, excommunicetur per triennium.* Quadrat his *c.*11.12. *Conc. Antioch.* & Innocent. III. in *c.6.h.t.* ſcribens ad Imp. Conſtant. vtitur his verbis. *Hæc autem ſi prudenter attenderet Imperatoria celſitudo, non faceret, aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum Eccleſiæ iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere, cùm alij Reges, Principes Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis, ſicut debent, reuerenter aſſurgant, & eis iuxta ſe venerabilem ſedem aſſignent.* Hinc iam olim in ſacris Concilijs Epiſcopis inhibitum fuit, ne principum aulas frequentarent, etiam additis pœnis anathematis. *refert ea Choppin.l.1.monaſticon.tit.vlt.nu.*28. ſcilicet, Cabilonenſe, Meldenſe, Viennenſe, Antiochen. (quod excipit neceſſariam cauſam iudicio Metropolitæ, & aliorum prouinciæ Epiſcoporũ, Aurelienſ. Sardicenſ.) In Conc. Trid. ſ.25.c.17. vetatur Epiſcopis ne ſuam dignitatem dehoneſtent.

lent, cum regum miniſtris, regulis & Baronibus in Ec-
cleſia, & extra; in decente ſubmiſſione ſe gerant, & veluti
inferiores miniſtri altaris, nimis indigne loco cedant,
multo minus perſonaliter illis inſeruiant, ſed tam in Ec-
cleſia quam foris gradum ſuum, & ordinem præ oculis
habeant. Vbique ſe Patres, & Paſtores eſſe meminerint.
principibus præcipit, vt eos paterno honore, debita re-
uerentia proſequantur.

Olim cum primum Monachi † eſſe cœperũt, & longo 4
poſt tempore clericis minores & ſubiecti fuerunt, ete- Abbatum
nim in c. à ſub Diacono diſt. 93. dicitur: Pontifici Presby-
ter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Sub-
diacono Acolytus, Acolyto Exorciſta, Exorciſtæ Lector,
Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas, Abbati Monachus, in
omni loco præſtet obſequium, ſiue in publico, ſiue in gre-
mio Eccleſiæ. Erant enim eo tempore Monachorum præ-
fecti vt ipſi Monachi laici, adeoque clericis inferiores.
Vnde S. Hieronymus inquit, *16. q. 1. cap. Monachus non do-
centis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe vel mundum lu-
geat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum*. deinde Cle-
rici & Sacerdotes eſſe cœperunt, vetiti tamen vlli pœni-
tentiam tribuere, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepu-
lire niſi Monachum in monaſterio morantem, infirmos
non viſitare, vnctiones facere, aut Miſſas publicas can-
tare, neque filium de baptiſmo accipere, neque ad Ec-
cleſiam ſecularem tranſire, vlliſue negotijs ſe implica-
re, quia Monachus mundo mortuus eſt, & Deo tantum
viuit, *cap. placuit. cap. interdicimus. cap. peruenit, cap. alia cau-
ſa eſt. cap. iuxta. cap. qui vero. cap. Agapitus cap. ſunt nonnulli*.
quæ capitula ſic citata quamuis inuicem pugnare vi-
deantur, habent ſolutionem ex ſucceſſione & diſtinctio-
ne temporum, adeoque demonſtrant quomodo tandem
omnia officia, quæ Cleri ſæcularis fuerunt, ad Papatum
vſque ſui iuris fecerunt: quin & Abbates inſignia ponti-
ficalia & functiones ipſas Epiſcopales, excluſis tantum
ſacris ordinibus, ſibi arrogarunt, Pontificum largitione:
quod tamen Trid. *ſ. 23. c.* 10. reſtrinxit vt ſuis tantum re-

gularibus tonſuram, vel minores ordines poſſent conferre, & cum reliquis ſecularibus diuitijs, quas in primæuo ſtatu multorum operis ample parauerant, præſtarent; facile poſt Epiſcopatum primas obtinuerunt, præterquam ijs in locis, vbi dignitates ſæculares vel ob antiquitatem, vel ab pares diuitias, ſimilemue cauſam priſtinum ſtatum retinuerunt, qui initio quidem iuris fuit, nunc ob argumentum à communiter ſecus accidentium, conſuetudinis eſſe æſtimatur, ſi quis poſt Epiſcopum ſæcularis dignitatis ante Abbatialem ſedere, vel ingredi ſe poſſe contendat.

5 **Epiſcoporum inter ſe ordo.** Epiſcopi de iure † iuxta prærogatiuam ſuæ ordinationis præcedunt, non habita ratione dignitatis ſedium *c. Concilia* §. *hinc, in fin.* 17. *d.* vbi Epiſcopus Mediolanenſis ſubſcribit ante Rauennatenſem, etſi Rauennatium ſedes longe ſemper dignior fuerit. & ita in cæremoniali etiam Romano diſpoſitum eſt, etſi in Germania fere paſſim, alijſque multis locis conſuetudo contrarium obtineat. quamuis *Serol. V. Concil.* §. 4. huiuſmodi conſuetudinem non admittat, quia orbis debeat obſeruare conſuetudinem Vrbis. & quidem ſacra Cong. Conc. declarauit Epiſcopum exemtum & nullius diœceſis, ſuffraganeos non debere præcedere, niſi ſit ordinatione antiquior, *Serol. ibid.* Quandocumque autem Epiſcopus proceſſionem

6 **Capit. Cathed.** indicit, & procedit cum ſuo Capitulo †, illud omnes alias dignitates præcedit, & cum eo coniungitur, ac ſimul vnum corpus conficiunt. *c. requiſiſti* §. *ſi vero de teſtam.* Vnde & Epiſcoporum fratres Canonici dicuntur. *c. quanto, de his quæ à prælat.* Archid. Archipresbyterum præcedit ſi ſit ſacerdos, etſi tantum ex voluntate; non ex fundatione, *M. Ant. Gen. in prax. c. 53. refert ita cenſuiſſe Cong. Rituum.* Canonici Regulares præcedunt Monachos *Serol. p. 1. V. proceſ.* §. 4. & Clerus ſæcularis regularem.

7 **In his valet conſuetudo.** Enimuero huiuſmodi controuerſiarum deciſio plerumq; petenda eſt à conſuetudine †, vt ſententiam Senonenſem refert *Choppin. Monaſt. l. 2. t. vlt. n. 23.* Vnde nõ malè

Greg.

Greg.XIII.decreuit *in conſt.incipit expoſcit,relata per M. Ant. Gē.c.53. Piaſ.pr.p.2.c.3.n.48. Quar.V.præced.* vt qui ſunt inter fratres mendicantes, in quaſi poſſeſſione præcedendi, ſeu iuris præcedēdi, ſine vlla appellatione,alioue ſubterfugio præcedant in proceſſionibus publicis, & priuatis: de qua vbi non conſtat, præcedant antiquiores in loco controuerſiæ, qui ordo prius domum aut Conuentum ibi habuerit. deinde ad tollendas omnes præcedentiarum controuerſias S.Cong.ſtatuit in proceſſionibus ſeruandum eſſe quod in alma Vrbe ſeruatur, *Quar. & Piaſ. ibid.* Quem ordinem habet Gamm. *deciſ.*1. ſed in his locis magis d.Conſtit.& antiqua poſſeſſio,quæ in talibus ius tribuit,ſeruatur,etſi Quar.eam reſolutionem Sanctiſſimo placuiſſe aſſerat, & mandaſſe nouam Conſt. fieri, quæ tamen nondum nata eſt.

Pius V. ante conſtituerat, vt Prædicatores præcederent omnes Mendicantes: Senatus tamen Pariſ. *referente Choppin.vbi ſupra.* in controuerſia dubia actoribus, in initio proceſſionis dexteram,ac deinde ſiniſtram aſſignauit, & vice verſa,Reis. *Mon.l.2.t.fin.n.*23.

Generaliter tamen † ſciendum eſt, vt quiſque in domo ſua rex eſt,(vt imperium exercebat ille ruſticus, qui regem Angliæ,quod in domo ſua ei obedire nollet,alapa mulctauit,) ſic quiſque rector in Eccleſia ſua quoſcumque alios, qui ordine hierarchico non ſunt eius ſuperiores, antecedit in ſolemnibus miſſis dicendis, alijſque omnibus præeminentijs. ſic Rota cenſuit Parochum in ſua Eccleſia præferendum Decano & Capitulo Collegiatæ ad eam Eccleſiam proceſſionaliter ex antiqua conſuetudine accedentibus, quodque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Gonçalez ad R.8.Canc.gl.6.nu.*101. *& ſeq.* 8 Quiſque in ſua eccleſia præcedit.

Et quoniam plerumque † huiuſmodi controuerſiæ incidunt in proceſſionibus, exequijs, deferenda vmbella, & ſimilibus, quæ ſacra non debent retardari profana illa contentione, decernit Concil. Trid. vt eas Epiſcopus com- 9 Modus finiendæ controuerſiæ.

componere poſſit amota omni appellatione *c.* 13. *ſeſſ.* 25. & nihilominus compellere omnes, etiam per cenſuras, vt
10 Vt à publicis proceſſionibus nullus excuſetur. in publicis proceſſionibus compareant; adeò quidem vt nemo vocatus exemtione ſe tueatur; quo minus ad proceſſiones teneatur venire, quod antè Concil. Trident. anno 1413. Senatum Pariſ. iudicaſſe, refert Choppin. *de ſacra pol. l. 2. t. 6. n.* 18. modo vltra dimidium milliare extra Ciuitatem non diſtent, *ex S. Cong. Quar. vbi ſupra.*

11 Præter obnoxios clauſuræ. Excipiuntur † tamen ab Epiſcopi mandato, vocantis exemtos ad publicas proceſſiones, ij, qui in ſtrictiori clauſura viuunt, vt ſunt Carthuſiani, Camaldulenſes, Diſcalceati & Cæleſtini, quorum etiã priuilegium refert *Chopp. Monaſticon l. 2. t. 1. n.* 16. à Bonif. VIII. conceſſum his verbis: inhibemus etiam ne aliquis Epiſcopus, vel alia perſona ſpiritualem, vel aliam iuriſdictionem habens, vos ad ſynodos vel Conuentus forenſes ſuos accedere, vel cum eis intus vel extra ciuitates, vel terras proceſſionaliter exire, aut ſuis conſtitutionibus ſubiacere cogat, &c. Excipiuntur etiam laicę confraternitates, quæ ad proceſſiones cogi non poſſunt. *Quar. vbi ſupra ex Cong. Conc.*

12 Publicæ proceſſ. quæ? Publicas autem † proceſſiones S. Cong. eſſe declarauit *apud Quar. vbi ſup.* quæ cõſuetæ, vel ex publica cauſa, peſte auertenda, introitu noui Epiſcopi, vel ad generales Litanias fiunt: & ſi noua proceſſio indicatur, S. Cong. cenſuit *apud Serol. vbi ſup.* §. *fin.* ad Epiſcopum cum conſilio Capituli pertinere decernere, quò & quà ducenda, dirigendaque ſit.

DE TREVGA ET PACE.

NEque c. 1. h. t. quod tempora induciarum præſcribit; neque c. 2. quod perſonas recenſet, quæ tempore Belli plena ſecuritate gaudere debeant; vſus obſeruat. miles hodie

Iura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis:

& perſonæ d. c. exceptæ intra terminos ſuos non ſe cõtinent: quin videmus inaudito anterioribus ſæculis exẽplo mercatores Belli incommodis Iure exemtos d. c. 2. ipſos

Bellum

Bellum ciere, claſſes adornare, ad vtroſq; Indos currere, aurũ opeſq; inde aduehere. Ad quarum ſocietatem, claſſemq; ſuam, quã more maiorum ad Inſulam Ophir mittebat Ioſaphat Rex Iuda, noluit Regẽ Iſrael admittere. *Reg. l.3. c. vlt.* Pœna violantis inducias iure indictas in d.c.1. eſt excõmunicatio; pacem autem publicam in Imperio, Bannum, de quo eiuſque effectibus, *vid. tract. Andreæ Gail. de Pace publ. l. 2.*

DE OFFICIO ORDINARII.

ADeo Concilium Tridentinum Ordinariorũ † iuriſdictionem illibatam ſeruari & promoueri cupit, vt necab ipſis, nec ab inferioribus, neq; à ſuperioribus turbetur, *c.20. ſeſſ.24.* Non à ſuperioribus, Legatis ſcilicet, Nuncijs, & quibuſcumque alijs, vetando ne in prima inſtantia eos procedentes quoquo modo impediant, iuriſdictionem eorum præripiant, aut alio modo turbent: & ſi quidem ipſi Epiſcopo prius non requiſito, & negligente proceſſerint, acta eorum nullius momenti ſint, & partibus ad damni ſatisfactionem teneantur: vbi non comprehendi mandata Apoſtolica executiua, quæque ſummariam tantum cognitionẽ requirunt in forma breuis de capienda poſſeſſione beneficiorum ſedi Apoſtolicæ reſeruatorum, de quibus alicui prouiſum eſt, à ſede Apoſtolica, declarauit Greg. XIII. *cuius Conſt. refert Matth. in ſept. dec. l.1. t.2. c.4.* deinde vt nec à ſuperioribus appellationes ab ordinarijs interpoſitæ recipiantur, Auocatio, Commiſſio, aut Inhibitio fiat, niſi à definitiuâ, vel definitiuæ vim habente, & cuius grauamen per definitiuam reparari non poſſit. Non ab inferioribus †: inhibendo ne cauſæ matrimoniales & criminales, à Decanis aut Archidiaconis, aut alijs inferioribus, etiam viſitantibus, etiamſi ſuper ea iuriſdictione litiſpendentia in quacumque inſtantia fuerit, cognoſcantur. Non ab ipſis † ordinarijs, illis mandando vt quaſcumque cauſas etiam beneficiales in prima inſtantia cognoſcant, atque omnino ſaltem

1 Iuriſdictio Ordinarij à nemine turbanda. Non à ſuperioribus.

2 Non ab inferioribus.

3 Non ab illis ipſis.

ſaltem infra biennium à die motæ litis terminent, concedendo alioquin poſt id ſpacium partibus, vel alteri illarum iudices ſuperiores, competentes tamen, adire, qui cauſam in ſtatu quo fuerunt, aſſumant, & quam primum terminent.

4 De delegato exercitus.

Ex eadem † cauſa Pontifex Max. tam per Breue deſtinatum Archiepiſcopo Cameracenſi Barlemontio, quam poſtea aliud anno 1597. 20. Februarij deſtinatum, Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi Matthiæ Houio (per quæ reſpectiue, eoſdem Archiepiſcopos conſtituit, delegatos Apoſtolicos in Belgio pro exercitu regio) ita eam iuriſdictionem delegatam temperat, vt & neceſſitati exercitus ſubueniat, quia, inquit, non facile ad locorum ordinarios, aut ad ſedem Apoſtolicam recurſus haberi poſſit, & nihilominus Ordinariorum authoritatem intactam ſeruat. Illud quidem peragit, dando facultatem ad dictæ Sedis beneplacitum, & quo ad Bellum hoc durauerit, per ſe, vel alios ſubdelegandos omnem & quamcumque iuriſdictionem Eccleſiaſticam, in vtroque foro exercendi; hoc vero dum eam reſtringit, vt non comprehendat eos, qui ſint in propria dioceſi, ſub qua illorum ordinarij iuriſdictionem ſuam in eos exercere poſſint. vnde ad vitandas difficultates ann. 1595. die 23. Ianuarij inter deputatos præfati illuſtriſſimi Domini Barlemont, & Vicarios Archiepiſcopatus Mechlinienſis pacti & conuenti ſunt hi atticuli.

5 Illius cũ Ordinar. pacta.

Primum quod † perſona Gubernatoris generalis, omnium domeſticorum ipſius, vtriuſque ſexus, & eorum qui ſunt de eiuſdem Gubernatoris cuſtodia, tam tempore pacis, quam belli, vulgariter *hallebardiers* & *archiers* nuncupati, ſunt ſubiecti ordinario loci, vbi habent ſuum domicilium, ſed ſimulatque egrediuntur dictum ordinarium domicilium vt accedant exercitum regium, cenſentur eſſe ſubditi delegato Apoſtolico.

Similiter omnes nobiles, & alij inferiores, qui ceſſante exercitu habent ſuos ordinarios in his partibus, quan-

quando ſubſiſtunt ijs in locis, vbi eſt fixum ipſorum domicilium, cenſentur ſubditi eorundem locorum ordinarijs, etſi alioquin habeant officia & ſtipendia, ratione dicti exercitus: qui vero non habent in hiſce partibus ſuos ordinarios, & caſtra ſequuntur, habentque officia aut ſtipendia regia ratione eiuſdē exercitus, ij cenſentur, quam diu exercitus conſiſtit, ſubditi dicto delegato Apoſtolico.

Antiqua etiam præſidia, quæ erant ante exercitum, ratione cuius emanauit iſtud Breue Apoſtolicum, quæque manere & foueri ſolent ſumptibus Regijs etiam tempore pacis, ſpectant ad Ordinarios locorum, quoad alia præſidia quamuis ſubdita maneant delegato Apoſtolico: tamen fauore Eccleſiaſticæ diſciplinæ in animaduerſione delinquentium erit præuentioni locus.

Perſonæ autem caſtra ſectantes, & ad exercitum ſpectantes, ſi de exercitu ſeſe ad tempus negotiorum cauſa, ad Vrbes aut alia loca extra exercitum recipiant, manent in omnibus ſubiectæ delegato Apoſtolico.

Quæ tamen omnia ſupradicta ſic intelligenda ſunt, vt parochis liberum ſit adminiſtrare ſacramenta, & ſepulturas omnibus diuertentibus ad ſuas parochias, & in eis morientibus, ſaluis iuribus. Iudicialia vero exercebuntur per ſuperiores reſpectiue eorum, de quibus præſcriptum eſt in præcedentibus articulis. Qua facultate hactenus ſumma cum laude præfatus Archiepiſcopius Mechlinienſis vtitur, vt effectus doceat non immerito ſummum Pontificem, in eodem Breui hoc elogio, (quod non facile in alijs inueneris,) eum affatum̄ eſſe, fraternitatem tuam præſtanti ampliſſimarum virtutum laude, &c.

An autem ob præſentes inducias bellum amplius durare non cenſeatur, & recurſus ad Ordinarios locorū non eſſe difficiles, vtpote çum non in acie ſed in continuis præſi-

præſidijs milites verſentur, ac eapropter locus ſit *c.* 20. *ſ.* 24. *Conc. Trid.* nolim diſputare.

6 Cauſæ matrimoniales ad Ordinarium pertinent, & quatenus ad alios.

Quod c. 20. procedit † etiam & diſponit in prima instantia, vt ne Decani, Archidiaconi iure ſuo de cauſis matrimonialibus & criminalibus cognoſcere poſſint, non vetat ne à ſede Apoſtolica, aut Nuncijs ijs qualificatis & in ſynodo deſignatis, iuxta Conſtit. Bonif. VIII. *in c. ſtatutũ de reſc. in 6.* huiuſmodi cauſæ in ſecunda & vlteriori inſtantia cõmitti poſſint: agit enim ibi Conc. de promouẽda Iuriſdictione Ordinarij, vt eam ne quidem à Nuncijs velit turbari: neque vllum verbum eſt, quod abroget in eo ius antiquum, aut de commiſſionibus appellationum tractet. ſed eo facit c. 2. ſ. 13. quod tamen in criminalibus tantum loquitur, ne appellationes à ſententia Ordinarij, alij, quam Metropolitano, aut vicino Epiſcopo ſeu Officiali committantur, non inferioribus iudicibus. Sub quibus non comprehendo cauſas correctionum, ſed vere criminales ad vindictam criminum, & pœnam ordinariam inſtitutas, vt alibi eas à cauſis correctionis diſtinximus, vt quàm minimum à iure communi contra proprietatem verborum diſcedatur.

7 Intra prouinciam manendum.

Statuitur inſuper in d. c. 20. vt † extra prouinciã, nec in ſecunda inſtantia cogatur quis pauper in cauſa matrimoniali litigare, niſi ſumtus ab aduerſario ſuppeditetur. iam olim in Conc. Niceno ſtatutum fuit, vt extra prouinciam nemo prodire cogeretur *c. neminem c. 1. cauſ. 3. q. 6.* vbi agit de prouincia Eccleſiaſtica, non de prouincia ciuili, quamquam ad imitationem ciuilium hæ ſint formatæ. *erudite Collega noſter Aub. Miræus in not. Epiſc.* ſemper tamen appellationes ad Pontificem Romanum etiam olim admiſſæ ſunt, *c. nullam 2. q. 4.* Sed in d. c. 20. immemorabilis conſuetudo non eſt ſublata, ſed ſolum conſuetudo. Vnde vbi immemorabilis viget, vt in prima inſtantia, non omnes cauſæ per Ordinarios locorum cognoſcantur, aut per inferiores quædam hic notatæ, non eſt hoc decreto abrogata, *Gonçalez ex Cong. Con. c. & Rota, ad Reg. 8. Canc. gl.* 33. *n.* 5. An autem abrogata ſit iuriſdictio per priuilegium

com-

:ompetens,vide *Nauar.conſ. 6. de priuil.*

Vicarij generales ſeuOfficiales ſine ſpeciali delegatio-
ıe cognoſcunt de hîc exceptis cauſis. *Sanchez lib.3. d.*
9.n.16.17. de Mat.

8 Iudici ante omnia † conuenit quod Tac. de Agric. in
ius vita ſcribit: *Iam vero, inquit, tempora curarum remiſſio-* Ordinarij mores.
ıumq́; diuiſa: vbi Conuentus ad iudicia poſcerent, grauis, intentus,
euerus, & ſæpius miſericors; vbi officio ſatisfactum, nulla vltra
oteſtatis perſona triſtitiam, & arrogantiam & auaritiam exue-
at: nec illi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctoritatem,
ut ſeueritas amorem deminuit. S.Bernardus libris quin-
ue de conſideratione Papam Eugenium & in illo omnes
ˈrælatos inſtruit, ac præſertim *l. 2.c.5.6.7.8.* quam ſolli-
iti in officio verſari debeant ad curam non ad domina-
um, vt non otioſi, multo minus delitijs reſoluti, aut re-
upini pompis inueniantur, *Nihil,* inquit, *horum tibi tabulæ*
ſtatoris aſſignant, &c. vbi & proſequitur quàm non ſola
umilitate, ſed etiam veritate Apoſtolis interdicatur do-
ıinatus, quam exire in agrum non tanquam Domini,
:d tanquam villici, videre & procurare debeant, leuare
culos, & videre regiones, ſi non ſint magis ſiccæ ad ig-
em, quàm albæ ad meſſem.

Hoc etiam imprimis ad officium Ordinarij ſpectat vt
s potiſſimum medijs vtatur, quibus vel in officio ſuos
ıbditos continere, vel eò reuocare poſſit. vnde ſi videat
xcommunicationem ab eis contemni, aut non tanti æſti-
ıari, vt homines magis & magis carnei fiunt, neque
ulnera animæ ſentiunt, poteſt pœnas alias infligere &
xequi *arg.c.ex crapula extra de vit. & honeſt. cler. Lopez ad*
ract. Diaz c.142. Marc. Anton. Genuenſ. in praxi. Neap.c.8.
uin etiam generatim verior eſt opinio quod laici in ca-
bus in quibus poſſunt conueniri coram Epiſcopo, poſ-
ınt carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri ante-
uam excommunicentur, *Couar.lib.pract. qu.c.10. M. Ant.*
en. in d.prax. d.c.8.

9 *Serio & ſpecialiter † Concil. Trid. ſeſſ.25. c.3. Prouinc. Mechl.*
ın. 1607. tit.25.c.4. cui & confirmatio Apoſtolica & ſanctio

An aliis pœnis vti poſſit quã excommun.

Principis noſtri acceſſit, Sahagun. de offic. deleg. c. præterea nu. 15. *iuxta c. poſtulaſti extra de Iudæis c.* 1. *de offic. ord. c. dilect.* 55. *de App. c.* 1. *de depoſ. c.* 2. *d. adult. c. attendend.* 17. *qu.* 4. *c. contra idolorum* 26. *q.* 5. *c. cũ Epiſcopus de offic. ord. in* 6. *Sic d.* 7. Paulus dicitur in Actis Apoſtolicis c. 8. 9. 26. accepiſſe Epiſtolas à Principibus ſacerdotum, non à Rege, aut Præſide Prouinciæ, vt Chriſtum profitentes vinctos Damaſco Hieroſolymam duceret, &, vt dicit, Ananias habebat poteſtatẽ à Principibus Sacerdotum alligandi omnes, quin & in carcerem trahendi dictis cc. prout Sacerdotes apprehendendi, incarcerandi & puniendi authoritate fungebãtur Act. c. 4. 5. &c. quare ſæcularis brachij inuocatio eſt neceſſaria cum rei ſunt potentes, vbi opus eſt manu forti, vel de modeſtia canonica, & prudentiâ, non neceſſitate, *Doctor Marta de iuriſd. p.* 2. *c.* 29. *per totum*. quod d. c. 3. ſatis liquet. Et certe non me parum mouet, quod D. Willibrordus Epiſcopus Vltraiectinus, qui maioribus noſtris fidei noſtræ initia tradidit: ijs qui pium ſuum teſtamentum, *quod refert R. P. Carol. Scrib. in Origin. Antu. c.* 5. impugnaturi eſſent, iuxta excommunicationis pœnam, infligat pecuniariam, auri librarum decem, argenti pondo quinquaginta Ante annunciatam maioribus noſtris Chriſti fidem, quid apud nos obtinuerit, memorat Tacitus de Moribus German. *neque animaduertere*, inquit, *neque vincire neque verberare quidem niſi Sacerdotibus permiſſum*, non quaſi in pœnam vel Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante. Agnouerunt ergo Sacerdotum magis quam Principum authoritatem, ab eorum iuſſu non pendentem, ſed immediate à Deo profectam. quæ ratio arbitrari me facit, vel ideo ex more maiorum apud Germanos etiam num vbi Catholica Religio adhuc ſubſiſtit, Epiſcopos maiore authoritate paſſim vti, quam alibi gentium. Neque obſtat quod communiter valde proclamatur Epiſcopos non habere territorium nam tota eorum diœceſis eis pro territorio eſt. *vt Alciat in l. pupillus* 239.

§. *te-*

§. *territorium* D. *de verb. ſignif.* In tota enim dioceſi habent terrendi & diſtringendi facultatem : ſcilicet in ijs criminibus , & cauſis, quæ ad eorum forum ſpectant: perinde ac ij, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent; *præterquam quod ſanguinem non fundant , ob irregularitatem, etſi animam percutere poſſint grauiter, vt alij corpus.* Et vt ad vſum modernum loquamur, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent, ad crimina caſtiganda, mediam & altam iuſtitiam : ij crimine, ſaltem ea qualitate habent territorium : ſed qui baſſam, ſeu infimam iuſtitiam , is eſt Domini fundiatij. Neque tamen ideo minus iuſtitiarij mediæ & altæ iuſtitiæ apprehendere, & carcerare ſolent, cæteraque quæ ad terrendum faciunt exercere, quod non poſſunt ipſi domini fundiatij : adeoque neque Eccleſia eo argumento excludi poteſt, præſertim quæ eo iure ab omni æuo hîc vſa eſt. ideoque in Bulla erectionis nouorum Epiſcopatuum ad Regis inſtantiam factæ, ſingulis Belgij Epiſcopis vbi dioceſis aſſignatur, diſertè inſeritur, pro territorio ſuo habere hæc & illa loca. Sic etiam ſolet obijci Epiſcopum fiſcum non habere vel ærarium : in Brabantia tamen ex Concord. tum Carol. V. Imp. initis competit ei medietas bonorum Clericorum, Baſtardorum, Principi altera, item fructus abſentium , litigioſorum , illaudabiliter deſeruitorum Beneficiorum, aliaque. Sacra Congreg. Card. 10. Martij 1608. Reuerendiſſimo Ioanni Miræo Epiſcopo Antu. ſcripſit ad relationem ſtatus Epiſcopatus, pro eo quadriennio Romæ factam , fas eſſe Epiſcopis aduerſus laicos delinquentes in criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, nedum cenſuris, ſed etiam pecuniarijs, alijſque corporalibus pœnis afficere , eoſque diſtringendi & in carceres detrudendi facultatem habere , imo ad cenſuras ita demum veniendum eſſe vbi perſonalis aut realis executio fieri non poſſit , quemadmodum cauetur decreto, *c.* 3. *ſ.* 25. *Quod ſi,* (inquit vlterius Cong.) *iudices laici ſecus prætendant , oportet Amp. T. iuriſdictionem*

ſuam nauiter tueri: interim ſi quid opis poſtulauerit, neque Sedem Apoſtolicam, neque ſacram Congregationem illi ſuam operam bene nauanti defuturam.

10 Excommunicatione quomodo vti debeat. Porro in eadem Epiſtola † ſacra Cong. prefatur, in dicta excommunicatione quæ neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ, parcè quidem ac ſobriè, non ſine magno pietatis ſenſu, ac ſi viſcera ſecaret ſua, ipſi vtendum eſſe. Cæterum vbi cauſæ qualitas ex ſacrorum canonum præſcripto id poſtulauerit: rite ac rectè ad continendos in officio ſubditos, præſertim quæ ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam tuendam, ſine vlla trepidatione ad ipſius excommunicationis ſententiam ſeu declarationem eſſe procedendum. S. Petrus cum Ananiam & vxorem ob mendacium verbis cenſorijs exanimaſſet, non animum tantum, ſed & corpus ad ſuam caſtigationem ſpectare demonſtrans, vt in Actis Apoſt. refertur, c. 5.

-----Terruit Vrbem,
Terruit Gentes:

11 Eccleſiæ authoritas à Deo. Non ergo habuit † territorium? Eccleſia habet ſuam iuriſdictionem à Deo & non à ſæcularibus Principibus, *c. ſolita extra de maiorit. & obed. c. cum ad verum diſt. 96.* & in Eccleſia ab ipſis Apoſtolis iudicij tribunal erectum fuiſſe, ex ipſis Apoſtolorum dictis conuincitur: quos imitati ſunt Apoſtolici viri, & eorum ſucceſſores, de quo eſt elegans locus apud D. Clem. *l. 2. c. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. Ioannem Chryſo. in 1. Epiſt. ad Cor. c. 6. hom. 16. B. Auguſt. in lib. quem ſcripſit de opere Monachorum, c. 29.* Regnum enim Chriſti non eſt nomine tenus, ſed vt populum regat in virga ferrea, & tanquam vas figuli, cùm opus fuerit, confringat: eaque poteſtas Epiſcopo Eccleſiæ Thyatiræ *Apoc. c. 2.* nec illi ſoli, ſed omnibus Epiſcopis concredita eſt, qui acciperent virgam de qua Pſalmo 44. virga directionis virga regni tui, de qua Apoſt. *in Epiſt. 1. ad Cor. c. 4.* quid vultis in virga veniam ad vos? Sanctus Auguſtinus *Hom. 2. in Apocalyp. Epiph. hæreſi 29.* Ad hanc rationem complura ſunt exempla apud antiquos, exercuiſſe Epiſcopos iudiciariam poteſtatem. de magno illo Gre-

Epiſtiq3

gorio

gorio cognomento Thaumaturgo Gregorius Nicenus in eius vita teſtatur, de Sancto Ambroſio teſtatur Auguſtinus, *l. 6. confeſſ. c. 3.* ipſe de ſe Auguſtinus *in Pſal.* 108. *concione* 44. Sineſius ex Philoſopho Gentili factus Chriſtianus, ac deinde creatus Epiſcopus *Epiſt.* 57. exercuerunt nunquam iudiciariam poteſtatem, in caſibus, qui vi ſacræ poteſtatis etiam ad eos non pertinerent, & ſucceſſores quidam eos vſu iuris ſui fecerunt, quidam vſum & poſſeſſionem iuri primitiuo ſubmiſerunt. Quod quidem non conſiſtit in audientia tantum, vt quidam ad corticem forte Codicis tantum alligati cenſuerunt, ſed verè habet iuriſdictionem, cognitionem, deciſionem, & executionem, (ad quam familiam etiã armatam habere Epiſcopi poſſunt, *vt ſacram congreg. declaraſſe coram Pio V. ex Franc. Leone refert Piaſ. Pr. p. 2. c. 3. n. 4.*) ſuo quidem etiam iure: nec vt delegati tantum, vt vult Cuiac. *in paratit. C. de Epiſ. audien.* niſi forte in cognitionibus olim non merè ſui iuris, quas aſſumebant vt arbitri. Cui rei occaſionem deinceps dediſſe videri poteſt conſtitutio quædam Conſtantini, quæ quidem † videtur intercidiſſe, ſed cognoſci ſatis poteſt ex eiuſdem reſcripto ad Ablanium præfectum prætorio, *l. 1. de Epiſcopali iud. C. Theodoſiano, & meminit Euſebius in vita Conſtantini l. 4. c. 27.* vnde Buſius *in Commentarijs ad Pandectas D. de iudicijs, ad l. 1.* credit, Eccleſiaſticas iuriſdictiones (ſubaudi in rebus non ſacris) natas eſſe ex quaſi conſueto arbitrio: quale etiam iuriſdictiones feudales, & emphiteuticas primum introduxerit, vt conſuetudine Europæ fere generali receptum ſit, vt Domini feudorum, vel emphiteuticorum fundorum de controuerſijs inter Vaſſallos & emphiteutas cognoſcat: etſi alioquin priuatorum conſenſus iuriſdictionem non tribueret. porro Conſtantini reſcriptum ita habet.

12 Ex vſu, & edicti Cõſtant. occaſione nonnullibi prorogata.

IMP. CONSTANTIN. A ABLANIO P.P.

Religionis eſt Clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe quid de ſententÿs Epiſcoporum, vel ante moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupiamus, Ablani parens cariſſime. Itaque quia à nobis inſtrui voluiſti, olim prærogatæ legis ordinem ſalubri rurſus Imperio propagamus. Sanximus namque (ſicut edicti noſtri forma declarat) ſententias Epiſcoporum quolibet genere prolatas, ſine aliqua ætatis diſcretione inuiolatas, ſemper incorruptaſq; ſeruari: ſcilicet vt pro ſancto ſemper ac venerabili habeatur, quicquid Epiſcoporum fuerit ſententia terminatum. Siue itaq; inter minores, ſiue inter maiores ab Epiſcopis fuerit iudicatum, apud vos qui iudiciorum ſummam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem volumus peruenire. Quicunq; itaq; litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor erit, inter initia vel decurſis temporum curriculis, ſiue cum negocium peroratur, ſiue cum iã cœperit promi ſententia, iudicium eligit ſacroſanctæ legis Antiſtitis; ilico, ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcopum cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captioſa præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque cauſæ quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Epiſcoporum ſententÿs terminatæ perpetuo ſtabilitatis iure firmentur, nec liceat vlterius retractare negocium, quod Epiſcoporum ſententia deciderit. teſtimoniũ etiam ab vno licet Epiſcopo prohibitum omnes iudices indubitanter accipiant, nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud enim eſt veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum quod à ſacroſancto homine cõſcientia mentis illibatæ protulerit: hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines longis ac pene perpetuis actionũ laqueis implicati, ab improbus petitionibus, vel à cupiditate præpropera maturo fine diſcedant. Quicquid itaq; de ſententÿs Epiſcoporum Clementia noſtra cẽſuerit, & iam hac ſumus lege complexi, grauitatem tuam, & cæteros pro vtilitate omniũ latam in perpetuum obſeruare conueniet. Dat. 3. Non. Maÿ. Conſtantinopol.

Ad

Ad Synodos etiam † cogere poſſunt & debent Epi- 13
ſcopi: & quidem ad Prouinciales vocari, & venire de- Ordinarij
ſent omnes Epiſcopi, & qui iuriſdictionem Epiſcopalem ſynodos
habent intra Prouinciæ limites, *c. Conuentibus* 1. *q.* 7. *c.* cogere
Hadrianus diſt. 53. alij vocari poſſunt, non vt definiant, ſed debent: &
deliberent. Epiſcopi qui ſub nullo Archiepiſcopo ſunt, ſe- quos ad
mel eligant & compareant, impoſterum in illius ſynodis eas vo-
ſaluis priuilegijs in reliquis, *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 2. Epiſcopus cent.
vel Archipresbyter exemptus eligere poteſt non obſtan-
te contradictione Cleri ſui, & electio per eum facta ob-
ligat ſucceſſores, *ex Cong. Conc. Serol. V. Conc.* §. 3. Capitula
Cathed. inuitanda ſunt non cogenda. *Abb. in c. vlt. de his
quæ fiunt à prælat. ſine Con.* Celebrandæ autem ſunt ſin-
gulis triennijs, vt dioceſanæ quotannis, *ſeſſ.* 24. *c.* 2. Porrò
quæ in Synodis Prouincialibus tractanda ſint, enarrat
Azor. Inſt. Mor. p. 2. *l.* 3. *c.* 47. *præſertim ex Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 1. 3. 4.
2. 13. 18. *ſ.* 25. *c.* 10. 11. 14. 19. *c. vlt. ſ.* 23. *c.* 1. 9. 18. *ſ.* 25. *de Reg.*
22. *ſ.* 13. *c.* 6. 7.

Epiſcopi quibus in cauſis † tanquam delegati proce- 14
dant ſuis locis dicitur, ſed eas ex Conc. Trid. conglome- In quibus
rat Azor. *Inſt. Mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 54. *præſertim Trid. ſeſſ.* 3. *c.* 2. *ſ.* 6. cauſis
c. 3. *ſ.* 14. *c.* 4. *ſ.* 6. *c.* 7. *ſ.* 13. *c.* 5. *ſ.* 21. *c.* 3. 4. *c.* 6. *c.* 7. *ſ.* 22. *c.* 6. proce-
10. *ſ.* 24. *c.* 14. *Et p.* 2. *l.* 3. *c.* 21. *in ſin.* agglomerat caſus dant vt
in quibus Epiſcopi in Monachos etiam exemptos ha- delegati.
bent authoritatem, & Serol. *Pr. p.* 1. *V. Excommunicatio* §. 1.
colligit plures caſus in quibus eis cenſuras infligere po-
teſt. & de reliquis exemptis, *Vide Serol. pr. p.* 1. *V. exemptio,
Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 5. *ſ.* 13. *c.* 6. 7. 8.

Archiepiſcoporum, quatenus erant † ordinarij iudices 15
Epiſcoporum iure antiquo, *c. ſi Epiſcopus* 1. 2. 3. 5. *cauſ.* 6. *q.* 4. Archiepi-
c. ſi quis Epiſcopus 3. *&* 4. *cauſ.* 11. *q.* 3. *Abbas & alij in c. Paſtora-* ſcoporū
lis h. t. iuriſdictionem mutauit, vt nunc eorum iudices ſint authori-
in cauſis grauibus Papa: in minoribus Concil. Prouin. tas.
quod tamen ſolum intelligo de criminalibus, de quibus
ſonant verba: in ciuilibus nihil credo mutatum. Et in
illis forte receſſum à iure antiquo, vt à pluribus Epi-
ſcopis iunctim ſerio magis examinaretur, tum inſuper

quod aliquando contingere poteſt, vt ob appellationes, & ſimilia aliquando inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſint aliquæ difficultates, ob quas forte affectui nonnihil darent. Vt vt ſit, imminuta eſt hic Archiepiſcoporum au-
16 thoritas, vti etiam *in c.3.eod.* ne Archiepiſcopi, † etiã viſitata tota ſua diœceſi non viſitent ſuffraganeorum, niſi cauſa in Conc. Prou. cognita, quæ tamen Archiepiſcopi viſitatio in vſu eſſe deſierat ante Conc. *Sa.V.viſit.*§.2. Vt per d.c. cum multis in ditionibus Conc. Prou. non celebrentur, niſi rariſſime, (vt in Prouincia Mechlinienſ. erectis nouis Epiſcopatibus ſcilicet anno 1560. tria tantum numerantur,) ſint Epiſcopi ab omni impetitione immunes. Deo laus, quod tales hic ſint, qui monitione non
17 egent. ſimili tamen exceptione viſitationem † Ordinarij excludit Capitulum Colleg. Eccl. I. donec is viſitarit Eccleſiam Cathed. cuius Capitulum cum eo in æuiterna lite eſt, & ius vult Epiſcopos viſitationes ſuas incipere à ſua Cathed. *c.Roman.*§.*fin.de Cenſ.in 6.* vtpote tanquam domeſtica, ſunt enim huius Canonici fratres Epiſcopi. ſic Tacit. laudat Agricolam in eius vita. *A ſe*, inquit, *ſuiſq; orſus primum domum ſuam coercuit, quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam Prouinciam regere.* An autem quod dicitur *c.*10. *ſeſſ.*24. quod Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati ius & poteſtatem habeant, &c. ita intelligendum ſit vt poſſit Epiſcopus declinare iuriſdictionem Metropolitani, Cong. Conc. cenſuit non poſſe, in caſibus illis, in quibus ante Concilium tanquam ordinarius poterat vti eodem iure, eademque poteſtate.

Nonnihil imminuta.

Archiepiſcopi primo ſuam diœceſim, & Epiſcopi ſuam Cathedralem viſitant.

18 Archiepiſcopi olim † Prouinciam ſuam viſitantes, & pallio vti, & Pontificalia exercere vbicumque poterant, etiam celebrare Pontificaliter *Clem. fin. de priuileg.* nunc non poteſt *Trid. ſeſſ. 6. c.5.* quod etſi loquatur de Epiſcopis, locum habet & in Archiepiſcopis *Serol.pr.p.*1.*V. Archiep.*§.2. exceptis locis exemptis ſuæ prouinciæ *Serol. ibid.*

Quoti-

Quotidianæ & nimis frequentes eſſe ſolent quæſtiones de iuriſdictione inter Epiſcopos, & Capitula, qualis & feruentiſſima fuit inter Reuerendiſſimum Leuinum Torrentium Epiſcopum, & Capitulum Antuerpienſ. quod ampliſſima olim habuit priuilegia, vt non facilè vicinum aliquod Capitulum ſubterfugere poſſit ea ſequi, quæ contra illud deciſa ſunt; præſertim in ijs quæ vigore Concil. Trident. Epiſcopis competunt, tametſi Capitula quam maximè ſint exempta. In ijs verò vbi exemptio dubia eſt, Epiſcopus ex aſſe ſua iuriſdictione vti poteſt, adeoque etiam in caſu capituli 6. ſeſ. 25. ſolus procedere, donec Capitulum per tres conformes ſententias docuerit de legitima ſua exemptione, vt Congr. Concil. Reuerendiſſimo Ioanni Maldero Epiſcopo Antuerpienſ. reſpondit. Itaque ob vſum quotidianum inſerenda duxi puncta, quæſtiones & deciſiones Antuerpienſ. Ante quæ tamen animaduerti poteſt, per cap. 8. ſeſſ. 22. non permitti viſitari Collegia, quæ ſub Regum ſunt immediata protectione, ſine eorum licentia: vt eſt Capitulum Antuerpienſ. per literas Freder. Imperatoris, anno 1157. (cuius regalia in Principes noſtros tranſierunt, poſtquam ab Imperio ſubducti ſuperiorem non recognoſcunt, vt alibi latius diximus) ac plurium Ducum diplomata, vnde Reuerendiſſimus Maximilianus Epiſcopus Cameracenſ. poſt d. Concil. ante erectionem Epiſcopatus viſitans hoc Capitulum non licentiam tantùm Regis Catholici obtinuit, ſed & Regium Conſiliarium deputatum ſecum duxit. Anno 1617. mandatu Principis noſtri viſitatæ ſunt Canonicæ Montenſes per Illuſtr. Archiepiſcopum Cameracenſ. & R. D. Bendot nunc Epiſcopum Audomarenſ. in qua viſitatione receperunt vſum Breuiarij Romani. huiuſmodi difficultas inter Epiſcopum Namurcenſ. & Capitulum Niuellen. fuit, illo volente, hoc negante viſitationem: ſed quia Capituli priuilegia id haberent, vt viſitentur à Decano S. Petri Louanij, & S. Ioannis Buſcoducis, etſi Epiſcopus non doceret de

10 Iuriſdict. ordin. in Capitul.

de licentia Regis, & illud ſit ſub immediata Imperatoris & Ducis Brab. protectione, fuit Capitulum per ſententiam Concilij Brab. 3. Decembris 1573. condemnatum, vt admitteret viſitationem: ſed ratio erat, quia huiuſmodi conſeruatorias Conc. Trid. ſuſtulit *ſ.14.c.6.* & propterea vt ante viſitatores, ita nunc ordinarij viſitationem tenebantur admittere; ſeu poterat ea ſententia ſupremi Concilij pro conſenſu accipi.

20 Deciſio difficulta tũ Epiſc. & Cap. Antuerp. Itaque vt ad rem redeamus, & cauſam † Epiſcopi & Capituli Antuerpienſ. Cardinales cenſuerunt priſtina quondam Eccleſiæ collegiatæ, quæ poſtea in Cathedralem erecta eſt, priuilegia, capitulo contra Epiſcopi iuriſdictionem non ampliùs ſuffragari, in ijs, quæ concernunt iuriſdictionem ipſius Epiſcopi, & præſertim in caſibus, in quibus iuriſdictio à Concil. Trident. ipſi Epiſcopo tributa eſt. & ijſdem verbis contra Decanum & capitulum Antuerpienſe poſt reſolutionem tribus repetitis vicibus vnanimi conſenſu captam, pronunciauit Greg. 14. 20. Iulij 1591. cui reſolutioni conſonat *c. cum inferior 16. de maior. & obed.*

Ex Epiſtola Illuſtriſſimorum Card. extracta.

Sacra congregatio Illuſtriſſ. Patrum iamdudum decidit priuilegia Capitulo Eccleſiæ Antuerp. dum ea collegiata eſſet conceſſa, non ſuffragari ampliùs capitulo poſt eius erectionem in Cathedralem: ſed cum poſtea Epiſcopo vniuerſa iuriſdictione vti volenti, Capitulum obieciſſet iuramentum, cenſuit id iuramentum, ſi verè ita præſtitum eſt, diligenter eſſe cuſtodiendum, atque obſtare Epiſcopo quo minus iuriſdictionem quæ legitimè ante erectionem quibuſdam in caſibus Capit. competebat, ſibi vendicaret, illis duntaxat caſibus exceptis in quibus per Concil. Trid. decreta Epiſcopo tributa eſt iuriſdictio, quæque in formula iuramenti exhibita ipſi Epiſcopo reſeruantur, & literis Cong. ad Epiſc. die 16. Maij, Anni 1592. datis ſigillatim comprehenſi ſunt.

Formu-

Formula Iuramenti.

IVro & c. & libertates, priuilegia, exemptiones, nec non conſuetudines præſcriptas, & Iura omnia & ſingula, Decano & Capitulo dictæ Eccleſiæ Cathedralis, quibus temporibus Reuerendiſſ. Dominorum Cameracenſ. gauiſi & vſi ſunt, obſeruare, nulloque modo infringere, neque in præiudicium illorum aliquid attentare, ſaluis per omnia decretis & conſtitutionibus ſacri generalis Concil. Trid. cæteraque omnia facere quæ Catholicum Epiſcopum, & bonum paſtorem decent. ſic me Deus, & c.

Epiſcopi Antuerp. memoriale.

ILluſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Domini. Tota prætenſa exemptio & iuriſdictio quam Capitulum Antuerp. prætendit, decretis Concil. Trid. obuiat, & propterea intrat exceptio in prætenſo iuramẽto Epiſcopi reſeruata. Priuilegium enim Alexandri eximit Capitulũ, Vicarios, Capellanos, beneficiatos, alioſque ſeruitores & perſonas à iuriſdictione, viſitatione, & poteſtate, etiam in caſu c. volẽtes de priuil. in 6. *vt non poſſint conueniri coram Epiſcopo Cameracenſi.*

Leo X. extendit hanc exemptionem etiam ratione populi, ita quod eius occaſione coram ordinario trahi non poſſint, ac etiam ratione domus mortuariæ alicuius ſuppoſitorũ capitulo. Inſuper in eodem priuilegio, datur poteſtas deputandi confeſſarios & abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Ac inſuper dandi dimiſſoriales de promouendo etiam extra tempora.

Primo igitur viſitatio tam capituli ipſius cathedralis quam reliquarum Eccleſiarum & locorum dioceſis, Epiſcopo tribuitur in c. 4. ſeſſ. 6. & c. 3. ſeſ. 24. *nec in hoc capitulum oſtendit habere aliquod ius viſitandi. Secundo, cognitio cauſarum criminalium contra perſonas capitulares ex* c. 6. ſeſſ. 25. *Epiſcopo cum adiunctis demandatur. Tertio, Quo verò ad cæteras perſonas de Eccleſia Cathedrali, quæ non ſunt de capitulo, ſubiectio ſoli Epiſcopo datur in* §. qui verò d. cap. 6. & in cap. 20. §. ad hæc 1. ſeſſ. cap. 24. *Idcoque circa cauſas criminales ceſſat omnis exemptio*

data

data Capitulo & perſonis de Eccleſia per litteras Alexandri & Leonis IV. Cognitio cauſarum ciuilium contra perſonas de Eccleſia in prima inſtantia Capitulo non competit. per cap. 20. ſeſſ. 24. *vbi omnes cauſæ fori Eccleſiaſtici in prima inſtantia coram Epiſcopo tractandæ. quod decretum licet dicat de ordinarijs locorum, tamen de Epiſcopis intelligit, quia de iure ſolus Epiſcopus eſt ordinarius in loco: nec poteſt capitulum prætendere ſe eſſe ordinarium inferiorem, tum quia in priuilegijs hæc iuriſdictio ſoli non datur, tum quia ſi daretur priuilegium, remanſit reuocatum in erectione Epiſcopatus: ob quam reuocationem deſinit eſſe ordinarius, & amiſit omnem iuriſdictionem ſi quam habebat, vt alias ſacra congregatio per tres conformes ſententias definuit. vnde non poteſt decretum Concilij comprehendere capitulum quod non eſt ampliùs ordinarius. Quinto, Pari modo ſequitur quod iuriſdictio cauſarum ciuilium contra clerum ad forum Eccleſiaſticum ſpectans ſoli Epiſcopo competit, nec circa id capitulum oſtendit ſibi aliquam iuriſdictionem competere. Sexto, Idem multo fortius in cauſis criminalibus & matrimonialibus cleri, & totius Diœceſis Antuerpienſis ex* d. §. ad hæc. *vltra quod nec in iſtis capitulum habet Iuriſdictionem aliquam ex priuilegijs. Septimo, Idem ſequitur tam in ciuilibus quam criminalibus quoad caſus comprehenſos in d. c. volentes, renouato in* cap. 7. ſeſſ. 14. *Adeo quod vniuerſalis iuriſdictio iudiciaria tam in capitulum quam in clerum ſoli Epiſcopo ex decretis Concilij competat. Octauo, Quoad curam comprehenſa in* d.c.18.ſeſſ.24. *ſumus in claris, ita quod perſonæ, quæ à capitulo deputantur ad exercendam curam animarum, tam in Eccleſia Cathedrali, quam in reliquis parochialibus, eidem cathedrali ſubiectis, debent per Epiſcopum prauio examine approbari, iuxta* cap. 18. *eiuſque iuriſdictioni & viſitationi ſubiacent, iuxta* cap. 7. ſeſ. 7. *& dum priuilegium Leonis eximit perſonas à capitulo deputatas pro exercitio curæ, quatenus delinquatur circa dictam curam, id pariter ex* ſ. d. & cap. 11. ſeſſ. 25. de reg. *ſublatum eſt per Conc. Nono, Iuriſdictio ratione domus mortuariæ ſuppoſitorum Capitulo in priuilegio Leonis conceſſa, pariter ſublata eſt per Conc. quia hoc non eſt de iuriſdictione cauſarum ciuilium. Decimo, Facultates*

cultates concedendi dimiſſoriales extra tempora in dicto Leonis priuilegio data tolluntur in c.10.ſeſſ.23. Vndecimo, Facultas deputandi Confeſſarios & abſoluendi in caſibus reſeruatis in eodem priuilegio data tollitur in c.7.ſeſſ.14. Duodecimo, Facultas deputandi magiſtros ſcolarum & iuriſdictio in ſcolis & ſcolaribus ſoli Epiſcopo non capitulo competit ex cap. 1. ſeſſ. 5. cap. 18. ſeſſ.23.

Reſolutio.

Illuſtriſſimi Patres ita cenſuerunt, quamuis priuilegia Capituli ſint reuocata per erectionem iſtius Eccleſiæ in cathedralem, tamen cum capitulum fidem exhibuerit iuramenti ab Amplitud. T. præſtiti de iiſdem priuilegiis obſeruandis, ab ea iuriſdictione quæ vigore priuilegiorum competit, abſtineas, donec Cong. compertum fuerit Amplitudin. T. tale iuramentum minimè præſtitiſſe; verùm fas eſſe duxerint eam abs te iuriſdictionem exerceri, quæ tibi à Concil. Trident. non obſtantibus priuilegiis eſt tributa, cùm ipſe decreta Concil. in iuramento expreſſim exceperis. Cum autem quæſitum eſſet, quinam eſſent caſus in clauſula præſeruationis incluſi, in quibus à Concil. Trident. Amplitud. T. tributa eſt iuriſdictio, Cong. ad ſingula eo quo in libello proponuntur ordine reſpondit, nempe ad cap. 2. & 3. vtique caſus eſſe comprehenſos ſub clauſula præſeruationis, & ideo Amplitud. T. non excludi iuramento ab huiuſmodi iuriſdictione, niſi capitulum haberet, vt prætendit, priuilegium, vel conſuetudinem immemorabilem, quorum alterum à ſede Apoſtolica ex certa ſcientia & cum cauſa cognitione eſſet confirmatum. Interim verò donec de confirmatione, & de immemorabili conſuetudine conſtet per tres conformes ſententias, Amplitud. T. debere vti huiuſmodi iuriſdictione. Ad 4. & 5. ipſam excludi à cognitione cauſarum ciuilium in prima inſtantia, vigore iuramenti quatenus ad capitulum legitimè pertineat cognitio cauſarum ciuilium. ad 6. facultatem cognoſcendi de cauſis criminalibus & matrimonialibus non obſtante iuramento ad te pertinere, cum illa tibi tributa ſit per decretum ipſius concilii, niſi capitulum immemorabilem conſuetudinem

nem habere, ſed donec eas per tres conformes ſententias probauerit, Amplit. tua ea vtatur. Ad 7. habere ſe facultatem in caſibus comprehenſis in c. volentes per Conc. innouato. Ad 8. de ijs qui deputantur à capitulo ad exercendam animarum curam. Ita prorſus debere ab Amplit. T. *approbari, & ſua ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſiis vnitis, iuxta* cap. 7. ſeſſ. 7. *quam in alijs curatis iuxta* cap. 11. ſeſſ. 25. de reg. *Ad* 9. *Reſpondit huiuſmodi iuriſdictionem non eſſe ablatam capitulo per Concil. & ideo eam tibi exercere volenti, obſtare iuramentum. Ad* 10. *facultatem concedendi dimiſſorias litteras capitulo ademptam eſſe decreto* cap. 10. ſeſſ. 24. *Ad* 11. *itidem eſſe ſublatam facultatem deputandi confeſſarios, & ideo hodie Amplit. tua tantùm competere. Ad* 12. *reſp. facultatem capituli deputandi huiuſmodi magiſtros non eſſe ſublatam, ideoque ad capitulum ſpectare, dum tamen ei alias legitimè tributa fuerit. de quibus, &c. ſubſignatum erat, Cardin. Matthæus.*

Similes duæ reſolutiones ſunt ſcriptæ ad Reuerendiſſimum Epiſcopum Tornacenſem.

PAVLVS PAPA V.

Venerabili fratri Epiſcopo Tornacenſi.

21 Controuerſia Tornacẽ.

*V*Enerabilis frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Exigit paſtoralis officij noſtri † debitũ, vt ſi qua inter perſonas Eccleſiaſticas oriatur controuerſia, illam paſtoralis ſollicitudinis prouidentia præcidamus. Cum itaque, ſicut nobis innotuit, venerabiles fratres noſtri S. R. E. Cardinales Concil. Trident. interpretes, pro terminandis differentijs, quæ inter te ſeu pro tempore exiſtentem Epiſcopum Tornacenſem, & dilectos filios Decanum & Capitulum Eccleſiæ Tornacenſis ſuper iure viſitandi Eccleſias, & approbandi confeſſarios ac alijs infra ſcriptis cum populi ſcandalo ſolent oriri, declarauerint tibi & pro tempore exiſtenti Epiſcopo Tornacenſi licere quaſcumque ſæculares ſuæ diœceſis Eccleſias viſitare, iuxta* cap. 8. ſeſſ. 7. eiuſdem concilij, *non obſtante immemorabili præſcriptione capituli, quam d. cap. 8. expreſſè ſuſtulit. ius item approbandi confeſſarios ad confeſ-*

confeſſiones audiendas, atque licentiam concedendi regularibus, qui in Eccleſiis non ſuorum ordinum ſacras conciones ſunt habituri, necnon benedictionem eis, qui prædicaturi ſunt in Eccleſiis ſuorum ordinum ad te, & pro tempore exiſtentem Epiſcopum huiuſmodi, non autem ad Decanum vel capitulum: & in cathedrali deputationem prædicatoris ad eundem Epiſcopum etiam contraria conſuetudine immemorabili non obſtante, ac publicationem indulgentiarum ad te pro tempore exiſtentem Epiſcopum prædictum adhibitis duobus de capitulo, non obſtante ſimiliter ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuſcunque illius priuilegijs ante dictum Concilium obtentis pertinere: parochialium verò Eccleſiarum quamuis de iure patronatus Decani & Capituli fuerint, concurſum omnino eſſe coram te & pro tempore exiſtente Epiſcopo inſtituendum iuxta decretum cap. 18. ſeſſ. 24. *Quo etiam decernitur ad quem pertineret eo caſu electio dignioris, cum Inſtitutio pertinet ad Epiſcopum, atque iterum cum ſpectat ad alios. Nos diſſenſionibus finem imponere & ſcandalis huiuſmodi obuiare cupientes, fraternitati tuæ, per præſentes mandamus, vt eoſdem Capitulum & Decanum authoritate noſtra moneas, vt declarationi Cardinalium huiuſmodi, de cætero vt par eſt obediant: quod ſi facere recuſauerint, vel quoquo modo neglexerint, eoſdem per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio tuo infligendas, omni & quacumque appellatione poſtpoſita authoritate noſtra cogas & compellas, ſuper quo tibi plenam & liberam facultatem & authoritatem per eaſdem præſentes impertimur: non obſtantibus præmiſſis & quibuſuis conſtitutionibus ordinationibuſq; Apoſtolicis, &c.*

Extractum ex litteris datis Romæ 20. Auguſti 1616.

QVantum quidem pertinet ad nonnulla capita eadem relatione Amp. T. comprehenſa, de quibus ſacræ congregationis ſententiam exquiris, Patres ita cēſuerunt reſpondendū, videlicet quod aliàs ipſi reſponderunt licere Amp. T. viſitare quaſcunq; Eccleſias ſæculares ſuæ diœceſis etiam exemptas, & ſacerdotes ad audiendas perſonarū ſæculariū confeſſiones approbare. Non obſtante cōtraria conſue-

conſuetudine immemoriali allegata à capitulo, nec quoque confirmatur, vtque executionem habeat, dicta Apoſtolicæ ſedis Nuncio id negocij omne commendarunt. In Cathedrali deputationem prædicatoris ad Amplit. tuam pertinere non obſtante conſuetudine etiam immemoriali, quam ſancta memoria Pius V. ſublatam eſſe declarauit. Publicationẽ Indulgentiarum ad ſolam Amplit. tuam adhibitis duobus de capitulo pertinere, non obſtante ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuſcunque illius priuilegijs ante Concilium obtentis.

Sumptus autem conſtituti prædicatoris quem Epiſcopus conſtituit, ad Epiſcopũ ſpectat, ſi de alio vſu certum non eſt *Sa. verb. Epiſ. §. 7. ex Cong. Conc.* ſimiliter Epiſcopus ſi per alium viſitat, debet ei prouidere de omnibus, excepto victu. ſi ipſe viſitat, habet à populo victum iſtius diei; ſi proficiſcitur tantùm pro Chriſmate, facit ſuis expenſis. *Cong. Conc. Sa. ibid. §. 14.*

Spectant ad hũc tit. ex *Concil. Trid. c. 1. 2. ſ. 5. c. 4. ſeſſ. 24. c. 3. 4. ſ. 6. c. 1. ſ. 13. c. 4. ſ. 14. c. 5. 6. 7. 8. ſ. 7. c. 8. ſ. 21. c. 9. 10. 12. ſeſſ. 24. c. 17. ſeſſ. 23. c. 4. 6. ſeſſ. 21. c. 3. 9. 10. ſ. 22. c. 16. ſ. 25. c. 3. 6. 7. 8. ſ. 24. c. 11. 9. ſ. 25. c. 3. ſ. 14.*

DE OFFICIO DELEGATI.

1 Delegatorũ magna poteſtas.

MAgna circumſpectione delegari Iudex debet, quia magna à Papa delegati eſt † poteſtas, imò maior poteſtate ordinarij, vt in cauſa ei cõmiſſa omnes ei obedire debeant *c. ſane 11. extra hoc tit.* quia committentis vicem gerit *c. fin. 93. diſt. l. fin. D. de offi. eius.* Etſi Epiſcopos in locum Apoſtolorũ ſucceſſiſſe dicitur *c. in nouo 21. diſt. Trid. ſ. 23. de Sacris ordin. c. 4.* ſcilicet in ordinaria Apoſtolorum poteſtate, nõ autem ſpecialiter delegata à Chriſto, *Sahagun. ad d. c. 11. n. 3. h. tit.* vel potius non admiſſa diſtinctione ordinariæ vel delegatæ, ea poteſtas durauit in ſucceſſoribus donec reſtringeretur à Petri ſucceſſoribus, Eccleſiæ vniuerſalis regimini intendentibus, cùm res & tempora permitterent. Chriſtus enim Apoſtolis æqualiter dixit

mũn

ite

ite prædicate omni creaturæ, ſed non ęquali modo; Imperium ſine fine dedit Petro, dedit & alijs, ſed aliter atque aliter: huic cum primatu, & ſumma poteſtate (non enim alij dixit, ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & paſce oues meas &c.) Illis illimitatum quidem, ſed Petri habenis, ſi tempus ſuaderet aut ratio, conſtringendum: quod ius nemo in Petrum habuit. Igitur Apoſtoli tam quoad loca quam quoad cauſas, & caſus, non eo ſenſu delegatam poteſtatem habuerunt, vt per eorum mortem ea ceſſaret, nec eorum ſucceſſores æquali fungerentur, ſed quod ſine termino eſſet, donec temporum ratio diſtinctionem dioceſium, reſeruationem cauſarum, & caſuum adduceret, aut Pontifices decernerent. Ac tali poteſtate ſi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, per prima aliquot ſecula: ſed poſtquam cœpit primatus Romanę eccleſiæ à Græcis in dubium vocari, Romani Epiſcopi in contrarium ierunt, & potentiam ſui primatus magis ad actum deduxerunt. quam deinceps inſigniter auxerunt quicumque ordines, præſertim mendicantes, omni hierarchicâ ſubalternatione ſoluti, ſolius Pontificis vexilla ſequũtur, dum non niſi remotius abſenti ſubeſſe magnificum ſibi putãt. quas exemptiones ſuo tempore B. Bernard. ſatis eſt inſectus, exiguo fructu etiam quoad ſuos.

Semper itaque, vt ad rem redeamus, magna ratio habita it, vt huiuſmodi perſonis cauſæ delegarentur de quibus re credi poterat, quod ea poteſtate non abuterentur: que ita primum quidem poſt erecta eccleſiaſtica tribulia generalius quidem clericis committebantur, vt conſt per totum decretalium volumen: deinde ab Alexand. *in c.3. de reſcrip.* idoneis perſonis delegandas eſſe decretum eſt. 3. Bonif. 8. *in c. ſtatutum de reſcr. in 6.* ſtatuit delegationes faciendas perſonis in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis. Poſt ſucceſſit eius Interpretatio Clem. 5. *in Clem. de reſcr.* quæ Epiſcopi Vicarijs libere fieri poterant, poſt tantum Vicario eius generali dirigi: denique 5. Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 10.* à Pio 4. d. c. ſtatutum eatenus reſtrictum, vt non omnibus in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis, 2 Quales ij eſſe debeant.

 dele-

..tis, dele-

ſc|c-

delegationes fierent, ſed ijs tantum qui in vnaquaq; diœceſi, vt minimum ſaltē quatuor deſignarentur, ex quibus vno mortuo ſeu alias deficiente, in proxima Synodo alius ſurrogari debet, aut ſaltē per Epiſcopū cū capituli cōſilio.

3 Et quanquam *iuxta c. quoniam Abbas extra de off. deleg.* cōmiſſio data alicui ſub nomine dignitatis tranſire ſoleat in ſucceſſorem in dignitate, quaſi dignitas mori aut mutari non poſſit, id tamē per dictum decretum † Concilij mutatum eſt, quia ea qualitas faciendæ in Synodo electionis vel per Epiſcopum cum conſilio Capituli, reddit delegationem perſonalem, quaſi electa perſonę induſtria, donec ſucceſſor fortè per ſimilem electionem ſurrogetur; *Sahagun. in d. c. quoniam num. 2. in fin.* obtinebit tamen diſpoſitio *d. c. quoniam*, quando cum derogatione generali vel ſpeciali Concilij delegatio fiet perſonæ in Synodo non electæ, ſub nomine dignitatis, vel ſine derogatione, ſi à parte non opponatur: denique quando Epiſcopi Vicario generali ſeu Officiali delegatio fit ſine derogatione, quia eo caſu non eſt neceſſaria, quia non perſonæ ſed tribunali fieri intelligitur, neque in eo Concilium innouauit, *Sahagun. num.* 4. 13. 14. adeoque etiam mortuo Epiſcopo *num.* 17. etſi delegationes alioquin Epiſcopo factæ non tranſeant ſede vacante ad Capitulum, atque adeo ſuperuacaneum eſt inter electos in Synodo deſignare Officiales ſeu Vicarios Epiſcoporum. Cui accedit quod ob epiſcoporum iudicium, tanta de ijs ſit confidentia, quod Greg. 13. *in quadam Bulla anni* 1578. *relata per M. Ant. Gen. in prax. Neap. c.* 59. noluerit eos ad aliquem ſyndicatum teneri, etſi Officiales à Capitulo ſede vacante conſtituti Epiſcopo nouo aduenienti rerum geſtarum rationem reddere teneantur. *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 16. non minus tamē ab Epiſcopo conſtitutus, quam à Capitul. Iuris ſaltem Licentiatus † eſſe debet. *Trid. d. c.* 16. neque dignitas aliqua eccleſiaſtica id ſupplet. Vnde à ſenatu Sabaudiæ reiectam eius petitionem confirmationem poſtulantis, qui eo defectu laborabat, refert *Ant. Faber. Cod. l.* 1. *t.* 3. *d.* 28. Quin & Cong. Conc. irritam vult eſſe electionem Officialis non doctoris ſeu

Hodie aliter quā olim delegatio expirat.

4 Iuriſc. ſint, aut ta'em aſſeſſorem habeant.

ſeu licentiati, cùm talis potuerit haberi: & ſi Epiſcopus nõ talem conſtituerit, Capitulum ſede vacãte aliũm dare debet. *Quar. v. capitulum q.* 6. Leo 10. *conſt. inicip Regimini in bullar. fol.* 188. ſtatuit quod iudices à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero Iurium graduati nõ fuerint, aſſeſſorem partibus nõ ſuſpectũ ab ipſis partibus, vel earũ altera requiſiti aſſumere, & ſecundũ eius relationem iudicare teneantur.

Iudicum delegatorum † tãquam Cõſeruatorum authoritas valde imminuta, & pene extincta eſt per Conc. Trid. *ſ.* 14. *c.* 5. vt nemo ſub conſeruatoriæ prætextu ſubterfugiat quin coram ordinario ſuo in criminalib. & mixtis cauſis accuſari, cõueniri, inquiri poſſit: in cauſis ciuilibus neminem vt actor coram cõſeruatore cõuenire poteſt: ſi autem quis eſt reus, non eſt ſublata conſeruatoris authoritas, niſi cum conſeruator eſt ſuſpectus, aut inter conſeruatorem & ordinarium controuerſia quoad Iuriſdictionem. exceptæ ſunt tamẽ Cõſeruatoriæ Vniuerſitatum ſtudiorum generalium *d. c.* 5. vt etiamnum vniuerſitas Louanienſis vtitur confirmatis & auctis etiam ab hoc Pontifice Paulo 5. ſuis priuilegijs. quæ tamen per concordiam olim initam cum Epiſcopo Leod. 2. *Nou.* 1428. & ab Eugenio Pontif. Cal. Aug. 1431. cõfirmatam modificata ſunt; vt imprimis quod doctores & ſtudẽtes beneficiati † Vicarios ſeruientes, ſeu officiantes in beneficijs ſuis; ordinarijs, & Prælatis inuitis ſeu irrequiſitis deputare nõ poſſent, nec illi dictis beneficijs deſeruire abſque dictorum ordinariorũ & Prælatorũ licentia, ſeu conſenſu: ſed ea fieri debent, vt ſolent antequã huiuſmodi priuilegia impetrarentur, quod ordinarij & prelati, prout ad illos de iure, vel conſuetudine ſpectat, de grauibus & enormibus exceſſibus cognoſcant & illos corrigant; vtputa vulneribus tentatis; mutilationibus membrorum, homicidijs & notorijs presbyterorum & aliorum in ſacris ordinibus conſtitutorum focariatibus, & alijs ſimilibus vel maioribus criminibus; in leuibus vero & minoribus exceſſibus, vtputa contractibus, conuicijs, iurgijs, contentionibus, & leuibus manuum iniectionibus, item ne quis de dicta viſitatione occaſione litium

5 Cõſeruatores imminuti.

6 Conuẽtiõ inter Vniuerſ. Louanien. & Ordinar.

ſibi forſan mouendarum à ſuo ſtudio diſtrahatur, concordatum eſt, quod contra eos procedatur ſummariè, ſimpliciter & de plano. Quod procurator officij niſi famam legitimè probauerit, per iudicem cauſæ huiuſmodi puniatur irremiſſibiliter eadem & conſimili pœna, qua dictus in cauſam calumnioſè tractus puniēdus veniret, ſi impoſitus ſibi exceſſus legitime probatus fuiſſet, eodem procuratore nihilominus in expenſis condemnato, cum illarum refuſione ſine mora. Item quod ſolum de dicta Vniuerſitate gaudebunt pręmiſſis & alijs priuilegijs eidem Vniuerſitati quomodolibet conceſſis, qui per maiorem partem anni, vtputa per octo menſes in anno veraciter, & ſine fraude legitimo impedimento ceſſante reſederit. In loco dicti ſtudij interim ſeptimatim ſcholas frequentantes, legendo lectiones ſuas, audiendo & alios ſcholaſticos actus exercendo, quilibet in facultate ſua ſine dolo & fraude, & de ijs tenebuntur certificare & legitimam fidem facere etiam medijs eorum Iuramentis, quilibet ſuo Doctori aut rectori vniuerſitatis, qui de ijs vlterius certificabit Epiſcopum & Prælatos prædictos, alioquin non gaudebunt dictis priuilegijs.

7 Conſeru. Regul. Conſeruatorię regularium locorum & hoſpitalium ſimiliter exceptæ ſunt à diſpoſitione Concilij, non tamen per hoc immutatum eſt ius antiquum, vt ſcilic. iſtiuſmodi conſeruatoriæ non extendantur extra notoriam & manifeſtam iniuriam *c.* 1. *h.t.m.* 6. quæ eo ipſo tollitur quo

8 Omnes ceſſant extra manifeſtam iniuriam. quis negat per iniuriam ſe feciſſe, niſi ſit rapina aut ſpoliatio manifeſta, *Guttier. eſp. pract. quæſt. l.* 3. *q.* 9. *nu.* 5. quia per iuſtificationem tranſitus ſit ad indaginem iudicialem, quæ conſeruatoribus non competit *d. c.* 1. quare qui eiuſmodi conſeruatores habent, alios coram eis in ius vocare non poſſunt, ipſi tamen ſi rei fuerint coram eis cogi & compelli poſſunt *c.* 14. *ſ.* 7. *Trid.* miſerabilibus tamen perſonis & alijs in cauſis ciuilibus mercedum data optione ordinarios adeundi contra quomodocumque exemptos clericos ſæculares aut regulares, extra monaſterium degentes, etſi certum iudicem habeant, contra alios vero quoſcum-

quoſcumque ſi iudicem non habeant *d.cap.7. Guttier.ibid. q.*10. Nec placet mihi opinio Ioannis Andreę aliorumque quos refert *Lopez ad practicam criminalem Dias.c.3. ad verbum punire*, quod d. c. 1. loquatur quando data eſt poteſtas ampla, non vero quando in litteris præſcripta, quod ea forma ſeruanda ſit; ſed hoc ipſum dico pendere à iudicis arbitrio, *iuxta d.c. ſuper litteris*, præſertim cum iuriſdictio ordinaria quàm minimè ſit offendenda: & arreſtum quod cirat Lopez datum fuit in cauſa vis & iniuriæ manifeſtæ, vnde mirum non eſt à curia Pinciana cauſam ad conſeruatorem fuiſſe remiſſam, etiam contra laicos; quia eiuſmodi vis continebat crimen mixti fori: quæ niſi ita ſe haberent, neque cauſa extra forum ordinarium neque contra laicos extra ſeculare, agitari debuiſſet.

Enimvero abrogatio conſeruatoriarum non eſt omnino ex omni parte plena, ſed tantum reſpectu Ordinariorum, vt eorum nullatenus iuriſdictio minuatur, & vt inquit Concil. d.c.5. ſ.14. non ſuffragatur ad hoc, vt coram Epiſcopo ſuo, ſiue alio ſuperiore Ordinario, contra quem procedi non poſſit &c. nō ergo ſunt reuocarę quoad eos, qui ex Concil. Trid. non ſunt redacti ſub iuriſdictionem ordinariorum, v.g. exemptos. ſi quod ergo Capitulum ſæculare: (nam vt diximus regularium conſeruatorias Cōcil. nō ſuſtulit, quin & à S.Cong.1575. per Italiam mādatum fuit regularibus vt in ſingulis ciuitatibus eligerent ſuos conſeruatores, coram quibus conueniri poſſent, ſtabiles, ſic vt variare non liceret, eoſque ordinarij ſignificarent, quod & in his locis fieri optandum eſſet) ſi inquam aliquis conſeruatorem habet, eique oritur controuerſia cum aliquo exempto, qui ad ordinariam iuriſdictionem non ſpectet, non prohibet Concil. quin coram ſuo conſeruatore diem dicat. Philippus Pulcher anno 1500. 22. Septemb. Montibus ad Zomam omnes conſeruatorias nulla, inquit, excepta, abrogat.

9 Quando per Conc. Cōſeruat. nō ceſsāt.

DE OFFICIO LEGATI.

1 QVod Legati ſit officiũ †ex iure plures integris tractatibus ſcripſerunt. Regium legatũ nuper politicè polit q; amicus noſter Frid. Martſelaer eques de Pontificio, &c. Concil. Trid. quidem *ſ.22.c.7.* voluit vt in proceſſibus admittendis appellationibus, & concedẽdis nihilominus quocumq; ſtylo & conſuetudine etiam immemorabili nõ obſtante, ſeruare legati tenerẽtur. c. Romana *de Appellat. in 6. ſ.24.c.20. Trid.* vt in prima inſtantia in quibuſcũq; cauſis ordinarios in ſua iuriſdictione non turbent. Nunc pleriq; Legati Nũtij vocantur, cum poteſtate legati à latere: raro enim Cardinales ipſi legantur à latere Pontificis (ſcil. pro legatione durante, ſed aliquando pro honoraria & breui, ad congratulationẽ aut vnum negotiũ grauioris momenti) ſed ea dignitate functi plerumque Cardinal. creantur. & dum mittuntur, eorum facultates ſpecialiter eis exprimuntur, quare earum & ſuæ legationis exhibere debent literas, vt cõſtet eſſe tales. *gl. in c. nobiliſſ. d. 97. Gambar. tract. de offic. legat. l. 1. §. qualiter legatus gerere ſe debeat cum prouinciam eſt ingreſſus n. 3. l. 1. C. de mandat. Princip. l. obſeruare §. hoc etiam D. de off. Proconſ.* ſed nunc in expeditionibus ſuis dicũt ſe ſufficiẽti facultate munitos, per literas apoſtolicas, ad quarum inſertionem non teneantur: quę clauſula quidem eſt contra ius, nudè accepta, ſed tamen vera, quia in aduentu ſuo adferunt à Papa ad Principem & omnes epiſcopos literas credentiæ, quas vocant, quibus Pontifex ſignificet eos eſſe ſuos legatos, & vt eis ea fides adhibeatur in ijs, quæ eius nomine dicent, perinde ac ſi Pontificem loquentem audirent. quin & ſine literis huiuſmodi probationem admittit *Azor Inſt. mor. l. 5. cap. 14. quaſt. 7.*

2 Illuſtriſſ. Decius Caraffa nunc Cardinal. cum in his ditionibus Nũtius eſſet, has facultates †habuit quales plerumque alij, ſcil. 1. Quæuis loca ſacra etiam regularia, & mẽdicantiũ viſitandi, corrigendi, mutãdi, per ſe vel per aliũ. 2. contra inobedientes, falſarios, vſurarios, raptores, incen-

Quales ſint hodie Nunciorũ facultates.

diarios, & quoſcumque criminoſos etiam exemptos procedendi, puniendi. 3. Cauſas & appellationes committendi, etiam de plano & ſine ſtrepitu. 4. Pęnas etiam pecuniarias ſtatuendi. 5. Iuramentum ad effectum duntaxat agendi, relaxandi. 6. à quibuſuis cenſuris & pœnis ſimpliciter vel ad cautelam abſoluendi. 7. ab homicidio non voluntario; à periurio abſoluendi, ab adulterio, inceſtu, fornicatione. 8. & vſurarios excommunicatos in vtroque foro. 9. ſimplicia beneficia in parochialibus conferendi. 10. dummodo fructus & diſtributiones 24. ducatos de camera non excedant ſecundum communem ęſtimationem. 11. ſuper publica honeſtate, etiam in contracto, & prole ſuſcepta diſpenſandi, dummodo mulier rapta non fuerit. 12. Prolem ſuſceptam & ſuſcipiendam legitimandi. 13. Bona eccleſiaſtica in emphiteuſi triũ generationum quinque duc. annuis grauandi, & grauata confirmandi, quæ grauandi conceſſio committenda duobus coniunctim ſeruata conſt. Pauli PP. 2. 14. literas monitoriales & ſignificauit dandi. 15. Indulgentias concedendi centum aut plurium dierum citra annum, & in vna vel duabus feſtiuitatibus ſeptem annos, totidemque quadragenas ad quinquennium. 16. tempore interdicti celebrari permittendi, ianuis clauſis, & interdictis excluſis. 17. ſuper eſu carnium, & lacticiniorum diſpenſandi. 18. In partibus hęreticorum vnum vel plures vicarios deputandi vbi epiſcopi facultates exercere non poſſunt, cum poteſtate loca exempta viſitandi, corrigendi. 19. fructus bonorum eccleſiaſticorum & ipſa beneficia & bona eccleſiæ à raptoribus reſtituta ad valorem mille ſcutorum in pios vſus applicandi. 20. vt Catholici conducant bona eccleſiaſtica, & non teneantur ad reſtitutionem. 21. ſuper matrimonio apud hæreticos contracto diſpenſandi, ſed de nouo contrahant. 22. muliere lapſa in hæreſim cum viro diſpenſandi, & cum eo in matrimonio maneat, prolem legitimam declarando. 23. diſpenſandi ſuper quarto ſimplici, tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus. 24. Prolem legitimandi. 25. altare portatile

 conce-

concedendi.26. diſpenſandi ſuper defectu natalium ad ordines ſacros, modo ſpurij non ſint imitatores parentum, eoſdem habilitandi ad beneficia, etiam canonicatus Cathed. & in Collegiata ad dignitates etiã primarias. 27. A Symonia abſoluendi in collegialibus & parochialibus beneficijs. 28. diſpenſandi ſuper cognatione ſpirituali. 29. fructus Symoniace perceptos in pios vſus applicandi vel remittendi. Generatim tamen Nũcijs præſcribitur, vt procedant ſine præiudicio ordinariorum, & non derogent Conc. Trid. Reſidere autem intra commiſſam Prouinciã iubentur, aut ſi aliquanto tempore abeſſe debeant, conſuetos officiales cum debitis ſalarijs relinquere. *Leo 10. in Conc. Lat. P. Mate. 5. dec. h. t.*

LIBER SECVNDVS,

DE IVDICIIS.

1 QVAMQVAM praxis† curiæ Romanæ & Concil. Trid. *ſ.24. c.20.* habeat vt omnes cauſæ etiam beneficiales in prima inſtantia remittantur ad ordinarium, nihilominus Greg. 13. Conſt. *quam refert Pias. p. 2. c. 4. num. 3.* cauſæ poſſeſſionis benefitiorum reſeruatorum in prima inſtantia Romę cognoſci poſſunt, vt & praxis ſeruat, neque ei Concil. Trid. *d. c. 20. ſ. 24.* contrarium eſſe Greg. ibid. declarauit. At vero vt hìc delegato Apoſtolico huiuſmodi cauſę committi poſſint facilè conceſſerim: ſed Belgicæ cauſæ ex priuilegio Leonis 10. de quo alibi diximus, in prima inſtantia Romam trahi non poſſunt, & cauſæ poſſeſſoriæ retinendæ vel recuperandæ priuatiuè ad iudicem ſecularem, quamquam de Iure, ſi non purè eccleſiæ fori (vnde per priuilegium Pontificium Gallis vt de cauſa poſſeſſoria beneficiali cognoſcerent conceſſum eſt, vt refert *Guido Pap. deciſ. 1.*) ſaltem mixti fori eſt. *Freder. Senen. Conſ. 245.* adipiſcendæ ad eccleſiaſticum ſpectant, vt & alibi diximus.

Imprimis, † vt Iudex ordinem iudiciarium formet, debet adiungere ſibi notarium, ne ſi qua actorum controuerſia oriatur, contra ipſum præſumatur *c. quoniam contra extra de probat.* & quamuis notarium creare generatim ſpectat ad Papam, Cæſarem, vel Principem non recognoſcentem ſuperiorem, tamen iure canonum quemcumque ſibi ſcribam aſciuerit iudex, is publicam & plenam fidem habet *d. c. quoniam.* Pius 5. 21. Martij 1571. Generali & Prouinciali Prædicatorum indulſit facultatem creandi notarios fratres ſui ordinis, ad effectum publicandi mandata Apoſtolica pro ipſorum publica vel priuata vtilitate. 2 Iudex Actuarium habeat.

Notarios † Conc. Trid. *ſ.* 22. quacūq; authoritate creatos, & quacumque exemptione non obſtante, ab ordinarijs examinari voluit circa peritiam ſuæ artis, & inſufficientes repelli ſiue ſuſpendi ab exercitio officij in cauſis & negotijs eccleſiaſticis, non obſtante appellatione. 3 Notarios ordinarij examinant.

Scriba quæcumque † acta exacte ſcribere tenetur, & ſine mora partibus tradere, quin etiam appellanti actorum copiam quantocitius, & ad minus intra menſem exhibere. Quod ſi fraudem fecerit, ſuſpenditur, & ad dupli pęnam, quanti ea lis fuerit, compellitur, *Trid. ſ.* 22. *c.* 20. ad quam dupli pœnam & ipſe iudex tenebitur, ſi fraudem fecerit, cauſamve dederit: ſed non niſi condemnatur, non enim irrogatur ipſo iure. 4 Actuarii Officiū.

Etſi iure canonum † inſtātia ſit perpetua, tamen Trid. *ſ.* 24. *cap.* 20. poſt lapſum biennij facultatem facit partibus adeūdi ſuperiorem competentem, qua tamen ſi non vtātur, non ideo acta irritantur, ſed partes eis vti poſſunt coram iudice ad quem. Vtinam ita laborēt iudices vt vel inuitis partibus intra hunc terminum ſemper finem faciāt! ſed non ſemper poſſunt: malitioſè enim ſępe tergiuerſantur litigantes, & ingenioſè; & vt de Mathematicis ſcribit Tacitus, *hoc genus hominum & ſemper damnabitur, & ſemper retinebitur.* Viam ſuggeſſit Codex Fabrianus l. 9. t. 22. non malam, & ſtatuta conſiſtorialia Leodienſ. an. 1582. ab eruditiſſimis pluribus viris concepta, & ordinationes curiarū ſuprem. ſecularium in his ditionibus, Illuſtriſſ. Archiepiſc. 5 Inſtantia biennium non excedat.

Mechlinienſis Matthias Houius vir in terris æterna memoria, in cęlo ſummis pręmijs dignus anno 1617. à me voluerat concipi modum ac rationem procedendi in Curijs Eccleſiaſticis vniformem ac expeditam per Prouinciam Mechlin. decernendam, quod, (quia mihi iuſſa capeſſere fas erat) ſuſcepi, ac laborem in eius ſacro Iubilæo obtuli: Illuſtriſſ. S. D. ac Reuerendiſſ. Epiſcopi Comprouinciales gratũ habuerũt, examinarũt, ac mutatis, reſciſſis, additis, quæ eorum prudentiæ viſa ſunt, in omnibus ſuis curijs introducendum ſtatuerunt, ea cautione, vt quod praxis deinde mutandum doceret, id poſt annum deinde fieret: atque interim donec id fiat, prout fuit decreta ratio procedendi hoc ann. 1619. Antuerpiæ excuſa eſt.

6 Nullitates non attendãtur.

Porro ad pręſcindẽdas † infinitas protelationes quæ ex Iuris apicibus naſcebãtur, Pius 4. cõſtituerat vt auditores Rotæ proceſſuũ nullitates nõ attenderent. quod Clem. 8. extendit ad omnes omnino curias & iudices, ac cauſas eccleſiaſticas profanas, ciuiles, criminales, mixtas; vt ſcilicet prætermiſſis ſeu non attentis nullitatibus, niſi quæ eſſent ex defectu citationis, iuriſdictionis, aũt mandati, ad expeditionem cauſarũ procederẽt. *Conſt. Inc. litiũ. 5. Id. Feb.* 1592. ſi quid à falſo procuratore iudiceve incompetente fit, qui authoritatem non habẽt agendi vel decernendi, non tantũ in forma agendi peccatur, ſed & in materia, vnde ex nihilo nihil fit, & nullitas quidem ob defectum citationis ſemper odioſiſſima fuit. Ipſe Deus antequam Adamum ex Paradiſo relegaret, eum ad cauſam dicendam vocauit: Adam vbi es? Naturæ leges dictarunt tragico,

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera:
AEquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

7 Quid ſi in ipſa ſit citatione nullitas?

Sed ſi nõ deſit citatio, † ſed in ea ipſa ſit nullitas, v. g. quia proceſſit die feriato, adeoq; iure nulla ſit, nullius effect⁹, neq; ad comparendũ iure ſtringat, an ita verba accipiẽda hic ſint cum effectu, vt citationis ſi legitima nõ fuerit defectus eſſe cẽſeatur? Certè anima legis, quam reſcindẽdas litium ambages, & diſpẽdia præfatio Conſtit. reſpicere ſignificat, nobis perſuadet, vt citatio, quæ in perſona facta ſit vt

ſit, vt debita cognitio mandati iudicis ad reum perueniat, ſufficiat; hoc enim iure naturæ ſufficit, quò redegiſſe nos ea conſtitutio videri poteſt. *Cæterorum fructus quid niſi aranearum telæ, inquit S. Bernar. de conſiderat. l. 1. c. 3. quæſo quale eſt illud de mane vſq; ad veſperam litigare aut litigantes audire*, &c. Quæſtio hæc in dies diſputari poteſt in arreſtis, nullis ex rigore, non tamen iniquis; vt nullitatem iudex eccleſiaſticus non attendat, niſi peccent contra aliqua priuilegia, quia tum iniqua.

DE FORO COMPETENTI.

COmmodè inſeri hic poſſēt cōcordata inita inter Cæſarem Maieſtat. Carol. 5. & Epiſcop. Leod. an. 1541. & acceptata ab Epiſc. Cameracen. ſub quibus † ante nouos Epiſcopatus tota noſtra Brabãtia fuit, quibusq; ea propter etiam hodie vtimur. & vero tanta olim Curiarũ Eccleſiaſticarũ exiſtimatio fuit, vt cum Mechlinienſes fluuiũ Zemam catena intercluderēt, quod antiquum diſcordiarum ſeminariũ fuit, atq; in illum ſatis impotētem dominatum exercerent, idq; Bruxellenſes non iure fieri exiſtimarent, Philippus Bonus in læto ſuo Brabantiæ introitu an. 1430. 5. Octob. art. antep. vt rem componeret, promiſit ſe ſex cōſiliarios ex ſuo Conc. Brab. & totidem ex Conc. Flandriæ delegaturos, qui negotium cognoſcerent & deciderēt, & quod ſi in eandē ſententiã ire non poſſent, omnia controuerſiæ inſtrumenta Curiæ Cameracenſi tranſmiſſurũ, quę porro ediceret, quid pro iure pronunciandum foret. Glorientur nunc aliqui parlamentum Pariſienſe, tot Iudicum conuentum, aliquando definiendis regum controuerſijs, pro arbitro electum eſſe. Ne porro ob longitudinem concordatorum ſtylum noſtrum interrumpamus, & tamen quia caſus quotidiani ſunt in illis deciſi, & nō in omnium manibus verſantur, vt breui ſermone aliquid deguſtęmus, pauca tangam.

1 Dignitas quondam Curiæ Epiſc. Cameraç.

Quorum illud imprimis ſit quod in §. Abbates & Abbatiſſæ &c. ſtatuitur vt huiuſmodi dignitates, quę ſunt de ſtatib9, (idē obſeruatur in Imperio, *Gail. li. 1. obſ. 30.*) actiuè & paſſi-

2 Prælati corã Principe Iuriſtant in Brab.

& paſſiuè eos iudices ſortiantur, coram quibus de antiqua conſuetudine ſtare iuri conſueuerunt, ſcilicet coram Duce ſeu eius Concil. Brabant. qui in hoc ducatu eſt ſupremus ſenatus: prout paſſim praxis introduxit, vt Prælati ac collegia eccleſiaſtica coram Principum Concilijs conueniantur, & alios eo trahant: tametſi ea iuriſdictio priuatiua non eſt, & excluſiua eccleſiaſticæ, vt ſi quis eos voluerit conuenire coram ordinarijs locorum, ſi exempti non ſint ab eorum iuriſdictione, huius articuli intuitu declinare non poſſint. Tabulæ legum Brabantiæ Den
3 Lantchartere, Ioannis ducis anni 1312. ita decernunt: in-
Illius Origo. ſuper voluimus vt monachi, moniales, presbiteri, & qualeſcumque religioſi, Lombardi, & Iudæi noſtræ patriæ, ſaltus venatorum noſtri, noſtri iudices, ſi quomodo offendãtur, ad arbitrium noſtrum ſpectet. Hinc Car. 5. in inſtructione præfecti ſaltuum, venatoris Brabant. ſeu *VVarentmeeſter* anno 1545. vlt. Feb. art. 1. aſſerit quod ab omni æuo dux Brabantiæ fuit tutor, & protector omnium monaſteriorum & locorum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit & protexit. & ideo idem venator omnes iniuriantes eis punire poteſt, & de omnibus delictis in monaſterijs ab aliquibus eô venientibus commiſſis cognoſcere, & punire, excluſo loci ordinario officiario, qui ne quidem per præuentionem punire poteſt: vt Concil. Braban. 1545. irritam declarauit compoſitionem à maiore de Merchten factam, cum quodam qui ſyluas monaſterij de Diligem inciderat ſeu truncarat; cuius correctio non erat ſub ordinaria iuriſdictione, ſed principi vt aduocato monaſteriorum competit, qui eam exercet per d. venatorem. Quæ res originem eam habuit, quod primi monachi & regulares ſolerent in ſaltibus, & rure habitare, & ſemoti à ſtrepitu ſæculari diuinis contemplationibus liberius vacarent,

— habitarunt Di quoque ſiluas.

Porro nunc omnes intra muratas vrbes ſe redigunt, quod in ſanctimonialibus ad vitanda dedecora Concil. Triden. *ſ.* 25. *de Reg. c.* 5. probat: ſed de viris nihil diſponit: debe-

deberent tamen cauere ne populoſos vrbium diſtrictus occuparent, ne ſolitudinem ſuam in ciuitates transferre viderentur, & expendere anachoreticum apophthegma B. Antonij, quod piſcis in arido, id monachum eſſe in oppido. Itaque vt ad rem redeamus, ex ratione patrocinij, credendum eſt, Ducem ſeu eius Concilium in poſſeſſionem veniſſe de omnibus Prælatorum ſtatuum cauſis cognoſcendi.

Illud tamen quod dicitur† de Abbatibus & Abbatiſſis, locum in illis habet & ſimilibus Inferioribus Prælatis, de ſtatibus Brab. nõ in Epiſcopis. concordata enim nullius ſani iudicio comprehendere poſſunt ipſos contrahentes, ſcil. Epiſcopum Leodienſem, & Cameracenſem, in quorum locum & iuriſdictionem nouarũ in Belgio ſedium Epiſcopi authoritate Apoſtolica ad preces regis Catholici ſucceſſerunt, nec magis quam illi ad dictum Concilium ſpectant, prout nullo æuo Leodienſis aut Camerac ẽſis Epiſcopus coram dicto Concilio citatus fuit, aut vllo prætextu citari potuit, præſertim quoad functiones Epiſcopales, & ſacras: vti etiam Abbates Brabantiæ, quoad ſacra ſui ſtatus aut regiminis nunquam ſpectauerunt aut ſpectant ad dictum Concilium, ſed tantum quoad debita & actiones ciuiles: ad ſacerdotes enim voluit Deus, quę eccleſię diſponenda ſunt pertinere, non ad ſeculi poteſtates *c. ſi Ingen. d. 96.* 4 Vbi id locum non habeat.

Propt omnis ratio ſacrorum ad præſules eccleſiæ non poteſtates ſeculares pertinet, in lege præſertim noua, quæ iudicium & decreta principum tum nullatenus imprimis admittit, cum de ſacramentis rebuſque ſacramentalibus ac inde dependentibus tractatur, cum quæritur abſolutio ſacramentalis pœnitenti, inũctio ægro, communio viuo vel defuncto (nam quibus communicamus, viuis communicamus & defunctis, viuis in conuerſatione & oratione, defunctis in oratione & ſepultura ſacra, & quibus non communicamus viuis, non communicamus defunctis) an inquam impertienda hæc ſint vel neganda, an iuſtè conceſſa fuerint, vel negata, neque vnquam Catholici Principes præſides vel magiſtros in hiſce quęſtionibus

ſe con-

ſe conſtituerunt. *Si Imperator, inquit Ioan. Pap. d. 96. Catholicus eſt (quod ſalua pace ipſius dixerim) filius eſt non præſul eccleſiæ, quod ad religionem competit, diſcere ei conuenit non docere*, &c.

5 Ad forum eccleſiaſt. ſpectāt in Brab. cognitio teſtamētorū, contractuū nuptialiū, bonorum amortizatorum.

Illud porro ſpeciale eſt ex concordatis tradendū, quod & in læto introitu Principum Brabant. *art.* 3. *addit.* 2. *Car.* 5. pro priuilegio inſeritur, quod eccleſiaſtici iudices in Brabant. cognoſcunt de tribus materijs † mere ciuilibus, etiamſi quæſtio incidat inter partes planè ſæculares, videlicet, de validitate vel inualiditate teſtamentorum, contractuum antenuptialium, & de bonis amortizatis: & cum d. lætus introitus ſtatui ſæculari viciſſim addicit, quod non permittet princeps, vt iudices eccleſiaſtici alijs quam dictis tribus cauſis ſe ingerant, certo ſtatuendum eſt, prout neceſſario ſequitur, id eſſe accipiendum de materijs eiuſdem generis, ſcilic. mere ciuilibus, & inter partes ciuiles. Quid enim eſſet ineptius quā cogitare religioſiſſimos Principes concedere, aut Catholicos ordines petere voluiſſe, vt eccleſiaſticis iudicibus cognitio ſacramentorum, fœderis matrimonij, cauſarum beneficialium, decimarū, hæreſis, Symoniæ, aliarumque ſexcentarum id genus abrogetur? Nam, vt de clericis nihil dicamus, cauſæ matrimoniales adeo ſunt fori eccleſiaſtici, vt Concil. Trid. contrarium aſſerentib. anathema vti hæreticis infligat. *can.* 12. *ſ.* 24. manent ergo cæteræ vltra tres iſtas cauſas ciuiles in terminis & diſpoſitione Iuris communis, & dictorū concordatorum. Id quod ſæpius in Concil. Brab. ita intellectum: & ſpeciatim cum Ammannus Bruxellenſis Archiepiſc. Mechlinienſi latis diſcurſibus obieciſſet, denegaretque ob id Ammannus aſſiſtentiā requiſitam ad ſententiæ executionem, qua aliqui ciues in mulctas pecuniarias ob feſtorum violationem condemnati erant, Senat. Brab. facta relatione Principi mandauit præfato Ammanno, vt ſine dilatione exequeretur, aut exequi curaret huiuſmodi ſententiam. 28. *Maij* 1605. Quod clarius euadit ſi paulo altius res repetatur: non ab immemoriali tantum tempore, ſed à plurimis ſæculis eccleſiæ iudices has tres cauſas ſui iuris hic fecerunt. & cum etiam alijs ſe immiſcerent tempore

pore Ioannæ & Wenceslai ducum Brab. 3. Ian. 1355. pro priuilegio Brabantis conceſſum eſt, ſub pœna corporis, & confiſcationis bonorum, ne quis coram eccleſiaſtico iudice quem citaret, excepta cauſa teſtamentorum, contractuum antenuptialium, & eleemoſynarum. Deinde Phil. Bonus 3.*Ian*.1447. idem confirmauit, data facultate eccleſiaſticis ſententias ſuas mandatis, & inhibitionibus eccleſiaſticis exequendi. & cũ nobiles & metropoles ſeu, vt vocant, ciuitates capitales Brabant. 6. Nouemb. 1484. fœdus inijſſent vt ſe opponerent mandatis, inhibitionibus & executionibus iudicum eccleſiaſticorum; nihilominus prædictam Philippi Boni conſeruationem laudauerunt & approbauerunt. Itaq; ſi quis petat teſtamẽtum, contractum dotalem, vel antenuptialẽ validum vel inualidum declarari, & effectum ſortiri debere, poterit ad hoc corã iudice eccleſiaſtico concludere, & is de eo inter quoſcumq; colitigantes cognoſcet, vt & de his ſine quibus cauſæ huiuſmodi expediri non poſſunt, & poterit ſententiam ſuã per cenſuras exequi, vel per iudicis ſæcularis requiſitionem, cogendo ſcil. confirmare ſe teſtamento eiuſque executioni quantum hæredis Inſtitutionem ſpectat, non porro vt hæredia diuidantur, legata ſoluantur, &c. nam ſi ſola declaratio ad eccleſiaſticum ſpectaret, quæ executio cenſuris vel brachij ſęcularis auxilio facienda eſſet?

Ita tamen vt Iudex eccleſiaſticus non poſſit, iudicando de teſtamentis vel contractibus antenuptialibus contrauenire ordinationibus & conſtitutionibus Ducum Brab. nec ſtatutis, conſuetudinibus, & priuilegijs locorũ hactenus editis & obſeruatis, ſeu in poſterum edendis, & dictis concordatis non pręiudicialibus, in concord. §. 1. *idq; quia materia eſt ciuilis, & ideo præſertim cum inter ſæculares agitur, non eſt incongruum ciuilia in hac iura quæ enarrantur ſeruare, quod non fit in cauſis quæ mero iure eccleſiaſtico, & non quadam præſcriptione & conſuetudine tantum, ad forum eccleſiaſticum ſpectant, vbi Canones ſepoſitis ſtatutis ac ordinationibus quibuſcumque ſeruantur, & vbi deficiunt, locus eſt cap.* 1. 2. *de noui oper. nun.* vbi validitas vel inualiditas non ſubtiliter

&ſecun-

& ſecundum apices iuris accipio, ſed moraliter & modò
7 loquendi communi, ſicut in contractibus, vt ſunt dictâ
Quæſtio Inoffic. concordata, vtimur: vnde etſi teſtamētum mero iure ſubſiſtat, irritum tamen factum, vel raptum, vel imo † inofficioſum eſſe dicatur, quæſtionem eodem pertinere arbitrabor. ſimiliter intelligo contractus antenuptiales, vt & propter-nuptiales comprehendant, ſcil. dotium à parentibus ſtante matrimonio conſtitutarum; ſic enim contractus oportet intelligere, ἐν πλάτει, & in eum ſenſum qui in communi locutione conſuetus eſt *l. ſemper, & quæ ibi traduntur, l. in obſcuris de reg. iur. c. inſpicimus eod. in 6.* at vero moribus huius ſeculi, pactis dotalibus ad reſtringendas vltimas volūtates, maiorem vim ineſſe quam olim fuerit certum eſt, *Buſ. ad l. 1. ff. de pactis dotalibus.*

8 Dotis. Qua in re ànimaduertendum eſt non tantum iuxta deciſionem Clem. 3. *in c. 3. extra de donat. inter viu.* cognitioné iudicis eccleſiaſtici de dotis † reſtitutione eſſe cum principaliter de matrimonio, vel diuortio, & acceſſoriè de dotis reſtitutione vel iunctim ex cauſa matrimoniali, dotis & alimentorum, quod & in Gallia receptum eſt. *Choppin. de ſacra politia. l. 2. t. 1. n.* 15. ſed & quando ſeparatim tantum ex validitate contractus conuentioniſve nuptialis cognoſcitur, quod vſu & concordatis remotis ciuilis tantum eſſet audientiæ *c. ex tenore extra h. t. Pet. Anch. conſ. 20. Inc. pro ſolut. verb. in cauſa quæ agitur* &c. *arg à contrario ſenſu c. de prudenti extra h. t. Ant. Aug. Socin. in l. 1. ff. ſol. mat. l. in contractib. in fi. & ibi. Bald. in § omni in fi. C. de non num. pec.* ſed aliqui hanc opinionem dicunt ſumptam in fauorem debitorum dotium, qui iudici eccleſiaſtico non libēter ſe ſubmittunt. *Innoc. in c. de litteris extra de Pign. Panor. Hoſt. Ioan. And. ad c. ex tenore. h. t.* 1. cum porro ſine primo contractu agitur de dote conſtituenda inter laicos, iuxta eadem concordata, ſolus iudex ſæcularis cognoſcit, §. *non poterit in d. concord.* ſeparatim tamen ſuper emenda tantum deflorationis in Brab. coram eccleſiaſtico inſtitui poteſt. Iudicatum à Conc. Brab. 1545. pro Margareta Lambers (etſi ſecus in Gallia *Papon. l. ar. 1. t. 5. ar. fin.*) & ante paucos annos contra Melch. Spanneb.

Quod ſi quis † conuentus ſuper validitate teſtamenti 9.
neget aliquod teſtamentum exiſtere v.g. quod nullum Contra-
ſcriptum ſit vel ſi quod exhibeatur falſum dicatur, & ctus non
ob id iuriſdictionem eccleſiaſticam declinet, quod quæ- ſcripti.
ſtio an validum ſit, ad eam ſpectet, non quæſtio an ſit, ſed ad ſecularem. ſicuti in d. Concord. *§. non poterit tamen & §. quo ad fœdus.* vbi dicitur quod quæſtio an quis ſit legitimus ſpectet ad eccleſiaſticum, ſed quæſtio de mero facto, an quis ſit filius Petri, ſpectet ad ſecularem. nihilominus certo dicendum eſt declinatoriam non competere, ſed admittet iudex probationes ſuper quæſtione an ſit teſtamentum, non quaſi id principaliter agatur, & ſolum, vt accipiendi ſunt d. §. §. ſed in ordine, & ad effectum vt deinceps veniatur ad quæſtionem, validum ſit, an non, ſi quod eſſe probetur: & adiudicetur conuento declinatoria, ſi non probetur, adeoq; ad effectum tantum, vt iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio. textus in ſimili expreſſus in c. *ſuper literis extra de reſcript. in verb. ita videlicet quod delegatus poſtquam ſuper eo fuerit facta fides, nullatenus de cauſa cognoſcat.* ſic Guttieres pract. *quæſt. l. 3. q. 9. num. 14.* dicit Conſeruatorem, qui tantum poteſt cognoſcere de iniuria violenta, ac manifeſta, ſi talem reus neget, recipere poſſe probationes, an factum illud ſit notorium, vt ſic videat an ſua ſit iuriſdictio. Neque porro obiici poteſt quod edictum 1611. art. 19. vetet recipi probationes per teſtes, ſed ſolũ p inſtrumenta, in negotiis quæ trecentos florenos excedunt; quia oportet ſanam interpretationem facere illius edicti, vt ſcilicet pro tranquillitate publica & ad imminuendas lites ex non ſcriptis teſtamentis aut contractibus agi, aut iudex per teſtes probationes admittere non poſſit, quando res vtrimque eſt integra, vel quando ſuper acceſſorio aliquo pacto, modo, aut conditione cõtrouertitur, quippe quæ non tantæ ſit conſiderationis, quin liceat præſcindere turbidas lites, & ſæpe calumnioſas, non admiſſa allegatione, quaſi plus dictum quam ſcriptum ſit: Cæterum ſi domum fundumue meũ ſine ſcripto quis emerit, vel conduxerit, & poſſeſſionem

G inie-

inierit, & agentem me pro precio vel mercede repellere voluerit ea exceptione, quod ex non ſcripto actio non competat, atque ita rem meam nullo iure, & ex iactura mea diteſcere, faciet omnium iudicio, quibus aliquod eſt, contra ius diuinum, naturæ, & omnium gentium: qualis iuris violatio nunquam admittenda eſt, cum agitur de interpretando iure nouo; erit ergo in his locus æquitati, ex qua Iuriſconſulti actioné præſcriptis verbis deduxerunt in iis negotiis, in quibus re integra iuris actio non competeret, ſicut *l.* 5. §. 2. *aliiſque, de præſcript verb.* Quibus accedit, quod ipſa diſpoſitio edicti prohibitiua receptionis teſtium, loquitur ſolum cum inſtrumenta ſcripta ſunt, *vt vltra eorum contenta*, vt loquitur edictum, teſtimonia non recipiantur: vetat quidem negotia ſine ſcriptis tractari, quæ 300. flor. excedũt; ſed ſi facta ſint ſine ſcriptis, nõ declarat nulla, neq; vlterius diſponit, igitur hæc in cauſa principali ſeu validitatis vel inualiditatis diſcutiẽda erũt. Et ad ſupradicta comparationem habent contractus antenuptiales non ſcripti, in quorũ vim matrimoniũ initur, vxor recipitur, liberi procreantur, aliaq; onera augentur, & à marito feruntur: & generum agentem ad promiſſam dotem, re non amplius integra quæque redintegrari nequit, ſocer reiicere non poteſt ob non confectam ſcripturam. igitur & in his non erit neceſſum à priori iure concordatorum recedere, adeoq; ſpectabit validitatis & inualiditatis cognitio, vt ante, ad iudicem eccleſiaſticum.

10 Bonorum Amortizatorum. Tandem eccleſiaſticus † iudex cognoſcit, *inquit* §. *officialis in d. Concord.* de proprietate bonorum amortizatorum etiam contra laicum. illa autem cenſentur amortizata quæ à iuriſdictione ſæculari per principem ſunt exempta, literis deſuper rite expeditis: vel quæ tanquam amortiſata à 70. aut 80. annis (Sic Peck. de Amort. cap. 29. eam ex temporis diuturnitate præſumi docet, & quantum requiratur) per Eccleſiam poſſeſſa fuere,

uere, vt ibidem traditur. Amortizatio † vnde dicatur quærit Peck. *de Amort. cap.* 3. ego credo quia in Gallia ſerui vocabantur, Gens de main morte, id eſt, mortuæ poteſtatis, quibus non licebat libero iure, ſed vt aſcriptis tantum immobilia poſſidere, *Loiseau des Seigneuries cap.* 1. *num.* 56. 69. 70. *François Ragneau des droits Royaux* *v. Amortir, vers. heritages amortis.* contra quam legem ex cauſa ſæpe diſpenſabatur cum illis, id vocabatur amortir. cœpit id tralatitium eſſe ad Eccleſiam & Collegia, quæ etiam mortua dicuntur, ob eam inhibitionem, & quia apud eam res manet ſine motu; vti mortuæ, vnde mare mortuum dicitur. Porro ſciendum eſt, idem olim, in Italia, Hiſpania, Gallia, vt tradit † *Peck. de amortizationibus cap.* 4. (ſed in Imperio non æque paſſim,) & in his ditionibus, etiam ante Burgundos Principes, (ad quos ille refert, qui tamen ex more Gallico ſeu Burgundico ſtrictius hæc introduci cœpta, firmarunt) inhibitum fuiſſe Collegiis eccleſiaſticis, quæ vt diximus vocant manus mortuas, ne immobilia compararent. extat *in lib. edict. fol.* 47. ordinatio Guidonis Comitis Flandriæ anni 1293. *prid. omn. Sanct.* vbi idem decretum de plebeis ſeu non nobilibus.) ſic & tabulæ legum Brabantiæ ſiue *den landt-chartre*, Ioannis ducis 1312. inhibent omnibus eccleſiaſticis, & plebeis, ne immobilia acquirant. & memini me inter munimenta monaſterij Sancti Bernardi ad Scaldim diuerſa legiſſe diplomata; quæ 300. annos ſuperant, quibus † monaſterio facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam immobilia. *Henricus Bertout Dominus de Duffel*, in litteris de data 1304. quibus profitetur ſe vendidiſſe Waltero Baus diuerſas terras, cum omni iuriſdictione, excepto mero Imperio, ſeu alta Iuſtitia, (quæ nunc ſunt paternũ noſtrũ dominiũ Causbendael) facultatẽ emptori & ſucceſſoribus facit eas eccleſiaſticis vendendi. In tabulis legũ Grimbergicarũ an. 1274. ſimiliter cautum eſt, ne quis eccleſiaſticus aut popularis immobilia acquirere poſſit, in ea ditione, niſi de Domini

11. Amortizatio vnde?

12. A quo tempore?

13. A quibus obtinenda?

aſſenſu, vnde liquet & ſubalternis dominis vſu tum veniſſe, vt eam facultatem darent, ſeu vt pro ſua indemnitate conſentirent in huiuſmodi eccleſiaſticorum acquiſitiones, ne offendamus regalia, quæ in his locat Papon. *arreſt.l.* 1.*t.* 14.*arr.*1.*in fin.* & *quos citat Peck. de Amort. c.*23. alioquin Ægidius de Bertout Dominus Mechlinienſis d. literas domini de Duffel tanquam Dominus ſuperior confirmauit, quaſi nullam ſui iuris offenſam contineant. recentiores inhibitiones paſſim extant, *in læto introitu Brabantiæ Car.*5. *Phil.* 2. *Alberti & Iſabellæ, edicto Car.*5. *diuerſ. ordin. Brux.*21.*Febru.*1528. *in lib. edict. fol.*747. vbi inter † immobilia etiam reditus referuntur: etſi aliqui diſputent immobilibus an mobilibus adſcribi debeant, eſt tamen id deciſum *in Clem.* 1. *de verb. ſign. ibi, Cumq; annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure &c.* ſed Clē. & edicta intelligo de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui bene ab aliquibus volatiles dicuntur, cum extinguantur mox vbi lubet debitori, referentur inter mobilia vel eis paria, quæ poſſidere nullibi gentium clero hactenus eſt inhibitum. In hanc ſententiam iuit Peck. *de Amort. c.*35. & aperte fauet edictum *Caro.* 5. 21. *Feb.*1528. *in lib. edict. fol.*747. §. & *enſuiuant*, vbi vendi vetat manibus mortuis hæredia, terras, domos, molas, reditus, & alia bona, inquit, immobilia: vbi vox (alia) ſignificat deſignata eſſe eiuſdem generis, ſcilicet immobilia. Inuenio nobiles & Ciuitates clero Brabantiæ conſenſiſſe 16. April. 1516. vt redimibiles reditus, emere poſſint, nummo vt dicimus, 18. 19. 20. non ſupra, ne ob capitalis pretij grauitatem ad irredimibiles tranſeant.

14. Reditus an Eccleſiæ parare inhibitum?

Prout etiam bona † in perpetuam elocationem data ab Eccleſia ob defectum ſolutionis canonis ſubhaſtata & empta ab Eccleſia retineri poſſunt, ob directū dominium quod penes eam manſit. ita iudicauit Conc. Brab. 6.*Nou.*1545. *pro monaſterio de Gempe contra Gerardum van de Bergge.* Multo magis cenſuero non eſſe inhibitum † Eccleſiæ decimas, quæ in manibus laicis ſunt, emere, quippe per hoc redibunt ad primigeniam naturam, & ex priui-

15. Bona ab Eccleſia in emphiteuſim data, &

16. Decimæ è manu laica recuperari poſſunt.

legio quaſi precario, Eccleſiæ indulto, eæ manent in manibus laicorum: quò vt redeant, inhibitæ multo minus credi poſſunt, quam ea bona quorum tantum aliquod directum dominium penes Eccleſiam manſit, quæ exotica Eccleſiæ videntur: decimæ ſi non iuris diuini, magis tamen proprium Eccleſiæ patrimonium ſunt, quam vlla alia bona. ad hæc neq; in illis edictis exprimũtur decimæ, neq; ſub aliis prohibitionis vocabulis quæ ſtrictè capienda ſunt apte comprehenduntur: quæ ſi dicamus, redibitur ad formam quadantenus veteris legis, quæ tribui Leui in terræ promiſſæ diuiſione nullam partem tribuebat, ſed omnium frugum decimas. quamobrem poſt hæc expenſa incidenti mihi in lib. 3. c. 35. in fin. *Recherches de Pasquier*, valdè pia viſa eſt Conſtit. S. Ludou. Regis Galliæ anno 1279. qua omnibus decimarum poſſeſſoribus facultatem facit, ſine vlla impoſterum veniæ poſtulatione decimas ſuas Eccleſiis reſignandi.

Et quidem ordinationes † de nõ acquirendis per manus mortuas promiſſæ ſunt non infringi per d. Concord. Brab. §. *in cauſis merè eccleſiaſticis*, donec aliter fuerit ordinatum: quod ideo additum, quia Clerus ſemper in Brabantia ſuſtinuit ſibi licere vti liberè, ea de re ſub Carolo Audace contra eius procuratorem generalem, quæ tranſacta eſt, data ſumma pro generali amortiſatione (*Mechliniæ datis literis* 8. *Iulij* 1475. cum clauſula, *vt ſine præiudicio iuris principis quoad impoſterum tunc acquirenda, & aſſertæ libertatis cleri ea fieret*) bona immobilia comparare; & contrariam inhibitionem eſſe contra ius ſcriptum, & antiqua Cleri Brab. iura & priuilegia ac immunitates, quas tamen principes in læto introitu ſemper iurant, ſartas tectaſque ſeruare. ob quam allegationem Prælat. Brab. 22. April. 1516. impetrarunt vt effectus tam ordinationum quam læti introitus ſuſpenderetur, donec coram commiſſariis vtriuſque partis iura diſcuterentur, & relatio Car. V. fieret ac deſuper ordinaretur: ſed cum Prælati id negligerent, ac ſtatus ſecularis vigilantior eſſet, quaſi in Prælatorum negligentiam Car. V. 29. Octob. 1520.

17. Quid cenſendum de tali inhibitione?

1520. per formam perpetui edicti eaſdem inhibitiones conformauit & auxit, reuocans eandem ſuſpenſionem, declarans teſtamenta, contractus, ac quoſcumque actus quibus in eccleſiaſticos bona immobilia tranſſcriberentur, nullos, ac inualidos, & ordinans ne nouæ Eccleſiæ, Capellæ, aut monaſteria fundentur, vt aliis meliùs proſpectum ſit, vti Clem. 8. etiam ſtatuit, & Paulus V. anno 1618. renouauit, Epiſtolis miſſis ad Belgicæ Epiſcopos, niſi cauſa cognita, vt
18. alibi latius dicemus; At vero †ex iure declarato ab Alexand. 4. qui ſedit anno 1254. *in cap. 1. de Imm. in 6.* expreſſis terminis huiuſmodi laicorum ſtatuta irritantur. Concil. Trident. *ſeſſione 25. de Reg. cap. 3. Peck. de Amort. cap. 5.* Mart. V. PP. ex diſerta Carol. I V. Imperat. Lege quid cenſuerit, vide quæ dicimus infra de Immun. Eccleſ.

At vero initio non odio eccleſiaſticæ opulentiæ hæc mihi ſtatuta videntur, vt nunc vulgò creditur, & quia onera ſubterfugiunt; ſed in gratiam nobilium, ſeu quia nobiles magis rerum potiebantur, omniaque territoria ſui iuris faciebant, admiſſis tantum colonis & emphyteutis, ſeu aſſcriptitiis, *vt dicimus latius infr. de teſtam.* quippe cum iiſdem verbis plebei excluderentur, in quos ea onera incumbere ſolent, nunc ij non immobilia tantum, ſed inſignia titulis dominia acquirunt. quanquam edicto nupero Principes noſtri ſanxerint, vt nobiles tituli extinguantur, cum ad ignobiles manus venerint; ſed ea imago vix dum eſt antiquæ prohibitionis, & quæ nec eccleſiaſticis diſpliceret, ſed modo populares inualuerunt. Nihilominus tamen hodieque plebeis feudum acquirere in Burgundia non permittitur, niſi ex Principis priuilegio, aut agnatorum ſucceſſione. *Griuel Dol. dec. 32. num. 2. 3.* Quod ſi plebs olim à victoribus hanc legem acceperit, fortunæ ſuæ indolere debet, at vero cleri par ratio non eſt, vtpote cum quo bellum non fuit. *cap. 2. de treuga.* Vt

vero

vero ſi conſiderare liceat, quod ei qui aliquem à latrunculis vel hoſtibus eripuit, & iure veteri non obſtante l. Cincia in infinitũ donare licuit, *vt teſtatur Paul. l. 5. ſentent.* quin & iure Gothico, quod Alaricus Rex in Codicem ſuum intulit: dubitare licet; cur clero qui animarum cuſtos eſt, eaſque à laqueis cacodæmonis eripit, in infinitum donare tantum non prohibeatur, ſed quicquid omnino immobile eſt?

Concilium Artheſienſe habito † aduiſamẽto Concilij priuati, *dato* 3. *Nouemb.* 1590. in cauſa Patrum Societatis Ieſu, quibus à Rege Phil. 2. ad ſummam 3000. florenor. pro ſingulis Collegiis, & 5000. in Vniuerſitatibus permiſſum eſt immobilia comparare, non tamen quæ altam iuſtitiam habeant, interpretatum eſt, vt eatenus ex teſtamento vel alio titulo interdictæ forent acquiſitiones iuriſdictionem habentium bonorum, ne ea retineant ſub ſua poſſeſſione; ſed non, ne ſibi legata vel donata acceptare non poſſint, ac mox diſtrahere, & manus ſuas vacuare, & pecuniam in eccleſiaſticam ſupellectilem ſeu aliâs collocare. Tamen ea in re examine dignus eſt §. *Quia igitur in ſucceßionibus Clemen. exiui de verb. ſign.* vbi Minoritæ vetiti hæreditates recipere, cenſentur in fraudem legis earum vel partis, etiam ſub ſpecie legati, valorem accipere; ideóque in noſtris inhibitionibus ob decretum irritans, quod habent, nec rei legatæ valorem deberi cenſet Peck. *de Amortiz. cap.* 9. *num.* 3. 4. Decretum autem irritans eſt omnium contractuum, actuum & translationum, omniſque tituli. *d. edicto anno* 1528. *&* §. *& enſuiuant.* ſed diximus Patribus Soc. fuiſſe permiſſum comparare non nobilia prædia, in quo cauſa eorum differt à Franciſcanis. Nihilominus ob argumentum quo ſuperius vſi ſumus, quoad reditus redimibiles, videri alicui poſſet venditionem aliumue contractum, cum clauſula de ſemper retrouendendo, vt loquuntur, non eſſe inhibitam, quia in manu prioris do-

19 Re immobili legata an precium Eccleſiæ debeatur.

mini eſt recuperare dominium, vt vix in eo actu aliud ſit quam oppignoratio aut antichreſis, quæ nullibi ſub hac cauſa inhibita eſt, & cuius praxis non parum vtilis eſſe poſſet emere prohibitis: præſertim ſi ad vitanda incommoda imminutionis monetæ, ponderato auro tantum ineretur. hæc ratio mihi quidem placuit, ſed animaduerto diſplicuiſſe ſtatibus Brab. 16. *April.* 1516.

20. Dicitur etiam vt ad rem † redeamus eſſe alia generalis amortiſatio pro Clero Brab. à Carol. V, data circa annum 1520. ſed eam non vidi. Inueni tamen quaſi in eam cauſam Capitulum noſtrum Antuerp. circa ea tempora Principi pendiſſe multa, ac ſingulatim vno anno medietatem omnium prouentuum ſuorum. ſed & inſuper illi rei argumentum eſſe poſſit, quod idem Carol. 18. Maij 1515. mandauerit, vt omnes eccleſiaſtici ſyllabum omnium bonorum ſuorum ederent, vt decerneretur, dimittere an retinere ea poſſent; *habetur in lib. edict. fol.* 54. & in Brabantia omnia monaſteriorum bona ad manum Imperatoris poſita fuerunt, & per commiſſarios adminiſtrata, vt patet ex litteris Imperatoris interpretatiuis læti ſui introitus, *de data* 20. *Iunii* 1536. *in principio.* credo ob contumaciam, quia huiuſmodi catalogum edere differebant, & ea praxis ad talem coactionem conſueta eſt. *Peck. de Amort. c.*34. Re tamen penitius expenſa non exiſtimo extare Car. V. amortizationem, quia alioquin concordata nos eò remiſiſſent, non ad poſſeſſionem 70. aut 80. annorum, qui à data Concord. illius aſcendebant vſque ad generalem amortizationem Caro. Aud.

21. Verumenimuero impræſentiarum † non eſt valde laborandum de huiuſmodi amortizatione, cum omnia fere bona eccleſiaſticorum ab annis nunc 70. amortiſata poſſideantur, quoad collegia antiquiora, quæ his calamitoſis temporibus paſſim ob publicas collectas, reales, & perſonales, à quibus ſaltē in Brab. vix eximuntur, vti infr. de immun. dicemus, magis decreuerint, quam res ſuas auxerint, pleraque inſignia prædia, aliaque ob hæc onera diſtraxerint. Ad quæ recuperanda, valde optandum

lumfuiſſet, legem hic ferri, quam in Gallia tulit Henric. II. 23. Maij 1586. vt vbicumq; circumſcripta aut læſa eſſet Eccleſia in triente veri valoris, per alienationes in maſis illis temporum fluctibus factas, reſtituto intra quinquennium pretio, emptor retrocedere teneretur: quod tempus in alterum luſtrum, deinde prorogauit Henric. IV. 2. April. 1596. pluribuſque arreſtis id firmatum eſt. *Chopp. l. 2. monaſt. tit. 3. num. 9.*

22. Quæſtio ſeruitutum. De ſeruitutibus † etiam eccleſiaſticus cognoſcit, ſi dominans fundus & ſeruiens fuerit amortizatus; item de reditibus ſuper amortizato fundo conſtitutis. *§. ſi conſtituens in d. Concord.* item conductor vel defruituator bonorum amortizatorum vel merè eccleſiaſticorum. *§. ſi laicus ibid.* conuenitur coram eo. De canonibus ceſſis † reditus Eccleſiæ debiti Iuridicum eccleſiaſticum, ſeu vt in terminis ponit, Conſeruatorem pontificium alicuius Vniuerſitatis, cognoſcere poſſe, modo ipſum ius reale reditus non controuertatur, cenſet Chopp. *de Sac. Eccleſ. pol. l. 2. t. 5. num. 3.* idque Senatuscons. firmat. in conſeruatoribus etiam vniuerſitatum admittit *Gutier. pract. quæſt. l. 3. q. 9.* in ceteris negat. cui conſonat *d. Concord. Brab. § ſi conſtituens*, etſi in conſeruatore Louan. ita ſe tamen habet, ob ius retractus, vt vocant, à principe & põtifice vniuerſitati illi conceſſum. Cæterum ſi ipſe reditus amortizatus ſit, etſi ſuper fundo non amortizato: verbi gratiâ emphiteuticus, & de canone lapſo tantum agitur perſonali actione, non de ipſo reditu, puto eccleſiaſticum adiri poſſe. *§. ſi laicus ibid.* Præſertim cum Guido Papæ *q.* 578. dicat, quæſtionem quæ exoritur ſuper annua præſtatione anniuerſariorum, eſſe fori eccleſiaſtici.

23. Canonum lapſorum.

24. Meminiſſe etiam oportet † Concordata hæc generalia vt habet finalis illorum clauſula, non derogaſſe particularibus concordiis; qualem Epiſcopus Cameracen. habuit cum Ciuitate Antuerp. initam 13. Ian. & 9. Septembris anno 1490. vbi tres cauſæ illæ priuatiuè iudici eccleſiaſtico reſeruantur, etſi in Concord. mixti fori, & præuentioni locum eſſe dicatur. vnde in iis ſtatutis huius

vrbis, quæ ad Senatum Brab. approbandæ ſunt circa: num 1572. per antitheſin dicitur, ſi de validitate, inualiditate teſtamenti agatur, cognitionis eſſe ecc ſiaſticæ; ſed ſi ſolutio legati duntaxat petatur, adeu dum eſſe conſulem & ſenatores Vrbis: Sic Concil.Ma gn. Archid. Bruxell. 15. Decemb. 1503. pronunciauit *in cauſa Henrici de Meyere & Petri van de Broeg, & Epiſcopi Cameracen. iuncti.* non obſtante præuentione facta coram magiſtratu Mechlin. cauſam teſtamentariam relinquendam, & remittendam ad Officialem dicti Epiſcopi. & in antiquis chartis legitur ſtatutum vetus vrbis Bruxellenſ. vetans ſub pœna 40. Marcarum argenti, ne quis ciuis alteri in curia Cameracenſi diem diceret, niſi iudicio prius facto ſenatui, qui cognoſceret an ſua eſſet iuriſdictio, quo caſu cauſam retineret: Cauſas validitatis vel inualiditatis teſtamentorum, contractuum antenuptialium & amortizatorum bonorum in d. Curia tractandas relinqueret. quo eodem iure Epiſcopi Cameracenſes vſi videntur quâ eorum dioceſis ſe in Brab. extendit. Ob quas cauſas minus ſum miratus cum poſtea in conſ. 136. Nicolai Euerardi Præſidis Mechlin. Belgicarum Conſuetudinum gnariſſimi legi hæc verba n. 19. Præterea poſito quod dicti legislatores ita ſtatuiſſent; tamen quia, iuxta conſuetudinem notoriam huius dioceſis Cameracenſis allegatam & probatam, cognitio & deciſio cauſarum teſtamentariarum & dotium, non ſpectat ad illos Legislatores, ſed ad dominum Cameracenſem, aut eius Officialem; ſequitur quod illud ſtatutum eſſet ſimpliciter nullum & inualidum: nam ſtatuere quis non poteſt de ea re, de qua non poteſt cognoſcere, &c.

25 Quoniam vero interdum contingere poſſunt caſus dubij in iiſdem † concordatis non deciſi, ne ob illos contentio oriatur, in fine concordatorum decretum eſt, quod amicabili communicatione decidentur, non vero Eccleſiaſtici per cenſuras, aut ſeculares per caſſationes aut alias procedant: prout Geor-

Non deciſæ fori controuerſiæ amicè transigendæ.

Georgius ab Auſtria Epiſcopus Leodienſis, dum ad requiſitionem Caroli V. & Ciuitatis Louanienſis Diſthemio Louanium curiam ſuam tranſtulit, pactus erat, vt non decernerentur prouiſiones caſſationum, niſi præmiſſis litteris clauſis ad Officialem & eius expectatore ſponſo. quod vt illi ſeruant, vtinam hi æque reciprocent, & non, vt aliquando contingit, qui ab vna parte ſtant, ſe nihilominus iudices faciant; & dum Eccleſiam inermem reddunt ex pacto; ipſi brachium ſuum exerant.

Certè Carolus Quintus Imperator *in edict. diuerſ. ordin. Bruxell.* 4. *Octobris*, 1540. *in lib. edictorum folio* 772. iam ſanxerat ad euitandas omnes inter iudices contentiones & ſcandala, ne eccleſiaſtici contra ſæculares iudices in cauſis officij eorum vterentur † cenſuris, aut monitionibus comminatoriis, ſed requiſitoriis litteris; poſt quas ſæculares iudices ſi requiſitoriis non intendunt obtemperare, nihilominus tenerentur ſuperſedere ab omni vlteriori proceſſu ad menſem, vt eccleſiaſtici ſeu eorum officiarij ſibi prouideant de remedio Iuſtitiæ, apud ſuperiores ſæcularium, ſub pœna quod ſi dicti ſeculares non ſuperſederint, arbitrariè corrigentur, ne, inquit, dicti eccleſiaſtici ſuis requiſitionibus fruſtrentur. inſtructio vero data Concilio Flandriæ 22. *Auguſti* 1531. *art.* 19. *in lib. edict. fol.* 277. ſimpliciter ſine termino iubet ſuperſedere. ſic Margareta Regens 20. *Decemb.* 1509. ordinauit, vt quando vnum Concilium principis, aliquod mandatum dedit, aliud Concilium non det contrarium, ſed poſtulet prouideri ab ipſo principe: ſic quæcumque iuriſdictio aliam turbare aut impedire non debet. Quæ Caroli V. Conſtitutio quatenus ſcandala auferre vult, ad æquitatem reſpicit; ſed vt arma Eccleſiæ auferat, & omnem controuerſiam ad arbitrium ſæculare transferat, præſertim cum notoriè per fas & nefas, ab aliquibus oppugnatur, non ſatis capio quomodo in manu Impera-

26 Cenſuris in his non vtendum.

peratoris fuerit Eccleſiæ manum ſtringere ; cui ſoli à Chriſto datum eſt cælum terramque claudere, & aperire. quid enim ſi Theodoſius Ambroſio, Bonifacius Auguſtino, aliique Imperatores & Reges, qui ipſi Eccleſiæ anathemata in ſpiritu humilitatis ſuſtinuerunt (*de quibus Ribad. in ſuo Principe lib. 1. c. 30. 31. 32. 33. 34.* & Villagut *de rebus Eccl. mal. alien. l. 3. p. 2. c. 1. 2. 3.*) prælatis illos excommunicantibus mandauiſſent, ne id facerent? an illi prælati aut obedire debuiſſent, aut ii principes, ſua ſolum voluntate pluſquam Gordios illos nodos ſibi ſoluiſſent? niſi non immutabilis in Eccleſia credatur poteſtas, illi olim Prælati fuerint ſumma poteſtate præditi, qui hodie præſunt

---Viles pulli, nati infelicibus ouis.

Id profectò apud me certiſſimum eſt, non intendiſſe tam pium Imperatorem vt officiarij ſæculares ſub eius ſanctionis prætextu ſtatim atque aliqua cenſura aut intenditur aut infligitur, vel æquiſſimo aut meritiſſimo iure; clamitent eam caſſandam, iudicis bona intercludenda, & temporalitatem vt loquuntur, ſaſiendam, nullo examine præuio, benè an malè proceſſum ſit: quaſi generatim vel hoc ſufficiat nomen cenſuræ ſonuiſſe, cum & ipſa ſanctio in cauſis officij tantum officiariorum principis non ſubalternorum tribus repetitis vicibus loquatur. quin & *in Concord. Brab. §. 1.* Iudici licere decernitur, per cenſuras ſententiam ſuam exequi: qua in re tamen moderatio Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 3.* nunc attendenda. Sed viderint certè qui tam leuem obedientiam & reuerentiam deferunt Eccleſiæ matri, qualem habituri ſint Deum
27. patrem. Sed ſtante dicta † conſtitutione, quod ſi iudex eccleſiaſticus vſus requiſitoriis negligatur à ſæculari, proceſſum continuante, ſubiungat comminatorias cenſurarum, quæ eo ipſo quo non deſiſtat incurrantur, & recurrat hic pro caſſatione ad Concilium; meritò ille ſuſtinebit cenſuras ſuas effectum habere, nec ante eas debere reuocari, quam hic deſiſtat, & ob neglectum iuxta ipſum edictum arbitrariè corrigatur: quia ratio non

non permittit ex edicto eum agere, niſi prius illius ius in ſe exequutionem patiatur: ſicut ex contractu agere contra non implentem non poteſt, qui ipſe nondum impleuit, & rationabile eſt vt vtatur eiuſdem edicti iure, quod in aduerſarium ſtatui contendit.

Illud porro etiam ad quæſtionem fori ſpectat vt ſciamus † Brabantum nullum extra Brabantiam non fugitiuum in ius trahi, aut arreſtari per Bullam auream Car. IV. Imp. anni 1349. & Maximiliani I. confirmationem. cui quid ſimile conceſſit Car. V. 27. Iulij 1521. Patriæ Leodien. pro 1. inſtantia. cui conſonat lætus introitus Brab. art. 24. ea Bulla habet vt nullus Archiepiſcopus, Epiſcopus, Princeps, aut nobilis, cuiuſcumq; ſtatus, in perſonas aut bona Brabantorum, & Lymburgorum agere poſſit, & eos trahere extra patriam, per arreſtum, citationem, appellationem à definitiua vel interloquutoria in cauſſa perſonali, reali, vel mixta, ſub grauiſſimis pœnis, excepto caſu denegatæ iuſtitiæ; Qui caſus vnicus eſt vt ne quidem Brabantus alibi conueniri poſſit, ob continentiam cauſæ, & quibus de rebus ad eundem iudicem itur. ita 16. Aprilis 1544. cenſuit Concil. Brab. ſcribendum Concil. Mechl. Inhibitis eo citatis Balduino Barbiers & conſortibus, ne comparerent, declinatoriam allegarent, & patriæ priuilegia foris litigioſa redderent. Eam Bullam arctare ſubditos ducis Brabantiæ adeo cenſet *Peck. de iure ſiſtendi. c.* 8. vt ne quidem extra terras Imperij v. g. in Hiſpania Brabantum poſſit ſiſtere, quia voluntas & Lex Principis ligat ſubditum ad parendum vbique. Cui Bullæ iam inde obtemperarunt Epiſcopi Leodien. & Cameracen. quorum Dioceſes ſolæ in Brabantiam extendebantur: ſeu quod Principes eſſent Imperii; ideoque Imperatori diſplicere nollent: ſeu quod conſiderarint amplitudinem ſuarum Dioceſium, ob quam iure credebant in loco diſtanti iudicem dare ſe debere, vt teneri Epiſcopos tradit Quaranta *in ſum. Bull. verb. Archiepiſcopi num.* 20. vbi plures allegat. Idem etiam hodie per Burgundiam obſeruari, adeo vt tam in crimi-

28. Brabantus extra patriam non trahitur.

nalibus

nalibus quam ciuilibus declinatoria denegetur clericis; quorum Epiſcopi intra eam prouinciam iudices non delegant, tradit Griuel *Dol. deciſ.* 30. *num.* 15. quod quam diu fieret etiam Car. V. *in Læto introitu art.*3. *addit.*1. addicit, nec coram eccleſiaſtico, aliquem extra Brabantiam citandum: quamuis alioquin ſub huiuſmodi priuilegio iudices eccleſiaſtici non comprehenderentur: *Doctor Marta de iuriſdictione part.* 4. *caſ.* 45. Loquimur porro in cauſis ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus; & ita accipimus edicta Maximiliani 23. Auguſt. 1486: Philip. I. 14. Octob. 1496. & aliud 20. Maij 1497: Et Carol. V. 2. Decembr. 1522. *quæ habentur libr. edict. fol.*50. 56. 57. 209. Vnde idem Carol. 5. Auguſt. 1521: vti & Franc. I. Rex Galliæ 27. April. 1520. *apud Choppin. de ſac. pol. l.*2. *tit.* 1. *num.* 4. decreuit vt citationes

29 Citationes Officialium libellatæ.

Officialium contra laicos ſint † libellatæ, ſeu cauſam contineant quæ demonſtret rem ad eorum iuriſdictionem ſpectare: Quo caſu Flandri extra Flandriam, non obſtantibus edictis illis ad iudicem eccleſiaſticum vocari poſſunt. cuius rei eſt arreſtum magni Concil. Mechlin. 22. Ian. 1528. pro Epiſcopo Tornacen. prout antea iudicatum fuerat in contumaciam Comitis non comparentis à Parlamento Pariſien. quo tunc contra dicta edicta Epiſcopus Tornacenſ. Haut bois appellarat. Enimuero quando citationes libellatæ non ſint, vel etiam cauſam contineant, quæ non apertè ad forum eccleſiaſticum ſpectat, tenetur tamen citatus comparere, & incompetentiam allegare: & ita contra N. Leiſſens in Cancellaria Brab. Iudicatum fuit, qui eo recurrerant pro caſſatione talis citationis à me tanquam Officiali Antuerp. emiſſæ. Sed nec in cauſa criminali Brabantus captus extra Brabantiam auehi poteſt. *Lætus introitus ar.*17. nec in cauſis ciuilibus in arcibus; ac fortalitiis includi; ſed in publicis tantum carceribus; vnde data cautione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo relaxari debeant. *ar.* 51. niſi de re iudicata exequenda agatur: Ad hæc ciuis Antuerp. non poteſt in cauſa criminali; vel

el ciuili,aut perſonali,aut ſuper rebus mobilibus con-
eniri,ſiſti,aut trahi coram alio iudice in hoc Marchio-
atu Imperij quam Magiſtratu Antuerpien.ex priuilegio
gismundi vlt. Maij 1427.

Generatim vero nullus † Belga,in cauſa eccleſiaſtica, 30
uili, aut mixta in prima inſtantia extra patriam trahi
oteſt, ex priuilegio Leonis X. dato Romæ 3. non Iul.
;15. *quod habetur in d. lib. edict. fol.* 51. & Philip.Pulcher
rchidux & Dux Brab. Montibus ad Zomam 22. Se-
temb. 1500. inhibuit edicto ſuo huiuſmodi conſerua-
orias impetrari, & conſeruatoribus aut impetrantibus
e vterentur, habetur in *l.edict.fol.* 212. Et Concil. Trid.
14.*c*.5. Conſeruatorias in criminalibus & ciuilibus ex-
eptis Vniuerſitatibus ſtudiorum,actiuè & paſſiuè, vult
eſſare, vt diſerte textus ille eloquitur.

Belgæ in prima inſtantia extra patriam non trahuntur.

Præterea extat edictum Caroli V. latum Gandaui 31
8. Iunij 1531. & aliud Bruxellis 27. Nouemb. 1548.
uæ habentur in lib. edict. fol. 60. *& ſequ.* quibus † eccle-
iaſtici iubentur ſe conformare politiæ, per ſtatuta &
Ordinationes locorum conſtitutæ: ſed intelligo in rea-
ibus, etſi obſcurè ſonent: nam in fine mandant o-
mnibus iudicibus locorum, & eccleſiaſticos comparen-
tes pro rerum ſuarum defenſione, ad longum in ra-
tionibus ſuis audiant, & rectam iuſtitiam adminiſtrent,
& præſumi Catholicus Princeps non poſſit ſubiicere
velle quibuſcumque Laicis quodcumque ſtatuenti-
bus quoſcumque clericos iure ſeu diuino (quod multi
voluerunt) ſeu poſitiuo ab initio Eccleſiæ à Silue-
ſtro ſubſcribente Conſtantino & Helena edito, à
Laicis iudicibus exemptos. quod ſi quod tamen
ſtatutum ſit quod notoriè ad publicum bonum
aut quietem ſpectat, verbi gratiâ, ne quis turbido
tempore arma geſter, non poſſunt clerici contraue-
nire, non quidem conſtricti vi Legis à Laicis latæ,
ſed quia politica membra vnius corporis Reipu-
blicæ conformare ſe debent: In realibus porro,

In politicis eccleſiaſtici ſe conformant.

quia leges rebus potius quam perſonæ feruntur, ſecus dici poteſt. tamen id diſputari poſſet in amortizatis, vti & in Brab. earum propterea cognitio & iuriſdictio ad eccleſiaſticos ſpectat. In concordatis Brab. anni 1441.§. Illa bona inquit amortizata dicuntur, quæ à iuriſdictione ſæculari per Principem ſunt exemta; literis deſuper expeditis &c. Itaque non malè ſtatuit Car. V. edicto lato Gandaui 23. Maij 1531. *habetur in lib. edict. fol.* 398. v-

32. Terrarum inundatarum recuperatio. bi iura conſtituens pro † inundatis terris à mari vindicandis & rurſus aggere cingendis, etiam de iis decreuit quæ ad Eccleſias aut loca pia ſpectant, ſcilicet vt pro ſuis terris ſumptum contribuere debeant, ea lege vt poſſeſſores beneficiorum, ſi moriantur antequam ſumptum impenſum ex iis terris recuperauerint, eorum hæredes poterunt tantiſper eas retinere, donec ſibi ſatisfactum erit. Si porro beneficiarij hæc facere nolunt, poſſint iiſdem legibus collatores & patroni. Sic & in læto introitu Brab. *ar.* 15. omnes qui ratione bonorum tenentur ad reparationes viarum, ſtatuitur cogendos, & nemini defenſioni locum fore: vbi & eccleſiaſticos comprehendi æquum eſt, & ſi negligant, officiarij, aut duplo ſumptu id faciunt, adeo priuilegiato vt aliis creditis præferatur. *deciſ. Cur. Holl. d.* 24.

33. Porrò nihil ibi Imper. dicit de † decimis, an contribuere teneātur: & videri poteſt vt cum de vno quid aſſeritur, de omiſſo altero negatum cenſeatur. & reperi in notis viri cuiuſdam docti in Flandria, antiquum eſſe axioma *Thiende en dyckt nyet*, decimæ non aggerant, ſcilicet quia earum ius naſcitur demum ſurgentibus fructibus, cum eæ expenſæ ſunt factæ, & generatim decimæ prædiales debentur ſine deductione expenſarum. *c. non eſt. c. tua nobis, extra de decim.* Sed ille axioma limitat in eccleſiaſticis decimis, in aliis locum non habere vult, quia videlicet inſtar patrimonialium, aliorum bonorum poſſidentur. Sed vt ſemper ſuccedit peior ætas, ita & decimas etiam eccleſiaſticas ex hac cauſa indies arrodi videmus, an terræ æque felices erunt, ac prioribus ſæculis fuerunt,

unt, nepotes, ſi non nos, iudicabunt. 34

Porrò Martinus V. poſt Concil. Mileuit. & Innoc. III. decreuit, ne vllo prætextu in cauſa quacunque ciuili, vel criminali † clericus coram laico conueniri poſſit, & præſertim ne Prælati ad ſubijciendum ſibi aduerſarias alias perſonas Eccleſiaſticas per tales inuentiones & cautelas ad ſæculares habeant recurſum, ſub pœna, quod omne ius eis competens, in poſſeſſorio, vel petitorio, in re vel ad rem, de qua controuertitur eo ipſo amittant: ſingulares perſonæ excommunicationis, collegia ſuſpenſionis & interdicti ſententias incurrant ipſo facto, & ſi perſiſtant omnibus beneficijs priuentur, & inhabiles ad alia ſiant, quo & ſpectat art. 15. Bullæ cœnæ. prout Honorius III. *in c. grauem, extra de exceſ. Prælat.* ſtatuit vt ſubditus contra Epiſcopum in ſæculari foro querelas deponens tanquam putridum membrum ab Eccleſia ſuâ abſcindatur, & beneficio priuetur. Iudices verò poſtquam de non iuriſdictione eorum exceptum fuerit, aut euidenter appareat, huiuſmodi cognitionem ad eos de iure non ſpectare, ſimilia præſumentes, mandantes, fauentes, rata habentes, ipſo facto excommunicationem incurrunt Papæ reſeruatã, *P. Matth. in ſep. D. l. 2. c. 1. tit. 1.* & Vrbanus VI. ſub ſimili pœna, & interdicti in Collegia laicis vetuit, ne † criminaliter contra vllos clericos procedant, eos banniant, aut relegent, *Ibid. c. 2.* quanquam hæc conſtitutio non vbique, præſertim in Gallia (vbi poſt contentionem Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri, decreuit continuò poteſtas Eccleſiaſtica, & phylacteria ſua dilatauit ſæcularis) non ſeruatur: ſed in criminibus, vt vocant, qualificatis aut priuilegiatis, non ſuffragatur exceptio clericalis. Tamen in Brab. noſtra ex concordatis *§. clerici,* ſolùm † clerici ſimplicis tonſuræ, etſi cœlibes vel coniugati 36 cum vnica, & habitum & tonſuram deferentes, declarantur nõ gauiſuri priuilegio clericali, ſi enormibus ſe immiſceant, quos ſpecificat hęreticos, mandatis principũ contrauenientes, raptores virginum, homicidas ex propoſito, vel per inſidias, incendiarios, graſſatores, famoſos latro-

Clericus corã laico non conuenitur.

35 Pręſertim criminaliter.

nes,depopulatores agrorum,& ſimiles.Sic dicit Ant.Fab.
37 Cod.l.3.t.12.d.31.non poſſe Preſbyterum vel in† crimine grauiſſimo,etiam maieſtatis, à ſæculari iudice puniri: & quãquam inquit Principes alio iure vti ſoleant, iniuriam pro iure,aut ius pro iniuria vſurpãtes, excõmunicationis tamen notã incurrunt;Imò nec inquirendi habent poteſtatẽ quin incidant in cenſuram:ex Bulla Cœnę,quę etſi, inquit Ant.Fab.in Cod.vbi ſupr.def.42. dicatur nõ tranſijſſe montes,Senatus tamẽ ſupradictã ſententiã diſtrictè ſequi ſolet.Reuerẽdiſ.Ioan.Mald.*de Iuſt.& Rel.t.6.c.1.d.8.* tradit aſſertionẽ eſſe de fide,aut fidei proximã,quod Laicus neq; perſonã Eccleſiaſtici, neq; eius cauſas Eccleſiaſticas,ciuiles,aut criminales iudicare poſſit.&opinionem Fabri iam ante ſecutum eſt Concilium Brab.in cauſa I. de Platea,circa an.1544.vt de cõſenſu tantùm Officialis Cameracen.eum examinarit,in teſtamento per eum fabricato,etſi notarius à concilio admiſſus eſſet, quia hoc clericũ non ſubijcit,*c.etſi,de Iud.*& exanimata cauſa cẽſuit Cõciliũ d.Plateam poſſe torqueri,ſed non per ſe,*c.vt fama & ibi Dd. & Felin.de ſent. exc.* ne quidẽ conſentiente Prælato, qui nolebat etiam conſentire, & d. Platea, quia ſuberat Capitulo exempto,fuit reſolutũ,vt peteretur à ſua Sãctitate vt cauſam cõmitteret alicui,qui id faceret.ſic & idem Conc.14. Maij 1545.literas ſcripſit Capit. Tenenſi exempto,vt quendã ſeditiosè concionatum,&peiora minitantem punirent,alioquin quod temporalia d.Capit. apprehenderentur: ipſum verò Concilium non puniuit, quia eius demum incipit auctoritas vbi deſinit Eccleſiaſtica, ſcil.ab actuali degradatione,&vt ita loquar ſęculariſatione. *Abb.in.d.c. at ſi clerici.* Conc.ſecretũ Regis Catholici in Belgio,an.1569.ad reſcriptionem Concil.Friſiæ ſuper admiſſione Concil.Trid.&quoad correctionẽ clericorum, quæ in Friſia indiſtinctè in actionibus perſonalibus, & correctione morum ad Concilium ſpectauerat, præſertim ab anno 1515.cenſuit his verbis: *Sa maieſte en ce qui concerne la correction des preſtres le remet aux Eueſques,ſelon le Cõcil. mais des actions ciuiles contre les preſtres l'on en vſera, comme du*

paßé

paſſé, iuſques à tant que on aura reſolution de ſad. Maieſté.

At verò Conc. Trid. ſ. 23. c. 6. ſanxit ne vllus prima † tõſura initiatus, aut etiã in minorib. ordinib. cõſtitutus fori priuilegio gaudeat, niſi beneficiũ Eccleſiaſticum habeat, aut clericalẽ habitũ & tonſurã deferens alicui Eccleſiæ ex mãdato Epiſcopi inſeruiat; vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſetur. In clericis verò coniugatis ſeruetur cõſtitutio Bonifacij IX. quæ incipit *Clerici qui cum vnicis.* modo hi Clerici alicuius Eccleſię ſeruitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidẽ Eccleſię ſeruiant, vel miniſtrent, & Clericali habitu & tõſura vtãtur: nemini, quoad hoc priuilegio vel cõſuetudine etiã immemorabili ſuffragãte. Ordinatos † ſede vacãte primo anno per literas Capituli in pœnam prẹſertim in criminalib⁹, fori priuilegio nõ gaudere vult Trid. *ſ. 7. c. 10.* Sed requirit hic ſententiã Nauar. *conſ. 1. de temp. ord. in prima edit. conſ. 19. in altera 28. Sanch. l. 7. d. 46. n. 20. de Matr.* perindeac in motu proprio, Pij V. & Clem. V. de vit. & honeſt. Cler. ſed certè textus effectũ eo ipſo & ipſo iure infligit, verba ſunt eiuſdem orationis, *non gaudeant, ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Quo ad clericos ſimplicis † tonſuræ cælibes vel etiam cõiugatos cum vnicis, vt fori priuilegio gaudeant, quæ obſeruare debeant quoad veſtes earumque formam & colores, arma, exercitia, opificia, vel officia, tradunt concordata Brabantiæ *in §. Clerici.* Clericus apoſtata quĩ pro laico ſe gerit, & militiam vel negocia ſæcularia exercet, ab Eccleſia non defenditur, c. 1. de Apoſt. Leo autẽ X. reſcripſit Galliæ Regi vt tales apoſtatæ poſtquam fuerint deprehenſi per quatuor mẽſes incedere ſine habitu Clericali, poſſint capi à curia ſæculari. *Reſcriptum incip. Romanum Kal. Octobr. 1516. & id refert Chaſſ. ad Conſuet. Burg tit. de Iuſt. nu. 51.* Apud Gallos etiam qualeſcumq; † Clericos arma prohibita portantes, Iudices Regij puniunt, ſiue per vſurpationem, quod vult Rebuffus, ſiue per priuilegium, quod alij, quos refert Lopez *ad pract. Diaz. ca. 55.* & quanquam §. 15. Bullæ Cœnæ ea reuocet, tamen Nauarr.

38 Hodie qui non gaudent fori priuilegio.

39

40

41

loco ibi deſignato Gallos non facilè abſtenſuros putat, ſiue quod prætendant ea priuilegia remuneratoria eſſe, adeoq; irreuocabilia, ſiue ſaltem immemorabilia, vt ceſſerint in Iura Regia: ſed hoc Papæ relinquēdum, vt plura illic, alibique ſimilia.

42 Gaudent tamen benef. c. Odoard. Clericus incedens quidem iuxta hic requiſita, etſi non aſcriptus alicui Eccleſiæ, gaudet tamē † beneficio c. Odoardus de ſolutionibus, Cong. Conc. 18. *Septemb.* 1595. Atq; etiam pro beneficiato eſt qui penſionē habet quoad forū, Cong Conc. 18. *Decemb.* 1595. ſi incedat vt hic requiritur. *Gonçalez ad Reg.* 8. *Can. glo.* 5. §. 5. 6. præſertim cū per Conſt. Pij V. an. 1571. ad recitationem officij Deiparæ teneatur, quod iudicium eſt ſtatus Eccleſiaſtici. Quin etiam, modo coniugatus non ſit, eſt liber à tributis; *colligitur ex c. fin. de vita, & hon. Cler. l. presbyt. C. de Epiſcopis & Cleric.* Neq; obſtat *c.* 6. *ſeſ.* 23. quia loquitur ſolùm de priuilegio fori, quo non poſſunt ad tribunal ſeculare pertrahi. *Leſſ. l.* 2. *c.* 33. *dub.* 5. *nu.* 38. Ad effectum tamen Canonis ſi quis ſuadentē 17. q. 4. ſufficit penſio, imò etſi eam non haberet, neq; beneficiū, neq; habitū deferret aut tōſuram, ſufficit tamē clericum eſſe; quia quoad hoc circa ius commune nihil innouauit Conc. Trid. *Cong. Conc. refert Gonçalez. ad Reg.* 8. *can. gl* 5. §. 5. *n.* 7. Ideoq; Borchnin. Caualcanus. *l.* 5. *deciſ.* 21. *n.* 26. 27. aſſerit hoc c. 6. locum habere ſolùm in cauſis ciuilibus, non corrigere porrò ius antiquū in cauſis † criminalibus, nec

43 Et fori in criminal. intendere perſonam tonſuratam capi & diſtringi poſſe à iudice ſæculari: nam inde ſequeretur correctio d. c. ſi quis ſuadēte diabolo 17. q. 4. & priuilegij illius abrogatio, quod non eſſe ſublatum reſpōdit S. Cong. apud Ricciū in prax. cler. dec. 607. quam nec facere poſſet Cōcilium, ſi ſecundum cōmunem clericus exemptus ſit iure diuino. cui fauet c. quanquam *de cenſ. in* 6. *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *Trid.* nihilominus Concilium Brabantiæ *circa ann.* 1544. 27. *Martij.* reſoluit contra Iacobum Trillemans, quod eum de hæreſi inquiſitum tonſura non iuuaret. & Leo X. Carol. V. pro Archiducatu Auſtriæ, & Belgicis regionibus conceſſit, vt Eccleſiaſticæ perſonæ in habitu & tonſura non incedentes, vel nego-

negotiantes, etiam in perſonis puniri poſſunt, citra tamen pœnas corporis afflictiuas 2.*Id.Iun.*1515. Aduertendũ porrò eſt nos loqui de priuilegio Clerici & Ordinis generatim Eccleſiaſtici, à cuius fauore excludatur nunc qui Concil. Trid. præſcripta non ſeruat, etiam non præuia monitione, Riccius in prax.cler.dec.606.

Porrò iſtiuſmodi † clericus non ideo per eandẽ ſuam culpam eximitur iuriſdictioni & caſtigationi ſui Eccleſiaſtici iudicis, cui ſemel ſubditus fuit per acceptionem characteris clericalis, quamuis declinare in fauorem ſuum non poteſt forum laicum, & etiam Eccleſiaſtico requirẽti ſæcularis eum remittere non teneatur, *Iuxta Concord.Brab. §.Clerici in fin.* tamen Eccleſiaſticus per præuentionẽ eum corrigere poteſt, Riccius in prax.cler. dec.607. & ab alio poteſt coram eo conueniri, in tali cauſa in qua laicus corã Eccleſiaſtico iuri ſtare non deberet. Sic quanquã de iure iniuriæ illatæ † clerico, puniri poſſunt ab Eccleſiaſtico *c.ſi quis* 17.*q.*4. non per anathema tantùm, ſed & mulctam, c. poſtulaſti extra de iud. etiam verbales *c.perpendimus.extra de ſenten.excom.* vtpotè mixti fori *Guido Papa q.*562. In verbalibus tamen actor ſequitur forum rei, iuxta eadẽ Concord. vbi ſupr. tamen ſi clericus non incedens in habitu & tonſura intuliſſet iniuriam Preſbytero, & ciuiliter & criminaliter cõtra eum coram Eccleſiaſtico procedi poſſet, & Eccleſiaſticus præueniens meritò ſæcularẽ præpediret. 44 45

46 Quod ſi quis nocte deprehẽdatur, debet donec † clericatũ & requiſita Cõcilij probauerit, manere in carcere iudicis ſæcularis, *Serol.verb.Cler.*§.8. probatio autẽ fit apud Eccleſiaſticum ſi de iure agitur. *c.ſi Iudex de ſent.exc. in* 6. vbi datur ratio, quod ſit cauſa ſpiritualis. ſed apud Gallos quaſi ſit quæſtio facti an quis ſuſceperit tõſuram, fit apud ſæcularẽ. *vid.Serol.vbi ſupr.ad* §.3. Teſtatur Griuel. *Dol.deci.* 38.*n.*3. in Burgundia moribus obtentum eſſe vt iudex ſæcularis cognoſcat, an quis habitus ſit pro clerico antequã remittat, adeoq; ſi in minoribus tantùm eſt, habitum & tonſuram detulerit, iuxta requiſita Conc.Trid.ſ.23.c.6. quod in criminalibus is etiam intelligit. Taliter autẽ per

ignorantiã, male excepto vt ſępè fit, reparatio nõ debetur, vt clerico, ſed vt tali qualę veſtis indicabat *c. vt Presb. 17. q. 4.*

47 Exempti etiã ſunt à iuriſdictione† ſæculari domeſtici & familiares Epiſcoporũ, eorumq; curiarũ officiarij, magis tñ conſuetudine quã iure; ſed de his officiarijs in Brab. ex cõcord. id expeditũ eſt, ſi in aut circa officiũ ſuum delinquunt. q̧ idẽ cenſet in alijs poſt Clarum Reuerend. Mald. *de Iuſt. tract. 6. c. 1. d. 8.* & de magiſtro actorũ ac notario cæteriſq; curialib. Epiſcopi Riccius in prax. Epiſc. deciſ. 549.

48 Epitome cauſarum ex cõcord. Brab. ad forũ Eccleſ. ſpectantium. Vt verò ſummatim id complectamur; delicta in Brab.† Concordatis merè Eccleſiaſticę cognitionis cẽſentur, hęreſis, ſalua Principi confiſcatione & punitione eorum, qui iã dãnatas propoſitiones aſſerũt, ſciſma ſapiens hæreſim, magia, ſi fiat per abnegationẽ fidei, aut inuocationem dęmonis, irreuerentia imaginũ, ſi quis ſuſtinet eã non exhibendam eis, ob id quod reprę ſentant, crimẽ inſordeſcentiæ, non cõmunicantis vel confitentis ſemel in anno, inuaſio aut rapina bonorũ notoriè ad Eccleſiã ſpectãtium, aut fraus circa ea cõmiſſa, effractio vel pollutio Eccleſiæ, ſine vi, delicta officiariorum curiæ Eccleſiaſticæ, in & circa officium ſuum delinquentium; participatio cũ excommunicatis, clandeſtinũ matrimoniũ, vel contra formã ac inſtitutum Eccleſię, in gradib. conſanguinitatis vel affinitatis prohibitæ, vel ſpiritualis cognationis; ſacrilegiũ ratione rei, vel loci ſacri, quoad pœnã Canonicã: vſuræ notorię, quoad incurſum cẽſurarũ, nõ ſe intromittẽdo cauſis tenentium mẽſas publicas ſub ſalua guardia Principis.

49 Ad ſæcularé. Merè autem † ſæcularis, ſciſma nõ ſapiens hæreſim, magiæ, ſortilegium, diuinatio, maleficium, & conſulentiũ diuinatores, blaſphemiæ, irreuerentiæ in imagines Dei, & Sãctorum, vis, raptus, ſacrilegium quoad pœnam legalẽ, condignã delicto, ſiue ciuilẽ, ſiue criminalem, periurium, niſi diſputetur de vi vel obligatione iuramenti, & ſic an ſit periurium, vel illud acciderit coram Eccleſiaſtico.

50 Mixt. Mixti† deniq; fori, ſimonia, quã puniet vterq; iuxta qualitatẽ ſuæ iuriſdictionis, violatio iuriſdictionis & immunitatis Eccleſiaſticę, iuxta modũ ibi poſitũ, iniectio manuũ in perſonas Eccleſiaſticas, effractio vel pollutio Eccleſiæ,

violatio feſtorũ, falſitas literarũ Apoſtolic. vel Ordinarij, ſalua Principi cõfiſcatione: diſſidiũ cõiugũ ſine authoritate Eccleſiæ diuertentiũ, ſc. cũ de facto puniẽdo agitur, nõ cũ de ratione diuortij, nã ad ſolũ Eccleſiaſticũ ſpectare dictũ *in §. item de diuortio*. at hic §. agit de delicto puniẽdo, præſupponens eſſe delictũ, Cõcubinatus, lenociniũ, incõtinẽtia cũ moniali, affini, cõſanguinea, ſecluſa vi, & raptu, & adulteriũ notorium. Quã qualitatẽ † cõcordata hîc & cõcordata Hannoniæ 2. Mart. 1541. requirũt: ſed intelligo ꝙ liquido ꝓbari poteſt, & in iure notoriũ fieri, ſeruata tamẽ ratione capituli qualiter & quãdo, extr. de Accuſ. de quo ibidẽ dicemus, quò collimare Concordata reor: alioquin ſi omnia [illegible]ſtricte notoria impunè liceãt, erit impia tolerãtia, & vt habet Papon. in lib. Arreſt. de Adulter. ar. 18 vindicta diuina digna. Inuenio Ioẽm de Burgũdia Epiſcopũ Cameracẽ. cũ ciuitate Antuerp. eã cõtrouerſiã habuiſſe, & ad tẽpus conuentũ, vt Epiſc. de õi adulterio publico, & per quoſcũq; denũciato cognoſceret, & puniret, præſentib. ſcabinis ſynodalibus. Litteræ ſunt de data 4. Nou. 1440. ſed præterea aduertendũ ꝙ dicimus publicũ ſolùm adulteriũ inquiri poſſe, ſpectare ad cõpeſcendã temeritatẽ actionũ, nõ ad diminuendã iuriſdictionẽ Eccleſiaſticam, quaſi nõ publici cognitio ſpectet ad laicum: quia idẽ Cõcord. Brab. *d. §. de crim. adult. in fi.* nõ aliter etiã ſeculari officiario permittitur, & vtriuſq; præuẽtio iiſdẽ regulis cõceditur. & d. litteris emẽdæ pecuniariæ pro duab. tertijs applicãtur eleemoſynæ Epiſcopi; reſidua iudicio Decani ac ſcabinorũ ſynodaliũ diſponitur. Enimuero Epiſcopi alij † latius, alij ſtrictius iuriſdictionẽ ſuã extẽderunt, vel cohibuerunt, vſuq;, cõſuetudine vel præſcriptione magis minuſue firmarũt. In Gallia reſtricta maximè, obnitentibus plerũq; Regib. per cõtentionẽ cũ Pontificib. & contradictionẽ, inſtar Core, Dathan, & Abiron murmurãtiũ cõtra authoritatẽ Moyſi diuinitus cõceſſam. In Geldria idẽ accidit ob continua olim bella cũ Epiſcopo Vltraiectino: in ijs aũt ditionibus quas idẽ Epiſcopus poſſidebat latiſſime extẽſa fuit iuriſdict. Eccleſiaſtica: & cũ in Regẽ Hiſpaniarũ

51 Notoriũ adult.

52 Alij alijs latius iuriſd. protẽderunt.

eædē ditiones trāſlatę sūt, ſtipulatus eſt Epiſcop⁹ vt curia ſua Eccleſiaſtica nihilomin⁹ priori iure vteretur in poſterū, ſed nunc pars maxima furori vnionis Vltraiectinę ceſſit. In ea autē parte quæ recepta eſt, ſeu, quaſi iure belli recuperata ſit (quod nō ſolet eſſe cū vaſallis) ſeu quia illa pacta nō noſcuntur ſatis, vel aliàs; videor audire ex integro votis aliquorū Eccleſiaſticorū non fieri ſatis. Concordata Hannoniæ prouiſionalia, pacta 29. Nou. 1449. plus ſatis derogant iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ſed ex vſu ſumpta ſunt: qui & poteſt originē habuiſſe ex bello, quod Comites olim cū Epiſcopo Leod. habuerunt: & Cameracēſe Imperij Principi, & dominatum temporalē vicinū adeoq; odioſū habēte. In Germania ac alibi latius, præſertim vbi liberalitas Principū pedo Epiſcopali gladiū, & dominia adiūxit, imperitare cœperunt; vt etiā nunc videmus in Patria Leod. corā Officiali omnes perſonales laicorum tractari.

53 Ex his criminibus mixti † generis ſunt inceſtus: qui in Flandria ſæpè corporaliter eſt punitus, aut pœna aliqua infamāte, & propterea à Principe abolitio obtineri ſolet. In Brab. *ex concord. §. de cri. incontinent.* à iudice Eccleſiaſtico per pręuentionem punitur, qui non ſolet pœnas infligere, quæ ad ſanguinē aut mutilationem ſpectāt, & punitus ab Eccleſiaſtico quaſi non ſatis correctus, rurſus à ſęculari moleſtari nō debet. Ita ſeruat vſus, & iudicatum refert Griuel. *Dol. deciſ.* 47. *n.* 4. præſertim in ijs criminibus quæ à iure Canonico introducta ſunt, vt inceſtus in fratrū filijs & vlterioribus, quorū cōiunctio iure tantū Canonico prohibetur: etſi de iure magis cōmuniter ſecus dicatur, & ſecūdum ius voluerit Concor. Brab. accipere Thulden. ad Prax. ciuil. Damh. c. 53. qui nō ſatis ea expendit, neq; illorū rationē (quod potiſſimum eſt) cū ratio ſit anima legis. etenim ea Cōcordata inita ſunt ad ſedādas controuerſias quæ ratione exercitæ iuriſdictionis vtrinq; oriebātur, ex qua Charibde hæc interpretatio in periculoſiorē Scillam ducit. & quid minus veriſimile, quā vt poſt tantas cōtentiōes, ob ea Cōcordata habitas, nihil aliud Eccleſię ex eis pactis cecidiſſe dicam⁹, quā vt ab ea actū rurſus ſęcularis

Inceſtus mixti generis.

Quo ſenſu?

agere

agere debeat? præſertim cum omnia crimina ferè præter hæreſim, ob quæ in Brab. ſoleat infligi pœna capitalis, aut mutilationis membrorum, per eadem Concordata reſeruata ſint iudici ſæculari ſoli, & nihilominus in ei reſeruatis Eccleſiaſticus cognoſcit de pœnis Canonicis, incurſu cenſurarum &c. ſic in iiſdem Concordatis ſæcularis ſolus cognoſcit de ſchiſmate, ſortilegio, diuinatione, maleficio, falſitate commiſſa circa literas Apoſtolicas, periurio, & per preuetionem de iniectione manuum in perſonas Eccleſiaſticas. vnde neceſſario ſequitur, quod in criminibus mixti fori citra ſanguinem, ſeu in quibus iuxta eadem Concordata, preuentioni locus eſt, non hæc tantum poſſit, ſed ita rem peragere, vt ſæcularis manum vlterius admouere non poſſit: nam in his vix aliter ſæculares procedunt, aut præueniunt, quam vt mulctam pecuniariam reis indicant, ſibi applicandam, quam Eccleſiaſticus pijs vſibus addicit: quid in hoc genere eſt, quod non ſatis caſtigatum ſæcularis magis exacte facere debeat? quod non ſatis emunxerat? quod officiarij caſſibus ea præda erepta ſit, hoc certè vlcus ſubeſt, hâc

-----*Latet anguis in herbâ,*

Hic primus motor tot contentionum, quæ ſpecie iuris dominicalis conſeruandi Eccleſiaſticam authoritatem oppugnat. cui accedit quod hodiernum non ſit clericis laicos oppidò eſſe infeſtos, ſi Bonif. VIII. credimus.

Vt non immerito olim † multis in locis, ac ſpeciatim in curia Pariſ. æquali ferè numero Conſiliarij Eccleſiaſtici & ſeculares fuerint inſtituti, *Papon. Arr. l. 4. t. 6. ar. 14.* & in Cameris enqueſtarum Præſes debet eſſe Eccleſiaſticus, *Pap. vbi ſup. arr. 8.* vt Eccleſiaſticum ius accuratiùs, tāquam ſuum, tuerentur. & inſtante Clero Gallico ad poſtulata ordinum Regni in Gallia in quaque ſede Præſidiali Conſiliarius Eccleſiaſticus aſcitus eſt, *edicto Menſis Iun. 1573. probato à Senatu Pariſ. 8. Cal. Oct. & in Cam. Comp. 14. Oct. 1573. Choppin. Monaſt. l. 2. t. vlt. num. 10. Chenu en ſon recueil de reigl. tit. 3. c. 5.* Parlamentum autem ſucceſſit in iudiciariā cognitionem Parium Coronæ Franciæ, quo- 54

rum medietas ex Prælatis Galliæ conſtabat, prout antiquitus pro maiori parte ſaltem ad 36. circiter Regis Cancellarij fuerunt Prælati: vt & in Imperio Germanico Colonienſis, Treuirenſis, & Moguntinus Archiepiſcopi electores & Cancellarij Germaniæ, Galliæ & Italiæ, iam inde ab Imperij tranſlati origine, conſtituti ſunt. vt & in Regno Caſtellæ præſul Toletanus eſt Archicancellarius: & omnes Epiſcopi illius regni & Arragonici, ac Luſitani ſunt Conſiliarij Regũ. In Anglia olim ſemper Cancellarij fuerũt Epiſcopi ac potiſſimi Conſiliarij Eccleſiaſtici: Comiti Flandriæ perpetuus Cancellarius eſt Præpoſitus S. Donatiani. Philippus Intrepidus filius Regis Ioannis honori ſibi duxit Cancellarij, & plurimorum Cõſiliariorum munera Eccleſiaſticis demandare. quod ſecuti ſunt filius eius Ioannes, alijq; ſucceſſores, vſq; ad Carolũ Audacem, qui parlamentum Mechlin. inſtituit, aſſumptis Eccleſiaſticis octo. Philippus Bonus in erectione inclytiſſimi Ordinis aurei velleris, ſanxit vt Cancellarius qui ſigillũ Collegij ſeruaret, eſſet Prælatus Eccleſiaſticus. Maximil. I. cũ primũ dominatum harũ ditionum iniret, à quibuſdã vrgebatur, vt ab officijs Palatij & Conciliorum excluderet Eccleſiaſticos: ſed ob rationes & exempla maiorum, & ne opiniones Huſſiticas tunc vigẽtes ex Germania detuliſſe videretur; iuſſit, res Belgicas moribus antiquis ſtare, viriſque. Albertus & Iſabella in inſtitutione Concilij Hannonici etiam Eccleſiaſticos adlegerunt. At vero vrgent aliqui (vt ad rem redeamus) d. §. de crimine incontinentiæ non dici præuentioni eſſe locum, & occupatum ab vno reum, ab altero non eſſe moleſtandum, ſed quod vterq; iudex cognoſcet; ſcilicet vnus quoad cenſuras & pœnas Canonicas, alter quoad legales: ſed Reſp. nec id ipſum addi *vt in §. de crimine ſacrilegij*, adeoq; ſimpliciter ſumendũ, vt præuentioni ſit locus, ne ob vnum crimen pluries quis, & in diuerſis iudicijs reus poſtuletur: nam in omnib. fere mixti fori. d. Concord. vtuntur verbis *vterq; Iudex*, & ſi de cenſuris tantum ageretur in caſu vis & raptus, cognitioni Eccleſiaſticæ maxime locus foret, & eo tamen caſu d. §. dicit

dicit ſolum ſecularem cognoſcere, non ergò agitur de ſola pœna Canonica.

Simili modo † d. Concordata §. *de crimine iniectionis manuum in perſonas Eccleſiaſticas*, dicunt de eo crimine vtrumq; iudicē cognoſcere, ſecundū qualitatē ſuæ iuriſdictionis, & tamen certū eſt Eccleſiaſticum hoc crimen, pecuniaria vel alia tēporali pœna punire poſſe *c. poſtulaſti extra de Iudæis c. 2. extra de priuil.* nō ergo de Canonica tantū pœna agitur, præſertim cum ibidem dicatur poſt inflictam à ſæculari mortem, Eccleſiaſtici cognitionē ceſſare: quod minimè verum ſi de cenſuris ageretur, nam tunc ob ſepulturam & ſimilia ea cognitio nullatenus ceſſat: & vero ſi cum Epiſcopus quē punit, quilibet vel minimus ſæcularis officiarius poſſit dicere eum non ſatis ſuo arbitratu punitum, bone Deus, quæ confuſio, quò nos trahent ea pacis & concordiæ cauſa, laborata Concordata, quid ni, & Epiſcopus turſum in ius rapiet, quicumq; in crimine mixti fori pecuniariter tantum erit à ſæculari punitus, vt ſcandalo & opprobrio eum ſubijciat, tanquam aliter non ſatis punitum, quo tandem veniemus, quis arbiter, quis Gubernator erit in his vndis? 55

Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

Enimuero quanquam hæc Concordata † ius Brab. ſint; nihilominus ſi quis cōtra ea corā Eccleſiaſtico citatum ſe autumet, incompetentiam tamen allegaturus comparere debet. Ita iudicauit Conc. Brab. in cauſa N. Leyſen pro D. Diepenbeeck, & me tanquam Officiali adiuncto, reiecta petitione caſſationis cum condemnatione expenſarum. 56

Aufrerius *tract. de iuriſdictione Eccleſiæ* colligit 149. † caſus in quibus iudicat Eccleſiaſticus laicum. In genere in omni delicto iure Pontificio inducto extenditur iuriſdictio Eccleſiaſtica in laicos *c. 1. de off. ord.* & in omni caſu nutritiuo peccati: vel ſaltem, quo ad ſalutarem pœnitentiam iniungendam *c. nouit de iudicijs.* Porrò & Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 53.* refert cauſas & crimina laicorum, quæ Epiſcopus cognoſcere de iure & iudicare poteſt. & ampliſſimum tractatum ſcripſit de iuriſdictione Doctor Marta Neapol, 57 Plures cauſæ fori.

tam

tam Eccleſiæ fauentem, quam contrarietur *Syntagma tractatuum de imperiali iuriſdictione authorum variorum impreſſum Argentorati* 1609.

58 Perfectiſſima, domiciliū. Ex pluribus cauſis forum ſortimur, ſed † domicilium eſt perfectiſſimum iuriſdictionis fundamentum, adeo quidem vt extra iuriſdictionem peccantem, vel exiſtentem iudex citare, iudicare, exequi poſſit, per cenſuras quidem in perſonā, ſequeſtrationem, vel ſubtractionem in fructus & bona, vt de abſente à beneficio decreuit Concil. Trid. *ſ.*23.*c.*1.*in fin.* alioquin extra territorium nemo iuriſdictionem exercere poteſt, niſi quod officiarius delinquentem proſequi poſſet extra ſuum territorium, fugientem & apprehenſum, domum reducere, & Officiarij huius territorij apprehenſum forte fugitiuum, Officiario proſequenti reddere tenentur, ſi proſecutio & apprehenſio fiat, vt appellant practici *de chaude chaſſe.* In pleriſque Belgij locis conſuetudo induxit, vt etſi neque hic contraxeris neque habites, ſi arreſteris ab aduerſario, iuri ſtare debeas, neque domum reuocare poſſis. *Pecki. de eo iure ſiſtendi* tractatum ſcripſit. Eodem vtuntur multi etiam in criminalibus, quaſi & in his arreſtum iuriſdictionem fundet. Sed an id in Clericis, neque domicilium, neque beneficium, hîc habentibus, neque delictum hic committentibus locum habeat? crederem conuenire obſeruari *c.*8.*ſ.*14.*Concil. Trid.* diſponentis, vt qui alienos ſubditos punire poſſunt, id faciant cum interuentu proprij Epiſcopi, aut perſonæ ab eo deputandæ.

DE LIBELLI OBLATIONE.

1 Deſignatio rei petitæ. AD elucidationem actionis petit ipſe reus † demonſtrationē fieri rei litigioſę, vt certus ſit de qua agatur, quæ adeo negari nequit, vt Pontifex *in c. ſignificantibus extra de appell.* ab ea negata probè appellatum reſcripſerit. ea autem petitur ante laudatum auctorem, ſeu quemcunque alium actum, quo conſtare poſſit, reum notitiam rei cōtrouerſæ habere. *Imbert. Inſt. For. lib.* 1. *c.*19.

Papon.

Papon.l. Arr.8. tit. 14. *ar.* 3. Porrò & ſimiliter debitor † an- 2 Hypothecæ.
nuireditus petere poteſt, vt deſignet actor fundum, ex quo eum petit: ſi tamen ex certo fundo deberi aſſerit, *Imb.Inſt. For. lib.1.c.16. in gl. 2. L.B.* ſed ſi in genere petit, quia v.g. longo tempore ſoluerit, quia tunc *iuxta Ioan. Fab.in l.1.C.de iur.emph.* ſi non conſtat ob quem fundum ſoluerit, præſumitur ob totum patrimonium ſoluiſſe, non opus eſt fundi ſpecialis deſignatione. ſic Philip. Bonus 27. Octob. 1453. pro Curia Beſſerana priuilegiarijs litteris ſanxit, vt quiſquis hæres eſt alicuius, cuius nomen vt debitoris eſt in Catalogo cenſuum, ſeu redituum, aut infra annos 30. eum cenſum redditumue ſoluit, is eiuſue bona omnia ei oneri cenſeantur obnoxia, donec ab eo ſpecialis hypotheca deſignetur, & ſi quis bona talis deſcripti particulari titulo poſſidet, etiam eo nexu eatenus tenetur. ſic & conſuetudin. Antuerp. *tit. van contract en ar.31. Mechlinien. à Car.V. decretis tit. van beſette. ar.36.* cautum eſt; ſi quis reditum annis 10. ſoluit, tenetur continuare, niſi errorem probet ante completam præſcriptionem 30. ann. (quod quatenus iuris ſit, conſuli poteſt Paul. Buſ. *de Ann.redd.l.1.c.15.16.17.*) aliæque id alibi habent: quod valde vſu venit in antiquis fundationibus, quarum priſci limites hodierna nomina, & notitiam fugiunt. Ob cuius † piæ cauſæ fauorem cenſent quidam 3
(inſtar cauſarum fiſci, dotis, matrimonij, *l. 3. Cod. de edendo, l. 2. §. 1. de iure fiſci. Clem.1. §. cæterum de vſur.*) reum teneri edere inſtrumenta, quæ ad piam cauſam ſpectant. cui rei valdè fauet edictum Principum Belgij ad Concil. Mechl. *datum vlt. Auguſti* 1608. *art.*22. vbi omnibus qui ſub ſe habent aliqua monumenta ad pias cauſas aut Eccleſiaſtica bona ſpectantia, exhibationem illorum iniungit; non diſertè quidem aduerſario, ſed ſaltem Epiſcopo faciendam.

(∴)

DE DILATIONIBVS.

1 Arbitrariæ. TErmini dilationum iure Canonico & moribus huius ſæculi † arbitrarij ſunt, *Buſius ad l. 68. nu. 8. de iud.* Ideoque admonet Synod. Trid. *ſ.* 25. *c.* 10. *in fin.* tam ordinarios quam alios quoſcumque iudices, vt terminandis cauſis, quanta fieri poterit breuitate, ſtudeant, ac litigatorum artibus, ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia parte differenda,

2 Abbreuiandæ. modis † omnibus ac termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant. D. Bernardus de conſideratione l. 1. c. 9. *Cauſas*, inquit, *diligenter velim, ſed breuiter decidere aſſueſcas, fruſtratoriasque & venatorias præcidere dilationes.* Ex quo Concil. loco & verb. *modis omnibus & cõpetenti aliqua ratione*, ex bono & æquo viſum mihi † fuit

3 Etiam per conſignationes. licere Ordinarijs ſtatuere, vt cum ex aliquibus inſtrumentis prima fronte apparet reum debitorem eſſe, etſi alleget exceptionem, quæ altiorem indaginem requirat, condemnari per prouiſionem poſſit ad pecuniam conſignandam, & parti ſub cautione permittendam, ſine præiudicio iuris principalis. quod aliqui fundant in *l.* 3. §. *ibid. D. ad exhibendum*, nam plerumque in ſæcularibus iudicijs, vbi ea praxis obtinet, videmus indies poſt indictam conſignationem lites finiri. itaque eo modo obuiam ibitur tergiuerſationibus, quod is locus optat.

4 Quinquennales &c. Clem. VII. & Pius IV. de dilationibus quinquennalibus, & c. Odoardus & c. peruenit, beneficijs, ſtatuit vt quæſtiones infra ſemeſtre terminentur. Pius V. vt doloſi decoctores luxu, & non caſu fortuito res ſuas dilapidantes, & voluptatibus ſuis non mediocri intemperantia ſeruientes, nullis beneficijs, ſed etiam vltimis ſupplicijs, vti fures afficiantur. *Conſt. refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 2. *t.* 11. *c.* 4. Principum edicta ſimilia hic ſtatuunt, de ijs qui foro cedunt, ſed eorum vſus memoriam effugit. Velit Deus vt interim inter tam multos nulli improbe ceſſerint.

(.·.)

DE

DE FERIIS.

Diebus feſtis nihil agendum, quod ſanctitatem, charitatem, & pietatem non ſpiret. *Pius V. cuius Conſt. refert P. Matth. Sep. Dec. l. 3. t. 9. c. 2.* Cong. Côc. *vt poſt Quar. habet Piaſ. p. 2. c. 3. n. 23.* cenſuit licere diebus feſtis † dare operam rebus ad vitam neceſſarijs, tempore perituris, præſertim tempore vindemiarum & meſſium, ac collectionis fructuum, vel vbi neceſſitas vrgeat, aut ſuadeat pietas. *Quar. V. dies feſt.* ad iudicium tamen Ordinarij, ne priuatis affectibus ac domeſticarum rerum ſtudio aliqui eo perducantur, vt ea indulgentia alijs etiam caſibus abutantur: itaque rurſum ibidem cenſuit prętextu mercatuum, nundinarum, & feriarum feſta nullatenus eſſe violanda: cæterum his diebus licere ſarcinas, & onera nundinarum cauſa exonerare, inceptumque iter miſſa tamen prius audita, proſequi, non autem ſarcinas componere, & iumenta onerare ad iter de nouo accipiendum, aut merces quibuſcumque etiam viatoribus & clauſis apotheticis vendere, niſi tantum ad victum neceſſaria, & alia minuſcula, & modici momenti, operaiam confecta, pro tranſeuntium hoſpitum, aduenarum & externorum vrgenti & præſentanea neceſſitate, & oportunitate. Qua in re Epiſcopi propoſitis edictis curare debent, vt feſti dies debita obſeruatione colantur, & populorum eo confluẽtium neceſſitatibus, quantum ſine diuina offenſione fieri poteſt, conſulatur. 1 Quæ res ſacris diebus liceant.

Extant in Prouincia † Cameracen. Mechlinienſi, & dioceſi Antuerpienſi alijſque, ordinationes Epiſcoporum circa obſeruationes feſtorum, in quibus ſpecialius quæ neceſſitas exigit ſatis permittuntur, quæ vero ratio & ius fieri vetant, pœnis etiam pecuniarijs coercentur. Quibus per Officialem Mechlin. inflictis, requiſitus Ammannus Bruxellenſis, noluit ſententias executioni mãdare, quaſi ea auctoritas Eccleſiæ non cõpeteret, & Iuri Principum derogaret: ſed inſtante Illuſtriſ. Archiepiſcopo Mechlin. à Cancel- 2 Prouinc. & dioc. ordinat.

Cancellaria Brab. facta relatione Principi, condemnatus fuit eas ſententias exequutioni mandare, 28. Maij 1605. & edictum Principum anni 1607. 20. Septemb. per præuentionem Eccleſiaſticis iudicibus hanc correctionem tribuit, vult tamen mulctas pecuniarias locis pijs in ſententia ſpecialiter deſignandis applicari. quanquam Cong. Card. huiuſmodi ordinationes rigoroſas nō vult exequi, *Serol. pr. p. 1. V. feſt.* §. 2. quod & præfatum edictum præcipit, & Greg. XIII. viuæ vocis oraculo *quod ref. Serol. ibid.* Ordinarijs ſibi mulctas eas vllatenus applicare vetuit.

3 Feſta ab omnibus ſeruanda. Dies feſtos quos Epiſcopus in ſua dioceſi † ſeruandos præceperit (quod laudante populo ſeu tacite conſentiente tantum facere debet *Serol. p. 2. V. feſt.* vt factum legimus 1. Mach. 4.) exemti etiam ſeruare tenentur, *Trid. ſ. 25. c. 12. de Reg.* qua de re etiam extat Conſt. Pij V. *incip. cum primum*, quod decretum Cong. Conc. *apud Piaſ. in pr. t. de viſit. reg. poſt Quar.* cenſuit ita eſſe intelligendum, vt Regularium ritus illis feſtis ſemper permaneat quoad Miſſas celebrandas & cætera diuina officia tam publicè quàm priuatim ab ipſis Regularibus in eorum Eccleſijs perſoluenda, nec circa hæc ab Epiſcopis quoquo modo quicquam in contrarium eiſdem Regularibus præcipi poſſe. Quod ſi de facto præceperint, Regulares neutiquā ipſis Epiſcopis obedire teneri: verum quoad conciones & lectiones, quas ijdem Regulares ad populum habuerint, debere ſe conformare Euangelijs & Epiſtolis, quibus Clerus ſæcularis vtitur illis diebus feſtis, ſimiliter cenſuras & interdicta obſeruare tenentur *d. c. 12.*

Circa feſti principium & finem ſeruanda recepta conſuetudo: vbi autem à veſpere incipit, excuſantur barbitonſores in vigilia laborantes, conceſſione Eugenij IV. *ſecundum Nauar. Sa V. feſt.* §. *fin.*

4 Memoria Victoriæ Corinthiacæ. Gregorius XIII. primam Dominicam Octob. perpetuò ſacram eſſe voluit memoriæ victoriæ Chriſtianis conceſſæ cōtra Turcam, Ioan. Auſtriaco Belli ſacri ſocialis Duce in ſinu Corinthiaco, vbi poſt quatuor horarum pugnam 180. triremes captę, combuſtæ 20. ſubmerſæ totidem, 25. millium

millium Turcarum occiſa, 20. millia Chriſtianorum à ſeruitute vindicata. Inueniet qui veteres annales excuſſerit, pene omnia encœnia, amburaliaque, quæ plurima ſunt Belgarum, ex ſimilibus cauſis inſtituta.

DE CAVSA POSSES. ET PROPRIET.

POſſeſſoria iudicia retinendæ & recuperandæ, † ad iudicem ſecularem ſpectant priuatiuè, ſiue agatur de poſſeſſorio Beneficiorum, decimarum, iuris patronatus, vel aliorum iurium: & quæſtio in poſſeſſorio ſuſpendit petitorium, niſi quæſtio petitoria eſſet conteſtata coram iudice ſpirituali, contra intentantem poſſeſſorium. Interdictum vero † adipiſcendæ iudici ſpirituali relinquitur per Concord. Brab. §. *Articulus.* prout Guid. Pap. q. 1. *de poſſeſſorio,* inquit, *adipiſcendæ hac Curia (Gratianop.) in Beneficialibus non conſueuit cognoſcere.* prout Bull. Mart. quam ibi refert, loquitur de retinendæ, quod & recuperandæ complectitur, iuxta generale remedium can. Reintegrandæ. quanquam diſputat Griuel, & ex Concordato Caroli V. & Archiepiſcopi Biſuntini adhuc ſub iudice lis eſt, an competat ſęculari cognitio recuperandæ: ſed tamen is eſt in vſu, Griuel Dol. deciſ. 128. ſed non in acquirendæ. Idq; non ſine ſumma cauſa: nam ſola ratio cur in Beneficiatis in poſſeſſionis cognitionē ſe intromittere iudex ſęcularis poſſit, cum & obiectum & ſubiectum ſint Eccleſiaſtica, hæc eſt, quia poſſeſſio plus facti habet, quam iuris; atqui in adipiſcenda nihildum facti eſt, ſed diſquiſitio ſolum iuris verſatur. Ant. Fab. *in Cod. Fab. l. 3. t. 7. def.* 1. adipiſcendæ de iure ad ſæcularem ſpectare poſſe negat, quia ſapit naturam petitorij, & ita Senatum Sab. iudicaſſe. quod vt elidant aliqui, aſſerunt ſe accipere poſſeſſionem iuris, coram notario, cum in rem ire non poſſint. at quid hæc ipſa poſſeſſio eſt, niſi ius ipſum? Quod ea in re tamen Conc. Brab. non obſeruat, ſed & huiuſmodi adipiſcendæ quæſtiones recipit, & decidit, ſed nimirum nemine excipiente, præſertim Prælatis, qui ſuam iuriſdictionem queri

1 Retinendæ & recuper.

2 Adipiſcēdæ.

poſſent imminui:quod vt recipiatur quādo poſſeſſio per Capitulum, Archidiaconum, ſeu ad quem alium ſpectat, data erit, per inſtallationem, traditionem Miſſalis, bireti, ſeu alterius ſigni, per quod cenſeatur rerum facta apprehenſio. vt in Gallia & alibi gentium per aditionem hæreditatis poſſeſſio rerum omnium in ea fingitur apprehēſa. *Le mort ſaiſit le vif*, etſi de iure poſſeſſio facti non tranſiret ad hæredes: ſed iuris quidem, & quæ interdictis etiam defenderetur, *Buſ.ad l.11.n.6.D.de lib.& poſt.* non tamen ſingularis ſucceſſor: (vt ſunt omnes in Beneficijs, quia nec ius ab anteceſſore ſed collatore acquirunt) ſine ſingulari apprehenſione eodem iure vtitur. Non igitur & poſſeſſio coram notario acquiritur per ſigna, niſi & in rem eatur; tū porro prodeſt, quia nō clā tūc, nec vi, aut precario aditur, atq; eo caſu vtpote facti, coram ſæculari diſputari poteſt.

3 Modus procedēdi in poſſeſſ. Idem Conc. Brab. habet procedendi modum idoneum in † ſuis ordinationibus *art.*438.*& ſeq.* quoad poſſeſſoria litibus abbreuiandis, quod in dictis Concordatis promittebatur. Imprimis quod poſt annū non dabitur interdictum recuperandæ; ſed reintegrandæ remedium tantū, quod ſummarie & breuibus ac peremptorijs terminis peragetur: ſic vt qui in ſuo termino non exhibuerit ſuas ſcripturas, ei abiudicabitur liticula vindiciarum, ſeu recredentia; quod non ſeparabunt aduocati quæſtionem recredentiæ à pleno poſſeſſorio: tametſi Senatus iuxta inſtructionem cauſæ pronunciando eam ſeparare poſſit, & ſententia recredentiæ executionem habebit ſub cautione, & poſſeſſorium donec iudicatum & executioni mandatum ſit, etiam quoad expenſas, ſuſpendet petitorium; intellige iuxta ſupra ſcripta Concordata, niſi cauſa in petitorio conteſtata ſit. Denique ſi quis pendente lite reſignarit, aut ius ſuū ceſſerit in poſſeſſorio, ſuccumbet, ſcilicet, niſi Principis Diploma obtinuerit reſignatarius, ſeu ceſſionarius: quo in locum & poſſeſſionem reſignantis ſurrogetur, *Pap.lib.*8.*Arreſt.tit.*17.*ar.*1.*& ſeq.* Principis porro hæ litteræ tātum ad poſſeſſionē ſpectant: vt autē quis
211 in ius ſurrogetur & titulū Canonicum habeat à Summo

Ponti-

Pōtifice,ſeu ad quē ſpectat, *Ant.Fab.Cod.l.1.t.2.def.67.69.*

Extat Regula Cancellariæ, quæ vſu † hîc recepta eſt,vt qui ipſe,non cōputato tamen tempore prædeceſſoris per triennium fuit in poſſeſſione cū colorato ſaltē titulo, debet manere in poſſeſſorio, & petitorio in eo Beneficio. Quare habens collationem,ab Epiſcopo in Beneficio patronatus laicalis manutenetur, etſi patronus non ſit requiſitus;ſi tamen Beneficium qualitatē requirit,eam non habens nō gaudebit Beneficio regulę. *Charond.l.13.Reſ.10.* talis enim pro intruſo habetur,vt & qui à patrono impetratum ſine alia inſtitutione poſſidet, & fit inhabilis ad alia,adeo vt ſi alia impetrauerit à Papa non facta mentione talis intruſionis,non valet impetratio, *ex Cong. Concil. Serol.V.intruſ.* §.2. 4 Triennalis poſſ.

Qui prouiſus eſt † à ſede Apoſtolica,non poteſt poſſeſſionem adipiſci, niſi literis in forma expeditis. *extrauag. Commun. iniūcta, de elect.* quæ fuit innouata per Iulium II. Iulium III. Paulum III. Pium IV. cum ante Bullarum expeditionem gratia ſit informis,nec aliter gratia prouiſo ius facit,quā prouidens vult. *vid.Quar.v.Benef.poß.* hinc & Serol. *pr.p.1.v.Bulla,* refert declarationem ſacræ Congreg. vt neq; ex antiqua conſuetudine id liceat, & aliam qua Epiſcopo Lucenſi reſponſum eſt, vt priuet qui ita obtinēt,adhibitis Vicarijs,qui inſeruiant Eccleſiæ,donec &c. 5 Poſſeſſio Bullis demum expeditis ineunda.

Cæterum refert & aliā † declarationem ſacræ Congreg. qua dictum ſit, quod præſentatis & inſtitutis ſufficiat,ſi aliunde conſtet de dicta Inſtitutione:niſi inſtituti obligati fuiſſent leuare Bullas Apoſtolicas; tunc enim eis obſtat l. Bulla Iulij III. debent enim Beneficiati etſi non parti tiā triennales iudici ſeu Ordinario petenti exhibere titulum.& ita intelligit Serol. *vbi ſup.* §. 5. declaratiōnē Card. generalibus verbis,& facit exceptionem in decennali, quaſi tolerantia tam diuturna ordinarij titulum ei pararit. 6

DE DOLO ET CONTVMACIA.

Litigantium temeritatē cōpeſci vult *Innoc.3.in c.fin.litibus h.t.* per cōdemnationē † in expēſas,vel iudicis arbi- 1

Expenſæ ob temeritatē, aut cōtumaciam infligendæ. trium, ſi non ſit ſoluendo. Calumniatores olim decimam litis partem refundere ſolebant, quod obſoletum Iuſtinianus reduxit, ita vt decima litis pro expenſis refunderetur, *Nou.*112.*c.*1. quod nec hodie obtinet, *poſt Angel. Buſius ad l.*1.*n.*7.*D. de his qui not. inf.* & certè nimis frequens in forum irrepſit ex qualicumque quandantenus iuſta cauſa litigandi compenſatio expenſarum: quam Principes Belgij *edicto ſuo de adminiſtrat. Iuſtitiæ* ſuſtulerunt, *ann.* 1611. *ar.*9. non admiſſa d. cauſa, nec vicinæ conſanguinitatis, nec alia niſi valdè graui, ſub grauamine conſcientiarum eorum. quod expediret in Curijs Eccleſiaſticis ſimiliter ſeruari, & in Stat. Cur. Mechl. præcipitur.

2 Miſſio in bona. Contumaces per † miſſionem in bona ad iudicium coguntur, & ex Nouella 112. & Nouella Leonis 108. etiā lite non cōteſtata, poſt tria edicta, etiam intra annum definitiue condemnari poſſunt, probata tamen aduerſarij intentione, quod moribus paſſim obtinuit. *Buſius ad l.* 73. *D. de iud.*

3 Contum. teſtit. Contumacibus † ſponte non inuitis redeuntibus ad iudicem intra annum, relaxari ſententiam permittit Pius V. quod ante Pius IV. ad ſemeſtre tantum reſtrinxerat, ne poſt plures annos cum forte probationes exciderint, tantum comparentes, punitionem criminum euadant. *P. Matth. S. D. l.*2.*t.*6.*c.*1.2. & capitaliter damnati non audiantur niſi citatis occiſi, ſeu malè excepti hæredibus Pius V. Conſt. refert *P. Matth. l.*5.*t.*8.*c.*8.

4 Cōtumax nō habet ius reuocandi domum. Contumax iterum citatus non poteſt † poſteà declinare, quia contumacia facit litem pro conteſtata haberi & huiuſmodi exceptio ante conteſtationem opponenda eſt, niſi notoriè ad iudicem citatus non pertineat, *Ant. Fa Cod. l.*3.*t.*12.*d.*3.4. *deciſ. Cur. Holl. dec.*27. & in his locis tribunalia ſeruant, & Curiæ Eccleſiaſticæ ſub Archiepiſcopatu Mechlinienſ.

DE SEQVESTRATIONE.

1 Sequeſtratio collato. Pius IV. † conſtitutionem edidit 26. Octob. 1560. qua mandat ſequeſtrari fructus beneficiorum per reſeruationem, à ſede Apoſtolica in ſuis menſibus, & ſimul a

Ordin:

Ordinarijs collatorum, *de qua re latiſſime Gonzalez* §. 7. *proem. ad Reg.* 8. *Cancell. Quar.V. ſequeſtr.* & Pius V. aliam Conſt. edidit, qua derogat ſtatutis diſponentibus, quod Capitula percipiant beneficiorum litigioſorum fructus, *refert Quar. ibid.* ſed mandat deponi pro victore apud perſonam idoneā à iudice eligendam. Alioquin ſequeſtratio † indici de iure non ſolet, niſi quando recredentia pro neutra parte terminari nequit; alioquin poſt ſequeſtrationem non amplius ſuper recredentia, ſed ſuper pleno poſſeſſorio tantum ius dici debet, niſi noui tituli proferātur, *Ant. Fab. in Cod. Fab. l.* 3. *t.* 7. *def.* 2. ex Concordatis Brab. §. *itē Prælati habebunt fructus beneficiorum litigioſorum ſecundū antiquam çonſuetudinem præſcriptam, donec ſententia definitiua poſſeſſoria pro altero collitigantium lata fuerit: quo caſu Prælat. vel Epiſcopus, nullum ius in fructibus antedictis poterunt prætendere, quanquam ratione illaudabilis deſeruituræ ſeu temerariæ abſentiæ poſſit talis manutentus à ſuo ſuperiore puniri, dummodo tamē hoc in fraudem non fiat:* vbi & alia quæ eo ſpectāt. in quo iure ſeu illius poſſeſſione iam ante ob antiquam conſuetudinē, ex arreſto ſupremi Senatus Brab. Epiſcopus Cameracenſ. manutentus fuerat 12. Iulij 1530. & ante ſub Maximiliano & Philippo 11. Iulij 1490. idem de fructibus beneficiatorum etiam ſtudij aliaue iuſta cauſa abſentium, ſine Epiſcopi licentia, aut Vniuerſitatis teſtimonialibus iudicatum per arreſtum Parlamenti Mechli. 23. Ian. 1475. pro Epiſcopo Cameracenſ. contra Capitulum Antuerp. In ſtatutis Curiarum Eccleſiaſticarū ſub Archiep. Mechl. tit. de App. cautum eſt, vt poſt primam etiam ſententiam fructuum perceptio victori cōcedatur in beneficialibus, aut apud tertiam perſonam ſequeſtrentur; quodque id vltimum ſemper fiet quando neuter reſidebit.

rum à Papa & Ordinar.

2 Sequeſtrati fructus cui cedant.

DE CONFESSIS.

Confeſſi crimen carcerati, vt non relaxentur niſi parito iudicato, nec ſufficiat cautio etiam ſi pecuniaria tantum pœna damnentur, Paul. IV. & Pius V. decreuit, *ref. P. Matth. S. D. l.* 2. *t.* 5. *c.* 1. & exequi iudex pœnam poſſit, non

1 Confeſſi ſub cautione non relaxandi.

non obſtante appellatione aut inhibitione, *idem Pius apud P.Matth.ibid.c.3.*

DE PROBATIONIBVS.

1 Mercatorum libri. QVantum Mercatorum libri † probent variè diſputatur, & diſtinguitur. Paulus III. *Bull. inc. dudum* decreuit, vt probarent vſq; ad ſummam Ducatorum 20. & Pius IV. *Bull. inc. volentes*, vſque ad 30. His in locis largius eorum fides patet; ſpectat tamen ad iudicis arbitrium, ne ſi quis in immenſum eam extendat, vtilitati mercaturæ fraudi ſit.

2 Piorum locorum. Carol. V. 10. Octob. 1522. ſanxit † vt Eccleſiaſticis ius dicatur quoad cenſus eorum & reditus, non prolatis etiā ſeu deperditis litteris conſtitutionis, ſuper eorum libris, rotulis cenſualibus, regiſtris, computibus, & ſimilibus monumentis, & non paucis nihilominus ſpeciales litteras eiuſmodi conceſſit, vt monaſterio S. Michaelis apud Antuerp. Kal. Octob. 1531. Quædam quæ huc ſpectant ſupra tetigimus *t. de libel. oblat.* vti & fecimus *tit. de foro. competit. & tit. de teſtam.* quoad ſanctionem Principis noſtr 1611. de non recipiendis probationibus per teſtes, in negotijs excedentibus 300. flor.

DE TESTIBVS.

DE qualitate teſtium contra Epiſcopum quid ex nouo iure ſtatutum ſit alibi diximus, ſed & id moribu paſſim obtinuit, vt teſtem iudex non repellat, niſi quid e pars opponat, alias ſuſpectus habetur, *Buſius h.t. ad l.3. §.1 & 2.*

DE IVREIVRANDO.

1 Qualeinhibitum. GReg. XIII. † *Conſt. Inter, Non. Septemb.* 1584. diſtrict prohibuit ne vlla iuramenta exigantur, aut præſtentur illicita, iure impoſſibilia, damnoſa libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Conc. Trid. obuiantia, ſub pœn excōmunicationis, interdicti, inhabilitatis quoad obtenta, & obtinenda reſpectu exactorum, & priuationis vſu commodi & gratiæ, cuius cauſa iuratum erit, reſpect præſtantium.

Ad vitanda periuria † legibus Hiſpanis, Luſitanis, & Burgundis cautum eſt, ne contractus medio iuramento fiant, *quas citat Buſius ad l.1.n.17.D.h.t.* feuda tamen, quaſi magis beneficia, quam contractus eſſe debeant, conſueta iuramenta retinent. Abſolutio à iuramento his in locis à ſolo iudice Eccleſiaſtico petitur, ſi læſio ex contractu prætendatur: cuius cognitionem Eccleſiaſticus pluribus in locis retinebat; nunc in pleriſque effectus abſolutionis ad agendum coram ſæculari retrahitur: alicubi iuramentum non attenditur, ſi eſt læſio, quaſi nullum ſit: cum non habeat comitem iuſtitiam. ſunt & aliqui qui abſolutionem à Principe ſæculari peti poſſe credant, quod an congruat *c. nouit. de iud.* & moribus ſuæ Prouinciæ, quiſque expendet.

2 Non inſerendum contractibus.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

PAulus III. *Bulla inc. cum ſicut*, & Pius V. *Bulla in c. cupientes*, conſtituerunt, vt familiares & ſeruitores Prælatorum † ſalaria pro biennio tantum petere poſſint, & infra annum à die obitus eorum. ſimilia in his ditionibus Principes noſtri conſtituerunt, & ſpeciatim Philippus II. 5. Martij 1571. ſanxit ne redituum ceſſi canones plures quam trium annorum exigantur. ſed vix alicubi hæc obſeruantur.

1 Præſcript. ſalariorũ.

DE APPELLATIONIBVS.

NOn male S. Bernard. *l.3. de Conſider.c.4.* dicit quoſdã † appellare non quia grauentur, ſed vt grauent, vnde remedium iuris transferunt ad calumniã. *Appellaſſe*, inquit, *iniquum eſt; inique appellantem impune tranſire, iniquarum appellationum fomes: iniqua autem omnis appellatio, ad quã iuſtitia inopia non coegit.* Qua ex cauſa ſalubriter Concil. Trid. *ſ.22.c.7. de ref.* ordinauit vt ab omnibus Legatis, Nuncijs S. ſedis, Metropolitanis, alijſque ſuperioribus iudicibus Conſt. Innoc. IV. *relata in c. Romana de appell. in 6.* in admittendis appellationibus ſeruetur.

1 Abuſus appellantium.

Ea cõſtitutio eò vergit, † ne ſuperiores appellãtib. nimiũ tribuant ſui cauſa, neq; inferiores nimis parum ex ea ipſa. *Appellatur*, inquit D. Bernard. ibidem, *de toto mundo ad te: id*

2 Iudicis à quo, & ad quem.

quidem in teſtimonium ſingularis primatus tui, attamen ſi ſapis, non primatu gaudebis: ſed fructu &c. vtinam cum oppreſſus clamat, ſentiat oppreſſor, & non ſuperbiat impius, vnde incenditur pauper, & infra: *Appellantur boni à malis, vt non faciant bona, & ſuperſedent à voce tonitrui tui formidantes. Deniq; appellantur Epiſcopi, ne illicita audeant Matrimonia ſoluere, vel prohibere: appellantur ne rapinas, ne furta, ne ſacrilegia, & quæ huiuſmodi ſunt punire vllatenus vel prohibere præſumant*. & c. 5. *amator iuſtitiæ inquirit iuſtitiam, & proſequitur eam, porro omnem iniuſtitiam perſequitur: nihil tibi, & illis, qui appellationes venationes putat.*

3 Quæ non admittēdæ app. Idem Conc. Trid. *ſ.*24.*c.*20. prohibet † appellationes admitti niſi à definitiua ſententia, vel ab habente vim definitiuæ, vel ab interlocutoria grauamen irreparabile continente. D. Bernard. vbi ſupra c. 4. *appellandum*, inquit, *à ſentētia; ante ſententiā improbè omnino præſumitur appellatio.*

4 Vel in quibus cauſis. Decretum Conc. Trid. *ſ.*24.*c.*20. videtur generaliter loqui in omni genere cauſarum: alia porro loca videntur, aut loqui in caſib. † aut correctionis *c.*1.*ſ.*13.*c.*10.*ſ.*24. aut alijs ſingularibus cauſis, *c.*1.18.*ſ.*23.*c.*18.*ſ.*24.*c.*13.*ſ.*25. quāuis aliquibus videri poſſet loqui tantum in cauſis primæ inſtantiæ, ſi ſtricte verba examinentur; & cum correctorium ſit iuris antiqui, in proprijſſimis terminis eſſe continendum, quaſi hoc conceſſum ſit fauori Ordinariorum, ob quem infinita etiam alia innouata ſunt in dicto Conc. *vt habet Nauar. de offi. ord. Conſ.*3.*n.*4. ſed certè ſatius etiā in ſecunda inſtantia locum habeat, cum eius ratio etiam in illa militet, quæ, etſi verba non omnino cōuenirent, eam extenſionem facile debet impetrare: Sic Reg. Canc. per Clem. VIII. latæ nulla diſtinctione vtūtur, ſed generatim huiuſmodi appellationes vetant; ſed ſi damnum forte nō ſit perfecte reparabile per definitiuam, etſi ipſa quidē ſententia reparari poſſit, dabitur appellatio, *Gail. l.*1. *obſ.*129. Enimuero quando appellari poſſit, vel non iuxta d. c. 20. late tractat Gonzalez *ad Reg.*8. *Canc. in Annot. ad gl.*9. *à nu.* 175. *vſque* 202. *Riccius in prax. Appell. dec.* 505.

5 Nulla porrò appellatio † aut inhibitio attenditur circa decretū reſidentiæ aut ſententiā, *ſ.*23. *c.*1. circa viſitationē aut

aut correctionem morum, *ſ.13.c.1.ſ.24.c.10.* Pius IIII. *apud P.Matth.5.D.l.2.t.9.c.6.* circa præcedentiam, *ſ.25.c.13.de reg.* circa concubinarios *eadem ſ.de ref.c.14.* circa notoria ac manifeſta ex ipſa facti euidentia vel confeſſione, *c.cum ſpeciali.§.porrò,de appell.* confeſſus enim & contumax non appellat, *C.quorum appellationes non recipiuntur.*

Hæc tamen Concilij decreta Lopez. *ad pract.Diaz verb. Concubinarij lit.B.* intelligit † quando Iudex ſuperior non iuſtificata appellatione, nec viſis actis proceſſus inhibere contendit: ſed ſi poſt appellationem viderit delata acta, poterit inhibere, nec inferior ad executionem procedere poteſt; alioquin ſuperiorum authoritas grauiter læderetur, & inferioribus inſignis anſa daretur pro lubitu, non pro iure iudicandi, & ſic nihilominus minus ex iure hoc nouo quam ex antiquo appellationi defertur: nam vt conſtat *ex c.Romana §.ſi autem de appellat. in 6.* ad inhibendum in caſibus quibus etiam appellare non licebat, ſufficiebat tamẽ ſuperiorem cœpiſſe cognoſcere, appellatio foret recipienda nec ne: at hic requiritur lectio Actorum, & expenſio meritorum cauſæ. 6 Inhibitionem quid præcedat.

Ab exceſſu taxæ † expenſarum ſemel tantùm appellari poteſt, & fructuum liquidatione. *Pius IV.apud P.Matth. S.D.l.2.t.19.c.4.5.* 7 A taxa expenſarũ & fructuum liquidatione, ſemel tãtũ, & a

Seruat quoque ſtylus † Curiæ Romanæ, *de quo teſtatur poſt Veſtrium Piaſ.d.c.4.num.102.* vt nõn deferatur appellationi in rebus parui momenti, verbi gratia, ſumma non excedente decem ducatos, quod & ſtatuta Curiæ Metropolitanæ Mech. habent ad taxã triginta florenorum. 8 Summa infra decẽ ducatos nullaten⁹ appellãdũ

Grauamen indebitæ † incarcerationis eiuſmodi eſt vt ab eo appellari poſſit, & ordinarius deferre, & proceſſum transferre ad iudicem appellationis teneatur; interim tamen manente in carceribus reo, donec Iudex appellationis cauſa cognita aliud iuſſerit, *S. Cong. apud Riccium in prax.Appell.dec.505.* & dummodo non impediatur executio correctionis, *S.Cong. apud Quar.verb. Arch.numer.20. Piaſ.pr.p.2.c.4.nu.100.* Quod ſi autem reus à decreto incarcerationis appellet, ante illius executionem æquè vl- 9 Ab incarceratione appellatio

terius procedi non poteſt, ſed poſt appellationem, neq; pro eo, neque contra eum quidquam innouari debet.

10 Enimuerò S.Cong.cauſis † Epiſcoporũ prępoſita facta relatione Clem. VIII. ac de illius iuſſu ad tollendas controuerſias iuriſdictionales, diuerſos articulos ſanxit, 16. Octob. 1600. *quos refert Riccius in prax. App. dec.* 504. *Quar. in ſum. verb. Arch auct. n.* 20. *& Piaſ. in prax. tit. de App.* qui plura quæ ex Cong. Conc. Trid. controuerti poſſent decidunt, qui inſeruntur ſtatutis Curiarũ Eccleſiaſticarũ Prouinciç Mech. tit. de Appel. decretis in Iubilæo Illuſtriſſimi Archiepiſc. 12. Octobr. 1617.

11 Quando à definitiua appellatur † non opus eſt cauſæ expreſſione, niſi in materia viſitationis, aut correctionis, *Trid. ſ.* 13. *c.* 1. *§. in cauſis. Nauar. Conſ.* 1. *de Appell.*

12 Appellans quid agat. Porrò d.c. 20. *§. præterea* † decernitur vt ſi quis in caſib. à iure permiſſis appellauerit, aut de aliquo grauamine cõqueſtus fuerit, ſeu alias ob lapſum biẽnij, de quo ſupra, ad aliũ iudicem recurrerit, teneatur acta omnia, corã Epiſcopo geſta, ad iudicẽ appellationis expenſis ſuis transferre, eodem Epiſcopo priùs admonito, vt ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici appellationis ſignificare; Quod ſi appellatus compareat, cogatur tũc is quoq; actorum, quæ tranſlata ſunt expenſas pro portione ſua, ſi illis vti voluerit, ſubire, niſi aliter ex loci cõſuetudine ſeruetur, vt ſcil. ad appellantẽ integrum hoc onus pertineat. Qui locus etiam procedit vbi iure appellare licet, & quãuis appellans nouum iudicium inſtituere velit, & etiamſi à delegato appelletur: non tamen ſi cauſæ ſint diuerſæ. ea enim transferentur acta quæ in cauſa de qua in ſecunda inſtantia agitur, habita ſunt. *Riccius in prax. app. dec.* 510. Qui *§. præterea* loquitur in cauſa appellationis: vnde ſi altera partium non exhibet iudici aliqua acta de mandato ipſius coram ſubdelegato facta, iſte caſus tanquam omiſſus remanet in iuris communis diſpoſitione, *Farin. in deciſ. Crim. dec.* 54. Atque inſuper hæc iuris noui introductiua diſpoſitio locum non habet in prophanis nõ Eccleſiaſticis, etiamſi coram iudice Eccleſiaſtico pendeant.

Farin.

*Farin.Crim.deciſ.*100.*num.*4. *ex Cong.Concil.& Rot.* tamen ſi in vim huius decreti ab aliquo ordinario cauſa fuerit auocata, & is non delatis integrè actis pronunciauerit, erit locus huic nullitati. *Idem deciſ.*268.*num.* 3.4. vtpotè cum & iure ciuili nulla ſit ſententia, quæ non viſis actis præſertim probatorijs fertur, *Idem ibid.num.*3. Quanquam in aliquibus Curijs præſertim † Eccleſiaſticis ac imprimis Romana, benignius ac æquius forte eſſet, non attendi nullitatem ſine iniquitate: vt ſine hacillam allegari non poſſe in Camera Spirenſi tradit Gail. *Obſ.l.*1.*ob.*42. vel ob hoc, quod forum Eccleſiæ, formularum amans eſſe non debeat, ſed ſolius æquitatis. *c.finem litib. extra de Dol. & Cont.* ne iudicia Eccleſiaſtica carmina magica videantur, vt qui ſyllaba lapſus ſit, voto excidat. quare pulchrè Gallio *Actorum c.* 18. inquit, ſiquidem eſſet iniquum aliquid aut facinus, rectè vos ſuſtinerē; ſi verò quæſtiones ſunt de verbo & nominibus, Iudex ego horum eſſe nolo. Ob hanc æquitatem teſtamentorum ſolemnitates à iure ciuili, etſi non ſine cauſa requiſitæ, relaxantur *in c.cum eſſes.cap.relatum.de Teſtam.* vt mirum ſit quomodo Gonçalez.*in annot.ad gloſſ.*9.*poſt §.ad Reg.*8.*Canc.number.*3. ſcribat Rotam Romanam non multum curare de ſententijs de partibus, nec velle eas exequi, quamuis conſtat de re iudicata, nec apud Rotam probationem facere non viſis proceſſibus in quibus fundatæ ſunt: Sed vereor ne ex his cauſis iudicia Romana minoris fiant ab his qui ſua contemptui haberi vident. Sed Clem. VIII. nunc non attendi nullitates voluit niſi ex tribus cauſis, *vt diximus tit. de Iudic.* 13 Nullitas nō attendenda.

Porrò in cauſis † criminalibus Pius V. ſanxit vt intra ſex menſes à die appellationis, ne impunitas ex mora ſequatur, Iudex à quo poſſit ſummam pecuniariæ pœnę exequi, non obſtante appellatione, niſi expeditionem condemnatus in ſecunda inſtantia reproducat. *P. Matth.* 7.*dec.l.*2.*t.*9.*c.*3. 14

Iudex † à quo non tenetur niſi velit ſententiam à ſe latam defendere, vt tenetur in Flandria, in ſæcularibus iudi- 15 Iudex à quo non

tenetur defendere ſententiã. iudicijs,ſed poteſt committere partem parti: ſed recurrẽs ad ſuperiorem,*vt inquit Concil.Trid.ſ.24.c.20.§.preterea.* tenetur eum prius admonere,vt ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici appellationis ſignificare. non tamen Iudex impunè poteſt per malitiam aliquẽ grauare,gratiam,aut ſordes, *c.1.de ſent.in 6.*vel per latam culpam ſeu nimiam imprudentiam *l.vlt.de Var.& extraor.cog.* quin litẽ faciat ſuam,& quantũ ſuperioris religioni videbitur teneatur,*iuxta §.1.Inſt.de obl.quæ ex quaſi del.d.c.1.*Sed exiſtimo per ea verba ceſſare opinionem quæ aliquibus placuit,vt iudices teneantur de culpa leuiſſima,& magis iuxta Baldi opinionem tantùm teneri de lata, *qua de re videri poteſt Delrio ad l. Cõtract.c.18.verſ.magiſtrat.D.de Reg.Iur.*

16 Appellat. à Summo Pontific. Prouocationes à Summo Põtifice † ad futurum Concilium tanquam erroneæ & ſchiſmaticæ à Pio II.& Iul.II. damnatę ſunt.Conſt.refert P.Matth.*Sep.Dec.l.2.t.9.c.1.2.* ſolius ergo Dei iudicio reſeruatur quod Papa decreuit.Sic *ex Fulgoſio l.1.de Mirac.* refert Choppin. *Monaſt.l.2.t.vlt.nu.*10.equitem quẽdam templi Ieroſolymitani,ſeu Templarium à Clem.V.qui Ordinẽ & Religioſos non dicta cauſa extingui iuſſerat, aut permiſerat, ad Dei tribunal appellaſſe,& intra annum vt ſe ſiſteret diem dixiſſe,intra quod ſpatium mortuus eſt Clemens: prout Reges etiam reum læſę maieſtatis habent qui ab eorum ſententijs ad Papam appellat, *Papon. Ar.l.22.t.1.nu.2.*& Conradus Imp. Traiectẽſes ob taliter interiectam appellationem pro maieſtatis reis habuit & tractauit.plura Regum aliorumq; exempla ibidem habet Choppin.Clapmarius *de arcanis rerũ publicarum l.1.c.19.* tradit quod *Iulius III.* Pontifex, cum per Legatos apud Henricum III. Regem Galliarum teſtatus eſſet, Deum fore vltorem, ad eumq; ſe prouocare dixiſſet:Rex annuit; ſeque pro tribunali Dei affuturũ ſpoſpõdit:cæterum certò ſe ſcire, Pontificem vadimoniũ deſerturum.&Henricus quidem à monacho ad ſuperos miſſus eſt, an autem cauſam ad votum perorauerit, hactenus Mercurius nullus enarrauit: valde procliue eſt, vt credatur Chriſtus de Pontifice dixiſſe, *qui vos ſpernit,me ſpernit,*

& de

& de proximo ei Cardinale Guiſio, vti de Abel & Cain, *ſanguis eius clamat ad me de terra,* & ad hæc Henricum obmutuiſſe. fuerit verò miſericors Iudex, an iuſtus, euulgabit ſumma dies.

Pars huius tituli etiam eſt † *de Relationibus:* quæ, nunc 17 De Relationibus.
quidem obſoleuerunt, ſed olim earum frequens vſus fuit, dum iudices minores, conſulebant maiores, & litium acta tranſmittebant, petentes quid in ijs pronunciandum eſſet, quod vocabant, *Leeringhe haelen ofs hooftvonniſſe.* & nihilominus ſi à ſententia appellabatur, ipſi cõſulti cognoſcebant de appellatione. Qui vſus prima facie damnatur, ſed tamen dicitur Philippus Audax, Comes Flandriæ anno 1385. eum vſum Flandris dediſſe. & dicuntur Gandenſes habere priuilegium Guidonis Comitis, quo ita vtantur, vt ſententias in ſua camera latas iterum iudicent, & ſæpè reforment in tribunali. Dicũtur ſimiliter Winobegenſes & Furnenſes priuilegium Guidonis habere, vt ſequi non teneantur reſponſionem ſuperiorum iudicum conſultorum.

Spectant ad h. t. ex Concil. Trid. *c.* 1. *§. in cauſis. ſ.* 13. *c.* 7. *ſ.* 22. *c.* 10. *§. nec in his. ſ.* 24. *c.* 14. *ſ.* 25. *c.* 20. *ſ.* 24.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

OPtandum fuiſſet reperiri in Clero (quod fortè in primitiua Eccleſia fuit,) quod Tacit. ſcribit de Mor. Germ. *apud Germ. plus boni mores,* inquit, *valent quam alibi bonæ leges, & nemo illic vitia ridet, nec corrũpere, & corrumpi ſæculum vocatur.* ſed quia non eadẽ vota ſunt & facta; ex malis moribus bonas leges naſci oportuit, quæ Cleri vitam moreſq; quaſi indices ducant. Igitur quanquam vbiq; & 1 Clero libido interdicta.
in rebus omnibus Clerici abſtinere debeant ab omni † re libidinoſa, & illius ſpecie vt reuera nec malũ cõmittant, nec

nec illius ſimilitudinem, tamen quam maximè à locis & rebus ſacris illam reijcere debent. vnde ſumma ratione Pius V. Archiepiſcopo Hiſpalenſi reſcripſit 16. April. 1561. de hæreſi ſuſpectum eſſe, ac procedendum contra eum vt hæreticum, qui in confeſſione pœnitentem ad libidinem ſolicitat. *Reſcriptum refert Piaſ. p. 2. c. 4. nu. 42.*

2 Alea. Magna etiam eſt phreneſis in † aleæ luſu: Tacit. lib. de Mor. German. *aleam*, inquit, (*quod mirere*) *ſobrij inter ſeria exercent, tanta lucrandi perdendiúe temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouiſſimo iactu de libertate & de corpore cōtendunt, victus voluntariam ſeruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robuſtior, alligari ſe ac vinciri patitur; ea eſt in re praua peruicacia, fidem ipſi vocant*, (vtinam tanta conſtantia fidem Deo ſeruaſſent, non tot nunc hæreſeon procellis agitarentur.) Qua ex cauſa ne Eccleſiæ ſubſtantiam luſibus prodigant, dum temperare vel abſtinere, nec victi nec victores poſſunt, quodque cleri ſtatum dedeceat, inhibentur Eccleſiaſtici aleas tractare.

3 Arma offenſiua. Clerici etiam arma † ferre vetantur, ſcil. offenſiua, non autem defenſiua, peregrinantes, de quibus in Concord. Brab. hęc ſunt verba. *nō poterunt enſes lōgos dietim ad latus ferrē, aut armatæ militiæ, tanquam pedites aut equites nomen dare, vel confraternitatibus aut collegijs baliſtariorum, ſagittariorum, pullulariorum, aut haſtiludiorum ſe inſcribi, aut annumerari permittere.* Pius IV. & Pius V. ſub grauibus pœnis prohibuerunt Archibuſettos breuiores mēſura duorū palmorum, pugiones, cultellos, & alia id genus breuioris menſuræ quam trium palmorum.

Integer vitæ, ſceleriſq; purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu.

4 Indecens habitus. Etſi *habitus non facit monachum*, vt ait Trid. *ſ. 14. c. 6.* oportet tamē Clericos veſtes deferre ſuo ordini † cōgruentes, ac etiam ſexui, vt non liceat fœminæ habitu virili vti etiā ob continētiam, *Sa ex Cong. Conc. verb. fœmina.* vt inter primas cauſas fuerit damnatæ ab Anglis Ioanne Puellæ, quæ obſidionē Aurelianenſem ſoluit, & Car. VII. ad ſacra Regia Remos duxit, quod virilem habitum, quem vti bello com-

cõmodum ſumpſerat, mutare nollet. *Paſquier en ſes Recherches l.5.c.8.* Potiſſimum porrò Clerici abſtinere debent à veſte vt & ſupellectile luxum præ ſe ferente, quod vbique Canones cantant. Tacit. lib.2. Ann. *decretum,* inquit, *ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent, ne veſtis ſerica viros fœdaret.* pluresque apud Romanos leges ſumptuariæ fuerunt. S. Bernardus de *conſid. l.3. ca.11. forma,* inquit, *veſtium, deformitatis mentium, & morum inditium eſt; quid ſibi vult quod Clerici aliud eſſe, aliud videri volunt? nempè habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum exhibent: nam neque pugnant vt milites, neque vt Clerici euangelizant.*

5 Proprius habitus † Clericorum nullibi determinatur, *teſte gl. fin. in Clem. de 1. elect. Menoch. de Arbit. l.2. cen.4. c.392.* niſi quod nimia breuitas & lõgitudo reprobatur, *c. in Clerici h.t.* & veſtis debet eſſe talaris *c. pen. 23. diſt.* Conſt. Sixti V. *quam refert Quar. verb. habitus Clericalis, & eiuſdem moderationem,* quæ tamen recepta non eſt quoad pœnam priuationis ipſo facto incurrendam. Color item viridis & rubeus interdictus eſt Clero: ab Innocentio tamen IV. circa annum 1240. Cardinalibus purpuræ vſus conceſſus fuit, *Platina in illius vita.* In Concord. Brab. & plures colores, & plures formæ prohibentur, *§. Clerici.* verùm non eſt operæpretiũ ea hic transſcribere, cũ etiã vſus ea abrogarit.

6 In Conc. † Mech. 1607. t.18. c.4. decretum vt Clerus & togam & pileum quadratũ deferat, ſed eius rei obſeruantiam remiſit Reuerẽdiſſ. Miræus Clero ciuitatis Antuerp. in acceptatione iſtius Cõc. ob ſingulares iſtius loci reſpectus: dum autẽ peregrinatur, vel eſt in villa Clericus, modo habitu vltra genua propendente vtatur, excuſatur. *d. Concil. Mech. & Cong. Concil. apud Piaſ. pr. p.2. c.3. nu.14.*

7 Excuſat etiam paupertas †, metus, aut periculum itineris, infirmitas, cui noceat tonſura: neque per vnicam habitus omiſſionem priuatur Clericus priuilegio Clericali, ſed neceſſaria eſt tanta perſeuerantia, vt publicè exiſtimetur Laicus. *Proſper. in addit. ad Quar. lit. c.* vbi & refert Sac. Cong. declaraſſe, aſſcriptum oratorio confraternitatis laicæ cenſeri aſſcriptum Eccleſiæ, *iuxta c.6. ſeſſ.14.*

Trid. etiam ſi ſeruitium eius aliquantum fuerit interpolatum, quia ciuili modo verba intelligenda ſunt, *l.ſi cui, D. de ſeruit.* belli tempus etſi poſſit excuſare à delatione habitus, dum periculum ingruit, nullatenus tamen quin in templo ſacra veſtis aſſumatur. vnde Choppin. *de ſac.polit.l.* 3.*tit.*2.*nu.*4.5.6. refert infirmatum ſtatutum Capituli Lin-

8 gonenſis, quo id permiſſum fuerat.

Potatio. Clerici in conuiuijs † debent ſe oſtendere honeſtos, & ſobrios in cibo, potu, & verbis, & vt vltra tertiam vicem non biberent, decretum fuit *in c.quando* 44.*diſt.* Id tamen intelligendum eſt, niſi ſitis naturalis ampliùs exigat, vnde Innocent. III. commode vtitur his verbis in c.à crapula h.t. *Clerici à crapula & ebrietate diligenter abſtineant, vinum ſibi temperent, & ſe vino.* Atque ebrius quidem, à bria dicitur, quod genus menſurę eſſe dicunt, quaſi ſine menſura bibens, ſine menſura agat.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Tunc ſurgunt rixæ, tunc pauper cornua ſumit, &c.

Clerici ebrij pœnam ſuſpenſionis eſſe voluit ab officio & beneficio, Innocentius III. d.c.à crapula. ſed ebrietas eſt difficilis probationis, & in ea plurimum laborat ratio intellectus, *vt habet Gutier. Can.qq.l.*2.*c.*4.*num.*113. adeoque non creditur teſti deponenti de ebrietate, niſi aſſignet concludentem rationem: ideo ex Conſt. Prouinc. Mech. 1607. punitur hîc pro arbitrio Iudicis & modo ſcandali; vt graue ſcandalum eſt totas noctes potando tranſigere. vt Acerra apud Martialem;

Heſterno fœtere mero, qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem ſemper Acerra bibit.

9 Eodē *c.à crapula* interdicitur † potatio ad æquales hau-

Ad æquales hauſt. ſtus, videlicet, quæ fit ad ſe mutuo ingurgitandum, non quæ cauſa honoris, ac votiuæ ſalutis Principum virorum, aut amicorum, modo tamen cautio adſit, ne quis inebrietur: & in Conc. Laodicen. Carthag. 3. interdicitur Clericis ingreſſus tabernarum, niſi peregrinentur, quod & Synodus Prouinc. Mech. h.t. 1607. mandauit.

10

Auaritia. Procul eſſe etiam clericos ab auaritiæ † ſtudio conuenit,

nit, neque verſari in opinione Marcelli, de quo Tacit. *l.* 14. *Ann.* refert *quod Aſinio Pollione proauo clarus, neque morum ſpernendus habeatur, niſi quod paupertatem præcipuum malorum credebat.* Quippe non ſatis didicerat, quod ſiue quis ampla poſſidet latifundia, ſiue ruſtica mappalia, atque humilem habitet caſam μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος.

Præclara vlterius eſt monitio † Concil. Trid. *ſ.* 2. *in decreto, de modo viuendi.* § *Epiſ.* ad epiſcopos, omneſque eccleſiaſticos, *& in proœm. decret. de reform. ſeſ.* 14. *ſ.* 25. *de Refor. c.* 1. *ſ.* 24. *c.* 12. § *reſtitu. ſ.* 22. *c.* 1. *ſ.* 14. *c.* 6. *Leon.* 10. *in Conc. Lat. Pij* 4. *Conſt. quas refert P. Matth. ſept. det.* 2. *l.* 3. *t.* 1. *c.* 1. 2. Neq; vilibus præmijs ad probam vitam inuitantur, quibus æterna promittuntur, dum ſeculi milites militiam grauem & infructuoſam ferunt, *& , vt inquit Tacit. l.* 1. *Ann. denis in diem aſſibus anima & corpus æſtimatur.* II Monita.

DE COHABITATIONE CLERICORVM ET MVLIERVM.

ADultero Concil. Ancyr. *ca.* 20. † ſeptem annos pœnitētiæ imponit. Neo-Cęſar. *c.* 1. presbyterum vxorem ducentem deponi, fornicantem vel adulterantem, extra eccleſiam abijci, & inter laicos ad pœnitentiam redigi mandat. Concilium Elib. *c.* 13. ſtatuit virginibus votifragis etiam reſipiſcentibus in fine tantum dandam eſſe communionem, virginibus ſine voto in corpus ſuum peccantibus (nota ſimplicem fornicationem iam olim in eccleſia punitam fuiſſe) annus pręſcribitur antequam reconcilientur, ſi modo violatoribus ſuis nupſerint: ſin alijs, quinquennij pœnitentia. Idem Concilium *c.* 72. ſtatuit, ſi vidua peccauerit, poſt quinquennem pęnitentiam communioni reſtituendam, ſi corteo nupſerit; ſin alteri, nec in fine dandam communionem. Innocent. I. poſtquam de incontinentia ſacerdotum & Leuitarum decreuiſſet, *c.* 2. diſputat de his qui in omni vita voluptatibus ſe dederunt, & in fine pœnitent: *De his,* inquit, *obſeruatio prior durior; poſterior, interueniente miſericordia, inclinatior eſt: nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non* I Antiquorū Canonū prohibitiones.

reuocaret à lapſu, negata merito cõmunio eſt, conceſſa pœnitētia: ne totum penitus negaretur, & duriorē eſſe remiſſionē fecit temporis ratio. Sed poſtquã Dominus pacē eccleſiæ ſuæ reddidit, iã depulſo terrore communionē dare abeũtibus placuit, & propter Domini miſericordiã quaſi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniã aſperitatem & duritiã ſubſequi videamur. Ex his

2 patet † & pœnas criminũ carnis grauiores olim fuiſſe, vti & faciliores illorũ præſumptiones. Vnde & Concil. Matiſc. *Can.* 2. ſtatuit vt nulla mulier in cubiculo Epiſcopi abſq; duobus presbyteris, aut certè Diaconis ingredi permittatur, & poſteriora etiã ſecula vetuerunt cohabitationē clericorũ, & mulierum. Vnde bene aduertere oportet ne antiqui rigoris Canones ſiue contra laicos ſiue contra clericos, ſine examine torqueamus ad præſentia tēpora: vel præſũptiones olim validas, hodie æquè efficaces putemus, vel quorũcumq; locorũ & temporũ ſcriptorũ doctrinã ad quælibet loca extendamus. quod .n. in Italia alijſq; calidis locis indiciũ facit oſculũ, non vtiq; hic facit: Vnde quod ſtatuit Conſtantin. *l.16. C. de donat. ante nup.* vt ſi ſpõſus ante nuptias acceperit à ſpõſa oſculum, lucretur dimidiã ſponſalitiæ largitatis, quaſi delibata eius pudicitia, & imminuta eius integritate, nõ vtiq; vnquã ſeruatũ vidi, ſed omnia locorũ ſtatuta ſonãt, vt thorum aſcēderit coniugalē, nec ante bonorũ cõmunio inducitur. *Buſius. ad l.5. & 6. D. de Ritu nup.* Cũ hiſtorias veteres & hodiernas legimus, miramur aliarũ gentium famoſa adulteria, raptus, ſtupra, inceſtus. Audi qd de noſtra Antuer. R.P. Scriban. in illius deſcrip. *v. Caſt.* & indole ab vna noſce oēs Belgas. *Annis quibus hic ſum viginti in vrbe hac magna, nõ indiligēs morũ obſeruator, nullã inaudiſſe me virginē honeſto loco natã, oblitã eo ſui, vt in cuiuſquam voluntatem ante matrimoniũ conceſſerit.* Quare nec valde conferet in his locis ad probandã alicuius incõtinentiã, vti alibi vehemēter argueret, vbi oſculũ ſtatim inter mortalia reputatur: quod in his locis non æquè dici poteſt, tum ob patriæ morem, & frequentiã; cœli, & ſublunarium frigus, vt hic non tantum ſpeculatiuè ſed & practice (abſit modo ſcandalum, & ſecior cuiuſque

Applicãdæ cũ ſale hodiernis moribus & pro locorũ differentia.

parti-

particularis diſpoſitio) vera credi poſſit opinio, quã ſpeculatiuè tantum, vt probabilem & veram tradit Leſſius. *de Iuſt. & iur. l. 4. c. 3. d. 8.* quanquam ex cẽſura, vt credo Italica in calce operis eam mutare voluiſſe videatur, ſed rationes quas ex facto adducit, in Italia obtineãt: & huiuſmodi quidem prohibitio cohabitationis clericorum † & mulierum laudabilis eſt, ſed ob flegma huius climatis hic nunquam recepta: tametſi cũ in Concil. Prouinc. Mechl. ann. 1607. decretum eſſet vt quilibet Sacerdos ancillam è domo, ab Epiſcopo iuſſus, dimitteret, cũ Romæ ea Synodus probãda ſiſteretur, id circumductum atq; deletũ eſt: non alia, reor, ex cauſa quam ne per hoc videretur derogari decreto, ne cũ clericis mulieres habitent. Nihilominus ad mores noſtros ſtatuendo in Synodo Antuerpienſi id diſerte mandatum eſt. Sic & Concil. Trid. *ſ. 25. c. 14. de reformat.* id his verbis prohibet. *S. Synodus quibuſcumque clericis ne concubinas aut alias mulieres, de quibus poßit eſſe ſuſpicio, in domo vel extra tenere, vel cum illis vllam conſuetudinem habere audeant*: vbi bene nota quod etiã conſuetudo cũ quibuſcumq; interdici poſſit, † de quibus ſuſpicio haberi poſſit. Sic & Leo X. *in Conſt. quam refert P. Matth. l. 5. t. 16. c. 1. §. publici,* inter publicos concubinarios refert, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & diffamatam tenent, & per ſuum ſuperiorem admoniti, ipſam cum affectu, & effectu non dimittunt. c. 2. h. t. clericum excõmunicari, & mulierem Canonice iudicari iubet. ſic & loquitur *l. 42. D. de milit. teſt.* vt mulier in qua turpis ſuſpicio cadere poteſt, nec ex teſtamento militis aliquid capere poteſt. ſimiliter c. 8. *ſ. 24. de Refor. Matrim.* dũ ſtatuit de laicis pro concubinis domi retẽtis, vtitur verbo, eiecerint; pro alijs, ſe ab earum cõſuetudine ſeiunxerint: quod vtrumq; facere tenẽtur, ne vt cõcubinarij puniantur excõmunicatione ibi pręſcripta; & ſi cõtumaces ſint per annũ, vt concubinarijs publicis, grauis punitio indicitur, ad arbitriũ Ordinarij, nullo etiã requirẽte. (quod & nota) & relegatio extra oppidũ & diœceſim, ſi etiã ordinarijs videbitur; de quibus pœnis latius vide Azor. *Inſt. Mor. p. 3. lib. 3. c. 6.*

3 In Belgiõ clericorũ & mulierum non ſuſpectarum cohabitatio tolerata.

4 Suſpectarũ nõ ita.

Olim mi

Concubinatus iure ciuili olim permiſſus.

5 Olim autẽ † iure ciuili impunitus fuit inter liberos coitus, vnde Tacit. l. 2. Ann. *Cautum, inquit, ne quæſtum corpore faceret cui auus, aut pater, aut maritus eques Rom. fuiſſet: nam Viſtilia, prætoria familia genita licentiam ſtupri apud ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum aduerſus impudicas in ipſa profeſſione flagitij credebant, Viſtilia in inſula Seryphon abdita eſt.* Demum Imper. Conſtantin. *l. vn. C. de concub.* coniugatis penes ſe concubinas habere vetuit.

Multa illius requiſita.

6 Quare licet Iure ciuili † vt quis dicatur cõcubinarius, requiritur vt femina ſit domi à concubino retenta, quadantenus vt vxor, *gloſſ. in l. concubinã C. de concub. qua de re Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 2. c. 6. q. 4.* (Vnde infert hodie filios nullos eſſe proprie iuxta ius ciuile naturales; cũ licitus olim, hodie inhibitus ſecundum Canones ſit concubinatus, & Cuiac. *lib. 5. obſ. 6. circa fin.*) Iuxta quos ſufficit quod ſoleat quis cum ea carnaliter commiſceri, etſi foris habeatur, ſi de conſuetudine conſtat; & diffamatus eſt in ſua vel concubinæ vicinia. *Diaz in prax. crim. can. c. 73. quam ſententiam ſequuti ſunt Domini de Rota. 27. Ian.* 1597. *vt habet M. Ant. Gen. in prax. c.* 31. Neque illi quida ratio differentiæ eſt: quippe ius Canonicum ſpectat materiam peccati corrigendi, ea porro in vtroque caſu eſt: ius ciuile politicam conſiderationem habet, vt concubina quadantenus imitetur vxorem, atque quaſi vmbra ſit matris. Quod in ea nõ eſt, quæ eſt foris, adeoq; ex cõcubina natos dignos cenſet, qui ſubſecuto matrimonio legitimentur: non ſecuto, naturales vocantur: quorum neutrum eſt in alijs.

Similitudo cũ minus ſollẽni matrimonio.

7 Quin & tãta † ferè fuit ſimilitudo matris, & concubinæ, vt Iure legitimæ vxores, non ſolemniter tamen ductæ, & quæ magis propter ſeruitia quam familiam habebantur, concubinæ vocarentur. eo ſenſu accipiẽdus locus Auguſtini, vbi concubinam habentes, ab altari non vult arceri, necnon *c. is qui. c. Chriſtiano. 34. diſt.* vbi à Concil. Tolet. & à B. Iſidoro concubinam habere permittitur vxorem non habenti, nam verus concubinatus diſertè prohibitus eſt *in c. denique verius. c. audite. 34. diſt. c. præcipuè 11. q. 3. c. concubinæ 32. q. 2. c. dixit nemo. 32. qu. 4.* & omne fornica-

nicationis crimen lege diuina prohibitum, & ſub pœna peccati mortalis neceſſario euitandum, verba ſunt Leonis 10. *in d. conſt.* §. *& cum.* quâ mandat vt Ordinarij contra omnem fornicationem in clericis & laicis, coniugatis & ſolutis, animaduertant.

8 Porro Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 8. *ſ.* 25. *c.* 14. *vt notat Scrol. v. concubinarij,* formam † dat procedendi contra concubinarios laicos, ſcil. vt primo ter moneantur ab Ordinarijs, etiam ex officio. 2. ſi hoc peracto, non reſipiſcerent, eſſe excommunicandos. 3. ſi animo indurato per annum ſic ſteterint, pro qualitate criminis ſeuerè ab Ordinario puniatur, prout *ſ.* 25. *c.* 3. *in fin. de reform.* 4. mulieres quæ publicè cum ſuis concubinarijs viuunt, niſi vt ſupra admonente Ordinario paruerint, extra oppidum ſiue diœceſim eijciantur, inuocato ad hoc etiam ſi opus erit brachio ſæculari. Quoad clericos perſonaſque eccleſiaſticas, relictis pœnis de iure antiquo irrogari ſolitis, de iure nouiſſimo ſunt ſtatutæ, quibus in hoc ſtandum eſt. S. Concil. Trid. *ſ.* 25. *c.* 14. *de reform.* dicit. Primo quod ſi † à ſuperioribus moniti, ab ipſis concubinis non abſtinerent, tertia parte fructuũ, quarumcumque penſionũ, & beneficiorum ſint ipſo facto priuati. 2. ſi in eodem delicto cum eadẽ vel alia fœmina, perſeuerantes, ſecũdæ monitioni adhuc nõ paruerint, non tantum fructus omnes beneficiorũ amittãt, prout ſupra, ſed quoad Ordinarius tanquã ſedis Apoſtolicæ delegatus arbitrabitur, ab adminiſtratione beneficiorũ ſuſpendantur. 3. ſi ita ſuſpenſi, cum eiſdẽ verſentur, vel eas non expellant, priuabũtur perpetuo omnibus beneficijs & penſionibus. 4. ſi poſtquã eas ſemel dimiſerint, earum conſortium intermiſſum repetere, vel alias huiuſmodi ſcãdaloſas mulieres ſibi adiũgere auſi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis gladio plectantur. 5. ſint inhabiles ac indigni quibuſcũq; honoribus, dignitatibus, beneficijs & officijs, donec &c. 6 clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatẽ pœna carceris, ſuſpenſionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda ac alijs modis iuxta ſac. Canon. ab ipſo Epiſcopo puniãtur: vnde de

Forma procedẽdi contra concubinarios.

9 Pœnæ.

Priuatio fructuũ.

Suſpẽſio.

Priuatio beneficiorum.

Excõmunicatio.

Inhabilitas.

Seruitus

vnde c. eos. 32. diſt. præter has pœnas Vrban. 2. cócubinas à Principibus in ſeruitutē agi permittit. Vt tam ipſæ quā per eas etiam clerici puniantur, qui honore, bonis, & anima eas cariores habent. Ex quo oriuntur multa dubia, primum an habeant locum pœnæ ſtatutæ iure antiquo. 2. an ſint ipſo iure ſuſpenſi. 3. an poſſint ipſæ concubinę etiam excommunicari. 4. an requiratur trina monitio cótra ipſos clericos. quorum reſolutionem habet Serol. *d. loc.* Et quidem Guttier. *Can. q. l. 2. c. 7.* clericum cum ſoluta fornicantem, negat deponi nunc poſſe.

10 *Quando hodie clericus fornicans deponi poſſit.* Si tamen clerici fornicatio † inſignem habet deformitatem adiunctam, vt adulterium, inceſtum, ſtuprum & ſimilia: *Guttier. C. q. l. 2. c. 7. num. 55.* deponi poteſt. Secundo limitatur in clerico rem habente cum moniali; is deponendus eſt. 3. limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum ſoluta, non tamen pro fornicatione continuata. 4. in crimine contra naturam. 5. vt cognoſcens filiam ſuam ſpiritualem. 6. vel eam quæ propter ſacramentum pœnitentiæ effecta fuit ſibi filia ſpiritualis. 7. vel paræcianam ſuam. 8. vel eam quam tenuit in ſacramento confirmationis. Idem in Religioſis fornicantibus, idem in Epiſcopo fornicante, ſecundum aliquos: ſed verior & communis ſententia eſt in contrarium.

11 *Sub exacta tamē probatione.* Probari tamen teſtibus † debet hoc crimen in præd. caſibus, quibus pœna depoſitionis pro eo imponitur, alias ſi in occulto reuelatur ſuperiori, mitiori pœna delinquens puniendus eſt. *Guttierrez. d. c. n. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 63. 64. 66. 67.* Quare Weſenb. *in Parat. tit. de Adult. n. 18.* negat in criminali ſufficere reperiri ſolum & ſolam, nudum & nudam in lecto, vt habet c. 12. de præſumpt. quod de probando ciuiliter matrimonio loquitur, & in eo pro plena probatione eſt: teſtabantur ſeniores duo illi de Suſanna & iuuene, quod viderant eos commiſceri, & lex Moſaica. *Leu. 11.* vtitur de punienda adultera verbis: *ſi deprehenſa fuerit in adulterio.* Vnde Curia Neapol. abſoluit fratrem cum ſorore eodem lecto repertum, quæ prægnans

gnans etiam fuit. *Riccius in prax. deciſ.* 686. de extraneis certè non idem ſtatuerem. Certè difficultas probationis obſcurorum criminum, non facit vt quælibet probatio ſufficiat, in quo multi hallucinantur, alioquin vix erit vt accuſaſſe non ſufficiat : in correctionibus tamen faciliùs ſufficit probatio.

Concubinatus non tantum nũc illicitus eſt, † & pœnis coërcetur, ſed etiam infamat. Vnde refert Charond. *l.* 7. *Reſ.* 167. iudicatam ſucceſſione defuncti indignã, quæ ſuſpecta de cõcubinatu prohibita erat ei cohabitare, & *l.* 10. *reſp.* 75. presbyteri reuocata donatio omniũ bonorũ facta cuidã iuueni, cui poſt annum filiã ſpuriã, etſi legitimatã vxorem dederat, ob fraudem legis, ob quam etiam ibid. irritata donatio facta prolibus legitimis filiæ ſpuriæ. 12 Concubinatus infamat.

Refertur enim inter cæteras etiam pœnas concubinariorum clericorum, † quod concubinæ teſtamẽto legare aut alias donare non poſſint, alioquin vel hæredes illius, vt in milite ſæculari deciſum eſt vẽdicare poſſunt, vt vult *Gamma. deciſ.* 28. aut fiſco adiudicabitur, tanquam turpiter datum & turpiter acceptũ, ob coitum iure punibilẽ, vt vult L. Molin. *tr.* 2. *d.* 275. *n.* 15. qui argumentum ad militem ſæculari ad cœleſtem, ſeu clericũ procedere negat, niſi in ijs quæ iure deciſa ſunt. Sic Caro. V. hîc edicto ſuo. *diuerſ. Ord.* 4. *Octob.* 1540. *lib. edict. fol.* 767. concubinis donata inter viuos, vel teſtamento per minorẽnes immobilia, vel pro eis grauata voluit in irritũ reuocari. Similiter Pius 5. conſtitutionem edidit, qua vetuit, ne illegitimis prolibus clerici aliqua relinquant, quam Conſt. Rota. *vt refert Farin. Crim. deciſ.* 82. *n.* 14. *& ſeq.* locum habere declarauit, non tantum in bonis quæſitis ex fructibus beneficiorum, ſed etiam in patrimonialibus : quin & comprehendere laicos, quoad bona ab eccleſia profecta, qualia ſunt feuda eccleſiaſtica, emphiteutica, & bona ex penſionibus acquiſita, quę laici ex priuilegio aliquãdo obtinẽt. Denique omnes eos quibus applicari poſſit vna ex rationibus in proœmio Bullę contentis: videlicet, ſi Ordini eccleſiaſtico noxia eſſent, vel ſcandalum parerent. 13 Clericos inteſtabiles facit in fauorẽ concubinarum ac prolium.

K 4 Dici-

14 Abuſus cleri Vltraiectini. Dicitur quōdam† clerus Vltraiectinus priuilegium habuiſſe à Pontifice & Imperatore confirmatum, vt liceret ex concubinâ natis, quantum luberet relinquere, modo ſine fraude eſſet legitimarum prolium ante forte ſuſceptarum. *Holl. ſup. ſen. deciſ.* 2. ſed ea conſuetudo & abolita nunc cenſeri debet, fuiſſeque ſemper & eſſe corruptela, ſicut ſimilis quædam Namurcenſis à Concilio Mechliníenſi iudicata, & vſus imposterum interdictus fuit. *Ibid.*

15 Concubinarius nō notorius nō ſtatim priuādus. Quamuis clericus† cōcubinarius notorius, puniri poſſit abſque aliqua monitione. *ex c. tua nos. de coh. cl. & mul. & ibi Abb.* tamen ſine ea ad priuationem beneficiorū perueniri non poteſt *c. ſicut. c. ſi autem, eod.* conformiter Concil. Trident. *ſ.*25.*c.*14. quod ad hoc inducit M. Ant. Gen. *in prax. c.*31. atque ita cenſuiſſe Rotam 27. Ian. 1597. neq; raptim & feſtinanter ad ſententias priuationis procedēdum, neque tantum præſumptionibus, ſed concludentibus probationibus opus eſſe: quod in omnibus delictis verum eſt ex quibus agitur ad priuationem.

16 Turpia in ſacris rebus proponens grauiter, puniēd⁹. Clericus ſollicitās† in actu confeſſionis ad turpia, eſt ſuſpectus de fide, vt refert declaraſſe Clem. 8. M. Ant. Gen. *in Pr. c.*59. adeoque grauiter puniri: neque probationes plenas requiri. Clerici Sodomitæ debent tradi brachio ſæculari, vt moriantur, ex Bulla Pij 5. quæ tamen à Nauar. *c.*27.*nu.*249. *& M. Ant. Gen. in pr. c.*68. reſtringitur ad exercentes actum continuo, non ſemel.

Spectant ad h. t. ex Concil. Trid. *In decreto de modo viuendi* §. *epiſcopos. ſ.* 2. *In decreto de reform. proœmium. ſ.* 14. *In decreto de reform. c.*1.*ſ.* 25. *c.*12. §. *reſtitu. ſ.* 24. *cap.*1.*ſ.*22. *c.*6. *ſ.*14.

DE PRÆBENDIS.

1 Collatio facta inidoneo nulla CVm in promouendis iure naturę,† ea aptitudo corporis neceſſaria ſit, quæ requiritur ad decenter pręſtādum officium, *c. niſi, de renun.* collatio ei facta (vt cœco) qui

qui hanc non habet (quippe qui nequit horas recitare) eſt irrita. *ſ.* 22. *c.* 4. vbi generatim diſponitur vt collatio facta ei qui non habet integre ætatem , & cæteras habilitates requiſitas , irrita ſit. Et ſiquidem non caret omni ſcientia, habet tamen aliquam, deberet irritari. *d.c.niſi.* ſic in Epiſcopis *ſ.22.c.2.* & Cardin. vtpote ſupremis eccleſiæ ſenatoribus in cauſis fidei, & gubernationis eccleſiæ S. Pontificis conſiliarijs *ſ.24.c.1.* & Archidiaconis, vtpote Vicarijs natis, adeoque oculis Epiſcoporum. *c.12.ſ.24.* requiritur vt ſint Doctores , aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, aut ſaltem publico Academiæ alicuius teſtimonio ad alios docendos idonei : quod teſtimonium in his adeoq; alijs minoribus beneficijs loco examinis eſt, preterquam in concurſu ad curatum, vbi etiam Theologiæ Doctor examinari debet. *Cong. Concil. iuxta Gonz. ad Reg.8. Can.gl.4.nu.90.* quod alioquin examen ab Epiſcopo faciendũ in omnibus prouiſionibus beneficialibus requiritur: & quidem ſub pœna nullitatis , ſi inſtitutio ad alium quam Epiſcopum ſpectat, *ſ.7.c.13.ſ.25.c.9.* exceptis nominatis ab Vniuerſitatibus. *d.c.13.*

Beneficium regulare ſæculari † conferri non poteſt, 2
nec contra, *Trid. ſ.14.cap.10.* nec penſio. *Serol.v.benef.§.5.* nec regulare regulari , niſi expreſsè profeſſo in eadem Religione, quæ intelligit tamen Serol. de beneficijs ſimplicibus, non de curatis, de quibus alibi. An præter Papam Ordinarij collatores poſſint Regularia beneficia, in titulum regularibus profeſſis prouideri conſueta , conferre etiam ſæcularibus , qui illius habitum omnino ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur? S. Cong *die 12. Decemb.* 1585. cenſuit, poſſe etiam Ordinarios collatores portiones Monachales & Canonicales, & ſimilia ſimplicia beneficia Regularibus prouideri conſueta , cõferre ne dum eius Ordinis profeſſis , ſed etiam ſecularibus, qui habitum ſuſcipere , & profeſſionem emittere omnino teneantur : Abbatias tamen & beneficia adminiſtrationem habentia non niſi profeſſis , iuxta Canones per Ordinarios inferiores conferri poſſe.

Regulare beneficiũ ſæculari conferri nequit, neque contra.

Refert hanc reſolutionem *Pias.pr.p.2.c.5.num.23. Gonçalez.ad Reg.8. Can.gl.num.77.78.* vbi id docet originem habere ex iure communi, præſertim *c. cum in Magiſtrum. 49. de elect. in magiſtrum*, inquit illud c. *aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt præficiendus qui ſubeſſe non nouit:* quare ſi regulare beneficium clericus ſæcularis impetrat, nulla eſt impetratio, & viciſſim ſæcularia beneficia regularibus, nulliter conferuntur, *c. cum de beneficio, de presb. in 6. Gonçalez ad Reg. 8. Canc. gl.7.nu.4.5.6.* niſi ſub ratione iam dicta: taliter tamen promotus intra ſex menſes tenebitur profiteri. *Trident. ſ. 25. cap. 21.* vel iuxta arbitrium ſuperioris. *gl. in c. officij, de elect. in v. competenter.* & quidem ſæcularia omnia præſumuntur niſi regularia doceantur, quia is fuit primus cleri ſtatus, & Petri, *ibid. n.1.*

3 Præbenda donatus fidei profeſſionem edit. alioquin fructus non facit ſuos.

Porro mox atque aliquis præbendam adeptus eſt, † tenetur præſtare epiſcopo, ſeu eo impedito, Vicario generali ſeu Officiali & Capitulo profeſſionẽ fidei, *Trid. ſ.24.c. 12. §. prouiſi.* Et quidem adeo efficax eſt hoc decretum, vt eo non obſeruato, impediatur acquiſitio fructuũ beneficij, vt & in conſcientia etiam ante iudicis ſententiam retineri nequeant, vtpote alieni, & qui iure ad beneficiarium non ſpectant. *Azor inſt. Mor. p.2. l.7. c.2. qu.1.* niſi forte iuſta ignorantia aut obliuione omiſſa ſit hæc profeſſio. *Quar. v. benef. poſſ. in not.* quæ in foro exteriori non facile recipietur, *idem ibid. q.2. poſt Nauar.* nec quidem vi regulæ Cancel. de pacif. poſſ. retineri poſſunt, quippe poſſeſſio ei non ſuffragatur, qui profeſſionem non edidit, ſed ad alios tantum iuris effectus, *idem ibid. qu. 3. Cong. Concil. 2. Septemb.* 1591. quia titulum non perdat, *Azor. ibid.* vnde & diſtributiones facit ſuas: *Quoniam*, inquit Cong. Concil. *dantur ratione miniſterij perſonalis, & propter operas ſuas, illas percipiens facit illas ſuas.* Sic etiam contributio pro ſeminario non eſt facienda ex diſtributionibus, neque charitatiuum ſubſidium, neq; annata; quin & ob operas potius quam præbendam adeo lucratur clericus diſtributiones, vt de ijs teſtari poſſit: ſecus quam de fructibus. *Gõçalez. ad Reg.*

*Reg.*8. *Canc.* §.7.*proœm. num.*164. *& ſeq. Azor. vbi ſup. q.*7. *& nos alibi diximus.* Fructus ergo tales reſtituendi impenduntur in vſum Fabricæ, vel pauperum, vt eorum qui nõ reſident. *c.*1.*verſ. ſi quis autem. ſ.*23. *Concil. Lateran.* & poſtea facta profeſſio non retrottrahitur ad tempus acquiſiti beneficij, ſeu quo fieri debuit, ſed prodeſt in futurum. *Azor. ibid. q.*4. quo etiam fieri debet, neque enim lapſus duorum menſium exonerat. *ibid. q.*5. ſed & per procuratorem eam facere, cum id nõ prohibeatur, quis poteſt, *l.* 1. *D. de procur. c. qui per aliũ, c. poteſt quis, de præb. in* 6. ſed ſi procurator non fecerit, ſi per mandantem non ſtat quo minus per ſe vel alium faciat, lucrabitur fructus. *Azor. ibid. quæſt.* 6.

Præter poſſeſſionem fidei Pius 4. *Bulla. ſua.* 87. † voluit prouiſos de parochiali etiã teneri ad iuratoriam cautionem de reſidendo. quæ loquitur diſerte de prouiſis per Papam: de prouiſis autem per Ordinarium aliqui dubitant an teneantur; certè expedit ad illam cogi: & ita ſeruatur in Prouincia Mechlinienſi *ex cap.*1. *&* 2. *t.*17. *Synodi anni* 1607. 4 Parochus etiam reſidentiam ſpondet.

Spectant ad h. t. de præb. ex Conc. Trid. *c.* 2. 3. 4. 5. *ſ.* 7. *c.* 5. *ſ.* 25. *c.* 16. *ſ.* 25. *c.* 9. 10. *ſ.* 14. *c.* 21. *ſ.* 25. *c.* 15. *ſ.* 24. *c.* 17. *ſ.* 24. *c.* 6. *ſ.* 7. *c.* 6. *ſ.* 14. *c.* 5. *ſ.* 21. *c.* 13. *ſ.* 24. *c.* 9. §. *inſuper ſ.* 25.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS.

MOderatur Cõcil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 17. † eorum cupiditatem qui occaſione conſuetudinis, quæ reſidentiæ onus in ſimplicibus beneficijs remiſit, plura vltra quam ſatis ſit aucupabantur: ſicvt modo non liceat cuiquã habenti beneficium conferri ſecundum, ſi primũ ſufficiat. Ad cuius ſaluberrimi decreti imitationem, cum Tridentina Synodus pro authoritate debita nondum ſit recepta ex aſſe in Gallia, congruens edictum Regium ann. 1579. art. 11. Bleſis latũ, ne quis plures eccleſias occupet. *Chopp. in. monaſtic. l.* 2. *tit.* 2. *n.* 15. quod Budæus *l.* 5. *de aſſe.* tam diſſidere in ſacerdotibus cenſet, quam coniugem ac pellicem in hominibus prophanis. 1 Pluralitas beneficiorum prohibita.

Non

2 Nõ tamẽ primi nõ ſufficiẽtis cum ſufficienti.

Non tamen videtur † Cõcilium prohibere, quin liceat primum non ſufficiens retinere cum ſecundo ſufficienti, non quod hoc ſine cauſa iuſta continuo liceat, ſed quod facilius retinendi ſit cauſa quam initio dandi. ſed circa hoc cuiuſq; conſcientiæ aliquid reliquit Concil. prout non facit habenti ſufficiens ad acquirendum inſufficiẽs.

3 Quale dicatur ſufficiens.

Sufficiens porro eſt ex quo clericus, † vt ſuę conditionis alij timorati, ſe ſuoſq; honeſtè ſuſtentare poteſt, ſe, famulos, parentes, fratres, & conſanguineos egentes ſuſtentare, inquam, non augere. *Trid.ſ.25.c.1.* quod & clerico homicidæ permittit *c.ſtudeat.d.*50.qua in re omnes circumſtantiæ ſunt expendẽdę; Beneficiatus Illuſtris ſit perſona, admodum doctus, vbi agat, quis ſitus eccleſiæ: celebris enim locus requirit amplius quam infrequentior; ſic vt certa vniuerſim ſumma determinari nequeat. Etſi Serol. referat Cong. Concil. declaraſſe quod habens Canonicatum & duo ſimplicia, quorum omnium ſimul reditus non aſcendant ad 125.ducatos; non prohibeatur ea retinere per Concil. Trid. ſic de his omnibus Reuerendiſſ. Malderus *de Iuſt. & Rel. tract.9.c.2.d.17. L.Mol.de Iuſt.tr.2. d.*144.145.*& d.*146.vt per Trid.prohibeamur non augere conſanguineos, ſcil. per vitium cupiditatis, de ijs quę vſibus pijs debẽtur, nõ de ijs quæ induſtria quis quærat, aut parce viuẽdo ſibi ſubtrahit: *n.*1.2.3.ſed quouſq; de ijs teſtari quis poſſit d.147.*vbi n.*31.*per c.*1.*ſ.*25.aſtruit de ijs quę in vſus pauperum erogare quis tenetur, teſtari non poſſe, nec vllam conſuetudinẽ aduerſus hoc ius naturę vim habere.

4 Iuſtę cauſę cur Canonicis Antuerp. in ſolta pluralitas beneficiorum.

Quia ex cauſa celebrioris ſitus, † & quod bis nundinæ quotannis habebantur, de quibus in læto introitu Brab. *ar.*43.44.& emporium celebre ſit Antuerpiæ, quodq; ea eccleſia inter cæteras illarũ partiũ notabilis ſit, aut vt alię literæ Pontificiæ ad inſtantiã Carol. Audacis ducis Brab. datę quę in Archiuo Capitali noſtri ſeruãtur, poſt Cameracẽſem dignior, tum ab aëris intemperiẽ, quodq; eccleſiæ bona multis inundationũ periculis ſubiacent, pro decenti ſuſtentatione Canonicorũ & beneficiatorũ eccleſię

Antuerp.

Antuerp. permiſerint Nicolaus an. 1453. Sixtus 1475. Pōtifices maximi per binas literas, vt plura beneficia poſſint obtinere, adeo vt ne quidē placetū abſentiæ petere teneantur, vt declarat diploma Philippi Archiducis an. 1499.

Quæ rationes cum nec hodie ceſſent, † ſed magis auctæ ſint cum ciuitatis & mercimoniorum incremēto, quodq; ipſa eccleſia ex collegiata facta ſit cathedralis, diſpoſitio etiam nunc vigorem habet: quin nec ea diſpenſatione opus eſt; cum loci celebritas, & eccleſiæ externorum & internorum ſumptus tales ſint, vt ex prouentibus Canonicatus vixdum ſe poſſit quis pro ea qualitate honeſte exhibere, niſi aliūde ſubſidium habeat. vt hîc c. 5. ſ. 7. vel c. 2. ſ. 6. ei non obſit: ſi curata beneficia aut perſonalem reſidentiam de iure aut conſuetudine requirentia excceperis; ea enim ſunt incompatibilia ſimpliciter, vt omnia curata, dignitates, & perſonatus de iure (etſi plerique de conſuetudine perſonatus ſimplicia hic cenſeantur beneficia; vt & talia minoribus ætate conferuntur) *Reuerendiſſimus D. Malderus de Iuſt. & Rel. tract. 9. c. 2. d. 17.* in his enim ne quidem Epiſcopi olim diſpenſare potuerunt, † & Concil. Trid. Epiſcopis etiā ademit poteſtatē diſpenſandi in ſimplicibus, quando primum ſufficit, *Reuerendiſſimus Malderus. ibi. d.* 18. ſed ea facultas diſpenſandi non videtur ablata, vt qui habet inſufficiens, aliud habeat diſſimile ſimplex minus Canonicatu in eadem eccleſia. *Idem ibid.*

Reſidentiam autem iure naturali, † & diuino debent omnes, quibus cura animarum eſt commiſſa. *Leſſius. lib. 2. c.* 34. *d.* 29. & videtur ſentire Trid. *ſ.* 23. *c.* 1. quod ideo ſtatuit vt Epiſcopi, ſi ſex menſes abſint, continuo amittant ipſo iure quartam partem fructuum. *d. c.* 1. nec minori abeſſe poſſint, quin peccent in dictam legem naturæ, Dei, & eccleſiæ: non tamen incurrunt eam pœnam alij curam habentes, etſi vltra duos menſes abeſſe non poſſunt, *Trid. ibi.* Canonici † cathedralium & collegiat. ſaltem celebriū & in quibus reſidentia vſus immemorabilis nō mutauit, *Cong. Concil. Sa. verb. Reſ.* § 12. vltra tres menſes abeſſe non poſſunt; aliâs medios fructus primo anno, integros 2. amittunt.

5 Nec hodie ceſsāt.

6 Nec diſpēſandi facultas Epiſcopis adempta.

7 Iure naturæ Epiſcopi & paſtores tenentur reſidere.

8 Canonici Cathed. non vltra tres mēſes abeſſe poſſunt.

mittunt. 3. proceditur: vti cõtra nõ reſidentes, iure ſtatũtum eſt *Trid. ſ.* 24. *c.* 12. ſic & cui datus eſt Coadiutor, non poteſt tamen abeſſe, *ex Cong. Conc. Gonçalez. ad Reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. §. 9. *n.* 30. ne ignarus docto ſit melioris cõditionis.

9 Quid intērſit inter paſtores & Canonicos. Intereſt tamẽ† inter Curiones & Canonicos, vt illi non obſtante conſuetudine immemorabili quidem, vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui causâ cognitâ per Epiſcopũ, & probatâ, & licentiâ diſcedẽdi in ſcriptis obtentâ, abeſſe non poſſint: at hi ad tres menſes abeſſe, etiã non vrgentiũ negociorum cauſa, ſed ambulationis, nõ vetẽtur (etſi Concilium nec affirmatiuè talem licentiam faciat) niſi eccleſiarum cõſtitutiones longius ſeruitij tempus requirant. *d. c.* 1. *ſ.* 23. *d. c.* 12. §. *præterea*, non petita alia licentia aut cauſa cognita.

10 Abbates ſub decreto Concil. non comprehenduntur, & quidam alij. Abbates tamẽ† & Priores curam animarum habentes ſuorum tantum Religioſorum, & non aliquorum ſæcularium, per ipſoſmet adminiſtrãdam non comprehendũtur ſub hoc decreto, *vt refert Cong. Concil. reſpondiſſe Leſsius.* *l.* 2. *c.* 34. *d.* 29. *n.* 161. quare nec huc ſpectant dignitates, quę acceſſoriè annexam habent parochialem per Vicarium adminiſtrari ſolitam; nam tunc Parochialis eius naturam ſortitur, cui vnita eſt, etiam poſt Concil. *poſt Nauar. Leſsius. ibid. n.* 148. *Gonçalez ad Reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. §. 8. *nu.* 65. *ex Cong. Concil.* Tametſi vnum in titulum, aliud beneficium incõpatibile in commendam habere non poſſint, *Azor. Inſtit. Mor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 13. *q.* 3.

11 Donec pacifica poſſeſſio cũ plenis fructibus habetur, nõ fit beneficium incompatibile. Non tamen eſt incompatibile beneficium ſecũdum† pro annis carentię quos vocãt, ſeu, quibus ſecundi pacifica poſſeſſio, cum fructuũ perceptione non eſt. *c. ſi tibi conceſſo. h. t. Leſsius. l.* 2. *c.* 34. *d.* 27. *n.* 141. Nec his obſtat *c.* 4. *ſ.* 7. Concil. Trid. & c. de multa, ibi relatũ: quia loquitur Cõcilium expreſsè de illis de quibus d. c. de multa, quod nõ agit niſi de curatis, perſonatibus, dignitatibus, *Leſſ. l.* 2. *c.* 34. *d.* 27. *n.* 144. vnde nihil de nouo addit, ſed tantum nouũ vinculũ inducit. *Rota d. dec.* 488. *n.* 4. *p.* 1. & duo Canonicatus ſunt incompatibiles ratione reſidentiæ. *d. c.* 4. & *d. c. de multa* loquũtur in curatis aut alias incõpatibilibus,

a...

quę dictio, alias, excludit qualitaté curę,& alia includit beneficia non curata,in quibus per adeptionem ſecundi vacet primum,puta perſonatus,dignitates, officia, *d.c.de multa*,§.*hoc idem in perſonatib.c.quia nonnulli de Cler. nõ reſid. extrauag.execrabilis.§.qui vero deinceps, de præb. in communib.* Ideo Capra *regula* 90.*n*.7.dicit beneficia curata, dignitates, pſonatus,& officia in materia pluralitatis beneficiorum ęquiparari:n.11.quod dignitates,perſonatus,officia poſſunt eſſe curata,& non curata:ſed in beneficijs requirentibus reſidentiam de iure Canonico nõ inducitur vacatio primi per adeptionem ſecundi, *c.fin.& ibi Abbas ſub. n.6.de Clericis non reſid.c.eam te,& ibi Abbas. n.8.Butr.n.7.de æt.& qualit.ord.c.referente,& ibi Abbas.n.3. Butr. nu.11.Im.in gl.pen. de præbendis. Bened. Capra.d. regula*.90.*n*.112.& 113.atteſtatur *poſt Ioannem Calderinum à ſe relatum*, Curiam hanc ſeruare opinionem & eam eſſe veriorem. Et licet Doctores aliqui, *vt Azor.Inſt.mor.p.2.l.6. cap.13.qu.2.* ſupraſcriptum c.4. ſ. 7. *Concil. Trident.* & c. de multa extendant ad beneficia requirentia reſidentiam, tamen hæc extenſio non fit ratione pœnæ vacationis ipſo iure, ſed tantum ſtatuit, *iuxta doctrinam Abb.in c.fin. num.* 10. *de reſcript. communiter approbatam ibi per Can. & relatam per D. Nicol. Euerardi in loco à rat.leg.larg.ſub.num.*59. videlicet, quod beneficia requirentia reſidentiam debeant conferri his, qui poſſunt reſidere, ſicut conferri poſſunt, & debent curata. *Rota nouiſſ.deciſ.*488.*n.*2.*p.*1. Secundo *c.de multa* loquitur in eo qui cõtenderit retinet,& gloſſa *in d.c.de multa, in verbo contenderit*,& poſt eam Can. qui autem pacificam poſſeſſionem cum perceptione fructuum nõ habet, iuſtam habet cauſam retinendi primum,*d.c.licet Epiſcop.& ibi gloſſ.fi. & Can.* Atqui dicuntur Card. reſpondiſſe cõtra hanc ſententiam. Reſpondet Nauarr.ſi cõſtaret congregationem declaraſſe d.c.4.ſ.7.ita eſſe intelligendum, eaq; ſentẽtia à ſua Sanct. eſſet cõfirmata,ita fore tenẽdũ, *l.* 3.*Conſ.*14.*de præb.*ſed quia id nõ cõſtat,neq; verba Cõcil. efficaciter id probant, vnde nõ aſtringimur ad ita ſentiẽdũ, *quod ſic etiã ſentit Leſſ.l.2.c.34.d.27.n.*145. Tamen refert hanc

hanc declarationem *Gonçalez ad Reg.8. Can.gl.15. n.16.* & ſimilem ad eandem *Reg.gl.6.n.267.*

12 Quin & de ſimplici beneficio ad vitam ſufficiēti,† etſi reſidentiam non requirente, id quæſitum fuit:ſed ſanius eô Concil. non extendi, *Azor Inſt.mor.p.2.l.6.c.13.qu.4.* Excipio in Prouincia Mechl. Capellanias quas vocant animarum, nam has Concil. Mechl. à Paulo 5. confirmatum declarauit ad reſidentiam obligare. *tit.19.c.2.* vbi *c.5.* mandantur ſeruari quęcumq; in dict.c. de multa &c. ſancita ſunt.

13 Conſuetudine decreto Cócil. derogari poteſt, quatenus ius naturę nō aduerſatur.

Quæritur porro an conſuetudine introduci poſſit,† vt in Cathedralibus & Collegiatis beneficiarij à reſidentiæ onere eximantur? Concil. Trid. *ſ.24.c.12.* derogat ſtatutis omnibus & conſuetudinibus: vnde ſequitur, vt conſuetudines Concilium pręcedentes amplius non ſuffragentur. ſed an noua contra ipſius Concilij decretū introduci poſſit, controuertitur: & eſt veriſimile vt poſſit, quia huiuſmodi obligatio ad reſidendū non eſt iuris naturalis ac diuini, vti eſt eorum qui habēt curam animarum, quibus adeſſe debent vt Paſtor ouibus, nauclerus naui, Dux exercitui, Præſes Prouinciæ. Cæterum antequam legitimè præſcribatur, incumbit curæ Ordinariorum, qui ſingulis annis ſuas dioceſes, omneſque eccleſias viſitare tenentur, vt huiuſmodi præſcriptionem interrumpant. *Azor Inſt. mor.p.2.lib.7.c.3. qu.4.* Porro an iure Diuino ad reſidendum teneantur, qui non quidem curam animarum cum adminiſtratione ſacramentorum, ſed iuriſdictionem exteriorem, vt viſitandi, corrigendi tantum habent, quæritur? & certè cum ius quo ad reſidendum tenentur, non ſit diuinum, tamen proximè inde abeſt. *Azor Inſt. mor.p.2.l.7.c.4.qu.2.* vnde non facile contra hoc præſcriptionem admiſero. Non comprehenduntur quidem ſub decreto *c.1.ſ.6.* vbi ſermo eſt de functionibus, quæ circa ſacramenta conſiſtunt, & diuerſa eſt pœna, *ſ.23.c.1* pro habētibus curam animarum abſentibus, quam *ſ.24 c.12.* pro iuriſdictionem exteriorem tantum habentibus

tamen

tamen Conſtit. Pij IV. edita de reſidentia Paſtorum comprehenduntur. *Azor. ibid. q.* 2.

14 Ad hæc Canonici adeo ſtrictè ad reſidendum à Concilio obligantur, vt vltra tres menſes abeſſe quotannis non poſſint, non obſtantibus † quibuſcumque ſtatutis aut conſuetudinibus: Si tamen aliquod priuilegium † habent vt abeſſe poſſint ad longius tempus, non videtur his verbis derogatum, nec item fundationi, præſertim à Laicis factæ, *Azor. vbi ſupra c.* 6. *q.* 3. Anterioribus Concil. derogauit. Non tamen priuilegio aut fundationi.

15 Enimuero † contra habentes curata beneficia non reſidentes ſtatim poſſunt Ordinarij procedere, per cenſuras ſimul & ſequeſtrationem, & ſubſtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vſque ad priuationem; quippe cura animarum mox ex mora periculum habet, *Trid. ſ.* 23. *c.* 1. contra vero alios ad reſidentiam obligatos, primo anno proceditur per priuationem dimidiæ partis fructuum, quos ratione præbendæ vel reſidentiæ fecerũt ſuos: 2. anno ad priuationẽ omnium fructuum illius anni: creſcente demum contumacia per pœnas iuris: ſcilicet etiam priuationem, poſt congruum tempus, *vt habet c. inter*, ſeu ſex menſes; *vt determinat c. ex tua, extra eod.* Intereſt etiam inter Curiones & alios reſidentiæ aſtrictos, dum non deſerunt quidem domicilium, ſed ad bimeſtre aut trimeſtre diſcedunt; *vt paulò ante iam diximus.* Quomodo procedendum contra nõ reſidentes.

16 Porro quæ cauſæ † ſint iuſtæ pro diſpenſatione abſentiæ, habet Azor. *inſt. mor. part.* 2. *l.* 7. *c.* 4. *q.* 3. vbi inter ceteras refert graſſationem peſtis: † prout anno 1616. Princeps noſter cenſuit in cauſa Canonicarum Hanomentenſiũ, vbi is patronus eſt: quod non obtinet in parochis, *Fran. Leon. theſ. p.* 3. *cap.* 33. *num.* 32. Cuius etiam ſit facultatem abſentiæ obligatis beneficiariis facere, habet idem Azor. *ibid. c.* 5. & quæ pœna irrogetur abſentibus. *cap.* 7. quo facit Trid. *ſ.* 6. *c.* 1. *ſ.* 23. *c.* 1. *ſ.* 24. *cap.* 12. quibus in locis permiſſam excedere non debent, Epiſcopi, Parochi, Canonici Cathed. aliique, vel quibus animarum cura incumbit, vel alioqui ex officio ad reſidentiam Quæ cauſæ diſpenſandi. Peſtis.

tenentur, ne Eccleſiæ ſuæ, cui promouendæ præpoſiti ſunt, detrimentum adferant, quippe

Longius abductis ſordeſcunt arua colonis.

17. Abſentiam iuſtam facit in Vrbem † profectio, *c. ex* Liminum Apoſt. viſit. *parte, de Cler. non res.* etiam quoad diſtributiones, Sixti V. decreto. *I. Fran. Leon. theſ. p.* 5. *c.* 33. *num.* 23. prout Epiſcopi Itali ſingulis biennis Apoſtolorum limina viſitare tenentur: Tranſalpini ſingulis triennis, tranſmarini quadriennis: Indi decennis. Idem refert Choppin. arreſto Curiæ Pariſ. Iudicatum pro Abbate Romæ negotia Ordinis procurante: & Canonico doctore, qui in

18 Comitatus Epiſcopi. Epiſcopi ſui comitatu † erat: etſi Eccleſiæ ſtatutum, præſentiſſimum Eccleſiæ officium, ad conſequendos ſacerdotij prouentus requireret. *lib. monaſticon.* 2. *tit.* 3. *num.* 15. Idem Cong. Concil. pro me reſpondit comitante quondam Reuerendiſſimum Dominum I. Miræum diœceſis ſuæ viſitationes peragentem, quamuis Eccl. Ant. ſtatutis primo anno ſtrictiſſima reſidentia præcipiatur. Quippe Epiſcopum comitantes cenſentur reſidere dum apud Epiſcopum ſunt, *iuxta c. de cætero. c. ad audientiam. extra de Cler. non res.* Neque huic iuri derogauit Concil. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *vt habet Nauar. Conſil.* 1. *&* 2. *eo tit.*

19 Miniſteria Regia. Regij Sacellani ſimiliter, † ſeu Principum noſtrorum, ſeu Capellæ Burgundicæ & Oratorij (vt nunc loquuntur de maiori dignitate præditis, qui à ſacrificio ſunt, non à cantu tantum, & Principi magis intimi, menſæ ſacras preces offundunt) etiam abſentes fructibus gaudent ſuorum beneficiorum, dum apud Principem morantur. Quod in Gallia ſemper ratum eſt, ne duorum numerum excedat in quaque Eccleſia, aut quatuor, ſi eſt fundationis Regiæ; vel ſi collegæ ſint, quadraginta: & modo præbenda ſpeciale hebdomadarij vel ſimile ſeruitium non habeat annexum. *Choppin. Monaſt. de ſacr. polit. l.* 3. *t.* 3. *num.* 20. *Monaſticon. l.* 2. *t.* 3. *numer.* 14.

20 Priuilegiorum Capellæ † Burgundicæ mentio eſt *in c. cum capella. de priuilegiis.* In quo loco quidam putant agi de capel-

capella Regis Bohemiæ, & nomen Burgundiæ mutandũ; ſed quia id reſcriptum datum eſt ad Epiſcopũ Lingonenſem, apud Burgundos, non Bohemos, & quia Codices Vaticani, vt annot. in Corpore iuris Greg.13. conſtanter habent, Burgundiæ, ita omnino accipiendum. Amittunt tamen diſtributiones manuales; ſeu quæ diætim vel hebdomadatim dantur tantum, non aliàs: *vt S. C. decretum refert Choppin. monaſt. l. 2. t. 3. n. 14.*

Sic etiã loquitur Indũltũ † à Leone X. Carolo Archiduci Auſtriæ & Principi Hiſpaniæ conceſſum 13. nonas Iulij anno 1515. de centum perſonis per eum pro tempore eligendis & nominandis, qualiacumque beneficia non pontificalia poſſidentibus, *quoad*, inquit, *ſeruitiis & obſequiis tuis inſtiterint, vt omnes & ſingulos fructus, redditus, & prouentus omnium & ſingulorum beneficiorum &c. cum ea integritate quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis libere percipere valeant, cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis ſiue in locis huiuſmodi perſonaliter reſiderent, ac diuinis intereſſent; & ad reſidendum & diuinis intereſſendum interim in iiſdem minime teneantur.* ſed fuit id priuilegium perſonale, ex his verbis: *tui conſideratione, tuis obſequiis inſiſtentes te fauore proſequi gratioſo per te eligendis &c.* non facta vlla mentione ſucceſſorum, nec facta conceſſione pro regno aut Archiducatu, nec ad illa reſtrictione: ſic vt ipſe poſſet eligere qualeſcumque & vbicumque ſeruituros. Quod autem ſeu quibus verbis Principes noſtri tale priuilegium obtinuerint, etſi ſæpius inquiſierim, vbi oportuit, & potuit, nondum mihi conſtat. Priuilegium porro Capellæ eſt non loci tantum, ſed & miniſtrorum etiam extra locum exiſtentium, qua parte officio illi operam dederint, *Couar. pract. q. c. 11. num. 5.* ex verbis: *Cum Capella Ducis Burgundiæ gaudere dicatur huiuſmodi priuilegio, & quidam capella ſupradicta Canonici, d. c. cum capella*, ita quod beneficiatos d. capellæ non egrediatur. à cuius tamen nomine neminem Belgij Principibus ſeruientium audiui hactenus indigetari. ſcilicet quia totum Ducatum Rex Galliæ de facto poſſidet; etſi non de iure: 21

vt irrefragibiliter deducit Ioannes Faius Conſiliarius Caroli Audacis, in opuſculo, quod ſcripſit de iure omnium ditionum, quas dictus Carolus filiæ ſuæ moriens reliquit, & ſpeciatim ducatus Burgundiæ, iuxta ea quæ in conuentibus deputatorum Regis & dictæ Duciſſæ quibus interfuit, & ex chartis & monumentis hinc inde productis, didicerat; cum aſſertione quod nihil facti poſuerit, quod non ex authentico documento deſumpſerit. & quod ex facto ius deducit, apertiſſimum eſt, quibuſcumque non eſt perſuaſum omnes campos, quos Gallici oculi ſemel viderint, Salicam terram fieri, (perinde ac Hebræo populo terram promiſſionis ingreſſuro, dictum fuit, *quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit*,) ſciant neſciant, velint nolint domini, Vaſalli, Ordines ſtatuſque ditionum: ſine quorum tamen apud Gallos applauſu, ne vel vnciam ex corona, vel domanio ſuo Rex alienare queat: etſi captiuus iuret; vt Franc. I. in Hiſpaniis ſua promiſſa, eo colore etiam datis filiis obſidibus infregit. Thulden. *in præfatione, ad Damboudery praxim ciuilem*, ex Molinæo † refert filiū Pipini III. Carolum Magnum cum infulis Imperialibus è Roma & Italia redeuntem, voluiſſe Gallias vnire Imperio, & Imperiali nomine leges eis dare; ſed Francis detrectantibus ab incepto deſtitiſſe. vt non cenſeantur, etiam regna & Imperia vniri, niſi ſolemniter hoc agatur: vt, nunquam Burgundiones in vnionem, quam nunc Galli ſibi fingunt, conſenſere; aut Galliæ Reges legem eam rogarunt, aut ſanxerunt: addo, nec potuerunt; ſcilicet non aſſentiente toto populo.

22

23 Porro d. Indultum Leonis, Carolo V. conceſſum † non domeſticos tantum ſacellanos, quibus ſt peudia ſoluuntur, quales nemo vnquam Princeps numero centum habuit, ſed & quoſcumque alios eccleſiaſticos comprehendit, qui & quoad ſeruitiis & obſequiis ipſius inſiſterent, ſiue actu continuo, ſiue ex cauſſa per interualla, dummodo pro ſeruitoribus reputentur, & ad Principis

reo requiſitionem ac mandatum parati ſemper ſint. *l. cum hæres.*

res.§.Stichus, *D. de ſtatulib.Bart.in l. Celſus. col.pen.D. de vſucap.*

Parochus † ob cauſam comitatus vel negociorum ſui Epiſcopi non poteſt abeſſe, vel exercendo Officium Inquiſitoris, Vicarij, Viſitatoris, Secretarij, aut aliud, niſi pro tempore duorum menſium. *Cong. apud Gonçalez. ibid. num.* 268. 265. (qua in re tamẽ Nauar. ſecus ſenſit, ſed credo ante huiuſmodi declarationem,) neque ſubcollector Apoſtolicus. *Gonçalez num.*266. vel ſimilium officiorum adminiſtrator. *Azor. vbi ſupra. q.* 5. multo etiam ſtrictior eſt nunc parochorum reſidentia, quam ante Concil. quippe ſtudiorum cauſa per ſeptennium poterant abeſſe facultate Ordinarij. *c.cùm ex eo.*34. *de elect.in* 6. hodie Ordinarij talem licentiam dare non poſſunt, nec parochi abſentes, fructus percipere. *ex Cong. Concil.Gonçalez.ad Reg.* 8. *Cancel.gloſſ.*6.*num.* 250.251. *Riccius in prax. diſt.dec.* 502. quippe cum conferantur hodie per concurſum, præſupponitur quod qui, vt magis idoneus erit electus, ſatis ſit literatus. Et Pij V. Conſt.anno 1564. decreuit, vt à ſede Apoſtolica ſolum concedantur, & etiam irritæ ſint facultates à ſede Apoſtolica obtentæ, niſi Ordinarij conſenſus accedat. *Azor.inſt.mor.p.*2.*l.*7.*c.*4. *q.*3. *P.Matth.Sep.Dec.l.*3.*tit.*2.*c.*3. ſed nec docendi gratia parochus abeſſe poteſt, *eadem Cong.ibid.apud Gonçalez num.* 254. Denique Pius V. edidit Conſt. *incip. cupientes.* vt qui ex legitima diſpenſatione obtinet, cum curato beneficio aliud reſidentiam requirens, in curato reſidens † lucretur alterius fructus, ſed diſtributiones non itidem. ſuper qua Conſtit. ſcio aliquos à Curia pro cauſis ſuis placitum obtinuiſſe cum clauſula: vt perinde in earum [illegible]one obſeruari poſſet ac ſi generatim promulgata [illegible]ceſſet. Pius IV. ſanxit ne qui admittantur ad regimi[illegible] eccleſiarum, niſi reſidentiam iurent. *Conſt. refert P. Matth.Sep.Dec.l.*3.4.2.*c.*4. & non facientes priuari man[illegible] Pius V. *P.Matth.ibid.c.*6.7.

Ex Concil. Trid. *ſ.*22.*c.*3. diſtributiones amittit, † qui non ſe ſiſtit in officiis quibus eæ aſſignantur, & debent

24 Parochus ex iis cauſis non excuſatur.

25 Reſidens in curato in alio priuilegiũ habet.

26 Qui a diuinis abeſt priuatur diſtributionibus.

 eæ im-

eæ impendi fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarij ſi ex ſpeciali dignitatis vel Canonicatus prouentu deſumuntur. *ſeſſione* 22. *cap*. 3. ſed ſi ex communibus bonis, deficientium partes, adeuntibus officium accreſcunt †, *vid. Azor. inſt. mor. p.* 2. *l*. 7. *cap*. 7. *quæſt*. 8. aut iuxta conſuetum & præſcriptum modum in quaque Eccleſia. At *c*. 3. *ſeſſ*. 22. *c*. 3. *ſ*. 21. *c*. 12. *ſ*. 24. habent differentiam: nam negligentes reſidere præter priuationem diſtributionum compelli poſſunt † ex *d. c*. 12. ſed *c*. 3. *ſeſſ*. 21. loquitur ſolum quando diſtributiones ſunt ita tenues, vt negligantur, *Riccius in prax. diſt. dec*. 497. & tunc auctæ per Epiſcopum diſtributiones, per negligentes amiſſæ proportionaliter inſeruientibus accreſcunt. c. 3. ſ. 22. loquitur de dignitatibus quarum diſtributiones non contemnendas augere ad tertiam poſſit Epiſcopus, & neglectæ applicentur fabricæ vel loco pio: Enimuero, vt Canonici diuinis frequenter intereſſent, integrum ſemiſſem prouentuum arreſto Curiæ aſſignatum refert Chopp. *monaſt. l*. 2. *t*. 3. *num*. 15. & Pius V. in erectione ſedis Epiſcopalis Antuerp. vt in Eccleſia illa fieret diſpoſuit: ſed executioni hactenus mandatum non eſt, forte quod diſtributiones non ſunt ibi ita tenues, vt contemnantur, ſed Collegæ ſupra modum quarundam illarum Eccleſiarum diligentes, ſi non publicis aut Eccleſiæ huius negotiis auocentur. Non tantum corpore † in loco beneficij reſidere Clerici debent, ſed & officium, ob quod beneficium eis datur, præſtare. Imprimis horas Canonicas recitare. † *c. Dolentes, extr. de celebrat. miſſ.* vnde Pius V. *Conſt. incip. Ex proximo* renouauit quod in Lateranenſ. Concil. vltimo ſtatutum erat, de reſtitutione fructuum facienda à non recitante officium: cum Soto aliiq; aſſeruiſſent, *vt habet Azor. inſt. mor. l*. 10. *c*. 14. Concil. illud Later. quoad hoc decretum vſu non eſſe receptum, quem multi pij & docti ſecuti ſunt; Quod ſi verum eſt, cum d. Conſt. Pij V. etiam hic publicata non ſit, facilè manebimus in terminis iuris antiqui, & quod fuit ante illud Concil. Leon. 10. Lateran.

Quæ aliis, vel fabricæ cedũt.

Et peruicax nihilominus a ter cogi poteſt.

27 Præſentia corporalis non ſufficit.

Requiritur horarum recitatio.

Quamuis † c. 12. ſ. 24. non aliud videatur requirere quam decentem præſentiam, dum dicit: diſtributiones qui ſtatutis officiis interfuerint, recipiant, reliqui quauis colluſione aut remiſſione excluſa his careant: atque ita etiam loqui videatur *cap.* 1. *de Cler. non res.* Tamen Trident. ibi *in verbis ſequentibus, verſ. omnes*, vult omnes per ſe † ſuas functiones & munia obire; & in choro ad pſallendum inſtituto hymnis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuoteque laudare. Quod & Canonicorum officium eſſe ante declarauit Concil. Baſilienſ. *ſeſſione* 21. §. 3. Sed tamen conſuetudo non eſt irrationabilis, quæ multis in locis obtinet, vt decantatio peritius, ſuauius, & magnificentius fiat, per vicarios fieri eam, non per ipſos Canonicos; † adeoque donec Canonici à ſuis ſuperioribus (nam ad hos non ad illos præcepta illius cap. 12. diriguntur) vrgeantur, vti poſſunt ſua conſuetudine. *Leſſ. de iuſt. l.* 2. *cap.* 34. *d.* 33. *num.* 185. 186. Quin etiam vbi Epiſcopi vrgent, vt Canonici per ſe cantent, ſi id non faciant, peccant quidem: ſed non tenentur reſtituere, forte nec amittunt diſtributiones: quia illam pœnam illud decretum, iſti præcepto non ſubiungit. nec ante Concil. Lateran. ſub Leone X. celebratum vllus Canon pœnam reſtitutionis imponebat non recitantibus officium. vnde manifeſtum ſignum eſt, beneficiarios non fuiſſe ad reſtitutionem obligatos, niſi poſtquam Eccleſia id expreſſit. *Leſſius. l.* 2. *c.* 34. *d.* 32. *n.* 180. Atqui, vt dictum eſt, de non canentibus id non ſtatuit Trid. ſed nec dictum Lateranenſe, ſed tantum de non recitantibus.

28 Et officii præſtatio.

Per ſe.

Niſi conſuetudo aliud permittat.

Loquitur autem *c.* 3. *ſ.* 21. *de dignit. & præb.* neq; locum habet in ſimplicibus beneficiis, † & Epiſcopus illud exequens debet in omnibus ſtatuere, non in vna aut altera tantum; ſic tamen vt quiſq; vbi differunt prouentus, per diſtributiones quas lucrabitur, tantum recuperare poſſit, quantum ob eam rem deſumptum eſt. *Cong. Concil.*

29 Quod de ſimplici beneficio non intelligitur.

Eius quod de beneficio ſimplici diximus ratio eſt, † ꝙ huiuſmodi beneficiũ ex generali totius orbis conſue- 30

tudine non requirit reſidentiam. vnde Cong. Concil. *apud Gonçalez ad Reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. *num.* 80. *& ſeq.* cenſuit quod Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem beneficia ſimplicia, perſonale aliquod ſeruitium impendere, niſi diſertis verbis fundator id expreſſerit, alioquin cenſetur iuxta ius ex generali conſuetudine nunc productum, ſe conformare. *l.* 2. *ibi, ad ius retulit. C. de hæred. inſt.* vnde etſi in fundatione dictum ſit; capellanus celebret tot miſſas: non poteſt cogi per ſe id facere; cum ſalua fundatione iſtis oneribus per ſubſtitutum recte ſatisfiat, adeoque ea verba ita accipienda ſunt; quod & in ea ſpecie Cong. cenſuit vbi teſtator voluit, vt capellanus debeat celebrare diuina officia diu noctuque, non tamen hinc ſequitur vt capellanus ſacerdos eſſe debeat, *Gonçalez ibid. num.* 84. 88. *Quar. V. ſeruitium capellaniæ.* Quæ tamen intelliguntur niſi fundator diſertis verbis velit vt capellanus actu ſacerdos ſit, capellania ſit ſacerdotalis, præſentandus ſit ſacerdos, vel ſimile quid, *Quar. ibid. Riccius in prax. capell. dec.* 402.

31 Celebrans amittit diſt. Qui niſi iuſſus à ſuperiore ſub diuino officio celebrat, non lucratur diſtributiones, † nec qui aſſociant venientem ad Eccleſiam Epiſcopum, vel redeuntem. *Riccius ibid. dec.* 494. *Piaſ. ex Cong. Concil. Pr. p.* 2. *c.* 3. *num.* 8. In celebrante tamen vſus horum locorum, & decreta Synodorum Prouincialium ſecus habent.

32 Iubilarii gaudent. Senio porro confecti v. g. qui per annos quinquaginta Eccleſiæ deſeruierunt, † tanquam rude donati à conſuetudine pro ſemper præſentibus haberi, & lucrari poſſe, teſtatur Greg. 13. reſpondiſſe Piaſ. *vbi ſup.*

33 Diſtributiones autem quæ dantur in fine anni, vel certis temporibus, non ad ratam præſtiti quotidie ſeruitij, non ſunt propriæ diſtributiones † *in commun. extrauag. cum nonnullæ, de præb.* ſed potius ſpectant ad præbendam ſeu fructus, adeoque iuſtè abſentibus debentur. *Piaſ. poſt Quar. ex Cong. Concil. vbi ſupr. Serol. pr. p.* 1. *V. diſtributiones §.* 3. vbi refert S. Cong. declaraſſe iuſtè † abſentibus omnia deberi, exceptis incertis & quotidianis

Diſtributiones quotidianæ & annuæ hic differunt.

pro-

prouentibus, qui inter eos tantummodo diuidi ſolent, qui ſacris inſeruiunt: nam iſtæ, inquit, dicuntur diſtributiones impropriæ, cum potius veniant in maſſam communem, & in fructus beneficii, *vt longius ibidem proſequitur, & Quar. V. Reſidentia. Riccius dec.* 499. & ita pro Capellanis Regiis iudicatum modo diximus.

Enimuero ſi quis iactura diſtributionum non moueatur vt apud Eccleſiam † reſideat, aliis remediis adigi poterit. *Trid. ſ.* 24. *cap.* 12. quod obtinet, & ſi in loco moretur, ab Eccleſiæ tamen ſeruitio abſit. *Piaſ. ex Cong. Concil. vbi ſupr.* 34

Epiſcopus cuius menſæ Epiſcopali vnitus eſt † Canonicatus & præbenda, tenetur in ingreſſu ſuo ſoluere iura poſſeſſionis; quæ in vſus pios *iuxta Trid. c.* 14. *ſ.* 24. conuertuntur: ſpecialem tamen poſſeſſionem, & ſeparatam à poſſeſſione Epiſcopatus, non tenetur accipere: inſuper non tenetur obire functiones Canonicales; diſtributiones tamen niſi diuinis interſit, percipere non poteſt: ſecus de fructibus præbendæ, maſſæque communis, quam aliqui Canoniſtæ groſſam appellant, quæ omnino Epiſcopo debetur, ita à S. Cong. reſponſum Epiſcopo & Cap. Antuerp. 20. Martij 1590. & prid. Id. Nouemb. 1591. ſi autem occurrit vacatio paſtoratus, beneficij aut officij, ad electionem Capituli pertinens, antequam ad eam procedatur, ſignificatur Epiſcopo qui vnitam menſæ ſuæ habet præbendam, vt eidem interſit, præſit, & cum aliis Capitularibus faciat, ex teſtimonio Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimorum Archiepiſcoporum & Comprouincialium Epiſcoporum, qui in Synodo Mechl. Prouinc. fuerunt 19. Iunij 1607. 35 In vnitis officium vbi ceſſat.

Reuerendiſſimus Ioannes Miræus Epiſcopus Antuerp. petiit, † vt compellerentur Cap. Bredanum & Berghenſe, quæ in loco quod ab hæreticis occupetur, reſidere non poſſint, reſidere cogerentur in diœceſi Antuerp. quod exequendum Sac. Cong. Card. Nuntio Belgij commiſit per literas 29. Februarij 1608. prout ei cum Epiſcopo Antuerp. congruentius videretur, etſi 36

moueretur difficultas non leuis, referret ad Cong. aut Sanctitatem ſuam: ſed id hactenus executionem non habuit. Idem mandauit Cong. de monialibus & Beghinis in iſtis oppidis morantibus, vt cum bonis ſuis ad talia diocceſis loca, vbi exercitium eſt Catholicæ Religionis, trāſirent, per literas eiuſdem diei. Iuxta quā rationem Conuentus de Vredenborch, Bredâ Lirā translatus eſt. quod meritò obtinet in Collegiis; alioquin Clericus ſimplex beneficium habens non poteſt cogi reſidere intra diœceſim, *Riccius in prax. Cleric. dec.* 598. *& cap. dec.* 399. Diſtributiones quæ non niſi præſentibus & intereſſentibus dantur, ſiquidem tertiam partem prouentuum æ-

37 quent, † non tamen æqualiter ſingulis diebus fiunt, ſed hodie puta decem ſtuueri, cras decem flor. relicti ſunt intereſſentibus; an Epiſcopus augere poſſit Ordinarius ex aliis prouentibus: quandoquidē iā tertia in diſtributiones verſa ſit? videri nō nemini poſſit nō eſſe hypoteſim Cōcilij, adeoq; illius delegationē ceſſare, ac ſic cōtingere poſſe, vt præbēdæ aliquib⁹ fiant inutiles, cū tamen beneficia debeant poſſeſſorib. benefacere; Secus tamē cenſendum eſt, tum ob verba Concilij quæ ſonant, *diſtributionibus quotidianis*, quales non ſunt iſtiuſmodi extraordinariæ; tum ob rationem Concilij, quæ eſt vt nullatenus negligatur horarum officium, cui non prouidetur per iſtiuſmodi præmia quæ accipiuntur pro vnica velitatione: non pro continua militia, quæ pariformia poſcit ſtipendia. Diſcrete tamen verſari debent Ordinarij, ne ius præbendæ inutile reddant iis, qui vel ex iuſta cauſſa, vel diſpenſatione abſunt, vel vbi Concilium, immemorabilem non reſidendi conſuetudinem non ſuſtulit, vel receptum hactenus non eſt, vel poſt receptionem rurſus præſcriptum.

Quotidianæ diſtributiones augendæ, etſi infrequentes tertiam partem faciant.

38 Diſtributiones autem debent † eſſe in ſingulis horis, non vt qui ſemel de die interfuerit, omnes illius diei diſtributiones lucretur, quale ſtatutum fuit declaratum abuſiuum per arreſtum. *quod refert Charond. l. 9. r. 74. Riccius in prax. diſt. dec.* 493. 494.

Partiendæ in ſingula officia.

Appel-

Appellationes omnes reiiciũtur † interiectæ ad impediendam Ordinationem Epiſcopi de vertenda tertia prouentuum parte in diſtributiones, ſcil. quoad effectum ſuſpenſiuum, non autem deuolutiuum. *Cong. Concil.* 39 Reiecta in his appel.

Is qui eſt in ſeruitio † Epiſcopi vel Eccleſiæ, percipit quidem omnes fructus beneficij ſui, tanquam reſidens; ſed diſtributiones quotidianas non recipit. *c. de cætero, extra de Cler. non reſid.* quia illæ non dentur niſi intereſſentibus diuinis. *c. licet de præbend. c. vnico. de Cler. non reſ. in 6.* Et quanquam is qui eſt abſens in ſeruitio Epiſcopi vel Eccleſiæ, cenſetur ſeruire Eccleſię, hoc tamen ita accipiendum & intelligendum eſt (*inquit Ioannes de Imola in d. c. de cætero, verſ. in gloſſ.* 1.) quoad hoc vt percipiat fructus beneficij, non tamen intelligitur ſeruire in diuinis, vt percipiat dictas diſtributiones. Id quod & Concil. Trident. conforme eſt, quod diſtributiones iſtas non niſi iis qui diuinis interſunt concedit. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *verſ. cum diſtributiones, & ſ.* 22. *c.* 3. & ſtatuta Eccleſiarum ſuper perceptione & diſtributione earum ſeruanda eſſe indicat. Neq; in contrarium facit, quod non ſolum ſunt in ſeruitio Epiſcopi, ſed totius Eccleſiæ & Religionis; quia neque illi qui in Eccleſia præſentes, Grammaticam docent, neq; illi qui in academiis publicis, ad vtilitatem vniuerſæ Reip. Catholicæ ſacram Theol. profitentur, diſtributiones iſtiuſmodi conſequuntur. *c. pen. & vlt. extra de mag.* id quod Magiſtris noſtris S. Theologiæ profeſſoribus, actu Louanij profitentibus, & in Eccleſia S. Petri Canonicatum & præbendam obtinentib. manifeſtũ eſt obſeruari, & practicari. Ideoq; & dicta Synodus Trid. non alios fructus illis abſentibus & docentibus conſeruat, quã illos, qui ex iure communi illis debentur. *ſ.* 5. *c.* 1. ſed quoniã conſuetudo probata *in c. vn. de Cler. non reſid. in* 6. in his ſaltẽ ditionib. trãſiit quaſi in ius cõmune, aut ſaltem generalis facta eſt; Conc. Prouinc. Mechl. *ſub tit. de off. diuino, tã primũ c.* 4. 5. 6. *quam vltimũ, eod. tit. c.* 4. *à ſua Sanct. approbatũ ſeruariq; mãdatũ.* ſtatuit graduatis affectas in Cathedralib. poſſidẽtes cõmiſſis ab Epiſcopis functionib. impeditos,

40 Qui in Epiſcopi ſeruitio eſt, de iure fructus tantum, ex Conſtit. Synod. etiam diſtribut. percipit.

ditos, omnia illa emolumenta percipere debere, quibus gaudent diuinis intereſſentes: peculiarem enim habent facultatem & obligationem huiuſmodi præbendas graduatis affectas poſſidentes, ſcil. viſitandi per vniuerſam diœceſim; examinandi promouendos ad ſacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, ſub modo in Bulla præſcripto, ac omnes & ſinguli ratione ſuarum præbendarum, huiuſmodi conſilium & operam in negotio Eccleſiæ & Religionis, cæteriſque difficultatibus, pro tempore emergentibus, quoties ab Epiſcopo requiſiti fuerint, tam coniunctim quam diuiſim præſtare tenentur.

41 Quo attento, † & d. generali conſuetudine cum latiſſima interpretatione vſu inueterato paſſim hic firmata, vt qui ſint in Eccleſiæ negotiis, pro intereſſentibus diuinis habeantur, fit vt hic ceſſet deciſio *c. de cætero. extra de Cler. non res.* cui aliquæ conformes ſunt Card. reſolutiones: in eodemque caſu accipiendæ. Illud enim c. reſolutioneſque loquuntur de eo caſu, quo Epiſcopus habet quidem facultatem in ſuo ſeruitio, & ad viſitandum &c. deducendi aliquos ex ſuis Canonicis, non tamen habent Canonici obligationem operam præſtandi, vt habent graduati; deinde d. c. non præſupponit, ſtatutum & conſuetudinem vt abſentes in cauſis Eccleſiæ pro intereſſentibus habeantur, nam id non eſſe iuris communis rectè ſtatuerunt plurimi Doctores *tam in d. c. cum non deceat, quam d. c. vnic.* & ex priori verb. *c. conſuetudinem* clarũ euadit. Atque hoc c. vn. tantum accipiendum, vt cum reiiciat omnes conſuetudines de dandis diſtributionibus iis, qui diuinis perſonaliter non interſunt, non improbet tantum has, quæ nitantur vna ex tribus cauſis, in d. c. ſpecificatis: alioquin omnes conciliationes *d. c. cum non deceat, & d. c. vn.* non poſſunt defendi, quod non ſint ſolum diuinatoriæ. Dicitur porro diſertè in d. c. cum non deceat, eum qui occupatur in negocio Eccleſiæ ſuæ, diſtributiones amittere. Idem conſtat ex c. cum dilectis. *extra de Cler. non reſiden.* vbi corpus iuris Canoni-

nonici emendatum, editumque iuſſu Greg. 13. habet ſupplementum iſtius decretalis Epiſtolæ, in quo ſunt hæc verba, *& non minus ſi ſit abſens quam præſens eidem Eccleſiæ vtilis habeatur*: vbi vtilitatem Eccleſiæ ſuæ procurans, non tamen habet diſtributiones, ſed tantum fructus. eodem facit c. licet. *extra de præb.* vbi generaliter eis tantum diſtributiones deberi dicit, qui diuinis interſunt, neque Eccleſiæ negotiis detentos excipit, neque alios quorum mentio in d. c.vn. quod proinde tantum habet locum vt conſuetudines vna ex tribus cauſis fundatas non reiiciat, cæteroquin ius commune non ſtatuat: præſertim cum ſit eiuſdem Bonifacij 8. qui exceptiones ſuas facilius ſuppleuiſſet. Hæc ſi ita ſunt, ſequitur, mirum non eſſe ſi detento in negotiis Epiſcopatus, diſtributiones in iis locis vbi in priuatis Eccleſiæ negociis illæ amittuntur, non aſſignentur, ſed vterque pari paſſu ambulet: ita vt vterque fructus recipiat, reſpectu quorum vterque à iure præſens reſidenſque æqualiter iuris fictione habetur, vt patet in c. ex parte: *verb. præpoſituræ tuæ iura fideliter proſequeris, cum ex hoc cenſeri debeas reſidens*, & c. ad audientiam verb. *cum abſentes dici non debeant, ſed præſentes, qui tecum &c. extra de Cler. non reſid.* Quod ſi pari paſſu ambulent quoad fructus, vbi quacumque ex cauſa abſentibus diſtributiones non competunt, iis in locis vbi erit contraria conſuetudo, vt occupato in Eccleſiæ negociis debeantur, vtrique competent; præſertim cum ex obligatione officij ſui Epiſcopatus, negotia tractare teneantur: cum & ſtatutum locum habet in caſu in quo eadem eſt ratio. *Menoch. l. 4. præſumpt.* 189. *num.* 108. Et d. Concil. Mechl. 1. cap. 5. vbi ſupra dicit ſe † intelligere 42
eos in negotiis Eccleſiæ occupari, non tantum qui Capituli aut fabricæ negotia curant, ſed & qui Epiſcopatus: quæ proculdubio interpretatio Concilio competiit, ſi vel ſolius Epiſcopi iudicium, vt ſedis Apoſtolicæ delegati in materia diſtributionum ſequendum decernat Concil. Trident. *ſ. 22. c. 3. ſ. 21. c. 3.* Neque facit quicquam ſi dicatur, quod ideo in Eccleſiæ priuatis negotiis, id per-

permittendum ſit, quod hæc ad hanc ſpectet, eaq; compenſare teneatur, illa non æque: nam ad hanc v. g. Eccleſiam, ea ratione ſpectant, quod ſit Cathedralis, quodque hoc onus ipſis præbendis innexum ſit, ideoque nihil alienum ſit. Præterea non eſt hæc vera ratio Conſtit. d.c. vn. quód alioquin Eccleſia abſenti laborem debeat compenſare: nam lucratur huiuſmodi, ex cauſa abſens anniuerſaria, aliaque ſeparatim à fidelibus relicta, quæ cum rationibus bonorum communium Eccleſiæ nihil commune habent, atque vnde proinde compenſatio operæ in aliis præſtitæ ſumi non deberet. Idem de ipſis diſtributionibus ſi ſint ſeparatim à bonis communibus relictæ, id eſt, quæ non ſumuntur ex maſſa bonorum communium, ex quibus ſimiliter compenſatio operæ in aliis præſtitæ, non deberetur. ſed vera ratio dict.cap.vnic. eſt authoritas conſuetudinis, quodque ei, dum irrationalis non eſt (vt contingit in illis tribus caſibus) non ſit derogandum.

Nam prǽterquam vt dicatur quis in vtilitate Eccleſiæ occupari, ſufficiat, vt ſint negocia Eccleſiæ in genere; non huius tantum, vt conſtat etiam ex ſupradictis, & *c. cum dilectus* 14. *de Cler. non reſid. in verb. cum familiares noſtri, qui obſequiales ſe exhibent vniuerſis, minori non debeant prærogatiua gaudere; quàm veſtrum ſinguli; quorum negocia &c. c. ad audientiam, verb. pro tuo & Eccleſiæ ſeruitio, extra de Cler. non reſid.* inſuper conſideranda eſt qualitas Eccleſiæ Cathedralis: atque adeo huiuſmodi negotia diœceſeos ad eam ſpectare cenſenda ſunt, tùm quod eorum multa non ſine huius conſenſu, plura non ſine conſilio expediri ab Epiſcopo poſſint, vt habet *tit. de his quæ à Prælat. ſine conſenſ. Capituli*, tum quod propter ſupraſcriptam facultatem & obligationem præbendis graduatorum, ex erectione innexas, huiuſmodi negocia aliena ante erectionem, cum Collegiatæ priuatæque quadantenus Eccleſiæ tantum eſſent; nunc illarum ex hac cauſa erectionis, facultatis, obligationiſque facta ſint pro-

propria. ſic *in cap. cum non deceat, de elect. in 6.* dicit eos Pontifex ſuarum ecclefiarum proſequi vtilitatem, qui ad obtinendam electi Epiſcopi confirmationem Romam proficiſcuntur; cum hoc negotium tamen non aliter ad eam ſpectat, quam in quantum eſt Cathedralis, non vt priuatum Collegium. Et ſi in viuo Epiſcopo id apparet, in mortuo multo magis manifeſtum eſt; tum enim tota Epiſcopi authoritas, & functio iurisdictionis tranſit in Capitulum ſuo iure, vt aliena dici nequeat. Eadem ratione Ignatius Lopez *in ſua pract. Can. cap. 52. verſ. quartus caſus,* in Concil. Conſtant. *ſeſſione* 19. deciſum dicit, eos qui Eccleſiæ communis vtilitatis cauſa, Concilio ratione ſuarum dignitatum interfuerant, etiam vbi ſtatuta in contrarium forent, pro intereſſentibus diuinis officiis haberi, omniaque lucra ſua facere quæ his contingerent. Idem de prouinciali dioceſanaque ſtatuens, quia *in his verſatur*, inquit, *publica Eccleſiæ vtilitas, & parendi neceſſitas, quodque eis munus non debeat eſſe damnoſum; iuxta l. videlicet. D. ex quibus cauſis maior: &c.* Hiſce cauſis motum fuit Concil. Trident. *ſeſſione* 14. *cap.* 8. *de reform.* ſtatuens vt pœnitentiarius in omni Cathed. erigatur, & dum confeſſiones excipit, præſens in choro habeatur, ſcil. quia id ſpectat ad vtilitatem Eccleſiæ totius dioceſeos, etſi non huius Collegij: atque id facit ex obligatione ſui officij. ſimiliter ſeſs. 22. cap. 3. ſtatuit vt poſſeſſores dignitatum exiſtentium in Eccleſia Cathed. dum occupantur in adminiſtratione curæ animarum eis annexæ, & extra ciuitatem in dioceſi, tamen extendi (hæc adminiſtratio graduatorum facultati obligationique viſitandi dioceceſim, in omnibus negotiis conſilium operamq; exhibendi ſimilis eſt, ſaltem quoad rationem quæ Concilium ad ſtatuendũ mouet) vult pro præſentib⁹ ac diuinis intereſſentibus haberi. In hanc ſententiã B. Carolo Borromæo Gregor. 13. reſcripſit vt ei in functionibus Epiſcopalibus verſanti aſſiſtentes diſtributionibus gauderent.

I. Fran.

I.Fran. Leon. theſaur.for. Eccl.p.3. cap.33. num.26.23. Sic Ioan. Azor. *in Inſtit. moral. part.2.l.7. cap.7.q.10. Quæritur*, inquit, *an licita ſit conſuetudo* (nota quod loquitur conformiter; cum ante rectè interpretatus eſſet, d. c. vn. d. c. Cler. non reſid. in 6. non de iure ſed de conſuetudine laudabili & ibi probata procedere,) *quia Archidiaconus quando ratione ſui muneris & officij Eccleſias inuiſit* (idem de graduatis quibus idem illud munus incumbit) *diſtributiones lucratur, ac ſi in Eccleſia intereſſet? Reſpondet licitam eſſe, quia eſt vna ex cauſis exceptis, nimirum euidens Eccleſiæ vtilitas.* Ex cuius verbis huiuſmodi conſuetudo approbatur, & ex ratione, quam aſſignat, conſtat; quod ſi dictum *c.vn.§.ſtatuimus*, vt alij interpretantur, ſit iuris communis, & non tantum conſuetudinis; quæ ibi probetur quod etiam tunc eo iure communi Canonici munia ſibi incumbentia obeuntes diſtributionibus gaudere debeant.

43 Ex his apparet quomodo † accipiendum ſit d.c. de cætero, eique innixæ Cardin. reſolutiones, & Imola, qui conformiter loquitur, & *c.vlt. extra de Magiſt.* nam loquitur de iure, & magiſtri non tenentur ratione ipſarum præbendarum, de quibus ibi mentio, ad onus docendi; In c. penult. ibid. & ſ.5.c.1. Concil. Trid. non habet Lector Canonicatum, neque eſt præbendatus, ſed ſtipendij vice aſſignantur ei fructus, vnde non habet titulum quo vendicet ſibi diſtributiones, quod ſpectat ad c.12. *verſ. diſtribut. vero, ſ.24. Concil. Trid. & ſ.22.c.3.* Hoc quidem pro nobis facit ex ea cauſa quod aſſignat diſtributiones ei, qui occupatur in onere dignitati ſuæ annexo extra Eccleſiam ſuæ dignitatis; alterum, cum tantum innouet d.c.vn. ſpectat ad reprobandas tantum conſuetudines, in eod. c. reprobatas, & eas confirmandas quæ ibi confirmantur, qualis eſt qua hi graduati nituntur. ſimiliter. c.3. ſ. 21. Trid. cum generaliter loquitur, ſicut *d.c.licet* aliaque, facit ad probationem eorum, ad quæ ſupradictum c. licet adduximus.

44 Porro d.c. ad audientiam, † taxatiuè non loquitur de duo-

duobus tantùm, vt etiam claſſici aliqui authores volunt. ſed quod de duobus reſpondet Pontifex, ideo fit, quod non de pluribus rogabatur, vt in epiſtolis decretalibus conſuetum eſt: & cum id quod in d. c. ad audientiam declaratur, iuris communis ſit, non eſt quod magis in duobus quam pluribus locum habeat, dum ius taxatiuè alios non excludit; nam quod non prohibetur, conceſſum intelligitur. ita tamen vt ſub tali occaſione, Eccleſia miniſtrorum defectu non laboret; quod in arbitrio iudicis eſt, ceſſareq; facit etiam ſpecialia indulta Papæ. *Ita vult c. pen. de Cler. non reſid.* Certè *c. vt iuxta, extra de offic. Ord.* tres permittit eſſe in viſitatione cum ſuo Ordinario, & Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 18. in examine promouendorum ad Eccleſias parochiales vt minimum tres eſſe iubet, & Bulla erectionum Epiſcopatuum Belgicorum nouorum omnes affectarum præbendarum poſſeſſores tam cõiunctim, quam diuiſim operam præſtare mandat.

Spectant huc ex Concil. Trid. *c.* 12. *ſ.* 6. *c.* 3. *ſ.* 7. *c.* 3 *ſ.* 21. *c.* 1. *ſ.* 23. *c.* 8. *ſ.* 22. *c.* 12. *§. preterea & §. diſtributiones. ſ.* 24.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ VEL ECCLESIÆ NON VACANTIS.

IAM olim vetitæ erant exſpectatiuæ, † quibus tamen ante Concil. Trid. toto orbe inhibuerat frequentius. *Et quis mihi det,* inquit S. Bernardus, in epiſt. ad Eugen. *antequam moriar videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus erat antiquis, quando Apoſtoli laxabant retia, in capturam: non in capturam argenti vel auri, ſed in capturam animarum?* ſed per c. 19. *ſ.* 24. *ſ.* 25. *c.* 7. ſunt ſublatæ expectatiuæ, etiam ſi accedat Ordinarij conſenſus, *Gonçalez ad Reg.* 8. *Canc. §. procem. n.* 64. vbi & hoc Cõg. declaraſſe referr, quod ex eo decreto colligatur nõ poſſe erigi Canonicatum ſuper-numerarium † ad futuram præbendam; quodque nec id Capitula poſſunt, quodque per id caput, tolluntur omnes mentales reſeruationes: quales erant quando Papa reſeruabat vel in genere, vel in ſpecie, ad prouidendum perſonæ quam non

1 Abrogatæ expectatiuæ.

2 Creatio Canonicatus ſupernumerarij excluſa.

exprimebat,ſed in mente retinebat.Expectatiuæ hic iam olim prohibitę per Maximil.*litteris edicti datis Mechliniæ* 12. *Sept*.1485.*quæ habentur in lib.edict.fol.*205. & regreſſus ad beneficia reſignata,reſeruationes penſionum,tranſlationes inſcijs & inuitis eis,qui grauata beneficia poſſident.

DE INSTITVT.

1 Beneficium Eccleſiaſticum ſine Canonica inſtitutione obtineri nō poteſt,*Reg.*1.*in* 6. A quibuſcunque etiam Nuncijs pręſentati & electi,antequā inſtituantur,admittantur aut cōfirmentur,nō obſtante quocunq; priuilegio aut cōſuetudine immemoriali debent eſſe ab † Ordinario locorum examinati,& idonei reperti.*Trid.ſ.*7.*c.*13.Quæritur,an pręſentat⁹ ab Ordinario,examinari debeat ab hoc Ordinario? Azor.*inſt.Moral.p.*2.*l.*6.*c.*22.*q.vlt.*putat nō debere; quia eo ipſo quo ab Ordinario pręſentatur, approbatus cenſetur. ſed exiſtimo, verius eſſe vt examinari debeat ab Epiſcopo vt Ordinario † loci ſiti beneficij,de quo

Inſtituendi prius ſunt probandi ab Epiſcopo.

2 agit Conc. nō autem ad dignitatem reſpicit: alioqui præſentatū à Nuncio Apoſtolico, qui & Ordinarius eſt intra limites ſuæ legationis,nō mandaret examinari, ſed reijcit ad cōſcientiā Ordinarij loci, cui melius quæ idoneitas in loco neceſſaria ſit,exploratum eſt.non enim qui hic idoneus eſt,vbiq; locorum pro eo habebitur;hic via recta,& plana eſt;apud alios tenebrę,& lubricum,& angelus malus,& eius membra proſequentia.In Anglia lupi non eſſe dicuntur (vtinam animarū lupi non eſſent!) alia loca eorum feraciſſimā ſunt:ergo vbi lupi erunt,paſtor ad arcendos eos robuſtior eſſe debet;vbi non erunt,ſufficit imbecillior, qui oues intra limites coërceat tantū ne aberrent.

Loci beneficij.

3 Itaq; reſeruationes † Romanæ vtinā tam Eccleſiæ eſſent vtiles,quam augent ſplēdorem illius aulæ! & quamuis eò attrahunt inſignes ſæpè ingenijs & virtute viros; nihilominus tamen non ſemper non periculoſa eſt dum ignotis datur, quod notis auffertur. non mea nec huius temporis eſt hæc querela,eſt Concilij Baſileenſis, aliorumq;

Quam ob rem reſeruationes periculoſæ.

P

ſunt

ſunt hæc verba iam ante S.Bernardi. *nunquid ad eum de toto orbe confluebant, &c. vt ipſius Apoſtolicâ authoritate, vel obtinerent honores Eccleſiaſticos, vel retinerent? &c. l.1. de conſideratione c.3.*

Hodie in his locis, † inſtitutio fere ad Archidiaconos ſpectat. etſi poſt examen antequam litteras inſtitutionis concedant, Epiſcopo referant, qui approbet; cum alioqui examinatos Epiſcopo de iure tantùm præſentent, *c.7. in verb. qui beneficijs Eccleſiaſticis præficiendi fuerunt, à ſuo priùs examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. de offic. Archi.* Vt inſtitutio nunc Archidiaconi, nunc probatio tantùm perſonæ ſit; ſed ad titulum Eccleſiaſticum ius faciat, (ſeruato tamen d. c. 13.) De iure verò miſſio ſeu introductio in poſſeſſionem Archidiacono tribuitur, *d. c. 7. in verb. inſtitutio corporalis tam ſuper beneficijs quam etiam dignitatibus ad ipſum* (Archidiaconum) *debet pertinere*: Nunc pleriſque in locis ea Archipreſbyteris turalibus conceditur ſeu committitur, præter magnas dignitates nõ exemptas, verbi gratia, Ordinis Benedictini, quas adhuc Archidiaconi in poſſeſſionẽ ducunt, lautius enim ſoluunt. vt refert Choppin. approbationem Greg. XI. Iurium Archidiaconatus Senonenſis *de ſac. polit. l.1. t.8. n.16.* vt ipſi Archidiacono vna auri, & duobus Canonicis quos ſecum ducit, duæ argenti marchę ſoluantur. ſed an id hodie à Concil. Triden. *ſeſſ.24. cap.14.* & conſt. Pij V. *incip. dudum.* probetur; præſertim cum Archidiaconi nunc etiam in inſtitutionibus ſuas taxas in vſus ſuos vertendas, exigant; an verò ſpectet ad conſuetudines quas Alexand. III. *in cap.2. extra de exceſſ. prælat.* à Preſbyteris in Eccleſijs ſuorum Archidiaconatuum debitas conſeruari plenariè mandat; ipſi examinent. Collegia porrò & Capitula paſſim collegas in poſſeſſionem mittunt, ac titulum admittunt à patronis fortè datum, quod eſt vice Canonicæ inſtitutionis: niſi ſicubi fortè, in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarunt ſua iura inſtitutionis præſeruari, vt Hooch-ſtratæ.

4 Inſtitutio Archidiaconorum de iure differt ab ea quę eſt de conſuetudine.

5 Cæterùm orta inter Epiſcopum Atrebatenſ. & Abbatem S. Vedaſti controuerſia ſuper electione approbatorum ab examinatoribus ad paſtoratum † in concurſu, ſuſtinente Epiſcopo, Archidiacono competere in ijs inſtitutionem, adeoque ſibi electionem; iuxta *c.8.§.ſi verò iuris patronat. Eccl.§. cum verò inſtitutio ab alio quam Epiſcopo, ſ.24.* Triden. ſaltem ob nominis æquiuoci diuerſas ſignificationes interpretationem eius petendam; & Abbate è contrario, caſum eſſe planum & terminos Concilij ſine obſcuritate: à Concilio ſecreto decretum fuit 22. *Martij* 1589. vt Concilium Trid. obſeruaretur, prout ſonat, adeoque Abbati ex approbatis electionem competere magis idonei, vbicumque inſtitutio collatiua tituli Epiſcopo competeret: taciteque decidebat, inſtitutionem vel adminiſtrationem vacantis parochialis quam Epiſcopus Archidiacono competere aſſerebat, nõ eſſe tituli collatiuam, prout *c. cum ſatis & ibi Panorm.* ne quidem per conſuetudinem velit induci poſſe, vt Archidiaconus inſtitutionem authoriſabilem concedat, niſi ex delegatione, vt accipit *gloſſ. in d.c. cum ſatis. c. ſi in plebibus. 63. diſtinct & ſimilia*, & inſtitutionem Archidiaconi Panorm. executoriam vocat illius, quam facit Epiſcopus. *fauet c ad hæc. c. vt noſtrum, de offi. archid.* Itaque ſi Archidiaconus vi eius Vicarius, vel eius nomine, & delegatione quid facit; cenſebitur facere Epiſcopus, & ad eoſdem terminos redibitur.

An in parochialibus?

6 Epiſcopus non poteſt † examinare promotos ad Ordines aut beneficia à ſuo anteceſſore, niſi poſt promotionem aliqua cauſa ſuperuenerit, *vt in c. accepimus, de ætat. & qual. ord.* ſic & Card. declararunt, regularem ſemel examinatum, & idoneum repertum pro confeſſionibus audiendis, non debere ab eodem ordinario, ve etiam ſucceſſore rurſus examinari, *Serol. pr. p. 1. verb. Confeſſor §. 2.*

Nõ repetendum examen niſi ex noua cauſa.

7 Cui per examen quaſi inidoneo reperto † propter defectum litteraturæ datus eſt Coadiutor, fruſtrà ic dicitur vt ſe rurſus examini ſiſtat, cum priuatio ve ſimi-

ſimilis pœna irrogari ei non poſſit, ea ex cauſa, quod ſi idem Epiſcopus aliquos minus idoneos ordinauerit, eos ſuſpendere debet, *vt Cong. Concil. refert Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 85.*

Examinari non debet qui eſt notoriè literatus, vti nec de praxi examinantur, *Rebuff. in prax. benef. tit. de reſc. in for. paup. num. 3. 4.* qui gradus † in vniuerſitate ſuſcepe- runt; ne videatur irrogari ignominia Vniuerſitati. ſic & in Curia ſemel examinatus ad vnum ſimplex, non examinatur ad ſecundum ſimile. ſic & præſumitur idoneus ad ſimplex beneficium, qui ſacris eſt initiatus, *Gonçalez omnia ibid. num. 84. 86. 87. 88. 89.* niſi pro forma præſcribatur, *vt in c. 18. ſeſſ. 24. vbi teſt. eodem ibid. nu. 90. Cong. Concil.* nec Theologiæ, nec iuris Doctorem excuſat ab examine, quamuis in famoſa Vniuerſitate promotum. Quin vt quis dicatur idoneus ad beneficia, requirit 47. requiſita Cæſar. Lambert. *apud Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 109.* ſed dicit; *quis eſt hic, & laudabimus eum?* Oportet igitur hæc moraliter accipere, & iuxta humanos mores, non perinde ac ſi in Platonis Rep. ſententiam diceremus, qua de re Catonem Cicero reprehendebat. 8

Ceſſat examẽ in notoriè literato, & promotis in famoſa vniuerſ.

Ad Epiſcopum † de iure ſpectat collatio & inſtitutio omnium beneficiorum ſuæ diœceſis: adeo vt cùm decreto Concil. Triden. *ſeſſ. 24. c. 8.* mandetur inſtitutio pœnitentiarij & vnio præbendæ, quoties vacat officium adeoque præbenda; prouiſio ad ſolùm Epiſcopum ſpectet. *Cong. Concil. apud Riccium in prax. ep. deciſ. 555.* Papa tamen qui eſt vniuerſalis Epiſcopus, & Ordinarius Ordinariorum, conferre omnia beneficia poteſt per præuentionem vel reſeruationem. quæ tamen reſeruationes ſublatæ fuerunt à Concil. Baſilienſ. *vt diximus.* ſed id ipſum facile rurſus ſublatum à Curia, quæ non patienter ferre poterat ſublationem annatarum, cæterarumque vtilitatum, ex collationibus naſcentium. nam oportet vt Paſtor ſaltem lanam habeat ab ouibus quas paſcit. Hinc & pragmatica ſanctio in Gallia, 9

Ad Epiſcopum iure omnis inſtitutio pertinet.

illius reuocatio, & demum reſtauratio; ac denique Concordata Gallica, & Germanica, *quæ vtraque ad longum refert Piaſ.p.2.c.5.num.*10.*&*11.poſt longas contentiones nata ſunt. & Regulæ Cancell. tot reſeruationes generales & ſpeciales etiam nunc habent, vt quæ occurrente caſu facilè videri poſſunt, cum vbique extent.

10 Præterea reſeruata ſunt ſedi Apoſtolicæ per Pium V. vacantia † ob hæreſim, Confidentiam, non ſeruatam formam ab eo præſcriptam in collationibus curatorum, vel in reſignatorum & collatorum per Ordinarios, non obſeruata circa eas eius Conſtitut. vt priuilegij inſtar ſit: ſeu vt præfantur Reg. Canc. in fauorē reſidentiæ conceſſum: quod Ordinarius pro omnibus iure ei competentibus collationibus, alternis menſibus ſcilicet, Febr. April. Iun. Auguſt. Octobr. Decemb. eas nunc facere poſſit, ſi tamen in dioceſi ſua reſederit.

11 Dignus digniori † cedere debet, niſi tamen illius mores ſint magis noti & probati, *ex Cong. Concil.* & idoneus de eadem ciuitate vel gremio Eccleſiæ, vel ſi fuerit de genere fundatoris, magis idoneo externo præferri debet, *Piaſ. vbi ſupra nu.* 19. niſi ſit notabilis imparitas.

12 Quod ſi aliqua † ætas beneficio Collegiatæ Eccleſiæ annexa ſit, collatio ſecus facta erit irrita, *ſeſſ.*22.*c.*4.*in fin.* & Epiſcopus de non ſuſcipiendo Ordine vltra annum diſpenſare nequit, *ſeſſ.*7.*c.*12.

13 Quod tamen priuilegiū Alternatiuæ † ex Reg. 8. Cancel. non eſt ſimplex; ſed conditionatum & multis cautelis obnoxium, vt in ea videre eſt, & in Gonçales, qui in eam locupletem tractatum ſcripſit. At verò Concordata Germaniæ collatoribus concedunt alternatiuam ſimplicem & ſine reſtrictione, *§. placet etiam nobis quod per quamcumque.* Imprudenter ergo faciunt, qui cum vti poſſint alternatiua eorum concordatorum, acceptant alternatiuam Reg. Canc. minus validam, & qua non fulciantur iura magis valida. Enimuerò ſub Imperio comprehenſum eſſe, aut fuiſſe tempore dictorum concordatorum, non ſufficit ad probandum aliquem concordatis vti poſſe,

Priuilegium Alternatiuæ Cancel. & Cōcord. differt.

poſſe; quia non ſunt inita cum tota natione, ſed cum Frederico Reg. Rom. & quibuſdam tantùm Principibus illius nationis 18. Calend. April. 1448. Etſi dicatur in initio, nomine nationis Germanicæ iniri. Quia id eatenus tantùm obtinet, vt comprehendantur; id quod diſertè dicitur in *§. & ad finem.* Sic & in media Germania multæ Eccleſiæ ea Concordata non acceptarunt, quod habeant ampliora priuilegia, vt Herbipolenſ. & Bambergenſis & aliæ. & in ditionibus Belgicis etiam non eſſe vnquam acceptata practici noſtri aſſerunt: neque à Principibus neque à Prælatis, ſed tantùm à Cameracenſi, Traiectenſ. & Niuellenſ. Quod ipſum tamen de Cameracen. diſputatum ſcio, ſed Traiectenſ. & Niuellenſ. Eccleſiæ immediatè ſunt, pro parte ſaltem fundationis Imperatoriæ, vt non difficilè ſit creditu præ alijs ea concordata ab ijs acceptata. Maximilianus literis Epiſcopo Leodienſi ſcriptis 11. Iulij 1518. mandauit per dioceſim Leodienſem Concordata ſeruari, & ſecus prouiſos tanquam intruſos eijci. Qui igitur non docent de expreſſa acceptatione Concordatorum vel tacita, (quæ ex obſeruãtia ſubſecuta vt plurimùm ſolet argui, nam quod videmus obſeruari, ſolet eſſe actum inter partes & conuentum, *l. quadam, in fine, ff. de reb. dub. cum de interp. ff. de legibus, cum ſimilib.*) non poſſunt ijs gaudere. Sed an nunc etiam ea poſſint acceptare comprehenſi ſub Imperio? dubium mouet *d. §. & ad finem, verb. tempus congruum habeant acceptandi,* (Quod vtique congruum videtur effluxiſſe;) *& durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.* Quæ videntur contraria, ſed neutra loquuntur de re tota: vltima de ſede tantum Apoſtolica, priora ad effectum primæ publicationis, & vt ſtatim innoteſcere poſſent, & tempeſtiue antequam currere inciperent acceptari. Quid ergo? nulla clauſula eſt præſcriptiua temporis, intra quod debeant acceptari, & tamen acceptandi facultas datur; erit ea ergo perpetua, *c. decet, c. indultum, de Reg. iur. in 6.*

DE CLERICO ÆGROTO.

1 Coadiutori ſumptus præbendi.

COadiutores ex coadiuti beneficio ſumptus † recipiant moderatos, *c.vn.de Cler.ægro.in 6.* pro ſufficienti tamen victu, *Trid.c.6.ſeſſ.21.* non verò tota temporalitas eis relinqui debet, reſeruata tantùm penſione Coadiuto: nam hic (ſi non ob vitia, aut in ipſa temporalium adminiſtratione defectum, *cap.1.3.4.extra.hoc tit.c.vn.§. præbenti,hoc tit.in 6.* accipit Coadiutorem) egere † nō debet, & competentia tantùm Coadiutori danda eſt, quippe

Ita ne coadiutus egeat.

Turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes.

Sic enim Coadiutor temporalis, ſcilicet, ſine futura ſucceſſione in Eccleſiæ fauorem datur, vt afflictioni, ægritudinis animi, vel corporis, ea afflictio addenda non ſit, vt prouentibus priuetur, vltra quam onus beneficij requirat: ſcilicet, vt Coadiutor munus obiens, ſuſtentationem neceſſariam recipiat; non verò huic detur totum, ne neceſſitati coadiuti fortè ſupereſſe nō poſſit. ſi fructus vtrique non ſufficiunt, prouidendum primo coadiuto; quod deeſt coadiutori, ſupplendum à parochianis. Coadiutoria autem cum ſucceſſione datur in gratiam Coadiutoris: ideoque prohibita † eſt. *ſeſſ.26.c.7.* niſi grauiſſima ex cauſa, & neceſſaria vel Eccleſię vtili, per ſummū Pontificem cognita, & de tali perſona in qua omnia concurrant, quæ in coadiuto requiruntur, ne ſacræ dignitatis apex ius putetur hæreditarium, cùm ſola Dei benignitate erogandum ſit. *Choppin.de ſac.polit.l.1.tit.2.num.*18. Sicut hæreditariæ ſucceſſionis ſignum in Gallia Regis primogenito nomen dat Delphinus; Romanis olim Cæſar; hodie Germanis Rex Romanorum; Caſtilienſibus Princeps Aſturiarum; Anglis, Walliæ; Schotis, Cumbriæ præfectus. Sed hæc publicam rem cum natura iuuant; quia ſi filius, & primogenitus, ergo hæres

2 Dandus ſine ſucceſſione.

& Re-

& Regni: non ex eodem fonte procedit hæc vox, *hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Nunquam ergo eiuſmodi Coadiutoriæ filijs danturin beneficijs vel eccleſijs, in quibus patres ſunt Beneficiati, *Trid.ſ.25.c.25.* ſi tamen Ordinarij aut Capitula teſtentur, vtiles Eccleſiæ fore, etiam poſt Trid. hodie conceduntur à Papa, ſolo tamen, cum futura ſucceſſione, *Gonçalez ad Reg.8.Cancel.gl.5.§.9.n.48. & 91.* Sic etiam in gratiam Eccleſiarum, ne quid illæ vel animæ, ſi curatæ erant, dum vacant, detrimenti caperent, inuentæ ſunt Commendæ, in ſex tamen tantum menſes, *c.nemo, de præb.in 6.* quod pijſſime obſeruaſſe ſcribitur Nicolaus III. ſed poſt auaritia vertit in perpetuas, quibus nihil frequentius eſt in Galliâ: vnde infinita malorum in Clero & populo ſemina, ob quas vtpote toto genere odioſas cum vetitum ſit arare in boue & aſino, & non minus monſtrum eſſe videantur, quam quod Horat. amicis ridendum proponit;

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere ſi velit, &c.

Ad quæ, inquam, ſperandum eſt Pontifices † aliquando oculos conuerſuros. Neque enim ſufficit ſub obtentu indulti, etiam Pontificij abuſum admitti: quem, olim ſuo iure, & ſuo Marte ſuſtinebant Henrici & Friderici Impp, non enim ſatis eſt ſi authoritas Pontificis ſeruetur, & ſub ea pelle in gregem Chriſti ſæuiatur. Anno 1617. Reuerendiſſimus Coſpeau Epiſcopus Airenſ. præſentibus Cardinalibus Sourdio & Guiſio, alijſque ab ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, luculenta oratione hos abuſus Regi propoſuit, vt medicinam adferret, ſi in prærupto adeo malo cauterio opus non ſit; ne impoſterum Eccleſiæ quæ ei Patres dare debet, infantes dentur, imo embriones nondum nati aut formati, qui Eccleſiam quam regere debent, imo lucem nondum viderunt; nondum per lauacrum inter Chriſti oues recepti ſunt, & iam mitra, pedo & baculo Paſtorali donati, vt oues Chriſti regant;

3 Cōmendæ noxiæ.

Dum dubitat natura virum, faciatue puellam,
viris præficiuntur.

Atque vtinam, extra Galliam non contingant ſimilia. Qualiter refert inauditam antea Commendam, ad ſex menſes datam fuiſſe omnium beneficiorum totius orbis à Paulo III. anno 1535. Hyppolito de Medicis Cardinali Gonçalez *ad Reg.8. Cancell.gl.5.§.8.n.46.* Certè ſummis laudibus digni ſunt Belgicæ noſtræ Principes, qui huiuſmodi Commendas non concedunt, & nullis regularès dignitates non profeſſis hîc cōferunt; quin adeo religiosâ circūſpectione vtuntur toto indulto ſuo, quoad nominationē ad omnes primas dignitates, vt ipſæ Eccleſiæ ſperare non poſſent à Cleri electione meliorem ſortem, quā à nominatione Principali. Prout Conc. Lateran. vlt. *ſ.9.c.3.*
4 Commendas monaſteriorum vllatenus dare vetuit. In Brabantia † autem noſtrâ Ordines iam olim à Principibus ſuis ſtipulati ſunt, quod nec ipſi vllas dignitates in Commendam darent, aut permitterent vllatenus: ſummo profecto Reip. bono, *Lætus introit. ar.56. & Car. V. interpretatio facta 1536. 20. Iunij.* In Burgundia quidem audimus nōnihil ab huiuſmodi voto deflecti, ex vitio vicini aeris.

In Brab. interdictæ.

5 Epiſcopi coadiutori † quæ competant facultates & inſignia pontificalia, tam reſpectu Epiſcopi quam Capituli & populi, declarauit S. Cong. *vt habet Proſper in notis ad Quar. V. Arch. auctor. nu.12.*

NE SEDE VACANTE, &c.

De iure vacante ſede transferebatur adminiſtratio
1 in † Capitulum, illudque per ſe totum exercere poterat, *Abbas in c. irrefragabili, de offic. ord.* Sed quia
Segnius expediunt commiſſa negotia plures;
hodie Concil. Trident. mandat, infra octiduum ſtatui Vicarium ſeu Officialem † & œconomum vnum, vel plures *ſ.24.c.16.* Quod octiduum currit à die ſcientiæ vacationis, etiam per translationem, etiam nondum adepta poſſeſſione: *ex Cong. Conc. Quar. V. Capit. q.12.*

Capitulū ſede vac. adminiſtrat. Vicarium cōſtituit.

2

Vica-

Vicarius autem vnicus † eligendus eſt, niſi ſecus permittit conſuetudo, præſertim immemorabilis, *Cong. Conc.* 31. *April.* 1592. *Quar. ibid.* quod ſi alioquin per diſcordiam plures eligantur, magis idoneus, & habens qualitates Concilij, remanere debet, cæteris remotis, *ex Cong. Concil. Quar. ibid.* & ſi non ſit doctor in actu deputationis, poteſt Capitulum ei dare conſultorem doctorem, vt Leo X. decreuit; quod alibi diximus, vt iudex electus non iuriſperitus teneatur aſſumere Iuriſconſultum & eius reſolutiones ſequi. *Quar. vbi ſupra q. 6.* & de gremio ipſius Capituli eligi debet, ſi quis ſit idoneus, *ex Cong. Concil. Quar. ibid.* Nihilominus Capitulum, *ſ.* 7. *c.* 10. vel Vicarij, ſeu quicunque in iuriſdictione Epiſcopi ſuccedunt, *ſ.* 23. *c.* 10. intra annum † dimiſſorias ordinandis dare non poſſunt, niſi fortè arctatis ratione beneficij habiti vel acquirendi, etiamſi Capitulum habeat territorium diſtinctum & exemptum ob immemorabilem poſſeſſionem, & ſint iudices Ordinarij, *ex Cong. Concil. Quar. vbi ſupra q.* 10. ne quidem ad tonſuram, quæ ſecundum Canoniſtas ordo eſt, ſaltem ad illius regulas ſpectat, *ibid.* & facultas diſpenſandi ſuper interſtitijs, poſt annum ad Capitulum, ſeu Vicarium ſpectat, *ex Cong. Con. Quar. ibid.* & ordinatus contra d. c. 10. Clericali priuilegio non gaudet: non tamen ipſo iure amittit beneficium, etſi id ſine Clericali priuilegio haberi non poteſt, ſed per ſententiam, *poſt Nauar. Quar. ibid.* At vero per *c.* 20. §. *ad hæc. ſ.* 24. *Trid.* vt alias diximus, non excludi Vicarium ſeu Officialem Epiſcopi; ita nec ipſum Capitulum, aut quem Vicarium deputauit Capitulum excluditur: quia non ſunt inferiores Prælati, ſed funguntur ipſa iuriſdictione Epiſcopi, *Quar. V. Capitulum q.* 5.

Eumque vnicum.

2 Qui intra annũ non dat dimiſſorias.

Officiales † vt cæteri *ſeſ.* 24. *c.* 16. ſede vacante à Capitulo conſtituti, nouo Epiſcopo rerum geſtarum rationem reddere tenentur, *d. c.* 16. ſed Officiales ab Epiſcopis conſtituti ad nullum ſyndicatum tenentur, Greg. XIII. in Bulla anno 1578. *quam refert M. Anton. Gen. in prax. c.* 59.

3 Rationẽ ſucceſſori redd.t.

4 Amoueri à Capit. nequit. Conſtitutus † Vicarius amoueri non poteſt, niſi graui ex cauſa, & ex cauſa à Cong. Epiſcoporum approbanda, vt ſæpius ea cenſuit, *Quar.l.c.* ſed credo hîc non obtinere eum recurſum. Veruntamen per Vicarij conſtitutionem non continuo ceſſat officium vel ſolicitudo Capituli, ne Eccleſiæ libertas vel iuriſdictio imminuatur, *vt conſtat ex epiſtola Clem.VIII. relata à Quar. vbi ſup.* ſimiliter prouidet Capitulum, vbi Vicarius allegatur ſuſpectus.

5 Et ſi electio † apud Capituli ſuperiorem, quod non omnes fuerint vocati, ſeu alia ex cauſa irritatur, rurſus Capitulum eliget, *ex Cong. Conc. Quar. loc. cit. in fin.* poteſt tamen ad certum tantum tempus ſtatui Vicarius, *ibid.*

6 Capit. beneficia nō confert. Enimuero Capitulum, † non ſuccedit in collatione beneficiorum, *c.2. h.t.* & ſpecialiter Pius V. *Conſt. inc. Sanctiſſimus* declarauit, omnē omninò prouiſionem reſeruandam eſſe futuro ſucceſſori: quippe inſtar fructus ſe habet; atqui fructus ſucceſſori debentur. An vero etiam collatio quæ iure deuoluto Epiſcopo competit, ſucceſſori reſeruanda ſit de iure, ſatis problematicè controuertitur; & Quar. *vbi ſup. q.9.* putat eam difficultatem nunc eſſe extricatam, propter dictam Pij conſtitutionem generaliter loquentem. At verò facilè dici poteſt, diſtinctionem ex alijs iuris locis aut ipſa ratione ſuppleri poſſe: nec eſſe

7 Niſi iure deuoluto. eandem rationem in collatione iure deuoluto † competente, quæ eſt in ea, quæ ſuo iure Epiſcopo competit; illa enim vt fructus ex ea dignitate naſcitur; hæc ex accidenti prouenit, ſcilicet inferiorum negligentia; ad quam ſupplendam, eiuſmodi deuolutio inuenta eſt, quæ per huiuſmodi reſeruationem augeſcit. Sic & Capitulum inſtituit

8 Inſtituit præſentatos. præſentatos à patronis † *c.1. de inſt. in 6.* & electiones confirmat. Itaque ſi electio ſpectat ad Capitulum, confirmatio ad Epiſcopum; Capitulum eliget iure Capitulari, & confirmabit iure Epiſcopali †: *vti deciſum eſt in l. ſi Con-*

9 Etiam à ſe. *ſul. ff. de adopt.* vbi filius familias Conſul apud ſemetipſum emancipari, vel in adoptionem dari poteſt. Sic & iura quædam funeralia à Capitulo ſancita, non inutiliter à Vicariatu, qui à Capitulo conſtitutus erat, & eorum ſinguli

guli Capitulares erant, non tamen inutiliter confirmata eſſe cenſeo: etſi eorum commodum verteretur; nam idem accidit in caſu dictæ *l. ſi Conſul.* Fateor tamen facilius eiuſmodi iudicium à ſuperioribus euerti poſſe.

DE HIS QVÆ FIVNT A PRÆLATIS ſine conſenſu Capituli.

MOnarchia in publico regimine alijs præſtat, ſi aliquibus retinaculis conſtringatur; ne plenitudo poteſtatis in tyrannidē labi poſſit. Vnde & olim in liberrimo Germanorum populo, quos nunc Tungros, nunc Germanos vocatos refert Tacit. *de Mor. German.* (magno honore noſtræ gentis quæ totam nationem indigetarit.) Reges & Principes habuerint, ſed reſtrictâ poteſtate, teſte ibid. Tacit. *Reges,* inquit, *ex nobilitate, Duces ex virtute ſumunt: nec Regibus infinita aut libera poteſtas, & ducis exemplo potius quam imperio. ſi prompti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant, admiratione præſunt. Cæterum neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem, niſi Sacerdotibus permiſſum, non quaſi in pœnam, nec Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt. De minoribus rebus Principes conſultant, de maioribus omnes: ita tamen, vt ea quoque quorum penes plebem arbitrium eſt, apud Principes pertractent.* & idem Tacit. *hiſt. l. 5. ſibi non tributa, ſed virtutes & viros indici, proximum id libertati, imo idipſum ferè quod ante ſuis præſtabant.* idem Tacit. *de Mor. Ger. definitur & numerus, centeni ex ſingulis pagis ſunt, idque ipſum inter ſuos vocantur, & quod primo numerus fuit, iam nomen & honor eſt.* Bone Deus quam prope abſunt hæc à lætis introit. Duc. Brab. & præſertim qui pauca ſæcula ſuperant! In politia ſacra, ne qui præſunt, quod lubet, licere putent, & in Clero dominentur, Capituli conuentuſue ſui conſenſum in his, in illis conſilium tantum adhibere à iure iubentur.

Itaque

1 Itaque Epiſcopus in condendis ſtatutis † conſilium debet adhibere Capituli, non tenetur tamen ſequi, *vt Sac. Cong. reſpondit apud Piaſ. in pr. p. 2. c. 2. n. 8.* nec eget Romanâ cenſurâ, vti Concil. Prouinc. *Piaſ. ibid. ex Cong. Conc.* Capitulum etiam conſtitutiones & conſuetudines approbatas immutare, vel nouas inducere ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt, *c. cum conſuetudinis, extra de Conſuet.* Epiſcopus etiam in ſtatutis condendis parcus ſit, quia corruptiſſimæ reip. indicium plurimæ leges: ſat multa, ſat bene conſtituta ſunt, ſi ſat bene obſeruari curentur. Et in iudicanda

In condẽdis ſtatutis Epiſcopus Cap. conſilium adhibet.

2 perſona † Capitulari, debet adhibere duos à Capitulo quotannis deputandos, & vlterius procedere, *iuxta c. 6. ſ. 25.* ſi tantum ad capturam procedit, debet dare Carceres in ſua domo, *Cong. Conc.* ſed ſi Capitulum deputare negligat poſt monitionem, Epiſcopus ſolus poteſt procedere, *ex declaratione S. Cong. Piaſ. ibid. n. 9.* Verum deputatio procuratoris fiſcalis, etiam hoc caſu ſpectat ad Epiſcopum abſque conſilio Capituli, *ex Cong. Conc. Serol. V. fiſcus* §. 3. Quod c. 6. non in grauibus tantum, ſed & leuibus etiam, vbi ſine forma iudicij proceditur, obtinet ſine diſtinctione, *Riccius in prax. Epiſc. dec. 566.* Et quæ huc ſpectãt *ſupra ad tit. de off. ord.* latius complexus ſum. Pro Principe autem nullo caſu exigi poteſt à Clero aliquod ſubſidium ſeu donatiuum, niſi ipſe Clerus conſentiat, penes quem etiam eſt arbitrium quantum offerre, *ex Cong. Concil. Piaſ. ibid.* In Bulla Cœnæ, diſertè decimæ, & quæcumque onera Clero imponi vetantur abſque licentia Papæ.

Conſenſum in iudicãda perſona Capitulari.

3 Quandocumque † Epiſcopus aliquid Capitulo proponere vult, nec ad ſuum, nec ad ſuorum commodum ſpectans, poteſt ipſe Capitulum, in loco tamen capitulari, conuocare, vota exquirere, & iuxta ea concludere: alias id ij faciunt, ad quos alioquin ſpectat: nec admittitur Epiſcopi Vicarius, *Trid. ſ. 25. c. 6.* niſi forte præſes Capituli fuerit Vicarius: tunc enim non hac, ſed illa qualitate, cum hæc impedimento non eſt, id facit.

Qualiter Epiſcopus Capitulo proponat.

D I

DE HIS QVÆ FIVNT A MAIORI parte Capituli.

Populi Imperium, inquit Tacit. *l.6. Ann. iuxta libertatem: paucorum dominatio Regiæ libidini propior eſt.* Non ergo ſperni debent congregationes Capitulorum, & Conuentuum, ne quidem quaſi multorum capitum, adeoq; ſententiarum ſint: id ipſum enim laudabile, ſi cum ratione, non amore contentionis ſcindantur ſtudia in contraria: modo inquam inſtar vulpium Sampſonis colligatæ maneant caudę, quibus vtilitatem communem concludant. Diſputando enim eruitur veritas; quæ in ſtatu hoc humano ſæpe obſcura eſt. Quid ni enim de his ita ſentiamus, ſi ſacræ literæ tradant, Angelos præſides Iſraelitarum & Perſarum diu multumque contendiſſe, an in captiuitate manerent Iſraelitæ, an ſuæ libertati & patriæ reſtituerentur; etſi vtrique gloriam Dei, & humani generis ſalutem ſpectarent? quamuis ipſi videant ſemper faciem Dei beatificam & ſcientificam, non vt nos in ſpeculo & ænigmate: vt licuerit Ethnico ad imitationem ludere,

Mulciber à Grais; pro Troiâ ſtabat Apollo.

Nihil eſt periculoſius, quam aliorum conſilia ita contemnere, vt audire vel expendere nolis; ſed ſoli tibi fidere velis. vnde Tacit. *l.1. Hiſt.* Galbæ interitum præfecto Laconi ex parte adſcribit, quod *quadam indicia erumpentis ſeditionis apud aures Galbæ eluſit, ignarus militarium animorum, conſiliiq;, quamuis egregii, quod non ipſe afferret, inimicus, & aduerſus peritos peruicax.* Idem in vita Agric. *Nec aliud,* inquit, *aduerſus validiſſimas gentes* (Britannos) *pro nobis* (Romanis) *vtilius, quam quod in commune non conſulunt.*

Rarum quidem eſt vt omnes qui in collegio ſunt, eiuſdem ſint opinionis: ne ergo res communes infectæ maneant, quod maiori parti placuit, exequendum eſt. Et hanc maiorem † partē vult Serola dici *pr.p.1.V. Capitulum.* §.13. reſpectu totius, non reſpectu minoris numeri. v. g. ſint

1 Maior pars quæ dicatur.

ſint 12. Canonici, 3. eligant Titium, 3. Seium, 6. Sempronium, nulla iſtarũ diceretur maior pars, ſed oporteret vt ab vno latere ſtarent ſeptẽ ſaltem, *iuxta illũ, & quos allegat.* ſed certe hæc opinio in labyrinthum ducit: quid enim ſi omnes maneant propoſiti tenaces? non ad ſingulos leuis etiam momenti actus inſtar Cardinalium Papam eligentium in conclaue includi poſſunt, donec conuenerint. Adeoque in Collegijs paſſim vſu obtinuit, vt quod maior numerus non quidem reſpectu totius, ſed minoris partis decreuerit, ratum ſit, & plenum habeat vigorem: & certe planior eſt intellectus, vt comparatio partium inter ſe fiat: ſic verisimilius fit comparatio partis ad partem, cum dicimus maior eſt ſanior pars; nam ſanior dici nequit reſpectu totius: quãdo enim omnes omnino, qui reſpectu totius corporis ſaniores cenſebuntur, ab vna parte ſtabunt? In electione tamen Monialium, aliam opinionem ſecuta eſt S. Cong. *vt diximus ſupra de elect.*

Quicunque in Cathedrali vel Collegiata ſæculari vel regulari prouiſus eſt, & Subdiaconus non fuerit, etiam alijs concedentibus vocem in Capitulo habere non poteſt, *Concil. Trid. ſ.22. c.4.* quod ſi tamen Ordinis inſtitut. id permittant, ijs Concilium non derogat, *ex Cong. Conci. Azor. inſt. Mor. l.12. c.8. q.13.*

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA ſine diminutione conferantur.

1 OLim † penſiones non innotuerant, vt nunc ſunt frequentiſſimæ: vnde earum ratio ad nouum ius referenda eſt, eò amplius, quod magis ex ſtylo Romanæ curiæ natæ ſint, quam ex diſpoſitione alicuius Canonis, cũ potius ſint contra Canones, *vt h.t.* exceptis certis caſibus. De penſionibus præclarum tractatum ſcripſit Gigas & 2 Azor. *Inſt. Mor. p.2. l.8. c.5. vſque ad finem libri,* alijque.

Acceſſus & regreſſus aboliti. Conc. Trid. *ſ.25. c.7.* omnes acceſſus † & regreſſus in quodcumque beneficium, & in quibuſcumque perſonis damnat & fieri prohibet. etiã de conſenſu cõceſſos ver...

ſuſpen-

ſuſpendi, extendi, transferri. etiam antea Max. & Philip. *an.*1485.12. *Sep.in l.edict. fol.* 205. vetuerant huiuſmodi diplomata hîc recipi, inflictâ inſuper impetrantibus pœnâ inhabilitatis ad beneficia in his ditionibus obtinenda impoſterum. Porro Paul. IV. & Pius V. *in Conſt. inc. Romani. vt refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 1. *t.* 10. *c.* 8. *Azor. inſt. Mor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 21. *q.* 3. omnes ante conceſſos acceſſus regreſſus ex integro abolent; non tamen deſierunt regreſſus ad beneficia reſignata, ſi penſionarius non ſoluit † penſionē: quos Azor. *vbi ſup. q.* 5. negat d. c. 7. *ſ.* 25. comprehendi, nec illos qui iuris ſunt, *vt in c. ſi beneficia de præb. in* 6. ſed tamen dicta edicta Max. & Phil. indiſtincte loquuntur, & Margareta regens 27. *Auguſti* 1563. *per litteras publicatas in Conc. Brab.* 2. *Sept.* vetuit dari placitum pro penſionibus reſeruatis ſuper beneficijs curatis: Excepto caſu, † quo ob morbū aut ſenium reſignanti ea reſeruantur: tametſi ante in Concil. Brab. 17. *Iunij* 1545. reſolutum fuiſſet, dandum placitum ſuper tali penſione, dum non excederet fructuum medietatem. Quare penſiones ſuper † beneficio curato conſtitutæ improbantur ſimpliciter in Gallia, ſi ſint in gratiam tertij: ſed reſignatarius eam exceptionē reſignanti opponere non poteſt, ne ea malæ fidei patrocinetur, ſed aut ſoluere tenetur aut retrocedere. *Charond. Reſp. l.* 1. *Reſ.* 24. 25. 26. *Ann. Rob. l.* 1. *Rer. iudic. c.* 7. vbi ſolere ita Senatum iudicare refert, in quo cap. multa ſunt quæ circa penſiones forum recepit. Penſiones quoq; non debent reſeruari in diminutionem monaſteriorum & Eccleſiarum regularium, *Leo X. in Conc. Lateran. P. Matth. Sep. Dec. l.* 1. *t.* 13. *c.* 1.

3 Etiā penſione non ſoluta.

4 Penſio ſuper curato, ſi non ob morbū aut ſenium in Belgio inhibita.

5 Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet.

Penſionem habere laici & cœlibatum non colentes, nō poſſunt; & facultates penſiones in alios trāsferendi † ſublatæ ſunt à Pio V. 5. *Id. Sept.* 1568. *P. Matth. in Sep. Dec. l.* 1. *t.* 13. *& de edictis.* Azor. *Inſt. Mor. p.* 2. *l.* 8. *c.* 11. *qu.* 2. aſſerit eas nunc non niſi Cardinalibus, & magna meritis concedi: alioqui translatio penſionis iure nunquam potuit fieri ſine Pontificis authoritate, *Azor. d. c.* 11. *q.* 2. Sed quæritur, an qui reſignat beneficium ſub penſione ritè confirmatâ,

6 Penſionū tranſlationes ſublatæ.

7 profeſſurus † vult cedere monaſterio eam penſionem, reſignatario neſcio vel inuito, an comprehendatur ſub ea conſtitutione? Et certè ſi huiuſmodi conſtitutiones in proprijs terminis accipiendæ ſunt, intelligentur tantum de morte naturali, poſtquam non debeant prorogari alijue dari: ſed tamen cum profeſſio ſit mors ciuilis, faciatque vacare beneficium, adeoque penſionem beneficio impoſitã, quæ eius naturam imbibit, eadem ratio eſſe videbitur, ne reſignatario inuito prorogetur, *Gigas de penſ. q.57. Azor. Inſt. Mor. p.2.l.8.t.10.q.3.& d. edict. vetatur.*

Etiam in profeſſu io.

8 Penſio etiam imponi † non poteſt Canonicatui Cathedrali, cuius prouentus non ſunt maiores centum ducatis, *ita poſt Parſ. Piaſ. pr. p.2.c.5.n.25.* neque in ijs quæ 24. aureos non excedunt, aut alijs, niſi tantum beneficiario remaneat, vt commodè onera beneficij ſuſtinere poſſit, *arg. c. de Monachis, c. cauſam, de præbendis.* qua eadem ratione Concil. Trid. diſertè vetuit Eccleſias Cathed. quarum reditus ſummam aureorum mille, & parochiales aureorum centum non ſuperant, penſionibus grauari, *ſ.24.c.13.*

Penſio ſuper canonicatu Cath. non licet ſi ſit minor 100. duc. nec ſuper alio beneficio minore 24. duc.

Vtpote cum ſi infra eam ſummam eatur, defuturum ſit cõgruæ beneficiatorum ſuſtentationi; quæ qualis eſſe debeat, alibi diximus. Nec tamen facile durare poteſt æſtimatio in pecunia conſtituta, vtpote cuius valor indies mutatur. Sic ab anno 1564. quo habitum eſt Conc. Trid. in his ſaltẽ ditionibus aureorum valor in duplum excreuit. Olim anno 1228. Pariſienſes Theologi & iuriſconſulti ſimul dicuntur reſoluiſſe beneficium reddens 45. aureos ad vitam Clerici ſufficere; ſed interim & mores & valor monetę incomparabilem mutationem receperunt. quanquam *anno* 1608. Cong. Concil. Epiſcopo Antuerp. reſcripſit, adhuc aſſignationem congruæ portionis Vicarij non debere excedere taxam per Conſt. Pij V. ſtatutam, quamuis tot anni elapſi, & tanta rerum mutatio facta ſit. Porro exceſſiua † penſio ſit, necne: minui debeat,
9 nec non; tota quæſtio, non ad ſæcularem, ſed Eccleſiaſticum iudicem ſpectat. *Ant. Faber. in Cod. l.3.t.12. def.30.*

Exceſſiua à iudice eccl. moderanda.

Ante

Ante annos paucos inſignis incidit controuerſia circa penſiones plura capita complectens, in qua plures Theologi & Iuriſconſulti opinionem ſuam dixerunt. Quæſtiones quia hodiernæ ſunt, ſtatui hic inſerere, & quid tum ad eas reſpondi. boni conſulet lector ſi in his inſtitutum noſtrum longior ſermo nonnihil prætergrediatur.

Controuerſia prima.

VTrum perſuaderi debeat ſuis Celſitudinibus Belgij Principibus, vt permittatur Prælatis Abbatiarum Belgicarum non obſtante in contrarium conſuetudine expeditiones confirmationum ſuarum ſumere, poſthac in Curia Romana, prout abhinc tribus annis, ab officiarijs ſuæ Sanctitatis prætenditur fieri debere?

Videtur quod ſicut propoſitio dubij quippiam nouum à ſuis Celſitudinibus inductum habet, aliquid etiã nouitatis ab officiarijs Curiæ Romanæ proponitur: Si enim ante hac prædictæ Abbatiæ non erant conſuetæ onerari penſionibus, mirum non eſt quod dum ijs onerari cœperunt, dicti officiarij prælatorum confirmationẽ in Curia Romana expediri debere cõtenderint, ratione penſionũ ibidem cõfirmandarum: quia ex ſtylo dictæ Curiæ natum eſt, quod ſolus Pontifex penſiones imponat, non vero ab Ordinarijs impoſitæ in ea confirmantur, ſed de nouo cõcedũtur, Rebuff. *in prax. benef. l.* 1. *de reſeruat. n.* 17. vbi dicit Alex. VI. id ſtatuiſſe, adeoq; eiuſmodi collationes, ſi ijs annexę ſint penſiones, ibidẽ eſſe expediẽdas. alioqui collatio ſeu Abbatũ cõfirmatio, & penſionis impoſitio ſunt actus diuidui, adeo quod ab Ordinario illas conferri, & à Pontifice penſionẽ imponi poſſe, ſit aſſerendũ. *Et ita decretũ eſt in Cõcilio Pariſienſi profeſto Natiuitatis* 1506. *Chopp. de ſac. polit l.* 3. *tit.* 2. *n.* 16. Videtur ꝙ etiã à pleriſq; Principibus, & nominatim à Regib. Franciæ, imo, vt quidã volũt à S. Ludouico, an. 1267. Carolo VI. an. 1365. 1388. Statibus Franciæ & Parlaméto Pariſienſi an. 1418. Carolo VII. an. 1439. Ludouico XI. an. 1478. conſilio dicti Parlamenti edictis

& conſtitutionibus ſancitum ſit, ne qui ſubditorum re-
iectis antiquis decretis, & inueteratis conſuetudinibu
Apoſtolicis eiuſmodi nouitatibus adhærerent; nihilom
nus ſatius eſſe de mandato Principum, ſuper ijs ab Agen
tibus Pontificem informari, & ad id oportuna remed
requiri: nam authoritate Principum prouidere velle, r
eſſet magnæ conſequentiæ. prout ſtatuta dictorum R
gum ſæpe tumultus ſeditioſos excitarunt, & vt à pleriſ
ſcriptoribus obſeruatum, deplorãdam calamitatem tu
populo, tum Regibus attulerunt. & hic modus Princ
pem ita pium & de Romana Eccleſia benemeritum, vt e
ſua Celſitudo, maximè decet, *Ioann. Azorius Lorcitanus In*
Mor. p. 2. l. 8. c. 4. q. 2.

Controuerſia ſecunda.

VTrum penſiones temporales à ſuis Celſitudinib
reſeruatas ſuper Abbatijs ipſarum ditioni ſubiace
tibus, quas vulgo conſiſtoriales vocamus, vti ſunt S. V
daſti, Bertini, Audomari, & Petri in monte Blandinio,
ab Ordinario, ſed à Pontifice, vel in Curia Romana, d
putatis confirmari neceſſe ſit?

Quandoquidem prædictas Abbatias Conſiſtorial
eſſe, vt earundem Abbates Romæ confirmari ſolere co
ſtat, adeoq; iuriſdictioni Ordinariorum loci non ſubeſ
ſequitur Ordinariorum authoritatem ad penſionum,
inſtitutionem, vel confirmationem ſeſe non extendere
enim eſſet actus iuris Epiſcopalis, cui non ſubſunt præ
tæ Abbatiæ, adeoq; actus ſupra iuriſdictionem, & in n
ſubditos exercitus inualidus foret. Id autem ex eo ma
me cõfirmatur, quod ad iſtiuſmodi dignitates ſingula
cautio ſit præſcripta per Bonif. VIII. *in extrauag. iniunc*
de elect. in extrauag. commun. adeo quod etiamſi in Conc
datis Franciæ, *ad tit. de annatis*, quo ad aliorum beneficio
collationem, ſola Pontificis ſubſcriptio ſufficiat; hoc
men in beneficijs conſiſtorialibus locum non habet,
quorum collatione expediendæ ſunt litteræ Pontific
in forma & ſub plumbo, *Choppin. d. c. 3. t. 2. n. 15.* propter
n

non immerito penſiones aſſignatæ ſuper huiuſmodi beneficijs cenſentur in hoc participare ſuo modo naturam & qualitatem ſui ſubiecti, cuius quadantenus pars ſunt: & ideo pari ratione à ſua Sanctitate debere confirmari: ex eo magis, quod maioris authoritatis ſit penſionis impoſitio, quam beneficij collatio, vel confirmatio: hæ enim ſunt iuris communis, illæ contra, *tit. vt Eccleſiaſt. benef. ſine diminut. confer. &c.*

Controuerſia tertia.

VTrum penſiones reſernatæ ſuper Abbatijs, quarum Abbates non Romæ, ſed ab Ordinarijs confirmantur, ab ijſdem aut Generalibus Ordinum à quibus prælati confirmantur, ipſæ penſiones inſtitui nequeant?

Proxime dicta ratio pleriſque Doctorum ſuaſit, Epiſcopis (quãdoquidem ſe iuribus conformare, neq; ab ijs vti Pontifex ſeſe poſſiut exſoluere) imponendæ penſionis authoritatem negari, *Azor. d. l. 8. c. 6. verſ. extra omnem.* Quamuis alij cẽſuerint id ijs in tribus caſibus eſſe concedendum (qui ſoli etiam in prouiſionibus Pontificalibus, in Gallia ſunt recepti. *Rebuff. prax. benef. lib. 1. de reſeruat. n. 21. Duaren. de ſac. eccleſ. miniſt. l. 6. c. 4.*) ſcilicet reſignatione, tranſactione, permutatione, *Gomeſ. ad Reg. Cancel. in compend. vtriuſque ſignatur. §. eſt aduertendum quod licet inferiores à Papa.* Alij generaliter concedunt, ex quacumque iuſta cauſa Eccleſiæ manifeſte, vel probabiliter vtili, *Duaren. d. loc. Gigas de penſ. q. 6.* Cenſent alij quod per non vſum ipſi priuati ſint. *Rebuff. d. loc. Flamin. Pariſ. de confid. benef. q. 28. nu. 120. 121. 122.* Probabilior & magis vſitata in hiſce partibus opinio eſt, Epiſcopo non ſuper beneficijs, ſed Beneficiatis tantum penſionis impoſitionem concedi, *Azor. d. l. 8. c. 6. verſ. extra omnem.* Hinc ſequitur, penſiones hic propoſitas, ab Ordinarijs confirmari non poſſe, quibus, vt dictum eſt, poteſtas onerandi beneficia, conuentus vel dignitates omnimodo negatur, & penſiones ſuper beneficiatis impoſitas, ſtatim ab ipſorum obitu

 termi-

terminari, *c. niſi eſſent, extra de præbend. Azor. d. c. 6.* vbi de ſuarum Celſitudinum voluntate liquet, penſionem ad ipſius penſionarij vitam producendam eſſe, etiamſi prius Abbas decederet. Igitur ſecundum hanc ſententiam nihil Epiſcoporum authoritas facit ad iſtam intentionem. Opinio eorum qui tenent poteſtatem Epiſcoporum, ad tres caſus ſeſe protendere, etſi pro indubitata teneretur, vti probabilis eſt, tamen in his caſibus locum non habet. Aliaid concedens ex iuſta qualibet cauſa, etſi minus recepta, & quod per non vſum Epiſcopis adempta non eſſet ea facultas, tamen adhuc ex eiuſmodi aſſignatione euidentem, vel probabilem vtilitatem Eccleſiæ requirit, *Gig. d. q. 6. Oldrad. per eum citatus conſ. 226.* vel penſionarios quibus illę penſiones conſignantur, de eiſdem Eccleſijs bene meritos eſſe oportet. Cuius rei habenda ratio eſt, quia tametſi ſola Pontificis voluntas, & beneplacitum in dictis penſionibus ſufficit, *Duaren. d. c. 4.* hoc in Ordinarijs locum non habet, *Duar. ibid.* præſertim ſi penſionarij non ſint vitæ ſatis ædificatiuæ, & quibus quaſi in compenſationem alicuius obſequij ſæcularis, populus ijs eiuſmodi penſionem dari interpretatur, quo caſu ſcandali & ſimoniæ periculum ineſt. Quapropter ſecundum harum opinionum diuerſitatem, adhuc neceſſarius manet recurſus ad Curiam Romanam, vt ad conſueti ſtyli tenorem penſionum confirmationes expediantur.

Controuerſia quarta.

VTrum conſentire conueniat ſuas Celſ. vt corpora ſiue Collegia, quibus perpetua penſio indicitur, obligentur, quolibet quindecennio medietatem dictæ penſionis Romæ pendere, vti noniter prætendunt officiatij ſuæ Sanctitatis, quod antehac in his partibus inauditum?

Annatas de nouo non induci, ſed eas longo iam vſu receptas, patet ex temporibus Bonif. IX. vel ſecundũ alios Ioan. 22. (qui ex eiuſmodi annatis vigeſies quinquies centena

tena millia aureorum, in ærarium Eccleſiæ contulit, ingentem iſto ſæculo ſummam)imo in conformitatem beneficiorum, vbi penſiones ſummam viginti quatuor ducatorum excedunt, moris eſt annatas pendere. *Gigas de penſ. q. 26. n. 2.* & exinde per conſtitutionem Leonis X. vbi excedunt ſummam 12. ducatorum : adeo vt hoc à conſtitutionibus Apoſtolicis dependeat: quarum tamen ſenſus in præiudicium priuilegiorum indultorum, vel concordatorum non eſt torquendus, quorum fauore minora omnia huius patriæ beneficia infra ſummam viginti quatuor ducatorum æſtimantur, & ideo ſunt ab annatarum ſolutione libera. Hinc penſiones ſuper huiuſmodi beneficijs aſſignatæ ad annatas non tenerentur. *Azor. d. l. 5. c. 8.* abſurdum enim eſſet ipſum beneficium per priuilegia immune eſſe, & penſionem quæ pars illius eſt, annatam pendere, à maiori ad minus, *l. quæ de tota, de rei vind.* Quia tamen priuilegium hoc ſolum indirectè conceditur, ex eo nimirum, quod infra viginti quatuor ducatos, beneficia cenſeri poſſint, non vero ſimpliciter ſunt ab annatis immunia, videtur quod ſi penſio ſuper ijs aſſignata vigintiquatuor ducatos excedat, eo ipſo impetrantes priuilegio priuentur, & ob detectam rei veritatem legibus ordinarijs ſeſe conformare teneantur. Verum ſi beneficia; vel dignitates ſuper quibus penſiones imponuntur, dictis priuilegijs non comprehendantur, æquum eſt vt tenorem ſtyli Curiæ Romanæ ſequantur; qui ordinarie à corporibus vel Collegijs penſionem perpetuam impetrantibus ſingulis quindecennijs annatam exigit. Vti habent conſtitutiones Pauli II. & IV, quæ eiuſmodi quindecennia omnibus beneficijs, Collegijs, aut Capitulis perpetuo vnitis imponunt, *quas conſtitutiones refert & probat Azor. d. part. 2. l. 7. c. 13. P. Matth. S. D. l. 2. tit. 3. c. 4. & 7. vbi & alia ad annatas ſpectãtia.* Et prout etiam vſus habet, in bonis ſæcularibus tranſeuntibus ad manus mortuas; in quibus cum nõ intercedat vlla mutatio, tenẽtur conſtituere directo domino hominem vt lo-

 quun-

quuntur, viuentem, morientem, & confiſcabilem, aut pro indemnitate componere, & ſingulis quindecennijs, vicennijs, plus minus iura feudalia, obuentiones & alia debita ſoluere, & ex ſimilitudine fructuum quos ſuperior Dominus, ex re feudali pro vno anno percipit, mortuo vaſallo, ſic annatæ ſoluuntur. Vnde vno anno bis vacante ſede; ſemel tantum annata ſoluitur. *Concord. Germania.* debitum tamen nõ tranſit in ſucceſſorem, *ead Conc.* ſicuti beneficia penſionibus onerata annatam pendunt, deducta quantitate penſionis. *Gigas. d. q. 26. n.* 1. & pro rata diminutionis ad annatam penſionarij tenētur, qui ſi corpora vel Collegia ſunt, perpetuo durant: ideoq; nunquã extinguitur penſio redeunte vſufructu per penſionarij mortem ad conſolidationem cum proprietate, & ſic nunquam ſicut in ſæcularibus ceſſat eiuſmodi diminutio, ad cuius indemnitatis refuſionem, idcirco talia corpora vel Collegia tenebuntur. Et licet iniqua non ſit hæc exactio, *Azor. d. lib. 7. c. 12. 13.* propter tamen motiua quædam ſæpe remiſſa eſt, velut in erectionibus nouorũ Epiſcopatuum, eiuſmodi penſionibus ſuper Abbatijs dotatorum, &c. vel aliorum Collegiorum dotationibus, licet in nonnullis alijs fuerit impoſita. Sed cum in his partibus penſiones perpetuæ minus ſint frequentes, non mirum ſi eiuſmodi impoſitiones antehac inauditæ videantur: à quibus ſi tamen Princeps ſubditos eximi vult, ſatius erit eam inire rationem quam articulo primo ſupra tradidimus.

Controuerſia quinta.

QVisnam ad ſolutionem annatarum penſionum reſeruatarum ſuper Abbatijs teneatur, & an Abbates à ſuis Celſitudinibus ijs grauari queant; præcipuè tunc quando eiuſmodi penſiones, perſonis Eccleſiaſticis, corporibus, vel collegijs pauperioribus reſeruantur, vel an ſimiles perſonæ, corpora vel Collegia ius annatarum pendere tenebuntur?

Ex ijs quæ ſupra, patet ad annatarum ſolutionem penſionarios obligari, *Gigas d.q.26.q.54.q.66.q.* 90. ſicut & alias impoſitiones ordinarias & extraordinarias ſoluere tenentur, verbi gratia, decimam indictam per conſtitutionem Bonifacij VIII. *extrauag.commun.de Decim. Azor.d.l.8.c.9.q.* 2. quamuis per Pontificem ab omni onere immunis aſſignari poſſit, quod vtique fieri refert Gigas. *d.q.66.in fin.* id tamen minus videtur æquum, præſertim quoad expenſas ab expeditionibus prouenientes, ad quas certum eſt penſionarium obligari. Quoad annatas quidem, ſunt eæ pars fructuum, ſeu illorum onus, vel quodammodo decima decimarum, *vt dicit Ioann. Eckius in enchirid.tit.de annatis.* quam partem fructuum aut decimam Pontifex ſibi reſeruat, ex fructibus per penſionarium recipiendis, *Azor.d.l.7.c.12.* decima autem pars vel onus, pendi vel ferri debet ab eo qui fructus colligit, verbi gratia, penſionatio. Quoad expenſas, æquum eſt eum qui fructus ex penſione percipit, ſumptus facere, *per rationem l. ſecundum naturam. d.i.qui ſentit. in 6.de reg. iur. vtrobique authores, nominatim Ioann. Ferr.ad d.l.ſecundum.* Quantum ad poteſtatem Principis (ſepoſitis, priuilegijs & indultis ſuæ Celſitudini fortè conceſſis, de quibus nõ fit mentio) ſi de iure communi loquamur, videntur ſeculares Principes, etiamſi pro patronis & defenſoribus Eccleſiarum ſuæ ditioni ſubiacentium haberentur, etiam earum ad quarum fundationem vel dotationem eos contuliſſe non conſtat (quod tamen non alio modo intelligendum quam quoad tutelam & defenſionem, & non quoad collationem, aliaque iura patronalia, *Gilles le maiſtre præſes Pariſienſis in ſuo tractatu de regalibus c.1. Archidiac.in c. lectis, 66. diſt. Panorm.in c.vener.de elect. Azor.p.1.Inſt. Moral.l.5.c.14.q. vlt.*) non poſſunt tamẽ vel penſiones imponere, vel de ijs aliter authoritate propria quoquomodo diſponere, ſed tantùm ad hoc Pontificem rogare. Patronis enim ſolummodò liberum eſt, in fundatione penſionibus onerare, vel quid aliud inſtituere, non autem poſt illam, *c.quanto, extra de cenſibus, Thomas Serola.in 2.part.prax.Epiſcop. verb.ius*

patronatus §.13. allegans Roman. tract. de penſ. c. 4. nu. 12. Gigas de penſ. c. 6. nu. vlt. Præterea ius Regalium quod pro co: firmando iure Principum obijci poteſt, nihil ad hunc effectum authoritatis adfert: ius enim Regalium ſecundum declarationem conſtitutionis Regis Philippi Pulchri ſummi Regalium propugnatoris, *quæ incipit, dum Epiſcopus,* hos caſus non comprehendit. Solùm enim intelligit, *quando Epiſcopus mortuus eſt, tunc eſt in Epiſcopatu Regalia aperta, & ſuccedit Rex loco boni & legitimi adminiſtratoris, in omni temporalitate dicti Epiſcopatus, confertq́ beneficia non curata.* vnde Regalia non ſunt aliud quam ſucceſſio in adminiſtrationem eam quam habuit Epiſcopus, *vt dicto tractatu Gilles le maiſtre, & Duaren. de ſacr. Eccl. miniſt. l. 3. c. vlt.* Imò nec tantum quantum Epiſcopus habuit, quia Princeps ſolam nominationem habet, non verò Ordinationem, conſecrationem & probationem miniſtrorum ſeu beneficiatorum, *Duaren. d. l.* quare inter hoc & ius patronatus parum diſtat. *Duaren. ibid.* Propterea de iure non poteſt Princeps ſine conſenſu Pontificis eiuſmodi grauaminibus Abbates onerare, niſi ad hoc ſua Celſitudo ſpeciale priuilegium obtinuerit. Hæc luculenter inſuper tradit Flaminius Pariſius *in tractatu de confid. benef. quæſt. 47. §. tertium caput. numer. 141. & multis ſequent. 146. 155. 162. 163. 168. quæſt. 40. num. 27. 35. & ſequ. denique toto tractatu.* Niſi ſub beneplacito Papæ. *Pariſ. quæſt. 26. numer. 64. qu. 46. num. 6. quæſt. 47. num. 6. Nauar. conſil. 47. num. 1. de ſimon.* quod antequam interueniat, nullas vires habet vlla promiſſio, aut effectum obligatio. *c. ſuper eo, c. verum, ext. de condit. app. c. ſi pro ſe, de reſcript. in 6. §. ex conditionali, Inſtitut. de verb. obligat. Couar. de matrim. 2. part. tom. 1. cap. 3. paſſim DD.* adeo quidem vt non excuſetur à pœna ſimoniæ qui ante dicti beneplaciti interuentum vtitur effectu talis reſeruationis, exigendo ſcilicet, aut recipiendo penſionis ſolutionem. *Nauar. d. conſil. 47. numer. 4. & ſpecialius ibidem conſil. 48. num. 2. & ſequ. conſil. 50. numer. 3. conſil. 51. Pariſius d. tract. quæſt. 47. numer. 8.* & expreſſe ſatis traditur in Bullis à Pio IIII. & V. ſuper confidentijs editis,

editis, *quæ à dicto Pariſ. in fine ſui tractatus recitantur*, vbi inter cætera etiam ſtatuitur, vt ſi quis inciderit in contrauentionem (vt eſt recipere penſionem ante confirmationem Papæ) vt ſtatim penſio ceſſet ac extincta ſit, teneaturque recipiens ad reſtitutionem. Quod adeo verum eſt, vt etiam iuxta ſtylum Curiæ Romanæ nouiſſimum, (qui ius facit præſertim in ijs quæ in Curia expediri debent, *c.quam graui, extra de crim. falſ. cap. ex literis, extra de conſtitut. Nauarr. de ſimon. conſil.* 47. *numer.* 3. *in fin.*) antequam penſionis ſolutio recipi poſſit, iſtius beneplaciti literæ eſſe in forma expeditæ (multo magis beneplacitum interueniſſe) debeant, *Flamin. Pariſ. d. tract. quæſtion.* 43. *numer.* 10. vbi tamen aduertendum, vt etſi is, *num.* 11. aliquid adferat circa forum conſcientiæ aliter cenſeri poſſe, iuxta quorundam opinionem, intelligenda ſit illius & aliorum ſententia, vti ante in vtramque partem diſputatum fuit ſtante ſtylo antiquo, non verò iam nouiſſimo, de quo numero præcedenti egit. Ita hiſce diebus vir quidam eruditus, quo cum hac de re agebam, mihi reſpondit, ſe vidiſſe quendam virum nobilem, qui reſignauerat ſub penſione Canonicatum, cum recepiſſet ſolutionem vnius canonis, ante literarum penſionis expeditionem, quam reſignatarius procuraturũ ſe ſuſceperat, illo poſtmodum ſoluere recuſante, cum eum in ius traxiſſet, cauſa cecidiſſe, penſionemque extinctam eſſe iudicatum fuiſſe. Idem iudicaretur omnino credo, ſi quis penſionis ſolutionem exegerit à monaſterio nondum habita confirmatione.

Controuerſia ſexta.

QValiter & quibus medijs cogi debeant Abbates, eorum Religioſi, & Conuentus, recuſantes mãdatum dare, mediante quo confirmatio penſionũ reſeruatarum procuretur, & an obſtantibus Religioſis, ſolius Abbatis conſen-

conſenſus ſufficiat? Si legitimè penſiones conſtitutę ſint, ipſarum executio nullam patitur difficultatem, ſeruatis modo & forma de iure præſcriptis, habita etiam ratione *ad c.3.ſ.25.Concil.Trid.* Ad conſtituendam porrò penſionē temporalem, ſufficit ſolius Prælati ſine Capitulo conſenſus, non ad perpetuam, *Papon.l.3.arr.tit.5.arr.5. Archid. in c.poſſeſſiones.26.qu.1.verſ. Clericu. c.1. de reb. Eccleſ. non alienandis. Ita iudicatum in deciſ. Gratianopolit. quam allegat Guido Papa.q.179. Doctor. in Clement. quia Regulares, de ſuppl. neglig. Prælat.*

Controuerſia ſeptima.

VTrum obligari poſſint Abbates ad expeditionem confirmationis penſionum in Curia Romana, ſuis expenſis procurandā; præſertim ſi propria interueniente ſyngrapha ſeſe ad id obligauerint; vel vtrum hoc potius penſionariorum ſit?

Expenſę, *vt dictum eſt ad 5.quæſt.* pro expeditione confirmationis penſionum, exurgentes, penſionariorum ſunt, neque ſua Celſitudo (ſeclusis quibus fortè gaudet indultis) aliter diſponere poteſt, *ob rationes ſuperius allegatas,* ſed ſua Celſitudo rogare, vel hoc attento poteſt maiorem inſtitui curare penſionem. Sic nec ipſe Rex Hiſpaniæ authoritate propria penſiones ſuper Epiſcopatibus, quorum ipſe patronus eſt, inſtituit; ſed in Conſiſtorio per aliquem Cardinalem dignitatem vacantem proponit, rogans ſuper ea penſionem imponi pro tali, exinde nominatim ad dignitatem euehi. *Azor.d.l.8.c.8.* ad quod nihil obligatio ſiue Syngrapha nominatorum habet efficaciæ: cum enim penſiones in temporalitate conſiſtant, *Gomeſ. ad Reg. Cancell. de infirm. reſig. q.16. in fin. Gigas q.7. numer.2. q.13. num.4. q.16. num.1. & Azor. d.l.8.c.5. q.6. vbi dicit ſæpius in Rota fuiſſe deciſum,* & Abbatum electio ad ſpiritualitatem tendat, ad hoc vt nominatio ſequatur, ſtipulationes ſeu pollicitationes in temporalitate ſita nullatenus interuenire poſſunt, *Clement.1. §. an eadem. de ſuppl. neglig. Prælat.*

c. niſi

c.niſi eſſent. extra de præb. Gigas q.5. num.1. Flamin. Pariſ. de conſid. benef. q.43. num.9. & 10. niſi omninò omnia fiant ſub beneplacito Papę. nam ea clauſula excuſat à ſimonia. *Nauar. conſ.47. tit. de ſymon. nu.1.*

DE REBVS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

MAgna circumſpectione † res Eccleſiæ tractandæ ſunt, nec niſi grauiſſima ex cauſa alienandæ, quia hoc ſæculo vix accreſcunt; etiam obnitentibus, & immobilia paſſim per Eccleſiam acquiri vetātibus principibus: quorum tamen anteceſſores eam auxerunt immenſum, ſi incipias à Magni Conſtātini donatione profectò magna, ſi non tanta, quantā aliqui eſſe nolunt, præſertim qui non æquè Eccleſiæ fauent, atque Conſtantinus in primo illo feruore, & poſt balneum ſanguineum aqueo mutatum, & abſterſam lepram cutis & cordis. Ex qua donatione velut Pandoræ pixide virus in Eccleſiam ſparſum, multi ſcriptitarunt, quaſi diuitijs cedente paupertati innixa pietate. nec S. Bernardus *de conſid. l.4. cap.23.* fert argumentum, *tempori non congruit, maieſtati non conuenit*, Petrum & hodiernos cothurnos deſcribens, *in his*, inquit, *ſucceſſiſti non Petro, ſed Conſtātino, conſulo tolerāda pro tempore, non affectanda pro debito.* Pro qua tamen donatione aſſerenda complures viri docti, ac imprimis Card. Baron. *tom.3. Ann. ſub anno Chriſti 324.* cōtra Laurentium Vallam alioſq; diſputarunt: Tametſi idem Baron. edictum donationis à Ioanne Diac. à Gręcis mutuatū improbet, ac Eccleſia toto eo iure non ſit vſa; ſeu vt Baron. dicit, pro ſua modeſtia, ſeu ob ſucceſſorum Conſtantini non æquam probitatem, ſeu aliàs, quod rei veræ parerga quædam ſe immiſcuerint, ac incautis obrepſerint, quæ cum veriſimilia eſſe non videntur, & certè effectus non reſponderit, poſtea cæterarum fidem debilitauerunt. vt Boët. Epo *in Heoric. q.* in gloſſem. c. Conſtantinus, Principatus poteſtatem interpretetur ſpiritualem: ſed ait Conſtantinus, *conceſſam a nobis, noſtroq;* 1

Impe-

Imperio obtineant. cumque ſpiritualis Principatus Papæ à Deo ſit, neque profectò omnia myſticè tantùm accipi poſſunt: quippè tum nihil, aut parum conferet ad rei ſummam, quam multi intendunt: neque omnia iuxta verborum ſonum, qui non ſatis ſecum vel cum hiſtoria conſtat. Ad rem. Non facilè igitur immobilia Eccleſiæ alienanda ſunt, quia non habent ius poſtliminij, nec poſt rem malè geſtam ſufficit dicere, *Redde legiones.*

Conſtit. Pauli II. vix recepta alicubi.

2 Paulus † ergo II. *in conſtitut. inc. ambitioſè, hoc tit.* vetuit omne pactum quo transfertur rerum dominium, cōceſſionem, hypothecam, locationem vltra triennium, infeudationē, emphiteuſin; præterquam in caſibus à iure permiſſis, vt de rebus ac bonis ab antiquo in emphiteuſim concedi ſolitis, & tunc cum Eccleſiarum euidenti vtilitate. Sed hæc extrauagans extra Italiam, nullibi gentium creditur integrè recepta, præſertim quoad locationes: multo minus ſtylus, *de quo Serola.pr.p.1.verb.alien.* §.1. vt ne quidem in caſibus ibi permiſſis ſine Papæ authoritate alienatio fiat, etiam in caſu *c.terrulas.12.q.2.* cui tamen neque per d. Extr. Ambitioſe, neque per Concil. Trid. quidam exiſtimant *ex reſolutione Cong. poſt Quar. Piaſ. pr.p.2.c.5.nu.33.* derogatum. Sed ſaltem in his ditionibus Epiſcopi alienationum rerum ad Eccleſias ſibi ſubiectas ſpectantium facultatem cauſa cognita concedunt: Et alibi quomodo recepta, vel non probetur, ex conſuetudine pręſertim quadragenaria attēditur, *Gutier. Cano.q.l.1.c.8.* & ſimiliter Synodus Prouinc. *Mech. anni* 1607. ſtatuerat, vt decimę ad trienniū tantùm collocari poſſunt, prata & domus ad ſexenniu[illegible], terræ arabiles ad annos nouem, nec vltra: ſed eius decreti loco Romani ante approbationem Synodi *tit.22.c.2.* ſubſtituerunt hæc tantùm verba, *bona Eccleſiæ locare non liceat vltra tempus à iure permiſſum.* Ignari, (credibile eſt) vel incurij noſtrorum morum, quorum conſcij Principes tamen noſtri, idem decretum & diſtinctionem approbarunt; propoſita pœna nullitatis ſecioris conductionis, *In edict. ad eam Synod. art. 20.* & Re-

l... litati.

& Reuerendiſſimus Miræus Epiſcopus Antuerp.in ſuam ſynodum *tit.21.c.26.*eadem intulit. Spectant huc *c.11.ſeſſ.25.Concil.Trid.* Serola *vbi ſuprà.§.9.* dicit Ordinem S.Auguſtini Eremitarum & Prædicatorum,&c. indulto Greg. XIII.vltra triennium locare poſſe:& Societ.IESV ſolemnitatibus iuris non eſſe aſtrictam;nam Greg.XIII. indulſiſſe, vt ex arbitrio Præpoſiti generalis inconſulto Papa & Ordinario alienare poſſint, *Conſt. incip. Apoſtolica,*18. *Decemb.*1576.

Enimuerò Concil.Trid.*ſeſſ.*25.*c.*11.13. declarat † nullas & inualidas factas locationes anticipatis ſolutionibus in præiudicium ſucceſſorum, & quaſcumque locationes in damnum Eccleſiæ contra Canonicas ſanctiones,tametſi confirmatas etiam à ſede Apoſtolica reſcindi vult. Quod Scrol. *vbi ſuprà.§.* 7. coniunctim intelligit,vt etſi non ſunt obſeruatæ cæremoniæ, ſed ſit alienatio in vtilitatem Eccleſiæ,teneat.quod credo ideo, quod conceſſum alicui in gratiam , in eius odium non debet torqueri. *Reg.*61.*de Reg.iur.in* 6. Sed quid ſi ſit ſine damno? Papon. *hoc tit. art.*2. dicit in Curia Pariſ.in camera inqueſtarum parua & magna contrarias eſſe opiniones : nec de re leui aut tribus capellis eſt hæc quæſtio ; quia ſiquidem taliter facta alienatio valet, etiamſi poſtea rei venditæ valor accreuerit , non irritabitur : ſecus ſi dicamus non valere : quod de iure verius † eſt,*Riccius in prax.alien. deciſ.* 7.alterum humanius : ſed ſi interpretationem , quæ pro religione facit, ſequi velimus , humana fauori Eccleſiæ poſtponemus. Tacit. *libr.* 3. *Hiſt. Apud ſapientes* , inquit, *caſſa habebantur , quæ neque dari , neque accipi ſalua Rep.poterant.* Non ita pridem diuerſas litteras Apoſtolicas vidi confirmatorias alienationis factæ ante triginta & eo ampliùs annos , quibus inſerebatur ea conditio; ſi & tunc ad euidentem Eccleſiæ vtilitatem , & nunc † ſpectaſſet : vt proculdubio , etſi tunc vtilis fuiſſet, & ex poſt facto inutilis , in priſtinum ius res redi-

3 Anticipatæ ſolutiones inhibitæ.

4 Solẽnitas ſimul & euidens vtilitas requiritur.

5 Etiam præſens.

redigerentur. *Riccius ibid. dec. 5. vbi latè quæ ad ſtylum huius materiæ.*

6 Tutores † Regum & Illuſtrium perſonarum, iuxta dignitatem & facultates pupillorum, donare poſſunt: non tamen Prælati Eccleſiæ, quamuis ampla habeant beneficia, *Buſi. ad l. 22. de adminiſ. tut.*

7 Cùm præſcribi etiam res Eccleſię poſſint, & inueteratus vſus pro priuilegio ſit, nõ mirum ſi ex temporis † diuturnitate ſeruatas in alienationibus ſolemnitates præſumamus, *Caualc. p. 2. deciſ. 29.* Paulus tamen IV. *Conſt. incip. iniunctum, anno 1555. Idibus Iulij.* omnes alienationes non ſolemniter, & cum damno Eccleſiæ factas, reuocauit, nullaque temporis præſcriptione validari decreuit: ſed rurſum, Pius IV. id ad terminos iuris communis reduxit, *Conſt. incip. prouida. Id. Sept. 1560.*

Solẽnitas in antiquis præſumitur.

8 Si tamen † ex ipſo alienationis inſtrumento vitium liquet, iniuſtus titulus, qui cauſat malam fidem, impediet præſcriptionem. *Nauar. conſil. 3. & 5. de cenſib.* Pius V. excommunicat omnes perſuaſores, & mediatores infeudationum & bonorum Eccleſiaſticorum 4. *Calend. April. 1566. apud P. Matth. Sep. Dec. l. 1. t. 7. c. 6.* Inter inalienabilia quoque eſt pecunia Eccleſię deſtinata ad immobiliũ emptionem, *Ita Rota decidit* 13. *Nouembr. 1602. refert ex Genuen. Piaſ. pr. p. 2. c. 5. n. 32.* Grandes arbores cædi inaſſuetæ, *Choppin. de ſac. polit. l. 3. t. 8. nu. 12.*

Niſi inſtrumentum aliud prodat.

9 In patronatis † Eccleſijs etiam patroni aſſenſus ad validam alienationem requiritur. *Choppin. de ſac. polit. l. 43. ti. 7. num. 28.* quod tantùm intelligo de ijs ipſis bonis, quæ à patrono profecta ſunt.

Patroni aſſenſus deſideratus.

10 Epiſcopus in vnione † vel diſmembratione Eccleſiarũ, applicare poteſt bona vni⁹ Eccleſię alteri, in caſibus à iure permiſſis, & à Conc. Trid. *ſ. 21. c. 4. & 5. ſ. 23. c. 18. ſ. 24. c. 13.*

DE EMPT. ET VEND.

1 POst conſtitutiones Mart. V. Call. III. Nicol. V. ſuperuenere Conſt. Pij V. de reditibus † cõſtituendis, circa quas

Redituũ emptiones.

quam plurimæ controuerſiæ ſunt motę:ſed vt nō inſtitui immorari, vt ſæpius dixi, circa eas Cōſt. quas vſus aut alia ratio in his ditionibus nō recepit; poterit lector dum res ita feret, recurrere ad L. Molin. lōgiſſime diſputantem. *d.* 149. 148. 144. 176. 189. 190. 127. 254. 333. *Leſſium. l. 2. c. 22. toto. Reuerendiſsimū D. Malderū. de Iuſt. & Rel. tr. 5. c. 5. d. 1. & ſeq. Farin. decif. crim.* 43. 59. 124. 126. 127. *Azor. Inſt. Mor. p. 3. l.* 10. *c. 5. vſq. 22. ac alios. Serol. pr. p. 1. v. contractus cenſuales.* Id tamen nō omittendum, vt vno verbo annotetur, quod ex motu proprio Pij 5. deducit Guttierres. *Can. q. l. 2. c. 20. num.* 7. in contractibus cenſualibus redimibilibus pacta eſſe nulla† & irrita, quibus moroſus debitor obligatur ad aliquam pœnam, lucrum, ceſſans, ſalaria, aut quod ſimile grauamen. Quin & prohibetur ex reditibus ceſſis vel futuris cenſus augeri: ſi verè tamen expendendum ſit, aut interſit creditoris, vt id ſoluatur quod ex vero probabitur, in pactum deduci poteſt. *Guttier. ibid.* 2 Eorum pacta.

Philippus II. 5. Martij 1571. edictum tulit pro reductione & redemptione† redituum frumentariorum aliarumque ſpecierum: diſertè tamen excepit reditus antiquarum fundationum, ad pias cauſas à fundatoribus ſuis bonis impoſitos originaliter, eoſque reliquit in terminis Iuris; poſtea 1573. 26. Octob. in eius ſecreto Concilio inter Clerum ex vna, ac nobiles & Ciuitates Comitatus Namurcenſ. ex altera partibus, ſententia & declaratio ſucceſſit, quod huiuſmodi reditus originariè pecunia numerata interueniente conſtituti, ijque ſoli ſint redimibiles, quodque ad debitorem pecuniæ numeratæ probatio ſpectat. Multa tamen locorum ſtatuta hic habent pro redimibilibus, quorum origo probari non poteſt. quod in priuatis vt obtineat, in pijs cauſis recipi non poteſt, nec ſtatuta eô extenduntur, & mox de edicto Principum dicemus. Et Concil. Brabant. iudicauit 1545. pro eccleſia de Cortecke contra Dominum de Gempe. 3 Redemptiones. 4

Extat aliud edictum Caroli 5. *datum Bruxellis.* 21. *Febr.* 1528. *in lib. edict. fol.* 747. quo vetantur conſtitui reditus irredimibiles.† Intellige pecunia conſtitui: nam legare, aut alio Irredimibiles impoſterum vetiti cōſtitui.

alio titulo ſuper bonis ſuis quis alicui poteſt conſtituere reditum irredimibilem; qui etſi vendatur, non ideo fit redimibilis, vt in dicto edicto ann. 1571. quod ſecus eſt in emptitijs, de quibus intelligo in eam ſententiam loqui edictum 1528. Quod etiam ſtatuit, vt reditus quamuis irre-

5 Domibus in oppidis priuilegiatis impoſiti redimibiles.

dimibiles cõſtituti ſuper domibus † ſitis in oppidis priuilegiatis redimi poſſint, ea quantitate & qualitate pecuniæ qua conſtitutos cõſtabit; quod ſi id non appareat, redimẽtur conſtituti poſt obitum, Carol. Audacis ſc. qui accidit ann. 1472. denario 25. quiante 30. in moneta currente; exceptis feudalibus reditibus, emphyteuticis, fundiarijs, & antiquarum fundationum ad ſeruitiũ factum: quæ exceptio iure ineſt, *nam, vt inquit Molin. relatus à Pecq. de Amort. c. 35. ſi Princeps reditus irredimibiles redimi poſſe velit, & hoc lege lata ſanciat, ad reditus in pium vſum relictos aut comparatos non extenditur.* In conſuetudinibus Mechl. à Carol. 5. probatis tit. de Cenſib. idem ſtatuitur de exoneratione hypothecatum ſitarum in ea vrbe, vel leuiori penſitatione. eſt etiam edictum Carol. 5. 19. Octob. 1520. quo decidit quod

6 Et ſuper feudis Brab. poſt 19. Oct. 1520.

imposterum nemo feudum † aliquod in Brabantia grauare poterit reditu irredimibili, ſed tantum redimibili denario 20. & infr. & reditus ſuper feudis olim conſtituti in diuiſionibus hæreditatum, quoties in manum exteram transferentur, redimi poterunt eo pretio quo diſtrahentur, ſi pretium conuentum non ſit denario 25. Alij etiam reditus redimentur ſoluta ſorte principali qua olim conſtituti fuerint; quæ ſi non apparet, denario etiam 25. currente moneta: Non tamen huiuſmodi reditus familiares ſeu ex hæredijs diuiſis prouenientes erunt redimibiles, donec in manum exteram transferentur. Et in huiuſmodi trãslatione Dominus directus poteſt vti iure retractus; ſaluo iure conſanguinei conſuetudinario. Lætus introitus Brab. *ar.* 11. *in Add.* 2. *Car.* 5. vult cenſus Principis & vaſallorum pecuniarios currente moneta ſolui, vt hactenus conſueuerũt, neq; pretium augeri: extat aliud edictum Principum noſtrorum de redemptione redituum ann. 1601. pluribus articulis ſtatuens.

Aliquid

Aliquid ex mutuo retinent hi contractus, propterea〈q〉; 7
cautè † ineūdi; ne propter aliquem exceſſum improbatū- Cautè ineundi.
ve pactum vſurarij cenſeantur: quâ ex causâ etiam facile
vſu receptum eſt, vt velut in mutuū, Macedonianum Se-
natuſcōnſultum; ita & in annuos reditus vires exerat. Ni-
hilominus vti in mutuo illicitū eſt, vſuras ſorti adijcere,
& harū ſimul vſuras ſtipulari (quod anatochiam ſeu ana-
tociſmum vocant) id tamen in redditibus non prohibetur:
modo nulla grauior conditio enaſcatur, v. g. ne ex priori
& poſteriori ita vnus conflетur, vt non liceat niſi vnica ſo-
lutione vtroque defungi, *Griuel. Dol. deciſ.* 103. Sunt quip-
pe in his præſtationes non inſtar vſurarum acceſſoriè ad
ſortem debitæ, ſed per ſe vt merx, ob ſortem tanquam e-
ius pretium ſemel numeratam & irrepetibilem, ſeu, vt di-
cunt, perpetuò alienatam.

DE FEVDIS.

Feuda in Braban. ex indultu ſeu *octroij* Principis, cui te- 1
ſtatori lubitum eſt teſtamento † relinquuntur. quod Feudi a-
non vſque adeo in Flandria obtinet. in Brabantia rurſum lienatio.
inter viuos alienari poſſunt: in Flandria non niſi iurata
coram feudalibus neceſſitate, ſcilicet quod iuxta ſuā qua-
litatem exhibere ſe non poſſit niſi feudo vendito. quare
ſi habet allodialia, ea præcedere debent; & ſi verè neceſ-
ſitas non fuiſſe probetur, alienatio nulla declarabitur, vt
Parlamento Mechlinienſi 1617. factum eſt in eo qui ſub
annuo reditu, & non prompta pecunia feudum vendide-
rat. Eſt tamen quædam Ordinatio Comitis Flandriæ Lu-
douici innouata per Philippum Bonum. 27. *Aug.* 1460. ne
feuda alienētur ſine indultu Principis, & feuda pro debi-
tis ſubhaſtātur, nec à proximo agnato haberi poſſunt, etiā
quæ ſunt ex prouidētia maiorū, niſi is hæres fuerit. Quin
vt agnatis, ſic & Dominis ferè inuitis inſtar allodiorū di-
ſtrahuntur, niſi quod in ſubſidiū & reliquis deficientibus
fieri id debeat. Feudū nobile quod ſeruitiū perſonale de-
bet poſſidens, ſi monaſteriū ingreditur, ſtatim tranſmittit

 ad proxi-

ad proximum agnatum, *c. vn. ſi de feudo fuerit controuerſia, c. vn. de milite vaſallo qui bellica arma depo.* Si porro non nobile nec perſonale ſeruitium debens fuerit, retinet profitens vſumfructum ad vitam naturalem, & poſtea tranſmittit ad proximum agnatum, *Aluarot. & DD. in d. c. vn. de milit.*

2 Feudum Dominis negās per ignorantiam, non amittit.

Vaſallus † qui feudum domino negat id amittit: ſi tamen iuſta cauſa mouetur, vel ignorantia, non malitia, dignus erit venia. Sic Abbas S. Petri Gandenſis aliquando in Curia Pariſienſi contra Comitem Flandriæ ſuſtinuit ſe illius non eſſe ſubditum, ſed vicinum; ſed dictum fuit eum in temporalibus debere ſuperioritatem Comiti Flandriæ in omnibus, neque tamen feudis mulctatus fuit.

3 Feuda impropria mota à Dominis eccleſ.

Feuda à ſacris Dominis mota † feudi propriam naturam non habere aſſerit Decis. Hollan. ſupremi Senatus. *Deciſ.* 16. ideoque etſi decimæ feudales quæ in manu laica ſunt iam ante Concil. Lateran. immunes ſint ab oneribus eccleſiaſticis reparandarum eccleſiarum & alendorum parochorum; nō tamen illę quæ Dominum aliquem eccleſiaſticum agnoſcunt. Ideoque ad reparandam eccleſiam de Watermuel damnauit Concil. Braban. Ioannem Hoochlant 14. Iul. 1598. qui ſub ea parochia decimas poſſidebat, motas ab Abbate Affliginienſi.

DE FIDEIVSSORIBVS.

Fideiuſſionibus Clerici ſeruire non debent; etſi fideiubere non prohibeantur, in cauſis quæ à Dd. traduntur. Quare cum in Concil. Mechl. ann. 1607. tit. 17. cap. 1. decretum eſſet ne clerici fideiuberent, ſub pœna excommunicationis, id Romanis non placuit, ſed ſublata pœna ſimpliciter ita repoſuerunt, *Nemo etiam in Ordine ſacro conſtitutus fideiubeat.* quod habet interpretationem Iuris.

DE PIGNORIBVS.

MOribus † patriæ vel etiam apud Ord. Confœd. edicto. 21. Februar. 1564. derogatum eſt *authentica hoc ſi debitor. C. de Pig.* ideoque creditor aduerſus quem velit hypothecæ poſſeſſorem, etiam diuiſim, & pro parte poſſidentem, pro debito licet iteratiuo, vt annuo reditu inſolidum recte agere poteſt. *quæ fuit opinio Bart. in l. Moſchis D. de iure fiſci.* quamuis c. conſtituti. *extra de Relig. domib.* contrariari videatur, *de quo Guid. Pap. qu.* 432. adeo vt ne diuiſionis quidem beneficium poſſeſſori quicquam proſit. *Deciſ. Curiæ Hollandiæ. deciſ.* 4. ſi tamen debita petitione ſemel diuiſerit, ſolidum à ſingulis amplius non petat, *arg. l.* 16. *C. de fideiuſ.* Ex edicto Carol. 5. anno 1529. & ſtatuto Saxoniæ, & moribus multarum Regionum nulla eſt hypothecæ obligatio niſi quæ fit coram † magiſtratu rei ſitę; ideoque nō eſt ordo prælationis inter generalem hypothecam habentes, *Holland. dec.* 28. Sed edictum tantum locum habet in hypotheca conuentionali, nō autem legali, † *ibi. deciſ.* 30. & facta obligatione coram Iudice loci, non opus eſt alia rei apprehenſione. *Buſ. ad l.* 26. *D. de pig. act.* prout nec rerum dominium acquiritur ex dicti Caroli edicto repetito per edictum Alberti 1611. 12. *Iulij art.* 14. 15. & vſu hic inueterato, niſi coram magiſtratu loci adhibitis conſuetis ſolemnitatibus: quarum olim ea fuit, vt eo illo ipſo fundo ſeu illius ſuperficie ceſpes & virgula decideretur, & coram iudice ab emptore venditori traderetur, quaſi poſſeſſionis traditæ argumentum. *vt dicit c.* 2. *extra de Conſuet.* nunc vna feſtuca multis actibus ſeruit, quam etiam omittunt aliorum mores, ſola publica teſtatione Iudicis contenti; pacifica tamen & publica poſſeſſio diu habita, præſertim decēnio ęquipollebit ceremonijs, *Papon. arreſt. l.* 8. *tit.* 6. *in not. ſub. Ar.* 1. *vbi ſic dicit iudicatum per. l. ſi Mater, de inſtitut. & ſubſt. ſub Cond. & l. cum Pater. §. hæreditatem, de leg.* 2.

1 Moribus noſtris ceſſat Auth. hoc ſi debitor.

2 Hypotheca nō contrahitur niſi corā Domino ſeu eius hominibus rei ſitæ.

Niſi quæ ipſo iure inducitur.

(:·:)

DE SOLVTIONIBVS.

DEbitor ſuſpectus de fuga non poteſt capi niſi de mãdato iudicis & expenſis creditoris, *ex Bulla Sixti* 4. *tradit Serol.pr.p.2.v.debitor.* nec niſi pro maiori ſumma quã ducatorum ſeptem quicumque ſit debitor *ex Bulla Pÿ* 5. Ob beneficium c. Odoar. de ſol. Clericus non poteſt, vt ſoluat excommunicari, aut à diuinis ſuſpendi. *Charond. Reſp.l.*13.*r.*4. de quo beneficio c. Odoard. eſt Bull.*Clem.*7. *Inc.cum nuper*.Philip.Pulcher Rex Galliæ etſi Pontificibus inimicus, Cleri tamen mobilia ſubhaſtari vetuit, *Chopp.de ſac.polit.l.*3.*t.*2.*nu.*2. quod nunc ibi ad ſacra reſtrictum, vt ſemper peior poſterior ætas, vt poſt hoc ferreum ſæculũ, nil niſi terreum expectandum ſit.In concurſu creditorum per præferentiam ſolui debet miſerabilibus perſonis, vſq; ad ſummã 50.ducatorum, *ex Conſt.Pÿ* 5.*Serol.pr.p.*2.*v.Miſerabiles.* Clemens 7. *Bulla Inc. cum ex multorum* decernit cauſas ceſſionis vel diſcuſſionis bonorum aut dilationis quinquennalis expediri debere infra breuem terminum. & Paul.3.*Bulla.Inc.nota*,vetuit litteras moratorias, & dilationis concedi per quoſcumque iudices. Per edictum anni 1540. ſi presbyteri aſſiſtant Bancaroutis, eorumue bona occultent, puniuntur per apprehenſionem temporalium, *ende by ſtellinghe van huÿs bevvaerders.* Solutiones etiam hodie non impediuntur per exceptionem nõ numeratæ pecuniæ, quæ hodie non obtinet, *vt cenſuit Concil. Brab.*4. *Septemb.* 1545.

DE TESTAMENTIS.

STatuitur ſ.22.c.3.Trid. vt qui perſonaliter non impleuerint incumbẽs ſibi ſeruitium, illius diei diſtributionem amittant, nec eius quoquomodo dominium acquirant. Iiſdem verbis vtitur *c.vn. de Cler. non. reſident. in* 6. & *Idem Concil.ſ.*24.*c.*12. vt prouiſi de Canonicatibus niſi præſtiterint profeſſionem fidei, fructus nõ faciant ſuos. Quia & de

& de abſentibus vltra tres menſes ſtatuit, vt primo anno priuetur vnuſquiſque dimidiâ parte fructuum, quos ratione præbendæ aut reſidentiæ fecit ſuos. His ex locis apertè colligitur eccleſiaſticos poſt diuiſionem bonorum (nam ſecus exiſtimandum eſt olim fuiſſe, cum omnia in communi habebantur. Vnde Epiſcopo, Clero, fabricæ & pauperibus ſumebatur, quantum ſingulis opus erat duntaxat) fieri dominos bonorum, ſeu prouentuum, ſiue fructuum, ſiue diſtributionum vicem obtineant. *Reuerendiſſimus Malderus de Iuſt. & Relig. t. 4. c. 4. d. 2. Leſſius. l. 2. c. 4. ad 6. n.* 43. Vt mirum non ſit pleriſq; in locis ideo obtinuiſſe, †vt & teſtamento de ijs diſponere poſſint, & inteſtatis ſuccedant conſanguinei hæredes, vt totâ Galliâ obtinere ait Anthon. de L'eſtang. *Præſ. Toloſ. en ſes Arreſts de Toloſe. Arr. 5. n. 6. 7. 23. Choppin. ex ſententia Benedicti. in c. Ranutius, Monaſt. l. 2. t. 2. n. 13. in margine t. 3. nu.* 9. niſi comparata bona ſint ſub nomine & ad opus eccleſiæ, *& Ludouic. Char. Reſp. l. 7. c. 127. pluresq; alij.* Sic refertur arreſtum Curiæ Pariſienſ. anni 1403. quo Epiſcopus bona presbyteri defuncti à ſe occupata iuſſus fuit reſtituere, & aliud inter Ducem Burgundiæ, & Epiſcopũ de Langres etiam quoad bona mobilia, quanquam ea perſonam ſequantur, vt hic vtimur. Nam vſus multorum Capitulorum, vt & noſtri Antuerp. habet, vt ſuccedant ſuppoſitis inteſtatis in mobilia. Ad eã rationem etiamnũ hodie Vltraiecti in quinq; Collegiatis eccleſijs, inteſtato defunctis, non conſanguinei, ſed Collegia ſuccedunt; tametſi deformatæ religionis ſectatores præbendas pro maiori parte inuaſerint. Sic Epiſcopi †his in locis inteſtato morientibus Clericis, aut ſine licẽtia eorum teſtatis, in mobilia ſuccedunt. Sic & Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Cameracenſi Maximiliano à Berghes inteſtato mortuo ſucceſſit eccleſia in mobilibus, eiuſque frater Ioann. Dominus de Waterdijck Præſes magni Concilij Mechliniæ, à Cap. deputatus fuit ad eorum adminiſtrationem; computum & reliqua reddidit 1572. Refert March. *in deſcr. Flandr. lib. 1. titul. de Claſſe, ſtatus Eccl.*

1 Conſuetu do Clericis teſtamenti factionẽ cõcedit de obtentis per beneficia.

2 Inteſtatis in Belgio Epiſcopi aut Capitula plerumque ſuccedũt.

3 Olim† Comites Flandriæ Clericis teſtatis & inteſtatis in ſemiſſem mobilium ſucceſſiſſe, vſq; ad Robertum Friſium, qui hoc onus remiſit, ob metum Vrbani II. eiuſque literas atque hæc verba, *ſcire debes, Creatorem tuum dixiſſe, ego ſum veritas, non autem vſus vel conſuetudo*, quâ Robertus ſe tuebatur. Credo etiam ideo facilius, quia dominatum inuaſerat. Qualia tyrannidem auſpicantibus ſolénia ſunt, ne nimis multos ſimul hoſtes nanſciſcantur. Quippe non adeo iniquo iure, ſi totum explicatum Pontifici fuiſſet, vtebatur, quàm prima facie apparet, præterquã quod Rob. ferox, & bello felix eſſet. Nam Franci cum totam Galliam inuaſerunt, incolas deuictos ſeruituti, bona fiſco addixerũt: tametſi magis pro cenſitis, aſſcriptitijs Colonis, ſeu glebæ addictis eos habuerunt, quam pro mancipijs. *Loyſeau des ſeigneuries. cap.*1.*num.* 56. Victores autem Franci, id eſt liberi dicti ſunt Germanica lingua (*Boët. Epo in orat. de gente Friſica. lib.* 8. *quæſt. Heroic.*) quàm ex Franconia in Galliam detulerunt, ſed paulatim immixti multitudini obliti ſunt. Franci igitur & gentiles dicebantur, id eſt, nobiles: perinde atque omnes Biſcani, à Mauris nunquam oppreſſi, aut immixti, nobiles habentur: & Gothi Hiſpaniarum victores, ſeu quiſquis ex eis originem trahit, & olim & nunc eo ipſo nobiles habentur & cæteris præferuntur; vnde illud, *viene de los Godos*: & Hidalgos vocantur, quaſi hyoſdalgo alicuius filij, cæteros nullius cenſentes, quaſi cucurbitas, & terræ filios: vt videantur iam olim vſurpaſſe ſuum *nada*. De qua re, ſeu, hidalguia conſuli poteſt Guttierres *pract. quæſt. l.* 3. *qn.* 13. Igitur Comites Flandrię, qui iure Gallico vtebantur, iam inde ſemper idem vſurparũt, adeo vt omnium non liberorum morientium omnium mobilium dimidiam ſibi vendicarent. quod primum Margareta & eius filius Guido remiſerunt ann. 1152. omnibus emancipatis, retẽto meliori cauallo, in morte & aliquot annuis denarijs in vita, *extant literæ in li. edict. fol.* 595. quæ centum fere annis poſt dictũ Robertum Flandriam rexit. Igitur ſi quis talis ordinabatur non manumiſſus expreſſe, vel tacito conſenſu in ordinationem, nullum

Olim in Flandria Comites, teſtatis inteſtatiſque in ſemiſſem.

nullum Comiti præiudicium inferri poterat. *c.2.4.6. extra de ſeruis non ordinandis.* Ad eum modum in Cõcordatis Brabantiæ & Namurci *anni* 1541.18. *Augusti*, §. *bona vero* decretum eſt quod bona Clericorum baſtardorum etiã à ſacris conſtitutorum, niſi à Principe teſtandi licentiam obtinuerint vel legitimationem, immobilia ſpectabunt ad Principem, mobilia diuidentur inter Principem, & Epiſcopũ, donec de iure vel conſuetudine aliter fieri debere conſtiterit. Sic etiam hodieque in Burgundiâ Principem baſtardis, etiam quoad fructus beneficij pendentes & nondum collectos pro rata temporis ſuccedere, iudicatum refert Griuel. *Dol. dec.* 82. *n.* 1. *&* 32. In legitimis Brabantis nullum ius eſt manus mortuæ. Iudicatum à Concil. Brab. contra D. Neuellanã non obſtante probatione contrariæ poſſeſſionis immemorialis. Cæterum ſi quis hanc ſeruitutem in dubium vocet, non minus ad eandem quęſtionem trahet omnia Imperia & Regna, quorum vix iuſta principia inuenias, cum Christus tamen reſponderit, Danda Cæſari quæ Cæſaris eſſent; cum tamen paulo ante conſtet inuaſam Remp. Rom. neque Iudæis nimis iuſte bellum illatũ, quibus ante à Rep. conſtituta libertas, & ſocietas, *c.* 8. 12.14. *l.* 1. *Machab.* (qualẽ raro Reges hodie firmant, quod ſcilicet ſe inuicẽ in omni bello iuuabunt, & animo & corde pleno, & hoſtibus ſuppetias, triticum, arma, pecuniã, naues non ſubminiſtrabunt: cuiuſmodi fœdus Duces Brabantiæ, vt tales & ex cauſis Ducatum tangentibus inire non poſſunt, niſi conſultis & conſentientibus Ordinibus, *Læt. introit. ar.* 3.) & ob diſſidia & delicta Arioſtobuli, & Hircani toti genti libertas ablata eſt, *Ioſeph. Antiq. Iudaic. l.* 14. *cap.* 5.6.7.8. Nihilominus & Chriſtus Pilato nomine Cęſaris Iudeę procuratori rogãti an Rex eſſet, quod ad eius officium ſpectabat reſpondit, regnũ ſuũ nõ eſſe de hoc mundo, quaſi à legitimo iudice rogatus: cum de alijs nominatim quid eſſet veritas, quæ doctrina ad eius poteſtatem non pertinebat, & de omnibus apud Herodem tacuiſſet; non ſecus quam per Pontificem adiuratus, an filius Dei eſſet, reſpondit *ego ſum.* ſicut ad hunc ſpectabat

cognitio hæc ex legis diuinæ inſtituto. Etat enim Pontifex anni illius, cui eapropter etſi impijſſimo nec prophetia negata fuit. S. Willibrordus Antuerpienſis Apoſtolus teſtamento ſuo *quod refert R. P. Car. Scriban. vir hoc ſæculo mirandus in Originib. Antuerpienſ. c. 5.* mox in principio donat Epternaco omnem rē, & villas ſeu mācipia quæ ei ingenui Franci condonauerant, illis vtitur verbis, eoſque deinceps narrat dominum noſtrum Pipinum, & Dominū noſtrum Carolum maioré domus, & ſecundo loco Rothingum ſeu Rohingum, ita enim ſonat donationis chatta, etiam nunc Epternaci exſtans: cuius exemplar ann. 1618. R. admodum D. Richardothus loci Abbas tranſmiſit R. D. Aub Miræo. Can. Antuerp. Principum noſtrorum Palatij Curioni, quæ vtitur his verbis, *donat Eccleſiam ſitam in Caſtro Antuerp. cum terris, domibus, ædificijs, accolabus, mancipijs, manſis, ſyluis* &c. *gregibus cum paſtoribus*, &c. *ann. Chriſti* 732. quæ ſunt primigeniæ noſtrę Vrbis memorię. Sed altius alias etiam repetit Scriban. *ibid. c.* 4. ſed nòn æque diſertè de hoc loco ſtatuentes, Itaque ex his patet, S. Willibrordum approbaſſe ſeruitutem accolarum & dominatū Gallorum, intra prima iam ſæcula, poſt eorum aduentum. qui tamen in Brab. quomodo deinde indicia ſeruitutis amiſerint, vt diximus iura omnia manuum mortuarum, neſcimus; non enim armis ſe ſubduxere à iugo Francorum; quid pactis fecerint, non ſatis de ijs ſæculis conſtat. Læti Introitus poſteriorum Principum aliquid ſed nō ſatis diſertè initia indicant, quibus principijs ad primordialem libertatem reditū ſit. Itaq; qui huiuſmodi nexu tenebãtur, vt ad rē redeam⁹, ſicut ordinari ita & teſtari in prętiudiciū dominorū non potuerūt. De ijs qui veri nominis ſerui fuerint, iuris diſpoſitio nimis notoria eſt. In corpore Iuris Can. quod ex cenſura Greg. 13. prodijt, ſub c. 2. inuenias Innocent. 3. Archiepiſc. & Cap. Lugd. reſcribentem, non improbaſſe conſuetudines & conſtitutiones regni Dacię, quantum ad ea quę ius fori contingunt, vt nullum vſum teſtamentorum illius prouinciæ hominibus cōtingat habere. Cæterum donationes inter viuos vel in vltima vo-

ma voluntate per ſcotationem, quam vocat & deſcribit, ex conſuetudine ibidem etiam vſitatâ in cauſam piam factas mandat obſeruari. Cẽſent quidam Comitatum Burgundiæ, Francum appellari, propter immunitatem incolarum, & libertatem teſtandi pro libitu: quod non æquè licet in Ducatu Burgundiæ. *Ragueau en ſon indice des Droicts Reyaux.v.franc, deuoir.*

Iulius 3. teſtatorum & inteſtatorum fructus, nondum perceptos ad ſucceſſores in beneficio ſpectare vult, † *P. Matth.in ſep. Dec.l.1.t.16.c.3.* alibi pro rata temporis ceſſos *Ann.Rob.rer.Iud.l.3.cap.5.* qui locus in hac materia præclarus eſt. Reuendiſſ. Liuinus Torrent. Epiſcop. Antuerp. facultatem teſtandi in diœceſi Antuerp. omnibus fecit, ſaluo tamen, & ei reſeruato mobilium nummo ſexageſimo, redditione cõputuũ, &c. poſtquã animaduertiſſet nemini petenti eã facultatem conſueuiſſe negari, adeoque ſine examine concedi. Itaq; is publici iuris fecit; ne formula petendæ licentię, captatoria hęreditatis eſſe videretur. Ex qua conſuetudine petẽdi & promiſcuè concedendi licẽtiam teſtandi natum credo, vt paſſim † paulatim ita hæreditates pro lubitu Clericorũ deferri introductum ſit: non ſimpliciter ꝙ quidam volũt, ſimilitudine potius vitiorũ, quam vllo iure. Qua in re tamen primitus promiſcuè cõcedentes non omnino excuſauero. Quin & qui baſtardi fuerint legitimati tantũ à Pontifice aut Nũcio, Epiſcopo medietatem bonorum mobilium, & aſſem immobilium relinquunt Principẽ hæredem in Brab. *Concor.§.bona vero.* ad quem modum etiã intelligo *§.de crimine hæreſis in d.Concord.* vt aut procedat in ſolis laicis; aut ſi Clerici cõprehendantur, cõfiſcatio quæ Principi ibi addicitur, tantum procedat in immobilibus. quod iure controuerſũ eſt, *Diaz pr. cap.* 114. ſed praxis † Galliæ aliorumque locorum firmat, *Lopez. ibid.* mobilia autem cum ſequantur perſonæ conditionem; cum in hoc caſu ſecus expreſsè conuentum non ſit, cedant eccleſiæ, cuius recepit ſtipendia; aut Epiſcopo, ſi non habuit beneficium. Et quamquam in *cap.1. de teſtam.* prohibetur † Epiſcopus teſtamentum facere de re-

4 Fructus nondum percepti ad defunctũ & ſucceſſorem quatenus ſpectent.

5 In diœceſi Antuerp. paſſim data facultas teſtandi.

6 Idem alibi gentiũ.

7 An idẽ de Epiſcopis cẽſendũ.

de re-

Digitized by Google

de rebus ex beneficio quæſitis, tamen non ſcio in Belgio irritatum alicuius Epiſcopi teſtamẽtum eo nomine quod non habuiſſet facultatem à ſede Apoſtolica. Dicentur ergo iura Cleri teſtari permiſſi obtinere; etſi in Hiſpania ſecus ſentiat Couarr. *in c. cum in Offic. de teſt. num.* 9. & Paul. quidem 3. adeo Prælatos fecit inteſtabiles, vt ne locis quidem pijs vltra decimam partem relinqui, quocumq; titulo velit, & omnes acquirendi contrarias conceſſiones eò reducit. *Conſt. ref. D. Matth. ſ. D. l. 2. t. 14. c. 1.* Inuenio tamen D. Willibrordum, à quo initia noſtræ fidei Regio noſtra ſuſcepit, teſtamentum ſine mentione vlla Pontificiæ facultatis condidiſſe, quod habes apud R. P. Caro. Scriban. *in Origin. Antuerp. c. 5.* virum hoc ſæculo mirandũ, non ob ſcripta tantum, ingenijq; monumẽta ære perenniora, ſed & ob templum quod Antuerpiæ Societati extruit, in quo à fundamentis introrſum nihil præter marmor apparet, ex media Italia delatum. quod ſuperet, non tantum certare poſſit cum templo illo, orbis vniuerſi voto; ex cuius incendio non memorandus ille ſacrilegus nominis æternitatem quærebat; quam poſteri tibi, Carole, libentes ſemper deferent:

Semper honos, nomenq; tuum, laudeſque manebunt.

Teſtamento quidem Reuerendiſſ. D. Ioannis Miræi Epiſcop. Antuerp. id pro defectu obiectum fuit, ſed tamen effectum eſt ſortitum. Extat etiam conſtit. Pij 5. reuocatoria facultatum teſtandi conceſſarum Religioſis militibus vbicumque effectum ſortitæ nondum ſunt diſpoſitiones, *refert Azor. l. 13. Inſt. Mor. c. 5.* quod intelligo de priuilegijs perſonalibus. Cæterum ſi alicuius Ordinis inſtitutũ id permittat, *vt habet Choppin. l. 1. Monaſt. n. 20. in marg. de Ordine S. Antonij Vienn.* vt illius Religioſis ſeruitoribus
8 ſuis & ad pias cauſas aliquid relinquere liceat, non exiſtimo eo Pij 5. Conſt. extendi.

Quaten' hæc ſine offenſa conſcientiæ fiant?

Enimuero Epiſcopi Canonici & alij beneficiati, † quo ad eam partem fructuum attinet, quæ congruę eorum ſuſtentationi eſt neceſſaria, ita ſunt Domini, vt non magis tenean-

teneantur ex ea erogare ad opera pietatis, quam ex bonis patrimonialibus. Hinc Pius 5. *Conſt. inc. Romana 3. Cal. Septemb.* 1567. ordinauit, ne Camera Apoſtolica ſpoliorum nomine quidquam exigat ex bonis beneficiati, qui dum viueret beneficium tantum habuit triginta ducatorum. Neq; Concil. loquitur de ijs quę quis ſibi hoc modo ſubtraxit, vel quæ iuſto labore pro meritis acquiſiuit: hæc enim non cenſentur fructus beneficij, ſed propriæ induſtriæ; ſed loquitur de ijs tantum quæ ratione beneficij obueniunt, & ſuſtentationi redundant, *Leſſius l. 2. c. 4. d. 6. nu.* 39. 40. quæ ſi expendant in vſus prophanos, vel ad ditandos ac augendos amicos, lethaliter peccent, *Leſſius. ibid. num.* 47. neque de his teſtamento diſponere poſſunt in vſus non pios, non tantum Epiſcopi, de quibus ſonant verba. *c. 1. ſ. 25. Trid.* ſed omnes eccleſiaſtici, vtpote in quibus eadem ratio obtinet. Quamquam forte ad vſum hodiernum loqui, ideo magis videri poſſit Concil. quod etſi generaliter Clerici, conſuetudine diſponere & teſtari permittuntur, iuxta ſuam conſcientiam, non tamen Epiſcopi, niſi ſpecialę à ſede Apoſtolica habuerint indultum, vt dictum eſt. Quin & L. Molin. *de Iuſt. tract.* 2. *d.* 147. *num.* 31. *per d. c. 1. ſ. 25. Trid.* cenſet id adeo iuris eſſe naturæ, vt Clerici de acquiſitis per eccleſiam ſepoſita parſimonia, induſtria & cæt. teſtari non poſſint; vt aduerſus illud vlla conſuetudo vim habeat, *vt & ſupra tetigimus de prabendis.* Nihilominus Anton. de L'eſtang. Præſ. Toloſ. *ibid. in ſuis Arreſt. Toloſ. arreſt. 5. num.* 23. 24. conſuetudinem Galliæ generalem teſtandi de acquiſitis ex beneficijs ſuſtinet, à Concilijs generalibus & ſacris Canonibus approbatam eſſe: & quamquam non extet aliquis Canon, contendit tamen ex Ioanne Andreæ *ad reg. nemo poteſt de Reg. iur.* in prima compilatione c. 2. ſub rubrica de teſtament. inſertum fuiſſe, quod diſertè huiuſmodi conſuetudinem approbaſſet; ſed in 2. editione id caput fuiſſe ſublatum, ne alijs Prouincijs daretur occaſio, quæ ad eiuſmodi conſuetudinem nondum deflexerant, à primitiuis Canonibus diſcedendi: quod ipſum conſtare etiam

aſſe-

aſſerit, Ioann. Andreæ non gratis dixiſſe, inſpicientibus volumina dicta primæ collectionis. ſed is præſupponit iuris poſitiui eſſe tantum, ne Clerici de fructibus beneficiorum ſibi obuenientibus, ſecus quam in vſus pios, diſponant; adeoque in eo conſuetudinem iuri derogare poſſe. ſed id caput ſimpliciter ne an cum diſtinctione iam tradita fuerit accipiendum, is cui vſu veniet expendet. quã de re tota, & quãtum iuris alias habeat Clericus in ijs quę habet ex beneficio, diſquirit Azor *Inſt. Mor. p. 2. l. 7. c. 8. 9. 10.* Binsfeld in Enchir. 4. *p. c.* 13. vbi refertur locus Ambroſ. *l. 1. off. c. 3. Melius eſt*, inquit, *vt ipſe tuis ſubuenias quibus pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere, non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo quod tu conferre potes in opibus.*

9 Ratum Clem. IV. exemplũ. Certe præclarum exemplum eſt Clem. IV. † quod cum ante Pontificatum duas filias legitimè ſuſcepiſſet, vni in monaſterio collocatæ triginta tantum libras dederit; alteri quę marito ſuæ conditionis nupſerat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac conditione ne quid amplius peteret. habuit & nepotem Clericum, quem ex tribus præbẽdis quas habebat, vnam vt eligeret, & reliquas dimitteret adegit: inſtantibus amicis, vt potius nepoti maiora tribueret, reſpondit ſe Deo, non autem carni & ſanguini acquieturum:

Rara auis in terris, nigroq; ſimillima cygno.

Plures forent, ſi dum ſe ad condendum teſtamentum cõponunt, prius *iuxta Couar. vbi ſupra num.* 13. examen & iudicium ſuę conſcientiæ ſubirent; non vero tanquam oculos obnupti aliorum veſtigia ponè tantum legerent, aut carneos oculos tantum adhiberent, cogitantes quod non ſicut videt homo, & Deus videbit. quod ſi dubitare inciperent, admitterent ratiocinationem Cicer. l. 1. Offic. *quocirca* inquit, *bene præcipiunt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum ſit an iniquum; æquitas enim lucet ipſa per ſe, dubitatio cogitationem ſignificat iniuriæ.*

Eccleſiaſticorum teſtamenta ex huiuſmodi conſideratione pleraque vel ex toto vel parte in pias cauſas dirigũtur,

tur, quarum fauore ſolennitates iure remiſſæ ſunt, & veroſæpius negliguntur, & quoad pia relicta valere etiam non inſtituto hærede vult Sa *V. teſtam.* §.4.

Non tamen omnes tam pios eſſe velim, † vt per exceſſum ad impietaté vergant; ſed menſuram ſeruent præfixã *c. ſi quis.* 13. *q.* 2. vt Chriſtum ſcribãt in filialem portionem, non amplius. quam quidem menſuram, non quis cogitur exoluere, ſed vetatur tranſcẽdere. & alibi S. Auguſt. 17. *q.* 4. *c. fin.* non patitur eos qui quaſi in piam cauſam nimis integras hæreditates venantur. Teſtamento Flandri etiam in cauſam piam ſupra tertiam bonorum patrimonialium, mediam acquiſito um, (quibus etiam feuda continentur) legare prohibentur. *Iac. Mach. in decr. Fland. tit. de legibus.* 10 Non laudanda pietas quę naturæ obliuiſcitur.

Ex teſtamento nullo fidei commiſſum † ſi agnoſcitur, ſolui debere, non vt ex teſtamento, ſed quaſi alia relinquentis voluntate, Charond. *l.* 3. *Reſ.* 47. refert iudicatum. Non tamen teſtantis tota voluntas in diſpoſitionem tertij relata valida erit ſi dicit ſe alicui eam indicaſſe, tametſi declaret in cauſam piam reliquiſſe; ſed ſi non nominet quidem in quam rem reliquerit, ſeu quoad modum dicat ſe indicaſſe, ſolemniter tamẽ teſtetur, & relinquat, modo collato in ſecretum alienæ voluntatis, ea voluntas recipietur tanquam collata in arbitrium boni viri, *vt quidem vult Charond. vbi ſupra Reſp.* 48. Tamen M. Ant. Gen. *pr. cap.* 2. *in num.* 13. *ex l. Theopompus, D. de dote prel. l. quem hæredi. D. de reb. dub.* vult ſtari dicto talis commiſſarij, tam reſpectu quantitatis quam perſonæ, quam & cui teſtator legare voluerit. ſed magis vrget *c.* 13. *extra de teſtam. qui extremam,* inquit, *voluntatem in alterius diſpoſitionem committit, non videtur decẽdere inteſtatus.* negat tamen Charond. exſtare iuris locum, qui huiuſmodi relicta probet; ſed id c. 13. facere videtur, & memini executionem habuiſſe teſtamentum taliter conditum à quodam Canonico. 11 Voluntas in alteri° arbitrium collata quatenus ſubſiſtat?

Et quidem oportet teſtantem palam profiteri ſuã volũtatẽ: † non ad interrogationem Notarij, ita vel nõ reſpondere, & dubitationem relinquere, moleſtia rogantis, morbiue 12 Palã exprimatur.

biue, an enixa voluntas eam expreſſerit, *Char. lib. Reſp.5.r.* 46. etſi diſſentit Decius, *conſ.489. in caſ. ad med. Boer. deciſ.* 33. *num.60. Ioann. Dilect. de arte teſtandi. tit.4. caut.2.* Diſtinguit Buſ. *ad l.21. num.6. D. Qui Teſtam.* vt ſi nunquam ante notario aut alteri voce indicarit hæredem, ne id pro teſtamento accipiatur, ne iure quidem Canonum: ſi aliter

13 vnquam iudicabit, valeat. Multo minus inter † alios actus ſermocinationeſque dicere ſufficit, *ego te hæredem facio, aut bona mea tibi relinquo*: *neq; enim id oportet pro teſtamento obſeruari, vt ne quidem id in milite receptum ſit. §. planè, inſt. de milit. teſt.* ſed conſtare debet teſtamẽtum factum eſſe, & defunctum teſtandi actum voluiſſe exequi. *Barthol. Socin. in l.1. §. ſi quis. D. de verb. obl. n.3. Alciat. ibid. nu.13. Choppin. de priuil. ruſt. l.3. c.7. num.9.* qui etiam loquuntur in cauſa pia, *Mynſ. Angel. Hotom. VVeſenb. d. §. plane.* vt appareat de animo teſtandi ſerio agi, conteſtetur teſtes, &c. Quod vt conſtaret, iure ciuili multa ſolemnia requirebantur: Canoni-

Et ſerio hoc agatur

14 co † ſufficit Notarius vel Paſtor, & duo teſtes. nec male Panor. *in cap. cum eſſes. h.t.* alijque exiſtimant Curati aut Vicarij generatim commiſſi vicem ſuppleri per duos idoneos teſtes, in conſcriptione teſtamenti: non tamen per alterius confeſſarij, etiam à parocho ſpecialiter deputati præſentiam: *Choppin. de ſac. polit. l.2. t.1. num.14.* & edictum Principis anni 1611. paſtorem aut eius vicarium requirit. *art.12.*

Solemnia hodie requiſita.

15 In tractatu induciarum † *ar.32.* & illius interpretatione *ar.32.* dicitur, quod omnes diſpoſitiones & exhæredationes factæ cauſa belli aut religionis habentur pro non factis. Vnde id multo magis obtinet in futurum, cum dicatur in 2. art. Induciarum, quod hoſtilitas omnis ceſſabit, cuius eſt effectus exhæredatio, ob hoſtilem animum intuitu belli, aut cauſa belli, vt fuit Religio, vt quicquid eſt cauſa cauſę, eſt cauſa effectus, eodemque ſpectat: & tamen ſi non inſeruerit teſtator cauſam, non cẽſeo admittendum ad probandum ex cauſa Religionis fuiſſe factam: quia in art. 19. edicti Principis. *anni 1611. ſuper adminiſtrat. inſtitut.* cauetur, ne probationes per teſtes

Induciæ Belgicæ teſtamẽta irritant in odiũ belli aut religionis conſcripta.

fiant,

fiant, non tantum in contractibus excedentibus 300. florenos, ſed & in teſtamentis, quaſi plus dictum quam ſcriptum appareat: ſed hoc quidem de iis teſtamentis intelligo, quæ poſt edictum condita ſunt, neque ad præterita extendi. *L. Iubemus* 29. *in fin. C. de teſtam. Auth. hac Conſtit. interp. priorem.* §. *hac igitur. Coll.* 6. *Auth. vt factæ nouæ Conſtit. poſt inſinuationem.* §. 1. *Coll.* 5. *l. leges. de leg.* neque intereſt quod ſuperſtites poſt hanc Conſt. teſtatores teſtamentum aliud ſcribere potuerunt, & ſe ei conformare: nam vti non tenebantur, *d.* §. 1. *in verb. vnde præteritum omne &c.* ſic etſi non fecerint, actus prior ex ſubſecuta Conſt. nec in eorum fauorem mutationem accepit. *ll. c.* 2.

16 Et quamquam † in Curia Eccleſiaſtica ius Canonicum ſeruetur, & eo deficiente ius ciuile commune. *c.* 1. 2. *de noui oper. nunc.* deinde Principum edicta & conſuetudines locorum; tamen in cauſis teſtamentariis & dotalibus, *Concordatis Brab.* §. 1. *de teſtamentis*, tenemur etiam in eo foro ſequi Principum Ordinationes & conſuetudines locorum. Vnde ex cauſa iſtius Conſtitutionis nunc in Belgio noſtro ceſſant teſtamenta nuncupatiua, † vt ex ſimili Conſt. Galliæ intulit Charond. *reſp. l.* 9. *r.* 35. Similiter iudices eccleſiaſtici irrita debent pronunciare, relicta donataque inter viuos, vel aliâs immobilia bona, aut ſuper iis conſtitutos reditus vitales, aut perpetuos, à minoribus 25. annis ad opus ſuorum tutorum, curatorum, bonorum adminiſtratorum, aut prolium illorum, aut patrinorum, aut concubinarum, ob ſanctionem Car. V. *diuerſ. Ord.* 4. *Octobr.* 1540. *lib. edict. fol.* 772. ſic in Flandria edictum Principum *anni* 1611. *ſuper admi. iuſt. ar.* 14. quod tamen non procedit in patre, auo, matre, aula, fratre, vel ſorore.

17 Teſtamenta nuncupatiua in Belgio ceſſant vbi non ſunt decretæ conſuetudines contrariæ.

18 Milites & Clerici inutiliter teſtantur pro concubinis.

Milites & Clerici † iure concubinas inutiliter ſcribunt hæredes, legant, donant, & minorennes immobilia, *ex Conſt. Car.* 5. *vt ſupra diximus tit. de cohab. Cleric. & Mulier.* Sed † an idem nunc obtineat in paganis, poſtquam generatim inhibitus eſt concubinatus, *vt ibidem*

19 An idem nunc in paganis

dem demonſtrauimus, quæ in aliis ratio huius pœnæ fuit. *d. l. miles* 41.*ff. de milit. teſt. l.* 2. *de don. int. vir. & vxor.* & etiam ius nouiſſimum ciuile recepit. *Nou. Leon.* 91. *& ibidem Ant. Del-Rio. Ioan. Goddeus in l.* 144. *D. de verb. ſignif. Decian. volum.* 1. *reſp.* 5. *num.* 94. *Palaot. tract. de ſpur. cap.* 12. *numer.* 10. *Clar. §. fornicatio. n.* 64. *Burgnon. l. de Loix abrogees* 1. *cap.* 58. quare nec eis benefacere permiſſum erit, non magis quam olim militi & Clerico. *Raph. Cuman. in l. miles* 41. *§. mulier. D. de milit. teſt.* eo argumento quod ea Lex turpem mulierem dicat, *nec ex teſtamento militis capere poſſe*, quaſi ne quidem dicat, ac implicet, vt nec ex pagani poſſit, *Caſar Vrſillus ad deciſ. Afflicti* 102. *Lucas de Penna. l. cohortales. C. de cohort. l.* 12. *exactè Crauetta conſ.* 368. *num.* 3. *&* 8. *Sebaſt. Nauius in dict. l. miles.* & Bugnion *de Loix abrogees. l.* 1. 239. dicit eſſe generalem conſuetudinem, vt nec concubinæ nec prolibus hæreditas, aut legatum à concubino tribui poſſit, abrogatâ *l. ſi quis. C. de natur. lib. &c.* præſertim cum hodie concubinæ & naturales liberi, non ſunt ad mentem & rationem antiqui iuris, *vt itidem diximus. ſupr. de cohab. Cler. & muli.* quare & Maſuer. *in rub. de ſucceſſ. §. itidem baſtardus* ait, quod leges concubinis & nothis fauentes ab vſu iamdudum receſſerunt, quod tamen in his locis receptum non eſt, reſpectu matris & prolium inter ſe, *vt dicemus infra lib.* 4. *qui filij ſint legitimi.* Quamuis autem lubenter ego in affirmatiuam quæſtionis initio propoſitæ opinionem tranſirem, quippe quæ pietati & pudicitiæ publicæ faueat, dum multi ad licita matrimonia ducerentur, ſi damnatis lecti conſortibus & liberis vltimo elogio benefacere non poſſent; tamen quia Imp. noſter Car. V. eam diſerte in minorennibus tantum recepit, non ſatis auſim pœnam proferre vltra limites ab eo poſitos: etſi Lex etiam prohibitiua concubinatus ad paganos non tam prorogata quam canonum cenſura emendata ſit, qui ipſi concubinarios inteſtabiles expreſsè non declararunt, vt nec Pius V. in Conſtit. cuius meminimus

mus *ſupr. de cohab. Cler. & mul.* qua illegitimos tantum clericorum filios ex patrum teſtamento aliquid capere vetuit.

Edictum 1611. ar. 12. requirit, non tantùm vt teſtamenta ſcribantur, ſed vt & ſubſcribantur † à teſtatore, & duobus teſtibus, qui etiam ad hoc vocati ſint, ſiquidem ſcribere norint, cuius mentio etiam inſtrumentis inſerenda ſit à tabellionibus, Paſtoribus, aut vice Paſtoribus, qui nihil ſibi ſuiſue tamen adſcribant, & inſuper ſeruari oportet ſolemnitates requiſitas, tam quoad formam teſtandi, ætatem teſtantis, quam qualitatem bonorum, ſtatutá loci rei ſitæ, nullo legato relicto iis quos mox recenſuimus. *omnia*, inquit, *ſub pœna nullitatis.* quæ verba credo relatiua non ad immediatè tantum præcedentia, ſed omnia, tribus illis articulis conſtituta. 20

20 Teſtamenta à teſtatoribus & teſtibus hodie in Belgio ſubſcribenda.

Iuxta c. Rainut. 16. *extrà, de teſt.* duæ quartæ † Treb. & Legitima detrahuntur, quod latè diſputatum apud Dd. quod refert Fachin. *l.* 4. *contro. c.* 2. ſed deciſ. Cur. Holl. *d.* 17. *in fin.* dicit d. c. per totum mundum obſeruari, adeoque d. Curiam Holland. 9. Ian. 1583. ita iudicaſſe, quod & Pariſienſ. Curia fecerat. Cal. Iun. 1585. *Ann. Rob. Rer. iud. l.* 4. *cap.* 17. quod & aliqui ad Falcidiam prorogare voluerunt. ſed Zabarell. *ad d. c.* Rainut. non admittit, quia dici nequit, exhauſta hæreditas, ex quo legata non excedunt dodrantem, vnde legitima conſtat ex reliqua parte: Trebellianica autem detrahitur non ideo, ſed quia hæres cogatur reſtituere. ego fideicommiſſis legata exæquata ſcio, adeoque obtinere crederem in Falcidia, quod in Treb. obtinet, niſi quatenus rei natura repugnaret. Porro ſi filij legitimam detrahunt, quaſi æs alienum, debitum iure naturæ, *vt dicit c. Rainald. h. t.* & ex reliquo as hæreditatis conſtituitur, non video, quomodo cum de Trebellianica & Falcidia agitur, non erit eadem detractio æris alieni, & ex reliquo conſtitutio 21

21 Duæ quartæ vbiq; vt detrahãtur recepta opinio.

aſſis hæreditarij: vnde certum apud me eſt, iure ciuili ignotam fuiſſe vtriuſque quartæ detractionem. *vt Cuiac. l.8.obſ.c.3.* ſed ius Canonicum expreſſum, in foro facile accedente filiorum fauore depreſſiſſe aliam opinionem. Nec quicquam me mouet vt generatim aliter ſentiam, *Nou.de reſtit. & ea quæ parit.§. Quamobrem*, per quam Fach. *vbi ſupr.* quaſi ex iure nouo ſuam opinionem ſtabilit; quaſi faſſus iure veteri ſecus eſſe: quia non loquitur ge-

22. **Verior interpretatio.** neratim *d.§.* ſed demum caſu, quo non † ſufficeret legitima pars ad dotis, aut antenuptialis donationis oblationem honeſtè & ſecundum perſonarum qualitatem & merita.*vt ſunt verba d.§.*quæ conuincunt per particulam, *ſi*, potius tradi exceptionem aut caſum ſingularem quam regulam: qui tamen caſus valdè eſt notandus: vti eſt frequens, nec ſatis animaduerſus ab omnibus, tamen in cognitione & arbitrio iudicis ſubſiſtens: vel potius vult *ibi* Imp. in iudicis arbitrio conſtituere augmentum legitimæ, vt ſi non ſuffecerit triens, vel ſemis, v.g. in eo qui habet 20. plus minus, liberos; vt augeatur; & quatenus augendum videbitur iudici, detrahatur; non vt duæ quartæ; ſed vt vnica; etſi ob cauſam aucta.

DE SVCCESSIONIBVS QVÆ AB INTESTATO DEFERVNTVR.

1. **Spolia vbi & in quibus locum habeant?** PRoximo titulo diximus quid vſus in ſucceſſionibus eccleſiaſticorum inteſtatorum hîc habeat: Sed ex Conſtit. Pauli.3. bona Prælatorum, & Religioſorum † extra clauſtra degentium, ex Conſt.Greg.13. & Clericorum bona per illicitas negociationes, aut via à ſacris Canonibus prohibitâ, acquiſita, ex Conſt. Pij IV. & quorumcumque eccleſiaſticorum in Italia extra Vrbem defunctorum, ex Conſt. Greg. 13. ad Cameram Apoſtolicam pertinent, nomine ſpoliorum: ſub quo tamen non veniunt ſacræ ſupellectilis ornamenta, & res cultui diuino dicatæ, ſed manent ſuis Eccleſiis. **Ex declar. Pij V. quas omnes Conſt. vide apud P. Matth. Sep. Dec.l.3.t.3.** Etiam

iam ſub *t. de foro compet.* diximus qualiter profeſſi † nec ſuo nec monaſterij nomine hic & pleriſque locis agnatis ſuccedant inteſtatis, exceptis Clericis ſeu Patribus Societatis IESV. etſi coram ſuperiore tria vota emiſerint, niſi fuerit ſolẽne. ita refert Choppin. *Monaſt.l.2.t. vl. num.* 9. ſe inueniſſe mirabundum Curiæ arreſto deciſum. Eo iure ſtante ſi Religioſus proximus eſt defunctо, facit locum ſequentibus; ſi autem illi ſunt hæretici, deuoluitur de iure ſucceſſio ad quemlibet ex ſanguine Catholicum: ſi nemo talis ſit, tum demum locus eſt fiſco, *l.*10.*C. de hæret.* Sed hîc induciæ & rerum ſtatus ius hoc ſuſpenderunt. Porro ius hoc à Carolo V. ſtatutũ, promiſſum eſt ſeruari in Brabantiâ per Epiſcopos Cameracenſem & Leodienſem, in concordatis, vt hic in foro interiori etiam vires habere videatur, *argumento eorum quæ habet Peck. de Amortiz.cap.*7. Vbi tale concordatum aut Cleri aſſenſus non eſt, edictum Caroli non obligabit in conſcientia. Itaque cum de iure monaſterium ſuccedat, vbi ſuccederet Monachus, ſi in ſæculo manſiſſet, poteſt ex conſenſu Prælati ſine vlla diſpenſatione Pontificis adire pro monaſterio hæreditatem, & de ea diſponere tam in vtilitatem monaſterij, quàm alios pios vſus, iuxta prudentiam & pietatem ſui Prælati, & prout regula Prælato & hic ſuo Religioſo permittit, de bonis monaſterij diſponere.

2 Profeſſi incapaces ſucceſſionum.

Moribus fere vbiq; obtinuit (nam iure ſcripto ſecus ſe res habet, *Griuel Dol. dec.* 144. *in princ.*) vt Princeps baſtardis ſuccedat: vt etiam prox. tit. tetigimus quoad Clericos. ſi modo teſtati non ſint, proles legitimas non habeant, matrem, ex eaue fratrem aut ſororem, *id. ibid. n.* 10. ſed in Brabant. niſi inter liberos actiuam teſtamenti factionem habere non videntur, niſi à Principe impetrauerint. *§. bona vero immobil. in Concord. Brab.* vt nec paſſiuam etiam de iure habent reſpectu patris, præter naturales. *Auth. ex complexu, C. de inc. nupt. Mynſ. cent.* 1. *obſ.*35. Sic & Philipp. 2. Hiſpan. Regem leges Burgundicas interpretatum ſpuriis, qui ex damnato coitu nati ſunt, acti-

nam & paſſiuam teſtamenti factionem ademptam eſſe, declaraſſe an. 1587. refert Griuel. *d.deciſ.* 144. *n.*8. ſed proſequitur id non porrigi ad natos ex ſoluto & ſoluta, vt Principem neceſſarium hæredem habeant; niſi ſub ratione trium conditionum mox recenſitarum: ſed ad natos tamen ex coniugato & ſoluta, aut Clerico in ſacris exiſtente & ſoluta. qua de re non poſſum ex integro cum eo ſentire, nec calamum cohibere, quin paulo latius excurrat.

Spurij qui ex damnato & legibus ciuilibus punibili (nã Canonicis omnis coitus eſt punibilis, qui extra matrimonium contingit) coitu nati ſunt, non gaudent priuilegio naturalium. *Auth. licet.* C. *de nat. lib.* nec iiſdem tamen oẽs pœnis inuoluuntur. Punibilem autem nõ intelligo morte naturali tantum, vel ciuili; vt Gaſp. Anton. Teſſaur. q. *for. lib. ſing. q.* 22. *n.* 16. qui nimis ſtringit. quippe nullibi nũc ferè gentium adulterini, inceſtuoſi, ſacrilegi coitus morte puniuntur; nec tantùm quicumq; extra matrimonium non accidit inter ſolutum & ſolutam, vt Griuel. qui nimis laxat: adeo vt medium locum ſeruandum putem pro natis ex coniugato & ſoluta, & clerico, etſi in ſacris exiſtente, ſæculari; non autem regulari, (nam hic coitus ad ſacrilegos refertur) quamuis talis coitus moribus omnium ferè gentium (quæ ad Deformatam Religionem non defecere) punibilis ſit, *vt etiam dicit* D. *Griuel. num.* 22. non quidem vt adulterium, ſed extra ordinem, præſertim quia ratio ſucceſſionum ad ius ciuile pertinet, vt illud hîc tantum inſpici debeat, non ius Canonicum quod non æquale tantum, ſed & maius forte peccatum cenſet in adulterio viri; quippe qui caput ſit vxoris, exemploque innocentiæ præire ei debeat; cum ius ciuile coitum coniugati non reputet adulterium: quia thoru nõ violetur; ſanguis, familia, ſucceſſio confuſione non peruertatur. Quin etſi ad rigorem examinemus, non omnes nati ex ſoluto & ſoluta gaudent priuilegio d Auth. licet, ſed nati tantum ex concubinis (quæ quale iure ciuili ſint, alibi diximus) §. *diſcretis, in Auth*

Qui

Quib. mod. nat. effic. ſ*ui, in verb. hoc enim tantum concubinam habentibus eſt conſcriptum, & §. ſi vero effuſa ibid.* vbi plurium ſimul concubinarum, ſeu potius, vt inquit, fornicatricum filiis Legis illius beneficium non dari aſſeritur: nam & hunc odibilem Lex dicit, qui cum pluribus fornicatur, etſi ſolutis ipſe ſolutus. *d. §. ſi vero.* adeoque ſpectant ad §. vltima in d. Auth. ex eo nati, vtpote ex damnato, etſi non punibili, complexu. Largè autem *ibi* ſumitur damnatus complexus, ſcilicet quicumque non contingit cum vxore vel concubina: vt qui eſt cum fornicaria, aliáue ſoluta damnetur, multo magis qui ſtuprum etiam non violentum habet adiunctum. Omnes enim ex eiuſmodi complexu nati excluſi ſunt à beneficio d. Auth. licet: non tamen pœnis idcirco omnibus obſtricti, quibus adulterini, inceſti, nefarij. Itaque hos ex ſolutis natos, & ſimiliter eos quos ſupra intermedios conſtitui, eo loco habeo, vt quæcumque leges pœnales eos diſertè non exprimunt, comprehendere non putem.

Itaque vt de caſu D. Griuel dicam, cenſeo; natos ex matre ſoluta & patre coniugato, aut clerico in ſacris exiſtente, perinde ac natos ex ſoluto & fornicaria, aut quacumque alia ſoluta, citra formam concubinatus (cui ſoli ad matrimonij imitationem fauet d. Auth. licet. & d. Auth. Quib. mod. nat. eff.) agnita; ſub d. Regis declaratione diſertè eos non exprimente, non eſſe comprehenſos. Ex patris quidem teſtamento filium clerici capere non poſſe tit. prox. retuli. idemque ſentio de nato ex cõiugato & ſoluta, quin & de ſoluto & ſoluta, ſi rigidè agamus, citra formam proprij concubinatus, *ob d. §. ſi vero effuſa, in verb. odibilis eſt quidem iſte talis, procul autem hac lege* (quæ de naturalibus agit) *modis omnibus cum talibus filiis ac concubinis excludatur.* ſed tamen quia rariſſimus eſt hodie propriè dictus cõcubinatus, legumque ac conſuetudinũ vſus eſſe debet in iis q̃ frequentãtur, non q̃ raro accidunt: in eo nõ diſcedo à D. Griuel, quin ſentiã natis ex ſoluto & ſolutà citra formã legitimi cõcubinat⁹ cõpetere

actiuam teſtamenti factionem,& beneficium d. Auth. licet eatenus, vt ex patris teſtamento capere poſſint; non autem duas vncias ab inteſtato, niſi in formam alimentorum; nec vnquam ſecus factum ſcio.

DE SEPVLTVRIS.

O*Mnes eodem cogimur, omnium*
Verſatur vrna;

1 Solicitudo & cura ſepulturæ. reſtat ea cura † vt quiſq; ita viuat, vt cum eodem Poëta dicat, ac ſperet,

Non totus moriar, magnaq́; pars mei
Vitabit Libitinam:

Et quæ mori potuerunt ---*vt molliter oſſa quieſcant.* Olim ea cura magna fuit, vt adiurauerit Iacob filium ſuum Ioſeph, cæteroſque, quod cum poſt tot ſæcula ex Ægypto eſſent egreſſuri, effertent eius oſſa ſepelienda in ſepulchro patris in Palæſtina. Apud omnes gentes ac imprimis etiam Romanos ſepulturæ ac exequiæ honorificè cum laude † defuncti, ac maiorum fieri ſolebant.

2 Honor exequiarum. vnde vti hodie nobiles cum inſignibus maiorum ſepeliuntur; ita præferri olim iis nondum repertis ſolebant maiorum imagines. Inter alios extat apud Tacitum l. 3. Ann. inſignis locus de ſepultura Iuniæ. *viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlij, Quintij, aliaq́; eiuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caßius atq́; Brutus, eo ipſo quod effigies eorum non viſebantur.* quare hæreditate priuabatur qui debite defunctum non ſepelierat, *l. hæreditas*, *D. de petit. hæred. l. milites. C. eod.* & contrà laudatur qui teſtatorem ſepelierat, qui oſſa ſua in mare proiici iuſſerat, *l. quidam*, *D. de Cond. inſt.* & Eccleſia pro ſummo demum delicto ſepulturæ ſacræ priuationem irrogat. *c. ex parte cum ſeq. extr. h. t.* Et ſepulcrorum violatores ſummis pœnis plectuntur, *l. vlt. D. de ſep. viol. l. 4. §. fin. l. 5. C. eod.* ſepulcrorum denique fauor vbique prædicatur, *l. 7. 8. ff. de relig. c. Ebron. c. vnaquaq́;, 13. q. 2.* Itaque & nunc liberum eſt vnicuique ſepulturam eligere, ſi nolit in ſepulchro maio-

Digitized by Google

maiorum vel in parochia ſepeliri, ſed tunc Cathedrali vel parochiali † nihilominus quarta funeralium reſeruatur. & cum Conc. Trid. *ſeſſione* 25. *c.* 13. ad priſtina iura reuocari vult, ſi intra 40. annos per aliqua priuilegia alicui pio loco fuerit conceſſa, animaduertendum, d. l. Trid. ſermonem hic tantùm eſſe de funeralibus, ſeu quæ funus comitantur, vt sũt oblationes diei funeris, nõ alterius. ſimiliter *iuxta c. vlt. de Teſt.* neq; Epiſcopo neque parochiali Eccleſiæ debetur quarta ex legato † Eccleſiis, aut piis locis pro fabrica, ornamentis cæteris, luminaribus, anniuerſario, ſeptimo, vigeſimo aut trigeſimo die, & pro aliis ad cultum diuinum perpetuum: modo non legetur in fraudem, vt Epiſcopus aut parochia ſuo iure priuetur. Item *in c. in noſtra, de ſep.* excipiuntur equi & arma legata in ſubſidium terræ Sanctæ, ex quibus quarta non detrahitur. *L. Molin. de iuſt. t.* 2. *d.* 215. *num.* 8. 9. Sed in huiuſmodi re conſuetudines ac † Concordata plerorumque locorum modum ſtatuerunt. ſic certum eſt in primis in his ditionibus Ordines præſertim Mendicantes, quibuſcum (quia ius ſepulturæ habent) antiqua parochis lucta fuit, raro & forte nullis in locis, puris & integris ſuis priuilegiis vti, ſed modificatis, per inueteratos vſus aut Concordata, quæ obſeruanda † ſunt, *c. vlt. de pactis in* 6. *Leo X. in Concil. Lateran. in ſubinſerta Conſt. his verbis. Pacta autem & conuentiones inter eoſdem fratres & Prælatos atq; Curatos pro tempore inita valeant, niſi per ſubſecutum Capitulum proximum Generale vel Prouinc. refutata, & per eos refutatio huiuſmodi intimata debito tempore fuerit.* Et hoc *c.* 13. *ſeſſ.* 23. mandat ſi quarta funeralium antè per annos 40. præſtari ſolita ſit Cathed. aut parochiali, ea ſeruetur; non obſtantibus priuilegiis etiam Mari magno (in quo ſemper illi fluctuant) dictis. Et mens Pontificum huiuſmodi priuilegia concedentium eſt, vt iis † ciuiliter & vrbanè vtantur: ſic vt quamuis à Pio V. Cal. Iunij 1567. & ante à Iul. 3. & aliis *quorum meminit Choppin. Monaſt. l.* 2. *t.* 1. *num.* 30. per ſpecialia priuilegia Prædicatores, Minores, & cæteri Mendicantes Ordines exempti

3 Quarta Cathed. & parochiali ſeruanda.

4 Ex quibus ea non debeatur?

5 Concordata.

6 Seruanda.

7 Priuilegiati ciuiliter vtantur priuilegiis.

Digitized by Google

videantur à quarta funeralium, quam ante iure tamen ſoluere tenebantur, *cap. in noſtra*, 10. *extra, de ſep. Clem. dudum. eod.* declarauit tamen idem Pius V. ſuam mentem fuiſſe, vt parochi inuitarentur, vt quoties eorum parochiani in Eccleſiis Mendicantium ſepeliuntur, præſentes interſint, ac propterea quartam partem conſequantur rerum omnium, quæ ab hæredibus defunctorum pro funeralibus dantur: ſed tamen officia mortuorum, & reliqua munia, quæ in huiuſmodi Monaſteriis adhiberi ſolent, non à Canonicis, parochis aut Clero, ſed ab ipſis fratribus peragi debent,

8 *Marc. Ant. Gen. in prax. Neap. c.* 62. *in fin.* Sed & meminiſſe oportet non poſſe Mendicantes in ſuis Eccleſiis ſepelire, † niſi eos, qui in eorum Eccleſiis ſepulturam maiorum habent, vel viui elegerunt, *cap.* 1. *& d. c.* 10. *& Clem. dud. & extrauag. cum ſuper Cathed. de ſepult.* neq; eſt in poteſtate conſanguineorum, vt defunctum extra parochiale aut maiorum illius monumentum ſepeliant, ſed id ſolo patri ſpecialiter conceditur pro filiis ſuis impuberibus tantum, *c. de vxore, vlt. de ſep. c. licet, eod. in* 6.

Et non niſi quoad eos qui eligunt aut apud eos maiorum habent ſepulturam.

9 De quarta † ex Legatis deducenda, ſeu ex quibus relictis piis non debeatur, aliquot præclaras Rotæ deciſiones ad longum refert Quar. V. *quarta. & Piaſ. pr. p.* 2. *c.* 5. *num.* 36.

10 Conſuetudinem regni † Neap. vt Ordinarij laicorum inteſtatorum mobilium quartam, quaſi ex præſumpta voluntate in pia opera erogent, retinendam cenſuit S. Cong. modo non ad rigorem exigatur, & conſultis hæredibus expendatur, *Piaſ. vbi ſupr.*

11 Sepulchra † olim non in Eccleſiis tantum, ſed nec in ciuitate fieri permittebantur, *Choppin. Monaſt. l.* 2. *t.* 1. *num.* 15. primum eccleſiaſtici, deinde Principes, denique paſſim omnes infringere cœperunt, vt, nunc vel homines imæ ſortis ſub ipſis altaribus ferè con-

condantur, vt priuilegia hæc duo iura antiqua ſoluant, 1. ne qui intra templa condantur. 2. ne quis ſepeliat præter parochos,

DE PARO-CHIIS.

PArochialis Eccleſia ex his tribus iunctis † dignoſcitur: quod habeat fontem baptiſmalem, ſepulturam, & curam fori pœnitentialis, per vnum ſacerdotem. Huic debentur decimæ & oblationes: huc conuenire debet populus ad percipienda ſacramenta, & audienda diuina; illa ſemel quotannis; hæc omnibus Dominicis & feſtiuis. † ſic enim diſertè declarauit Concil. Trid. his verbis: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquemq; parochiæ ſuæ intereſſe, vbi commode id fieri poteſt ad audiendum verbum Dei.* Similis iam olim inter Mendicantes & parochos in Germania fuit exagitata quæſtio, & à Sixto IV. *in extrau. commun. in ext. vices* deciſa, his verbis: *vt fratres Mendicantes non prædicent, parochianos, non teneri audire miſſam in eorum parochiis diebus feſtiuis & Dominicis; cum iure ſit cautum illis diebus parochianos teneri audire miſſam in eorum parochiali Eccleſia, niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent.* vbi & de ſepultura libera, confeſſione proprio ſacerdote facienda, ſeruanda antiqua conſuetudine horas cantandi, prædicandi, campanas pulſandi, neque facienda mutatione temporis prædicationis, niſi de conſenſu partium, quod Mendicantes non detrahent in ſermonibus parochis, nec è contrario, nec populos à ſuarum parochialium eccleſiarum frequentia & acceſſu abſtrahent quoquo modo: ſi ſecus fecerint, excommunicationem incurrant eo ipſo; à qua nequeat abſolui niſi ſatisfactione præuia, & de partis læſæ aſſenſu. Hoc olim magnis ſtudiis etiam Principum, *d. Extrau. vices,* decer-

1 Vnde noſcatur parochialis?

2 Frequentanda eſt.

decertata,& impenſa ſedis Rom. voluntate definita ſunt. Sed quantum ſubſecuti aliqui Pontifices Ordinibus contrarij priuilegij conceſſerunt, videri poteſt apud Azor. *Inſt. Mor. lib.* 13. *c.* 2. quantumque ea vſus probauerit, vel abuſus protogauerit, non facile dictu eſt. Id certum; indulgentia omnes fieri peiores: Non loquor de indulgentiis ſpiritualibus, quas tamen optandum eſſet apud ſingulos Ordines & monaſteria maiores non eſſe, quam in Eccleſiis parochialibus: ideo enim parochiales deſeruntur, & à pluribus aliæ frequentantur, & occupant locum principalis, quæ primò inſtitutæ ſunt in ſupplementum deuotionis.

Vt in hac ciuitate non nemo nec ex infima plebe inuentus fuerit, qui etſi apud aliquos Religioſos frequens in templo ac ædibus verſaretur, in quodam conuiuio aſſidens parocho ſuo qui eam functionem ſexénio egerat & amplius; *vnde eſſet*, vti peregrinum percunctaretur. Eſt tamen illud boni paſtoris, *oues meæ vocem meam audiunt.* Quin nec in Monaſteriis tantum, ſed nec in alienâ parochiâ ſacra audire niſi ex iuſta cauſa quem debere, iam olim, cum nerui eccleſiaſticæ diſciplinæ non adeo eſſent laxati, decretum fuit. ſic in Concil. Nannetenſi conſtitutum conſtat *ex. c.* 2. *extr. de parochiis: vt Dominicis*, inquit, *vel feſtiuis diebus presbyteri, antequam miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero velit ibi Miſſam audire: quem ſi inueniant, ſtatim ab Eccleſia abiiciant.* & Concil. Conſtant. 6. Gener. Can. 80. ſtatuit, *vt ſi quis in ciuitate agẽs à ſuâ Eccleſiâ abſit frequentiùs, & in tribus diebus Dominicis vna non conueniat, ſi Clericus eſt deponatur: ſi Laicus, à communione ſeparetur.* Pœna excommunicationis non in re leui, neque conſilij, ſed neceſſitatis locum habet. S. Auguſtinus *in c. & hoc attendendum, de conſecrat. diſt.* 1. his verbis ſanxit, *vt Miſſæ peculiares quæ per dies ſolemnes à ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia Canonice fiunt, abſtrahatur.* & infra. *ſed ſacerdotes qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe ſunt, &*

popu-

populus in vnum ad Miſſarum publicam celebrationem conueniant: exceptis Deo ſacratis fœminis, quibus eſt mos ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterij contineri. plura *vide apud Choppin.de ſac.polit.l.2.t.7.n.31.*

Et in Concordatis Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſ. & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis initis 2. Martij 1541. conuentum eſt, *quod qui Miſſam parochialem non audient, impoſterum non citabuntur, niſi qui abſuerint diebus ſolemnibus, aut abeſſe conſueuerint ſine excuſatione legitima, vnde malum exemplum aut ſcandalum oriatur.*

Parochus nullos † etiam regulares in ſua Eccleſia prædicare permittere poteſt niſi ab Epiſcopo approbatos: cum ne quidem Epiſcopus etiam cum ſpeciali Breui Papæ in aliena dioceſi poſſit prædicare abſque Ordinarij licentia. *ex declaratione Clem.8. Riccius in prax. Epiſ. dec.543.* Piaſ. *p.2.c.3.num.*1. obſeruanda & vitanda in concionibus ex Conſt. Leonis X. enarrat. & Conſt. Pij V. de non prædicando affirmatiuè vel negatiuè de Conceptione B. Mariæ in peccato originali. Indulgentias aut noua miracula abſque Ordinarij licentia prædicare non debent. *ſeſſ.21.c.vlt.ſ.24.de inuocatione & veneratione & Rel.Sanct.in fin.* neque ipſi Ordinarij approbent, niſi per teſtes fide dignos probentur: ſicut nec diuinæ inſpirationes debent publicari ſine ſedis Apoſtolicæ licentia, & Ordinariorum approbatione, *Leo X. in Bull. incip. ſuperni.* Diligenter porro parochus virtutes & vitia populo explicare debet, *ſeſſ.24.c.*4. & ſpeciatim pueros in catecheſi inſtruere, *ead.ſ.c.*7. pro qua magis promouenda extant Conſt. Pij V. & aliorum Pontificum cum diuerſis indulgentiis. Curare debet etiam parochus, vt omnes in Paſchate confiteantur & communicent; Quod Soter Papa ſub Marco Aurelio, vt in Cœna Domini fieret, primum decreuit: poſtea anguſtia temporis ad duas hebdomadas laxata eſt. idque in propria parochia vt fiat oportet, etiam à Laicis qui Regularibus ſeruiunt, *Sa.V. Euchariſt.§.9. ex Cong. Concil.* Niſi id præſtiterint in cathedrali, Epiſcopus enim & Cathedralis concurrit in cura-

3 **Parochi officium.**

ra animarum cum omnibus parochis dioceſis, *c. quæcumque* 10. *quæſt.* 1. & quilibet ex dioceſi recipere poteſt ſacramenta in Cathedrali. *M. Ant. Gen.in prax. cap.* 76.*num.* 22. vnde laudabiliter in Cathedrali Antuerp. Senatores oēs etſi ſub diuerſis ciuitatis parochiis habitantes in Paſchate à manu Epiſcopi ſumunt communionem. *Sa. V. ſacrament.* §. 4. Non tamen poteſt Epiſcopus prohibere quin officia fiant in parochiali, & ſingulariter prædicatio dum fit in Cathedrali. *Cong. Concil. Sa.V.Epiſ.*§. 43.

4 Quis ſit proprius ſacerdos? Cæterum proprius ſacerdos † eſt parochus Clericorum & Laicorum in ea Eccleſia, Archipresbyteri ſuorum paſtorum, & Archipresbyter in Cathedrali, itidem Archipresbyterorum ruralium, in Collegiatis conuentualibus qui dignitatem habet, cui incumbit cura animarum, in Cathedrali Epiſcopus. *Synod. Audomaren.* 1583. *de pœnit.* Quibus accedunt omnes priuilegiarij Ordinum Confeſſarij, omnibus omnia facti *ex declaratione Clem.* 8. Sufficit his in anno ſemel confiteri, aliâs aliis iuriſdictionem tantum habentibus, in Paſchate ſumere ſacroſ. Euchariſtiam in parochia, *c. omnis, de pœnit. & remiſ.* Porro quæ ad Græcas Eccleſias ſpectant, diffusè tractat & Quar. V. *Græcorum Ritus. & Piaſ. in pr.p.*2. *cap.*3. *num.* 29. Functiones proprias parochorum vſurpare non poſſunt Capellarum & beneficiorum ſimplicium rectores, quas ex ſententia Congre. Rituum diſtinctè refert *Piaſ.p.*2. *c.*3. *nu.*34. Quo etiam ſpectat, vt in Eccleſiis non parochialibus non poſſit aſſeruari S. Euchariſtia pro adoratione, ne quidem de licentia Epiſcopi, ſed ſolius Papæ, *vt reſpondit S.Congreg. anno* 1609. Et ſi Epiſcopus ſecus fecerit, licentiam eſſe nullam, nec egere reuocatione ſucceſſoris, refert poſt Gen. Piaſ.*d.c.*3.*num.*34.

Reuerentiam † etiam populus Parocho, vt patri debet, & defenſionem ſi quid contra eam attentari intelligat: quod ſi poteſt, tenetur id impedire: niſi fecerit, graui pœnitentia expiandus. *refert declaraſſe S.Cong.Serol.p.p.*1.*V. paroch.* §. 5.

Man-

Mandat *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. §. habeat parochus librum in quo nomina coniunctorum † deſcribat, cumque diligenter apud ſe cuſtodiat; qui plene probat, *Farin. Crim. deciſ.* 337. quâ in re ſæpè committitur negligentia, magno coniunctorum hæredumue damno: dum poſtea aliunde matrimonium mortuis forte teſtibus probari non poteſt, & ita iuſtis hæredibus bona paterna auferuntur. Quare Sereniſſimus Princeps noſter anno 1611. *edicto ſuo ſuper directione cauſarum iuſtitiæ artic.* 20. mandauit copiam authenticam quotannis in archiua † reponi, quod valdè expediret omnes Epiſcopos ſua ſaltem authoritate paſtoribus mandarent, & exequerentur, vt in archiuis Epiſcopalibus eiuſmodi exemplaria aſſeruarentur. Eadem ex cauſa iidem Sereniſſimi Principes *ibid. art.* 21. decreuerunt, vt probationes ſuſpectorum Ordinum, & votorum monaſticorum, fiant per literas & non per teſtes, vti & allegationes ſententiarum, niſi forte regiſtra eſſent deperdita. Vnde iis in locis vbi huiuſmodi regiſtra aſſeruantur, ſi non inueniantur aliqui deſcripti, non facile ex aliis indiciis cohabitationis, tractatus, & ſimilibus ſtatim habebuntur pro legitimis coniugibus. Quanquam † atteſtatio parochi, qui non annotauit in regiſtro, non reiicietur ſi habet adminicula, *Farinac. deciſ. Crim.* 322. *num.* 2. ſed & grauiores ſolitò præſumptiones concurrere debebunt, & quàm Menoch. *l.* 3. *praeſ. praeſump.* 1. ordinariè ſufficere aſſerit, quando initium fuit à concubinatu. *Farinac. Crim. deciſ.* 244. *num.* 3. 9. 10. 11. 12. *deciſ.* 277. *num.* 1. Sed tamen vbi agitur de matrimonio incidenter, ad effectum legitimitatis prolis, ſucceſſionis &c. leuiores probationes † ſufficiunt. *ibid. & deciſ.* 322. *num.* 1. Sic vt matrimonium ex cohabitatione multorum annorum præſumatur, & filiorum procreatione & ſimultaneo tractatu viri & vxoris, *num.* 4. *& ſeq. Charon. reſp.* 1. *l.* 2. *reſp.* 32. *lib.* 6. *reſ.* 53. *lib.* 7. *reſ.* 60. *l.* 8. *reſ.* 12. *l.* 12. *reſ.* 15. *l.* 2. *reſ.* 37. *Ann. Rob. rer. iud. l.* 2. *cap.* 17. cui rei diſ-

5 Librum coniunctorum matrimonio habeat.

6 Qui in archiua quotannis referendus.

7 Quatenus probet?

8 Quæ aliæ matrimonii probationes?

diſſentit Alciat. *de præſump. reg.* 2. *præſ.* 5. ſed accipiendus, cum de retractando alio matrimonio agitur, vel in alterius præiudicium. *Farin. num.* 5. Quin & Farin. *d. deciſ.* 144. *num.* 6. *&* 7. quid & hic ad famam requiritur, & alias vt famæ deferendum non ſit, niſi conſtet originem habuiſſe ex probabilibus cauſis, quæ inducat populum ad credendum ſolida, conſtans, vniformis, & ſine contradictione, alias vt fama non ſit, ſed vox varia populi contemnenda, *idem deciſ.* 264. *num.* 4. 6. & in criminalibus etiam legitime probata non ſufficit, nec ad condemnandum, nec ad torturam, *idem deciſ.* 213. *num.* 9. etiam cum fuga, & effracto carcere. *ibid. num.* 10. 11. cum teſtibus de auditu, publica voce. *& in fin. deciſ.*, neque ad priuationem beneficij, quæ etiam locum non habet niſi in caſibus iure expreſſis. *vt Rota decidit ibid. num.* 12. *ſimilia vide in deciſ.* 337. Itaque hac in re ius ciuile facilius quam Canonicum matrimonium præſumit; *Palæot. de Noth. & ſpur. cap.* 19. *num.* 8. 9. nihilominus tamen ſi quæ habitatio diutina fuerit, nempe decem annorum, etiam iure Canonum, & ratione ipſorum viuentium, eorum nemine refragante, nedum quoad prolem ipſis vita functis matrimonium præſumetur. *verba ſunt Couar. tom.* 1. *de Mat. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. *Ioan. Vſſel. in Conſultatione cum connubialitate*, præſertim ſi cohabitatio aliis indiciis adiuuetur. *Couar. ibid. c. illud quoq;* 11. *extr. de præſumpt.* nam ſi ſola mulieris conſuetudo probaretur, illicitus potius coitus, quam legitimum coniugium crederetur. ita interpretatur Coraſ. *l.* 3. *Miſcel. cap.* 4. *num.* 8. reſponſum Innocentij *in c. ex parte, extr. de reſt. ſpol. & Can. aliter* 30. *q.* 5. cuius Can. finalia verba, *niſi quæ certis indiciis comprobantur*, idem euincunt: vbi tamen non plenam probationem requiri, ſed moraliter certas coniecturas, indicia, & præſumptiones ſufficere, exiſtimandum eſt; præſertim cum iure ciuili id deciſum ſit, neque ille textus, aut alii Canones nos vlterius cogant: Quod & imprimis obtinere cenſendum eſt, quando agitur de probando matrimonio, cum de ſucceſſione aut prolium legitimitate tantum agitur; qui reſpe-

reſpectus ſunt politici & ciuiles:adeoque etiam nunc per Canones licet, vt quam minimum à diſpoſitione iuris diſcedatur. Si porrò agatur de matrimonio in quantum eſt ſacramẽtum, & an cohabitantes in peccato verſentur, an non; ſtrictius nonnihil probationes à Canonibus exiguntur, etſi præſumptæ tantùm nuptiæ ad priorem effectum nihil à vero matrimonio diſtent. *Abb. in c. is. qui fidẽ. nu. 2. de ſpõſ.* nec exiſtimo circa huiuſmodi matrimoniũ, ſeu potius præſumptiuas illius probationes Conc. Trid. aliquid mutaſſe; cùm & prioris iuris correctorium ſit, & ratio huc nõ extendatur. Nec aliter credo verum, quod quidam exiſtimant, vniuerſim per illud matrimonia pręſumpta ceſſare, quam vt id accipiamus de huiuſmodi præſumptionibus, quæ oriebantur ex actibus qui poterant facere matrimonium, ſi animus aderat: qui actus nunc non poſſint: v.g. ſi poſt datam fidem ſponſi miſcebantur; ſurgebat præſumptum à iure matrimoniũ: nunc huic actui ſolitario Concil. Trid. reſiſtit, & agentes ad ſic contrahendum, id eſt, ſine parocho & teſtibus, reddit inhabiles. Itaq; nunc matrimonij ex hoc actu præſumptio eſt iure impoſſibilis: cęteri actus quibus Trid. non refragatur, quo minus priores iuris effectus habere poſſint; non eſt ratio. Præſumemus ergo & nunc huiuſmodi actibus matrimonium, rite & iuxta formam Concil. Trid. eſſe contractum (cum actus quoad intrinſeca ſolenniter initi præſumi debeant) ſicut olim qualitercumque contractum, valide tamen & legitimè præſumebatur. *Vſſel. in d. Conſult. circa fin.*

Eſt autem ars artium cura animarum: † in qua nunquam ſatis laborabit, quicquid Theoria, quicquid praxis ſuppeditare poteſt. Quod facilè credet quiſquis hoc officium pro merito expenderit, *Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 12. in fin. paucis illud enarrat.* quibus parochi harum partium, quę in Prouincialibus & ſynodalibus quoad eos ample decreta ſunt, addent. Igitur diebus Dominicis & Feſtiuis, itemque Quadragenarij Ieiunij diebus (niſi fuerit legitimè impeditus) verbum diuinum populo ſibi commiſſo annunciare, pueros docere fidei rudimenta, libros neceſ- 9 Epitoffic functionũ paſtoralium.

ſarios habere, Miſſale, Breuiariū, Catechiſmum Romanū, Conc. Trid. Biblia, & aliquas breues ſummas ſelectiores, quæ tractent de caſibus cōſcientiæ, vt vocant. Itē parochus diligenter inquirat, an obſtetrices ſciant formam baptiſmi ne in baptizando errent: librum habeat in quo ſcribantur eorum nomina qui baptiſmum ſuſcipiunt, parentum item eorundem ac ſuſceptoris illorum; notet annum, menſem & diem, in quo ſinguli baptizātur: librum item in quo ſcribat eos, qui confirmationis ſacramentum accipiunt, parentes eorum ac ſuſceptores, diebus Dominicis. Indicat dies feſtos & ieiunia quæ in hebdomada occurrunt: Curet, vt ſinguli quotannis ſua peccata confiteantur, & in Paſchate ſacrum Chriſti corpus accipiant: de ijs qui non confitentur Epiſcopum certiorem faciat: exteros matrimonio ne coniungat, niſi priùs adhibita diligentia, inquirat qui ſint illi, vnde venerint, & rem totam ad Epiſcopum deferat: Peregrinorum ad parochiam veniētium vt in ea habitent fidem, Religionem, vitam, & mores ſcire curet, vt videat num ſacramenta ſuſcipiant, rem diuinam audiant, dies feſtos obſeruent.

10 Ad tertiam partem † fructuum maiorem vel minorem poteſt Epiſcopus vicario prouidere iuxta ſuum arbitriū, & generatim magis probatur Conc. vt vicarij perpetui cōſtituātur, niſi ſpecialis circumſtantia diſſuadeat, & in certa re eorum poteſt portionem aſſignare. ſic vbi illiteratis de vicario aut coadiutore prouidetur *iuxta c.6.ſeſſ.21.* de ſufficienti victu etiam attributa ei parte fructuum proſpicitur: atque hæc loca de vicarijs agunt. porrò non diſſimili cauſa. *c.13.ſeſſ.24.* de Rectoribus ipſis, quorum Eccleſiæ parochiales nimis tenues habent prouentus, primo, per beneficiorum vnionem eis prouidebitur, (non tamen regularium, neqne ipſæ Rectoriæ Abbatijs, dignitatibus, aut præbendis Cathed. vnientur) quod ſi fieri nequit, ibitur ad primitiarū, (ad quas populus cogi poteſt quadruplici caſu, *vt habet Choppin. de ſac. polit. l.3.t.3.nu.26.* vbi primùs eſt parochi inopia) aut decimarum, etiam infeudatarum, *vt diſputat Choppin. de ſac. polit. l.3.t.4.n.19. 20. 21. 22*

Canonica portio quanta & vnde deſumenda.

taru

ſed

ſed ſecus vult edictū ad Synodum Cameracenſ. ann. 1586. ar. 12. ad Syn. Mechl. ar. 15. 16. nihil diſtinguit) aſſignationē, vel parochianorum ſymbola, & collectas aut aliam rationē iudicio Epiſcopi cōmodiorem, qua neceſſitati parochi decēter ſuccurratur. Hæc latos terminos habent. Ideoq; Pius V. ſtatuit, vt non infra quinquaginta; & nō vltra centum aureos hac prouiſio extēderetur. *Cōc. Mechl. Prou. an. 1607. t. 17. c. 3.* non infra triginta quinq; libras Fland. & nō ſupra quinquaginta; niſi Epiſcoporū iudicio parochiæ amplitudo aliquid vltra requireret, computatis certis prouentibus & incertis quæ ad certam ſummam inſpectis tribus aut quatuor vltimis annis redigi poſſit. vbi ſi beneficia aut eorū deſeruituræ cōcedantur, non eorum totus prouentus computādus eſt, ſed quod onerum honorario ſoluto ſupereſt duntaxat. vbi & hoc decretū eſt c. 4. vt ſummariè procedatur; & ſaltē partis reſponſione habita, aut aliquali informatione per prouiſionē † ad iudicatio fiat, 11 quā appellatio non ſuſpendat: quippè cum de alimentis agatur, *l. ſi Iudex nutriri*, *D. de his qui ſunt ſui vel ali. iur.* ſaltē quoad ea quæ futura ſunt, aut poſt litem prudenter ceſſerunt, *l. de alimētis. C. de Tranſ.* Enimuerò ſi qui decimas poſſident alioquin etiam egebunt, ſi aliter prouideri nequit, parochi tamen priùs cura habenda eſt. *Ant. Fab. in ſuo Cod. l. 1. t. 2. def. 5. 3.* Ad executionem porrò eorū, quæ Epiſcopi circa huiuſmodi congruā portionē decreuerint, † mandant Principes noſtri, *in edicto deſuper edito ar. 13.* vt omnem aſſiſtentiā præbeant, datis literis mandatorū, vt ſatellites realiter ea exequātur, ſiue per prouiſionē, ſiue definitiue pronūtiauerint. Quin etſi ad collectas procedendū ſit, quæ ea via cōtribuendū eſſe decreuerint, alijs medijs deficientibus curabunt Magiſtratus, vt mox erogetur; & caſu quo parochi querātur Epiſcopos nectere moras, poterunt implorare officium Conſiliariorū Principum, qui prouidebunt; ita quod in ſubſidiū ad Concilia etiā congruæ portionis cognitio pertineat, *ar. 16. edicti. c. ſtatut. §. vbi aūt, extr. de decimis.* niſi fortè ex interdicto fiduciaria pēſitatio additur, *Choppin. de ſac. pol. l. 3. t. 4. nu. 8. Cod. Fab. l. 3. t. 12. def. 18.*

Sine ſtrepitū, ſummariè, per prouiſionē, & remota appellatione

12 Dum ad collectās deueniatur, Concilia præſidio auxilium conferunt.

Non diſſimiliter Philipp.II. *ad Synod. Camer.* edicto dato ſtatuit ann.1586. Et quidem adeò ad Epiſcopos ea cognitio ſpectat, vt ne quidem exempti & ſedi Apoſtolicæ tantùm ſubditi illud iudicium ſubterfugiant, *d.c.7.ſeſſ.7.c.1. de prab.in 6.* Porrò in caſu huius ſeſſ. 7.c.7. Trid. S.Cong. Concilij ad poſtulationem Reuerendiſſ. Ioannis Miræi Epiſcopi Antuerp.1608. his verbis cenſuit: *Tam in plebaniâ quam in reliquis parochialibus Capitulo vnitis poſſe ab Epiſcopo conſtitui Vicarium perpetuum cum congrua portionis fructuum aſſignatione, qua nec maior ſit aureis centum, nec minor quinquaginta. Cæterum etiamſi huiuſmodi vicarios amouibiles eſſe ſinat Epiſcopus, poſſe tamen Capitulum cogere, vt ipſis congruam fructuū portionem aſſignet; ipſos autem vicarios ſiue perpetuos ſiue amobiles eſſe, prauia Epiſcopi approbatione, & non aliter deputandos.* Hactenus S. Cong. vbi tametſi, *vt dictum eſt c. hoc.7.* amplum arbitrium Epiſcopis in aſſignanda vicarijs portione tribuiſſet, tamen pro hoc etiam tempore, & hoc emporio celeberrimo Belgij, quod Cong. meminerat, vtpotè cum ad ſtatus Epiſcopatus relationem eam reſolutionem dederit, non voluit excedi, inuito Capitulo taxam Conſt. Pij V. Serol.*pr.p.1.verb.Oeconom.§.6.* refert ſe vidiſſe per Nuncios Apoſtol. aſſignatos ſingulos aureos tantùm in ſingulos menſes, & emolumenta currentia. Porrò œconomus aut deſeruitor Eccleſiæ vacantis, conſtitui ſtatim à vacatione debet. *Trid.ſeſſ.24.c.18.* qui habet etiam congruam mercedem; non integros fructus percipere, vel Epiſcopus ei aſſignare poteſt, niſi quando eſſent neceſſarij.

DE DECIMIS.

QVanquam omnium quæ gignit humus, decimæ iure ſint ſoluendę, etiam leguminum, *c.non eſt, extra de decimis.c.3.verb.de blado & vniuerſo legumine.ibid.lib.2. Paralipom.c.13.* Tamen Carol.V.Imp.anno 1520.cauit † ne decimæ à ſubditis exigerentur eorum fructuum, de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut ſolutæ eſſent, qui eo tempore cogniti fuiſſent, nullis exactis decimis

1 Decimæ inſolitæ non exigendæ.

ad fru-

ad fruges enim cognitas conſtitutio trahi non poterat. Ita eiuſdem Imperatoris interpretatio ſubſecutis annis declarauit, vt de inſolitis fructibus decimæ ſoluerentur, ſi in alijs locis vbi ſoliti fuerunt ſeminari, & colligi ſoleant decimæ ſolui; quod ſi conſuetudo deficiat, ad ius recurratur. Amplam ergo illam decimas exigendi facultatem à Canonibus introductam reſtrictam eſſe declarauit Imperator, quatenus à conſuetudine deſtitueretur; quæ ab ea iuuaretur, ea pleno iure obtineret; vnde certè ius ipſum dicitur quod conſuetudo firmauit, *l. penult. D. de leg.* Igitur ſi hìc inſolitæ ſint fruges, in eadem tamen Prouincia aut vicinia ſolitæ ſint, ſeminatæ ibi eſſe & in horrea conditæ, ſi ibi ex ijs decimæ colligantur, cum eo onere huc tranſmigrarunt. Si porrò ex Vltramarinis Regionibus traductæ ſunt, vt non conſtet an ibi ſoluantur ex ijs decimæ, aut eas Regiones habitent gentes, quæ nihil pro iure habent, quam quod lubet, tunc ad ius commune recurrendum eſt. Sic de panico, fagopyro, † aut pyrophago controuerſiam ruſtici 2
nonnullibi mouerunt, præſertim vbi primum pro pabulo ceſſit, deindè ob exiguam quantitatem qua colligebatur, aduertentiam decimatorum fugit; poſteaquam autem publicitus ſeminari aut magna quantitate colligi cœpit, decimatores etiam decimas exigere cœperunt; illi inſolitas fruges dicere, & decimas non ſolitas ſolui. Sed cum recurritur ad Campiniam, Taxandriam, totamque Geldriam, vbi ſolitum ſeminari, colligi, decimari, res cõtrouerſia caret. Sic Boër. *ad Conſuet. Bituric. tit. de coſtumes prediales. §. 12.* refert, quod cum Epiſcopus Abbienſ. decimas crocorum exegiſſet, ac ſubditi ſolutionem denegarent, ſub prætextu quod antea decimas non ſoluiſſent, Epiſcopus ſententiam obtinuit; ea ratione quod alijs locis decimæ de croco ſoluerentur. Et Conc. Brab. 21. Aprilis 1545. pro Abbate S. Gertrudis iudicauit non cenſeri nouas decimas lignorum in locis vbi ex lignis decimæ ſoluuntur; quamuis ſyluæ infra 40. annos plantatæ vel ſponte natæ eſſent. & in ipſa panici materia Senatus

Ex fago-pyro ſol-uendæ.

Brab.iudicauit contra incolas de Willebroche.quæ ſen-tentia quoad omnes ius facit, cum decidat qualitatem iſtius frumenti, ſcilicet quod ſit decimabile: ſic cum de ſtatu alicuius ſententia lata eſt, omnibus nocet,etiam non vocatis,*l.ingenuum*,*D.de ſtatu hom.*Sic Ioann.Faber.in *§.præiudiciales,verſ.ſed quidam cauſa nobilit.Inſtitut. de Act.* ſi quis pronunciatus eſt nobilis aut legitimus, is nobilis eſt & legitimus quoad omnes; neque opus eſt vt apud ſin-gulos probetur. Carol. V.in eodem edicto interpretatione declarat,ſe non intendere prohibere quo minus ſi de no-uo ædificetur domus, de beſtijs ibi natis & nutritis deci-mæ ſoluantur, ſi in eodem pago ſolitæ ſunt de illis ſolui. Porrò † cognitionem nouarum huiuſmodi decimarum videtur Imp. ſuo Concilio aſcripſiſſe. Si de facto tan-tùm ac poſſeſſorio ageretur,facilè recipi poſſet: ſed ſi de iure etiam accipimus,incurritur in c.tuam,*extra hoc tit.*ſic Boër.*vbi ſupra.*dicit huiuſmodi ſtatutum *nu.3.*ſeruandum. Sed tamen ex Concord.Brabant.decimarum cognitio in poſſeſſorio ad Principem; in petitorio ad Eccleſiam ſpe-ctat,ſi non agatur de decimis infeudatis etiam per Eccle-ſiam poſſeſſis, ex §.in cauſis mere. in Concord.Brab.vbi inter decimas infeudatas multo maximè cenſent referen-das,quæ ad ipſum Principis dominium ſpectant, de quo priuatiuè Concilium ſolet cognoſcere,etſi Brabãtia feu-dum non ſit,neque in eo omnia ſoleant obſeruari quæ in feudis,quæ ab ea mouentur. Ad hæc Carol. V. 7.Iunij 1554.& Philippus II. anno 1564. 6.Iunij, edicto ſub gra-

3 Cognitio decimarũ ui pœna ſanxerunt,vt decimæ integrè † ſoluantur,neque fructus ante vel poſt ſolis occaſum, vel non eius moni-tis decimatoribus,neque antequam in manipulos colli-gantur, & in aceruos componantur, ex agro auehantur; & vt decimis ſuis pacificè vti frui Eccleſiaſtici ſinan-tur. quod & pluries ſanxerunt Galliæ Reges, quæ

4 Integrè ſoluendę. *refert Choppin.de ſac.polit.l.2. titul.4. numer.3. 4.* ad marg. Quod de iure, ita faciendum aſſerit Riccius *in pr. Epiſcop.dec.1.544.* Decimarum ſolutio debita eſt Deo,

qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt, Conc. Trid. *ſeſſ.25.c.12.* & eos excommunicari præcipit, & non abſolui niſi plena reſtitutione facta.

Sed immunitatem † à decimis poſt Ciſtercienſes (quorum priuilegium eſt in Corpore iuris, *c.10.c.34. extra hoc tit. Bull. Mart.5.* largior dd.cc. *quam recitat Choppin. de ſacra. polit.l.3.t.2.num.9.*) omnes Mendicantes Ordines obtinuerunt quoad terras ab ipſis excultas. & Greg. XIII. *Conſt. incip. paſtorali.* 1. *Ianuarij* 1578. maiorem libertatem conceſſit. Decimæ non debentur vbi non eſt eius rei conſuetudo, & quidem perſonales, id eſt, ex lucro induſtriæ nullibi ferè ſunt in vſu. *Sa. verb. decimæ, §.1.* In his partibus vſus in materia decimarum, ſi qua alia, valde variat: in hoc pago decimæ non debentur lignorum, ibi animalium, ibi leguminum, aliorum alibi: vbique ſuus vſus eſt retinendus. 5 Qui immunes?

In maritimis locis † harum ditionum conſuetudo obtinere dicitur, quod quando Princeps terram natantem permittit è mari vindicari & aggeribus cingi, quæ ab hominum memoria culta non fuit, & vbi Eccleſia decimas nunquam habuit, quod is qui terram ita è mari vindicat, etiam immunitatem decimarum, ſeu ipſas decimas lucretur. Sonat axioma. *de dyct die vvindt de thiende.* ſed quando Eccleſia ſemel percepit decimas, & agger es poſt innundationem reficiuntur, recuperat Eccleſia decimas: ſed quidem ita intelligo, vt ſi quidem Princeps facultatem fecerit veteribus dominis terras ſuas aggerandi; ſicut illi recuperant per hoc indultum ius ſuum, ſeu proprietatem terrarum, etſi ad Principem deuolutam; Ita & Eccleſiæ reſtituantur decimæ. Cæterùm ſi Princeps non reſtituat veteribus dominis fundos, neque ad Eccleſiam decimæ redibunt, quæ cum fundis in regalia Principis tranſierant: ſi tamen diuturno ſatis tempore ſub aquis latuerint. nam proprietas agrorum per inundationem † flumine vel mari eodem impetu non rece- 6 An qui recens terras aggeribus cingunt? 7 Inundatione perit domino fundus.

recedente, quoad priores dominos amiſſa eſt, & rura iam natantia facta ſunt iuris publici, prout flumina ipſa; præcipuè accedente longiſſimo tempore, quo ſubmerſa remanſerunt, mutata planè eorum forma per inundationem, *l. ſi ager, la 1. D. quib. mod. vſufr. amit.* quæ flumina inter regalia numerantur, *in vſib. feud. in titul. quæ ſunt regalia c. vn.* & idcirco ad Principem ſpectare intelliguntur; cui propterea accedunt inſulæ, & quicquid in flumine naſcitur, & exinde emergit. neque moribus noſtris obtinent, quæ in iure, quoad adiacentes agros, deciſa ſunt *in l. adeo. §. præterea. & ſequent. D. de acquir. rer. domin. & §. præterea. & ſequent. Inſtit. de rer. diuiſ.* hinc traditur axioma, *Alluuio ſpectat ad Principem.*

8 Et decimæ — Id ipſumque credi poteſt etiam obtinere in decimis, † quæ etſi ex fructibus debeantur & colligantur, fundamentum tamen habent in fundo; vt ad limitatum hunc fundum limitatæ ſint hæ decimæ: atqui quamuis circumſcriptio quæ in aëre duci poſſit, ob circumferentiam locorum vicinorum, in imaginatiua adhuc ſupereſſe poſſit, non tamen re ipſa ea eſt, quæ olim fuit, quæque fundo adhæſit, at non ſunt nunc ijdem fundi, qui olim fuerunt, ſed noui, adeoque omnia quæ inde dependent, aut in ijs fundantur, cum illis interierunt, nouaque facta ſunt omnia, & tanquam nullius, occupantis fierent: niſi vſus ea ad regalia Principis transferret. Propter enim formæ mutationem, quæ dat eſſe rei, *l. Iulianus. §. 1. D. ad exhibend.* dictas decimas, exemptas debere cenſeri oportet à dominio priorum proprietariorum.

9 Et ſeruitutes. — Sic in ſimili caſu de iure deciſum inuenitur † de vſufructu, vt eo caſu quo agri dominium per inundationem amittatur, etiam vſusfructus amittatur, *text. in l. ſi ager. in princip. ff. quib. mod. vſufruct. amitt. & in l. cum vſumfructum, ſequent.* vbi dicit Iuriſconſultus, quod ſi flumen hortum vnum occupauerit, & alueo mutato inde manare cœperit, quod amittitur vſufructus: ratio

ratio eſt, quia locus aluei publicus eſſe cœpit, nec in priſtinum ſtatum reſtitui poteſt.

Idem in ſeruitutibus obtinet; ita vt ſi tanto tempore ſtetiſſent interruptæ, quãto ſeruitutes amittuntur, quod ſeruitutes non reſtituuntur primo domino, licet flumẽ in alueum ſuum redierit. *Bart. Capol. in tract. ſuo de ſeruit. Ruſt. præd. in tit. de ſeruit. aquæduct. verſic. ſed iuxta prædicta quæro, inducens gl. in l. hoc iure, §. ſi aqua, in verſic. interrupta. ff. de aqua quot. & æſt.*

Nec obſtat quod contra allegari poſſet, quod in agris ex quibus decimæ debebantur, incultis per centum annos, ſi fruges ibi naſcantur, & metantur, quod decimæ auferentur: quia tali caſu ager cui decimæ inhærent & adhærent, ſemper fuit nec deſijt eſſe, mutatâ formâ & ſpecie per longam & diutinam inundationem, vt hoc noſtro caſu.

Et cùm ad Regalia † Principis, vt diximus, ius decimarum, vt etiam proprietas terrarum, fuit deuolutum, de ijs liberam habet poteſtatem pro libitu ſuo diſponendi, & ſic vel relinquendi ſub aquis, & vetandi aggerari ab aliquo, vel id prioribus dominis permittendi: quo caſu & Eccleſię fauiſſe, quæ olim ius habuit, pręſumetur, vel alijs totum ſuum ius proprietatis & decimarum donandi, ſimpliciter; vel ſub modo. Et hæc quidem de praxi dicuntur in his ditionibus: Neque tamen ea praxis huius tantum temporis eſt, ſed & priorum ſæculorum: nam cum Monaſterio S. Michaëlis territorium Santulitanum à Principibus noſtris olim eſt conceſſum, adiecta eſt ea clauſula, vt ſi quando contingeret eam inundari, nunquam tamen ad Regalia Principis rediret, ſed maneret in dominio Monaſterij. virtute cuius clauſulæ ſuperarunt his annis conſilium præfecti aggerum, & ſupremorum Rationalium, qui omnia Principi vendicare volebant. litteræ ſunt Ioannis Ducis, anni 1355. 22. Iulij cum per ſententiam illa & alia inundata bona domanio eius applicata, & adiudicata eſſent. Sed & memini me in archiuis Monaſterij Sancti Bernardi legiſſe arbitralem ſententiam à quatuor viris 10 Ad regalia & diſpoſitionẽ Principũ tràſeunt.

præclaris,quorum duo erant vtriuſq; iuris Doctores ante annos 100. circiter latam inter Abbatem S. Bernardi vti decimatorem in Wouda,& Dominum de Breda: vt Dominum de Steenberge: quæ duæ tertiæ decimarum terrarum certarum, in iſto diſtrictu ſub aquis tunc ſitarum in caſu, quo è mari eriperentur, addicebantur Domino de Steenberghe, ob futuram aggerationem (ſit verbo licentia) & vna tertia Abbati. Quinimò ſcio quoſdam qui iura fiſci tuentur, contendere, ex vſu ad Principem ſpectare, terram incultam, in emphiteuſem dare ad decimũ, ſi velit, manipulum, vti infinitis libris cenſualibus decimi manipuli inter Canones Dominicales inſerti inueniuntur: quo caſu credant nulli alteri decimam deberi: modò parocho contribuantur alimenta; in quam cauſam tertia plerumq; relinqui ſoleat. Neq; hæc extra veriſimilitudinem; neq; enim decimæ abſolutè ſunt iuris diuini, (prout hactenus in Friſia decimæ nunquam ſolutæ ſunt) ſed alimenta tantum Cleri: quibus conſtitutis potuerunt Principes Chriſtiani eadem ſibi iura vindicare, quæ ante illos, alij: fides enim circa rerum dominia nihil vnquam mutat, quæ corrupta demum natura inuexit, cum innocentia omnia feciſſet communia. Moris olim † fuit vt homi-
11 nes decimam fructuum Regibus ſuis præſtarent. Sicilia, Sardiniaq; Romanis dabat decumanum frumentum: deinde aliæ Prouinciæ ex agro culto, decimam fructuum, ex paſcuo quintam; quin & Samuel inter iura Regũ *l. 1. c. 8. Rex*, inquit, *vineas veſtras addecimabit*. & alia quæ huc faciũt habet Ragueau *en ſon Indice des Droicts Royaux, V. Diſmes.*
12 Alioquin de † iure noualium decimæ Curato vel primitiuo parocho accreſcunt, quod difficultatem non habet, ſi decima à laicis poſſideatur; quia poſt Concil. Lateran. magnum, nulla decima de nouo ad manum laicam venire poteſt, *c. prohibemus, h. t. c. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat.* ſed ſi ab eccleſiaſticis decima poſſideatur, indefinitè eis conceſſa, eis & noualium decimas accedere vult ex cõmuni Duar. *de ſacr. eccl. miniſt. l. 7. c. 1.* ſi præſcripſerit autẽ tantum, ſecus; qui nouæ nũquam poſſeſſæ antè, nec præſcriptæ,

Iure noualia parocho cedunt.

ſcriptæ,ſed ſi veteres certis terminis poſſideantur, & nouales conceſſæ ſint aliquibus; intelligitur tantum de illis terris,& ad ratam vti colligunt veteres,*c.2.h.t.in 6.* & vbi poſſidebant ex integro,nouales tantum,tamen debentur pro dimidia,*d.c.2.§.1.* ſemper tamen primitiuos paſtores excipio,qui tamen conueniri poſſunt pro Canonica portione,*d.c.2.§.2.*

DE REGVLARIBVS.

AD hoc nomen Regularium vel Religioſorum non ſpectant † quicumq; votum ſolemne(præter Societatē Ieſu)non habent, vt Beghinę,quæ verè ſtatum peculiarem non habent,*Clem.I.de rel.dom.* quanquam ibidem dicatur,ſi fideles aliquæ mulieres promiſſa vel non promiſſa continentia in ſuis hoſpitijs cōuerſantes, pœnitentiam agere voluerint,& virtutum Domino in humilitatis ſpiritu deſeruire;hoc eiſdem liceat,prout Dominus ipſis inſpirabit. 1 Regularis non eſt qui non emiſit vota ſolennia.

Idem cenſendum eſt de Canonicis † fœminis, *de quibus in Clem.attendentes,de ſtatu Monach.* quarum ſtatum, Ordinem,aut regulam,Pontifex ibi declarat,ſe non intendere approbare: interim tamen vel eas per eos Ordinarios,ſua, vel ſi exemptæ ſint,Apoſtolica authoritate viſitari:niſi vt pleræque in Belgio ſub immediata Regum ſint protectione, quorum Ordinarij habere licentiā Principis debent,*c.8.ſ.11.* Quare hæ nulla ratione ad clauſuram cogi poſſunt.*Azor.l.13.Inſt.Mor.c.9.* vbi & tradit,eam viuendi rationem, non eſſe damnatam: etſi nec approbata ſit. Quot porro hactenus Religioſorum regulæ approbatæ ſint,tradit idem Azor.*eodem l.c.*11. 2 Neq; Canoniſſæ, neq; Beghinæ.

Porro Iulius III. inſtitutum Societatis probauit †: Pius V.in eius deſertores tamquam apoſtatas cenſuras & pœnas conſtituit, Societatem, Ordinem & Religionem mendicantem eſſe declarauit: Greg.XIII. emittentes in Societate tria vota ſubſtantialia, etſi ſimplicia , exacto probationis biennio verè & proprie Religioſos eſſe decreuit , *vt eorum diplomata refert Azor. Inſtit. Moral. l. 13. c. 7.* 3 Sed qui in Soc. Ieſu profitentur.

Regula   elia

4 Canoniſſæ quãdo cœperint, & earum inſtitutũ.

Regula Canonicarum,† ſeu, vt loquimur Canoniſſarum, in Conc. Aquiſgranenſi, anno Chriſti 1317. Ludouico Pio monente edita, & ſtudio Auberti Miræi Curionis Palatini Archid. Belgij Principum breui typis publicanda, c. 27. Presbyteros in his Monaſterijs non diutius hærere permittit, quam conciones & ſacra exigant, omniaq; ita publicè agere, vt nec confeſſiones aliter excipi velit, quam in Eccleſia, ſic vt ab alijs videantur, c. 11. habitationem talem eſſe pręcipit vt viris non pateat ingreſſus, c. 19. 20. 26. acceſſus & frequentias virorum cauere vetat, cõmune dormitorium, & refectorium præſcribitur, c. 10. & magis ex profeſſo c. 12. paupertatem perfectè non colebant, ſed tamen ante ingreſſum, (ſi quidem facultates ſuas nollent offerre Eccleſiæ,) ita iubebantur diſponere, vt ſæcularia negocia eis poſtmodum in exercitijs ſpiri-

5 Olim obligatæ vinculo cõtinentiæ, vt videtur.

tualibus impedimenta non afferrent, c. 9. In cap. autẽ 18. hæc verba obſeruauit Aub. Miræus: *quia nullatenus huic* (Canoniſſæ) *ſæculum repetere fas eſt*, atque inde colligit Canoniſſis olim nuptias † inhibitas. ſed & eadẽ Reg. c. 2. æquè diſertè id innuit: quippe poſt monita caſtimonialis propoſiti, iubet; vt admittenda ſcrutetur prius arcana cordis ſui, *ne minus,* inquit, *cautè vinculum continentiæ & virginitatis arripiens, redeat poſt Satan, & fiat ſicut canis reuerſus ad vomitum*. Id ipſum de Beghinis ex Innoc. I V. diplomate mox dicam. Religioſus autem correctionis & diſciplinæ modus eadem Reg. c. 18. proponitur magis quam

6 Earum religioſa diſciplina.

hodierni mores ſeruent. Poſt crebra ſcilicet monita, † panis & aqua, ſequeſtratio in menſa & choro, vt ſeparatim quæ corrigitur conſiſtat, ac per hoc confundatur; deinde verborum diſciplina cum diſcretione, carcer, tandem Epiſcopi iudicium: cui etiam omnia peccata criminalia reſeruantur. Eadem Regula Canoniſſas has vocat ſanctimoniales: Sigebertus autem ad annum 820. clericales ſanctimoniales. Aliqui de huiuſmodi accipiunt quæ tradit Iuſtinian. *Nouell.* 59. vbi mulierum Canonicarum mentionem facit. Ante tempora Concil. Aquiſg. conſtat multis in locis congregationes fuiſſe ex literis Ludouici

Pij ad Archiepiſcopum Salsburgenſem datis, quæ ad calcem eiuſdem Regulæ adiunctæ ſunt. Quod & cenſet Molan. Doct. Louan. *lib.1.de Canonicis c.* 15. præſertim ob Niuellenſes & Andenſes, cum libero, vt aſſerunt ſe documenta habere, inſtituto: ſine voto, inquam, regulari fundatas à D. Gertrude & Begga Pipini I. Brab. Ducis prolibus, quæ tempore Ludouici diu anteceſſere. Habebant autem regulam aliquam ex aliquibus S. Patrũ præſcriptis deſumtam, vt ex ea liberiori vita plures ad monaſticam tranſierint. Niuellenſe porro Collegium à Paſcali 2. breuem vitæ formam habet, ſub vita tamen communi: ſed ann. 1136. Lotharius Imp. bona diuiſit; partem hoſpitali, alteram Abbatiſſæ, tertiam Congregationi 72. fratrum & ſororum attribuit. In electionibus huiuſmodi Abbatiſſarum Bonif. VIII. etiam earum ſtatu non approbato, decreta in canonicis electionibus præſcripta iubet ſeruari, c. indemnitatibus, de elect. §. penult. in 6.

Quod porro ſpectat ad Beghinas †, quanquam, vt diximus non ſunt regulares, nec, vt dicit Clem. *vbi ſupra,* Religioſæ, quia nec obedientiam vlli promittant, nec proprijs renuncient, nec profiteantur regulam approbatam, etſi habitum quem Beghinarum vocat, deferant, vt adhæreant religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio earundem, & quem ſtatũ Beghuinagij damnat: non itidem ſi in domibus & hoſpitijs ſuis piè conuerſentur, vt initio diximus. Quæri tamen non male poteſt, an ſaltem religioſæ ſint eo ſenſu, quo loca pia & Congregationes religioſæ dicuntur; ſcilicet vt inde effectus ſurgat tituli Decretalium, *de Religioſ. domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiectæ.* Sub quo titulo adeoque ſenſu Clem. V. ſtatum damnatum Beghinarum negat eſſe; prout nec ſunt fideles illæ mulieres, quas non damnat, quæ in domibus ſuis piè conuerſantur, pœnitentiam agunt, non ex aliquo præſcripto, ſed prout Dominus ipſis inſpirat, inquit. Tamen Beghinæ vt hodie in Belgio ſunt, habitum gerentes, propriam Eccleſiam, reditus, menſam ſancti ſpiritus, & parochum habentes, muris & ſeptis clauſæ, quo ante certam horam

7 Beghinæ & Canoniſſæ an Eccleſiaſticæ, & corã Eccl. cõuenibiles ſint?

horam nocturnam regredi debent, voto quamdiu ibi fuerint obſtrictæ continentiæ, & obedientiæ, ordinario & ſuperioribus, ſecundum conſuetudinem loci: Quæritur, inquam, an talis locus & congregatio dicatur religioſa, vt illius perſonæ Epiſcopo ſint ſubiectæ? Non dico ad effectum vt à tributis immunes ſint, vt non eſſent, *ſecundum Molin. de iuſt. & iur. t. 3. de tribut. d. 671.* nec vt eximantur à poteſtate laica, vt nec eximitur Clericus non ſe gerens iuxta requiſita Concil. Triden. ſed ad effectum, vt ſaltem coram Epiſcopo iuri ſtare teneantur, nec forum illius declinare poſſint. Idem Clem. *in d. c. Attendentes*; Canonicas ſæculares; *quæ vt Canonici ſæculares vitam ducunt*, inquit, etſi earum ſtatum non probet, ſtatum aliquem tamen, qualem qualem habere non diffitetur; adeoque mandat ſub pœna anathematis, vt Ordinarij viſitationem recipiant: vt ad eam teneri Conc. Brab. contra Niuellanas iudicauit, *vt alibi diximus.* Et Beghinæ quoque ab Epiſcopis vbique viſitantur, non ſine indicio quin ad Eccleſiæ iudicium ſpectent. In Beghinis tamen temporale quamuis & ſimplex votum amplius eſt, quam in Canonicis; quæ ex inſtituto tantum continent: ſed contra hæ videntur beneficium Eccleſiaſticum poſſidere, quod non illæ: adeoque quia beneficium obtinens, Eccleſiaſticus cenſetur, etiam ad excluſionem tributorum, *Molin. vbi ſupra nu. 4.* tamen in fœminis veri nominis Eccleſiaſticum beneficium, quod ſine Canonica inſtitutione obtineri nequit, & cuius capacitas per tonſuram indicitur, non adeo apparet: pro anomala autem præbenda conſiderari poteſt in Beghinis prouiſio menſæ Sancti Spiritus, aliæque fundationes: adeoque videri poſſunt Beghinæ & Canonicæ, quoad hanc quæſtionem, vel pari paſſu ambulare, vel ſe habere vt excedens & exceſſum, vt loquuntur Philoſophi. Pleraque Beghuinagia cum inſtituto, vt modo diximus, à Pontificibus declarationem habent, quod non comprehendantur ſub *d. Clem. 1. de Relig. domib.* Capitula Canonicarum Montenſium & Niuellanarum, etiam à ſede Apoſtolica priuilegia habent, vt exemptæ ſint

etia

etiſ

ſint à iure Ordinariorum : præſupponitur ergò ſine ijs ſubiectio, alioquin vt ex priuatione habitus, & lex ex priuilegio infertur. Adeoque de vtriſque cenſuero quod forum eccleſiæ declinare non poſſint, tametſi nec eximantur à ſæcularibus, vt de clerico non ſecundum requiſita Concilij viuente modò diximus. & in iure de eo traditur qui duobus in locis domicilium æquè principaliter conſtitutum habet. Et d. quidē Capitula Montenſe & Niuellenſe coram Principe eiusque Concilio iuri ſtant, ab inferioribus priuilegio exemptæ, ob dignitatem, de qua alibi, vt ſint Collegia quadanteuus mixta, vt de Vniuerſitate ſtudiorum diximus, *tit. de Relig. domib.*

Neq; ſecundum ordinationes Epiſcopi illi ſecundum cætera Magiſtratui ſæculari ſubiectas cenſuero. Ea diſtinctio locum habeat, quando perſona ratione rerum, officiorum, adminiſtrationum &c. ad non ſuos alioquin iudices trahitur: quæſtio hic eſt de ipſa conditione perſonæ, quæ vbique comitatur, vt nigredo Æthiopem: vti diximus, *tit. de decim.* ingenuum ſeu nobilem, vbique & quoad omnes eſſe tales: Enimuerò ad alium effectum quæri poteſt, congregationes hæ Eccleſiaſticæ ſint an ſæculares. Philip. II. 1. Iunij 1587. in edicto ad Conc. Prouinc. Camerac. ar. 11. & in Regulamento de Reparat. eccleſ. 2. Octob. 1613. Principes noſtri, quoad congruas portiones paſtorum, & reparationem eccleſiarum, excuſant decimas à laicis poſſeſſas, non autem ab Eccleſiaſticis: Quæri poſſet ſub quo membro hæ cōgregationes locari deberent? inſigne Capitulum Thorenſe in quæſtione reparandæ eccleſiæ, ſuſtinuit decimas ſuas in cōtributionem vocari non poſſe, quod Collegium ſuum eſſet ſæculare. quo etiam facit quod decimæ à laicis talibus Collegijs data, vt ſunt pleræque à Principibus fundatoribus, non videntur perfectè redijſſe ad naturam primigeniam: quam tamen cauſam valde inculcant præfata edicta, quippe ea natura, non ad omnia loca, aut cauſas pias ſe porrigit, ſed decimæ ſacerdotibus & Leuitis iure diuino aſſignatæ fuerunt. Nihilominus

regu-

regulamentum Principum, etſi non itidem Philippi edi-ctum diſertè in contributionem vocat omnes decimas in manu mortuæ exiſtentes, vt facile inducar in eandē ſententiam; pro iis locis tamen tenendam, vbi illud non ligat, præſertim cum dicat, id in conformitatem prioris edicti ſtatui.

8 Origo Beghinarũ. Quæ quæſtiones quò planius innoteſcant, præſertim vbi inſtitutum Beghinarum non adeo innotuit, putaui non abs re me facturum, ſi paucis, quæ ad earum ſtatum ſpectant, hîc proponerem. Itaque † Lambertus le Begne Patriarcha Beghuinarũ eas Leodij primum inſtituit, tēplum ædificauit, ædes dedit & pomarium; opibus quas ampliſſimas habebat auxit; tametſi eundem titulum Rudolphus ſibi vt Ordinario loci vbi cœpit inſtitutum, arrogare voluerit. S. Ludouicus Lutetiæ Pariſ. maximam multitudinem Beghinarum collegit. Philippus Nonmirallius V. N. Beghinarum quinque millia diuerſis in locis Chriſti iugo mancipauit. Authores qui de his tractarunt, videri poſſunt apud Aub. Miræum *in Chronico Ciſtercienſi ad ann.* 1216.

Lambertus ob rei nouitatem captus, ac Romam ductus an. 1186. ab Vrbano remiſſus perfecit inſtitutum, & templum S. Chriſtophoro ſacrum, obijt in Martio 1187. ex effectu creditur Vrbanus inſtitutum pro pio habuiſſe: probaſſe non dicam, etſi quidam velint, & chartas Leodij incendio abſumptas, ſiue ſub Henrico ſiue ſub Carolo Audace Ducibus Brabantiæ, eius vrbis victoria intemperanter vſis. Ioan. Molan. Doctor Louan. in Natal. Sanct. Belgij ad diem 6. Ianuar. in vita Venerab. Gertrudis à Doſten, quæ ex hoc inſtituto fuit, refert Petrum Herentalium exiſtimaſſe hoc inſtitutum cœpiſſe ann. 1207. quia tum magis cœperit dilatari. nõnulli deducunt à S. Begga Pipini Londenſis filia, quæ Canoniſſas Andenſes fundauit, ob nominis ſimilitudinem: quanquam Miræus *loco citato* aſſerat, & Neuellenſes ab eius ſorore B. Gertrude fundatas olim, in diplomatibus Pontificum, Beghinas agnominatas.

Enatis

Enatis autem per Allemaniam † ſub hoc nomine fortè &habitu paſſim grato hæreticis Beghuinis & Beghuardis, Belgicæ quaſi in commune crimen ab aliquibus vocatæ ſunt, nō aliter quam de Lamberto diximus, vt Antuerpiæ omnia earū bona fiſcales ratiocinatores arripuerint, quæ deinde vix trigeſimo poſt anno integrè reſtituta ſunt, mādante Ioan. 22. literis Auenione datis an. 1322. (qualia & alibi accidere) vnde narrat diploma eiuſdem Ioan. quod ob eas aliquibus in locis guerrarū pericula excitata ſunt, adeo Principum ac potentium virorum ſtudio hoc inſtitutum, promotum fuit. Qui quidem Pontifex Fratricellos Beghuardos & Beghuinas, ſicut Clem. V. damnauit, *c. ſancta, extr. Ioan.* excepit tamen huiuſmodi noſtras, *c. recta, extr. Com. de relig. dom.* generali conſtitutione, † & ſpecialibus litteris Epiſcopi Camerac. an. 1324. & Tornac. an. 1327. (idem credo de Leod. & Vltraiectino) deſtinatis, quibus mandauit, vt in religionem, vitam ac mores Beghinarum ſuarum dioceſium inquirerent, & ſi tales forent, quales d. c. recta deſcribit, quæ prælatis reuerenter obediunt, & per virtutum odoramenta currentes honeſte viuunt, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria iudicari, ſed ab omni moleſtia eximerent: compeſcendo cōtrarios per cenſuras, etiam appellatione poſtpoſita. Ea inquiſitione facta paſſim tutatæ ſunt. Ipſe idem Pontifex vno anno poſt dictam ſuam damnatoriam Conſtit. ſancta ſcilicet 1318. Beghuinagiam Bruxellenſem ſub B. Petri & ſua protectione ſuſcepit, Antuerp. ann. 1322. Herental. & Louan. ſimilia diplomata habet, quod Molan. ann. 1357. intra mœnia redactum refert. Sed ante hæc Innoc. IV. an. ſuo 2. Domini 1245. Dieſtenſem Beghuinagiā ſub ſimili protectione ſuſceperat, Mechlinienſem eodem anno: & deinde anno ſuo quarto indulſit, vt tempore interdicti ianuis clauſis ſacra ſua peragāt. Gandenſis inſignes indulgentias ex eo tēpore habet à Card. Patriarchis, Epiſcopis, an. 1295. 1322. Antuerp. rurſus à Clem. VI. defenſum anno ſuo 8. Domini 1349. 7. Martij, qui & irritauit contractus, emphiteuſes, oppignorationes, & locationes non vtiliter

9 Belgicæ multa paſſæ ob reprobatas Allemannas.

10 Deinde tutatæ à S. Pontif. & Epiſcopis.

factas in dictâ tempeſtate à Magiſtris ſeu præfectis infirmariæ. Magiſtratus Antu. an. 1294. eis vẽdidit certos fundos, ſub hoc elogio, dilectis noſtris perſonis Eccleſiaſticis Magiſtris & Conuentui Beghuinatũ: Lirenſe ab Epiſcopo Cameracenſi, Magiſtratu ſacro & politico admiſſum eſt.

11 A Principibus auctæ. Ad Principes † quod ſpectat, Ioanna Conſtantinopolitana extruxit Beghuinagium Gandæ & Brugis circa annum 1234. Sophia domina Mechlin. prædia ædeſque ſuas aſſignauit an. 1276. Ioan. I. Dux Loth. & Brab. Bruxellenſem fundũ ad molę conſtructionẽ dono dedit: illudq; cũ perſonis & bonis, ſub ſua guardia recepit an. 1293. & Lirẽſe an. 1274. eiuſq; filius Ioan. II. an. 1304. & Ioanna Brab. & Luxẽburgi Duciſſa an. 1380. & Phil. Bonus an. 1441. Ioan. II. Brab. Dux Antu. Ioan. III. Buſcoducenſ. cõdidit priuilegio immunitatis exactionum. quod aliqui cõmune voluerunt facere, ſed non ſuffragatur vſus: & credo ſpecialẽ prærogatiuã iſti loco eũ facere voluiſſe, quod cõditor illius vrbis quaqua occaſione augere eã voluerit. Ioan. Duciſſa diuerſas ordinationes Beghuinagio Bruxellenſi edidit an. 1369. 1372. Ioan. II. Dux in citatis litteris omnibus mandat, *vt locum Beghuinagij Antu. in deuotionem habeant, & reuerentiã, ſicut noſtrum, inquit, diligunt amorem & honorem.*

12 Primus earũ ſtatus ſub Innoc. IV. Enimuero generalia litteratũ † quæ extent, vetuſtiſſimas credo Innoc. IV. datas 14. Cal. Iul. an. ſuo tertio, quib. filias virgines cõtinentes, caſtitatẽ Deo vouentes per Teuthoniam cõſtitutas laudat, quod poſt odorem vnguentorum Reginæ virginũ perfectionis imitationem quærerent: & cõgaudet, quòd expectatione modica laborãtes ad ſponſi cœleſtis æterna gaudia pertingerent: obteſtatur, vt continuent finẽ principio, agonẽ illarũ cõmendat, perſonas & bona ſub B. Petri & ſua protectione ſuſcipit. Extat earũ literarũ tranſſumptũ ſub ſigillo Capituli Antu. quod ipſius Innoc. literas ſe vidiſſe teſtatur, ſeruatũ à Beghuinis; quod adeo ad ipſas ſpectare videtur, etſi nõ ita in ijs nominentur; quamuis idem Innoc. in literis Beghuinagio Dieſtenſi datis eo nomine eas appellet: ſed forte nondũ vbiq; idem nomen & paſſim vſurpabatur, & ipſa inſtituti deſcriptio

ſatis

ſatis eas manifeſtat; nullæ enim per Teuthoniam virgines alię fuiſſe ſciuntur eo tēpore quales ibi deſcribuntur, niſi certā aliquā regulæ profeſſæ: niſi forte Canoniſſæ; ſed de his ſi loqueretur Pōtifex, nō omiſiſſet ſpeciales notas huius inſtituti, quarū nulla mentio. Hæ literę tamē, vt paulo ante de Canoniſſis diximus, inſinuāt Beghuinas olim votum habuiſſe cōtinentię, neq; tantū tēporalis, ſed addunt Chriſtū zelotypum, vltorē iniurię, qui aliquē ſibi pręferri nō patitur; adeoq; vt retuli, obteſtatur vt cōtinuent ſacrificiū veſpertinū matutino: nō hortando tātum ex monito, ſed cōminando vltionē ex debito. Sed ratio viuēdi harum mulierū eo tēpore talis ferè mihi fuiſſe videtur qualis hodie † earum filiarū quas deuotarias nōnulli vocāt; 13 quæ priuatim cœlibes ex ſuo arbitrio viuunt. ſed Ioannes Qualis Epiſcop. Leod. vt refert Molān. motus fortè ijs rationibus hodie deuotariarum. quæ ſæpè priuatæ pietati nulliuſq; cenſuræ ſubiectæ incommodant: decreuit; vt Beghuinæ in cōgregationes locumq; cōmunem ſe redigerent, ſi priuilegijs ſibi cōceſſis frui vellent. Ita deinceps ſeruatum. Tabitha diſcipula in Actis Apoſtolorum mortua, in ædib. eius Eccleſia ſeu Cōgregatio religioſarum viduarū fuit, quib. ea prouidere ſolita erat de veſtib. & victu: Eius porrò veſtes Petro oſtendebātur, veriſimiliter nō cōmuni & ſæculari modo factæ: quid. n. has digito mōſtrari cōueniſſet? Vita Beghinarū ad hoc prototypon producenda eſt. Itaq; in Cōgregationes redactæ primas ſuas ordinationes ab Epiſcopis (quib. eam curā iniungit d. c. recta) acceperūt; & Prælatis ſuis, vt inquit diploma Ioan. 22. obediuerunt. Vnde iā inde ab Eccleſiaſticis & ſæcularib. ſuperiorib. pro perſonis Eccleſiaſticis habitę ſunt, bona earū & loca cōmunia pro Eccleſiaſticis, ſtatus pro Eccleſiaſtico: etſi nō in eo rigore ac perfectione quā valde conatur ei aſſcribere Ioan. Fredericus Lumnius M. S. libro ſuo, quem de hoc inſtituto ſcripſit, qui maiorem mihi huius materiæ partem ſuppeditauit.

Religiones ducētiū vxores † nō ſunt ſimpliciter Religiones, nec Ordo, qui terti' dicitur S. Frāciſci, *Sa. V. relig.* §. 41. id tñ nō procedit vbi emittūtur vota ſubſtātialia religiōis, 14 Ordines vxorati.

vt Tertiariæ hic plerumque nunc faciunt, & Bogardi; ſed hic ordo tamen non creditur approbatus, niſi quatenus ſub tertio S. Franciſci deliteſcit: habet tamen aliquod diploma Clem. VIII. & Conſeruatorem Archidiaconum Antuerpienſem per illud deputatum.

15 Requiſita ad profeſſionem. Ad validam profeſſionem † bene docet nouem requiri Leſſius *l.2.c.41.d.7.* 1. ætatē nunc 16. annorum expletorum, 2. annum probationis expletū, 3. animum profitendi, 4. non fraude vel metu impulſum, 5. admiſſionem per ſuperiorem habito Conſilio ſui Conuentus, etſi nō aſſenſu, 6. in religione approbata, 7. nuncupatis expreſſim vel implicite tribus votis ſubſtantialibus, 8. nulla adiecta cōditione ſubſtantiæ Religionis repugnāte, 9. & nullo obſtante profitenti impedimento: quod in eo Ordine cenſetur eſſentiale, quod profeſſionem redderet nullā, ob inhabilitatē quā indit regula profitēti; quod ſi celat, ob dolum eijci poſſet, etſi nō eſſet eſſentiale, ſed valde obſtaret Ordinis functionibus: ſi tamē ſuperior nouit impedimētū, qui poteſt diſpenſare, admittēdo diſpenſaſſe cenſetur.

16 De nouitijs inſtituendis. Clem. VIII. ſalubres aliquot Conſt. *relatas à Quar. V. Monaſt.* edidit; primò, de non recipiendis nouitijs † ad habitum niſi in locis deſignandis, de forma nouitios recipiendi, & inſtitutiones ac decreta ſuper educatione nouitiorum. Conc. Trid. *c.15. ſ.25. de Reg.* ſtatuit annū probationis exigi ſub pœna nullitatis, abrogato cap. ad Apoſtol. extra h.t. nō obtinet id tamen in Ordinibus militaribus, ex ſentētia Cong. quāuis pro Ord. Milit. D. Ioan. ex nouo illorū ſtatuto ſecus ſenſerint; quia nō ſunt in ſtrictiſſimo rigore Religioſi, de quib. loquitur d.c.15. ꝙ deprehēditur ex cōtinuatione c. nulla quoq; 16. & dictione *quoq;* cōnexionē vtriuſq; cc. importans, vt de ijſdē accipiēda ſint. at d.c.16. vbi de Religioſis agit, de verā paupertatē vouentib. loquitur, vt non ſunt hi, *Sanchez l.7. d.44. n.48. de matrim.*

17 Morbus ſuperueniens non nocet profeſſioni. Qui iuxta requiſita de iure & Conc. Trid. *præſertim. c. 15. & ſeq.* profeſſus eſt, etſi morbo caduco † aut quocumque alio laborare deprehendatur; eius profeſſio tamen non eſt irrita, *Farin. crim. deciſ. 346. n. 1.* etſi inidoneus, vt dictum

dictum eſt, expelli poſſit.

Computandus autem † & complendus eſt annus de momento ad momentũ; ſemper enim de momẽto ad momentum cõputatur, vbi decretum aliquod requirit certũ tẽpus, *l.3.§.minorem.D.de minor.* nõ tamen requiritur anno addi vnum diẽ, *Sanchez de matrim.l.2.d.24.n.22.Leſſ. de Iuſt. l.2.c.41.d.7.n.59.* forte neq; eas horas quæ ſingulis annis ſupercreſcunt, ſed eũ diem qui in biſſextili additur, ſi in biſſextili annus ętaſue cõpletur, *Riccius in prax.Reg.dec.656.* ſic enim annos cõputare ſolemus, niſi poſt cõpletum Februarium profiteatur; quia ei menſi additus eſt dies quem illæ ſex horæ cõficiunt. *Leſſius ibid.* quin & annus cõtinuus eſſe debet, etſi forte paucorum dierum interpolatio non obſtet, *Leſſius l.2.c.41.d.7.n.59.* 18 Annus probationis de momẽto in momẽtũ currit.

Quæſitum fuit, an ſponſus † ingrediens Religionem debeat profiteri intra duos menſes, an habeat integrum annum, adeoq; correctum ſit ius antiquum, duos menſes aſſignans, aut ſaltẽ tẽpus ad arbitriũ iudicis? Et verior opinio eſt habere integrũ annum. *Sanchez d.l.2.d.24.n.7,8.10.* 19 Sponſus hodie ad profitendũ habet annum.

Ab hoc tamen generali decreto excipiuntur *iuxta c.21. in fin.* qui monaſteria quæ capita Ordinum aut primates ſunt, aut Abbatias, aut Prioratus adminiſtrationẽ habentes † in Commendam obtinent, tenentur tamen intra ſex menſes ſolemniter profiteri, aut cedere: deinde in Reg.58. Canc. habetur, vt executores gratiarum de admittendis ſæcularibus ad Religionem & aliquod beneficium Eccleſiaſticum conferendo, poſſunt ad receptionem profeſſionis, non expectato probationis anno, procedere. 20 Qui non eſt neceſſarius in prouiſis Cõmendatarijs.

Obtinet tamen in tranſeunte † ad aliã Religionem, cũ nihilominus egeat anno probationis, quia in eo rationes illius ſubſunt. *Sanchez l.7.d.37.n.47.de matr.* 21 Sed in tranſeuntibus ad aliã Rel.

Qui ante 16. annum profeſſus † eſt, nõ ideo debet repetere nouitiatum; quia is ante eã ætatẽ nõ eſt irritatus: neq; circa nouitiatum, quãdo incipi aut perfici poſſit, Concil. quicquã innouauit, modo eo perfecto tamen ante annũ 16. expletum profeſſio nõ fiat. *Leſſ.l.2.c.41.d.7.n.59.* & idẽ Concil. *c.16.* vbi mandat eos qui expleuerunt nouitiatum profi- 22 Ante tẽpus profeſſus eo expleto nõ reperit nouitiatũ

23 Eo expleto ideo admittẽdi, alij dimittendi.

profiteri,† aut eijci,loquitur de habilib. in quibus nõ eſt iuſta cauſa differendi,*ibid.& Azor.Inſt.Mor.l.12.c.18.q.54. ex Cong.Conc.quam & habet Quar.V. Monaſt.* In alijs enim qui nõdum habiles ſpem præbent habiles ſe infra ſex mẽſes fore,ſuperiores poſſunt tempus protogare: Sed vbi ſuperuenerit ætas,ante eam profeſſus ſine alio nouitiatu profiteri rurſum poteſt,*San.l.7.d.37.n.49. vbi in ſeq.plura circa hoc.*Habilitates ſunt in iure, & pleriſq; inſtitutis expreſſæ,& Sixt.V.duabus Conſtit.multas,& formam ſub pœna nullitatis exegerat: ſed Greg.XIII. & Clem. VIII. *quas omnes refert Quar.V.Monaſt.* moderatus eſt, & nullitatem abſtulit,vt tacita profeſſio induci poſt eam poſſit,per taciturnitatem quinquennij,à ſciente nullitatem, publicata in loco Clementina.Profeſſio autem in ſcriptum debet redigi & in libro aſſeruari, *Cong. Conc. Serol.V.Monial.* §.13.*Edictum Principum ann.*1611.*ar.*20.21. quod idẽ ſanxit, in tonſura & alijs Ordinibus:mandans vbi opus erit probationem eorum fieri per inſtrumenta & non per teſtes. Nulliter profeſſus;quod v.g.nouitiatus ob impedimentũ aliquod fuit irritus,& nullitas etiam notoria cum factus eſt habilis,nõ eget nouo nouitiatus anno,iuxta hoc c.15. quia ceſſat cauſa finalis,vt ſcilicet nouitius probet auſteritatem Religionis,& Religio eius mores, quod vtrq; factum ſatis, etſi irritus fuerit nouitiatus.Itaq; ceſſante cauſa finali huius decreti, non dicemus illud vltra extendendum,cum ex ea ſequetur correctio in ſpeciali, quod ratificatio profeſſionis irritæ non indigebat nouo nouitiatu, *c.cum virum,c.ſignificauit de reg.c.* 1. *extra eod. in* 6. *Sanch. de Mat.l.7.d.*37.*n.*47.48. alioquin ſemel interruptus per egreſſum annus nouitiatus repeti debet, *arg. c.*26.*de elect. in* 6.nõ interrumpitur vero manẽdo ex cauſa extra monaſterium de licẽtia ſuperioris etiã poſt Trid.*Sa.V.Relig.*§.9.

Quærunt Nauar.*de Reg.Cõſ.*35.*n.*5.*Azor.Inſt.Mor.l.*12.*c.*4.

24 An ceſſẽt hodie tacitæ profeſſiones?

an per hoc c.15.ſublatæ ſint tacitæ profeſſiones †?Et cenſent eã,q fit per geſtationẽ habitus proprij profeſſorũ ad triduũ,aut quod quis habitũ deferẽs,ſciens & vltro opus faceret ꝓpriũ profeſſorũ, *vt in c.vidua de Reg.*ad exẽplũ,*c. is*

qui

qui fidem de ſponſ. Matrimonij carnalis eſſe ſublatã, cũ Cõc. integrum annum probationis requirat; at vero ſi quis expleto probationis, & 16. ætatis anno, per aliũ annum habitum profeſſorum, & nouitiorum cõmunem, & nõ manifeſte diſtinctum detulerit, cenſebitur tacitè etiã nunc profeſſus. Sic c. quicũq; *ſ.25. de Reg.* in tacentib. per quinquennium profeſſionem tacitam ſeu inualidam ratificationem inducit; ſiquidem ſcientiã nullitatis habuerit, alioqui nulli actus ſufficiunt, *Azor. vbi ſup. q. 7.*

25 Nulliter profeſſus, cũ ſciẽtia debet reualidare.

Qui inualidè profeſſus eſt, † tractu ſolo temporis non firmauit ſuã profeſſionem, niſi ſecus eſſe irritã ratificauerit, vel ita expreſſe apud ſe ſtatuerit, volo illam eſſe validã: etſi ob aliquam cauſam initio non fuit; & ideo ſi abeſſet ſcandalum, poſſet egredi. Sed quia huic rei facile fraus fieret, Conc. hic ſtatuit *ſ.25. h. t. c.19.* vt nemo audiatur niſi intra quinquennium à die profeſſionis allegatis cauſis coram ſuperiore & Ordinario: ſi autem antea habitum dimiſerit, nunquam audiatur, ſed ad monaſterium redigitur, & vt Apoſtata punitur, nec interim priuilegio vllo religionis iuuatur.

26 Nouitio exeunti omnia reſtituẽda.

Ex nouitij † bonis ad ſæculum reuertẽtis ne vel minimũ accipiendũ; etſi fecerit teſtamẽtum, morte tamen nõ ſubſecuta, *c.16. ſ.25. de reg. Menoch. de arb. l.2. cent.5. caſ.463. n.17.*

27 Profitens teſtari poteſt.

Nouitius ante profeſſionem, vt iure antiquo, ita & Conc. Trid. non obſtante *c.16. de reg.* teſtamentum † condere poteſt, *Gutierres Can. q. l.2. c.1. n.26. & ſeq. vſque* 34. Et quamuis ante Concil. Trid. ipſo ingreſſu dominium & poſſeſſionem bonorum ingreſſi acquiri aliqui voluerunt; hodie tamen poſt Concil. Trid. nulla acquiritur actio

28 Ante profeſſionem ſine effectu.

monaſterio niſi † ſecuta profeſſione, *d. c. 16.* vbi poſt egreſſionem (intellige & mortem, *vt poſt Menoch. Gutierres vbi ſupra n.107. verſ. quæ ſententia, Serol. pr. p.2. V. Monial. §. 11.*) omnia monaſterio reſtitui debent: & c. 15. *Trid. de Reg. ſ.25.* dicitur, omnem profeſſionem ante annum nullum prorſus effectum parere. neque id mirum, cum dos in matrimonium data, eo non ſubſecuto integrè reſtituenda ſit.

29 Etiã id in reſignatione benef. obtinet.

Pariformiter Pius V. *in Bulla, quanta an.*1568. vult reſignationes† factas ab ingreſſuris religionẽ, nõ eſſe validas, niſi reipſa id exequantur, & cõferre Epiſcopum non poſſe niſi poſt profeſſionẽ, *Riccius in prax. dec.* 724. *Azor. Inſt. Mor. p.*2. *l.*7. *c.*20. *q.*6. *ex Cong. Conc.* atq; adeo effectu nõ ante eſſe validas, vult M.Ant. *Gen. in prax. c.* 54. cui rei hoc c. argumentũ eſſe poteſt, *Azor. vbi ſupra ex Cong. Conc.* quin etiã id obtinet in renunciatione facta in ſæculo ab eo qui meditabatur ingreſſum, cũ non habet vnde viuat, vel ad illũ titulum eſt promotus: nõ tamẽ in renunciatione bonorum ſæcularium, *Riccius dec.*651. Quantum hoc c. in Religioſis Societatis Ieſu iuxta probatiſſimum ac Reip. vtiliſſimum inſtitutũ illorũ obtineat, iuxta diuerſa illorũ vota, amplè habet L.Moli. *de iuſt. t.*2. *d.*139. *n.*1. *vſq;* 13. in genere id dicẽdũ, c. hoc innouationẽ inſtituto Societatis nullã inferre.

Imprimis autem hoc c. nõ procedit in teſtamentis nouitiorũ; cũ neq; verba, neq; finis cõſtitutionis (ſcilicet, ne retardentur ab egreſſu nouitij, ſi monaſterium eorũ bona retineat, cum teſtamentũ ſit ad eorum arbitrium reuocabile) ea cõprehendat, *L. Molin. vbi ſupra n.*13. locum tamen habet in renunciationibus factis ante ſuſceptũ nouitiatũ in ſæculo, intuitu tamen & animo ingrediendi Religionẽ *Serol. pr. p.*1. *V. Monach.* §. *fin.* & ita intelligo reſolutionem Card. quã habet Quar. quâ id licere ait ante habitum, nã in reliquis ſine hoc reſpectu factis, nec verba nec finis militat, forte nec Eccleſiæ poteſtas, *L. Molin. ibid. n.*14. donatio etiã ſub verbo obligationis renunciationis venit *ibid. n.*15. Non cõprehenduntur etiã renunciationes aut obligationes puellarum, quæ ſolius educationis & inſtitutionis gratiâ in monaſterijs recipiuntur, nec quæ ſuſcipiendi inſtitutum cauſa ibi ſunt, ſi quid in eleemoſynas erogant, *Azor. Inſt. Mor. l.*13. *c.*9. *q.*2. Oportet tamen meminiſſe Concil. Moguntini 16. *q.*7. *c. conſtitut.* ne ſuperiores piſcentur Religioſos, ob facultates; quas eo caſu agnatis reſtitui iubet, quo circumuentio, & turpis lucri cupiditas appareant, *quod rurſus repetitur c. fin.* 20. *q.*3. Ne libertati egreſſus derogetur Concil. Mechlin. 1607. *h. t. c.*7.

vetat

vetat virginum capillos ante profeſſionem reſecari, quã tunc laudat D.Hier.*epiſt.*48.*ad Sabinian.*

Pœna excommunicationis† ipſo facto incurrenda imponitur, tam cogentibus, non quoſcumque, *L.Moli.tract.* 4.*d.*51.*in fin.* ſed mulieres ingredi Religionem, quam impedientibus illas volentes Religionem ingredi ab ingreſſu. Quod ipſum olim placuit Concil. Tolet. 3.*Can.*10.vt & de Matrim.idem Concil.Trid.ſtatuit: nec licet cogere habitare in Monaſterio ad annos nubiles in habitu ſæculari, & vt ante indutionem, & rurſus ante profeſſionem, virgo ab Ordinario examinetur, *h.t.c.*17.extra ſepta in Eccleſia aut circa pręſentib. Notario & duabus grauibus matronis, nõ conſanguineis vel puellæ cõiunctis, *Cong.Conc. Serol.verb.Monia.*§.1.*p.*1.Quod ſi ea examinatio omiſſa fuerit, Ordinarius nihil à profeſſa debet ſciſcitari, ſed eam ſibi relinquere, & in prçfectãs animaduertere, *Serol.ibid.ex. Cong.Concil.*& contradicẽte etiã Patre hæretico, examinatio à Senatu Pariſ.indicta eſt, & filia arbitrio ſuo permiſſa, *Choppin.Monaſt.l.*1.*t.*2.*n.*4. Qui profeſſionem ſuã inualidã dicere vult, & ad libertatem proclamare, debet cauſas deducere coram Ordinario,† & ſuperiore ſuo, *c.*19.*ſ.*25.*h.ti.* Porrò ſi Ordinarius ſimul ſit ſuperior, v.g. ſi Epiſcopatui monaſterium eſt vnitũ, ſolus Ordinarius de nullitate poteſt cognoſcere; nam Conciliũ dum vtrumq; coniungit, præſupponit vtrumque adeſſe.

Concil.Trid.*ſ.*25.*c.*10. mandat vt moniales† ſingulis menſibus confiteantur, & ſacram Euchariſtiam ſumant: quod olim de monachis conſtitutum erat, *in Clemen.ne in agro.*§.*ſanè,de ſtatu Monach.* cum antiquitus pauciores eſſent Clerici aut ſacerdotes. & vt liberius conſcientiam ſuam aperiant, aliquoties quotannis eis extraordinarium confeſſarium offerri. Qua in re Cong.cenſuit, ſi monaſterium ſit exemptum à iuriſdictione Ordinarij, & Regularibus ſubiectum, extraordinarium huiuſmodi confeſſorem eſſe offerẽdum ab ijſdem ſuperioribus Regularibus, & ita reſpõdendum ad poſtulationem Epiſcop. Antuerp. ann.1608. Quamuis Synodus Audomarenſ. an.1583.t.17.

30 Excõmunicantur qui cogũt ad Relig.

31 Qui inualidã dicit profeſſionẽ, coram ordin & ſuper. Reg. id facit.

32 Moniales tenentur ſingulis menſibus confiteri.

c.11. videatur ſenſiſſe id ad Ordinarium ſpectare: ſed magis placet ſententia Cong. quia Conc. non delegăt diſerte Epiſcopo, in exemptas aliquam iuriſdictionem. Ideo copula, &c, in toto d. c. 10. ſumenda eſt reſpectiue quoad Epiſcoporum, & aliorum ſuperiorum ſubditas, alioquin deberent procedere ſimul & coniunctim. Quod ſi Monialis non poteſt induci vt ſuis Regularibus confiteatur, poterit Epiſcopus ei dare ex alia Religione, vel ſæcularem, vt volet, etiam ordinarium. *Sa. verb. Epiſcop. §. 33. ex Cong. Concil.* & menſtruam quidem confeſſionem olim fuiſſe obligationis ſub mortali *ex Clemen. 1. §. ſane. de ſtat. mon.* multi voluerunt, *Serol. vbi ſuprà §. 7.* negat nunc eſſe, quia Trid. dicit ad hoc moniales tantum eſſe monendas; quod ſonat conſilium, non præceptum: ego & ante Concil. non fuiſſe mortale exiſtimo, ob non vſum, ſaltem ſub figura talis reatus.

33 Congregationes Regul.

Ad promouendam monaſticam diſciplinam, prouidè ſtatuit Conc. Trid *ſ. 25. de reg. c. 8.* vt Monaſteria † quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis, nõ ſubſunt, nec habent Ordinarios Viſitatores Regulares, in Congregationes ſe redigant. *Choppin. l. 2. Monaſt. t. 2. nu. 17.* iuxta hanc ordinationem refert Benedictinos exemptos apud Turones, Senones, & Bituriges, ſe in cõgregationes redigiſſe, ac varia condidiſſe Regularis diſciplinæ ſtatuta, quæ à Sixto V. & Greg. XIII. cõfirmata ſint. Quod ſi id negligăt Regulares, Metropolita eos cogere poteſt, eoq; neglĩgẽte Epiſcopus in cuius diœceſi monaſteria ſunt, *Serol. p. p. 2. v. Monaſt. §. 2.*

34 Numerus regulariũ ſtatuẽdus ne egeant

Is tantùm numerus † in monaſterijs *ex ſeſſ. 25. de reg. c. 3.* conſtitui mandatur, qui ex reditibus aut conſuetis eleemoſynis viuere poſſit. Quod ſerio eſt à ſuperioribus animaduertẽdum. nam ſi monaſteriũ eſt feminarum, viuens ex reditibus, receptio eſt irrita, ſi plures recipiătur, quam ſine penuria poſſint ſuſtentari, *c. periculoſo. §. ſanè. de ſtatu Reg. in 6.* cui incommodo ſolet prouideri per dotem, quã communiter exigunt monaſteria, *de qua Leſſius l. 2. de Iuſt. c. 35. d. 12. & 23. & Serol. pr. p. 1. verb. Monial. §. 15. vbi ex Cong. Concil.* aſſerit alimentorum nomine non dotis aliquid accipi

cipi debere, neque intromitti, niſi de ijs monaſterio cautum ſit, alioquin probatas ob dotis defectum non reijci: ſumptum verò reſtitutionis & profeſſionis ab Ordinario taxari debere. & *ibid.* explicat priorum Pontificum ſanctiones. Et bene habet quod hæc Conſt. Bonifacij VIII. non ita publice ſit nota, nam ſunt moniales alicubi ita pauperes vt vix medietatem habeant ſufficientis victus; quæ ſi ad eam Conſt. refugerent, liberæ declararentur. ſed huiuſmodi penuriæ æſtimatio latitudinem habet pro arbitrio iudicis. Concil. porrò hîc non tantùm requirit, ne ſine penuria ſuſtententur, ſed vt commodè ſuſtententur. vnde ſublata eſt quæſtio quam Azor. *l* 13. *Inſt. Mor. c.* 9. refert Ioann. Andreæ tractaſſe, an ſi commode non poſſent ſuſtentari, ſed tamen ſine penuria augeri poſſet numerus, locuſne fiat d. §. ſane. quanquam exiſtimo nec olim licuiſſe, ſed ſi factum eſſet, non induxiſſe nullitatem, ſicut inducit penuria. Porrò Concilium comprehendit etiam monaſteria virorum, etiam mendicantium, quibus licet poſſidere, quæ non comprehendebat Bonifaciana: & Pius V. *in Conſt. inc. circa*, hanc curam in Epiſcopum reijcit. Extat etiam ſpecialis Ordinatio S. Cong. *quam refert Piaſ. in pr. p.* 2. *c.* 3. *num.* 56. de numero non excedendo, quem Ordinarius pro monaſterij circumſtantijs ſtatuerit. & Pij V. decretum. *quod refert Quar. verb. Monaſt.* de certo numero cuique monaſterio, conuentui, & domui Regulari præficiendo.

Sine Epiſcopi etiã licentia † prius obtenta, Conc. Trid. c. 3. in fi. vetat de cætero ſimilia loca erigi. & Clem. VIII. *in Conſt. inc. Quoniã* 23. *Iul.* 1603. (quã Paul. V. an. 1618. obſeruari iniunxit Epiſc. Belgicæ literis ad eos datis) ſtatuit etiã alios conuentus in loco prius exiſtentes, & qui intereſſe habere poſſint audiendos, declarans, nec aliter Ordinarios facultatẽ dare poſſe, & niſi cõſtiterit nouos huiuſmodi conuentus, ſine aliorũ detrimento cõmode ſuſtentari poſſe. quò etiã ſpectat connexio d. §. *in p. dict. d. c.* 3. *ſ.* 25. *Trid. de Reg.* dũ excedi numerũ in monaſterijs vetat Regulariũ vt cõmode viuere poſſint, vt nõ erigãtur ſimiliter noua 35 Eadẽ ratio ineunda cum noua monaſteria erigũtur.

mona-

monaſteria,ſupra numerũ,qui in locis illis ali poſſit. Quo argumento vtitur & procedit d. Clementinæ præfatio, quod Epiſcopo diſpiciẽdum incumbit, antequam det licentiam:quippe quę,ſepoſita etiam d.Clementina,à ſolo eius arbitrio nõ pendet,*in Auth.Coll.1.t.3.vt determinatus ſit numerus Clericorũ,in princ.&§.cum autem Deo amabiles Epiſcopi ad aliquorum preces ſemper reſpicientes protracti ſunt ad Ordinationum multitudinem, aucta eſt expenſarum quantitas.*&c.*nõ oportet*,inquit,*ad expẽſarum menſuram quærere poſſeſſiones: hoc enim ſimul ad auaritiã impietatemq́ perducit, ſed ex ijs quæ ſunt, expenſas metiri, & quæ ſequuntur. tot. tit. Auth. de Mon.c.1.& Auth.de Eccl.tit.§.ſi quis,col.9.& expreßius Auth.vt nullus fabricet oratorij domos,c.1.2.* vbi nulli licet ædificare Eccleſiã aut Monaſterium priuſquam Epiſcopus definierit neceſſaria ad Eccleſiã, miniſtrorum alimenta, & de ijs ſpondeatur. Quæ ratio neq; in Mendicantibus ceſſat: quippe in illis ſaltẽ requiritur, vt conſtet ex cõſuetis eleemoſynis incolas & aduenas ali poſſe, priuſquã admittuntur. quæ eadẽ ratio etiã valet ad expẽdendũ quouſq; procedat reuocatio d.Clemẽtinæ facta per Paul.V.12.*Decemb.1605.*in gratiã excalceatorũ Carmelitarum,quæ permittit Epiſcopis ſine aliorũ conſenſu licẽtiam dare,non autẽ præcipit,nec derogat iuri cõmuni, quod ante Clementinã fuit,de quo mox egimus, nec *c.1.2.3.4.extra de nou.op.nunc. Guid.Pap.q.* 360.Et quidẽ c.ad audient.ext.de Eccl.ędif.vult antiquæ prouiſum & nouæ,*vt d.t.dicemus*.quã licentiã etiã ob hanc cauſam tã derogatoria excalceatorum quã Trid. *d.c.3.*requirit,vt Epiſcopi omnia ſupra dicta expendere poſſint, antequã eam darent.nam cui fini ea alioquin fieret,cum à ſede Apoſtolica omnes pręſertim Mendicantes haberent generatim facultatẽ conſtruendi monaſteria *ad derogationẽ.c.vnic.de exceſ.prælatorũ in 6.*quæ id eis inhibebat ſine ſedis Apoſtolicæ authoritate? vltra quã d.Concil. *ad finẽ ſupra.*voluit Epiſcopi cognitionẽ interuenire ad modũ,quo procedit d.c. audientiã in parochialibus, & ad illius imitationẽ d.Clemẽtina in Regularibus; vt ſcil.ita nouis admiſſionis ratificatio fieret, vt veteribus penuriã, egeſtatẽ & fa-

Digitized by Google

& famem non inferrent, ne ipſi Ordinarij occaſioné darét per facilé admiſſioné nullitati multarũ profeſſionũ in ijs conuentibus, qui re ipſa, penuriã patiũtur, & in maiorem inciderent aliarũ acceſſu, quippè nouitas ſemper eſt grata, ac magis mouet. Si ſuper admiſſione appellatũ fuerit, ſuſpẽdi omnia debere, iubet d. Clem. VIII. Conſt. donec ſedes Apoſtolica decreuerit; decernẽs irritũ quicquid ſecus, vel ignoráter contigerit attentari. Quare cũ neglecto Epiſcopo ſeu potius contempto, ob quaſdã conditiones, quas iuxta dictã Conſt. priùs expleri voluerat, erectũ eſſet aliquorũ propria authoritate ſub obtentu ſuatũ exemptionũ licentius peccantiũ, monaſterium, nouitiæque receptæ, nõ abſq; ratione viſum fuit dici poſſe, nulla licẽtia, admiſſione, ceteriſq; requiſitis interuenientibus, legitimũ conuentũ, receptioné, aut nouitiatũ dici non poſſe. Quidam obijcient eam Conſt. ſolenniter nõ eſſe publicatã: eſt tamẽ hic in pluribus caſibus practicata, prout fortè præter Concil. Trid. decreta ab annis 70. hic nulla ſunt publicata, niſi fortè in Synodis pauciſſimæ; quæ ſynodi quã hîc raræ ſunt, nemo neſcit. Sed animaduertãt d. Cõſt. loqui declarando, nõ omninò nouũ ius ſtatuẽdo; vnde ſi per eius neglectum inducatur penuria, de qua ſupra, videant quæ eliciatur conſequentia. Quin & Bonifac. VIII. *in d. c. vn. de exceſſ. prælat. in 6.* conſtituerat ne Mendicantes noua loca ad habitandũ acquirerent, vel vetera mutarẽt, niſi de licẽtia Papæ ſpeciali, mentioné faciente huiuſmodi prohibitiuos. Sic & Carol. V. *in Ordin. an.* 1520. 19. *Octob.* vetuit ne in Brab. nouæ Eccleſiæ aut Capellæ ædificẽtur, ſub pœna ędificatori infligenda & demolitionis, *iuxta c. 1. & 2. extra de nou. op.* ſicuti nec oportet nouos Ordines ſine Pontificis authoritate inſtitui; Inn. III. in Conc. Lateran. c. 13. ita Collegia illicita & Confraternitates cenſentur, quæ non ſunt à ſuperioribus probatæ, & huiuſmodi Collegæ punibiles. *Charond. l. 12. Reſp. 65.* Bulla Clem. VIII. nõ vetat Mendicantes ſibi conſtituere ſine Ordinarij interuentu hoſpitia in quibus non reſidere, ſed vt viatores recipi velint, *Riccius in prax. Reg. dec. 651.*

Clau-

36 Clauſura † Sanctimonialium (quas Ægyptij & Africani Nonnas vocabant, vt ex Arnobio & Hieronymo refert *Choppin. de ſac. polit. l. 2. t. 8. num. 22.*) de iure *c. vn. de ſtat. reg. in 6.* & *Concil. Trid. ſ. 25. c. 5. de reg.* & Conſt. Pij V: *inc. circa*, 4. *Calend. Iun. 1566. quam per extenſum refert Piaſ. in praxi p. 2. c. 3. num. 53.* (quam publicari mandat ſub obteſtatione diuini iudicij & maledictionis æternæ) ſpectat ad Ordinarios, vt illam † iuxta Bonifacij VIII. *Concil. Trid. ac. d. Conſt.* tenorem eam obſeruari curent, quamprimũ poterunt, vt loquitur d. Conſt. id eſt, quamprimum ſine offenſa maioris boni introducere eam poterunt. Quod ſi Moniales etiam exemptæ egreſſæ fuerint ſine licentia Epiſcopi, debent ipſæ & earum ſuperiores, de quorum licentia egreſſæ fuerint, per Ordinarium cenſuris Eccleſiaſticis, ac alias puniri. *Serol. pr. p. 1. verb. mon. §. 14. ex Cong. Concil.* Itaq; quãuis Moniales alijs ſuperioribus ſubſint, egrediendi tamẽ licentiam ab Ordinario nihilominus etiam petere tenentur, *vt habet alia Conſt. Pij V. inc. decori. Calend. Febr. 1570. quã ſimiliter ibi refert Piaſ.* quantumcunque legitimis ex cauſis egrediendi, quas *ibi* idem Pontifex ſpecificat; ita vt alias admitti vetat. ſic & *c. 4. ſeſſ. 25. de reg.* vtriuſque ſexus Religioſi è conuentu ſuo recedere prohibentur, ne quidem cauſa adeundi ſuperiorem, niſi licentia in ſcriptis obtenta: Tamẽ religioſus iniquè tractatus aut vexatus à ſuo ſuperiore tuta conſcientia è monaſterio exit neſcio & inuito ſuperiore, nec Apoſtatæ pœnas incurrit, *poſt Nauar. Azor. Inſt. Mor. lib. 12. c. 11. qu. 7.* nam iuſtam hic cauſam habet, quam c. 4. non excludit, neque iuſtam appellationem, *Idem quæſt. 8.* ſed iniuſta & leuidenſis prohibetur, *in c. ad noſtram de appellat. c. reprehẽſibilis, eod.* Et ne quidem tranſire poteſt ſine ſuperioris licentia ad Ordinem etiam ſtrictiorem, non obſtantibus omnibus prioribus indultis, *Pius V. Conſt. incip. Quæcunque. quam habet Quar. verb. Monaſt.* & *ibid.* quod non concedatur, niſi cauſa cognita, inſpecta anteacta vita; nec vnquã datur ad Ordines non clauſtrales. Ingreſſus verò in monaſteriũ etiam cum ſimili licentia fieri debet. & idem Greg. XIII. *Conſt. Id. Iun. 1575.* omnes

Moniales ad clauſuram tenentur.

Ex præſcripto Ord.

hęs licentias reuocauit:& alia Conſt. 23. *Decemb.*1582. etiam Epiſcopis & alijs qui de iure ingredi poſſunt vetuit, ne id faciant niſi iuſta de cauſa, *quam vtramque Conſt. refert Piaſ. vbi ſuprà.* & Greg. XIII. *in d. Conſt. Deo ſacris* 1573. vetuit, ne Moniales oſtium habeant per quod in Eccleſiã earũ exteriorẽ introire poſſint. Epiſcopis ſepta ingredientibus mandat Greg. XIII. vt ſecum ducant ſeniores. quod de ætate non moribus accipit *Riccius dec.*704.

Porrò clauſuræ leges † non offendit receptio puellarum maiorum ſeptennio, & minorũ 25. annis, *Serol. in prax. verb. Mon.* §. 11. *Cong. Cõc.* in Monaſterijs cauſa educationis; modo neq; veſtitus, neq; alia pudorẽ virginalem, & conuerſationem clauſtralem dedeceant, *vt reſpondit S. Cong. vt refert poſt Quar. Piaſ. vbi ſupra n.*57. *Serol. p.* 1. *verb. Mon.* §. 10. & monaſteria quę ſunt adhuc in fieri, & dum ædificantur nondum habent clauſuram, neque pœnas ingredientiũ. *Cong. Conc. Quar. verb. Monaſt.* & Reginæ & fundatrices pro deuotione ſua ingredi poſſunt *ibid.* mulieres etiam quæ in diſcordia ſunt cũ marito, à quo graue malum timent, de conſenſu ſuperiorum & Monialiũ ibi eſſe poſſunt; & ceſſante cauſa debent egredi, nec reuerti, *Serol. ibid.* §. 12. 37

Puellę inſtitutionis ergo in monaſterijs admittũtur.

Enimuerò † Conuerſæ in domibus contiguis haberi poſſunt in monaſterijs, quę ex eleemoſynis viuunt, quę ad eleemoſynas exeant, *Serol. ibid.* §. 16. 37

Inſuper † exploratio voluntatis profeſſuræ, iuxta *c.*17. *ſ.*25. *de reg.* ad Epiſcopũ ſpectat: quamuis monaſterium ſit exemptum, *ex Cong. Concil. Piaſ. vbi ſuprà. nu.*55. 38

Porrò † Monialium exemptarum, quæ alijs ſuperioribus non ſubſunt, ſed ſoli ſedi Apoſt. gubernationẽ committit in ſolidum Epiſcopo, Concil. Trid. *c.* 9. *ſ.* 25. *de reg.* demum Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reg. c.* 11. decernit, vt quæ ad curam animarum, & ſacrorũ adminiſtrationem ſpectant in locis monaſterijs vnitis, Ordinarij curent. vbi non Epiſcopi tãtùm, ſed & quilibet Epiſcopalem iuriſdictionem habentes intelliguntur: quæ tamẽ eſt cumulatiua iuriſdictio cum ea quæ eſt regulariũ; & quod ſi ſuperiores regulares ſecus quã Ordinarij quicquã ſtatuerint, præualebit 39

tamen

tamen horum decretum, *Cong. Concil.* 7. *April.* 1592. Excipiuntur tamen à diſpoſitione Concil. loca, vbi reſident Abbates generales Ordinũ *d.c.* id eſt, in quibus vtraq; ſit qualitas, *Cong. Conc.* 1592. & Pius V. *in Conſt. incip. Cura,* Tertiariarum curam cõmittit Ordinario: & tales vbi tria vota non emiſerunt, nec emittere volunt, prohiberi poſſe ne maneant in communitate, nec gaudere immunitate Eccleſiaſtica, ſi habitant in ædibus priuatis, tenerique & in paſchate & in morte à proprio parocho recipere ſacramẽta, reſpondit S. Cong. *vt refert Piaſ. vbi ſupra nu.* 57.

40 Clauſura ſeptorum monaſte. non vrbis murorũ ſufficit.

Quæſitum fuit † vtrum conformis ſit Concil. Trid. *ſeſ.* 25. *de reg. c.* 5. Ordinatio cuiuſdam Epiſcopi per quam ſtatuit ne moniales quædam ad ciuitatem reductæ, (*iuxta d. c.* 5. *in fin.* quod id fieri mandat quando Ordinario, & alijs ſuperioribus expedire videbitur, ad noua vel antiqua monaſteria, eiuſdem tamen Ordinis, & cum ſuis reditibus, *ex Cong. Concil. Serol. pr. p.* 1. *verb. Mon.* §. 17.) ſine ſuo conſenſu, ciuitatem egrederentur, an verò laxior? laxiorem omninò dixi eſſe. nam per eam non ſatisfit in omnibus intentioni finali, nec verbis c. periculoſo. *de ſtatu reg. in* 6. per Concil. Trid. innouati: quod capitulum pluribus verbis & rationibus, & hypotheſibus in toto illius contextu deductis oſtendit clariſſimè, velle Pontificem vt monachalis honeſtas, modeſtia, & in illo ſexu verecundia ſeruetur per moniales vniuerſas, & ſingulas cuiuſcumque Ordinis, aut Religionis in quacumque parte conſtitutas, non fiat diſcurſus per habitacula ſæcularium perſonarum, cum offenſa Dei, Religionis opprobrio & multorum ſcandalo; vt per clauſuram à publicis & mundanis conſpectibus, ſeparatæ omninò ſeruire Deo liberius valeant, corda & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire, laſciuiendi occaſione per hæc ſublata. Quæ omnia deſiderari poterunt in huiuſmodi conſtitutione, cui conſtitutioni etiam Concil. Trid. *ibid. & in c. fin. de reg.* adiunxit derogationem omnium indultorum, & priuilegiorum, ſtatutorum immemorabilium, cõſuetudinum, & priuilegiorũ in ſun-

in fundatione obtentorum. Sic & Pius V. *in Bulla quæ incipit circa, data 4. Calend. Iul. 1566. relata ab Azor. Inſtit. Moral. l. 13. cap. 8. & Greg. 13. in Bulla quæ incipit Deo ſacris, data 3. calend. Ian. 1573.* illis omnibus derogant, etiam teſtatorum & aliorum voluntatibus, ac fundationibus. Quæ Bullæ adeò ſunt claræ circa clauſuram monialium, vt nō videatur mihi rectè dubitari poſſe; ſed tamen quia eæ nondum vbique publicatæ, vbiq; non obligant. In Concil. Mech. 1607. *cap. 3. h. t.* mandatur ſeruari Conſt. Pij V. de alijs mētione non facta: puto ibi tantum ſtandum eſſe in terminis Concilij Tridentini, quod † etſi derogat omnib. indultis, ſtatutis & priuilegijs etiam in fundatione obtentis, non tamen dicit de ipſis fundationibus & contrarijs teſtatorum voluntatibus: adeoque forte videri poſſet moniales illas, quibus hæc competunt fundatio & teſtatorū contraria voluntas, cogi non poſſe virtute Concil. Trid. ad clauſuram dictarum extrauagantium: Sed ſi prædictę Bullæ publicarentur, crederē cogi poſſe. Nam illæ Bullæ abſolutiſſimas habent derogationes, & Cardinales eaſdē interpretantes cenſuerunt omnes omninò Moniales per eaſdem cogi, quæ emiſerint tria vota Religionum. Sic infinitis per Belgium Xenodochijs, mulierum griſearum & nigrarum, vt vocant, ſororum monaſterijs etiam reformatiſſimis, & ſub epiſcopis religioſiſſimis ęque vt doctiſſimis videmus clauſuram eam non ſeruari, quod earum fundatio & inſtitutum cū ea incompatibile ſit. Sic ante annos quadringentos plus minus multa hic Xenodochia ædificata ſunt, & inſtituti Religioſi vtriuſque ſexus, vt vtrique ſexui ægroto miniſtrarent. tales ſunt fundationes Xenodochij Antuerp. Lirenſ. & aliorū quas vidi. Quamquam & vſus non vbique vel Bonif. 8. vel Concil. Trid. vel dictarum Extrauag. extremum rigorem recepit; alioquin non video quomodo quamplurima paſſim monaſteria & eorum ſuperiores ab imprecatione maledictionis æternæ, alijsq; pœnis excuſari poſſent. Sic olim Ioan. Andreæ, *vt refert Azor Inſt. Mor. lib. 13. cap. 8.* docuit Conſt. Bonif. 8. in regno Franciæ nō fuiſſe receptam. Et Clem. V.

41 Si fundatio aut inſtitutum contrarietur?

eius ſucceſſor immediatus, qui nõ pauca Bonif. 8. acta reſcidit, in Clem. *attendentes De ſtat. reg.* vbi in monaſterijs monialiũ emendanda per viſitatores proponit, clauſuræ non meminit, ſed dicit tantum, *non choreas, non feſta ſecularium proſequantur; non diu noctuq; per vicos & plateas incedant.* Scio quoſdã Epiſcopos vel potius Synod. Prouinc. petijſſe à ſede Apoſtolica, vt excuſarentur à comminatis in ea conſtitutione pœnis illi, qui eas non exequerentur, ſed id eorum conſcientiæ relinqueretur, qui quantum tempus, locus, facilitas, aut peruicacia monialium permitteret, æſtimarent, & iuxta id plus minus ſtatuerent; ſed non obtinuiſſe. Tametſi cum omni rigore clauſuræ alicubi locorum nõ tam ſit reformata ibi vita monialium, quam in Belgica libertate. ſi animus corruptus eſt, clauſura non magis ſanabit, aut conſeruabit, quam

Incluſam Danaën turris ahenea.

Non quod eam improbem, ſed omni modo congrue promouendam cenſeam; prout iam olim Concil. Mogunt. c. 1. eiuſmodi clauſuræ initia dedit: ſed quod in eo puncto toram legẽ pendere nõ exiſtimem, neq; intrudendam nimis importunè, vt nonnullibi factũ ſcio, vt ne omnes humores mouendo febriculã curare volẽtes freneticam peſtem producamus. Conſilium autem quo vſus eſt idem Reuerendiſ. alijq; vt ſcilic. emoriantur omnes, vt nouæ admittantur tantum, quæ clauſuram voueant, etiam ſuggerit Pius V. *in dicta Bulla*, ſed id tantum neceſſariũ dicit in Tertiarijs, quæ dicta vota non emiſerunt: probandum tamen illud conſilium omnino eſt, vbi eæ Pij V. & Greg. XIII. Bullæ publicatæ non ſunt.

42. Qui caſus egreſſum permittat. Enimuero motus proprius Pij V. ſuper clauſura Monialium, etſi dictione taxatiua vtatur, nõ tamẽ excludit † caſus vel ſimiles omnino, vel maiori ratione nixo, *Gutier. l. 1. can. c. 14. n. 9.* Vnde licitus eſt egreſſus imminente monaſterio monialium hoſte. *Choppin. Monaſt. l. 1. t. 2. n. 6.* Gutier. tamen *num.* 8. ſatis rigide ſenſit, per eundem motum non licere Moniali exire; etſi alioquin ex iudicio medicorum perituræ, quaſi motus ille id tantum permittat, cum ambulant

nibus eiuſmodi periculum imminet, non cum alicui ſingulatim, quaſi meritorium ſit ita mori. ſed nō video quomodo meritorium ſit, vel iure naturæ (quod ſemper prædominatur & interpretationem obſcuri facit) licitū, eiuſmodi mortem immerito indicere: vnde huiuſmodi caſus neq; conſtitutione Bonif. 8. neq; decreto Conc. Trid. reprobatur, vt ipſe Gutier. fatetur, *n.* 3. Melius Serol. *pr. p.* 1. *v. Mon.* §. 16. extēdit ad quemlibet morbū, etiā nō contagioſum iudicio medici lethiferū. ſed *p.* 2. *v. Monaſt.* §. *fin.* dicit, in nō expreſſis, eſſe recurrendū ad ſedem Apoſtolicā: ſed non omnibus, quibus ratio, pedes, aut ſumptus ſuppetūt; & dum Romæ conſulitur, Saguntū perit. eo ergo imprimis caſu ordinatius partes ſuas interponere poterit.

An & quantum pugnet aut deroget Concil. Trid. *ſ.* 25. *de reg.* Iuri communi in c. inſinuante, *qui Clerici vel vouentes c. de viduis* 27. *q.* 1. vbi permittitur † peculiū habere, modo non vt proprium, tractat Azor. *lib.* 12. *inſtit. Moral. c.* 9. *q.* 2. Reuerendiſ. Malderus *De iuſt. & Rel. t.* 1. *c.* 4. *d.* 7. ſed vſus tātum qui in facto conſiſtit, penes eos ſit; & poteſtas ad nutū vocandi penes ſuperiorem. c. 2. vetat bona ſtabilia, ne quidē ad vſum, alicui regulari concedere, ſed ſtatim Conuētui præcipitur incorporari. (Vnde male multi Religioſi extra monaſterium degentes, & immobilia acquirētes, ipſi vſque ad finem vitæ ea poſſident non tantum, ſed nec vivi ſuperioribus indicant ſe ea habere) at mobilia etiam ſuperioribus tradi ita vult vt reddi poſſint; modo nomine conuentus, & vt reuocabilia poſſideantur, *verſ. mobilium vero vſum. Azor eod. l.* 12. *cap.* 9. 43 Peculium & vſus religioſorū.

Enimuero immobilia vel mobilia ſuperflua poſſidere ex alterius quam Papæ diſpenſatione nō licere, reſpondit Sac. Cong. *apud Quar. V. caſ. reſ.* neque excuſari à culpa aut pęna ipſo facto incurrenda, neq; ſuperioribus fidē adhibendā, aſſerentibus ſe licentias huiuſmodi cōcedere poſſe: ſuperiorum tamen arbitrio ſtare poſſunt, quoad ſuperfluitatē vel conuenientiā mobiliū, niſi conſtet de exceſſu, nec clam ſuperiore, vel eo inuito aliquis habere poſſunt regulares prætextu neceſſitatis, niſi ſit pręſētanea ad 44 Qui caſus egreſſum permittā.

ndi uidui ſuſtentationem; communem autem penuriam communiter ferre debent. Quis porro ſit permiſſibilis vſus mobilium quærit Serol. *pr. p.* 1. *v. Monial.* §. 2. & dicit præter pannamentorum etiam eſſe pecuniarum, quas ſuis exercitijs lucrantur, vt emant libros, veſtes, ſimiliaq; neceſſaria: non tamen reditus annuos, quia inter immobilia computentur, *ibid. ex Cong. Concil.* vt nec vſumfructum feudi poſt mortem monialis ad agnatos reuerſuri, *id l.c.* ſuperfluum autem non poteſt diſponere, ſed monaſterio debet relinquere. *Serol. eod. v. p.* 2. §. 1. Vnde nō licet hodie, quod olim frequens erat, ſub certa penſione monaſterio ſoluenda immobilia habere; neq; quem profiteri ea lege, vt ex ſuo viuat; neq; alicui in ſingulos menſes, certā penſionē aſſignare; ea conditione, vt quod ex eius frugalitate ſupererit, in pios vſus expēdat, abſq; ſedis Apoſtolicę diſpenſatione, quæ non facilè obtinetur. *R. Malderus vbi ſup.*

44 Capucinorū paupertas. Specialis paupertas eſt † Capucinorum, Minorum de Obſeruantia, *Concil. Trident. ibid. cap.* 3. Et nunc etiam Diſcalceatorum, vt nec monaſterijs, nec domibus illorum immobilia poſſidere liceat. quod & olim inſtituti fuit S. Dominici, ſed mutatum in paupertatem particularem. Mart. 5. 1426. indulſit vt Dominicani bona immobilia in communi poſſideant, *Anton. de l'eſtang. Præſ. Thol. in Arreſt. arr.* 10. *num.* 33.

45 Neceſſaria Relig. Præcipit tamen Conc. Trid. *d. c.* 2. vt † ſicut ſuperflui Regularibus nihil concedendum ſit, ita nec quicquā neceſſarium eis denegetur. Sic cenſet *Anton. de l'eſtang. præſ. Toloſ. in ſuis Arreſt. arreſt.* 8. *n.* 6. in voto paupertatis reſeruari, quæ neceſſaria ſunt lege naturæ, ideoq; *num.* 8. obligare ſuum ſuperiorem, ſi contrahat ex cauſa alimentorum, ſuſtentationis, quin & ſtudij. Sed & Clem. 8. *in conſt. incip. Religioſa* 1594. vetuit Religioſis non ſuperioribus, ex qualibuſcunque peculijs, vſu, aut adminiſtratione licere cuicunque, quacumque ex cauſa donationes aliquas facere, non tamen prohibuit remuneratorias. *Riccius in prax. reg. dec.* 642. Hanc Conſtit. & quæ ante eam licebant ex ſuperiorum nutu refert Azor. *vbi ſup. v.* 5. *q.* declarans tamen ſe id

id non extendere ad debitã ex inſtituto, fundatione, aut conſuetudine hoſpitalitatem, præſertim, inquit, *in Monaſterijs ſeu locis deſertis* (vt in noſtra Brabantia Poſtulanum monaſterium præteritis annis à Floreffienſi Abbatia abſciſſum, & in præpoſituram erectum, olim fundatum à Ducibus ad exercendam in miriceto inuio & inaquoſo hoſpitalitatem) *& à laicorum ædibus longius remotis, vbi tamẽ pauperum & vere egenorum ratio imprimis habeatur : ſi qui tamen ditiores ſuperuenerint, ipſi regulares ita gerant, vt in eis frugalitas & paupertas religioſa prorſus eluceat.*

Bona † monaſteriorũ adminiſtrari vult Conc. per officiales ad nutum amouibiles, quorum electio ſpectat ad ſuperiores monaſterij, & non epiſcopũ, *Serol. pr. p. 2. v. Abbatiſſa ad ſecundum ex Cong. Conc.* qui electi poſſunt, prout ipſis expedire videbitur, reditus monaſteriorum in loco conuenienti, etiam extra monaſteria conſeruare , & ex eiſdem ſubminiſtrare pro tempore neceſſaria ipſis monialibus. *Serol. ibid. ex Cong. Conc.* 46 Adminiſtratio bonorũ per amouibiles.

Qui 16. annos natus † profeſſus eſt, in integrum reſtitui nequit ſolũ, quod minor 25. annis fuerit; ſed ſi vis metuſue adfuerit, reſtituitur intra quinquennium, *Trid. ſ. 15. de reg. cap. 19. Choppin. lib. 1. Monaſt. t. 3. n. 9. Riccius deciſ. 658.* 47 Poſt quinquenniũ ex cauſa iuſta reſtituitur, qui contra profeſsionem ſuam audiri petit.

Quod ſi metus, vel impotentia vltra quinquennium duret, vel cauſa iuſta, v.g. Inualiditatis ignorantia ſubfuerit, poterit etiam poſtea vel mero iure, vel via reſolutionis audiri. Certe principes noſtri *in edicto an. 1611. ſuper adminiſtratione iuſtitiæ art. 19.* nullas reſtitutiones quacumque ex cauſa peti poſſe poſt decennium, ſed computationẽ iniri volũt à tempore celebrati actus , aut ſaltẽ à tempore quo metus aut vis aliudue impedimentum iuris vel facti ceſſabit; & ſi quis bona fide habitum dimiſerit, eam pœnam non incurret, vt eo reaſſumpto audiri amplius non poſſit, quia vbi non eſt contemptus culpa, non debet eſſe pœna. Quin & hæc diſpoſitio dirigitur ad iudices & ſuperiores potius, quam ad inualide profeſſos. Itaque ceſſante ſcandalo non obligat in conſcientia, ſaltem ad mortale. *Leſſ. lib. 2. cap. 41. d. 7. num. 65. 66.*

Quæritur an ex iuſta cauſa etiam contra lapſum dicti quinquénium reſtitutio in integrum danda ſit, vt adhuc proponi nullitas profeſſionis poſſit? R. affirm. *Riccius deciſ.* 657. nam cum ante Conc. Trid. reclamandi tempus eſſet indeterminatum, & aliquibus menſem, aliquibus annũ, aliquibus idque certius, terminum arbitrio iudicis præfigentibus, determinatum tempus generatim Conc. Trid. præſcripſit quinquenniũ *ſ.25. de regular. c.*19. neq; vlteriorem aliquam iuris diſpoſitionem attexuit: vtitur enim his tantum verbis. *poſt quinquennium non audiantur.* Ex qualitate autem perſonæ, diuturnitate temporis cæteriſque circumſtantijs, ſicut olim iudex æſtimabat, an adhuc reclamans audiri deberet, ſaltem per reſtitutionem in integrũ, *Panor. in cap.* 1. *de his quæ vi vel metu, ſub finem.* adeo vt ad tollendam tacitæ profeſſionis præſumptionem, ſufficeret qualiſcumque metus vel ſimilis cauſa, nam, vt inquit ibidem Panormit. *præſumptio profeſſionis quæ ex delatione habitus oritur, de facili tollitur per contrariam ſuſpicionẽ* Sic etiam nunc cenſendum ſit de quinquennio ſurrogato termino reclamandi ante indeterminato, & iudicis arbitrio relicto, vt ſcilic. communi via, eo lapſo, reclamantes audiri non debeant; ſed ſi qua ſit iuſta cauſa, extraordinario remedio reſtitutionis in integrum, iuuari poſſint: verbi gratia, ſi vis, vel metus, vel reclamandi impedimentum pluſquam quinquennium durauerit, reſtitutionem concedendam aſſerit Azor *inſtit. Moral. lib.*12. *cap.*4. *verſ. poſtremo.* Nam contra terminum excluſiuum alicuius actus faciendi lapſum, ſi qua iuſta cauſa fuerit, reſtitutio competit, *cap. coram, extra de in integ. reſt.* quin etiam contra ipſa tempora reſtitutionis petendæ lapſum ex iuſta cauſa ſubuenitur, *cap.*1. *de reſtit. in* 6. *cap. ex litteris, extra eodem. Panor. in d. cap. num.* 2. *Franc. ibid. verſ. vltim. nota. Alphonſ. Villagut. de rebus eccleſ. alien. reſt.* Quæ res in Camera Imperiali adeò facilis nunc eſt, vt reſtitutionum tempora vix amplius ibi ſeruentur, *Mynſing. obſ. cent.* 1. *obſ.* 51. Reſtitutio autem hæc cum à d. Concil. Tridẽt. Pontifici non reſeruetur, ab ordinario concedi poſſe

cen ſe-

cenſenda eſt; illi enim iure communi reſtituendi authoritas fit, *c. cauſ. extra de in inſt. reſt.* quin & arbitro, ſi coram eo incidat ea quæſtio, *cap. pen. d. tit.* neque enim vt in ſæcularibus Principi, *Buſius poſt Imbert. ad l. 1. D. de in int. reſt.* ita in eccleſiaſticis Pontifici praxis reſtituendi facultatem reſeruauit. Quanquam dicuntur Card. Concil. Trid. Interpretes, aliquando decreuiſſe cauſas nullitatis profeſſionum ad ſedem Apoſtolicam referendas, vti quid ſimile cenſuerunt in cauſa P. M. & B. A. Ordinis S. Franciſ. an. 1615. ſed huiuſmodi decretum generatim, ſi quod latum ſit, cum textus Concilij ad id me nõ cogat, vt dixi, ſaltem hîc non eſt publicatũ, nec facile oportet imminui authoritatem Ordinarijs competentem: ſaltẽ in his regionibus, vbi præter cætera ad hoc id concurrit, quod Romani non facile de vero ſtatu rerum noſtrarum informentur, neque partibus integrũ ſit tam longum iter ſuſcipere. & in terminis Epiſcopo authoritatẽ dat Canon. *etſi illi 12. q. 2.* contra ſtatũ à prædeceſſore datæ libertatis Eccleſiã reſtituere, & iniqua libertate donatos in ſeruitutem reuocare, multo magis authoritas ei competit ad reſtituendã libertatẽ per circumuentionem aut iudicij imbecillitatẽ in ſeruitutem lapſis. Ita Prętor minorem qui arrogandum ſe dedit, & lęſus eſt, reſtituit, *leg. 3. §. ſi quis minor ff. de minoribus.* ſi tamen in ſeruitutem ſe dedit, & pretium participauit, vt ab-domini forte ſeruiret, non reſtituetur, *leg. 9. §. Papin. ff. eodem.* Quæ ratio forte obeſſet ijs qui monaſterijs ſe mancipiãt, vbi ſine diſciplina laute viuitur, vt genio ſuo & Bacchi legibus melius ſeruiant, quam patrimonij illorum vires & priuatus cẽſus ſumptus ſuppeditaſſent: Niſi forte illas leges, etiã huic negotio ita aptemus, vt regulares inſtar arrogatorum, magis in patriam poteſtatẽ quam Dominicã, ſtatũ imitentur, & tranſire videantur. Neq; circa iã dicta ſcrupulũ valde mouere debet, quod per longã taciturnitatẽ cenſenda ſit ratificata profeſſio, poſito quod eſſet inualida: nã pręterquã quod ſup. diximus ex Panor. præſũptionẽ tacitæ profeſſionis leui ſuſpicione contraria facile tolli, ex Nauar. *de reg. Conſ. 41. & in Manuali cap. 12. num. 71.*

Azor.inſti.Moral.d.l.12.cap.4.§.7. quæritur, conſtat, non aliter ratificationem, vel tacitam, vel expreſſam vim & effectum vllum habere, quam ſi ratificans notã habuerit nullitatem, quoniam, *vt inquit Azor.per ignorantiam priſtinum factum tantum firmat.* Etiamſi per multos annos vitam monaſticam tamquam profeſſus egerit (ignorantiam autem huiuſmodi, cum in animo conſiſtat, per iuramentum probari quidam non male volunt, *per textum in c. paſtoralis, in fine, extra de excep.*) Quinimo requirere videtur Azor, vt reciprocè, ſicut in actu profeſſionis tam ſuperior quam Religioſus, vterque etiam præuia nullitatis ſcientia, profeſſionem irritam velit eſſe validam; alioquin nihil agi. Vbi porro profeſſio ſemel irrita fuerit, etiamſi taliter profeſſus in monaſterio diutius manſerit, ratificatio non facile præſumitur, ſed eam allegans probare debet, *d.c.1. de his quæ vi vel metu.* nam ibi cum quis de facto eſt in poſſeſſione matrimonij, & profeſſio eſt in cõtrouerſia, adeoque ante ſeparationem matrimonij, ſi contra profeſſionẽ leues ſunt probationes de minori ætate, non ante facienda eſt matrimonij diſſolutio, & monaſterio reſtitutio, quã pro validitate profeſſionis certiores probationes fuerint productæ, *c.1. de his quæ vi vel metu.*

48 Religioſi appellantes nõ facile audiendi.

Vetantur Regulares † ſub prætextu grauaminis omiſſis medijs ad Curiam Romanam appellare, vel eo fugere potius quam recurrere, niſi graui ex cauſa. refert decreta Quar. *V. Monaſt.* Refert idem decretum Minorum, vt nullus appellet ab iniunctione diſciplinæ, vel alterius pœnitentiæ in refectorio, vel alibi faciendę pro leuibus culpis. De ſingulis Ordinibus latius proſequitur *Choppin. Monaſticon.lib.1.t.3.num.16.* Habent enim Regulares votum obedientiæ, ob quod cogitare de ſuperioribus ſeque debent, vt loquitur Tacit.lib.6.Ann. *Tibi ſummum rerum Iudicium Dij dedere, nobis obſequij gloria relicta eſt.* Seculares clerici in ordinatione obedientiã epiſcopo etiã promittunt, ſed ea longo diſcrimine ab altera diſſidet, & vix eſt vt obliget, niſi ad ea quę ex ſacris canonibus, aut ſynodis locorum præcipi poſſint, aut ſimili ijs cauſa.

Pro

Pro continendis in officio Regularibus † tã Mendicantibus quã non Mendicantibus, exemptis & non exemptis plura ius commune ſtatuit, quæ magnam in Eccleſia tranquillitatem parerent, ſi exactè obſeruarentur, *Clem. Religioſ. de priuileg. Clem.* 1. *de decimis.* 49

Denique S. Cong. reg. ordinationem † edidit circa ſanctimoniales, *quam extenſe refert Piaſ. & Quar. V. Monaſter. vbi ſupra.* in qua multa prudenter pro earum regimine decernuntur, & ſpeciatim pro Ordine Minorum, Quar. *ibid.* & Ordinationes Cong. regul. quoad moniales ibidem cum declarationibus, idem Quar. extenſe refert priuilegia regularium *V. priuileg. reg.* Integer tit. eſt de Regularibus in Concil. Trid. quod *ibid. c.* 22. iubet, vt omnes & ſinguli Canones qui de Regularibus præſcribuntur, in omnibus monaſteriis quorumcumque regularium quamprimum executioni mandentur. Complectitur Ordine Seſſionum & Capitum ſeruato Azorius *Inſt. Mor. l.* 12. *c.* 18. 50

Ad regulares ſpectant Seſſio quarta *in decreto vſu & ed. lib. §. non liceat fratribus. ſ. 5. c. 1. c. 2. ſ. 23. cap. 4. ſ. 6. cap. 3. ſ. 7. cap. 8. ſ. 21. c. 8. ſ. 14. c. 11. ſ. 22. decreto de obſeruandis in miſſa. ſ. 22. c. 4. ſ. 14. cap. 2. 10. ſ. 23. c. 12. 13. 14. & 15. ſ. 25. c. 2. c. 18. §. examinatores. ſeſſ. 25. c. 3. in principio c. 4. verſiculo in Eccleſiis.*

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TAm ad Epiſcopos & eorum Vicarios, quam ſæculares Principes † iudiceſque ab eis deſtinatos ſpectat cura & compulſio, vt defunctorum voluntates executioni mandentur, ratione ab hæredibus aliiſq; executoribus teſtamentorum exigendo, & ſi opus ſit eos ab adminiſtratione remouendo, & pœnis competentibus puniendo. quoad eccleſiaſticos manifeſtum eſt *ex c. 3. c. ſi hæredes, c. tua nobis, de teſt. Concil. Trid. ſ.* 22. *cap.* 8. quoad iudices ſæculares etiam in piis cauſis, *ex Auth. de Eccleſ. tit. §.* 1

Mixti fori ſunt.

ſi quis ædificationem: & l. hæreditas. ff. de petit. hæred. ſic vt res hæc ſit mixti fori; & locus præuentioni, *Sanchez. de Mat. tract. 2. d. 250. num. 1.* Choppin. *de ſac. polit. for. l. 3. t. 5. num. 2.* iam olim ad Epiſcoporum curam hæc pertinuiſſe docet, vt non adeo quicquam noui Concil. Trid. *ſeſſ. 22. c. 8. 9.* ſtatuerit, Concordata noſtra Brab. §. *ſi autem executores piorum &c.* Verum iuxta eadem Concordata. §. *ſi Magiſtri Fabricarum*; ea deſtinctio eſt, vt ſi tales Rectores hoſpitalium, fabricarum ſint Laici, & à Laicis inſtitui ſoleant, correctio & deſtinatio, & rationum † exactio, præſente tamen Curato à Laicis fiet; & ſi negligentes fuerint, pro illa vice Epiſcopus in omnibus ſupplebit: ſi autem Eccleſiaſtici ſint, aut Laici ab Eccleſiaſticis inſtituti, omnia faciet Epiſcopus. ſed dici poteſt etiam priori caſu ſaltem poſt Concilium, quod diſerte. *d. c. 9.* Epiſcopo authoritatem facit exigendi ab ædilibus rationes &c. Epiſcopum eiuſue delegatos authoritatem ſuam eò porrigere poſſe. Sic Concilium Secretum Regis Catholici in Belgio anno 1569. ad reſcriptionem Concilij Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Trident. *art.* 12. cenſuit, etſi rationes piorum locorum antea ſolum conſueuiſſent reddi coram commiſſariis Concilij, decretum Concilij obſeruaretur. Vt non immerito Sereniſs. Principes in edicto quod pro feliciori exitu Concil. Mechl. anno 1607. ediderunt, in vltimis articulis maiorem poteſtatem Epiſcopis & ab eis deputatis conceſſerint. Sed hoc intereſt: quod ſi iuxta Concordata proceditur, Epiſcopi iure ſuo nituntur; ſi ex edicto, tanquam Principis delegati, vt ex eius commiſſione, vt videtur inſinuare ar. 23. & ſi à decretis appelletur, ad Laicos cauſa deuoluitur, ar. 26. 30. illo autem caſu ad ſuperiores Epiſcopi, iuxta ius commune. Quibus tamen Concordatis per dictum edictum derogatum non eſt, quia generi per ſpeciem, non vice verſa derogatur. Galliæ Rex Henr. IV. ad Clerum curationem piarum ædium relegauit, quam & Carol. V. Galliæ itidem Rex non niſi per Cleri negligentiam olim ad ſæcu-

2 Rationes coram quibus reddendæ?

cu-

cularem poteſtatem veniſſe profeſſus eſt, *Choppin.Monaſt. lib. 2. titul. 3. numer. 5.* & auctius rurſus Ludouicus XIII.

Quod ſi in fundatione † cautum ſit, ne Epiſcopus rationibus ſe immiſceat; id ſeruabitur, *Serol.pr. par. 1. V.hoſpitale.§.3.* Nec obſtat cap.tua, cap. requiſiſti, de teſtamentis: quia, *vt vult Serol. ibidem.* illud intelligitur de Legatis piis, ſed hoc de inſtitutione Eccleſiaſticæ Fabricæ vel hoſpitalis de conſenſu ipſius Ordinarij ita facta; tollit tamen dict. cap. 9. priuilegia, ſtatuta & conſuetudines, ſed fundationes ipſæ præcellunt, vt & dicimus alibi de clauſura monialium. Quod ſi condemnatus ad reddendas rationes appellat, appellatio quidem recipietur, ſed non impedietur executio. *Serol.ibid.§. verſ.6.* 3

Confraternitates † Laicorum etiam viſitari poſſunt ab Epiſcopo, & rationes adminiſtrationum exigi, *Trident. ſeßione 22. cap. 8.* pro qua re exſtat præclara Conſt. Clem. 8. 24. *Decembris 1604. quam refert per extenſum Piaſ. in pract. part. 2. cap. 3.* Ex qua ſummariè ſciendum eiuſmodi Confraternitates non erigendas, niſi de conſenſu Ordinario loci: Confratrum ſtatuta ab eo examinari, approbari, & corrigi poſſe: indulgentias concedendas cognoſcere; Eleemoſynas collectas pro illius arbitrio impendendas: fratriæ confeſſarios ab eo approbandos; qui nec à reſeruatis abſoluere poſſunt: Compelli tamen Confratres huiuſmodi non poſſunt ad proceſſiones publicas venire, *ex Cong. Concil. poſt Quarant. Piaſ. dict. cap. 3. numero 37.* 4 Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur.

Confraternitates an ſint loca † Religioſa, quærit Gutierrez. *lib. 1. can. quæſt. cap. 35.* prout de Vniuerſitate Pariſienſi quærit, an corpus ſit Eccleſiaſticum, an Laicum, Charond. *Reſponſ. libr. 7. reſponſ. 195.* 5 An ſint loca religioſa?

Admi-

6 Adminiſtrationes † ſeu gubernationes hoſpitalium ſeu quorumcumque aliorum vltra triennium extendi non oportet: niſi ſecus in fundatione cautum fuerit, quam integre obſeruare ſedulò debet Ordinarius, *ſeſſ.25.cap.*8. Ad d.c.8.*ſ.*22. non videntur ſpectare hoſpitalia ædificata ſine authoritate † Ordinarij, cum diſponit tantum in caſibus iure permiſſis, qui hic non eſt; *Doctor Marta.de iuriſd. p.2. cap.23.num.22. Serol.pr.p.1.V. hoſpitale §.1.* nec dicuntur propriè loca religioſa ædificata ſine Epiſcopi authoritate. Serol.*ibid.§.*3. refert Cong. cenſuiſſe Ordinarium non habere poteſtatem viſitandi hoſpitalia vel Confraternitates, quæ à Laicis reguntur, niſi in caſibus à iure expreſſis, & c.8.ſeſ.22. ſolummodo intelligi, in caſibus à iure communi permiſſis; alioquin Baſilicæ omnes, *inquit c. omnes 16.quæſt.*7. quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, ſecundum priorum Canonum regulam in eius Epiſcopi poteſtate conſiſtunt, in cuius territorio poſitæ ſunt.

Adminiſtratores ſint tantũ triennales.

7 *Loca ſine Epiſcopi authoritate fundata ad eum non ſpectant.*

8 Ab Ordinariorum viſitatione † eximuntur Collegia & loca conſtituta ſub immediata protectione Regum, de qua re etiam tractat Choppin. *lib.*2.*monaſt.tit.*3.*num.*5. vbi & habes de ædilibus huiuſmodi locorum, vt rationes reddant, *vti & apud Charond. reſp. lib.* 4. *reſp.*1.

Loca & Collegia ſub Regũ immediata protectione ſine eorum conſenſu non viſitantur.

Sub quâ exceptione merito comprehenduntur Collegia conſtituta ſub immediata protectione Regum, ſeu ſublimium & ſupremorum Principum, regalia in ſuis ditionibus poſſidentium, vt ſunt Principes Belgicæ: præſertim quoad antiquas hæreditarias ditiones † Brabantiæ, Lymburgi, Luxemburgi, Hanoniæ: nam Flandriæ & Torneſſij Regiones demum clientelæ & fidelitatis nexu ſolutæ ſunt pactis pacis, quæ Franciſcum primum Regem Galliæ captiuitate ſoluit. nam Ducatus Geldriæ, Comitatus Zutphaniæ, Dominium Traiectenſe, & Tranſinſularum cum ſuis pertinentiis & Carol. V. & Philip. 2. quo facilius in recentem eorum acquiſitionem

9 *Ditionum Belgicarum ſtatus antiquus.*

nem ingreſſus eſſet, homagium fecit; fidelitate promiſſa, contra omnem hominem, quaſi ex feudis ligiis: acimprimis quoad Burgrauiatum Cameracenſem ſeu præfecturam caſtri ibi ad defendendos Imperij & Belgicæ limites extructi, eo loco vbi ante conſtituta fuerat Eccleſia S. Gangerici: perinde atque Gandaui arx exſtructa eſt vbi olim templum B. Bauonis; Collegio regulari in ſæculare mutato, ac ad Ædem D. Ioannis translato: quanquam Eccleſiæ Cameracenſis, Principes noſtri iam olim vti Comites Aloſtenſes Aduocati ſint, vt ratione Ducatus Brabantiæ ſunt Eccleſiæ Leodienſis. vt mirum non ſit, Regem Catholicum Ciuitatem Cameracenſ. ex manu Balignij tyranni anno 1595. eripuiſſe; quanquam poſtea vrbis Ducatuſque titulum & regalia ſui iuris fecerit. Hollandia porro aſſeritur nunquam iuris Imperialis fuiſſe: Vnde à Carolo V. declaratur, auream Caroli IV. Imperatoris Bullam, qua vetitum Brabantos extra patriam ſiſti, ibi tanquam extra Imperij terminos locum non habere: quod idem de Flandria declaratum 1531. vt refert non malè Hugo Grotius in libello quem de Rep. Batauorum ſcripſit, ſi & in cæteris ſubſecutis temporibus æquè fuiſſet verus: tametſi Guilielmus Comes Hollandiæ in ſchiſmate Imperij pro rege Romanorum electus fuerit, cum ſoli Germani Principes Imperij eligi ſoliti ſint, & cautum pro Imperij arcano refert Clapmar. *de Arcan. rerump. l. 6. cap.* 19. Zelandia quidem iuris Flandrici alioquin in feudum releuata aliquando olim fuit: Mechlinia antiquitus iuris Imperialis fuit, cum acceſſoria tantum eſſet ditionis Grimbergicæ, ac Brabantiæ Dux, vti Lotricij Dux, eoque nomine Imperij Vicarius à Dominis Grimbergæ fidelitatem exigeret: vnde tum natum Bellum Grimberganicum, in quo Dux in cunis pugnauit. quod antiquitus Germanis vſurpatum refert Tacit. de Morib. German. *& in proximo,* (inquit) *cum in prælium deſcendunt, pignora: vnde fœminarum vlulatus audiri, vnde vagitus infantium, hi cuiq; ſanctiſsimi te-*

ſtes,

ſtes, hi maximi laudatores) ac vicit, auxilio præſertim Comitis Flandriæ: cuius tamen ſuppetias proceres Brabantii (vt ſunt more gentis minorennis Principis tutores) non aliter obtinuerant, quam ſubmiſsâ in clientelam Flandri Brabantiâ: quam tamen Dux maior factus agnoſcere noluit: adeoque vt eam bellumque ob id natum redimeret, Teneramundam Flandro ceſſit. Verum vtcumque res harum ditionum ſe olim habuerint, impræſentiarum † Principes neminem alium ſuperiorem agnoſcunt: & certe iuxta tractatum Auguſtenſem Carol. V. cum Principibus Imperij initum, forma inueſtituræ Philip. II. de ditionibus Belgicis à Carolo patre acceptæ 7. Martij 1551. Auguſtæ Vindelicæ adeò obſcure concepta eſt, dum omnia Imperio debita ei deferri videntur, ac mox id fieri dicitur ſine vlla obligatione recognitionis feudalis, ſubiectioniſue, ſine derogatione ſuperioritatis, proprietatis, allodij, libertatis, conſuetudinum aut quorumcumque iurium; vt neſcias, aliquid, an nihil præter verba ibi agatur, vt Oedipo ad earum litterarum interpretationem opus ſit. Quamquam Franciſcum Haræum, virum in hiſtoria noſtrate verſatiſſimum memini dicere, ſe obſeruaſſe iam olim à pluribus ſæculis Duces Brabantiæ dubiis verbis, quæ in iſtis diſtrictibus poſſiderent, releuare ab Imperio ſolere, id eſt, non ſolidum titulum, ſed v. g. quicquid in tali regione ab Imperio haberent. Sic obſeruaui in archiuis Capituli Antuerp. controuerſam fuiſſe donationem quam Godefridus Bullonius in illius erectione fecerat decimarum, quod eas in feudum poſſediſſet, nec Imperatorem conſuluiſſet: debuit ergo eas particulari titulo poſſediſſe. nam ſi totus Ducatus feudum erat, argui non poterat: quippe cui licebat ſubinfeudare. Fuit generatim tamen Brabantiæ ad Imperiũ aliquis reſpectus, & maior quã qui naſcitur ex coſmographorũ lineis, quibus hanc ditionem Aſiæ, illam Europæ ſubiiciunt: qualis fuerit, non ſatis planũ eſt. credo forte Brabantos in Imperio verſatos, vt Clericos videmus in Republica. In fauorabilibus inter ciues cenſentur, in odioſis

10 Hodiernus.

odioſis ſunt ciues tantum Capituli, & nihilominus in quibuſdam pro politica ſalute conferunt conſilia, vires, cætera. hoc modo videntur Brabanti 8. Kal. Auguſti 1349. Bullam auream à Carol. IV. impetraſſe, & quaſi ſuperioris authoritas nō fuiſſet excepta, alias à Sigiſmundo 1424. Maximiliano 1512. Carol. V. 1548. quibus decretum eſt vt nec appellentur ad Imperatorem aut eius Cameram, aut quemuis iudicem delegatum, ſed ne quidem in cauſa fractæ pacis.

Quærit Marchantius *in deſcript. Fland. l. 2. t. de ritib. dominatus*, ex teſſeris maieſtatis, quas recenſet; an Comes Flandriæ † olim ſouueranus fuerit, quippe Franciæ Regibus hominio illigabatur, & iuxta Martialem 11 An olim ſupremus ſeu ſouueranus fuerit?

Qui Rex eſt, regem, Maxime, non habeat:

Sic Ioan. c. 19. habemus, *omnis qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari.* vnde deinceps ſuperbum admodum eſt illud Taciti in vita Agricolæ, *vetere*, inquit, *ac iampridem receptâ populi Romani conſuetudine; vt haberet inſtrumenta ſeruitutis & Reges.* Tametſi pro magnificentia Imperij Germani Dominum Daniæ, Regem creatum legimus, qui honoratus recalcitrauit. quod idem fecerat Dux Auſtriæ, ſed in poteſtatem redactus amiſſo Regio nomine Archidux indigetatus eſt. Igitur ſummū indicium maieſtatis, ſeu ſouueranitatis eſt, abſoluta poteſtas, à nullius arbitrio dependens, præterquam à legibus fundamentalib. cuiuſq; ſtatus, quæ formam illi dant, & naturam. Vnde nemo maieſtatem Regi Galliæ negat, ob legem Salicam, quæ illum ligat: nec Regi Perſarum, tametſi de illo legimus *Danielis 6. quod Lex Medorum atq; Perſarum eſt, vt omne decretum, quod conſtituerit Rex, non liceat immutari*: quare ipſe Rex inuitus ſuſtinuit abiectionem Danielis in lacum Leonum: nec Imperatoribus Romanis; tametſi diuerſis pactis S.P.Q.R. Latinis, & Prouincialib. toti⁹ orbis obſtringerentur, *l. 1. de off. Præt. l. obſ. §. recte, de off. Proconſ. Val. Max. l. 4. c. 1.* Idē cenſeo de priuilegiis cuiuſq; ditionis, q̄ Principes in † ſua inauguratione ſarta tecta ſeruare promittūt. Et quāuis Rex Bohemię cēſeri poſſet honorari⁹, q̄a Frideric⁹ 12 Quæ pacta priuilegiaque non impediant ſouueranitatem?

Impe-

Imperator in erectione Regni Imperio diſertè reſeruauit ſouueranitatem; tamen idem omni ex parte eſſe in regnis Neapolitano, Angliæ, Hiberniæ, aliiſque, quæ numerat Carolus L'oyſeau *traitè de ſeigneuries, c. 2. num. 46.* quæ Bodinus & alij dicunt recognoſcere Papam, (Salua veritate inueſtiturarum, aut tractatuum) non exiſtimo neque illorum omnium pariformiter & omnino abſolutam ſouueranitatem penes Sanctam Sedem eſſe; ſed forte debere pendere aliquod vectigal, vt Angliam numum Petri, Siciliam mille fartorum annuam penſionem, *c. 2. de ſententia in 6.* tributum, teſſeram protectionis aduocatiæ cenſumue feudatarium: quæ non impediunt ſouueranitatem. *d. L'oyſeau. ibid. num.* 42. quanquam ſplendorem quidem diminuant. Illa enim ad dominium priuatum ſpectant, non ad publicum dominatum, *idem L'oyſeau. c. 3. num.* 8.

13 Enimuero d. c. 2. dicit Regnum † Siciliæ in feudum teneri ab Eccleſia Romana; illiuſque homines eſſe principaliter & vaſallos incolas dicti Regni; ſed non dicit an idipſum ſit cautum in inueſtitura: ſeu, vnde id dependet, an per eam d. ſedi expreſsè reſeruata ſit ſouueranitas: quod omnino neceſſarium fuerit; quia titulus Regis ſua natura neceſſariò implicat ſouueranitatem, quamuis in inferioribus titulis ea reſeruatio perinde neceſſaria non ſit, qui non æquè eam implicant, *L'oyſeau. d. c. 2. num.* 50. ſed hæc remittimus ad inueſtituras & Baroniam aliosque qui in vnam & alteram partem hæc aliaque agitarunt.

14 Porro ſummi dominatus publici maximum indicium eſt † arbitrium belli & pacis: pacis quidem ſuprema iuris dicendi poteſtas, quod vocant vltimum reſſortum; vt aliò appellari non poſſit, *ibid. num.* 27. cuiuſmodi appellationes, in iſtis regnis non frequentantur. Igitur, vt ad rem redeamus, non male dicemus Flandriæ Comites olim fuiſſe ſouueranos maiori ex parte, etſi aliquid deeſſet, vt de Imperij Principibus & priſcis Ducibus & Comitibus Franciæ cenſet idem L'oyſeau. *d. c. 2. num.* 5?

Indicia ſouueranitatis.

& ſeq.

& ſeq. qui Regem non recognoſcebant niſi quoad hominium ſui Dominij, & ſubiectionem ſuæ perſonæ: quæ tamen in Comite Flandriæ non fuit vt in aliis; neq; enim vlla apud compares regni ſeſe iudicio ſiſtendi neceſſitate obſtringebatur; niſi aut de Comitatus proprietate controuerſia incideret, aut ipſe ius ſubditis reddere pernegaret, *teſte eodem Marthancio vbi ſupra.* qui tamen quod valde oportuit explicitum, omiſit referre ius Comiti ſemper fuiſſe iudicandi per arreſtum & ſine reſorto in ſua Camera legali, & Renengarum, quodque Regis Galliæ Conſtitutiones aut qualeſcumq; literæ gratiæ in Flandriâ locum non haberent, nec iudices regij iuriſdictionem per præuentionem aut alias. Igitur quo res hæc ſpectat, exiſtimo non tantum pro præſenti harum ditionum ſtatu; ſed & eo qui olim fuit, Concil. Trid. †accipiendum eſſe, cum loquitur de Regibus & Principibus Regalia in ſuis dominiis poſſidentibus, vt huiuſmodi Principes comprehenſi cenſeantur. 15

15 Conciliũ Trid. obtinet tam inſpecto vetere quã hodierno ſtatu

Epiſcopi curare debent etiam † per cenſuras, *Clem. ne contingat, h. t. Trid. ſ. 25. c. 8. c. 15. ſ. 7.* (Etiamſi teſtator id interdixerit. *c. tua nobis* 17. *extr. de teſtam.* quia fundator dum locum Religioſum ædificat, facere non poteſt quin in ſuo teſtamento leges locum habeant,) vt omnino fundationes exactè obſeruentur. Adeoq; quamuis *iuxta c. 4. ſ. 25. Trid.* Epiſcopi pro ſua conſcientia poſſint nimium Miſſarum numerum reducere, prout gloriæ Dei & Eccleſiæ conuenire exiſtimant, tamen in reductione Miſſarum c. 4. ſ. 25. Trid. Cong. Conc. 3. *Martij* 1597. cenſuit, † non licere Epiſcopo reducere onera Miſſarum in fundatione appoſita: Intelligo ſi fundatio ſit ſufficiens; alioquin nemo eam acceptabit vacantem, & magis teſtatores ſua intentione fraudabuntur. Sed quid ſi vſus ad quem inſtituta ſunt hoſpitalia, nequit adimpleri? Ordinarius vertet in alium qui defuncti intentioni & inſtitutioni ſit proximior, *dict. ſeſſ. 25. cap. 8. §.* *Quod ſi.*

16 Curent Epiſcopi impleri fundationes.

17 Niſi neceſſitas reductionẽ poſtulet.

T DE

DE IVRE PATRONATVS.

1 Quomodo hodie ius patronatus acquiratur, & quid Conc. Trid. circa ius innouauit.

COncil. Trid. † circa patronatus acquiſitionem, poſſeſſionem & alienationem multa conſtituit: ſ. enim 14. c. 12. ſtatuit vt nemo niſi Eccleſiam, beneficium aut Capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit. *Riccius & tales.* 145. ſeu iam erectam ſine ſufficienti dote de ſuis proprijs & patrimonialibus bonis competenter, quod ab eodem Ordinarius, *ex S. Cong. Ricc. in prax. h. t. in prin.* dotauerit, non prouentum tantum auxerit (quod & ante Pius V. *Conſt. in ſublimi*, ſanxerat: is enim tantum benefactor dicitur, *Riccius ibid.*) ius patronatus impetrare, aut obtinere poſſit, & inſtitutio reſeruetur Epiſcopo non alteri inferiori: nec liceat patrono cuiuſuis priuilegij prætextu ſub pœna nullitatis alteri præſentare quam loci Ordinario, ad quem inſtitutio ceſſante priuilegio iure pertineret. 13. *ſ.* 14. quæ tamen intelligenda ſunt in futurum, *Reſſ. Coc.* 33. *d.* 5. *num.* 24. ſ. vero 25. c. 9. dat Epiſcopis poteſtatem examinandi patronorum titulos, & abrogat multorum iura quæ iuxta formam ibi præſcriptam probata non fuerunt, & *Odo* 6. omnes beneficiorum electiuorum conceſſiones in ius patronatus vel nominationes à Pontificibus factas ab Inn. VIII. anno primo reuocauit. *Conſt. refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 2. *t.* 4. *c.* 1. itaq; patronatus ex priuilegio ſunt abrogati, *Cong. Conc. apud Riccium in prax. h. t. dec.* 168. Item dat Concil. eiſdem Ord. poteſtatem examinandi præſentatos, ſiue ab ipſis inſtituendi ſint in beneficijs, ſiue ab inferiore. Deniq; vetat † ius patronatus vendi ſub pœna excommunicationis, & interdicti ferenda, & ſub pœna amiſſionis illius iuris, ipſo facto incurrenda. Puto tamen in hac amiſſione expectandam eſſe ſententiam iudicis, neq. ante hanc teneri quemquam ſe hoc iure ſpoliare. Eſt tamen Simonia vendere illud ius per ſe, aut propter illud vendere pluris bona, quibus annexum eſt, quia eſt res ſpiritualis. Patroni (quod in Eccleſiaſticis maximè vſu venit) in ijs quæ ad ſacramentorum admini-

ſtra-

ſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere, neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, *Trid. ſeſsione 24. c. 3. Riccius deciſ.* 165.

Porro receptio † Concil. Trident. in his partibus ſpeciatim excluſit quamcumque innouationem in præiudicium patronatuum Principis aut Vaſallorum. Vndè illud in hoc caput non adeò in his locis obtinet, ſed manendum eſt in terminis iuris communis: de quibus nec non huius capitis elucidatione, vide latiſſimè differentem Gonçalez *ad Reg. 8. Canc. gloſſ.* 18. *verb. præſentat. a. num.* 19. *Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 6. cap.* 19. *quæſt.* 4. *& ſeq. vſq. ad fin. Riccium in prax. hoc tit. Franc. Leon. in Theſ. h. t.* Puto tamen præſentandum à patrono debere eſſe 14. annorum *iuxta cap. 6. ſeſſio.* 23. *Trident.* etſi olim ſecus; quia id ad mutationem, aut diminutionem iuris patronatus nō ſpectet, ſed qualitatem præſentandi tantum. *Riccius in prax. hoc tit. dec.* 103. 3 Quatenus illud in Belgio receptum?

Et iam olim in Concord. Brab. conuentum † fuit his verbis: *De iure patronatus Principis, ſuorum Vaſallorum, & aliorum Laicorum ius patronatus ad cauſam feudorum ſuorum aut alterius rei immobilis habentium, quando inter duos Laicos, quæſtio erit, quis eorum ſit patronus, ſolus iudex ſæcularis cognoſcet, ſiue ſuper illis principaliter, & de per ſe agatur, vel cum vniuerſitate: Si vero inter duos vel plures præſentatos vel patronos Laicos quæſtio fuerit, coram iudice eccleſiaſtico de inſtitutione ſua, quis eorum præferri debeat, & inciderit quæſtio iuris patronatus; de illa ſic incidenti in præiudicium partium litigantium, non autem patronorum abſentium iudex eccleſiaſticus cognoſcet & definiet.* 4 Cognitio in Brab. ad quem ſpectet?

Iuris patronat⁹ probationē † Cōc. Trid. *ſ.* 24. *c.* 12. *ſ.* 25. *c.* 9. vult fieri p ſcripturas authēticas, vt nec ſufficiat probatio per teſtes, *Cong. Conc Ric. vbi ſup.* niſi tamen ageretur poſſeſſorio, *Ser. hoc verb. ad* 3. etſi Riccius in poſſeſſorio decretū etiā locū habere velit, *ex ſentent. S. Cong.* niſi poſt Cōc. cauſa cognita prȩſentatus ſemel admiſſus fuerit. *Riccius deciſ.* 153. 5 Quæ probatio?

6 Immemorabilis quoq; vſus † ad diem motæ litis relatus *ex Cong. Conc. apud Piaſ. poſt Gonc. p. 2. cap. 5. num. 7. Riccius vbi ſupr.* vice tituli eſt: vnde ſaltem præſumetur ius ex fundatione, licet hoc non appareat; niſi conſtet de principio inualido, *ex Cong. Conc. apud Piaſ. Gen. & Genz. vbi ſupra.* Et hæc quidem ſi contra Eccleſiam agatur, & tantùm in quibus præſumitur vſurpatio, alioqui manent termini iuris communis, *Riccius vbi ſupr. deciſ.* 145. Cæterum ſi conſtet eam eſſe patronatam, controuertatur vero inter aliquos quis eorum ſit patronus, non ſeruabitur iſte rigor, *vt deciſum refert in Rota Piaſ. vbi ſupra.* quippe cum hic ceſſet ratio decreti, ne ſcilicet Eccleſiæ liberæ in ſeruitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium redigantur. Non hic ergo continuatio præſentationum pro forma erit, vt in aliis, *Ricc. vbi ſup. dec.* 147. 148. ſed ſufficiet qualiſcumque qualis aduerſaria melior probatio. In diſpoſitione etiam textus non comprehenduntur Reges aut ſupremi Principes ob excellentiam: neq; qui inter potentes non referuntur, *Ricc. dec.* 146. quia in his vſurpationis præſumtio non militat. Vniuerſitas tamen etiam parua comprehenditur, *id. dec.* 149. quia in ea verba Concilij obtinent, & inter ſuos valet.

7 Parochialis patronatus ſæcularis † à concurſu libera eſt: dicitur autem ſæcularis, ſi ex bonis patrimonialibus ſit conſtitutus, *Riccius deciſ.* 169. Si tamen patronus plures præſentauerit, in concurſu committi poſſunt, & dignior ex approbatis per Epiſcopum eligi & inſtitui. Similiter parochialis regularibus conferri ſolita vitat concurſum, non tamen examen: quod idem ſeruatur in curato præbendæ vel dignitati vnito. *ex Cong. Concil. Piaſ. vbi ſupra.* Si aût Eccleſia partim laici partim Eccleſiaſtici iuris patronat' eſt, locus erit concurſui, *S. Cong. apud Riccium vbi ſup.* quia imagis dignum trahit ad ſe minus dignum.

A concurſu libera paroch. patron. laic.

8 Quoad beneficia tamen † iuris patronatus reſignata, conferenda familiaribus ſeu affinibus extat reſcriptum S. Cong. Conc. relatum apud Quar. *ver. beneficiorum reſignationes* his verbis: *Nos Hieron. tit. S. Pancrat. S. R. E.*

Et exempta a Conſti. Pii V. de Reſignat. beneficia patronatus laic.

Presbyter Card. Mattheus fidem facimus, & atteſtamur, in libris S. Coug. Concil. qui apud nos aſſeruantur adnotatum eſſe, quod fel.rec. Greg.13. declarauit, beneficia iuriſpatronatus non comprehendi in §.cæterum, contento in conſtitutione Sanctæ memor. Pij V. relaxante prohibitionem de non admittendis reſignationibus. Quo §. prohibetur Epiſcopis beneficia in eorum manibus reſignata eorum aut reſignantium affinibus aut conſanguineis vel familiaribus conferre.

Patronatus ſæcularis habet † quadrimeſtre ad præſentandum; Eccleſiaſticus ſemeſtre, *cap.vn.h.t.in 6.* Eccleſiaſticus & Laicus iunctim ſemeſtre; quia minus dignum trahit ad ſe magis dignum. *Serol. hoc tit §.4.* Sed in parochiali patronata Pius V. *in Bulla de concurſu*, tantum viginti dies patronis concedi voluit, ne cura animarum diu ſit neglecta: Ordinario aũt nullum conſtitutum eſt tempus ad inſtituendum, nec inſtituto ab Ordinario ad capiendam profeſſionem: ſi tamen de parochiali agatur, debet inſtitutio fieri infra duos menſes, *ex d. Bulla Pij V.* & deuoluitur inſtitutio ad Papam, vel poteſt ſimpliciter appellari ad ſuperiorem, *Serol. hoc tit. §.8. d. 3.* 9 Tempus quadrimeſtre in paroch. redigitur ad 20. dies.

In Friſia ius nullũ † deuolui ſolet ad Ordinarium vel Papam, ſed omne ius deuolutum competere Principi vſque ad Concil. Trident. quippe omnis ibi diſpoſitio beneficiorum competiit populo, deinde Dux Saxoniæ vſque ad annum 1515. & inde Carol. V. vſque 1534. de omnibus beneficiis diſpoſuit; poſtmodum rediit electio & nominatio ad populum, vt ei conſentire tamen deberet Princeps: examen nominati competiit eccleſiaſtico Cõmiſſario: Poſt Conc. Trid. Epiſcopo. Et nihilominus (quæ pietas fuit Regis Catholici) Concilium Secretum illius in Belgio 1569. ad reſcriptionem Concilij Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Trident. articul. 5. cenſuit his verbis: *ne trouue Sa Maieſté inconuenient, ſi les patrons ne pouruoient des benefices en temps que l'Eueſque le face: excepto iure Patronatus Principis.* 10

Amittitur autem ius patronatus diuerſis modis, *de*

 qui-

quibus Serol. hoc tit §. 8. ſed duobus ex Concil. Triden. ſi patronus iuriſdictionem, bona, cenſus, & iura Eccleſiæ in ſuos vſus conuerteret, quacumque parte. *ſeſſ.* 22. *cap.* ſi ius patronatus venderet, vel contra Canonicas ſanctiones transferret. *ſeſſione* 25. *cap.* 9. vt ſupra diximus.

11 Regalia inſtar patronatus

Ad inſtar iuris patronatus ſeu ex eo nata eſt † Regalia;

---Matre pulchrâ filia pulchrior.

Quæ in Brab. vel alibi quod ſciam in his Belgicæ † ditionibus non obtinet, & Clerum Flandriæ aut exemptionem à coronâ Galliæ non admiſit regaliam. excipi Epiſcopatum Tornacenſem, quam regaliam tamen Epiſcopo Tornacenſi S. Ludouic. anno 1357. Tornacenſi Epiſcopo reſtituerat, donec certius de ea ſibi liqueret. quæ tamen extorta eſt rurſum ſub Philippo Pulchro Rege Caſtiliæ, qui ob eam aliaſque cauſas, cum Franco bellum nolebat, ſed ad Hiſpaniam anhelabat. nec fuit idem Clerus ſubiectus Eccleſiæ Gallicanæ, aut pragmaticæ ſanctioni, aut nominationibus Pariſienſibus, ſed ſemper ſeorſum res ſuas ſibi habuit.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS ET PROCVR.

1 Epiſcopi dioceſim quotannis viſitant.

Epiſcopi, quolibet † ſaltem biennio, totam ſuam dioceſim obire tenentur; ne illis dormientibus, ſuperſeminet zizania inimicus homo; quippe omnium vitiorum propago

--Cuſtode remoto

Creſcit occulto velut arbor æuo.

2 Indeterminato tempore

An autem Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. cogat Epiſcopos viſitationem ſuam concludere intra certum & determinatum tempus iuxta latitudinem ſuæ dioceſis? S. Cong. cenſuit, † Conc. nullum tempus ad hoc præfixiſſe, ſed reliquiſſe eorum arbitrio; moderato tamen & diſcreto, *Pl.*

pr. p.

pr.p.2.c.3.num.1. Viſitationem ſuã à † Cathedrali incipere debet Epiſcopus, *c. Romana, de cenſibus in 6.* Quo nomine ſcio inſignem Eccleſiam Collegiatam, viſitationem Epiſcopi retardaſſe, quod nondum viſitaſſet Cathedralem. Quæ ſe ſubducere non poteſt vllâ exemptione. *Trid.ſ.6. c.4.* Itaque Epiſcopus vel ſolus viſitabit, vel cum adiunctis quibus ſibi videbitur, *d.c.4.* Inquiret † an in exceptionibus aliqua donatiua fiant, quaſi ex debito. *ſ.24.c.14.* profeſſione à ſingulis exactâ. *ſeſſ.24. c.12.* Archidiaconus, Pœnitentiarius, Scholaſticus an ſint Doctores vel Licentiati, alioquin prouiſio eorum eſſet nulla, an quilibet officium ſuæ præbendæ & Ordinis annexi, (ex Conſilio, non tamen aſſenſu Capituli. *Serol. ex Cong. Concil. pr.p.2.V. Capit.*) exequatur, *dict.c.12.* Præbendæ inquam annexi Ordinis, non perſonis; neque enim ea mens eſt Concilij, *vt declarauit S. Cong. Piaſ. pr.p.2.c.3.num.7.*

3 Ordinuntur a Cathedrali.

4 In qua quæ inquirat?

An nemo infra ætatem quam requirit Ordo annexus præbendæ ad eam promotus ſit; ſic vt infra annum eum Ordinem adipiſci non poſſet; is enim incapax eſſet, *d.c. 12. & ſ.12. cap.4.* An Theologalem præbendam habens, ſufficiat, & reipſa legat, *ſeſſ.5.c.1.* An diſtributiones ob tenuitatem non contemnantur, ideoque augendæ ſint, *ſeſſ.21. cap.3.* neq; enim ſi ſufficiant ad tertiam, augentur. *Piaſ. poſt Serol. ibid.* neq; ex beneficiis extra Cathedralem conſiſtentibus, augendæ ſunt, niſi ea fuerint incorporata. *iidem ex Cong. Concil.*

An vltra tres menſes continuos vel interpolatos abſint, *d.c.12.* niſi Epiſcopus vlteriorem facultatem fecerit, *iuxta c. vnic. de Cler. non reſiden. in 6.* cui Concilium non derogauit, *poſt Serol. Piaſ. vbi ſupra.*

An aliquis plura incompatibilia poſſideat, *contra cap. 17. ſeſſ. 24.* alioquin diſpenſationes exhibeat, *ſeſſione 7. cap.5.*

An habitum & tonſuram deferunt, *iuxta ſeſſione 14. cap. 6. & duas Conſt. Sixti V. quas refert Piaſ. ibid. numer. 13.*

An numerus Miſſarum ex iuſta cauſa reducendus ſit,

 quod

quod officium v. g. incommodet, vel prouentus non reſpondeat. *ſeſſ.* 25. *c.* 4. *de quo alibi.* quò etiam ſpectat reductio anniuerſariorum, ex iuſta cauſſa, *ex Cong. Concil. Piaſ. poſt Quar. vbi ſupra.*

5 Quæ in parochia-[lium] Quæ in parochialium viſitatione inquirenda ſint, † habet Piaſ. *vbi ſupra.* & in plerisq; Epiſcopatibus extat inſtructio Decanis Chriſtianitatis datur, qualem & [illegible] Sipius Epiſcopus Adomarenſis in ſua Synodo 1583. *tit.* [illegible] *c.* 5. 6. 7. inſeruit.

6 Facultas † quæ datur *ſ.* 6. *c.* 4. *ſ.* 15. *c.* 6. viſitandi, eſt conceſſa, accumulatiuè, non priuatiuè, id eſt, cum aliorum inclusione. Sed qui habet alioquin authoritatem viſitandi de iure aut conſuetudine, & cum Epiſcopo & ab eo ſeorſum, quoties ſua authoritate vti voluerint, poſſunt viſitare, *ex Cong. Concil. Gonzalez ad Reg.* 8. *Canc.* §. *Proem.* 2. *n.* [illegible]

7 Verum † *ſ.* 7. *c.* 8. *cui congruit ſ.* 21. *c.* 8. non tantum Epiſcopi, ſed & Abbates, ſimilesq; Monaſteriorum præfecti, hic intelliguntur, vt viſitare ſuas Eccleſias poſſint: nam ſub nomine Ordinariorum etiam inferiores Eccleſiarum præfecti intelliguntur, qui iuriſdictionem habent, non itidem ſi de diœceſanis mentio eſſet. *Azor. inſt. mor. l.* 12. *c.* 18.

8 Videntur † *c.* 8. *ſ.* 21. *c.* 10. *ſ.* 24. *c.* 20. *ſ.* 25. habere inter ſe aliquid repugnantiæ. Clem. 8. *ex ſententia Cong. Concil.* [illegible] *Iun.* 1595. pro monaſteriis Ciſterc. Ordinis vtriuſq; ſexus datis litteris declarauit, non licere Ordinariis monaſteria d. Ordinis viſitare, niſi iuxta præſcriptum decreti. *c.* 8. *ſ.* 21.

Epiſcopi viſitantes † & qui in eorum comitatu ſunt, nõ
9 Quæ pręben-da viſitanti! debent grauare populum quem viſitant, ſed gratis facere, vbi hactenus nihil dari conſultum, aut ſolis frugalibus victualibus contenti eſſe; relicta nihilominus viſitatis optione pecuniam ſolui conſuetam tantum pendendi. *Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. §. *interimq;.* Procurationes autem de iure debet tantùm Clerus, & Eccleſiæ, & loca pia: non autem Laici; quamuis ſint ſimul viſitati: quia illos, non hos vllus Canon obligat, Gruuel *deciſ. Dol.* 119. *num.* 10. *& ſeq.* vbi refert, in eam ſententiam Principum Belgij reſcriptum ad Senatum Dolanum. Sic &

alia iura Epiſcopalia ſolui debent iuxta antiquam taxam & valorem *c. 7. extr. h. t.* ac menſuram *c. 18. h. t.* & antiquā monetā; *cap. 20. h. t.* Sic & de Cathedratico iure in honorē Cathedrę debitū *c. olim. h. t. c. cōquerente de off. ord.* & ibi taxatā ad duos ſolidos mutari, & excedi non debet, ſed ſolui iuxta conſuetudinariam cuiuſq; regionis taxam, *Serol. pr. p. 1. v. ius Cathed.* Multo minus licet pro viſitatione vere nō facta, exigere pecuniariam taxam, *vt Senatus Pariſ. ſub tempus decreti d. c. 3. iudicauit, Choppin. de ſac. polit. li. 2. t. 7. n. 11. & alia refert Charond. Reſponſ. l. 1. R. 58.* Sed hæc tempora vix antiquos nummos ferunt, ob nouas artes circa monetam, non tam nouiter repertas, quā nimis exercitas: quas antequam vſurparēt, vtinam omnes Principes eorumque Conſiliarij examinarent ſerio quæ tradit Ioan. Mariana *de Rege, & Reg. Inſt. lib. 3. cap. 8.*

Per d. c. 3. vbi nihil hactenus dari † conſuetum gratis vult Conc. viſitationes fieri, & tamen *c. ex officij extr. de præſcript.* ſubditus contra viſitationem aut procurationē pręſcribere non poteſt; Quæ loca ita conciliat Serol. *pr. p. 1. v. Ius Cathed.* quaſi multa tolli poſſint per conſuetudinem, quæ non per præſcriptionem: Vel forte conſuetudinem aut præſcriptionem aureo ſæculo flaccidam, hoc ferreo non infringi vult Concil. propter duritiam cordis &c. nā profecto & cenſus, & Cathedratica, & charitatiua ſubſidia, quę olim non erant contemnenda, nunc magno Epiſcoporum damno vel obſoleta ſunt, vel adeò exiguo nūmo redimuntur, vt archipresbyteris pro ſportulis receptionum fere cedant: vbi Conc. dum nihil innouari cupit, pro ratione temporis laudandum eſt. Refert Tacit. *lib. 13. Ann.* Neronem dubitaſſe, an cuncta vectigalia omitti iuberet, idq; pulcherrimum donum generi humano daret: ſed impetū eius multum prius laudata magnitudine animi attinuiſſe Senatores, diſſolutionem Imperij docendo, ſi fructus quibus Reſp. ſuſtineretur, diminuerentur. 10 Nihil, ſi inſuetum.

DE CELEB. MISS.

CEnſent Azor *Inſt. Mor. l. 10. c. 24. reſp. quæ res*, Iidem S. *Thom.* alijq;, ſacerdotes debere celebrare feſtis præcipuis 1 Quando Sacerdo-

tes celebrare teneantur.

cipuis, Sotus in Natali Domini Paſcha, & Pētecoſtes, alij feſta adijciunt omnium Sanctorum, & Aſſumptionis B. Mariæ. alij adiungunt feſtum Corporis Domini: denique quidam annectunt feſtos dies Deiparæ & Apoſtolorum, ſed vt cæteræ opiniones tranſeant, hæc vltima, vt vim præcepti habeat, non poteſt afferi: nullus enim extat Canon id iubens, ſed indiſtinctè, vt aliquando fiat. Præceptum Chriſti, & *Trid. ſ.22.c.1. hoc facite in meam commemorationem. Curet*, inquit, *Conc. Trid. ſ.23.c.14. Epiſcopus, vt ij* (ſacerdotes) *ſaltem diebus Dominicis & feſtis ſolemnibus; ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Quem locum Cardinales ita interpretati ſunt, vt curare id Epiſcopus debeat, non propoſitis pœnis, & cenſuris; ſed adhortatiouibus & monitionibus beneuolis. Nihilominus, c. dolentes, *extra h.t.* inter inordinatæ vitæ Clericorum, & præſertim Prælatorum actus ponit, quod aliqui vix quater in anno celebrent. Azor *l.10. cap.24.d. verſ. Quare:* non audet condemnare lethalis criminis eos, qui ter ad annum ſacrificant, ſiue continuato, ſiue interempto tempore. In initio Eccleſiæ non tam frequentes ordinabantur Sacerdotes, nectā frequentes ſacrificabant ob reuerentiā ſacrificij, ſaltē in Oriente. Vnde Conc. *6.* Gener. *can.12.* in ordinatione ſacerdotum, diaconorum & ſubdiaconorum adijcit, vt coniunctionem indiſcriminatim non habeant cū vxoribus, ſed abſtineant vicis ſuæ tempore, ſcilicet quo ſacrificant. Eſt tamen religioſa conſuetudo, ſæpius, imo quotidie, ſacrificandi eorum qui ea ſunt pietate, vt familiaritas contemptum non pariat, neque frequentia deuotionem minuat: ac qui faciunt, eos qui id non faciunt non iudicent: velit Deus, vt ij ex reuerentia, cui nihil acediæ admiſceatur, tantum omittant. vt B. Franciſcus ideò ad ſacerdotium non aſcendit.

2 Eliminanda ē templis omnia ſæcularia.

Conc. Trid. *ſ.22. de Celeb. Miſſ. §. deambulationes*, religioſe præcipit † Prælatis, vt ſæculares omnes actiones, vana atque profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus & clamores arceant; vt domus Dei, verè domus Dei ac oratio-

nis

nis eſſe videatur, ac dici poſſit. Eâ ex cauſâ, c. ex cauſa, *de immun. eccl. in 6.* mandat, vt ceſſent, in eccleſijs ac earum cęmiteriis omnes negotiationes, & præcipuè nundinarum. Et in c. *relinqui, de cuſt. Euchar.* firmiter prohibetur, ne ſupellectilia in Eccleſijs admittantur; niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu aliàs vrgentes neceſſitates ad eas oporteat habere refugium; ſic tamen, vt, neceſſitate ceſſante res in loca priſtina reportentur. *Molin. t. 2. d. 344. de iuſtit. & iur.* quin iudices etiam Eccleſiaſtici nihil iudiciale ibi facere poſſunt, *ſ. 25. c. 6.*

Denique de † ſtrepitu, ſcurrilibus colloquijs, vociferationibus, irreuerentijs in Eccleſia vitandis, & puniendis, & non permittendis pauperibus ſub diuinis officijs aut concionibus ibi mendicare. † denique de omni indecentia in locis ſacris vitanda ſub diuerſis pœnis pecuniarijs, & alijs, extat inſignis Conſt. Pij V. *Incip. cum primo, Kalend. April. 1566. quam refert Praſ. p. 2. cap. 3. num. 42. Quar. V. Reuerentia Diuinorum.* Quin Cong. Conc. reſpondit, nec ſacerdotibus † permittendum, vt per Eccleſiam eleemoſynam colligant, etſi id facere poſſunt ſtantes ad altare. *Serol. pr. p. 2. ver. Miſſa. §. 2.* vbi id conſuetudo habet. Refert *ibid.* Conſt. vrbis Romanæ de non ædificando in Eccleſia aut cæmiterijs etiam pro pia cauſâ, & tumbas incommodas, aut feneſtras in Eccleſiam inſpicientes habendo.

3 Multo magis tur-pia.

4 Mendici.

Etiam ſacerdotes.

Latini Græce, vel econtrario † celebrare non poſſunt, *ex Conſt. Pij V. Inc. prouidentia, 1566. quam refert Quar. v. Miſſa.* qui etiam Conſt. ſua. *Inc. ſanctiſ. eodem anno 29. Martij.* reuocauit omnes facultates de celebrando veſpertino, vel aliàs indebito tempore. Sed tamen Greg. XIII. *Conſt. Incip. quanta, 9. Martij. 1578.* permiſit Patribus Societatis IESV, vt vna hora ante auroram celebrare poſſint.

5 Quo idiomate celebrandum.

Euchariſtia ad ægrotum † adoranda deferri non debet, ſi eam ob tuſſim, aut aliàs ſumere non poteſt pro viatico, *ex Cong. Concil. Serol. pr. p. 1. ver. Euchariſtia. §. 5.* 6

Concil.

7 Concil. Trid. † *ſ.23.c.16.§.nullus.can. Quanta.§. deinde ſ.* 22. vetat admitti ad celebranda ſacra, vel adminiſtranda ſacramenta clericum peregrinũ & ignotum ſine cõmendatitijs ſui Epiſcopi: qui locus non de omni nõ diocœſano, & ignoto agit: nam notus, cum in eo ratio inhibitionis ceſſet, poteſt abſq; huiuſmodi litteris recipi. *Inn. in c. iam dudum de præbend. M. Ant. Gen. in prax. cap.* 4.

Ignotus ſacerdos nõ admittendus ad ſacra.

Decernit ſynodus, vt locorum ordinarij nõ patiantur

8 priuatis in domibus, † atq; omnino extra Eccleſiam, & ad diuinũ tãtum cultum dedicata Oratoria, ab ijſdẽ ordinarijs deſignanda, & viſitanda, ſanctũ ſacrificiũ à ſæcularib. aut regularibus quibuſcunq; peragi, ac niſi qui interſint, decenter compoſito corporis habitu declarauerint, ſe mente etiam ac deuoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Hic locus Conc. Trid. voluit abuſus tantum tollere, qui procul dubio olim nimis magnus fuit, & contra quem pulchrè inſurgit practica Diasc. 39. quę iam olim perſecutus eſt Iuſtin. *in Auth. vt nullus fabricet oratorij domos, c.1.2.3.* Vbi fiſco addicit eas domos in quibus diuinũ officium factum eſt abſque Epiſcopi præuia licentia, & loci deſtinatione; cũ crucis defixione. Itaque ſi neceſſitas aliqua, cuius plures caſus enumerat Azor. *Inſt. Mor. l.10.c.26. poſt Nauarrum*, ſacrum fieri ſuadeat extra locum dedicatum, extra cauſam decreti erit. Denique permittit in Oratorijs, ad diuinum tamen cultum tantum dedicatis, miſſam fieri. Itaque ſi Ordinario videbitur, etſi Oratoria ſita ſint in ædibus priuatis, ad diuinum tamẽ cultum tantum deſtinentur, ab eo dedicari, ac ſacrari poterunt, ſacrumq; ibi peragi. Controuerſum tamen eſt, *& refert Azor, vbi ſup. alijque diuerſas Cong. Card. interpretationes*, an per hunc locum adempta ſit Ordinarijs facultas concedendi, vt Miſſæ celebrentur in oratorijs priuatis, non conſecratis, etſi decenter conſtructis, ordinatiſque? Illuſtriſ. Nuncius Archiepiſcopus Barrienſis in eam ſentẽtiam ad omnes Epiſcopos Belgij ſcripſit. ſed certe ſalua ſedis Apoſtolicæ cenſura, locus hic tantum eſt ad abuſus extirpandos eorum, qui id ſua authoritate præſumunt, quos ne patiantur, monentur

Oratoria an Epiſcopi concedant.

nentur Epiſcopi:ſed ea verba (non patiantur) ſi ad rigorem examinentur, non inferunt vt permittere nō poſſint, vel derogationem authoritatis Epiſcopis competentis, ne id queant, vbi iuſta ex cauſa id permittendum cenſuerint: quæ patimur aut pati nolumus, ab alijs proficiſcuntur; quæ permittimus, à nobis. Accedit quod Conciliaribus Conſtitutionibus in primitiua eccleſia latis obſcuro verbo derogatum eſſe exiſtimari non ſoleat. At ſexta Synodus, & Triburienſis, *vt refert Azor vbi ſupr. q.3.* in infantia Eccleſiæ hanc authoritatem epiſcopis conceſſit, nec facile Epiſcopi in Concilio exiſtentes reſtringunt facultates ſuas, ſed augent, vt in Concil. Trid. tam quoad ſuperiores quam inferiores quamplurima liquent: Sed ſi Epiſcopi poteſtate ſua abuterentur, reuocari, & ſoli ſedi Apoſtolicę reſeruari hunc authoritatem poſſe, nemo dubitat: ſed id non interpretando faciendum eſſet. Et vero in hac diœceſi Antuerp. alijſque vicinis quędam eccleſiæ plane dirutæ ſunt, & loca ipſa ſita ſub Ordinibus confœderatis, vbi Epiſcopo conſecrare Eccleſiam non liceat, & populū ſine ſacrificio eſſe, ſine ſcādalo, & fidei imminutione permitti non poteſt: & qui domi catholicè viuere ſummo labore inducuntur, vt Romam eant ſupplicatum pro oratorio non perſuadebuntur, ſed facilius ad ſynagogas deformatas deflectent. Quando autem ex cauſa vrgenti (nam ex ineuitabili neceſſitate licet ſine Epiſcopi licentia in priuatis locis celebrare) Epiſcopi hanc facultatem concedunt; quas conditionis annectere conueniat: enarrat Riccius *in prax. Epiſc. deciſ.538.n.2.* ex ſtylo *hodierno Curiæ Rom.*

Valde pie & prudenter Conc. Trid. Pius V. Clem. VIII. 9
decreuerunt vniformitatem officij in Eccleſia, iuxta Bre- Officia Ro-
uiariorum, Diurnalium, & Miſſaliū formā, † Romæ im- mana qui-
preſſam: ea facultate tamen, vt in Prouincijs imprimi poſ- bus impri-
ſit præuia Ordinarij licentia, & antequam prodeat, dili- mere per-
genti viſitatione. Quin vt exactius imprimātur, ſolent ty- miſſum.
pographis dari priuilegia, ne alij incurij imitentur, & ob minorem ſumptum facilius diſtrahant, publico malo.

Eiuſmodi

Eiuſmodi priuilegium in controuerſiam vocatum exactè defendit Marion. *en ſes playdoyes, Plaid.*3. Regium quidem, non Pontificium; nam hoc ad terras patrimonij Petri reſtringit *Plaid.*1. Quamuis Clem. VIII. quidem in ſuo diplomate indiſtinctè vbique id obſeruari velit, vt in ſtatu Romano non imprimantur, niſi ſub modo iam dicto, ſub pœna confiſcationis librorum, & typorum; in alijs, ſub pœna excommunicationis: ſed non vetat vt ex typographis Principes eligant, (prout ipſe Papa fecit in Vrbe, vt ſola Vaticana typographia poſſit imprimere,) qui in Prouincijs ſoli imprimere poſſint, nihilominus ſub tali ratione, quo ſpectant citatæ orationes Marionis. Sicut permiſſio imprimendi eiuſmodi ſacros libros data Ioan. Moreto 1592. & Ioan. Kerbergio 1602. præter facultatẽ non cõtinent vllam inhibitionem: ſed hanc ipſam filij Moreti à Principe obtinuerunt 17. Ian. 1611. ſub pœna confiſcationis librorum. Tametſi priuilegium Plantino datum à Pio V. 28. Iul. 1570. ſonet, *tibi vni licentiam concedimus &c.* ſed forte hæc vna vox non expenſa dictanti exciderit, aut illi vni concedit eatenus, ne inhibeat alijs qui ſuam induſtriam illi, vel Ordinario probaturi eſſent, ſi ex ſubſecuto Clementis diplomate coniectare liceat. Et Clem. VIII. vetuit ne quis nouas Litanias prætextu alendæ deuotionis edat, præter eas quę in Officio Romano continentur, aut in æde Lauretana decantari ſolent. *Decretũ refert Quar. ver. Litaniæ.* Greg. tamen XIII. facultatem Hiſpanis conceſſit vt celebrare poſſint Officia propria Sanctorum, qui non ſunt in Breuiario Romano: quod interpretando reſtringit ad eos, qui illius diœceſis ſunt naturales; Eccleſiæ, vel diœceſis patroni; eorum corpora, aut notabiles reliquiæ ibi requieſcant; in alijs ſeruetur ordo Breuiarij. Poſſit tamen quælibet Eccleſia, habens caput, brachium vel crus alicuius Sancti, etiam alienigena facere feſtum duplex. Officia quidem quæ ducentos annos excedunt, retineri poſſunt. Ea ex cauſa familia Benedictina (qui antiquiſſimus Ordo eſt in Occidente, vt exactè demonſtrauit Reuerend. Dominus Henricus van den Zype frater

meus,

meus, nunc Abbas monaſterij S. Andreæ iuxta Brugas, *lib. quem inſcripſit S. Gregor. Magnus*, quo eum aſſerit illi Ordini contra Illuſtriſſimum Cardinalem Baronium) Romanum Officium non recepit, cum eis Benedicti regula proprium Officium præſcribat: quod tamen quia varie interpolatum erat, à Paulo V. concinnatum eſt ita ex Officio Romano, vt nihil ex præſcripto regulæ omitteretur. Qua in re præclaram etiam operam nauauit dictus Abbas S. Andreæ, qui Breuiarium eo modo à ſe conceptum, Romam miſerat, vti & aliud erat Breuiarium ſancti Galli, quibus acalijs vſi ſunt qui iuſſu Pauli V. vltimum compilarunt pro omnibus Religioſis, qui ſub regula Benedicti militant. Enimuero ſi quidem ducentos annos Officia propria non excedant, vt prædictorum Pontificum conſtitutiones ad mutationem non obligent, non poteſt Epiſcopus ſola ſua authoritate nouũ introducere, ſed oportet vt mores antiqui obtineant, & per ſynodum, & cauſa publice diſcuſſa, maturo omnium iudicio, quod expedit, diſcernatur, *ita iudicatũ refert Charrond. Reſp. l. 13. Reſp. 5.* atque ita obſeruaſſe Car. Magnum, *ob vnanimitatem Apoſtolicæ ſedis*, inquit, & *S. Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.* Sed Choppin. *monaſt. l. 2. t. fin. num. 25.* refert iudicio Synodali diuerſarum regionum Galliæ Romana Officia recepta, relatis vtriuſque partis argumentis, controuerſiæ huiuſmodi motæ apud Andes. Officium decenter dici debet, publicè, & priuatim, & cõpetentibus horis: qui tamẽ priuatim dicit, ex honeſta cauſa mane totum Officium vſq; ad Completorium, dicere poteſt, aliàs vſque ad Veſperas. *cap. 1 & ibid. Dd. h. t.*

Laici † in Eccleſia Clericis non debent miſceri, nec ſecus altare, tam ad Vigilias quam ad Miſſas ſtare, *ſed pars illa*, inquit Concil. 2. Turon. can. 3. *quæ à cancellis verſus altare diuiditur, choris tantum pſallentium pateat Clericorum: ad communicandum vero laicis & fœminis pateant ſancta ſanctorum.* Idem conſtitutum eſt à Concil. 6. generali Conſt. can. 69. *excepta authoritate Regia, ex antiquiſſima, inquit, tra[illegible]one.* Concil. Trid. 10 Situs cleri & populi in Eccleſia

ſ. 25

ſ. 25. de Reg. cap. 10. vetuit aſſeruari in choro Monialium ſanctum Euchariſtiam; poteſt tamen ex cauſa vt in feſto aliquo ex licentia Prælati illic exponi aperte ad earum deuotionem. *Sa. V. Euchar. §. 35.*

11 Anniuerſariorum reductio. Numerus miſſarum, anniuerſariorum, † aliorumque ſeruitiorum, vbi nimius eſt, reduci debet: taxa autem reductionis moderata eſſe debet pro regionis & temporis circumſtantia, *vt Serol. pr. p. 1. v. Miſſæ, §. 4.* referat Cardinales cenſuiſſe ſuffic[illegible] pro annua mercede Capellani 50. aureos, & Concil. Prouinc. Surrentinum aſſignaſſe pro miſſa diei feſti 12. Ducatos aureos, & ferialis ſex quotannis. Itaque ſi non adſit copia celebrantium, & eſt multitudo Miſſarum, poteſt Epiſcopus compellere Rectorem ad adiungendum ſibi alios ſacerdotes, cum moderamine multitudinis miſſarum, *Serol. vbi ſupra. §. 3. ex Cong. Concil.* quod ſi fieri nequeat, recipiuntur in communi ſcrinio oblatæ eleemoſynæ, & loco Miſſarum fiat Officium defunctorum, & Miſſa cantata pro illis generaliter, & ſingulis menſibus eleemoſynæ diſtribuantur; vt fecit B. Carolus Borromęus Archiepiſcopus Mediolanēſis. Alioqui quam poteſt fieri minime alterandæ ſunt piorum voluntates, ne quidem quoad locum; nam Miſſa circa ſepulturam celebrata prodeſt defuncto magis quam alibi. *Serol. pr. p. 2. v. miſſa, vbi refert Greg. 13. ita reſpondiſſe.* Donationū enim conditiones obſeruandæ ſunt, alioquin reuocari poſſent, *l. 1. 2. C. de donat. quæ ſub. mod. l. vlt. C. de reuoc. donat. c. verum, extr. de Cond. appoſ.* quod agit de donatione facta eccleſiæ. quæ loca Concil. Trid. Molin. obijcit, ſed non vidit aut animaduertere voluit, Concil. loqui vbi fundationes impleri nequeant, adeoque ſurrogare quod fieri poteſt, quo minus *depereant piæ teſtantium voluntates, ac cupere quo plenius & vtilius poteſt impleri*, eoque fine ſtatui *quicquid magis ad Dei honorem & cultum, atque eccleſiarum vtilitatem expedierit*; ſic enim loquitur: quis modo pius audire volet, & hæc nolit de ſuo elogio ſtatui, ſicubi vel ipſe non ſatis prouiderit, aut tempus bene conſtituta mutarit? Impius mihi erit, qui ſic pius.

D E

DE RELIQ. ET VENER. SANCTORVM.

PRudenter Alexander III. Pont. Rom. *c.1. de reliq. & vener. ſanct. & in c.2. Inn.* 3. inhibuit, † ne ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate aliquis publicis votis & cultu ſolemni celebretur ac colatur. Etſi alioquin nouorum miraculorum, aut nouarum reliquiarum receptio Epiſcopo approbante fieri poſſit, qui adhibitis Theologis ac alijs de ijs decernat quæ veritati congruent. Si qua tamen grauior quæſtio incidat, Metropolitani Comprouincialium Epiſcoporũ ſententiam exquirant, (ſic tamen vt nihil inconſulto Roman. Pontifice nouum, aut in eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.) *Trid. ſ.25. de Inuoc. & vener. & reliq. Sanctorum, in fin.* ne irrepant falſa improborum molimina. ſic Tacit. *l.4. hiſtor.* enarrat, duo non ſacra miracula à Veſpaſiano patrata, vt eius attactu ægro conuerſa eſt ad vſum manus, ac cæco reluxit dies. *Vtrumque* inquit, *qui interfuêre, nunc quoq; memorant, poſtquam nullum mendacio pretium.* Vſus tamen hic habet, vt eleuari † eorum ſepulturæ poſſint, qui iam olim in poſſeſſione ſunt vt à populo colantur: modò id fiat cum decreto, quod nolit per hoc Præſul id faciens talem pro Canonizato haberi, eumve cultum ei deferri qui ſolis canonizatis proprius ſit, expreſſus in d.c.2. Ita Illuſtriſſ. Archiepiſcopus Mechlin. pro ſingulari ſua prudentia 23. Februar. 1603. decreuit quoad reliquias Bonifacij Epiſcop. Lozan. in Monaſterio Camereno iuxta Bruxellam quieſcentes & eleuatas: quippe olim à populo luminibus, votis, peregrinationibus ibi cultus fuerat. Dicta itaq; c.1. & 2. locum habent quando reliquiæ ſunt nouæ vel de nouo inuentæ, & publicè exponuntur & proponuntur tanquam alicuius Sancti: Solius enim Pontificis eſt aliquem in Sanctorum numerum referre; ſaltem poſt eas Conſt. Nam Petrum, Apoſtolos, diſcipulos, primoſque martyres, Cõfeſſores, Virgines, ſanctiones nullæ Canonizarunt: quod ipſum nomen eſt po-

1 Sine Romа. Eccl. cenſura nemo publice vt ſanctus colendus.

2

ſteriorum ſæculorum; res tamē ſummam rationem habet ob incommoda & indiſcreti populi iudiciū; ob quod olim dictum fuit, multorum animas cruciari in inferno, quorū nomina celebrātur in terris. Et d.c.1. refert, à populo hominem quendam in ebrietate occiſum, pro quo eccleſia vix permittit orare, cultum vt ſanctum. Antiquas † porro
3 reliquias, ſeu etiam de nouo inuentas, antiqui tamen Sācti, hodie ex d. loco Conc. Trid. ſecus quam iure antiquo (niſi dicamus Concil. Trid. de cultu non tractare, ſed tātum de prædicationibus inſolitarum rerum à Theologis examinādarum; cum ille, dictorumq; canonum Interpretatio magis ad Iuriſconſult. ſpectet) venerari licet, etiam publicè, abſq; noua Rom. Pontificis authoritate. Videri itaq; poteſt Concil. Trid. hodie modificaſſe c.2.h.t. quod mandat antiquas tantū in capſis oſtendi, nouas ſeu de nouo inuentas inconſulto Papa coli publicè vetat. Trid. autem vetat, nouas reliquias recipi, niſi recognoſcente epiſcopo, vt quod ea in re fuit iudicij Papalis, nunc ſit Ordinarij. Non autē poſſunt nouæ reliquiæ nouorū Sanctorū hic dici, quaſi nunc ex ſolo epiſcopi iudicio publicè venerari liceat oſſa alicuius nō canonizati; quamuis ita ſentire videatur Petrus de Lorca *in 3.p. D. Thomæ, q.25. ar.6. d.98. n.* 10. quia hoc nō agebatur à Conc. vt de nouis ſanctis recipiendis aūt non canonizatorū oſſibus aliquid decerneretur; ſed de abuſibus corrigendis qui frequentabātur circa veterū ſanctorū reliquias à quæſtuarijs, alijſq;. prout verba Conc. narratiua de his, nihil autē de illis ſonant: ideoq; diſpoſitiua non vlterius ſunt extendenda: præſertim cum vtitur narratiuorum cum diſpoſitiuis hac cōnexione, *hæc vt fidelius obſeruentur &c.* atque generalibus tantum verbis; cum tamen correctio d.c.1. de ſanctis citra authoritatem Papæ publicè non colendis, diſertè fieri deberet. Pro cuius rei cautione accipi etiam poſſe videntur finalia verba Conc. *Ita vt nihil inconſulto Sanctiſſ. Romano Pontifice nouum aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*; quale foret eo inconſulto nouum Sanctum recipere publicè, dum Alex. III. *in d.c.*1. aſſerit, etiamſi per aliquem miracula fierent, non

licere abſque authoritate Roman. Eccl. ipſum ve-
ri. Reliquias itaque nouas accipio pro nouiter reper-
ta antitheſi vtitur d. cap. 2. cum nec reliquiæ hic dici
int, niſi illius qui ab eccleſia ſanctus habeatur; cuius
aratio diſertè à Concil. Epiſcopo non tribuitur, ſed
l. cap. 1. Papæ reſeruatur, &, vt dixi, finalibus Concil.
is. Publicum autem cultũ *ex Molano in Natalib. Sanct.*
5. *Ian. in S. Gerlaco*, inſigniter diſtinctum à priuato in
ica noſtra olim animaduertimus; quod inter decan-
tas Litanias cum alij Sancti ſonora voce inuocarētur;
canonizati ſubmiſſa ſine cantu rogarentur, quaſi pri-
cuiuſque prece.
o loco ſunt plerique Sancti harum ditionum. Impri-
D. Rumoldus Apoſtolus Mechlinienſis; cuius reli-
s frater meus D. Rumoldus van den Zype ann. 1580.
Iconoclaſtæ Mechliniam inuaſiſſent, puer hortatu
ſdam Beghinæ è loculo ſacro abſtulit, quarum illa
orem partem domum ſuam, alteram frater domum
is detulit: vbi aſſeruatæ fuerunt, donec Mechlinia
o & Regi reſtitueretur: laborante induſtriè Capita-
Corradino, cui pater meus iam ab hæreticis in ſuum
urbanum Dominium de *Cauvleudael* migrare iuſſus,
ſilium vrbis ad reductionem cogendæ, quo cum ſuc-
ſu vſus eſt, ſuggeſſerat: vti & alias ex eodem ſuburba-
ciuitate iam Regi reddita, ſubmiſſo per inuia & trans
nen famulo, indicium vigilibus dedit; ſubrepere ad
nia 2000. & amplius hoſtium, qui mox patefactis
dijs & ſonantibus campanis ac armis, remeantes idem
urbanum incendiſſent, niſi moram periculoſam Du-
exiſtimaſſent. Atque hæc auſpicijs Alexandri Farne-
Ducis Parmæ gerebantur quaſi per tranſennam, dum
Antuerpiam inaudita belli molimina, & grandia facta
trat; Comparandus Magno Alexandro, & magnis alijs
cibus: maior etiam futurus, niſi fortuna ſub finem vitę
oulos ei paraſſet, qui auguſtos eius conatus variè retar-
runt.
Greg. 13. Conſt. inc. omni. 11. Iun. 1572. vetuit † ne Agnus 4

 Dei

Dei minio colore, auro, reficiantur, depingantur; ſed puri & albi ſeruentur; vt repræſentantes Agnum illum purum qui ſuo ſanguine nos lauit, & abſterſit peccata mundi.

Apud Gallos pro reliquijs coli ſolet flammula ſacra ſeu vexillum Regium ab altari Dionyſij ſacrum; quod aduerſus hoſtes in prima acie ſtatuebant: quo viſo aduerſarij ſæpius territi, terga verterunt. *Refert ex Rigordo Choppin. de ſac. polit. l. 2. t. 2. n.* 18. ſed exiſtimant Flandri, poſtquam iniuſto aduerſus eos bello præliatum eſſet, confractum fuiſſe, & manſiſſe impoſterum

—*vanas ſine viribus iras.*

DE ÆDIFICANDIS ET REPARANDIS ECCLESIIS.

HÆc materia in Concil. Prouinciali Mechlin. anno 1607. feriò fuit agitata: ſed ob nouitatem rerum per inteſtina bella inductam, quæ pleraſque eccleſias valde afflixerũt, multas ſolo æquarũt, quòd antiquis recordijs, quæ vocant, & vſibus locus eſſe non videretur: ſed ea in
1 caſu reparationis † tantum qualis vſufructuarijs incumbit, non in nouis operibus obtinere (vnde in Gallia Carol. IX. edict. 18. Septemb. 1571. & 3. Nouemb. 1572. Clero vniuerſo indulſit, ne ſacra ædificia, quæ ab inteſtinis Galliæ motibus corruerant, reficere teneretur; quæ extarent tamen, ſarta tecta tueretur, *Choppin. Monaſt. lib. 2. ti. 2. nu. 13. Gall. q. 69.*) quodque Concil. Trid. ius commune videbatur in huiuſmodi caſibus reduxiſſe, ac quædam eſſent, quæ ſæculares ita tangerent, vt à prælatis ad officium cogi non ita facile poſſent: deniq; vt infinitis litibus ex huiuſmodi diuerſitate caſuum ac recordiorum naſcentibus obuiam iretur: Viſum fuit certam ineundam eſſe rationem, cui omnes ſe conformare tenerentur. Itaq; Sereniſſ. Princeps ex ſuo Conſilio Brab. præclarum aliquem Conſilia-

Reparatio non noua conſtructio Clero incũbit.

ium delegauit, qui cum deputatis Cleri Brab. ſæpe
umque contulit: & denique pluries relatione facta 2
icipi & Concilio quædam capitula decreta ſunt, per Hodier-
am Regulamenti. prout aliquot poſt annos eadem num in
rmam edicti in Flandria conſtituta. 2. Octob. 1613. Belgio
omulgata. 21. Iun. 1614. in Concilio Flandriæ & ty- ius.
omiſſa ſunt: Quorum ſumma hæc eſt. Si quæ ſpe-
n tractatus aut conuētiones inter aliquos initæ ſunt
: his ruinis, ea ſeruabuntur: ſin minus, prouentus fa-
: impendētur, tam in nouam ædificiorum extructio-
, quam antiquorum reparationem; & in templis prę-
n ruſticanis ſub concione, aut ſacro, ædiles per po-
m collectam facient, & gazophylacium in templo
etur, in quo recipiantur deuotæ ad hoc opus piorum
tiones. Deinde vbi hæc non ſufficient, ſubſidium ſu-
ır ab omnibus decimis in manu mortuâ exiſtētibus,
iberis & ad naturam primigeniam reuerſis, ſiue ad-
eudali vel alio nexu aſtrictis, ſiue in manu ſæculari
entibus, quæ tamen doceri poſſint ab eccleſia eſſe
ectæ, poſt Concil. Magnum Lateran. ſub Alexan. III.
1179. celebratum: vt caſu ita poſtulante per annos
iens illarum contributioni ſubijciatur. Contribuēt
n iuxta iuris communis diſpoſitionem, qui beneficia
eccleſijs poſſident. Nihil tamen poterunt ędiles ſine
orum intereſt: & ſine eorum conſenſu vetus forma
mutabitur; ſed inibitur ratio magis conueniens, vo-
in conſilium peritis, & minus ſumptuoſa. Edent et-
ædiles computus ſuos ijs, qui percipient decimas, vt
ant an bene adminiſtrentur & quantum deſideretur:
i hæc non ſufficient, ex indultu Principali tranſibi-
d collectam, & capitationem eorum, qui in ea eccle-
limenta ſpiritualia recipiunt: & ſi caſus occurrat hic
deciſus, recurretur ad Principem, aut eius Cōſilium,
micabiliter, aut alioquin ſummarie & ſine ſtrepitu
ſigatur. Atque hæc omnia prouiſionaliter ad exclu-
das infinitudines litium. Ad principem, inquam, re-

curritur, ſi dubium oriatur circa eius conſtitutionem, quia eius ſit interpretari legem cuius eſt condere: alioquin & vt ius commune, & Concil. Trid. *ſ.* 7. *c.* 8. ad curam & cognitionem Epiſcoporum reijcit, vt eccleſias quas reparatione egere iudicauerit, reparari mandent: etiam appellatione excluſa, ſi viſitando decernant.

5 Videtur † edictum non ſpectare ad Eccleſias iam reparatas; quia generale eſt futuris non præteritis negotijs leges ferri, tum maxime quia neque finis atque mens, neque verba edicti eò ſpectant. verba omnia futuri temporis ſonum habent; anima edicti ſpirat in duobus in eo relatis punctis. Primò, dicunt Principes ſe illud Regulamentum præſcribere, vt eo citius templis exædificatis Dei cultus promoueatur. Secundò, vt infinitudo litium vitetur. Primum, ædificatâ iam eccleſiâ, ceſſat. Secundum contrariatur intentioni hic ex edicto agentium: nam vbi Principes ceſſare per edictum ſuum volunt lites, illi per hoc excitare eas volunt, & ex eo occaſionem arripere nouæ litis ſuper reparatione iam facta, ſine controuerſia quidem, & quaſi ex debito, ſine emiſſione aliqua contrariæ proteſtationis. prout huiuſmodi reparationes multorum locorum conſuetudines ante edictum ſimpliciter ad parochianos reijciebãt. Ex bono tamen & æquo magis decima nonnihil ex ea pecunia quæ adhuc debetur ob reparationes luere poteſt, ſeu ex eo reditu cuius nummis capitalibus Eccleſia ædificata eſt.

Ad reparatas iam Eccleſias non pertinet.

Accipio etiam edictum diſiunctiue & coniunctiue, prout neceſſitas poſtulat. Ea, meo iudicio mens fuit
4 Principum. Cæterum † vbi ante edictum Clerus functus fuit officio, reparatâ & templi parte quæ priori iure ſeu conſuetudine ad eum ſpectabat, puto non poſſe ex edicti iure, quod ad fauorem & leuamen eius inductum fuit, grauari. Cæterùm cum hæc ipſa quæſtio Cap. Antuerpienſi occurriſſet, ea de re contuli cum Conſiliario, qui in Brabant. edictum concepit: ſed is nobis auctor fuit,

Neq; vbi iuxta priora Iura Clerus iã officio functus.

ſvt tranſactione ſopiremus negocium, vt fecimus; le-
i tamen conuentione, quam ſi planus edicti caſus oc-
iſſet.

ad reparationem vero † turris, neque ante, neque poſt 5
ctum ſcio aliquem decimatorem condemnatum; ſed Neq; ad
tum ad campanæ & ad eam neceſſariarum trabium turres.
et. Dum tamen edictum conciperetur, ſcio quoſdam
nſiliarios eò inclinaſſe, vt decimæ in contributionem
arentur: ſed in edicto non eſt expreſſum: credo ob
trarias hîc conſuetudines, & diſſidentes tum Conſi-
iorum opiniones: Ob quam contentionem aliaſq; et-
in fine edicti additum videtur, vt in caſu controuer-
per illud non deciſæ recurratur ad Principem eiuſve
ncilium.

Defalcanda autem eſt portio † canonica quæ Paſtori ex 6
mis ſoluitur, ſimiliaque onera; atque ex reſiduo tan- Defalcā-
 triens in Eccleſię reparationem exigi poteſt: prouen- da portio
enim bona, & fructus ij cenſentur, qui deductis one- canonica.
as ſuperſunt.

ſi etiam per infortunium, † non elocatoris culpa ali- 7
od damnum accidit, cum iubeat edictum prouentus Et dam-
ntem quotannis impendi, ſi collector non ſoluit, to- num for-
o, vel partem; eius quod non ſoluit triens cuiuſq; pro tuitum.
 periculo eſt: præſertim quia hanc quotam Principes
igationi ſubijciunt: debitor autem ſpeciei interitu li-
atur.

Quin & edictum ad neceſſarias templi, id eſt, ſubſtan-
lium partium, tecti, parietum, hori, vel nauis, vt loqui- 8
, &c. reparationes reſtringendum eſt, nō vero ad orna- Ad orna-
m † interiorem extendendum: vt aliquid materiæ re- tū intrin-
quatur deuotioni non obligatorum. ſecum nō
ſpectat.

Quia ſingulorum † annuorum prouētuum trientem in 9
ligatione eſſe dixi, vt ſonant verba edicti, *deux années à* Singula-
ver en ſix années par egale portion, ſçauoir le tiers en chaſ- rū ęſtatū
ne deſdits deux années. vbi æqualitas portionis refertur tertia de-
 trientem in ſingulos annos, non verò ad æqualitatem betur.

portionum annuarum inter ſe inuitis incolis, aliter offi-
cio decimatores defungi non puto.

10 Nõ ſimul tamẽ exigenda etiam poſt lapſum aliquorũ annorũ.

Enimvero arbitror† non vſque adeo fundatos incolas ſi nunc ſummam duorum annorum petant ſimul, qui antehac tacuerint; nam etſi lapſum ſit ab edicto v. g. quinquennium, tamen trientem decimarum non puto ante debitum, quam quibus annis petitur; non enim quaſi ex puro puto debito ſoluitur, ſed magis ex officio Iudicis. qualia non ante debentur quam petuntur. Itaque trientem eo primo anno ſoluendum puto, quo petitur; tantiſper enim ſupereſt ratio edicti, ne ſimul clerus obruatur, ſi ingentem ſummam conferre debeat, ſed quantum facere poteſt: vt dilata & diuiſa ſolutio tempore ipſo ſit facilior, vt in quinquennalibus inducijs ex graui æquitate quandoque receptis probamus: quamquam ab aliquibus Brab. Conſiliarijs ſecus audio reſponſum.

11 Regulamẽto ceſſante qui reparare tenerentur.

Cætero-quin ſatis Regulamentum† procedit ex bono & æquo, & conformiter ad ius commune: Quanquam enim qui Eccleſiam deſtruxerunt, ad eam reparandam tenentur, & magiſtratus qui per ſocordiam non impediuit. *Peck. de reparatione Eccleſiarum cap.* 3. & 7. imo & qui vſus eſt eccleſiâ vt arce pro rebus ſuis defendendis, vnde euerſio nata eſt, aut aliàs cauſam efficacem dedit, *idem c.* 8. Deus in ſacris literis Iſraëlitas increpat ex captiuitate reduces, quod omnes ad domos ſuas ædificandas conuerterentur, neglecta domo Dei. Similiter Poëta minitatur Romanis,

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris.

12 Tamen cum plerǫque Prouinciarum† & ciuitatum recõciliationes harum rerum quaſi memoriam damnarint, redeundum eſt ad ius commune, iuxta quod bona fabricæ imprimis diſcutienda ſunt. *Peckius vbi ſupr. c.* 14. Sic & Concil. Trid. *ſ.* 21. *c.* 7. ex fructibus & prouentibus quibuſcumque ad eccleſias quomodolibet pertinentibus, eas reparari iubet; & in eorum defectum omnes patronos

ſari, & alios qui fructus aliquos ex dictis eccleſijs pro-
ienteſpercipiunt, ac in horum defectum, parochia-
s per ſymbola: aut ſi omnes nimia egeſtate laborant,
nſferri in vicinas, & erecta in loco cruce ad prophanos
s non ſordidos permittit applicari. Et hoc caſu intelli-
declarationem Cong. Conc. quam refert Serola. *p.2.v.*
tatio.d.9.his verbis, ſi populus nolit eccleſiam quæ minatur rui-
m, reſtaurare; ea debet penitus dirui, Sa:v. Eccl.§.18. Verum
reparandis eccleſijs conſuetudo (qualis ſeruanda eſt.*c.*
*icumque, c.filijs.*16.*q.*7.) ad populum nauis reparationẽ
nſtulit. Ita iudicatum Pariſijs contra parochianos N.
no 1575. & parochianos de Fontaine eodem anno. Et
oncil. Brab. iudicauit pro Capitulo Antuerpienſi con-
a incolas de Contreca anno 1602. & ita habet generalis
nſuetudo locorum quæ nunc & olim ſub dioceſi Ca
eracenſi fuerint; quamuis recordia Leodienſia rigoro-
as cum decimis agant. Nauis porro eſt quicquid extra
ncellos ſeu oxale eſt. *Pec.c.*13. *n.*2.3. Enimuerò qui deci-
as & beneficia eccleſiaſtica poſſident ita reparare te-
entur, ne ipſi egeant, *c.*4.*extra.h.t.c.ſi monachus.*16.*qu.*2.*c.*
*cernimus.*10.*q.*2.*Capell.Toloſ.deciſ.*499.*facit l.ſi quis à liberis,*
.de alimentis. D. de alend.lib. vti ne quidem priuata debita
liter ſoluere tenetur Clericus, quam ne egeat, ideoque
ec cedit foro, nec ob ea incarceratur, *c.Odoardus, de ſolu.*
eparare inquam, non de integro extruere. neque enim
ò ius aut conſuetudines extenduntur, *Pecqu.c.*1.*&* 2.*l.ha-*
lenus, D. de vſuf. ſed magis ad populum hæc pertinent, *c.*1.
*.t.arg.c.*27. *ſi Epiſcop. de officio ordinarij in* 6. Ita iudicatum
contra incolas de Breyne *aux grands iours de Clermont*, ſaltẽ
ta vt ſine egeſtate tamen fiat, vt ſi eccleſia maximè egeat,
ſine egeſtate Clerus contribuat bonorum ſolum tertiam
aut ſimilem partem: adeoque multum verſatur in hac re
arbitrium iudicis, *Chenu au recueil de regl. tit.*1.*c.*14. vbi &
ſuperiora arreſta refert. Ius quidem in d.c.1. ita eccleſiaſti-
cos vult contribuere, vt populi deuotionem excitent. ſic
olim in reparatione templi Hieroſolymitani ſacerdotes
decimam decimæ contribuebant; populus ſinguli tertiam

13 partem cycli per annum 2. *Eſd.* 10. Porrò † ſicut laici decimas poſſidentes exempti ſunt ab oneribus eccleſiaſticis; ita & eccleſiaſtici, qui decimas non per ſe ad eccleſiam reuerſas habent, ſed in conſequentiam tantum bonorum laicorum; vt ſi pars ſint aut dependeant ab aliquo eorum Dominio; quia tum non tāquam tales, ſed vt pars Dominij, cuius naturam ſortiuntur & acceſſoriè ſequuntur, poſſidentur. *Molin. ad Conſ. Pariſ.* §. 68. *num.* 24. *in prior. edit.* §. 45. quia per talem ſtatum impediuntur ad eccleſiam reuerſæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *c. dilectus.* 34. *extra de preb.* vbi donatarius eccleſiaſticus iuris conferendi, non gaudet iure Regis donantis, ſed quale ordinarium eccleſiam recipit, quia id ius ad eccleſiam reuerſum erat. Vnde idem cenſendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriuſve ſeruitij remanent, etſi in manu eccleſiaſtica ſint. Sed in his ſecus proceſſum in edicto, magis ex æquitate, quam mero iure; nam in ipſis Concordatis Brabant. etſi in petitorio cognitio decimarum tanquam merè eccleſiaſtica ad forum eccleſiaſticum ſpectare agnoſcatur; excipiuntur tamen decimæ infeudatæ, §. *in cauſis mere eccleſiaſticis.* Quæ exceptio corruit, ſi naturam primigeniam, quæ cum alijs vniformis eſt, recuperauerint. Porro ad reparationem eccleſiarum quam proximè accedit inſtauratio & clauſura cæmiterij, & domus presbyteri parochialis. de illâ, Cōcordata Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis inita 2. Martij 1541. declarant, quod ſpectent ad parochianos, ſicut, inquiunt, eſt iuris; niſi de tractatu aut tranſactione aliqua doceatur, quod ad alios ſpectet. Domum autem presbyteralem etiam incolæ conſtruere tenentur, vt congruè parochus hoſpitari poſſit. Quamquam parochus eam ſartamtectam ſeruare teneatur; quoad mediocres ſcilicet reparationes, non vero grauiòres. Qua de re arreſta ſunt apud *L. Charond. Reſp. l.* 4. *res.* 1. *Chenu en ſes Reigl. t.* 1. *c.* 12. & 14. *Choppin. Monaſt. l.* 1. *t. fi. num.* 24.

Quid de decimis in manu mortua exiſtētib. ſine regreſſu ad primæuam naturam?

Enim-

Enimuerò † Concil. Trident. *ſ.* 21. *c.* 4. ſtatuit vt in ijs 14 Quando & qualiter nouæ Parochiæ erigendę?
cis in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem
rochiani, ſine magno incommodo ad percipienda ſa-
amenta, & diuina officia audienda accedere non poſ-
nt, nouas parochias, etiam inuitis Rectoribus, iuxta
rmam conſtitutionis Alexandri III. *quæ incipit ad au-
ntiam*, conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus
ui de nouo erunt eccleſijs nouiter erectis præficiendi,
mpetens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructi-
us ad eccleſiam matricem quomodocumque pertinen-
bus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea
bminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacer-
otum ſuſtentandam. Sic vt omnia hæc ad arbitrium
rdinarij ſpectent; cum priori iure præter iuſtam cauſam
ectoris conſenſus, niſi ſine eius præiudicio fieret, & ma-
rís partis vtriuſque populi adeſſe deberet, *Riccius in prax.
piſc. dec.* 554.

Ædificatio & inſtitutio nouæ parochialis eccleſiæ fie-
i tantum debet ex neceſſitate, abſque diminutione iu-
ium matricis: modo ea abundet, nec adſit modus dotan-
li aliunde, & inſuper ſine præiudicio poſſidentis, *vt S.
Cong. reſpondit* 1594. *apud Pias. p.* 1. *c. vlt. num.* 1. Vnde DD.
n c. ad audientiam, extra de eccl. ædif. ſcribunt, id quidem
lebere fieri de Rectoris conſenſu, tamen ijs & patronis
nuitis fieri poſſe, ſi grauis ſit cauſa, *Azor. inſt. Mor. p.* 2. *l.* 3.
c. 12. Idem obtinet in Epiſcopatibus ex graui iuſtaq; cau-
ſa, *arg. c. ſicut vnire. extra de exceſ. prælat.* B. Bernard. *Ep.* 131.
Poteſt, inquit, (Romana eccleſia) *ſi vtile iudicauerit, or-
dinare Epiſcopatus, vbi hactenus non fuerint: poteſt eos, qui
ſunt, alios deprimere, alios ſublimare; prout ratio ſibi dictaue-
rit; ita vt de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & è con-
uerſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Ita Bernard. qui etiam Pon-
tifici Romano author fuit, vt ſedes Tornacenſis, quæ
vnita fuerat ſedi Nouiomenſi per aliquot ſæcula,
fuerit ſeparata, & Epiſcopum quaſi poſtliminio re-
uerſum habuerit circa annum 1180. regnante Rege
Philippo

Philippo Aug ſub Eugen. III. Papa, *vt ſcribit Gaguinus in ſuo compendio ſuper Francorum geſtis. l. 6.*

15 Erectio nouorum in Belgio Epiſcopatuum. Sic ſummo † Reip. & Religionis bono, ad inſtantiam Regis Philippi II. Pontifex Pius IV. 4. Idus Maij 1559. in Belgio erexit nouos epiſcopatus, & eorum diſtrictus in diœceſes erigendas ſeparauit ab epiſcopatibus Leodienſi, Vltraiectenſi, & Cameracenſi, alijſque, erecta ſede epiſcopali Cameracenſi, & Vltraiectina in Archiepiſcopatum, ac Collegiata Eccleſia Mechlinienſ. in Archiepiſcopatũ ſimiliter, quæ prima eſt, vt in exequijs Imp. Rudolphi Mechlinienſi, Cameracenſis ceſſit vindicias, ei addicente ſereniſſimo Principe noſtro: etſi tamen Archiepiſcopus Mechlinienſis Belgij primas non ſit, ſed inter cæteros primus. Nec debet permittere epiſcopus ædificationem ſine dote, alioquin ipſe ad dotandum teneretur, ſicut ordinans ſine titulo, ſed poteſt tamen populum cogere ad neceſſaria parocho nouo ſuppeditanda, *Trid. d. c.* 4. quod amplius eſt quam *in d. c. ad audientiam*, quodque Epiſcopus procedit vt delegatus Apoſtolicus.

16 Anniuerſarius † autem conſecrationis dies ex cauſa in alium reduci poteſt; nec conſecratio fieri debet ſine reliquijs Sanctorum Canonizatorum, & remotis alijs corporibus, ſi quæ ſub altaribus ſepulta ſunt, *Pias. ibi. ex Cong. Concil.* Quæ porro ſpectant ad erectionem noui monaſterij, diximus tit. de Regul.

17 Fabrica B. Petri in Vrbe quæ † priuilegia ex cõceſſione ſummorum Pontificum habeat; vide apud *Quar. v. fabric. S. Petri, Serol. v. Legatum. §. 9. p. 2. & v. fabrica Eccleſiæ.*

DE IMMVNITATE ECCLESIÆ.

1 Immunitas Eccleſiæ commendata à Trid. Conc. omnib' Principibus. ADhortatur Concil. Trid. *ſ. 25. c.* 20. omnes Reges & Principes, † vt quo largius bonis temporalibus, atq; in alios poteſtate ſunt ornati, eò ſanctius quę Eccleſiaſtici iuris ſunt, tanquam Dei præcipua, eiuſque patrocinio tecta venerentur, nec ab vllis lædi patiantur. Eam in rem quia inſignis eſt epiſtola, quam Alexan. VI. 22. Oct. 1492. cum

m in Brab. iura eccleſiaſtica minui dicerentur, ſcripſit ilippo Archiduci Auſtriæ, Burgundiæ, & Brab. Duci, † ſum eſt hic eam inſerere. *Dilecte fili, ſalutem &c. Auctori-tem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ in tuis dominiis, & præſertim in Du-u Brabant. contemni, libertatem eccleſiaſticam tolli, multorum e dignorum teſtimonio intelligentes mirati ſumus, pariter & do-mus: Nec ſane id nobilitati tuæ aſcribimus, qui per ætatem for-ſe perſpicere non potes, quantum iſta conſcientiæ, honoriq́ tuo ſint; cũ tamẽ in tenerá ætate, optima indole, & ingenio, vt audi-mus, præditus ſis, Præceptoris vicem apud te ſuſtinere poſſe facile dimus. Qua de re te hortamur in Domino, vt quò magis Rex Re-Deus tuum Principatum ſtabiliat, inter cætera tuæ inſtitutionis ecepta, id primum eſſe non negligas, quod Deum colas, Deum ti-eas, & illum in ſuis miniſtris venereris; Eccleſiaſtica iura nullo quam tempore violari permittas, Apoſtolicæ quoque ſedis aucto-tatem & Chriſti Vicarij Iuriſdictionem à tuis ſubditis dilaniari n ſinas; & ſi quid in his ſub tuæ nobilitatis vmbra temere com-iſſum fuit, id mox emendari ac in irritum reuocari facias: ne ad lpam tibi imputetur, quod te permittente in deteſtabilem trahe-tur abuſum. Nam qui ſecus egerit, non facile reperies quenquam his proſpere regnaſſe: ſunt tam ſacri quam gentilium codices ple-exemplis; intellige ex tuis aulicis quam felicibus tui progenitores, nec hæc obſeruauerint, claruere ſucceſſibus. Tu igitur diſce inue-ſic Principatum tenere, vt Chriſto Principi Regum terræ, qui te cit Principem, quod optamus, placeas, ne tandem cadas ſicut vnus Principibus priuſquam conſeneſcas. Dat. Romæ &c. die 22. ctob. 1492. Anno 1.*

2 Olim qualiter Archiduci Philippo Pulcro à Roman. Pont.

Eandem † in ſententiam idem Pontifex tunc ſcripſit uci Saxoniæ, qui tunc has ditiones nomine impuberis ucis gubernauit, vt illius ita iura tueretur, vt quod Dei , Deo ſeruaretur illæſum: Engelberto autem Naſſouio, qui apud Maximilianum & Archiducem inter maiores aberetur, illorum honori ac ſaluti conſuleret. Ioanni de ergis, vt qui inter primos Archiducis aulicos haberetur, on ſineret nobilem Principem ſub ſua directione ab A-oſtolicæ ſedis deuotione, contra auitos mores aberrare: ranciſco Busleyden Præpoſito Leodienſi, vt qui erudi-tioni

3 Et præcipuis eius Aulicis.

tioni tanti Principis deſtinaretur, & Cōſilijs ſuorum procerum intereſſet, eum imprimis Deum timere doceret, & illum in ſuis miniſtris honorare, & eccleſiam Dei debito proſequi honore: Ioanni Carondelet Cancellario Auſtriæ, Burgundiæ, vt qui in eo loco eſſet, quo eccleſiæ partes ſuſtinere poſſit, illas conſilio & auxilio promouens, illius iuriſdictionem & Apoſtolicæ ſedis authoritatem non offenderet, nec per alios offendi permitteret. Ioanni autem de Honthem Cancellario, ſeparatim, & Cancellariæ Brabant. ſeparatim mañdauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt quædam mandata & ſententias aduerſus eccleſiam, eccleſiaſticas perſonas & ſuper illarum rebus & bonis conceſſa annullarent, & reuocarent, in priſtinamque libertatem reſtituerent. Epiſcopo autem Leodienſi, Cameracenſique ſimiliter mandauit vt in eccleſiæ defenſionem ſic inuigilarent, quatenus attentata reuocarentur; alioquin dictas cēſuras publicarent: Abbatibus vero Affliginienſi & Parcenſi, cur qui intelligerent iuriſdictionem & libertatem eccleſiæ contemni, & extingui, ex aduerſo non ſtarent, nec Pontifici curarent reuelare? mandans vt negligentiam accurata diligentiâ caſtigarent.

4 Extat † præclara Bulla Martini V. anno eius primo, pro Clero diœceſis Cameracenſis, quæ non minimam Belgij partem tunc continebat, vbi præfando, quod alicubi deterioris cōditionis factum Sacerdotium videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet, qui alijs ſeruituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, mādauit publicari & obſeruari decreta Concilij Lateranenſis Honorij III. & ſanctionem Friderici II Imp. cum ferretur adhuc ſub ſedis Romanæ obedientia exiſtentis; quam extensè refert, & cuius fragmentum eſt in *Auth. Caſſa. C. de ſacroſ. eccleſiis*, necnon Caroli IV. Imperatoris, qui refert diuerſa ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticam ſeu perſonarum, ſeu rerum, & ſpeciatim inhibitionem quod nulla bona temporalia in poteſtatem eccleſiaſticam transferrentur, edita, eaque irrita eſſe, & irritari, & impo-

Et a Carol 4. Imper. & Martin 5. Pont. per Germaniā & Belgium ſancita.

impoſterum talia non edi ſub Imperialis Banni pœna; alijſque vniuerſis ſub Imperio conſtitutis mandat ſpeciatim, ne quid cōtra perſonas eccleſiaſticas ſtatuatur, ne rebus eorum vlla onera cuiuſcumq; nominis imponantur, hortando & requirendo Prælatos, in quorum diſtrictibus talia committerētur, vt ipſi Imperialem legem per eorum eccleſias & Synodos publicarent. Quod & ipſum mandat dictus Martinus, vbi & quando expedire videbitur fieri, & contra tranſgreſſores, ſine diſſimulatione per cenſuras procedi.

Quod ſpectat † ad immunitatem templorum ſacrorumque locorum, ius Aſyli ex veteribus ſacris legibus cōſtitutum, & apud Ethnicos iam olim vſitatum fuit. Coraſ. *Miſcell. l. 5. c. 23.* Cadmum primū Aſylum inſtituiſſe vult. Cauar. *var. reſol. l. 2. c. 20. n. 2. 3. 4.* plurima antiquorum exempla profert. Eſt & illud Hecubæ apud Virgilium, 5 Ius aſyli quam antiquum.

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes.

Contentiones Græcarum & Aſiaticarum ciuitatum apud ſenatū Rom. antiquitate ſumma munitas quoad immunitatem templorum inſigniter recitat Tacit. *Ann.* l. 3. & 4. ... um ea ſuſpenſa eſſet à Præſidibus donec à Senatu probarentur. Ad quem modum ad ſacra confugiendi deinde ...eſſit refugium ad ſtatuas Principum.

Canones multa ſanxerūt de immunitate confugientiū ... eccleſias: ſed ſuperuenit Conſt. Greg. XIV. † omnibus ...iuilegijs reuocatis, & ad vnam formam reductis; diſpo...ns vt laicis ad eccleſias locaq; ſacra & Religioſa prædi... confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarum...e graſſatores, qui itinera frequentata, & publicas ſtra...obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediūtur, aut depo...latores agrorū, quive homicidia, & mutilationes mem...rum in ipſis eccleſijs, earumve cœmiterijs committere ...verētur, aut qui proditoriè proximū ſuum occiderint, ...aſſaſſini, vel hæreſis aut læſæ maieſtatis in perſonam ip...ſet Principis rei, immunitas eccleſiaſtica nō ſuffrage... ſed qui talia delicta commiſiſſe videbuntur, quando à Curia 6 Nouiſſimum ius Greg. 14.

à Curia ſæculari requiſiti Epiſcopi fuerint, ipſi vel Curia ſæcularis de Epiſcopi, Officialis, ſeu alterius ab eo poteſtatem habentis, & non inferioris, licentia extrahantur, & ad carcerem Epiſcopi traducantur; ſub oportunâ cuſtodiâ: nec inde extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem eccleſiaſticum Curiæ ſæculari, quacumq; appellatione poſtpoſitâ conſignentur; ſi ſæcularis ſecus faxit, cenſuras incurrit latas contra immunitatis infractores.

7 Quæſtio an quis aſylo gaudere debeat, cognitionis eſt eccleſiaſticæ.

Iuxta quam Conſtitutionem, & imo vbi ea publicata non eſt de iure, ea cognitio † ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectat, cum quæritur an quis immunitate eccleſiæ gaudere debeat, nec ne: ſeponendo aliam quæſtionem, an ſine licentia epiſcopi extrahi poſſit, quem non gaudere debere conſtat. In qua diuerſus quidem paſſim vſus eſt de facto; etſi de iure ſine licentia non poſſit. *Vt habet Boër. deciſ.* 109. & nunc eadem Bulla clarè decidit. Ea itaque in prima quæſtione primo attendi poſſunt Concordata inter Duces Braban. & Epiſcopos Leodienſ. & Cameracenſ. inita, §. *quoad vero ad violationem immunitatis eccleſiæ: cognoſcet Iudex Eccleſiaſticus & cæt.* Facit eodem *c. ad Epiſcopos.* 17. *quæſt.* 4. *ad Epiſcopos* (inquit Gelaſius Papa) *direximus iuſſionem, vt eos qui eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum iudicent indignos*: quibus verbis diſertè aſſeritur authoritas epiſcoporum iudicandi de ijs, quibus immunitas competere debeat.

Vnde idem Pontifex *ibidem in c. frater* vtitur his verbis, *quod nec poteſtatibus, nec principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in Sanctuario conſtitutum captatâ ſacerdotis abſentiâ reluctantem, reclamantemque violenter abſtraherent.* Quare B. Auguſtinus ib. dem *in c. Miror.* Bonifacium ita alloquitur, *quo inſtigante facere auſus es? hominem de eccleſia rapuiſti,* &c. *ergo ſi inimicus intenditur, cur Deus offenditur*

ſed

ſed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intēde. &c. Eccleſiæ igitur illæſum reuoca. vbi donec id factum fuerit, Bonifacium à communione ſegregauit. Quos Canones ſi quis in notorio delicto & iure nō procedere contendat, at ſaltem vbi controuerſia eſt, delictum aliquod immunitate dignum ſit, an non; locum habere fateri oportet. Reſpondiſſent enim iſti Principes Gelaſio & Auguſtino excommunicanti ſe, iudicaſſe ſe Aſylo indignos, & ſanxiſſe, vt à ſanctuarijs auellerentur. Religiosè itaque ipſe Rex Scotiæ *in c. inter alia, extra de imm. Eccl.* pro ſua pietate Pontificem conſuluit de his qui immunitate gaudere deberent, non authoritate ſua ſanxit, quod luberet aut videretur; & Pontifex quid ex ſanctorum Patrum decretis faciendum eſſet, reſpondit. Quando verò id ex antiquis Canonibus non eliceretur, Eccleſia decidere ſolet. Sic Innoc. III. *in c. fin. extr. de imm. Eccleſ.* quod anteà determinatum non erat, mandat Archiepiſcopis Toletano, & Compoſtellano, vt publicent delinquentem in Eccleſia, non debere gaudere eius immunitate. Et quidem cognitio huiuſmodi immunitatis adeo antiquitus viſa eſt eſſe iuris Eccleſiaſtici, vt illius violatio Epiſcopo componenda, id eſt, emendanda decreta ſit in Concil. Tribur. *relato. c. ſi quis.* 17. *q.* 4. vtpote cū eà, ſi iuris diuini non ſit, (quod plerique Canoniſtæ tradiderunt,) at ſaltem quàm proximè inde depromta eſt, vtpotè cum agatur de reuerentia Deo, eiuſque domui debita: cuius determinatio, quæ, quantaque eſſe debeat, procul-dubio ab ijs petenda eſt, quibus iuris diuini partes delegatæ ſunt. In eum ſenſum, Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 20. aſſerit Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiarum immunitatē Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus eſſe conſtitutam. Denique quicunque authores in reſolutione ſupraſcriptæ quæſtionis quam minimum Eccleſiæ deferunt, ij ſaltem fatentur cognitionem immunitatis eſſe mixti fori, adeoque præuentioni eſſe locum: ſed id cum de facto quæritur, non cum de iure, ſcilicet hoc crimen de iure immunitatem habeat, nec ne; nō cum quæritur, hic hoc crimen commiſerit, nec ne.

Atque hæc quidem abunde ſufficere videntur præſertim vlterius facta relatione ad ea quæ ſcribit Borgninus Caualcanus *l.5.deciſ.21.num.16.* vbi luculenta ſolutio habetur omnium eorum, quæ vlterius adferri ac obijci poſſent. Et paulò fuſiùs ſolito hîc diſputata hæc ſunt, quod his annis grauiſſimè inter vtramque partem concertata fuerit hæc quæſtio.

8 Adhæc Caualc. *ibid.num.29.* aſſerit, ne quidem † licere iudicibus reos è templis eripere, non tantùm vt ad ſanguinem damnent, ſed ne quidem vt ad bannum, vbi dicit ſe vidiſſe ſuper ea re litteras à Cong. Card. ſcriptas ad Epiſcopum Papienſem iuſſu Pontificis, vt faceret remitti captos & relegatos in Eccleſia à iudice ſæculari, & bannum cancellari, ex eo quod ad iudicem ſæcularem non ſpectabat talis cognitio, & Epiſcopos debere tueri immunitatem Eccleſiæ ſine timore, etiam vſque ad effuſionem ſanguinis. Pro ciuitate quidem Antuerpienſ. res expedita eſt: nam in tractatu quem Epiſcopus Cameracenſis habuit cum ciuitate Antuerpienſ. anno 1514. vlt. Maij, in principio diſponitur conformiter Bullæ Greg. XIV. quod Decanus Chriſtianitatis veniet ad fugitiuum, & habita informatione nomine Epiſcopi, permittet duci reum ad carcerem ciuitatis, qui in eam rem Epiſcopo commodetur; ſic quod in corpore aut membris nihil ei fiat, neque ius vllum aut proceſſus contra eum formetur, ſub pœna excommunicationis & ceſſationis à Diuinis, donec per Officialem aut deputatum declaretur, immunitate loci gaudere debeat, an non; ſumptibus tamen ciuitatis; & caſu quo declaretur, quòd immunitate gaudere debeat, reſtituetur loco vnde deductus eſt, & ibi liber relinquetur; & ſi ſecus iudicetur, reducetur nihilominus ad eum locum, & ibi ſæculari iuſtitiæ permittetur, vt abducant: rogando nihilominus pro gratia. Certè præclara prudentia illius Epiſcopi Iacobi de Croij, quam ſedes Apoſtolica pro vniuerſalis orbis regimine poſtea imitata ſit. In Concordatis Hannoniæ inter Epiſcopum

Aſylum etiam à banno tuetur.

ſcopum Cameracenſem, & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis *initio 2. Martij*. 1541. vbi quidem ſemper ſtricte habita fuit iuriſdictio Eccleſiaſtica, hac de re conuentum eſt, quod in caſibus *c. inter alia extra hoc tit.* & homicidio deliberato, quod vocant *vilain, & de faict d'aguet*, aut vt Franci, *de guet à pens*, ſine præuia declaratione Officialis poterunt rei è ſacro loco extrahi: ſi porrò extraxerint ſæculares, qui hæc non commiſerunt, tenebuntur immunitatem redintegrare; & in caſum recuſationis, cognitio & declaratio competet Officiali Cameracenſi, ſicut ab omni tempore competijt.

Hæc Conſt. Greg. agit de laicis extrahendis: poteſt itaque inferri probari eam ſententiam, quæ dicit Clericos ob crimina extrahi à ſuis iudicibus poſſe, *de qua Couar. l. 2. var. reſol. cap. 20. Abbas in c. inter. extra hoc tit.* vel ideò quod iudicia Clericorum ſint ad correctionem, cui impediendę non datur Aſylum, ſed parcendo ſanguini, *Riccius in prax. cler. deciſ.* 591. Adeoque ſi ageretur de crimine contra Clericum ad finem, vt eo probato depoſitus, degradatuſque traderetur corporaliter puniendus brachio ſæculari; eo caſu extrahi non poſſet: quin nec Clericus in minoribus à iudice ſæculari poſſet extrahi. *M. Ant. Gen. in fin. vbi ſuprà.* 9 Conſtit. Clericos nō tuetur niſi extra cauſam correctionis.

Qui in ipſis Eccleſijs peccant, immeritò implorant auxilium, vt Tacit. *l. 3. Ann. neque quemquam*, inquit, *in Capitolium aliaúe Vrbis templa perſugere, vt eo ſubſidio ad flagitia vtatur.* Vnde & hos Conſt. excludit; ſed loquitur tantùm de occidentibus vel mutilantibus in Eccleſia. Quid ergò de furantibus & ſimilia committentibus? iure tuti non ſunt, *c. frater, 17. quæſt. 4. Farin. pr. Crim. l. 1. t. 4. q. 28. num. 24.* Et valde vſus etiam poſt hanc Conſt. inclinat; ſed dubito, cum loquatur in maioribus, ad minora poſſit extendi; ſed & hoc niſi fiat, ipſi Eccleſiæ noxium foret. Itaque in dubio pro Eccleſia & anteriore iure reſpondendum videbitur. 10

Sed & illud quæri poteſt; an Conſt. locum habeat

11 in delictis † præſcriptis 20. annis vel penè eò extenſis, cùm pœnæ huiuſmodi temporis lapſu tollantur penitus, vel mitigentur, *vt eſt text. in l. querelæ, C. Ad leg. Corn. de falſ. Proſ. Farin. prax. crim. l. 1. tit. 1. q. 10. num.* 84. 85. cum verba ſint accipienda cum effectu, & eundem effectum nõ habent crimina præſcripta, vel tam diutino lapſu mitigata. Videtur quod non; ſed quod tempus ſaltem imminuerit eatenus acerbitatem, vt non qualificata, ſed communia ſaltem cenſeri debeant, quæ ab immunitate non ſecludunt. At, inquies, ea præſcriptio hodie non adeo vrget. ſed reſpondeo, conſtare ex Chenu *en ſes notables queſtions. q.* 83. *Papon. arreſt. l. 24. t. 11. arreſt. 1. & ſeq.* eam diuerſis ſupremarum Curiarum arreſtis, & iam his vltimis annis firmatam: quin & eam probat Damhouder. *in praxi criminali c. 1. & 8. num. 24. qui praxim noſtram apprimè nouit.* Et quamuis in foro ſæculari non foret ſeruata, tamen in Eccleſiaſtico habere locum debet, quod non iiſdem legibus conſtat, adeoque ibi non tantùm non vſu, ſed contrario vſu, vt leges ſolent, abrogata doceri deberet.

An delicta vetera in Cõſtit. recepta ſint?

12 Et quanquam † notoriè conſtaret quem commiſiſſe crimen exemptum, in d. Bulla nihilominus debet eiuſdem diſpoſitio ſeruari, vt per manum Eccleſiaſticam extrahatur ad carcerem Eccleſiaſticum, & cognoſcatur & decidatur gaudere debeat, nec ne? & ſi contra ſit factum, Eccleſia debet contra ſpolium reſtitui, & poſtea extrahi rurſum & cognoſci. *M. Ant. Gen. in praxi. c. 18. numer.* 5. Inſuper Iudex qui non extraxit nec mandauit, ſed ab alijs extractum condemnat, nihilominus incurrit pœnam excommunicationis hic comminatam, *M. Ant. Gen. ibid.* Vnde & mandantes & non reſtituentes apparet comprehendi, vt ipſos violantes, etſi & mandantes crimina hic mentionata perinde atque contra ipſa perpetrantes, *Idem ibid. numer.* 7. Quam excommunicationem etiam incurrit extrahens ad finem componendi pacem, &c. *ibid. nu.* 9.

Exempti criminoſi ſub forma præſcripta nihilominus extrahẽdi

13 Tamen abſolutio ob violatam immunitatem Eccleſiæ contra

contra hanc Bullam ſpectat ad Ordinarium, quia non † reſeruatur Papæ, neque enim omnes violantes immunitatem Eccleſiæ in Bulla cœnæ comprehenduntur, ſed ſtatuentes contra eandem. *Ita Iud. in Cur. Neap. refert M. Ant. Gen. in praxi. c. 18. nu. 3. 4.* 13 Excómunicatio Conſtit. non reſeruata.

Porrò Conſt. Greg. XIV. diſertè † dicit, vt rei condemnati, vt aſylo indigni, appellatione poſtpoſita, brachio ſæculari conſignentur. vbi & deuolutiuum, non ſuſpenſiuum effectum intelligo: nam antequam Eccleſiaſticus in ſecunda inſtantia pronunciaſſet, ſæcularis ad condemnationem & executionem capitalem proceſſiſſet, quò ergo deuolutio ſine ſuſpenſione ſpectaret? Sed quæri poteſt, ſi reus immunitate dignus iudicetur, an reſtituatur appellatione Officiarij poſtpoſita? quod expreſſe non dicitur: & fauor iuſtitiæ dubium facere videtur; ſed rectius eſt ad paria duci, vt quod reo, pro quo eſt fauor immunitatis, reuerentiæ Dei, & aſyli, quæ hic quaſi ad iuſtitiæ euaſionem inuenta, licitum non eſt; Officiario actori licitum non exiſtat. Sed reus Eccleſiæ reſtitutus, ſi quia expenſæ compenſatæ ſint, quod neque ſatis crimen, neque nihil probatum ſit, appellet à compenſatione, non exiſtimo deferendum; ne in parte vel acceſſorio aliud ſtatuamus quam in toto & principali. Sixtus V. breue conceſſit pro Regno Neapolitano, & Prouincia Aprutij, ne vlli Banniti immunitate locorum tuti eſſent, vel à Prælatis celarentur ſub grauibus pœnis. *refert Quar. v. Banniti.* ſed eſt localis & temporalis. 14

Tranſeamus ad aliud genus immunitatis † Eccleſiaſticæ. Inter ſcelera Neronis refertur, quod poſtquam omnia expilarat, tandem in prædam etiam Dij ceſſere; ſpoliatis in Vrbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis omnis populi Romani ætas proſperè aut in metu ſacrauerat. *Cæſar. l. 1. de bello ciuil.* Pompeium etſi ſumma neceſſitate ciuilis belli implicitum, ac decertantem pro populi libertate arguit his verbis: *pecuniæ à municipijs exiguntur, & è fanis tolluntur: omnia* 15 De immunitate perſonarum Eccl.

diuina & humana iura permiſcentur, & l. 2. *pecuniam omnem, omniaque ornamenta ex ſano Herculis in oppidum Gades intulit*. ac deinde narrat, *ſe ea referri in templum iuſſiſſe, & duobus temporibus Epheſiæ pecuniæ auxilium tuliſſe*. Ioſephus tamen *Antiqu. Iudaic. l. 14. cap.* 8. aſſerit Pompeium deuictis Iudæis templum Hieroſolymitanum ingreſſum, menſam, reliquamque ſacram ſupellectilem auream, & ſacras pecunias, duo millia talentorum, contingere noluiſſe: *propter pietatem*, inquit, *etiamque hoc dignum ſua virtute fecit*. Refert Liuius *l.* 5. cum aurum deeſſet Romæ, votaque Delphico Apollini ſoluenda forent, matronas propria auri ornamenta Reip. obtuliſſe: quin etiam cum ad redimendam libertatem pretium Gallis exſoluendum eſſet, Senatum ad matronas confugiſſe, vt ſummam pecuniæ neceſſariam congregarent, *vtque*, inquit, *ſacro auro abſtineretur*. plura habet *Pecqu. in præfat. lib. de Eccleſ. reparand.*

16 Iure Canonum † *in c. non minus, c. aduerſus, hoc tit.* & in Bulla Cœnæ generaliter excommunicantur imponentes onera quæcumque Eccleſiaſticis, & Clemen. *præſenti de cenſ.* iubet Ordinarijs, vt quandocumque conſtiterit quempiam in eam excommunicationem incidiſſe, publice is Denuntietur. Bulla † Cœnæ dum loquitur de nouis vectigalibus, non tantùm comprehendit, quæ nunc primum inſtituuntur, ſed etiam augmenta & propagationes veterum, *Nauar. in Man. c. 27. num. 51.* ſeu quæcumque vltra conſuetudinem accipiuntur, *Chaſ. ad Conſ. Burg. tit. 1 §. 4. in gloſſ. verb. induire. numer. 29. l. vltim. C. Noua vect. inſtitui non poſſe, & ibi Cuiac. in paratit. l. locatio §. eorum. D. de public. l. 4. §. fin. ibid. Nouell. 43. cap. 1. verſ. nouum autem fuerit non tantum quod nunc primùm impoſitum fuerit, ſed etiam quod primum modum excedit.* Vt præter Principem ſupremum vel noua inſtituere, vel vetera augere non liceat. *Rebuff. ad Conſt. Reg. tract. de mercat. art. 2. gloſſ. vn.* Quin & ipſi Reges multis in locis eas ſibi leges poſuerunt, vt non niſi indictis & probantibus Comitijs ea imponerent. *Corſet. tract. de poteſt. reg. quæſt. 49. numer. 3. Noua*

Excómunicantur qui Cleri immunitatem minuunt.

Bulla Cœnæ noua vectigalia damnat, & quæ illa

digeſtio

digeſtio legum Hiſp.l.6.tit.7.l.1.nouæ recopilat. Sic Carol.V. & Philipp. 2. & Alberti & Iſabellæ *in læto introitu Brab.* promiſerunt, ſub veteribus telonijs & vectigalibus mercatores commeaturos, neque ſupra ſolitum quicquam exactum iri. Exactio odioſiſſima eſt, & Principi raro prodeſt, cuius gloria eſt (vt de Traiano Plinius) ſi fiſcus ſæpe vincitur, cuius cauſa nunquam mala eſt, niſi ſub bono Principe. Quare Rebuff. *ad l. inter. D. de vectig. verſ. imponere vectig.* aſſerit eos qui Principi noua vectigalia conſulunt, ſine magna cauſa, pœnis tartareis perpetuò cruciandos. Iuxta illud Machab. lib. 2. *Et tu qui inuentor es omnis malitiæ, non effugies manum Domini. Cogita igitur quod morieris, & cito, & generatio tua extinguetur.* Brabanti non quoad vectigalia tantùm, ſed & qualiacumque onera à Ioanne Duce ita liberi ſemper fore promiſſi ſunt, vt nullis precarijs grauari poſſint; niſi ſi militarem honorem Dux aut filius accipiat, aut filias elocet, aut capiatur, ſi ad aulam Imp. vocetur. 100. libræ Louan. eunti, & totidem redeunti debentur; totidem in prolium matrimonijs. Indicium magnæ veterum paupertatis, qualis ferè fuit, quo tempore leges XII. tabularum ferebantur, quando pro pulſatione hominis liberi 25. aſſes indicebantur; qua creſcente vilitate monetæ L. Neratius inſigniter abutebatur, cum obuium quemque ſoluta ea pœna depalmaret, *vt eſt apud A. Gellium Noct. Att. l. 20. c. 1.*

Addenda eſt tamen & alia † ratio cõtributionis, verbi gratia, quod ſi Princeps legitimè oppignorauerit aliquod Dominium, vt pro eius recuperatione indicatur collecta, à qua nec Cleri bona immunia ſint. ita iudicauit Concilium Brab. circa annum 1544. contra Capitulum Aquiſgranenſe pro redemptione territorij Rodenſis. quaſi Principes bonorum immunitatem concedentes, de tali caſu non cogitent. *Ita Caſt. in l. ad inſtructiones, C. de ſacroſanct. Eccl.* 17

Quin & Conc. Tolet. 3. *Can.* 9. vetat † ne Epiſcopi Clerũ 18

angarijs grauent, ſed forma ſint gregis, non vt dominantes in Clerum, *ne videantur*, inquit, *in Eccleſia Dei exactores potius quam Pontifices nominari.*

19 Quare ad rem redeundo, Clericus † ſponte ſoluens non legitimum vectigal peccat; quia præiudicat Ordini, quod ſine conſenſu Papæ facere nequit. Atque olim etiam excommunicatum fuiſſe conſtat. *c.Cler. de imm. Eccl. in 6.* Sed *extrau. Benedict. XI. Quod olim, & Clemen. vn. eod.* eum rigorem mitigarunt. Quanquam nunc ſub ſpecie pietatis, & tuendæ etiam religionis Clerus ſine vllo ſuo conſenſu ſuperiorum, Romano, ſed nec ſuo paſſim oneratur: nec reclamat, ſed cedit argumento quo Chriſtus didrachma ſoluit *Matth.* 17. ne ſeculares etiam retardentur: vt melius ſit minus malum hoc ſortiri, & indebita ſoluere, quam occaſionem dare ne alij debita non ſoluant, vnde tota Reſp. in periculum incidat, & ſimul Clerus maiori malo inuoluatur. Nam impræſentiarum non minimum retinaculum ſubditorum in fide Principis, eſt fides erga Deum, dum ſi populus ad Confœderatos Ordines deficeret, veretur ne ad hæreſim cogeretur. Rectè Tacit. *l.5. hiſtor. ſuperſtitionem*, inquit, *fouebant, quia honor ſacerdotij firmamentum potentiæ aſſumebatur.* Sixtus V. ad Hen. 3. Gall. Regis poſtulationem Clero Galliæ conceſſit, vt in ſubſidium belli contra hæreticos in regno exiſtentes alienare poſſent immobilia pro centum millibus aureorum. *Reſcriptum recitat P. Matth. in S. D. l. 1. tit. 7. c. 7.* In Brab. anno 1551. Bulla Pontificia conceſſum fuit Regi, vt Clerus medietatem prouẽtuum anni vnius penderet, Rex tamen ſolutionem prorogatis terminis faciliorem reddidit, In Gallia litteris Regijs belli oneribus exemptus deinde fuit. *Choppin. Monaſt. l. 2. t. 3. nu. 4.*

20 Vtinam tamen Principes † quicunq; neceſſariò Eccleſiaſticæ pecuniæ auxilio vtuntur, eas rationes inirent, vt omnia in deſtinatos vſus impenderentur; non multi, qui oneri magis ſunt quã vſui, ſaginarẽtur; noxiæ Reip. egẽte milite: ac cenſum ſuũ, ſumptũq; ipſi noſcerent, vt Tacit. *l. 1. Ann.* de Auguſto refert his verbis. *Opes publicæ (libello) contine-*

Clericus ſponte ſoluens peccat.

continebantur, quantum ciuium ſociorumque in armis: quot claſſes, regna, Prouinciæ, tributa aut vectigalia; & neceſſitates ac largitiones: quæ cuncta ſua manu perſcripſerat Auguſtus. Et quamuis rei ſuæ quiſquis moderator ſit & arbiter: publicæ tamen aliæ ſunt leges: ſeruanduſque modus, finiſque, quo data eſt: & in qua maxime locum habere debeat, quod Ludouic. II. Galliæ Rex pronunciaſſe ſolitus dicitur, Sapienti ſatius eſſe nihil debere, quam multa elargiri.

In ſumma neceſſitate, & repentino præſertim caſu, Eccleſiaſtici tenentur ad murorum cuſtodiam & vigilias, *c. peruenit h.t.* alioquin ſecus: ne quidem ad fortificationem ciuitatis vel hoſpitium militum; niſi domus eo onere affecta, ad ipſos peruenerit, *Cod. Fabrian. l.9.t.29.def.26. Choppin. de ſac. eccl. polit. l.3.t.2.n.3.* Concil. Brab. iudicauit in cauſa Capituli & communitatis Anderlechtenſis ſuburbanæ Bruxellenſis circa annum 1606. Inhibetur c. *præterea de iur. patron.* ne quis Eccleſias grauet, aut exigat præter antiquos, ſeu in fundatione reſeruatos reditus: non fodrum, albergaria; regium fodrum bene interpretatur *Boet. Epo heroic. q. de Reg. n.* 24. 25. pabula equorum: albergarias, hoſpitium: vtrumque ex germanica voce *voeder* & *herberghen.* In his locis ſpecialia Ducum mandata ſunt, ne quis inuitis præfectis in Monaſterijs hoſpitetur, ita & edictum Carol. V. 15. *Iunij* 1556. *lib. edict. fol.* 28. *ar.* 1. & 7. *de validis mendicantibus*, & ſpecialiter habet de ea re litteras plurium Ducum Monaſterium S. Bernard. vt neminem recipere teneatur; nobilem, aut plebeium. Vt pia loca ab hoſpitijs militum libera ſint, vide Conſtitut. Pij IV. *quam refert P. Matth. S.D.l.3.t.16.c.1.2.* Cæterum in oneribus realibus, ſeu precarijs, vt vocamus, in Brabantia contribuunt bona Eccleſiaſtica, quæ non ſunt amortizata, aut vt talia habita 70. per annos ante annum 1451. & quæcumque ipſi Eccleſiaſtici ſibi, non Eccleſiæ acquiſiuerunt. Ita ſanxit Philipp. Bonus, *litteris* 20. *ſeptemb.* 2451. *quæ inſtructionem ſuper precarijs continent art.* 7. & 8. Quanquam multis in locis indiſtinctè ad contributionem vocentur;

21 In ſumma neceſſitate clerici tenentur ad perſonalia onera.

centur; malitia Paganorum, & negligentia Eccleſiaſticorum. Quin & Concil. Brab. *inter monaſterium S. Bernard. & pagos de Vbeſtmael & Soerſele* 22.*Auguſt.* 1598. declarauit à precarijs ac ſimilibus oneribus, non decimas tantum, ſed & decimarum conductores immunes eſſe, ne ſcilicet per horum latus Clerici transfigerentur. An idem ſit cenſendum de conductoribus aliorum bonorum Eccleſiaſticorum amortizatorum, vt nec ipſi contribuant, ſicut nec locatores? Pro affirmatiua facit ſimilitudinis ratio, & *ar.*14.*d. inſtruct.* vbi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilominus amortizatis bonis datur ſupradicta immunitas. Et ita aliquibus locis vſus habet; pluribus ſecus: ſed error ſæpe irrepit ideo, quod non inquiratur an antiquitus amortizata, an recentius acquiſita bona ſint.

NE CLERICI VEL MONACHI NEGOTIIS SÆCVLARIBVS SE immiſceant.

IVſtiſſima † prohibitio. quid enim ijs cum ſæcularibus quibus renunciarunt? non reuertantur vt canes ad vomitum; qui enim mittit manum ad aratrum, reſpiciens retro, non eſt aptus regno Dei; nec fieri poteſt, vt profectus ſpiritualis non impediatur per ſæculares occupationes, vt non inexpertus ille teſtabatur; *nunquam redij minus homo, quam cum inter homines fui.* Igitur Clerici procuratores litium non tantum, ſed & rerum laicorum & tabelliones, & Officiarij eſſe prohibentur, *c.* 1. 2. 4. 8. *h.t.* & ſi in pecuniaria cauſa fraudem commiſiſſe deprehendantur; ab Eccleſia non defenduntur, *d.c.*2. ſed & per beneficiorum ſubtractionem compeſcuntur, *d.c.* 8. Denique nihil debent lucri quæſtuſue cauſa gerere, ſeu non proprium procurare, *c.* 1. 6. *h.t.* alioqui priuilegijs clericalibus non gaudent, *d.c.* 2. *Concord. Brab.* §. *Clerici, vbi multis enarrantur, quæ eis permittantur vel inhibeantur, ſed agunt maxime de priuilegio fori.* Carol. V. autem clericos

ços negociantes † declarauit, à nullo onere immunes fore, quod ob huiuſmodi negocia laici pendunt. 21. *Februar.* 1528. *lib. edict. fol.* 747. *cui conſonat c. quamquam de cenſ. in 6. & Clem. præſenti eod. tit. iuxta priuilegium Leonis X. ei conceſſum 2. Id. Iunij,* 1515. Sic Tacit. *lib.* 13. Ann. decretum refert, *vt militibus immunitas ſeruaretur, niſi in ijs, quæ væno exercerent.* 2 Clerici negociātes priuātur immunitate.

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

Circa ſponſalia † nihil per Concilium Tridentinum eſſe immutatum, ſed ea relicta eſſe in terminis iuris communis, ſæpius reſpondit Cong. Concil. *Gutierrez Tract. de Matrim. c.* 4. præterquam quod ſponſalia de futuro non tranſeunt in matrimonium de præſenti, per ſubſecutam copulam, *vt refert reſcriptum Epiſcopo Tornacenſi* 27. *Septemb.* 1520. *Sahagun. h. t. n.* 75. *Gutierrez lib.* 1. *can.* 4. *c.* 18. *n.* 9. *Sanch. de mat. l.* 3. *d.* 40. *nu.* 6. & 7. *Riccius in prax. dec.* 234. (ſicut pœna contrahentium matrimonium cum conſanguineo, *vt Clem. de conſang.* non afficit contrahentes ſponſalia;) præſertim cum ratio perpetui adulterij, quam Triden. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *in proœmio* præfatur, non obtineat in ſponſalibus: quæ ſi ſubeſſent, locus foret legi *Oratio. D. de ſponſalibus*, ſed cum d. c. 1. *Triden. h. t.* ſit correctorium iuris antiqui, vbi non eadem ratio militat, non debet extendi ad non expreſſa. Vnde ſequitur; ſi qui mutuas 1 Circa ſponſalia nihil mutatū nouo iure.

pro-

promiſſiones fecerint de matrimonio ineundo, & multò magis ſi vel copula vel iuramentum acceſſerit, ſi poſtmodum alteruter reſilire voluerit, alio inſtante etiam nunc

2 cogendum † eſſe ad matrimonij ſolemnizationem: *Franc. Leo. theſ. for. c. 24. n. 20.* tametſi conueniens ſit, vt coactionem præcedat monitio. Quinimo magis conuenit, vt cum ad coactionem proceditur, non agatur per cenſuras, *iuxta c. ex litteris h. t.* ſed prius alijs pœnis, etiam carceris. *M. Ant. Gen. in prax. Neap. c. 14. per c. 3. ſ. 23. Trid.* Quod procedit etiam vbi non acceſſit defloratio, modo de promiſſione conſtet. *vt ibidem docet ſeruare Curiam Neap.* & Far. *deciſ. crim. d. 73.* refert Rotam iudicaſſe, huiuſmodi promiſſorem per cenſuras etiam eſſe cogendum; niſi tamen tales ſubſint cauſæ, ob quas ſponſalia merito ſolui deberent. *Caualc. in indice primæ partis deciſionum, verb. matrim.* Vnde conſtat, nos eam tueri ſententiam, quæ dicit obligatos ad contrahendum matrimonium eſſe cogendos, non monendos tantum; tametſi matrimonia debeant eſſe libera; ſcilicet, vt omnes contractus initio dicuntur eſſe voluntatis; at vbi initi ſunt, & promiſſio facta, adimpletio eſt neceſſitatis, non enim vir qui ſemel placuit, poſtea diſplicere poteſt: *vt habemus in c. horrendus 32. q. 5. horrendus*, inquit, *& incultus eſt vir, ſemel placuit, nunquid vir frequenter eſt eligendus?* &c. & in ſponſalibus ſimiliter loquitur gl. *in c. quod ſemel de Reg. iur. in 6.* Neque immerito; cum enim matrimonium per ſponſionem iniri, per conſenſum de præſenti perfici, per copulam conſummari dicamus; in his diuerſo iure vti non oportet: neque debet quis mutare conſilium in alterius præiudicium, *c. mutare, de reg. iur. in 6.* Præiudicium, inquam, & infamiam, quæ publicè ſequitur eos, quorum ſponſalia ſic ſoluuntur, & iniuria, quam etiam priuatim patiuntur: nam cum multa ſponſis liceant, *Sanchez de mat. l. 9. d. 46. n. 46.* multa inter eos ſolent fieri, quorum ſine erubeſcentia meminiſſe non poſſunt, ſi coniuges non fiant. Quod ſi porro non

3 præuijs † promiſſionibus de ducendo, aut ſponſalibus de futuro, recta via partes abſente parocho proceſſerint ad

Vt ea obligent, & cogi promiſſores poſſint, vt olim.

verba

Verba de præſenti, nihil egiſſe cenſebuntur; ob decretum irritans: adeoque nullus exurget effectus, nec reſoluetur actus in ſponſalia de futuro. *Nauar.de cland.deſp.con.5.n.1.* ita vt neuter ab altero cogi poſſit ad celebrandum ſolemniter matrimonium: *Ita declaratum refert Caualc. in ind.primæ par.verb.matrimonium.* Niſi, *dicit Sa.V.ſponſus* §. *fin.* contrahentes voluerunt ſe obligare, eo modo, quo poterant: etſi diſſentit Gutierrez *vbi ſup.c.11.n.2.* Ne quidem ſi copula & defloratio ſub hac vmbra interceſſerint. neque eo caſu dotatio à deflorante peti poterit, cum obligatio ad ducendum ceſſet, atque ita ſuccedanea honoris reparatio: cum & ratio c.1. de ſtup. & ad. hîc non ſit, quia nec vi, nec metu, aut precibus taliter contrahens ſeducta præſumitur: ſed conſtat ſub vmbra irriti & inefficacis matrimonij cognitã eſſe, quod totum ſuæ erga decretum eccleſiæ contumaciæ imputare debet. Gutierrez tamen *vbi ſup.* ſecus ſentit, quod æquius. Si tamen præuiæ fuerint de ducendo promiſſiones, etſi matrimonium abſente parocho, & deinde copula ſequatur, in vim promiſſionum priorum cenſebitur in copulam nupta taliter conſenſiſſe: vnde ad ſolemnizandum matrimonium, & dotem agere poterit. *Caualc. vbi ſup. & par.3. deciſ.21.n.44.* vbi etiam notat, non eſſe proprium parochum eorum qui in vrbe habitant, cum tempore vindemiarum per aliquot etiam menſes ruri ſunt, & ſponſalia ac matrimonia taliter contracta iuxta ſupraſcripta regulantur. *Riccius prax.mat. dec.244.* vbi quis tamen in duobus locis æquè principaliter habet domicilium, poteſt vtrobique contrahere matrimonium. *L. domicilium D. Ad municip.arg. l.hæres abſens, D.de iudicijs, Gutier.de mat. c.64. Sahagu. h. t.n.81. ex Cong.Conc.*

Non ſi de præſenti contraxerunt contra formã Concilij.

Si quis aliquam †, ex tribus v.g. ſororibus ducturum ſe promiſerat, & vnam cognoſcebat, iure antiquo huiuſmodi indeterminata ſponſalia tranſibant (vt probabilior eſt ſententia) in matrimonium: quæritur an cum iure Concil. Trid. omnia præſumpta matrimonia ſublata ſint, *Gutier. de Matrim. c.70.* hæc ſimiliter nullius erunt 4

Indeterminatã ſponſalia per copulã determinãtur.

hîc

hîc effectus? Et exiſtimo fieri ſponſalia determinata ad hanc perſonam, quæ antè erant indeterminata; vt ante determinabat eadem copula ad matrimonium: vt copula hæc eatenus operetur, quatenus poteſt, id eſt, determinationem ſaltem certæ perſonæ, etſi non matrimonium de facto; nam eatenus reſiſtit Concil. At dices cum Sanchez *l.1.d.26.n.12.* iuris veteris rationem fuiſſe, vt excuſarentur tales à præſumptione peccati, adeoque affectu coniugali coniunctos fuiſſe, vt eadem ratio *in c.16. qui fidem, h.t.* at poſt Concil. non poſſunt cenſeri affectu coniugali feciſſe; cum tali coniugio Concil. reſiſtat. Reſp. non videri iuris antiqui eam ſolam fuiſſe, ſed & rationem honeſtatis, & fauorem matrimonij; vt quæ taliter corpus tradidiſſent, poſtea non abirent illuſæ: atqui ea ratio adhuc effectum habebit, ſi cùm matrimonium eſſe non poſſit; (quia Conc. publicè contrahi vult,) ſponſalia ſaltem dicamus fieri. Vnde ſi ea omnia contingerent præſente parocho & teſtibus; perinde ac fieri ſolent in tenebris; verè eſſet matrimonium, *Gutier. de matr. c.70.* Quare ſaltē determinata nunc eſſe ſponſalia dicamus; & in eorum vim compelli poſſe ad ſolemniter ducendum. Idem de conditionalibus ſponſalibus liceat dicere, dum copula interuenit, cum conditio eſt adhuc in pendente: ſcilicet, vt purificata per hanc, & abſoluta fiant, cùm matrimonium tantum non eſſe prohibeantur.

5 Filijfam. inuitis parentib. non irrite contrahunt, ſed tamen peccant.

Eccleſia ſemper deteſtata † eſt ea matrimonia, quæ filij contrahunt inſcijs inuitiſue parentibus; niſi ſcilicet iuſta eis ſit cauſa. Tamen eos anathemate damnat, qui dicunt eá rata non eſſe, aut parentes irrita facere poſſe, vt non facile ſit excuſare ex toto circa hunc articulum Conſtitutionem *Henr. III. Galliarum Regis; Bleſis editam*: non quod filijfamilias liberè parentes in re tam graui; præſertim vbi lex aut mos aliter requirit, negligere aut ſpernere poſſint, *Azor. Inſtitut. Moral. p.2. l.2. c.2. q.6.* ſed ne inuiti cogantur, *Trid. c.9. ſeſſ.24.* vel etſi peccent, irritè contrahere dicantur. Parentes ſi iuſtam cau-

ſam

ſam † habent, inconſultum filij matrimonium inductione, non vi impedire poſſunt. *Trid.c.9.ſ.24.c.18.ſ.25.* neque eos tamen comprehendit c.9.ſeſſ.24.ſi via facti vtantur, tametſi grauiter peccent; loquitur enim de dominis temporalibus, & magiſtratibus exteriorem iuriſdictionem habentibus. *Sa.V.excom.nulli reſer.* §.11. Sub quibus tamen comprehendo Duces, & Centuriones, ſeu alios magiſtratus militares, qui carcere & alijs pœnis milites cohibent, ne vel contrahant, aut cum his aut illis contrahant. Nec itidem comprehendo iudices, qui ad inſtantiã parẽtum, filios alicubi includunt; vt cum ratione cauſam ſuã examinent, præſertim dũ dubitatur an amatorijs poculis à meretricib. inducti ſint adoleſcẽtuli, adeoq; helleboro egeant ad purgandũ cerebrũ, dũ ad matrimoniũ ducũtur, nõ ab inſtinctu rationis, ſed tanq̃ boues ad victimã. 6 Ideoq; hi illorũ cõnatibus, ſuaſionibus obſtare poſſunt, non vi, aut metu.

Sed tamen etiamnum hic quæritur, † an ſaltem præſertim filiæf. ob præteritos neglectoſque parentes exhæredari poſſint? Et quidem vt id iure Cæſareo fieri poſſit, tria requirit Sanchez *l.4.d.24.* Primò, vt parentes eam volint matrimonio collocare, & dotem iuxta ſuam qualitatem ei dare. Secundò vt filia illi matrimonio repugnet, & vitam luxurioſam publicè meretricando eligat. Tertiò, vt ſit minor 25. annis, *hanc etiam ſententiam Iaſon communem vocat in Auth. non licet. C.de lib.præter.& clarè hac decidit* §.*aliud quoque, in Auth. vt cùm de app. vt explicat Sanchez d.diſ.24.nu.* 3. & quamquam hîc Carol. V. edicto ſuo anno 1540. ſecus videatur ſtatuiſſe: tamen ſi benè illud examinatur, loquitur de ſollicitatione, & ſpecie raptus, ſollicitantes interdicens aquâ & igni, vt nemo eas hoſpitetur, ſub pœna 100. flor. aureorum: Præfatiò etiam loquitur de clandeſtinis matrimonijs. Sed de quocunq; caſu loquatur edictum, illius diſpoſitio non aliam pœnam habet, quam vt qui practicant talia matrimonia; dotibus, & duarijs teſtamentarijs, cõuentitijs, & cõſuetudinarijs priuẽtur. quare cũ iuris correctione nõ debet trahi ad exhæredationes. quanquã vult Sanchez *d.diſp.*25. per Conc. Trid. omnia huiuſmodi correcta eſſe ob libertatẽ 7 An exhæredatione?

abſo-

abſolutã, qua matrimonia gaudere debeãt. Quæ ſententia benigna eſt, ſed cõtrouerti poteſt, ex eo quod non obſtante libertate, quã Conc. concedit, aſſerit tamen quod Eccleſia eiuſmodi matrimonia ſemper deteſtata eſt; atq; prohibuit: quæ verba pœnam non eſſe ſublatam inferre poſſe videntur, niſi parentes pro arbitrio ſuo tantum diſſentiant, & ſola ſit pro ratione voluntas. Vnde ſi quando parentes ſine cauſa diſſentiunt, vult edictum Caroli V. recurri ad iudicẽ: quare ſi is cauſa cognita filiabusſ. permiſerit contrahere, nihil eis parentes pœnæ irrogare poterunt: quin & alias ſubſiſtẽte pœna in peccantibus non porrigitur ad nepotes, *Ann. Rob. rer. iud. l. 2. c. 9.*

Nonnunquam ex iuſta cauſa præexiſtente, ſed ignorata, vel ſubſecuta, ſponſalia ſoluuntur: inter quas prima eſt fornicatio ſequens, *c. quemadmodum de iureiur.* quæ tamen non liberat ab obligatione dotandi: non eſt enim modus tollendæ obligationis, *Nauar. de cland. deſp. c. 3. n. 6.* ſed tamen cum dos magis ad arbitrium & officium iudicis, quam actionem ſpectet, eius ratio haberetur, ac facile minùs decepta crederetur, aut minùs arduè victa, ſed pugnaſſe virgo, tanquam quæ vincere nollet; quod dotis æſtimationem minuit.

Porrò ſicut olim id apud antiquos diſputatum inuenimus, an ancilla redhiberi poſſit, ſi vitio veſicæ laboret;

8 Graui ex cauſa poſſunt ſponſalia ſolui.

ita apud me diſputatum fuit, an ſponſa † cum ſponſalia iniret ignara, poſtea edocta, ſponſum præſertim ebrium poſtico falli ſæpe, & viciniam inficere, ſolui ſponſalia iuſtè petat? & cenſui poſſe, quod notabilis ſit deformitas; quæ ignorata ſponſalia ſoluit, & aggrauat immenſum obſequium coniugale.

9 Quid circa matrimonium Concil. Trid. mutarit?

Quoad matrimonium † de præſenti Concil. Triden. contra vetera iura ſanxit, vt qui aliter quam præſente Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, vt ad ſic contrahendum omnino inhabiles ſint, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos ſuo decreto irritos facit, &

annullat. Atque ita præſente parocho & teſtibus contrahere eſt in facie Eccleſiæ; quæ per eos in iſto actu repræſentatur. vt non aptè aliquando aliqui Paſtores teſtentur, aliquos in facie Eccleſiæ Cathed. vel parochialis contraxiſſe: & ineptius nuper in quadam lite quidam matrimonium contraxiſſe aſſerebantur in cæmiterio, vnde alter nullitatem arguebat, quod non in facie Eccleſiæ contraxiſſent. Itaque ſi parochus abeſt, vel teſtes abſunt, etſi alius ſacerdos adſit, ſine eius vel Ordinarij licentia, eſt irritum matrimonium, *d.c.1. §. qui aliter, Cong. Concil. apud Serol. pr. pr. 1. V. Matt. §. 1. Sa. V. mat.* Et hæc quidem quoad ſubſiſtentiam veri matrimonij: Cæterum matrimonium vt iuſtum ſit, ſeu rite contrahatur, requirit Concilium, vt diebus Dominicis aut feſtiuis non ferialibus, (in qua re non poteſt Epiſcopus contra Conciliarem conſtit. diſpenſare. *Serol. vbi ſup. §. 2. ex Cong. Concil. Tridentini,*) denunciationes illud præcedant, prout ante ſanxerat Conc. magnum Lateran. Itaque ſi quis eas neglexerit, tametſi ob id matrimonium nō vitietur, † *Riccius dec. 257. ex Cong. Gutier. de mat. c. 56.* ſeuerè corrigendum eſſe reſcripſit Cong. Conc. B. Carolo Borom. 25. *April.* 1575. *Sahagun. h. t. n. 46. Caualc. p. 1. dec. 29. vbi per duas ſententias ita iudicatum dicit. Charond. Reſp. lib. 8. R. 12.* Choppin. *de ſac. polit. l. 2. t. 7. n. 5.* vbi is refert & edictum Bleſenſe art. 40. ſanxiſſe iuſtas nuptias contrahi non poſſe, niſi præuia trina monitione. Si verò loci ordinario iuſta aliqua cauſa eſſe videbitur, & ſpeciatim ſi metus ſit ne malitioſè impediatur matrimonium, remittere poteſt denunciationes ante contractum, *d. c. 1.* ſic tamen vt fiant ante conſummationem; niſi & hoc relaxandum iudicauerit: prout hic mos relaxauit, vt non audierim vnquam poſt contractum iam matrimonium proclamationes fuiſſe factas. 10 Denunciationes omiſſæ non irritant contractum.

Et quamquam Concilium malitioſi impedimenti mētionem tantum faciat, idem tamen iudicium eſt de alijs † iuſtis cauſis, *Sahag. h. t. n. 52. ex Cong. Conc. Gutier. de mat. c. 57.* Quæ porro illæ cauſæ ſint, habetur apud Sanchez *d. l. d. 9.* 11 Cauſę diſpenſandi ſuper bannis.

Gutier. de mat. c. 57. n. 3. Inter quas hic frequentata eſt vicinitas temporis clauſi, *ex Cong. Conc. Serol. d. l.* §. 9. quamquã Conc. prou. Med. illam non admittat. Serol. poſt Nauar. & has admittit, quod nobilis cum ignobili, diues cũ paupere, ſenex cum adoleſcentula contrahat. ſed affirmatiue eas ponere longum foret, iudicio & prudentiæ Epiſcopi committuntur. Sic Cong. Conc. reſpondit, rectè relaxari denunciationes quibus in locis ſponſi ante matrimoniũ ſolent concumbere. qui titulus generatim nullibi aſſumitur, etſi in particulari aliquando conſideretur : forte ex ratiocinatione Taciti, *lib. 3. Annal. Neſcio*, inquit, *an ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vitia, quam hoc aſſequi, vt palam fieret quibus flagitijs impares eſſemus.* Paſtorale Mechlinienſe inſtruit parochos, vt ſerio inhibeãt ſponſis ante matrimonium copulam, & ad vitanda pericula, vt infra 40. dies ad ſolemnizationem matrimonij procedant, quod & decretum in Synodo Audomarenſi 1583. *de matr. c.* 4. Debet itaque remiſſio denunciationum fieri ex rationabili cauſa, quia non libero arbitrio, ſed prudentiæ, id eſt rationi, & cauſa regulatæ voluntati cõmittatur, *Sanchez li. 3. d. 8. n. 1. Gutierres lib. 1. q. can. c. 18. n. 6. & ſeq.* Exigitur ergo cauſa: & ſine iuſta cauſa diſpenſare, quidam volunt eſſe mortale ; quia ſit grauis materia. quamuis hoc durum ſit, ſaltem ſi qualis qualis ratio adſit. Huius tamen cauſæ non alia cognitio neceſſaria eſt, quam informatio aliqua extraiudicialis, quæ mentis dictamen eò inflectat *Sanchez vbi ſupra nu.* 3. Vnde etiam extra diœceſim fieri poteſt. Præter Ordinarium autem nemo denunciationes remittere poteſt , præterquam quod in mortis articulo (non quotieſcunque eſt grauis cauſa, & periculum in mora, & præſertim recuſante Ordinario, *Vide tamen Gutier. de Mat. c.* 57.) ad proles ante ſuſceptas legitimandas, ſine denunciationibus , quaſi ipſa lege benigne diſpenſante, vel ceſſante coniungi liceat : præſertim ſi Epiſcopus in eadem ciuitate non ſit ad manum.

Quæ

Quæ fuit communis interpretatio *c. vet. extra de Cland. deſp. ita poſt Nauarrum & Cuccum Sahagun. h.t.n.52.* & eam diſertè admittit Synodus Audomarenſis 1583. *tit.10.c.13.* ſub cautione, quod proclamationes fient, ſi æger conualeſcat ante cohabitationem, aut obſequia coniugalia. quę cautio conſonat Trid. decreto; ſed non vſui noſtro, vt dixi. Eſſet tamen non inutilis hîc, ob impedimenta dirimentia, & imprimis ob cognationem ſpiritualem, quæ ex Confirmatione oritur: nam tales patrini hîc neque à parochis neq; Epiſcoporum actuarijs regiſtris inſcribuntur: quod Pontificale tamen commendat, & d. Synodus Audomaren. *tit.* 4. *c.*4. à parocho fieri deſiderat. Mortis tamen articulus aliaue vlla neceſſitas non ſufficit, vt ſine parocho matrimonium contrahi poſſit. *Gutier. tract. de mat. c. 61.*

Ordinarius † porro diſpenſare poteſt, non Epiſcopus tantum, quia eo nomine vtitur Concilium, id eſt, qui ordinariam cognitionem & iuriſdictionem habet (nam ad hanc, non ad Ordinē ea facultas pertinet.) Quare qui auctoritatem Epiſcopalem in ſuo territorio præſcripſerunt, aut alio titulo obtinent, hanc poteſtatem vendicare poſſunt, *Refert iudicatum Choppin. de Sacra polit. l.2. tit.7. num.6. Sahagun. h.t.n.53. ex Cong. Conc.* Vnde ſequitur Officialem aut Vicarium Epiſcopi generalem eandem iure poteſtatem habere, (tamen nonnullibi Epiſcopi dum præſentes ſunt, eam aliquando reſtringunt) quippe illi Ordinarij ſunt, qui & hic intereſſe matrimonijs, & alios authorizare poſſe dicuntur, *quod latè tradit Gutier. de matr. c. 66. 68.* conforme eſt *c.1. extra de frig. & ibi gl. c. final. de cogn. ſpirit. Nauar. de ſponſ. conſ. 47. n.1. Riccius dec. 259. Sahagun. h.t.n.53. refert ita cenſuiſſe Cong. Conc.* Non tamen Vicarij foranei hæc poſſunt, niſi ſpeciatim eis facultas ea detur; multò minus parochi, *Riccius ibid. in fin. Gutier. tract. de mat. c.56. Nauar. de cland. conſ. 1.2.* Porrò denunciato aliquo impedimento, aut cognito parocho aliquo rumore, de quo tenetur inqrere, ſuperſedere debet ab vlteriori ꝓgreſſu, & rē ad ſuperiores

12 Quis diſpenſet?

reijcere, *c.3.extra de Cland.deſponſ.Synod.Audom.*1583.*de mat c.*8.qua in re ſæpius parochi committunt, pergentes do nec inhibeatur, cum ipſi partibus progreſſum interdicer debeant ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ad triennium *d.c.3.§.ſi vero donec quid fieri debeat manifeſtis conſtiterit documentis,d.c.3.§.1.in fin.* ſic & loquitur Concil. Trid. d.c.1 *quibus,*inquit, *denunciationibus factis ſi nullum legitimum opponatur impedimentum,ad celebrationem in facie Eccleſiæ procedatur.*

13 Quis proprius parochus?

Parochus proprius † in hac materia eſt proprius Sacerdos, Beneficiarius Eccleſiæ Parochialis, vel qui eiu vices legitime gerit: ſub qua Parochia cōtracturi degun & firmum domicilium habent; ſaltem quo tempore contrahunt, etſi non habent animū permanendi, Sa. V. Mat & qui domiciliū tranſtulerunt, cum declaratione anim deinceps permanendi, quamuis à pauco tempore. *Gutier de matr.c.63.vbi late.* alioqui, qui nuper aliquò deuenerū & animum permanendi non habent, ibi valide non contrahunt. Quod ſi vterque contrahentium ſub diuerſâ Parochiâ habitet, vtrobique proclamationes faciendæ ſun vt vtriuſque apud ſuos noti impedimenta facilius detegantur, (neque in hoc Trid. à Lateranenſi diſſidet.) quamuis ab vtroque eorum parochorum matrimonij celebratio fieri poſſit, *Gutier. de mat.c.62. nu.*4.*Serol.§. 61.ſup.ex Cong.Conc.*Sahagun.*h.t.n.*54. & ita conciliat Cuccum & Nauarrum, quando ſunt diuerſarum dioceſium. Serol *vbi ſupra ex Cong.Conc.* requirit, vt ordinarius loci viri, ſignificet ordinario vel parocho mulieris factas eſſe denunciationes, aut diſpenſatum, adeoque ad matrimonium progredi poſſe. vbi tamen Serol. male dicit, ob certitudinem huius ſacramenti eum qui diuerſarum dioceſium eſt, cenſeri vagabundū; & iuxta c.7.ſ.24. Trid. poſſ vbi libet, re per ordinarium examinata, contrahere: quo de his nemo dixerit, niſi vagabundum dicamus reſpect duarum ſolum parochiarum, quod eſt impropriè, & d. c 7. intelligitur de erronibus. *Gutier. de mat.c.65.n.2.* No proprius Parochus aut alius Sacerdos coniungens au

bene

benedicens ſponſos,eſt ſuſpenſus,*d.c.*1. credo ab officio, ſeu functione paſtorali & ordine; non beneficio: etſi & hæc pœna infligi poſſit, *Add.ad Sa.V.ſuſpenſ.* §. 4. *& Synod. Ant.Reuerendiſſ. Epiſcopi Mirai tit.* 10.*c.* 2.*pecuniariam adiungit.*

Parochus præſens eſſe debet formaliter,& † ad actum matrimonij adhiberi,ſic vt intelligat quod agitur;quamuis ob aliam cauſam accerſitus, vel inuitus adſit,*ex Cong. Conc.Gonz.ad Reg.*8.*gl.*48.*n.*35. *Gutier. de mat.c.* 69. *& Riccius dec.*243. Parochus beneficij poſſeſſor vt ſit, ſufficit; neque hanc eius præſentiam vitiat excommunicatio, ſuſpenſio,notoria fornicatio,vel etiam priuatio; quam diu reipſa relinquitur in poſſeſſione, *Sanchez l.*3.*d.* 21. *Gutier. de mat.c.*62.*n.*25.26.27. Eius porro præſentia pro forma actus hic exigitur, vt matrimonium contractum in præſentia mille teſtium,eo abſente,nullum ſit;cum eius præſentia , vt quæuis forma per æquipollens ſuppleri nequeat , *vt cenſuit Cong. Conc. apud Gonçalez ad reg.*8.*Can. gl.*48.*n.*29.30. Quod ſi eodem modo diceremus,in c. cum eſſes de teſtam. alijſque eius generis, præſentiam parochij vel notarij requiri,non facile per duos alios teſtes ſupplebitur: etſi hoc forte contra communem ſit, neque ſatis *in c.cum eſſes* pro forma requiritur: cum non vtitur his verbis, quibus hic c.§.qui aliter vtitur: 14 Qualis parochi præſentia requiratur,& qualitas?

Parochum ſacerdotem eſſe non oportet vt præſentiã hanc præſter,*Nauar.de cland.deſp. conſ.*9.10. *Sahagun. h. t. n.*83.*Sa.V.Matr.ex Cong.Conc.Gutier.de mat.c.* 62.*n.*21. ſed ab eo ad hanc præſentiam ſubſtitutus ſacerdos eſſe debet ob ea verba Concilij, *vel alio ſacerdote*, *Sahagun.in c. quamuis,de off.deleg.n.*13.*h.t.n.*89. Illud porrò verbum(*alio*) qualitatem ſacerdotij referre quidem videtur,ſed id ob frequentiam accidit, quod vt parochi intra primum annum tenentur ad ſacerdotium promoueri,plerique ſint ſacerdotes,atque ita vſui loquendi non neceſſitati qualitatis id tribuendum eſt, propter quem vſum nonnunquam à propria ſignificatione receditur , *Nauar. d.*

conſ. 3. *nu.* 3. *l. Labeo. D. De ſupell. leg. c. ex litteris,de ſponſal.*

15 In Gallia Concil. Trid. obſcure obligat.

Enim vero in † Gallia ſatis obſcurè ſcitur, an & quatenus decretum hoc ſit publicatum. quam plurima ſunt arreſta clandeſtina matrimonia irrita declarantia, præſertim poſt Conſtitut. Henr. III. Bleſis editam. Gallici recentiores ſcriptores paſſim ea tradunt, ſed quidam ea volunt referre ad vim legis Regiæ, quidam ad efficaciam decreti Concilij. Videri poteſt *Chenu in quæſt. notab. qu.* 13. *& ſeq. Charond. Reſp. l.* 7. *reſ.* 71. *l.* 13. *reſp.* 84. *l.* 11. *Reſp.* 12. *de mariages clandeſtins*, *Iul. Pelæus in act.* 43. Verum ſcio etiam ab ijs, qui coram examinarunt eos, qui aſtiterunt, quod tempore Liguæ Gallicæ circa annum 1594. audiuerunt Pariſijs publicari illud decretum: etſi omnia acta Ordinum illorum ad eorum inuidiam poſtea fuerint reſciſſa. Sed & vidi teſtimonium Reuerend. Domini Siluij, à PetraViua S. T. D. Abbatis B. Mariæ de Inſula, Cancellarij Vniuerſitat. Pariſ. Vicarij Epiſc. Pariſienſ. quo aſſerebat anno 1602. mandatu Epiſcopi Pariſ. conformiter ad conſtitutiones Regias decretum Concil. Trid. *c.* 1. *ſeſſ.* 24. irritans matrimonia clandeſtina, iuxta eam formam, quam Concil. *in fin. d. capitis* præſcribit, in omnibus Eccleſijs vrbis & diœceſis Pariſienſis fuiſſe publicatum. Nobilis quidam adoleſcens Belga Pariſijs incidit in caſſes amicæ, cuius vt copia potiretur, promiſit ſe eam in vxorem ducturum: ſecuta eſt copula, refrigeſcente charitate, rediit in Belgium; illa ſubſecuta eum in ius trahit, dicit ſe eius vxorem, *ex c. is qui fidem, de ſponſ.* ille opponit Conc. Trid. per quod ceſſat *d. c.* diſputatur de vigore ſeu obligatione Concilij in iſto loco: per duas conformes ſententias declaratum eſt, nullas ſubeſſe nuptias.

Verumenimvero Henric. IV. Galliæ Rex in edicto Nannetenſi declarauit, ſe habiturum pro legitimis ea matrimonia, quæ ſine parochis coram conſiſtorio deformatæ Religionis contrahuntur. Vnde quidam poſt annum

annum 1602. & dictum edictum Henrici IV. intra dioceſim Pariſ. contraxerunt coram conſiſtorio Charantonenſi, in dioceſi Pariſ. cum Pariſijs degerent, eſſentque eius religionis; deinde maritus abijt transfuga ad Turcam, à fide apoſtata: vxor conuertitur ad fidem Orthodoxam; & offert ſe matrimonij conditio honeſta: quæſitum, an matrimonium illud pro nullo haberi poſſit? (quaſi edicta Regia videantur talia magis tolerare pro politia ſæculari, quam legitima facere, prout verè non poſſunt, vbi Concilium Trid. publicatum eſt) non minus, quam edictum illud de Monachis & Clericis in ſacris ſtatuit matrimonium ineuntibus. Ideoque ob publicam quietem prolem legitimam magis haberi, quam eſſe, imprimis quoad ſucceſſiones potius, quam in ordine ad ſacramentum, & vinculum matrimonij, quod ſoluere vel ſtringere edicto non poteſt Rex; ſed id ad Eccleſiam ſpectat, *can. 4. ſeſſ. 24. Concil. Trid.* adeo vt ſi quis taliter coniunctus conuertatur, (nam de hæreticis ſolis agit edictum, ita vt ſi quis Catholicus taliter contrahat, nihil agat. *Chenu. d. c. 13. Charond. Reſp. l. 13. R. 84.*) renunciare fauori edictorum poſſe videatur, & nullitatem vinculi admittere, & proclamare ad libertatem: & ea poſita ad alia vota conuolare, ex cauſa præſertim, quæ ſponſalia de futuro ſoluat. Is caſus cum hic incidiſſet, cenſui liberum eſſe.

Porro pro † ditionibus ijs Belgicis, quæ vna cum obedientia natiui Principis iugum Eccleſiæ excuſſerunt, extant declarationes Cardinalium Concil. Trid. Interpretum in hæc verba. *Congregatio Conc. perpenſis conſultationibus Epiſcopi Tricaricenſis circa formulam matrimoniorum quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ contrahuntur, ita cenſuit:* 16 Pro Belgio Reſolutiones matrimoniales.

Primò vbi decretum eiuſdem Concilij c. 1. ſeſſ. 24. de reformatione matrimonij non eſt publicatum, valere matrimonia contracta, abſque obſeruatione formæ à Concilio præſcripta:

Secundò, publicationem præſumi, vbi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatum:

Tertiò, hæreticos quoque vbi decretum d. c. 1. eſt publicatum, teneri talem formam obſeruare, & propterea ipſorum etiam matrimonia abſque forma Concilij quamuis coram miniſtro hæretico, vel magiſtratu loci contracta, nulla atque irrita eſſe:

Quartò, vbi etiam conſtat decretum Concilij eſſe publicatum, vel aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatum, ſed parochialis Eccleſia vtpotè vacans proprio parocho careat, & cathedralis itidem Epiſcopo atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium ſacerdotem ad id delegandi, nulluſque alius ibi ſit, qui vices parochi vel Epiſcopi ſuppleat, matrimonium valere abſque præſentia parochi: ſeruatâ tamen in eo, in quo poteſt formâ Concilij, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus.

Quintò, ſi extent quidam parochus & Epiſcopus, ſed nullo conſtituto Vicario, vterque metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur, vbinam ſit, vel eodem metu à dioceſi abſit, nec ad alterutrum ſit tutus acceſſus: validum eſſe matrimonium contractum abſque forma: adhibitis tamen vt dictum eſt, duobus teſtibus.

Quod verò attinet ad caſum ſpecialem in ſcripturis eiuſdem Nuntij contentum, Cong. ita duxit reſpondendum: cum ſecundum ea quæ proponuntur matrimonium fuerit contractum in parochia, vbi fuerat publicatum dictum decretum, & extaret in dioceſi Antuerp. cuius erat parochia, Vicarius, qui iuxta Concilij decretum poterat prouidere: vtique huiuſmodi matrimonium abſque forma contractum eſſe nullum. Ita ſubſcriptum erat: Hieronymus Cardin. Matth. Quæ omnia indiſtinctè *iuxta art.* 3. accipio tam de hæreticis quam de catholicis: neque quorundam eruditiſſimorum tamen virorum reſponſum mihi placet, omnia eiuſmodi inter hæreticos contracta matrimonia pro nullis habenda eſſe, eo argumēto, quia tenentur formam ſeruare,

ergo

ergo debent velle; & quia cætera eis ſint per accidens, præſentia vel latebræ parochi: quia etſi eius tuta copia fieri poſſet, eius opera vti nihilominus nollet: itaque nulliter contrahunt; quia defectus hic ſe debeat habere ex parte miniſtri Eccleſiæ, non contrahentiũ. Quia reſpõdendum eſt, velle debere, vbi tenentur: nõ tenentur vbi copia tuta haberi nequit, ergo nec ibi debent velle. ſed nec ipſa volũtas nouo hoc iure ea pœna diſertè caſtigatur, neque antiquo: à quo ideo receſſum non erit, & nouum imò his caſibus ceſſare declaratur quibus ſeruari nequit.

Sub diſpoſitione c. 1. non † comprehenduntur ij qui ſemel publicè contraxerunt corã parocho & teſtibus, ſed ob occultum impedimentum eorum matrimonium eſt inualidum: nam non tenentur iuxta formam dicti c. 1. de nouo contrahere; non tantùm ex declaratione Pij V. ſed ex ipſa ratione Concil. quæ eſt, vt matrimonium conſtet Eccleſiæ, viténturque peccata ex occultis coniugijs prouenientia, *M. Ant. Gen. in pract. c. 21. nu. 7. Riccius deciſ. 246. Nauar. h. t. conſ. 14. in fin. de deſponſ. Impub. conſ. 3. De eo qui duxit. conſ. 3. 4. Sanchez. cum pluribus quos allegat. l. 2. d. 37. nu. 3. l. 7. d. 37. nu. 47. d. 37. num. 3. referens & Pium V. & pœnitentiariæ pratorium, & S. Cong. ita cenſuiſſe.* vtpotè cum agat decretum de clandeſtinis, vt hoc non eſt quod ſemel publicè initum eſt. At verò res ea apud me ſemper hunc ſcrupulum habuit, quod eo euentu, quo occultum illud impedimẽtum poſtea fiat publicum, vt facilè poteſt, neque de occulto conſenſu renouato probationes erunt, incommoda Concilij non vitabuntur: nam coniux alterius pertæſus impedimentum probans, quod ante occultum erat, dum alter renouatum conſenſum non probabit, ſeparari poterit, aliamque ducere, ac perpetuus adulter eſſe: ob quam rationem, tanquam exceptionem Sãchez. *num.* 10. aſſerit, caſu quo parochus & teſtes vel aliquis eorum impedimentum noſcat, etſi aliàs occultum foret, publicè omnia repetenda; quia iam coram Eccleſia non eſt validum. Vndè impedimentum etſi aliquatenus non occultum ſit, ſed nec publicum, videbitur ea tamen repe-

17 Qui cum impedimẽto ſemel publicè contraxerũt, an poſſint deinde ſecreto ratificare.

tenda forma Concilia. Quare puto Petrum de Ledeſma, *de matrim. t. 45. ant. 5. dub. pen.* bene cenſuiſſe, oppoſitam ſententiam eſſe probabiliorem, & Pium V. non declaraſſe Concil. ſed diſpenſaſſe. ſimiliter Binsfeld, *in Enchiridion c. 17. q. antep.* priorem opinionem eo caſu excludit quo periculum foret, quod impedimentum publicum fieret, probarique poſſet in iudicio. Guitierres *quaſt. Canon l. 1. c. 18. num. 7.* ſemper cenſet repetendam formam Concilij, niſi ſubſit valde ſpecialis cauſa, & tunc petendam eſſe ſpecialem diſpenſationem ſecretò contrahendi. Quare nec impuberum matrimonium publicè celebratum per cohabitationem & copulam, vt iure antiquo verum nunc matrimonium fieri vult adueniente pubertate, ſed de nouo requiri dictam formam, idē Gutier. *tract. de mat. cap. 76. numer. 30. 31.* ſed & probabile eſt ad dictum cap. 1. non ſpectare matrimonia clandeſtina inter impuberes contracta ea ratione, quia iuris interpretatione habeantur pro ſponſalibus, adeoque eorum iure regulari poſſunt, & ſic dicuntur cenſuiſſe Cardinales, *apud Sanchez. l. 1. d. 21. numer. 5. etſi is diſſentiat.* Ob huiuſmodi incommoda mihi ſemper diſplicuere litteræ occultarum diſpenſationum ſuper conſanguinitate aut affinitate, quæ Confeſſario eligendo diriguntur, cum ea clauſula, vt lacerentur, nec in foro fori proſint: vnde faciunt coram Deo legitimos coniuges, in foro puniendos, vt inceſtos & ſeparandos: & ſi improbi ſint, conuolaturos ad adulteria.

18 Vt autem plenè † de coniungendorum libertate conſtet, præcipit d. c. 1. à parocho virum & mulierem interrogari, & mutuum eorum cōſenſum intelligi. Vnde quæritur an per hoc derogatum ſit iuri veteri habenti pro ſponſalibus & matrimonijs legitimis, quæ pater aut mater pro prolibus præſentibus & tacentibus contrahunt? Et non eſſe derogatum, ait Sanchez *l. 1. d. 23. num. 13.* quia parochus mutuum conſenſum contrahentium ſatis intelligit, cum Parentes eum exprimunt, & proles præſentes tacent adeoque cōſentiunt, *ex ſpeciali c. vn. de deſp. Imp. in d.*

Qualiter hodie libere contrahi debeat.

in d.§. Non tamen. Hic vſus tamen, vt etiam conſenſum per ſigna vel nutus (etſi hodie etiam ſufficiat, *Gutier. tract. de mat. c. 46.*) indicandi potius eſt abrogādus, & ſeruandus, vt ipſi contrahentes reſpondeant. nam elocutio eorum, & vox cæteraque magis enixam voluntatem, aut coactionem iudicabunt; præſertim his in locis, vbi id inualuit. Mandat enim Concilium id fieri iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ ritum. Non itaque doctina alijs moribus conſona, ad noſtram praxim traducenda eſt. Non tamen d.c. 1. correxit ius antiquum *in c. fin. de procur. in 6. Gutier. tract. de matr. c. 43.* nec quin poſſit cōtrahi per procuratorem, etſi diuerſis temporibus conſenſus contrahentium explicaretur: dummodo tamen non interim priùs conſentiens animum mutaſſet; & dummodo cōnſenſus vtroque tempore explicetur coram parocho & teſtibus. Sic etiam hodie per litteras matrimonium contrahi poteſt, ſeruata tamen parochi & teſtium præſentia, *vt explicat Sanchez de Matr. l. 2. d. 12. num. 3. & repetit Gutierrez. tract. de matr. c. 45.* Si ficte tamen quis conſenſiſſet coram parocho, altero verè conſentiente; ſufficeret eum qui ficte conſenſiſſet, priuatim verè conſentire. *Sanchez. l. 2. d. 32. nu. 13. 16. 17.* Neque ſcrupulus in alia quæſtione ſupra à me motus hic obtinet, quippè hæc fictio nunquam probari poteſt vt ſolui ex ea poſſit matrimonium; nempè habet fingens iuris præſumptionem contra ſe, cui eius iuramentum non præualeret.

At verò cum hic dicit Cōcilium nuptias eſſe † benedicendas, à parocho quidem, & in templo, de primis intelligo, neque derogari iuri ſub pœnis grauibus vetandi ſecundas nuptias benedici. *Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 5. caſ. 417. numer. 2.* Enimuerò ſi pro benedictione annuli nuptialis antiquitus parocho vel Ordinario aliquid dari eſt conſuetum, licitè vſus ille retinetur. *Cong. Concil.* Certè Concil. *ſeſſ. 24. cap. 1. §. ſi quæ prouinciæ laudabilibus conſuetudinibus & cæremonijs vtantur, eas omninò retineri S. Synodus vehementer optat:* non verò ſi corruptelam, haud

19 Benedictiones nuptiales & laudabiles circa eas cōſuetudines retinēdæ.

ad honeſtatem vergentem. ſic Charond. *l.7.Reſp.*79. refert abiudicatam Epiſcopo Ambianenſi, & Abbati de Relais certam præſtationem, quam ſolent recipere pro licentia quam dabant primis diebus nuptialibus concumbendi. & in ſimili aliquo iure contra monaſterium Sancti Stephani in vrbe Neuerſi; vbi & alia de abrogatis ſimilibus inſolitis ſeruitijs, vt conuiuijs annuis, quæ principium à liberalitate præſumuntur ſumpſiſſe. ſimilia habet *Choppin. de ſacr.pol.l.* 2.*tit.*7.*num.*3. & apud Scotos legem fuiſſe latam, vt nouæ nuptæ pudicitiam libaret ſatrapa. alia habet *Papon.l.*22.*Arr.tit.*9.*arr.*18. ſed eam abrogatam ſubſtituto aureo nummo Rege Malcolmo Cammore. Simili redemptionis iure in Brab. noſtra vtitur ſatrapa de Weſterloo. Alibi & hoc ipſum abrogatum eſt Senatuſconſultis. Si tamen nihil honeſtatem offendat, & origo aliqua nõ ex liberalitate appareat, vti verbi gratia, Abbas Sancti Germani Pariſienſis, charitates debet monachis ex diplomate Caroli Calui; & teſtamento Remigij Epiſcopi Rhemorum annua conuiuia debentur Remenſibus & Laudunenſibus Preſbyteris & Diaconis, continuatio iniungetur. *vt illius rei plura arreſta recitat Ragueau en ſon indice des droicts Roiaux. verb. Droict de feſtin.*

20 Ad libertatem † matrimonij etiam ſpectat, vt legalibus pœnis non retardetur. nam mulier, ſi dormierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Itaque pœnæ ſecundo nubentium, verbi gratia, infamia, pro ea quæ intra annum luctus nupſerit, aliæque, quæ tertij fauorem non ſpectant, iure Canonum, (quod moribus ſequimur. *Buſ. ad l.*9.*D. Qui.not.inſa.*) ſunt ſublatæ; non autem quæ tertij fauorem continent. *Buſ. ibidem poſt Boër. & alios qui id paſſim receptum vſu referunt.* Sic Principes noſtri *in edicto anno* 1611. *ſuper adminiſtratione iuſtitiæ. art.*28. ſtatuerunt vt ſecundo nubentes, ſiue mulieres, ſiue viri, ſi quæ donatione inter viuos aut teſtamento à priore coniuge habuerint; reſeruentur, & affecta maneant filijs communibus. ſic quod non poſſit beneficium conferre in eos, quibuſcum ſecun-

Libertas matrimonij pœnas legales tollit.

ſecundum matrimonium contrahitur in prçiudicium dictorum liberorum.

Matrimonium † adeò ex plena libertate contrahi debet, vt neque contrahentes cogantur, neque impediantur. In vtroque enim æqualis eſt reatus. Licet tamen vbi iuſta cauſa ſuadet, & inconſultum prætenditur matrimonium, per formam inductionis impedire, præſertim parentibus, ſed non per vim. *Gutierres can.4.l.1.c.20.num.27.* iniuſtè tamen impedientes non incurrunt excommunicationem, *Trid.c.9.ſeſſ.24.* quia loquitur tantùm de Dominis temporalibus, cæteriſque exercentibus iuriſdictionem in foro externo: vt diximus, & conſtat ex præfatione; vltra quam diſpoſitio, præſertim ob particulam, (*quare*) quæ cauſalis eſt præcedentium, non debet extendi. vnde nec parochus incurreret, ſed bene Epiſcopus. *Sanchez.l.4.d.22.num.9.10.* 21 Et ſuperiorũ coactiones ac impedimenta.

Similiter ex hac ratione non malè dicemus leges † prohibentes matrimonia inter certa perſonarum genera, vt tutorem & pupillam, curatorem, eiuſve filium & minorennem, cuius curator eſt; inter rectorem prouinciæ, & aliquam prouincialem; iure Canonum eſſe correctas. *Azor.Inſt.mor.l.5.c.20.Buſ.ad l.36.D.de Rit.nupt.* vbi & mores iure ipſo laxiores aſſerit. 22 Et legales prohibitiones.

Præterea Conſuetudo † Belgica adeo matrimonij libertati fauet, vt minores ipſo matrimonij contractu, ſi non patria paſſim, (quod tamen penè cenſet *Buſ. ad l.2. num.10.D.ſol. matr.*) tutoria tamen & curatoria poteſtate ſoluantur, & liberam bonorum etiam immobilium adminiſtrationem nanciſcantur. *Buſ.ad.l.2.D.de minor.* 23 Et patriã poteſtatẽ.

Concil. Trid. *ſeſſ.24.de matrim.c.6.* impedimentum nouum † dirimens conſtituit, vt inter raptorem & raptum matrimonium conſiſtere non poſſit, tantiſper dum rapta eſt in poteſtate raptoris *contra c.fin.extra de raptoribus*, vbi agi de omni raptore dicit *Sa. in verb. matr. num.9.* & ſic cenſuiſſe Cardinales. ſed Sanchez *de matrim.l.7.d.13.num.4.* ſolum raptorem † cauſa matrimonij cõprehendi contendit. quia textus ſtatim à principio de eo agat; præſertim 27 Cõc. Tri. nouũ impedimentũ raptus cõſtituit. 25 In quibus ſpeciebus.

tim quod raptor cauſa libidinis non eodem modo peccaſſe, puniendusque videbatur: quia hoc decretum non punit raptum, vt eſt ſpecies luxuriæ tantum: id eſt, factum in ordine tantùm ad explendam libidinem, *Sanchez de matr. l.7. d.13. num.5.* neque ſi quis rapiat, vt tertius cum rapta matrimonium contrahat: modo is ignoret. *num.6.* neque ſi de vno loco ad alterum, ac ſub poteſtatem raptoris non traducatur, *num.7.* etſi ad locum deſtinatum etiam ob reſipiſcentiam non venerit. *num.10.* quia delictum in ipſa abductione conſummatur. vnde non refert copula ſequatur, an non, *nu.8.* neque ſi femina principio volens abducta ſit, *num.9.* neque ſi importunis precibus victa fuerit, modo violentiæ pares non fuerint. *num.11.* neque ſi dolo circumuenta extrahatur. *num.12.* quod hæc ſpecies non propriè raptus ſit, etiam inſcijs parentibus, adde etiam inuitis, *num.13.* nam hoc decretum reſpicit libertatem matrimonij, quæ à parentum conſenſu non pendet. *c.1.* Trid. hic. Nam, vt dictum eſt cùm rapta ſeparata, & loco libero conſtituta eſt, ſtatim à raptore duci poteſt, neque parentum conſenſus ex neceſſitate expectandus eſt: & contra erit raptus, ſi virgo inuita à parentibus, etſi volentibus abducatur, *n.13.* Niſi ſponſa fuerit de futuro; quia iure communi raptus hic à pœnis liberatur, *c. pen. de rapt.* quod c. à Trid. non corrigitur. *nu.15.* quod accipio quoad pœnam, non quoad ſubſiſtentiam matrimonij, non item ſi fœmina rapiat virum, qu[illegible] verba decreti eo non porriguntur. *num.16.* Porrò fœmina virgo fuerit necne: honeſta an meretrix, nihil hîc intereſt, modo ineundi matrimonij cauſa rapiatur. *nu.14.* Spõſalia raptorum ſimiliter irrita ſunt ob eandem rationem libertatis, in fauorem matrimonij, niſi ſeparata rapta & libero loco exiſtens, mentem ſuam declaret.

26 Clauſula (dũmodo ſponſa rapta non ſit) — Clauſula in diſpenſationibus apponi ſolita, (*dummodo propter hoc rapta nõ fuerit*) plures ex huiuſmodi raptus ſpeciebus videtur comprehẽdere, vt obſint diſpẽſationi, ſcil. etſi volens puella inuitis parentibus aut tutoribus abducatur, aut per munera grauis momẽti, aut per dolum: non

tamen

tamen ſi ipſa virum adierit, nec ſi ſtuprata ſine abductione de loco ad locum, nec ſi cauſa contrahendi ſponſalia, inuitis parentibus virum acceſſit, etſi fuerit ſtuprata, *c.fin. de rapt.M. Ant. Gen.in prax.c.21.n.12.* At parochus ante ſeparationẽ, & liberũ rurſum cõtractũ, matrimonio aſſiſtens, has pœnas non incurrit, quaſi fauorẽ præſtet: quia raptus nunc conſummatus eſt; quare ei nõ fauet iam facto. ſed ſi operã addixiſſet ante actũ incitando, quaſi eo animoſior ſit futurus, incurreret. *Sãchez l.7.d.13.n.1.* Ergo, vt diximus, hoc decreto impedimentũ nouũ dirimens cõſtituitur tantiſper, dum rapta in raptoris eſt poteſtate: *cõtra c.fin.extra de rapt.* Sa *in verb.Matr.n.9.* dicit hic agi de omni raptore. quibus ſpeciebus ſumenda?

Sed aduertẽdum, quod ſub anathematis pœna, quam *ex c.9.Trid.h.t.* ipſo facto † incurrunt, nõ tantũ maledictio ſolemnis, vt quidam volunt, ſed excõmunicatio latæ ſententiæ ſignificatur. *Sanchez l.4.diſ.22.l.7.d.13.nu.1.* ferendæ ſententiæ eſt dotatio raptæ, ad quam tenetur raptor, ſiue ducens, ſiue non. An autẽ infamia, & caſus à proprio gradu in clericis, incurratur ipſo facto, an per ſententiã; ambigi poteſt. Sãchez *l.7.d.13.n.1.* cẽſet in vtroq; requiri ſententiã: ego dubito; quia eodẽ textu & oratione decretum cõplectitur pœnã excõmunicationis & reliquas; omnibus illa verba (ipſo iure) prẽmittens. ꝙ adeo ad oẽs referre videtur. excipio pœnã dotationis: quia ſeparata oratione de ea agitur: & dicit arbitrio iudicis dotationẽ faciẽdã iuxta ſc. raptoris & raptę qualitatẽ: ꝙ cauſę cognitionẽ requirit. 27 Pœnæ raptus ipſo iure, an per ſententiam incurrantur

Enimuerò exiſtimandũ eſt, raptam † nubẽdo libere raptori, non amittere bona ſemel ad eã ob raptũ deuoluta, neq; credo ea deuolui ad fiſcũ, vti olim ſolet ob nuptias cũ raptore initas. *Auth.de rapt.mulier. §.ſancimus.* Eã ſententiã tenet Ludo. Moli. *trac.3.d.105.* vbi eam defendit, nõ obſtante expreſſa lege regni Luſitaniæ contraria; quã ob dictam cauſam perinde atque d. Auth. ceſſare vult contra autem Sanchez *l.7.d.13.n.1.* quare idẽ nos dicemus de 16. art. læti introitus Brabantiæ, qui d. legi & Auth. ex parte conſonat. Hanc ſententiam firmant verba Concilij, vbi raptor iubetur, ſi raptam libere conſentientem duxerit, 28 Rapta nubens liberè raptori an bona amittat?

decen-

decenter iudicis arbitrio dotare: quod non poſſet, ſi bona à raptore eſſent ablata, vel rapta nubens retinere nõ poſſet. quin & in ea opinione ſum, vt ſi rapta eiuſque parentes cõtrahendo parcant raptori, remittatur ei pœna mortis, & pro exemplo tantùm, ne malum creſcat in rep. arbitrio iudicis puniatur, Mol. *ibid. nu.* 10.

Quod & in Brab. noſtra procedere exiſtimo nunc, etſi Lætus introitus corpus & bona raptoris fiſco addicat, & raptæ ſi cũ raptore manſerit. certè raptus crimen olim hic valde exoſum fuit, magno indicio caſtimoniæ huius loci, & iſtius ſęculi, vt raptores & adiutores, ſi fugitiui in Brab. reuerterentur, priuata authoritate à conſanguineis raptæ occidi poſſent, ex literis Wenceſlai Ducis, Bruxellẽſibus *datis* 1375. 19. *Iun.* & Tabulæ legum Brab. den Lantchaertte Ioannis Ducis 1312. habent raptori eſſe amputandũ aſſere caput. verba ſunt, *men ſaude hẽ de hals affhovven, oft ſagen met eender plancken.* eadem ſtatuuntur in tabulis legũ Grimbergicarum 1274. Sponſalia etiam præcedentia raptũ faciunt pœnas ceſſare ſaltem ordinarias. *Moli. ibid. nu.* 11. *Azor. Inſt. mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 14. & aſſerentib. vtriſq; ſponſalia præceſſiſſe, credendum eſſet; niſi graues circumſtantiæ ſuaderent cõtrariũ, *n.* 16. Et quanquã raptor non potiatur fine ſuo, ſeu copula raptæ, eo ipſo tamẽ quo rapuit, incidit in pœnam excommunicationis, *Mol. ibid. nu.* 12.

DE CONDIT. APPOS. IN DESPONS.

1 Conditio (ſi Pontifex diſpẽſauerit) an ſit valida?

SPonſalia inter† conſanguineos & affines cõtracta ſub hac conditione (ſi Pontifex diſpenſarit) ſiquidem eo gradu ſe cõtingant, in quo diſpenſari poſſit & ſoleat, valida ſunt: ſi verò vel non poſſit, vel non ſoleat; habetur cõditio pro impoſſibili iure vel facto; adeoq; cũ contrahentes inhabiles ſint, inualida ſunt ſpõſalia. *Gutierz. can. q. l.* 1. *c.* 22. vbi tamen pendẽte cõditione, vel ea etiã ſecuta, pœnitere eis licere aſſerit. *n.* 18. ex cõmuniori opinione: quæ tamen mihi nunquam probata eſt: quia vbicunq; contractus nominatus obligatorius eſt validus, eſt irreuocabilis, vt ſpecialim de ſponſalibus alibi diximus. Neque

mouet

monet quod obijcit *num.*20. argumentum de impuberibus, quibus poſt pubertatem liceat à ſponſalibus reſilire. id enim non infirmitati vinculi, ſed iudicij illorum conceſſum eſt. Vnde ſemper placuit arreſtum, quod refert Papon. *Arr. l.*22.*t.*9.*ar.*9.*Vn conſeiller de la Court*, inquit, *ayant ſoubs le couuert de mariage abuſé vne femme, iusques à a eſtre enceinte, en voulant ſe departir d'elle ſous l'excuſe d'auoir porté vn de ſes enfans au bapteſme, fuſt par la cēſure de la Court admoneſté d'obtenir du Pape diſpenſe, & prendre en mariage ladite femme.* Valida autem eſſe conditionalia hæc promiſſa, euenienteque conditione retrotrahi ideo perſuadeor, quod hæc ſit communis natura conditionaliū obligationum, quam nullus iuris textus in ſponſalibus mutat, aut alterat. Et ſuppoſita hac theſi facile ſolui poſſunt argumenta à Gutierez allata. Vbi tamen mihi probatur, quod habet *num.*11. quod etiam iſtiuſmodi promiſſio valida ſit in ſecundo gradu. tametſi Concil. Trid. *ſ.*24.*cap.*5. decreuerit vt in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, atque ob publicam cauſam: quia id quidem ſeruit pro inſtructione Pontificis, non abſtulit tamen eius poteſtatem, neque Curiæ conſuetudinem; cum proceditur in fungibilibus in numero, pondere, & menſura; imprimis ſi etiam cauſa ſubeſt, & ſub hoc Pontifice Paulo V. qui ea in re nonnihil eſt ſcrupuloſior, & poſtulationes aliquas reiecit ex cauſis conſuetudinariis, donec inſolēs clauſula inſereretur, quod alioquin oratoribus impenderet periculum vitæ, quæ & grauis erat, & quadantenus publica videri poterat; ſed poſtmodum poſtliminio vidi antiquum ſtylum reuerſum. Quod Trid. *ſ.*24.*cap.*4. de dirimente ſtatuit, idem Pius V. 4. Cal. Decem. 1566. de impediente, vt ſcilicet affinitas ex fornicatione non porrigatur vltra ſecundum gradum.

Ob operam meretriciā accipere licere, nec reſtituendā eſſe mercedē, communis eſt doctrina, *Gutier. l.*2.*can.q.c.*10. vbi tantum in foro exteriori petere poſſit, permittit ſoli meretrici quæ à Rep. ad actum venereum expoſita toleratur, vt cum Vlpianus dicat *in l.* 4. *D. de Condict. turp. cauſa*

quod meretrici datum repeti non poteſt, quia † turpiter quidem faciat quod ſit meretrix, non turpiter tamen accipiat cum ſit meretrix; præſupponitur quaſi de actu tantum meretricio, id eſt, coitu iure non impunibili. ſi enim cum clerico aut milite meretricetur, eumque dementet, adeò vt hæredem ſcribat, inſtitutio irritabitur. Et quamuis id diſputetur, an meretrici quæ turpiter quidem meretricatur, non tamen mercedem turpiter petit, ob operam & copiam corporis factam, actio aut aures præbendæ ſint in foro; tamen nec defuit quæ proteſtata quidem ſe per vim & metum ſubactam, nefando crimini corpus miniſtraſſe aſſereret, eoque nomine officium iudicis imploraret, ne id gratis feciſſet. Vt quod de Africa olim, nunc de noſtro ſæculo dicere poſſimus, quod monſtrorum ferax ſit.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

1 Lepra matrimoniũ nõ ſoluit.

Lepra † matrimonium non ſoluit, vel eius effectus, vt debiti petitionem, impedit. *cap.* 1. *&* 2. *hoc tit.* ſed ſponſalia & promiſſiones de futuro, ſi fuerit ignorata, *cap.* 3. *hoc tit.* dirimit: vt compelli ſanus cum leproſa inuitus pergere non debeat: non poſſit tamen ſi velit reijci. *d. c.* tametſi ſatius eſſet vt inter ſe connubia inirent, ne infectio vlterius gliſceret. ſic in † Anglia
2 ad loca ſolitaria relegari ſolebant; ſeparati communione omnium hominum, vt legit Anton. Auguſtinus *in notis add. cap.* 1. In Brabantia noſtra leproſi habent ſuos decuriones, ac regulas & inſtituta quædam (præter conſtitutiones Principum *quæ extant in libro edictorum*) à Carol. V. & Phil. II. quorum diplomata aliquando mihi exhibuerunt, eis conceſſa, iuxta quæ decuriones eis ius dicunt. qui ſi excedere arguantur, appellant ad iudicem eccleſiaſticum. Vti aliquot eorum appellationes

recepi

recepi & decidi. Sic olim ſacerdotes iudicabant inter lepram & lepram. Vnde eſt illud Chriſti : *vade: oſtende te Sacerdoti.* & iuxta dicta diplomata præfecta monaſterij *ter banck*, iuxta Louanium iudicat adhibitis Chirurgis & medicis, de leproſis, an vere tales ſint : ne ſub eorum vmbra validi mendicantes ſtipem exigant. Quo iure etiam vtitur Præfecta monaſterij *ter ſiecken*, in ſuburbano Antuerpienſi, quod iam in ciuitatem tranſlatum eſt.

DE COGNAT. SPIRIT.

VNus tantum † & vna impoſterum ſuſcipere baptizandum, vel confirmandum debent: inter quos inuicem nulla, ſed inter eos ſolos, & baptizatum confirmatumque, huiuſque patrem & matrem, ac ipſum baptizantem contrahitur cognatio ſpiritualis. *Triden. cap.* 2. *ſ.* 24. *de. reform. mat.* Itaque debent ſi duo adhibentur diuerſi eſſe ſexus. Ita refert declaraſſe Cardinales Cuccus *Inſtitut. maior. lib.* 5. *titul.* 2. *num.* 9. *Sanchez lib.* 7. *diſputat.* 57. *num.* 4. neque Epiſcopus diſpenſare poteſt. *Serol. ex Cong. Concil. Pr. p* 1. *v. Baptiſ. §.* 4. *Sanchez ibid. num.* 60. & poſſunt eſſe vir & vxor patrini alienæ prolis. *Sanchez ibid. num.* 5. Si plures ſuſceptores quam duo adſint, & nulli deſignentur, Suarez & Sanchez putant, nullos contrahere cognationem; Nauarrus & Serol. omnes. Sa, primos virum & fœminam tangentes. Mouentur illi quod Concil. deſignatos tantum vult contrahere. Sed certè Concil. loquitur eo caſu, quo deſignantur: Itaque ſi in deſignatione & parochus & alij Concil. non obſeruauerint, caſus cenſebitur omiſſus; & propterea ex iure priori decidendus; adeoque iuxta illud omnes contrahent.

1 Qui hodie eam contrahãt.

In fine : † *omnibus inter alias perſonas impe-* 2

dimentis ſpiritualis cognationis ſublatis, verba hæc adeò generalia ſunt, vt impedimentum catechiſmi prorſus tollant: etſi quidam ſecus opinati ſunt, *Sanchez l.7.d.10.num.* 10. Vnde bene monet idem Sanchez, cum pueri domi baptizati ſunt, & ſupplentur poſtea preces & ſolemnia in Eccleſia, patrinos hic tantum adhibitos in libro baptizarorum non eſſe ſimpliciter vt patrinos deſcribendos, ſed vt patrinos catechiſmi: Contingere enim poſſet, inter patrinum huiuſmodi & pueri matrem contrahi matrimoniũ, & poſtea ex eo libro oppugnari vt nullum, ob cognationẽ ſpiritualem, & tamen cognatio orta eſt ex catechiſmo, vt hęc tantum eſt, & plane ſublata eſt. Iam olim tantum erat impediens, vt cognatio baptiſmi eſt ditimens, atque ita verum matrimonium ob falſi impedimenti aſſcriptionẽ contingere poſſet ſolui. ſimiliter neque inter ipſos patrinos eſt hoc impedimentum, neque à marito transfunditur in vxorem: vt olim *ex c. Martinus, de Cog. Spirit.* ita Pius V. *in conſt. incip. cum illius vicem.* 1566. declarauit.

3 Cognatio tamen † hæc manet tam in parentibus illegitimis quam legitimis, *Sanchez l.7.d.54.num.16.* eadem omninò cenſeantur de patrinis confirmatorum. *Sanc. l.7. d.57.num.9.* vbi vide ſeptem alias quæſtiones ex patrinis. Vide & Sero. vbi *ſup.*

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ.

1 Statuit Concil. Triden. *c.5. ſ.24. de Ref. Mat.* his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur; & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis. non enim dignus eſt qui eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cuius ſalubria præcepta temerè contempſit. ſi verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille proba-*

probabilem ignorantiam habuit: tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam. Extenſe poſui hunc textum, quia præclarus eſt, & ſummatim multa ſancit; tametſi nec hodie ſatis pro voto Concilij obſeruetur: ita importunitas, & aliæ artes ſemper valent. præterquam quod Nauar. *de Conſang. conſ.* 13. enumeratis omnibus pene grauibus cauſis, quas de rigore non ſufficere dicit in ſecundo gradu, cuius diſpenſatio hic reſtricta eſt ad publicā cauſam, & magnos Principes, in fine addit, *quod ſicut miſericordiæ Domini non eſt numerus, ita miſericordiæ S. D. N. nemo alius ab ipſomet modum neceſſarium imponere poteſt.* Cum dicit. d. c. 5. cum iis qui ignoranter in gradu prohibito iuncti, ſunt functi officio, faciendo proclamationes; diſpenſari poſſe: neque explicat per quem, quo caſu ſolet intelligi ordinarijs id permiſſum: *Sanchez l. 8. d. 5 num. 5.* quæritur an epiſcopus cum talibus poſſit diſpenſare? Et dicendum quod non: quia illa doctrina huic textui non quadrat: qui totus directus eſt ad Pontificem, quaſi eum inſtruens: Nihilominus in caſu ſummæ neceſſitatis, & vbi matrimonium eſt publicum impedimentum occultum, & ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem aditus pateat, ob partis inopiam, aut alias: cum hoc, inquam, caſu plurimi authores, *quos refert & ſequitur Sanchez l. 2. d. 40. num. 3.* Epiſcopo tribuant poteſtatem diſpenſandi in dirimentibus; nihilominus requiritur in partibus ſaltem alterâ bona fides, *Sanchez ibid. num* 4.

Nauar. tamen † *de Conſang. cap.* 14. dicit non poſſe dari certam regulam eorum, quæ ob hanc diſpenſandi facultatem debeant concurrere, & relinqui Iudicio prudentis. Sed quia, vt dixi, impedimentum occultum hic requirant auctores, diſpenſatio huiuſmodi extraordinaria Ordinariorum fere occulta eſt, & in foro conſcientiæ ſeruit. Cæterum Eccleſia Leodienſis † vlterius proceſſit, vt colligitur ex inſtrumento appellationis, per Syndicum Epiſco- 2 Epiſcopus quando in gradu conſanguinitatis diſpenſet.

ad honeſtatem vergentem. ſic Charond. *l.7. Reſp.79.* refert abiudicatam Epiſcopo Ambianenſi, & Abbati de Relais certam præſtationem, quam ſolent recipere pro licentia quam dabant primis diebus nuptialibus concumbendi. & in ſimili aliquo iure contra monaſterium Sancti Stephani in vrbe Neuerſi: vbi & alia de abrogatis ſimilibus inſolitis ſeruitijs, vt conuiuijs annuis, quæ principium à liberalitate præſumuntur ſumpſiſſe. ſimilia habet *Choppin. de ſacr. pol. l. 2. tit. 7. num. 3.* & apud Scotos legem fuiſſe latam, vt nouæ nuptæ pudicitiam libaret ſatrapa. alia habet *Papon. l. 22. Arr. tit. 9. arr. 18.* ſed eam abrogatam ſubſtituto aureo nummo Rege Malcolmo Cammore. Simili redemptionis iure in Brab. noſtra vtitur ſatrapa de Weſterloo. Alibi & hoc ipſum abrogatum eſt Senatuſconſultis. Si tamen nihil honeſtatem offendat, & origo aliqua nõ ex liberalitate appareat, vti verbi gratia, Abbas Sancti Germani Pariſienſis, charitates debet monachis ex diplomate Caroli Calui; & teſtamento Remigij Epiſcopi Rhemorum annua conuiuia debentur Remenſibus & Laudunenſibus Preſbyteris & Diaconis, continuatio iniungetur. *vt illius rei plura arreſta recitat Ragueau en ſon indice des droicts Roiaux. verb. Droict de feſtin.*

20 Ad libertatem † matrimonij etiam ſpectat, vt legalibus pœnis non retardetur. nam mulier, ſi dormierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Itaque pœnæ ſecundo nubentium, verbi gratia, infamia, pro ea quæ intra annum luctus nupſerit, aliæque, quæ tertij fauorem non ſpectant, iure Canonum, (quod moribus ſequimur. *Buſ. ad l. 9. D. Qui not. infa.*) ſunt ſublatæ; non autem quæ tertij fauorem continent. *Buſ. ibidem poſt Boër. & alios qui id paſſim receptum vſu referunt.* Sic Principes noſtri *in edicto anno 1611. ſuper adminiſtratione iuſtitiæ. art. 28.* ſtatuerunt vt ſecundo nubentes, ſiue mulieres, ſiue viri, ſi quæ donatione inter viuos aut teſtamento à priore coniuge habuerint; reſeruentur, & affecta maneant filijs communibus. ſic quod non poſſit beneficium conferre in eos, quibuſcum

Libertas matrimonij pœnas legales tollit.

ſecun-

ſecundum matrimonium contrahitur in prǫiudicium dictorum liberorum.

Matrimonium † adeò ex plena libertate contrahi debet, vt neque contrahentes cogantur, neque impediantur. In vtroque enim æqualis eſt reatus. Licet tamen vbi iuſta cauſa ſuadet, & inconſultum prætenditur matrimonium, per formam inductionis impedire, præſertim parentibus, ſed non per vim. *Gutierres can.4.l.1.c.20.num.27.* iniuſtè tamen impedientes non incurrunt excommunicationem, *Trid.c.9.ſeſſ.24.* quia loquitur tantùm de Dominis temporalibus, cæteriſque exercentibus iuriſdictionem in foro externo: vt diximus, & conſtat ex præfatione; vltra quam diſpoſitio, præſertim ob particulam, (*quare*) quæ cauſalis eſt præcedentium, non debet extendi. Vnde nec parochus incurreret, ſed bene Epiſcopus. *Sanchez.l.4.d.22.num.9.10.* 21 Et ſuperiorũ coactiones ac impedimenta.

Similiter ex hac ratione non malè dicemus leges † prohibentes matrimonia inter certa perſonarum genera, vt tutorem & pupillam, curatorem, eiuſve filium & minorennem, cuius curator eſt; inter rectorem prouinciæ, & aliquam prouincialem; iure Canonum eſſe correctas. *Azor.Inſt.mor.l.5.c.20.Buſ.ad l.36.D.de Rit.nupt.* vbi & mores iure ipſo laxiores aſſerit. 22 Et legales prohibitiones.

Præterea Conſuetudo † Belgica adeo matrimonij libertati fauet, vt minores ipſo matrimonij contractu, ſi non patria paſſim, (quod tamen penè cenſet *Buſ. ad l.2. num.10.D.ſol. matr.*) tutoria tamen & curatoria poteſtate ſoluantur, & liberam bonorum etiam immobilium adminiſtrationem nanciſcantur. *Buſ.ad.l.2.D.de minor.* 23 Et patriã poteſtatẽ.

Concil. Trid. *ſeſſ.24.de matrim.c.6.* impedimentum nouum † dirimens conſtituit, vt inter raptorem & raptum matrimonium conſiſtere non poſſit, tantiſper dum rapta eſt in poteſtate raptoris *contra c.fin.extra de raptoribus*, vbi agi de omni raptore dicit *Sa. in verb. matr. num.9.* & ſic cenſuiſſe Cardinales. ſed Sanchez *de matrim.l.7.d.13.num.4.* ſolum raptorem † cauſa matrimonij cõprehendi contendit, quia textus ſtatim à principio de eo agat; præſertim 27 Cõc. Tri. nouũ impedimentũ raptus cõſtituit. 25 In quibus ſpeciebus.

tim quod raptor cauſa libidinis non eodem modo peccaſſe, puniendúſque videbatur: quia hoc decretum non punit raptum, vt eſt ſpecies luxuriæ tantum: id eſt, factum in ordine tantùm ad explendam libidinem, *Sanchez de matr. l.7. d.13. num.5.* neque ſi quis rapiat, vt tertius cum rapta matrimonium contrahat: modo is ignoret. *num.6.* neque ſi de vno loco ad alterum, ac ſub poteſtatem raptoris non traducatur, *num.7.* etſi ad locum deſtinatum etiam ob reſipiſcentiam non venerit. *num.10.* quia delictum in ipſa abductione conſummatur: vnde non refert copula ſequatur, an non, *nu.8.* neque ſi femina principio volens abducta ſit, *num.9.* neque ſi importunis precibus victa fuerit, modo violentiæ pares non fuerint. *num.11.* neque ſi dolo circumuenta extrahatur. *num.12.* quod hæc ſpecies non propriè raptus ſit, etiam inſcijs parentibus, adde etiam inuitis, *num.13.* nam hoc decretum reſpicit libertatem matrimonij, quæ à parentum conſenſu non pendet. *c.1.* Trid. hic. Nam, vt dictum eſt, cùm rapta ſeparata, & loco libero conſtituta eſt, ſtatim à raptore duci poteſt, neque parentum conſenſus ex neceſſitate expectandus eſt: & contra erit raptus, ſi virgo inuita à parentibus, etſi volentibus abducatur, *n.13.* Niſi ſponſa fuerit de futuro; quia iure communi raptus hic à pœnis liberatur, *c. pen. de rapt.* quod c. à Trid. non corrigitur. *nu.15.* quod accipio quoad pœnam, non quoad ſubſiſtentiam matrimonij, non item ſi fœmina rapiat virum, qu[illegible] verba decreti eo non porriguntur. *num.16.* Porrò fœmina virgo fuerit nec ne: honeſta an meretrix, nihil hîc intereſt, modo ineundi matrimonij cauſa rapiatur. *nu.14.* Spõſalia raptorum ſimiliter irrita ſunt ob eandem rationem libertatis, in fauorem matrimonij, niſi ſeparata rapta & libero loco exiſtens, mentem ſuam declaret.

26 Clauſula (dũmodo ſponſa rapta non fuerit) de

Clauſula in diſpenſationibus apponi ſolita, (*dummodo propter hoc rapta nõ fuerit*) plures ex huiuſmodi raptus ſpeciebus videtur comprehẽdere, vt obſint diſpẽſationi, ſcil. etſi volens puella inuitis parentibus aut tutoribus abducatur, aut per munera grauis momẽti, aut per dolum: non tamen

tamen ſi ipſa virum adierit, nec ſi ſtuprata ſine abductione de loco ad locum, nec ſi cauſa contrahendi ſponſalia, inuitis parentibus virum acceſſit, etſi fuerit ſtuprata, *c.fin. de rapt. M. Ant. Gen. in prax. c.* 21. *n.* 12. At parochus ante ſeparationē, & liberū rurſum cōtractū, matrimonio aſſiſtens, has pœnas non incurrit, quaſi fauorē præſtet: quia raptus nunc conſummatus eſt; quare ei nō fauet iam facto. ſed ſi operā addixiſſet ante actū incitando, quaſi eo animoſior ſit futurus, incurreret. *Sāchez l.* 7. *d.* 13. *n.* 1. Ergo, vt diximus, hoc decreto impedimentū nouū dirimens cōſtituitur tantiſper, dum rapta in raptoris eſt poteſtate: *cōtra c. fin. extra de rapt.* Sa *in verb. Matr. n.* 9. dicit hic agi de omni raptore. — quibus ſpeciebus ſumenda?

27 Sed aduertēdum, quod ſub anathematis pœna, quam *ex c.* 9. *Trid. h. t.* ipſo facto † incurrunt, nō tantū maledictio ſolemnis, vt quidam volunt, ſed excōmunicatio latæ ſententiæ ſignificatur. *Sanchez l.* 4. *diſ.* 22. *l.* 7. *d.* 13. *nu.* 1. ferendæ ſententiæ eſt dotatio raptæ, ad quam tenetur raptor, ſiue ducens, ſiue non. An autē infamia, & caſus à proprio gradu in clericis, incurratur ipſo facto, an per ſententiā; ambigi poteſt. Sāchez *l.* 7. *d.* 13. *n.* 1. cēſet in vtroq; requiri ſententiā: ego dubito; quia eodē textu & oratione decretum cōplectitur pœnā excōmunicationis & reliquas; omnibus illa verba (ipſo iure) prçmittens. ꝙ adeo ad oēs referre videtur. excipio pœnā dotationis: quia ſeparata oratione de ea agitur: & dicit arbitrio iudicis dotationē faciēdā iuxta ſc. raptoris & raptę qualitatē: ꝙ cauſę cognitionē requirit. — Pœnæ raptus ipſo iure, an per ſententiam incurrantur

28 Enimuerò exiſtimandū eſt, raptam † nubēdo libere raptori, non amittere bona ſemel ad eā ob raptū deuoluta, neq; credo ea deuolui ad fiſcū, vti olim ſolet ob nuptias cū raptore initas. *Auth. de rapt. mulier. §. ſancimus.* Eā ſententiā tenet Ludo. Moli. *trac.* 3. *d.* 105. vbi eam defendit, nō obſtante expreſſa lege regni Luſitaniæ contraria; quā ob dictam cauſam perinde atque d. Auth. ceſſare vult contra autem Sanchez *l.* 7. *d.* 13. *n.* 1. quare idē nos dicemus de 16. art. læti introitus Brabantiæ, qui d. legi & Auth. ex parte conſonat. Hanc ſententiam firmant verba Concilij, vbi raptor iubetur, ſi raptam libere conſentientem duxerit, — Rapta nubens liberè raptori an bona amittat?

decen-

decenter iudicis arbitrio dotare: quod non poſſet, ſi bona à raptore eſſent ablata, vel rapta nubens retinere nō poſſet. quin & in ea opinione ſum, vt ſi rapta eiuſque parentes cōtrahendo parcant raptori, remittatur ei pœna mortis, & pro exemplo tantùm, ne malum creſcat in rep. arbitrio iudicis puniatur, Mol. *ibid. nu.* 10.

Quod & in Brab. noſtra procedere exiſtimo nunc, etſi Lætus introitus corpus & bona raptoris fiſco addicat, & raptæ ſi cū raptore manſerit. certè raptus crimen olim hic valde exoſum fuit, magno indicio caſtimoniæ huius loci, & iſtius ſeculi, vt raptores & adiutores, ſi fugitiui in Brab. reuerterentur, priuata authoritate à conſanguineis raptæ occidi poſſent, ex literis Wenceſlai Ducis, Bruxellēſibus *datis* 1375. 19. *Iun.* & Tabulæ legum Brab. den Lantchaertre Ioannis Ducis 1312. habent raptori eſſe amputandū aſſere caput. verba ſunt, *men ſaude hē de hals affhovven, oft ſagen met eender plancken.* eadem ſtatuuntur in tabulis legū Grimbergicarum 1274. Sponſalia etiam præcedentia raptū faciunt pœnas ceſſare ſaltem ordinarias. *Moli. ibid. nu.* 11. *Azor. Inſt. mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 14. & aſſerentib. vtriſq; ſponſalia præceſſiſſe, credendum eſſet; niſi graues circumſtantiæ ſuaderent cōtrariū, *n.* 16. Et quanquā raptor non potiatur fine ſuo, ſeu copula raptæ, eo ipſo tamē quo rapuit, incidit in pœnam excommunicationis, *Mol. ibid. nu.* 12.

DE CONDIT. APPOS. IN DESPONS.

1 Conditio (ſi Pontifex diſpēſauerit) an ſit valida?

SPonſalia inter † conſanguineos & affines cōtracta ſub hac conditione (ſi Pontifex diſpenſarit) ſiquidem eo gradu ſe cōtingant, in quo diſpenſari poſſit & ſoleat, valida ſunt: ſi verò vel non poſſit, vel non ſoleat; habetur cōditio pro impoſſibili iure vel facto; adeoq; cū contrahentes inhabiles ſint, inualida ſunt ſpōſalia. *Gutierz. can. q. l.* 1. *c.* 22. vbi tamen pendēte cōditione, vel ea etiā ſecuta, pœnitere eis licere aſſerit. *n.* 18. ex cōmuniori opinione: quæ tamen mihi nunquam probata eſt: quia vbicunq; contractus nominatus obligatorius eſt validus, eſt irreuocabilis, vt ſpecialim de ſponſalibus alibi diximus. Neque mouet

monet quod obijcit *num.*20. argumentum de impuberibus, quibus poſt pubertatem liceat à ſponſalibus reſilire. id enim non infirmitati vinculi, ſed iudicij illorum conceſſum eſt. Vnde ſemper placuit arreſtum, quod refert Papon. *Arr. l.*22.*t.*9.*ar.*9.*Vn conſeiller de la Court*, inquit, *ayant ſoubs le couuert de mariage abuſé vne femme, iuſques à a eſtre enceinte, en voulant ſe departir d'elle ſous l'excuſe d'auoir porté vn de ſes enfans au bapteſme, fuſt par la cẽſure de la Court admoneſté d'obtenir du Pape diſpenſe, & prendre en mariage ladite femme.* Valida autem eſſe conditionalia hæc promiſſa, eueniente que conditione retrotrahi ideo perſuadeor, quod hæc ſit communis natura conditionaliũ obligationum, quam nullus iuris textus in ſponſalibus mutat, aut alterat. Et ſuppoſita hac theſi facile ſolui poſſunt argumenta à Gutierez allata. Vbi tamen mihi probatur, quod habet *num.*11. quod etiam iſtiuſmodi promiſſio valida ſit in ſecundo gradu. tametſi Concil. Trid. *ſ.*24.*cap.*5. decreuerit vt in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, atque ob publicam cauſam: quia id quidem ſeruit pro inſtructione Pontificis, non abſtulit tamen eius poteſtatem, neque Curiæ conſuetudinem; cum procedit ut in fungibilibus in numero, pondere, & menſura; imprimis ſi etiam cauſa ſubeſt, & ſub hoc Pontifice Paulo V. qui ea in re nonnihil eſt ſcrupuloſior, & poſtulationes aliquas reiecit ex cauſis conſuetudinariis, donec inſolẽs clauſula inſereretur, quod alioquin oratoribus impenderet periculum vitæ, quæ & grauis erat, & quadantenus publica videri poterat; ſed poſtmodum poſtliminio vidi antiquum ſtylum reuerſum. Quod Trid. *ſ.*24.*cap.*4. de dirimente ſtatuit, idem Pius V. 4. Cal. Decem. 1566. de impediente, vt ſcilicet affinitas ex fornicatione non porrigatur vltra ſecundum gradum.

Ob operam meretriciã accipere licere, nec reſtituendã eſſe mercedẽ, communis eſt doctrina, *Gutier. l.*2.*can. q. c.*10. vbi tantum in foro exteriori petere poſſit, permittit ſoli meretrici quæ à Rep. ad actum venereum expoſita toleratur, vt cum Vlpianus dicat *in l.* 4. *D. de Condict. turp. cauſa*

3 quod meretrici datum repeti non poteſt, quia † turpiter quidem faciat quod ſit meretrix, non turpiter tamen accipiat cum ſit meretrix; præſupponitur quaſi de actu tantum meretricio, id eſt, coitu iure non impunibili. ſi enim cum clerico aut milite meretricetur, eumque dementet, adeò vt hæredem ſcribat, inſtitutio irritabitur. Et quamuis id diſputetur, an meretrici quæ turpiter quidem meretricatur, non tamen mercedem turpiter petit, ob operam & copiam corporis factam, actio aut aures præbendæ ſint in foro; tamen nec defuit quæ proteſtata quidem ſe per vim & metum ſubactam, nefando crimini corpus miniſtraſſe aſſereret, eoque nomine officium iudicis implorarer, ne id gratis feciſſet. Vt quod de Africa olim, nunc de noſtro ſæculo dicere poſſimus, quod monſtrorum ferax ſit.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

1 Lepra matrimoniū nō ſoluit. LEpra † matrimonium non ſoluit, vel eius effectus, vt debiti petitionem, impedit. *cap.* 1. *&* 2. *hoc tit.* ſed ſponſalia & promiſſiones de futuro, ſi fuerit ignorata, *cap.* 3. *hoc tit.* dirimit: vt compelli ſanus cum leproſa inuitus pergere non debeat: non poſſit tamen ſi velit reijci. *d. c.* tametſi ſatius eſſet vt inter ſe connubia inirent, ne infectio vlterius gliſceret. ſic in † Anglia
2 ad loca ſolitaria relegari ſolebant; ſeparati communione omnium hominum, vt legit Anton. Auguſtinus *in notis add. cap.* 1. In Brabantia noſtra leproſi habent ſuos decuriones, ac regulas & inſtituta quædam (præter conſtitutiones Principum *quæ extant in libro edictorum*) à Carol. V. & Phil. II. quorum diplomata aliquando mihi exhibuerunt, eis conceſſa, iuxta quæ decuriones eis ius dicunt. qui ſi excedere arguantur, appellant ad iudicem eccleſiaſticum. Vti aliquot eorum appellationes recepi

recepi & decidi. Sic olim ſacerdotes iudicabant inter lepram & lepram. Vnde eſt illud Chriſti : *vade: oſtende te Sacerdoti.* & iuxta dicta diplomata præfecta monaſterij *ter banck*, iuxta Louanium iudicat adhibitis Chirurgis & medicis, de leproſis, an vere tales ſint : ne ſub eorum vmbra validi mendicantes ſtipem exigant. Quo iure etiam vtitur Præfecta monaſterij *ter ſiecken*, in ſuburbano Antuerpienſi, quod iam in ciuitatem trãſlatum eſt.

DE COGNAT. SPIRIT.

VNus tantum † & vna imposterum ſuſcipere baptizandum, vel confirmandum debent: inter quos inuicem nulla, ſed inter eos ſolos, & baptizatum confirmatumque, huiuſque patrem & matrem, ac ipſum baptizantem contrahitur cognatio ſpiritualis. *Triden. cap.* 2. *ſ.* 24. *de. reform. mat.* Itaque debent ſi duo adhibentur diuerſi eſſe ſexus. Ita refert declaraſſe Cardinales Cuccus *Inſtitut. maior. lib.* 5. *titul.* 2. *num.* 9. *Sanchez lib.* 7. *diſputat.* 57. *num.* 4. neque Epiſcopus diſpenſare poteſt. *Serol. ex Cong. Concil. Pr. p* 1. *v. Baptiſ.* 9. 4. *Sanchez ibid. num.* 60. & poſſunt eſſe vir & vxor patrini alienæ prolis. *Sanchez ibid. num.* 5. Si plures ſuſceptores quam duo adſint, & nulli deſignentur, Suarez & Sanchez putant, nullos contrahere cognationem; Nauarrus & Serol. omnes. Sa, primos virum & fœminam tangentes. Mouentur illi quod Concil. deſignatos tantum vult contrahere. Sed certè Concil. loquitur eo caſu, quo deſignantur: Itaque ſi in deſignatione & parochus & alij Concil. non obſeruauerint, caſus cenſebitur omiſſus; & propterea ex iure priori decidendus; adeoque iuxta illud omnes contrahent.

1 Qui hodie eam contrahãt.

In fine : † *omnibus inter alias perſonas impe-*

dimentis ſpiritualis cognationis ſublatis, verba hæc adeò generalia ſunt, vt impedimentum catechiſmi prorſus tollant: etſi quidam ſecus opinati ſunt, *Sanchez l.7. d.10. num.* 10. Vnde bene monet idem Sanchez, cum pueri domi baptizati ſunt, & ſupplentur poſtea preces & ſolemnia in Eccleſia, patrinos hic tantum adhibitos in libro baptizatorum non eſſe ſimpliciter vt patrinos deſcribendos, ſed vt patrinos catechiſmi: Contingere enim poſſet, inter patrinum huiuſmodi & pueri matrem contrahi matrimoniū, & poſtea ex eo libro oppugnari vt nullum, ob cognationē ſpiritualem, & tamen cognatio orta eſt ex catechiſmo, vt hęc tantum eſt, & plane ſublata eſt. Iam olim tantum erat impediens, vt cognatio baptiſmi eſt dirimens, atque ita verum matrimonium ob falſi impedimenti aſſcriptionē contingere poſſet ſolui. ſimiliter neque inter ipſos patrinos eſt hoc impedimentum, neque à marito transfunditur in vxorem: vt olim *ex c. Martinus, de Cog. Spirit.* ita Pius V. *in conſt. incip. cum illius vicem.* 1566. declarauit.

3 Cognatio tamen † hæc manet tam in parentibus illegitimis quam legitimis; *Sanchez l.7. d.54. num.*16. eadem omninò cenſeantur de patrinis confirmatorum. *Sanc. l.7. d.57. num.9.* vbi vide ſeptem alias quæſtiones ex patrinis. Vide & Sero. vbi *ſup.*

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ.

1 Statuit Concil. Triden. *c.5. ſ.24. de Ref. Mat.* his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur; & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis. non enim dignus eſt qui eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cuius ſalubria præcepta temerè contempſit. ſi verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille proba-*

probabilem ignorantiam habuit: tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam. Extenſe poſui hunc textum, quia præclarus eſt, & ſummatim multa ſancit; tametſi nec hodie ſatis pro voto Concilij obſeruetur: ita importunitas, & aliæ artes ſemper valent. præterquam quod Nauar. *de Conſang. conſ.* 13. enumeratis omnibus pene grauibus cauſis, quas de rigore non ſufficere dicit in ſecundo gradu, cuius diſpenſatio hic reſtricta eſt ad publicā cauſam, & magnos Principes, in fine addit, *quod ſicut miſericordiæ Domini non eſt numerus, ita miſericordiæ S. D. N. nemo alius ab ipſomet modum neceſſarium imponere poteſt.* Cum dicit. d. c. 5. cum iis qui ignoranter in gradu prohibito iuncti, ſunt functi officio, faciendo proclamationes; diſpenſari poſſe: neque explicat per quem, quo caſu ſolet intelligi ordinarijs id permiſſum: *Sanchez l. 8. d. 5. num. 5.* quæritur an epiſcopus cum talibus poſſit diſpenſare? Et dicendum quod non: quia illa doctrina huic textui non quadrat: qui totus directus eſt ad Pontificem, quaſi eum inſtruens: Nihilominus in caſu ſummæ neceſſitatis, & vbi matrimonium eſt publicum impedimentum occultum, & ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem aditus pateat, ob partis inopiam, aut alias: cum hoc, inquam, caſu plurimi authores, *quos refert & ſequitur Sanchez l. 2. d. 40. num. 3.* Epiſcopo tribuant poteſtatem diſpenſandi in dirimentibus; nihilominus requiritur in partibus ſaltem alterā bona fides, *Sanchez ibid. num* 4.

Nauar. tamen † *de Conſang. cap.* 14. dicit non poſſe dari certam regulam eorum, quæ ob hanc diſpenſandi facultatem debeant concurrere, & relinqui Iudicio prudentis. Sed quia, vt dixi, impedimentum occultum hic requirant auctores, diſpenſatio huiuſmodi extraordinaria Ordinariorum fere occulta eſt, & in foro conſcientiæ ſeruit. Cæterum Eccleſia Leodienſis † vlterius proceſſit, vt colligitur ex inſtrumento appellationis, per Syndicum Epiſco- 2 Epiſcopus quando in gradu conſanguinitatis diſpenſet.

 pi &

3 Quid in hac re ſolet Epiſcopus Leodienſis.

pi & Vicarij Leodienſis interiectæ à decretis Nuntij Apoſtolici 7. Aprilis 1606. vbi articulo decimo his verbis vtitur. *Quod ad hæc Epiſcopi Leodienſes habeant antiquiſſimam & immemorialem conſuetudinem diſpenſandi ex cauſis legitimis in quarto matrimonij gradu, & in tertio, hinc inde ſi imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam, & partes nō habeant media recurrendi ad Vrbē. 11. Quod huiuſmodi diſpenſandi conſuetudo in publicatione Concil. Trid. fuit Illuſtriſ. & Reuerendiſ. Epiſcopo Vercellenſi piæ memoriæ in his partibus Nuntio Apoſtolico per Liuinum Torrentium tunc Vicarium Leodienſem, poſtea Epiſcopum Antuerpienſem factum, expoſita, & per eundem Illuſtriſſimū & Reuerendiſ. Nuntium laudata, & approbata. 12. Quod huiuſmodi conſuetudo habeat vim priuilegij, & indulti Apoſtolici, atque à priuilegio & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit. 13. Quod epiſcopatus, & eccleſia Leodienſis ob ſui ſplendorem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica conſtantiam, eccleſiæ Romanæ filia dicta, aliâs multis à S. Sede adornata ſit priuilegijs, & prærogatiuis, ſupra alios communes epiſcopatus.* At vero non audio vicinos aliquos epiſcopos eodē iure, priuilegio, aut conſuetudine vti, non eos quidem, qui nouiter in Belgio inſtituti ſunt, intra eos limites, quia finibus diœceſis Leodienſis, per Paulum IV. abſciſſi ſunt, 4. Idus Maij 1559. cum toto eo iure, auctoritate & prærogatiuis, quibus anteriores epiſcopi, in locis dimembratis vſi fuerant, quod forte tamen poſſent, & an aliquando expediret, perpendere poſſunt, ne per nō vſum, ius ſuum amittant, vt in non paucis alijs, quæ iure ordinarijs competunt, accidit.

4 Diſpenſatus ſuper bānis poteſt diſpēſari ſuper impedimento nō ſecus ac ſi denunciationes fuiſſent factæ.

Qui ab Epiſcopo † obtinuit diſpenſationem, ſi poſtea detegatur impedimentum, poteſt nihilominus diſpenſari; quia non temere denuntiationes omiſit; aut ex contemptu: quod Concil. requirit. *Sanchez ibid. & l. 8. d. 25. num. 32.* Præſumptio hæc duo requirit, vt ſciat ſe quis conſanguineam cognouiſſe ſponſæ, verbi gratia, & ſciat inde oriri impedimentum; nam ſi id neſcierit, diſpenſabitur: quia præſumptio excludit ignoran-

norantiam, etiam craſſam, modo non ſit tanta vt cum dolo coincidat. *Sanchez ibid. & lib.* 8. *d.* 25. *num.* 25. Et etiam ad meam dubitationem reſpondit 3. *Octobr.* 1618. Auditor Illuſtriſſimi Nuntij in Belgio, & alius inſignis practicus in foro eccleſiaſtico, cum oratores allegaſſent ignorantiam, & probaretur ſcientia gradus quarti, ex quo ſeniores agnati ruſticis perſuaſiſſent, non oriri impedimentum. Et conformiter reſpondit accipienda eſſe verba in litteris narratiue poſita. *Deinde ad eorum deuenit notitiam quod quarto conſanguinitatis gradu.* &c. (ſubintelligendo futurum ipſorum matrimonium impediens) Animaduertendum etiam, loqui hoc cap. de contrahentibus † & conſummantibus de facto matrimonium: non de ijs, qui ſimpliciter, ſine præuio matrimonio inceſtam copulam habent. Hæc enim ordinaria cauſa diſpenſandi eſt, modo copula habita non fuerit eo fine, vt ob illam facilius diſpenſatio obtineretur, *de qua reſtrictione Sanchez lib.* 8. *d.* 25. *num.* 21. 22. 23. 38. Quin nec locum habet in ijs, qui ſponſalia vel matrimonium contrahunt, non coram ſuo parocho, ſed clandeſtine, quia non æque grauis horum eſt præſumptio. *Sanchez lib.* 8. *d.* 25. *num.* 33. 34. Et quamuis mentio tantum fieri hic videbatur de impedimento conſanguinitatis, gratia frequentioris vſus id euenit, adeoque obtinet in omni impedimento dirimenti. quia eadem ratio, quæ Concil. mouet, militat. Et demum Concil. poſt procemium vtitur verbis generalibus, Ibi, *Si vero impedimentum aliquod &cæt. Sanchez lib.* 3. *diſt.* 47. *num.* 7. *lib.* 8. *diſt.* 25. *num.* 24. Si quis autem prætenderet ex ſpeciali circumſtantia in caſu huius cap. à Pontifice diſpenſationem nihilominus obtinere, quia ordinarie citra culpam lethalem contra hanc diſpoſitionem Concilij Pontifex concedere non poteſt, deberet orator circumſtantiam hanc quod de facto contraxiſſet aut conſummaſſet, in gradu prohibito, vtpote notabiliter aggrauantem,

5 Et qui copulam habent ſine præuio cõtractu.

explicare. *Sanch.l.3.d.45.n.3.l.8.d.25.n.21.22.* quippe de facto ſic contrahētes, incurrunt excommunicationem quæ ſemper explicanda, *cap.poſt ceſſionem, extr.de prob.c.dilectis, de Reſcript.cap.cum bonæ, de ætat.& qual.* non autem incurrunt qui ſolā copulam habent etiam poſt ſponſalia poſt Conc. Trid. quia non tranſeunt nunc per copulam in matrimonium; ante Conc. vel vbi illud nondum publicatum, incurrunt. *Sanch.de Mat.l.7.d.48.n.7.* Vt tamen matrimoniū in caſu prohibito ignoranter initum, cauſa ſit gratiæ diſpenſationis impetrandæ, iuſta & probabilis ignorantia requiritur. *Sanchez l.8.d.25.num.27.* quia diuerſimode loquitur Concilium, vt ſcil. culpabiliter contrahens neque ex alia cauſa ſperare poſſit diſpenſationem, in pœnam; at inculpatè contrahens, ob probabilem ſuā ignorantiā ſiue alia cauſa poſſit, ex gratia ſcilicet, quia veriſimiliter ſine ſcandalo aut ſaltē infamiâ ſeparari non poterūt: ob quam diuerſitatem conſiderationis pœnæ & gratiæ, ſufficiet ad euadendam eam, ignorantia alterutrius, vt non ad obtinendam eam gratiam. *Sanchez l.8.d.25.n.30.31.* Itidem ſufficit ad verificandam clauſulam apponi ſolitam in diſpenſ. quod copula non ſit habita ſpe obtinendæ facilius diſpenſationis.

6 *Copula ſubiecta diſpenſationi obeſt.*

Non valet diſpenſatio obtenta ſuper cognatione, tacito quod oratores ſe carnaliter cognouerunt. *ita refert ſtatuiſſe S. Cong. poſt Nauarrum Sa. V. diſpenſatio* §. 10. *& Serol. Pr. p. 3. eodem ver.* §. 4. matrimonium ſic contractum eſſe nullum. ſic & copula interueniens ante impetratam diſpenſationem à ſummo Pontifice inter Conſanguineos vel affines, vel poſt illius impetrationem ante executionem à delegato factam, vitiat diſpenſationem, & debent impetrantes de nouo recurrere ad Curiam, *Gutierres. can. q.l.1.cap.15. in f.n.*

7 *In 2. gradu diſpenſari vetat Conc.*

In ſecundo gradu vetat Concilium diſpenſari, niſi ob publicam cauſam, & inter magnos Principes: in alijs requirit Concilium, cauſam tantum, non itidem publicam. de primo gradu mentionem non facit, præſup-

præſupponens nunquam in ea diſpenſandum, prout Pius V. declarauerat eſſe ſuæ intentionis; etſi tamen ſæpius id factum ſit etiam inter priuatos; credere licet, importunitate petentium; vel quia deformitatem & à lege exorbitantiam pœnali auro redimunt. Quæ Lex etiam naturæ igniculis claret: vſque adeo, vt quamuis Claudius Imperator quò amori ſuo & Agrippinæ obſequeretur, à Senatu Decretum impetraſſet, quo iuſtæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ ſtatuebantur, præter eum tamen non eſt repertus niſi vnus, talis matrimonij cupitor, Tallilidius Seuerus, inquit Tacitus, *l.12. Annal.* Sed & hic tamen ſecundus gradus eſt, ſi iuris computatio fiat; primus & ſecundus, ſi iuxta Bullam Pij, quæ propinquiorem vult exprimi.

DE CONSANGVINI. ET AFFINI.

1 Gratis diſpenſandum. GRatis † dicit Trident. *cap.5. ſeſ.24. de ref. mat.* eſſe diſpenſandum. Idem in omni diſpenſatione, quæ ſacros Canones laxat, diſponit. *cap.18. ſeſſ.24.* Poteſt tamen Epiſcopus pro compenſanda deformitate in opus aliquod pium damnare impetrantes, & in vſus ſuos poſſet, niſi hi Canones obſtarent. *Leſſius l.2. cap.35. d.9.* Quibus cum S. Pontifex non ligetur, cum non vult; poteſt in vſus ſuæ Cameræ applicare: etſi forte peccet non conformando ſe indiſtinctè iis Eccleſiæ decretis, quæ omnes prælatos generale Concilium voluit obſeruare. Declararunt etiam Card. Cong. hunc locum eſſe accipiendum de compoſitionibus, non de Mercede, quæ ſoluitur pro expeditione bullarum: quod maiorem rationem haberet, ſi ipſi huiuſmodi expeditionum ſcriptores ſua officia, vt amplas taxas habentia, non emerent graui pecunia, quæ ipſa in vſus Pontificis vertitur. ſed alicunde ſedes Apoſtolica ſuos prouentus habere debet, quibus maieſtatem ſuam tueatur. Quippe dum alia temporum ratio, aliaque vita, alios nunc mores poſtulat. Id tamen

optandum eſt, vt quandocumque diſpenſationes huiuſmodi petuntur, imprimis attenderetur iuſtane ac grauis ſit cauſa; ac ratio diſpenſationis ſubduceretur non ex numerato, ſed ex allegato: ac in ponderandis meritis, non pecunia, ſed cauſa momentum afferret; vt non quiſquis nummos oſtendat, gratiam impetret, nec cuicumque res anguſta domi eſt, emergere non poſſit; ne vilibus capitibus reſpondeatur, pro eis leges latas eſſe, aliis crumenam laxantibus, legum relaxationes tantum pateſiant. Atque hæc quidem ab ipſis Pontificibus non veremur, ſed optamus ne quid in miniſtris Curialibus reſideat: de quibus non de illis accipio illud S. Bernard. *de Conſid. l.3. cap.7. Noua res, inquit, quando hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum conſilio id vſurpatum non credimus, &c.* Ad hanc rationem Papa in commiſſionibus diſpenſandi monet delegatum, ſub pœna excommunicationis, vt abſtineat ab omni munere, & præmio. quod quidam referunt Cardinales interpretatos, vt nec mercedem, (ſecus quam ſuperiori caſu) liceat accipere: ſed non video diuerſitatis rationem; ideóque magis vera videtur ſententia Sanchez aliorumque, *quam habet de matr. l.8.d.*35.*num.* 10.11.12.13.14. neque enim præmium aut munus eſt, quod pro æſtimatione laboris datur. *dignus eſt operarius mercede ſua.* & cui (ſecluſa corruptione, quam ſpectat inhibitio) iuſtè videbitur merces interdici poſſe, quæ defraudata clamat vindictam?

2 Cauſæ diſpenſandi.

Cauſæ † diſpenſandi in Curia vſitatæ referuntur à Quar. *Ver. matrim. diſpen.* verbis ſtyli ordinariis, quarum ſumma hæc eſt: quod dos minus competens ſit, iuxta ſtatus conditionem; vel omninò nulla, quam conſanguineus dare velit; quod per anguſtiam loci vir paris conditionis non appareat; ſi extra eum locum nuberet, dos competens non cenſeretur; quod locus ad mare, & excurſionibus hoſtium infeſtus, alienigenas procos raros habeat; quod mulier ſit 24. annorum, nec hactenus parem virum inuenerit; quod de-

Flora-

ſlorata infamis remanebit; quod lites, inimicitiæ inter eos eorumue parentes per matrimonium componi poſſent; aut concordia inita, ſolidius confirmari; quod cum Belgæ ſint, & ſe noſcant orthodoxos, multique hæretici in iis ſint ditionibus, vt ne contingat eos cum iis contrahere, pro quotidiana cauſa allegatur, & quidem tam tenaci propoſito formulariorum, vt allegatam ab oratoribus aliam cauſam ſoleant cradere, & hanc ſubſtituere: etiam pro illis oratoribus, qui iis Belgicæ locis habitant, (qualia, Deo Laus, quamplurima ſunt) quibus nec vnus quidem hæreticus deſignari poſſit. quod certè emendatione indiget, neque enim ſine cauſa, qualis tunc non eſt, legem ſolui oportet. Valet tamen diſpenſatio & matrimonium. *Reuerend. Malder. de Iuſt. & Rel. t. 10. c. 5. d. 9. verſ. dico.* 4.

Quando impetratur diſpenſatio in gradu inæquali, requiritur vt propinquior † explicetur, aut obtineantur literæ declaratoriæ non obſtantiæ propinquioris gradus: ex Pij V. Conſtit. etſi de iure neque hæ declaratoriæ neceſſariæ eſſent, quia à remotiori cognominatur gradus. tamen quia in diſpenſando propinquior gradus difficiliorem reddere poteſt Pontificem ad gratiam; ideo non abs ratione ita Pontifex ſanxiſſe videbitur; etiamſi præfatus eſſet, ſe moderari Conſtit. Pij V. quæ omnino volebat in literis diſpenſationis exponi propinquiorem gradum. 3 Explicandus propinquior gradus.

Circa † quam Conſtitutionem Pij V. illiuſque materiam diuerſas mouet & reſoluit quæſtiones *Sanchez de mat. l. 8. d. 26.* Petrus & Eliſabeta cuius ille ex fratre nepté vxoré habuit, obtinuerũt diſpenſationẽ in primo & ſecũdo affinitatis gradu; ſi in eo ſubſtitiſſent, poterat ex doctrina Sanchez *d. d. 26. nu.* 13. diſpenſatio executioni mandari: ſed explicuerunt affinitatem ex eo prouenire, quod Petrus antè vxorem habuiſſet Eliſabetæ matertetam, cum res econuerſo ſe habeat: habuit enim ex fra- 4

trę

tre Eliſabetæ neptem, cuius amita Eliſabeta eſt, quam nunc dicere intendit. In cuius ordinis inuerſione magna eſt diſparitas. qui enim habuit materteram, & deinde ducit neptem, coniungit duo vincula reuerentiæ; qui habuit neptem, & ducit materteram, ea diſſoluit, & inuertit: quam enim debuit reuereri, vt materteram; deinceps habiturus eſſet ſubditam, vt vxorem; in quo abſurditatem expendit *Molina de Iuſt. tract.* 2. *d.* 161. *num.* 5. *& Sanchez vbi ſupr. num.* 12. Et quamuis idem Sanchez *num.* 13. in affinitate eam ceſſare putat, quando ſimpliciter expoſitum eſt oratores ſe contingere in primo & ſecundo; tamen quando expoſitum eſt, quod habuit Petrus materteram, qui habuit neptem; & deſiderat nunc materteram; caſus conuerſus ſub explicito non videtur comprehendi, & expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocuiſſent.

5 *Et copula, & finis per eam obtinendæ diſpēſationis.*

Qui porro quo facilius obtineāt † diſpenſationem in gradibus prohibitis contrahunt, vel copulantur, vt nunquam gratia gaudeant, conſtituit Pius V. *ref. P. Math. S. D. l.* 4. *t.* 1. *cap.* 1. quod & Clem. 7. de ſimpliciter ſcientibus tantum ſanxerat. *ibid. cap.* 3. & Clem. 5. excommunicatos voluit. *Clem.* 1. *de Conſang. & affin.*

6 *Quomodo hodie hæc impedimenta reſtricta.*

Propter multitudinem prohibitionum † ſæpe per ignorantiam irritè contrahitur. Ideo Concil. Trident. *cap.* 2. 3. 4. *ſeſſione* 24. cognationem ſpiritualem, iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, & affinitatem ex fornicatione, primum variè, ſecundum ad primum gradum, vbi ſponſalia valent, (alioquin in quacumque ratione inualidis prorſus tollit) tertium ad ſecundum gradum reſtringit. Et quamuis verba d. cap. 4. ſonent de dirimenti impedimento, tamen Pius V. 16. *Auguſti*, 1568. declarauit etiam impediens ſublatum eſſe: & Gregor. XIII. etiam poſt matrimonium ſuperueniens, vt licitè debitum petatur. De conſanguinitate ex fornicatione nihil hic dicitur, aut immutatur, & vt per affinitates amicitiis & concordia formetur reſpubl. mutari

tari non expedit. nam *affinitates apud concordes*, inquit Tacitus *lib.* 1. *Annal. ſunt vincula caritatis , vti apud inſenſos incitamenta irarum.* Itaque vbi nondum ſecuta copula , adeoque nondum nata affinitate , ſponſalia tamen interuenerunt , adeoque ortum eſt impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis; Concil. Trident. *ſeſſione* 24. *cap.* 3. contra ius antiquum decreuit, vt vbicunque ſponſalia valida fuerint , primum gradum non excedant : vbi quacumque ratione valida non fuerint , penitus ea ſuſtinuit. Vnde Nauar. *de ſponſ. Conſ.*1.*num.*4. ſponſalia conditionalia negat hoc impedimentum inducere , ſi non purificetur conditio. Enimuero agimus de ſponſalibus proprij nominis , id eſt , de futuro : ſponſalia enim de præſenti , remanſerunt in terminis iuris communis ; omnibuſque caſibus , & gradibus , quibus ante locus eis erat : adeoque porriguntur vſque ad quartum gradum. *Ex declaratione Pij V. Calend. Iulij.* 1568. *quam refert Piaſ.p.*2.*cap.* 4.*num.*34. Quare ſoluto matrimonio ob impotentiam, etſi neque ſponſalia neque matrimonium validum fuiſſet; potentem cum impotentis fratre contrahere volentem reieci , donec ſuper impedimento publicæ honeſtatis diſpenſatum eſſet. quam Nuntij facilè concedunt; cum in primo affinitatis,nec ipſe Pontifex diſpenſare velit.

DE FRIGID. ET MALEFICIATIS.

IMprobe faciunt , qui matrimonium attentant , cuius ſunt incapaces. Quapropter viri conſcij ſuæ impotentiæ , ob eam ſeparati tenentur ad reſtitutionem integræ dotis , non ſolum in quantum facere poſſunt , vt mariti : nec liberantur bonorum ceſſione ; quia taliter contrahentes committunt crimen ſtellionatus, & in debito prouenienti ex crimine ceſ-

ſat ceſſio bonorum ; ita refert Charond. *Reſponſ. l.* 13. *reſponſ.* 52. Iudicatum huiuſmodi virum , non virum ; vſque ad integram ſolutionem in carcere detinendum. Rariora quidem iudicia hîc ſunt impotentiæ , tum ob climatis temperiem , vbi natura non frequenter deficit : tum ob innatum Belgis pudorem ; ob quem quædam ferunt fatum ſuum patientiùs , quam eis ſit ſaluti : nam dum maritos non habent viros , non eis cohabitant vt fratribus ; ſed concumbunt , & vtuntur vt maritis , ſaltem quatenus poſſunt : & quod eis deeſt , ab aliis ſi reipſa non mutuantur, animo ſæpe deſiderant. ob quæ omnia huiuſmodi irrita , quæ † ſciuntur , matrimonia mandat ſolui , ac ſeparari Sixtus V. in litteris quas refert Quaranta. *verb. matrim. imped.& Gutier. Can. qq. lib.* 1. *cap.* 16. niſi à concubitu, cæteriſque quæ coniugibus ſolis licent, huiuſmodi Iunones , ſeu ſorores & coniuges , abſtinere velint : nec ſimilia impoſterum coniugia contrahi permittit. Qua ratione & matrimonia ſenum , qui amplius ſeminare non poſſunt , nulla cenſeri poſſunt. ſed ſolent contrahere tamen , nec facile ſeparantur , ob probationis defectum ; alioqui iuxta. d. Breue irritè contrahunt. *Sa. V. matrim. imp.* §. 14. Sterilitas olim recepta cauſa fuit in Gallia ſoluendi matrimonij ex lege Caroli Magni , & conſuetudine non improbata ab Alexand. 3. *vt refert Choppin. de ſac. polit. l.* 2. *tit.* 7. *numer.* 22. ſed intelligo de ea , quæ notoriè eſt ex naturæ idoneæ defectu.

1 Impotentes ſeparandi etiã ex officio, ſi non vt fratres & ſorores tantum cohabitant.

Legitimum coniugatæ votum eſt vt mater fiat, *Nec mulier ficto ſemper ſuſpirat amore.* Itaque ſi vir dicatur,

2 ----*Frigidus in Venerem*, viſitatio † & congreſſus in iudiciis Gallicanis etiam ſupremorum Senatuum arreſtis firmatis ſtatim iniunguntur : niſi forte agatur de Eunucho qui omni officio maritali fungi poteſt , præterquam quod probum ſemen non habet. huic ob

Probationes impotentiæ.

peri-

periculum corruptionis congreſſus non permittitur; quia etſi corrumpat, non tamen vtilis eſt maritus, nec cauſam decidit. ob hoc, inquam, congreſſus ei non permittitur. *Charond. reſponſ. l. 12. cap. 21.* prout & Sixtus V. Spadonum & Eunuchorum declarauit matrimonia irrita in d. litteris in forma Breuis tranſmiſſis ad Nuncium Hiſpaniarum, vbi dicit plures eſſe tales: aliis confeſtim congreſſus indicitur. *Charond. ibidem, & Annæ. Robert. rer. iudic. l. 4. cap. 10.* Viſitationem neceſſitas à iure, & moribus noſtris recipi coëgit. Nuditas quidem inuerecunda eſt, ſi quis publice ſine cauſa nudum ſe exhibeat; tamen ex cauſa laudatur, aut non improbatur. Refert idem Robertus ex Suida & Clemente Alexandrino Deiparam virginem adhibitis obſtetricibus viſitatam fuiſſe, vt certiſſima probatione virginitas eius Iudæis pateſieret. Ergo totus hic titul. viſitationes probat, & tit. *de ventre inſp.* vbi iuſta ex cauſa ea fit. Et quanquam de incertitudine hymenis, (ob cuius cognitionem fit virginis inſpectio,) multa adferantur ab aliquibus; tamen non omnino eius ratio vana eſt: nam Lex diuina iuſſit aſſeruari veſtimenta noctis nuptialis, vt inde omnis excluderetur mariti querela, ſi de nupta ſua quaſi non virgo fuiſſet, vellet expoſtulare. *Deuter. 22.*

Congreſſum porro præſentibus matronis, medicis, & iudice, (vt in Gallia fit,) nullus iuris locus indicit. quamuis non deſint Doctores eam probationem legitimam aſſerentes. *quos habet Sanchez libro ſeptimo cap. centeſimo nono, numer.* 15. etſi plauſibilis ratio ſit, quod iudex in huiuſmodi cauſa omnem mouere lapidem debeat, ad inueſtigandam veritatem: cenſerique debere videatur permiſſum, quod nulla Lege inuenitur interdictum: tamen verecundia, & aſtantium manifeſtum periculum, ne in moroſam ſaltem delectationem labantur; facilè

facit,

facit, vt ratione naturali vetitum credam. *cum Sanchez vbi ſupra numer.* 15. adeoque nunquam audiui in Belgio vllam ſententiam latam, per quam huiuſmodi congreſſus indictus ſit: cum non paucæ controuerſiæ impotentiæ ſint deciſæ.

Itaque Spadones qui vtroque teſticulo carent, quos ideo certum & manifeſtum eſt verum ſemen non emittere, inhabiles ſunt ad contrahendum matrimonium; & ex officio debent ſeiungi, ſi cum mulieribus concumbant, & non tanquam fratres & ſorores tantum cohabitent.

DE MATRIMONII CONTRACTIONE CONTRA INTERDICTVM ECCLEſiæ.

1 Tempora quibus nuptiarum ſolemnia interdicuntur;

VEtuit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap. vlt. de reformat.* ab Aduentu † vſque ad Epiphaniam, & à die Cinerum vſque ad octauam Paſchæ ſolemnes nuptias: aliis temporibus permiſit. In quo veterem rigorem nonnihil remiſit: Plura † enim olim tempora erant, quibus nuptiarum ſolemnia interdicebantur. *cap. Capellanus, de feriis, c. non oportet* 1. *&* 2. *cap. non licet: cap. nec vxorem.* 33. *quæſt.* 4. nunc temperantius Trid. hæc

2 Reſtricta nouo iure.

ſtatuit. Solemnia autem nuptiarum, non matrimonij contractus, aut etiam † conſummatio, *Sanchez lib.* 7. *dict.* 7. *num.* 12. *Sa. V. matrim. imp.* §. 2. vetantur: quod ipſum tamen Concil. † Mechlin. prouin. à ſuâ Sanctitate probatum, *tit.* 10. *cap.* 8. inhibuit. Et quamuis aliquibus id mirum videatur, cum fauorabile ſit matrimonium; ideoque illius contractus ſupra ius non eſt reſtringendus; tamen viſa eſt mihi ea ratio, quia in his ditionibus ſemper benedicuntur eodem tempore dum contrahuntur nuptiæ, etiam nonnullibi ſecundæ, & benedictiones nuptiarum tanquam ſolemnia illarum prædictis temporibus à Concilio,

3 Non autem ipſi contractus.

4 Niſi per Concil. Mechl.

cilio inhibentur, etiam ſub mortali, *Sanchez l.7.d.7.num.* 3.4.5. ſponſalia nullus textus vetat, aut denunciationes e otempore fieri. *ibid.num.*7.8.

Animaduertendum † eſt quod Epiphaniæ dies eſt etiam incluſus in prohibitione ; & ſabbathum præcedens Dominicam primam Aduentus poſt veſperas, non autem dies præcedens feriam quartam Cinerum, quia ita eorum dierum officia diſponit Eccleſia. *Sanchez, l. 7.d.7.num.*1.2. Et quamuis contra hanc temporum inhibitionem Epiſcopus † iure ordinario non poteſt diſpenſare, quia contra legem ſuperioris non poteſt inferior diſpenſare, quaſi in eadem lege id permittatur, niſi vrgentiſſima neceſſitate. *Sanchez. l.7. d.7. num.6.* tamen conſuetudine hic paſſim ſecus obtinet, quæ fundamentum habet in probabili aliorum ſententia ſecus etiam de iure ſentientium. *quos idem Sanchez refert.* 5 6

Diſpenſat ſuper his Ordinarius.

Matrimonium contra † Eccleſiæ interdictum contractum validum eſt. *cap.2.hoc tit.* ſic & parochus ſi inconſulto Ordinario *contra cap.7.ſeßione* 24.*Trident.* aſſiſtat coniugio vagorum, validum erit. *Gutier. de Mat. cap.* 65. *in fin.c.*67.*nu.*2. Idem eſt ſi Synodus, aut Epiſcopus in genere aliquos certæ qualitatis, aut in indiuiduo Petrum & Ioannam coniungi vetet à parocho, etiam annuo, & amouibili. *Gutier. d. c.*67. *ex Cong. Concil.* vel vetet ſacerdotem ſubſtitui niſi probatum, & parochus non probatum ſubſtituerit. *Sanchez. l.* 3.*de Mat. d.*32.*numer.*3.*Gutier. d.c.*67. niſi addita ſit clauſula annullatiua. *vt Sanchez & Gutierrez ſentiunt.* ſed & eâ additâ nec aliud dixero : qui non putem Ordinarios matrimonij dirimentia impedimenta ſtatuere, aut contrahentes inhabiles reddere poſſe. cum Nauar. *hoc tit. conſ.* 1. *&* 2. ſentiat quod licet Papa per generalem legem certum genus perſonarum poſſit inhabilitare, tamen ſine exemplo eſſe quod per ſuum interdictum particulare duas perſonas alioqui habiles, faciat inhabiles. & *ideo*, inquit *d. conſ.* 2. *licet in ea eſſem opinione quod de abſoluta* 7

Matrimonium contra Eccl. interdictum valet.

poteſtate poſſet hoc facere, non tamen facilè mihi perſuaderem quod conueniret, &c.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

1 Cognitio hæc ad Eccleſ. ſpectat.

COgnitio legitimitatis † adeo eſt fori Eccleſiaſtici, vt ſi inciderit coram iudice ſæculari, ad Eccleſiaſticum intra annum finienda remittenda ſit, & interim iudex ſæcularis ſuperſedebit, §. *Quoad fœdus matrim. in Concord. Brab.* Dependet enim à præiudiciali quæſtione hac, an legitimum fuerit parentum matrimonium; quæ quia ſacramenti inquiſitionem inuoluit, ad Eccleſiam pertinet. Quamobrem ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad iudices Eccleſiaſticos, anathema in eum pronunciat Concil. Trid. *ſeſſione* 24. *Can.* 12. ſcilicet ob ſacramentum; circa cuius vinculum & illius effectus pleræque verſantur. præterquam quod iudices Eccleſiaſtici ſerio, & magna ſeueritate cas examinent: quia dicit Apoſtolus, *Sacramentum hoc magnum eſt:* cum ſæculares, ſiquando coram iis inciderint, eas in Bacchanalium tempus tractandas reiiciant, recreationis & riſus cauſa: *vt loquitur & teſtatur Boër. deciſ.* 299. *in fin.* quæ ratio iis in ſolutum dari poteſt, qui eam materiam non ſpiritualibus perſonis, ſed ſæcularibus magis conuenire aliquando contendunt.

Quamquam Principes noſtri in induciarum tractatu *ar.* 33. generatim reputari velint quoad ſucceſſiones pro legitimis, & capacibus ſucceſſionum, omnes eos, qui apud ſuos pro talibus habentur, idque ob matrimonia Hollandorum, quæ in conſiſtoriis aut coram Magiſtratu, non coram Parocho iuxta Concil. Trident. contrahuntur. Iuxta quem articulum communis boni cauſa inter Principes & Ordines confœderatos conuentum, etiam iudicem Eccleſiaſticum iudicare debere cenſeo: ſed in ordine tantum, vt loquitur, ad ſucceſſiones: ſecus vbi de ordinibus aut beneficiis diſputaretur. Id etiam vno ver-

bo dicam, ex Concordatis Brab. illegitimorum in ſacris conſtitutorum bona immobilia, decedentium, ad Principem ſpectare, niſi licentiam teſtandi ab eo obtinuerint: mobilia vero diuiduntur inter Principem & Epiſcopum. *§. bona vero in d. Concordat. Brab.*

Dicunt aliqui, eſſe † Priuilegium cuiuſdam Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ datum patriæ Flandriæ, ſed nuſquam extat, quod in Flandria matres non pariant illegitimos. (vt loquuntur) Id quidem Margaretæ primæ aſſcribendum eſſet, quæ Flandriam rexit *anno* 1190. nam Margareta ſecunda eiuſque filij ex Buchardo Auenio, qui eam ſpecie matrimonij prægnantem reddidit, cum hypodiaconatum militari balteo ſemper obtexiſſet, coram D. Ludouico Galliæ Rege allegarunt; quod etſi matrimonium Auenij & Margaretæ irritum eſſet, ac ex Senatuſconſulto Orficiano illuſtris fæmina proles non iuſto patre natas, legitimas non pareret, tamen generatim apud Flandros ſecus in vſu eſſet. quam & aſſerit Iacob Marchantius. *in deſcript. Fland. l. 1. t. de legibus.* Quin & Senatus Flandriæ Conſulto nothis in feuda matris ſucceſſio addicta ſit; cum priuilegio ætatis, ſexuſque; etiam extantibus legitimis: vt & nec filius ſacerdotis hæreditate matris excidat. Quâ ex cauſa, ſeu quòd bona fides Margaretæ pro legitimitate prolium ſufficeret, D. Ludouicus Aueniis prolibus Hannoniam, aliis Flandriam arbitrio addixit. Quam hiſtoriam verius, & aliis honeſtius ex ipſa Innoc. III. ſententia refert idem Iacobus Marchantius. *in deſcriptione Fland. lib. 2. in Margareta. 2.* In Brab. illegitimi incapaces ſunt officiorum, *introitus Duciſſæ Mariæ art. 32. Car. V. ar. 19.* In Eccleſia Antuerp. etiam legitimati à Pontifice præbendarum incapaces ſunt, *ex indulto Pontif. Clementis 8.*

2 In Flandria mater nulla parit illegitimos.

DE DIVORTIIS.

1 Cognitio ad Eccleſiam ſpectat.

1 AD ſolum † iudicem Eccleſiaſticum ſpectat cognoſcere de diuortiis, an celebranda ſint vel nõ, §. *quoad fœdus, in Concord. Brab.* Qui etiam de alimentis à marito vel vxore petitis pendente diuortij quæſtione cognoſcere poteſt; tametſi partes, ſi maluerint, etiam ſecularem adire poſſint, §. *de alimentis, in d. Concord.* & de dote lucranda vel perdenda, vbi ob adulterium concluditur ad diuortium, & conſecutiue ad lucrandam dotem. Tametſi quæſtio poſſeſſorij, pendens in Concil. Brab. non ſuſpendatur per quæſtionem motam coram eccleſiaſtico ſuper viribus vel non viribus contractuum antenuptialium, §. *de dote ibidem.* denique ex prorogatione partium expreſſa poteſt cognoſcere de diuiſione bonorum. §. *de diuiſione, ibid.*

2 Grauis ad diuortiũ cauſa requiritur.

2 Diuortium vt fiat, grauis admodum † cauſa requiritur. Vnde quod Charond. *Reſp. l.* 8. *Reſp.* 62. *in fin.* dicit iudicatum, quod ob morbum Gallicum non poteſt perpetuum diuortium fieri, ſed tantiſper, donec maritus ſit curatus: id intelligo, niſi per adulterium illud malum acquiſierit; tum enim non ob morbum, ſed ob adulterium fit ſeparatio, & morbus cum aliis indiciis probationi adulterij ſeruit. Charond. *ibid.* etiam diſſerit de iis, qui potionibus amatoriis nocent.

3 Pleriſque † in locis vſu ſeruatur, vt bona adulteræ marito addicantur; etiam conquiſita, quoad vſumfructum tantum, ſeu vita vxoris durante: & poſt mortem reſtituantur prolibus. Cui accedit & alius vſus, vt ſi vxor ſeptemio à marito abfuerit, mortua credatur, ad effectum, vt vir reſtituere bona teneatur, niſi docuerit illam in viuis eſſe. *ita iudicatum in Concil. Flandria.* 5. *Septembr.* 1502. ſed ad ineundum aliud matrimonium requiritur moraliter certus nuncius, cum res hæc ſummi momenti ſit, ob ſacramentum.

Ob

Ob ſæuitiam † cui idonea cautione occurri non poteſt, vxor à marito ſeparari poteſt. quin & criminaliter contra eum agi, ſi ſupra correctionem maritalem ſæuierit. ſic Curia ſuprema Pariſienſis perenni manſione in monaſterio damnauit, qui vxorem fœdè vulnerarat. *Choppinus monaſt.l.1.t.3.num.26.* 4 Sæuitia compeſcenda.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS.

SICVT accuſationem † legitima debet præcedere inſcriptio; ſic & denunciationem charitatiua monitio; & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio debet præuenire, *cap. qualiter & quando. hoc tit.* Quod vt benè & prudenter Concilium Lateran. ſtatuit; ita optandum eſſet vt probe ſeruaretur. Chriſtus mulierem, quæ ei ſiſtebatur vt adultera, noluit condemnare; quod eam nemo ritè accuſaret. Sed inſcriptio & pœna talionis paſſim è foro diſceſſit. tametſi apud nos Ioan. Dux Brabant. *in tabulis legum Brab, ſeu den Lantchaerte anni* 1312. pœnam talionis disertè innouauerit, & eo loco habendum eſſe decreuit eum, qui alium in iure conueniſſet, & querelas non probaſſet; quo alius fuiſſet habendus, probato crimine. Delatores † etiam hodie impunè nimis denunciant, neque vera, ſæpe neque probabilia. *Genus hominum*, inquit Tacitus. *l.* 4. *Anna. publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coërcitum: per præmia* (refert ad Tiberij Tyrannidem) *eliciebantur.* Charitatiuæ monitiones, & clamoroſæ inſinuationes, ab officiariis non ſolent hodie expectati: eâ potiſſimum ex cauſa, quod pleræque criminum vin-

1 Qualiter recipiendæ accuſationes, denunciationes, inquiſitiones.

2

dictæ tantiſper dum non eſt iudicatum, arbitrariæ eſſe putantur. ſed & ipſis officiariis, niſi capitales fuerint. componendæ permittuntur, ad pecunias mulctas redigantur, officiariis ex aſſe vel quota applicandas. quæ lucra per admonitiones & emendationes nolunt ſibi eripi. Sed certè in Curiis Eccleſiaſticis ſacri Canones maiorem reuerentiam, & obſeruantiam merentur. Et quidem lætus introitus Brabant. *ar.* 54. ne quis temerè vexetur ab auaris aliquando officiariis, ordinauit; quod officiarij neminem poterunt apprehendere, niſi habuerint plenam informationem ſuſpicionum, commiſſorum criminum, ob quæ apprehendere volunt: neque è domo abducere, aut inquiſitionem in domo inſtituere aliter, quam de iure, & antiquo locorum vſu: & ſaluo iure ampliori ciuitatis Antuerpienſis, Louan. Buſcoduc. *ar.* 10. *addit.* 2. *ad lætum introitum Car. V.*

3 Porrò † quando in genere manifeſtum eſt crimen, & tamen auctor ignoratur; iudici licet in genere quærere, quis fecèrit; non autem in particulari an Petrus fecerit: niſi de eo ſit fama vel indicia. nec ſubditi tenentur patefacere auctorem, etiam ſub iuramento rogati, ſi nulla laboret infamia, & nihil mali impoſterum timeatur. *Leßius de iuſt. l.* 2. *tit.* 2. *d.* 14. Inquiſitionem ſpecialem inſtituere iudex non poteſt, niſi præcedat infamia. Nec ſufficit, vt duo vel plures, etiam iurati, affirment, ſe vidiſſe Petrum crimen committentem. *cap. inquiſitionis, hoc tit.* quia adhuc res eſt occulta: ac proinde minimè per publicam inquiſitionem prodenda: ſed requiritur vt rumor de eo ſparſus ſit, per maiorem partem viciniæ, Collegij, vel vniuerſitatis in qua commoratur. † Excipio tamen crimen
4 patefactum ex generali inquiſitione, commiſſum, vel confeſſum in iudicio: quodque ſuſpicione communi laborat, vel contra bonum publicum aut infectiuum ſit: atque imprimis crimen læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ. Et hæc quidem ita de iure ſe habent

bent, *vt docet Leſſius l. cit. dubit.* 15. *Nauarr. hoc tit. conſ.* 3. 4. 5. ſed de praxi iudicum ſecularium ſecus: Quam defendit *Leſſius ibidem.* ex eo, quod iuris poſitiui ſit, vt infamia præcedat. Sed vt iudices Eccleſiaſtici eadem praxi vtantur, non admittit, præſertim contra Eccleſiaſticas perſonas; tum quia harum infamia plus ſcandalizat ſeculares, quàm caſtigatio ædificet; tum quia facilius correptione fraterna emendari ſolent: tum denique quia prælatorum potius eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis, etiam ſeculares corripere; quàm aſperitate pœnarum ſæuire. Vnde Canones iubent, vt non ad primam famæ inſinuationem inquirant, ſed quando ſæpe eorum aures pulſauerint, nec trium vel plurium depoſitiones recipiantur contra eum, qui infamia non laboret. quæ in iudice ſæculari non vſquequaque obtinent. *ita Leſſius.* In Concord. Brabant. *§. de crimine concubinatus, & §. de crimine adulterij.* diſertè cautum eſt ne cognoſcat Eccleſiaſticus niſi de notorio concubinatu, & adulterio: & vt teſtes Synodales non denuncient niſi adulteros notorios: ne ſcilicet promotores ſpe lucri ſtatim ad accuſandum proſiliant, vbi vel rumuſculum aliquem inaudierint. Multo certè minus permittendum eis eſt, vt quæ occultari poſſent, ſubtilibus indagationibus patefaciant; quo ex ſcandalo tum plus mali Reſpublica capit, quam ex omiſſione punitionis occulti exceſſus. Sic Tacitus. *lib.* 4. *Ann.* inter acta tyrannidis Tiberij ita narrat: *Tectum inter & laquearia tres ſenatores, haud minus turpi latebrâ, quam deteſtandâ fraude, ſeſe abſtrudunt, foraminibus & rimis aurem admouent: Intereà Latiaris repertum in publico Sabinum velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit; præteritaque & inſtantia, quorum affatim copia, ac nouos terrores cumulat,* &c.

5 Clerici ſæcularium † iudicum poteſtati ſubſtracti an ſint iure diuino, an humano; & quatenus; diſputat Præſertim quoad Clericos.

Azor. *libr.5. inſtit. mor. cap.12.* Certè Sylueſter initio pacatæ Eccleſiæ, adſtipulante & ſubſcribente Conſtantino, ſtatuit, ne Clericus apud prophanum iudicem cauſam diceret, & Laicus clerico non inferret crimen. quo hodie nihil frequentius; etſi non accuſatione cum inſcriptione formata: quo tantum non reſpexit Sylueſter Pontifex. Vt omnis etiamſi viliſſimæ perſonæ criminatio, teſtimonium, & iudicium magnum videatur apud nonnullos, quodcumque contra clericum producitur. cum aliter Eugenium Bernardus inſtruat *de conſid. lib.* 4. *cap.* 9. *Hanc*, inquit, *velim generalem tibi conſtituas regulam, vt omnem, qui palam veretur dicere, quod in aure loquutus fuerit, ſuſpectum habeas.* & iure teſtes tales eſſe debeant, qui & accuſare poſſint, *cap. nullam*, 2. *quæſt.* 4. iuxta ſuperius Sylueſtri placitum. & teſtes contra Epiſcopum 72. contra presbyterum 44. contra diaconum 27. contra ſubdiaconum, acolytum, exorciſtam, Lectorem, Oſtiarium 7. contra Clericum 3. numero, & ſine aliqua infamia eſſe debent. *cap. præſul. cap. placuit ibidem.* Et quamuis aliqui id intelligant de presbyteris, Cardinalibus, tamen eam dictionem abeſſe, ab antiquis teſtantur notæ ad corpus Canonicum Gregorij XIII. Vt vt ſit, id conſtat, enixè voluiſſe Sylueſtrum Pontificem proſpectum innocentiæ Eccleſiaſticorum, & non ſine agmine quadrato in eorum cauſis procedi. nec immerito: ſunt enim Clerici malignantibus lapis offenſionis, &, vt habet generatim Bonifacius 8. *cap.* 3. *de immunitat. in* 6. *Clericis Laicos infeſtos oppidò tradit antiquitas. Et quæ ibi proſequitur:* præſertim infelici hoc ſæculo, quo ſi accuſaſſe ſufficiat, quis Innocens erit? Certè Concilium Tridentinum † ex his
6 nocens erit? Certè Concilium Tridentinum † ex his cauſis, *ſeſſione* 3. *cap.* 6. quodque bene officio fungentes inimicos nanciſcantur, qui falſa eis crimina obiiciunt, in qualicumque cauſa, & quocumque modo procedatur, non vult citari Epiſcopos aut moneri, vt perſonaliter compareant, ſed cauſas coram S. Pontifice

tifice referri, ac per ipſum terminari. *ibid. cap.* 8. nec teſtes in cauſa eorum criminali ad informationem, vel indicia, ſeu alias in cauſa principali recipi, niſi conteſtes, bonæ conuerſationis, exiſtimationis, & famæ. Valde optandum eſſet, vt quicumque clericum alioquem accuſant, aut denunciant, niſi probarent obiecta crimina, ad talionem, aut arbitrariam ſaltem pœnam tenerentur. Vt iure quidem in accuſatores ſancitum eſt. & tabulæ legum Brabant. ſeu den Lantchaerte Ioannis Ducis 1312. vt diximus, ſtatuerunt, de quocumque alium in iure conueniente. Quæ vt in accuſatoribus, delatoribus, & denunciatoribus inſigni nota digna ſunt, ita & illud in iudice, † quod habet D. Bernardus *de conſ. l.* 2. *cap.* 13. *eſt item*, inquit, *vitium, cuius ſi te immunem ſentis, inter omnes, quos noui, ex his qui cathedras aſcenderunt, ſedebis me iudice ſolitarius; quia veraciter ſingulariterque leuaſti te ſupra te, iuxta prophetam. facilitas credulitatis hæc eſt: cuius callidiſſimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi ſatis cauiſſe verſutias: inde eis ipſis pro nihilo ira multa, inde innocentium frequens addictio. Inde præiudicia in abſentes.* 7 Superiorũ vitiũ credulitas.

Ex his cauſis † receptum fuit in Curijs Eccleſiaſticis, vt fiſcales, quos ſæpe clericos accuſare contingeret, eccleſiaſtici eſſent. quod ita oportere tradit Dias *in Pract. crim. can. cap.* 4. & prudenter ſtatutum refert in conſtitut. Cæſar-Auguſtanæ Prouinciæ. Quod in quibuſdam diœceſibus vidi ſeruari, & olim conſuetum animaduerti ex quadam ſententia pro Epiſcopo Cameracenſi contra Capit. Antuerp. lata 18. Nouemb. 1529. in qua duo promotores ſacerdotes narrantur. 8

Porrò Lopez *ad idem c.* 4. excipit decem caſus, quibus Laico clericum liceat accuſare: hæreſis, maieſtatis, dilapidationis, bonorum eccleſiæ, ſimoniæ, ſacrilegij, notorij criminis; dum ſemel admiſſus eſt laicus, amplius repelli non poteſt; dum ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur, vel parochianus ſuum paſtorem. quia illius intereſt eum

habere bonum.tametſi *cap.8.2.q.7.* non permittit clerico ſuũ ſuperiorẽ,niſi in fide errauerit,accuſare,etſi ipſi ſecus viuant quam præcipiunt. Patronus poteſt presbyterum male curantem,aut dilapidantem bona eccleſię accuſare.

9 Correctio & iudiciũ ſummariũ,& ordinarium vt differãt.

Valde differunt † correctio,iudicium ſummarium,iudicium ordinarium. In viſitatione dioceſios ſi quid epiſcopus corrigendo ordinat, per appellationem nõ ſuſpenditur.*Trid.c.1.in fin.ſ.13. & ante illud Alex. in c. 3.ad noſtram, de appell. & Innoc.3. in cap. irrefrag. de offic. ord.* aut recurſum ad tribunalia ſæcularia. *Conſtitution. Regum Galliæ apud Choppinum de ſacra policia lib. 2. tit. 4. num. 28. Philipp. 2. in ordin. magn. Concil. Mechlin. titul de Requeſtes. ar. fin.* Correctio reſpicit policiam: quam qui curant, magis exequendo, quam iudicando & cognoſcendo procedunt. Sic generatim decreta politiæ per appellationem impediri vetuit dictus Philipp.2. *ibid.ar.11.* Ita Ædiles Romani pro politiâ curandâ conſtituti, ſi quid obuium eſſet quod eam offenderet, è medio tolli, frangi, emendari iubebant, magis facti quam iuris tramitem ſeruantes. Sic Pilatus, cum pro condemnatione Chriſti nullam cauſam inueniret, quaſi politicè facturus, vt furorem populi compeſceret,dixit ſe eum emendatum,id eſt,de facto extra ordinem exceptũ, quaſi correctum dimiſſurum.ſic Plautus in Sticho.

Correctio & politica decreta per appellationem non ſuſpenduntur, & quare.

------ſi quæ ſint improba

Merces,iactat omnes: ædilitatem gerit.

Ædilis *in l.lectos, D.de per. & commodo rei venditæ,* lectos qui in via erant, conſcidit. *In l. itemque. §. ſi quis. D. locati* menſuras magiſtratus frangi iuſſit. In *l. eos qui D. de decur,* qui vtenſilia vendunt,ab ædilibus cæſi ſunt. Igitur correctio fit ſine formâ aut figurâ iudicij ſolâ veritate inſpectâ, & olim ſine ſcripto, &, vt nunc Abbas procedit contra monachum,pędagogus contra diſcipulum. & hodie in dies fieri videmus in viſitandis per prætores & magiſtratus vijs & aggeribus, qui in loco oculis ſubiecto mox decernunt & exequuntur. Hinc fit vt huiuſmodi iudicia effectus iuris non habeant, vti

in

in *d. l. eos*, conſtat, eos qui ab Ædilibus cæſi ſunt, infames non fieri, cum alias *l. cognitionum: §. minuitur, D. de var. & extraord. Cog.* ea ſequeretur. Nam hîc agitur de fuſtigatione quæ proceſſu formato irrogatur; ibi de ea quam intulerant lictores, miniſtri, magiſtratum comitantes, qui fuſtes aut bacillos deferebant, quibus emendabant eos, quos in aliqua culpa deprehendebant, vt in *l. 8. de decur. lib. 10. C. Cicero in ſecunda Agraria.* Quin etſi iudex ordinarius per iram aut alium affectum non lata iuris ordine ſeruato ſententia aliquem iuſſit fuſtigari, non infamabitur *l. quid ergo, §. quantum D. de his qui notant inf. leg. Ictus D. eod.* Ergo correctioni locus maximè eſt in viſitationibus, dum Epiſcopi ſicut Ædilitij magiſtratus ciuitatem vel diœceſim obeunt, & quicquid inordinatum inueniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſeruantes, ita non niſi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes: hoc enim non poteſt fieri niſi proceſſu ordinarie inſtructo: Nam & ſummarius proceſſus, & cognitio vti conuenit iudicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non poteſt imponi, ſed ea ſolemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda dum contra aliquem ordinaria punitio intēditur. Hinc *Cong. Conc.* 24. *Apr.* 1595. cenſuit his verbis: *Epiſcopū non poſſe imponere in viſitatione pœnas ordinarias, ſed tantum extraordinarias, quæ magis morū emēdationē & correctionē quam delicti vindictā reſpiciant.* Vnde eadē Cong. 7. *Martij* 1596. reſpondit, epiſcopū in viſitatione recuſari vt ſuſpectū non poſſe: dum tamē in ea proceſſum non cōpilet, & ſe intra viſitationis terminos cōtineat. Sic & Principes noſter interpellatus vt patronus eccleſiæ Inſulenſis, nullâ ratione induci potuit vt Reuer. Epiſc. Tornac. à viſitatione excluderetur, ſed ſi quid ordinādo excederet, ſe querelas auditurū, ante paucos annos reſpōdit.

Quando epiſcopus procedit contra Canonicū aliquem eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ exēptæ: (nā ſecus in nō exēpta, *vt S. Cong. reſpōdit Reuerend. Maldero epiſcopo Antu.*) adhibere debet duos à Capitulo, quotannis deputandos, Proceſſus cōtra Can. Cathed.

& vlte-

& vlterius ſeruare formam præſcriptam *in ca.6.ſ.25.Trid.* Idque vſque ad finem cauſæ, id eſt, non tantum ſententiã definitiuam, ſed & executionem: nam cui cauſa commiſſa eſt, eidem eſſe intelligitur etiam & executio demandata. *c. ſignificaſti, 7. de off. deleg.* atque itã iudicatum à ſupremo Regis Concilio refert *Sahagun.ad d.c. num.9.* cui epiſcopo hi duo Capitulares inuito adiunguntur; vt non obſtet *cap. ſi quis contra clericum, de foro compet.* quia Epiſcopus nõ tenebatur delegata ibi cauſa executionẽ, ob ſuſpicionẽ delegare; ſicut cauſæ deciſionẽ, in qua eius affectio nocere poterat: non ita in executione, quæ continet nudum miniſterium, iuxta modum ſententiæ: adeoq; delegata voluntarie cauſa, cognitionem tantum non executionem commiſiſſe creditur. *Sahagun. num.8.*

In criminibus, ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de cõcubinarijs, & in atrocibus delictis depoſitionem aut degradationem requirentibus, vbi de fugâ timetur, ne iudicium reddatur illuſorium, ſi opus eſt perſonali detentione, ad eam poſt ſummariam informationem, (nec deputati ad manum ſint), poteſt epiſcopus ad neceſſariam detentionem procedere. *d.cap.6.§. in crim.* vbi nota quam non leuiter, ſed ex neceſſitate à captura incipi, Concil. decernat. Enimuero ſi indicia ſint ad torturam, non habilitatur ſeu relaxatur aliquis data cautione de tenendo palatium, domum aut ciuitatem pro carcere, *ex Bulla Pij V. inc. licet ex iuris.* Quanquam in alijs id multis in locis frequens ſit, & ſucceſſerit in locum relaxationis carcerati, data cautione, de ſtando iuri, quam in clericis ſtatuit *cap. ſi clericis de ſent. excom. in 6.* niſi exceſſus enormitas aliud ſuaderet. Sic *Serol.pr.p.2.ver. homicida.* dicit Pium IV. conſtituiſſe, homicidas & delicta committentes, pro quibus ſit imponenda pœna ſanguinis, non audiendos niſi in carcere conſtitutos. quod eſt iuris quidem communis, & exacte in Concil. Brab. ſeruatur.

In materia huius iuriſdictionis Capitularis ſi concordiæ aliquæ initæ ſint, & confirmatæ à ſede Apoſtolica inter Epiſcopos & Capitula; ſucceſſores ligant quoad d. cap.6.

cap.6. & cap. 4. ſ. *6. ex Cong. Concil. & Rot. Gonç. ad Reg.*8. *Canc.gl.*25.*num.*14.

DE SIMONIA.

SImoniacus in beneficio † quia ius non acquirit, etiam illud in foro conſcientiæ non præuia alia declaratione, dimittere tenetur. Et extrauag. Pij IV. *Inc. in ſublimi, Non: Maij* 1562. vetat etiam à pœnitentiario magno eum abſolui, niſi promittentem beneficium ſic impetratum, non quod ante commiſſam ſimoniam habuit, dimittere. & Pius V. *Conſt. inc. cum primum*, ſanxit, vt quicumque † ſimoniam commiſerit in conſequendis ordinibus, ab illis ſit ſuſpenſus per decennium, ſine ſpe diſpenſationis, & per annum carceri mancipetur: qui vero dignitates, aut beneficia conſecutus fuerit, præter priuationem, inhabilitatem ad obtenta, & obtinenda, etiam corporaliter puniatur. 1 Simoniace acquiſitum beneficium dimittendum. 2 Ordines non exercendi.

Qui porro in † ſacramentorum exhibitione ſimoniacũ aliquid fecerint, cum maxima ſeueritate coercendi ſunt, *d. Conſt. Pij* 5. 3

Idem Pius V. † ſaluberrimum decretum Conc. Trid. *ſ.* 24.*c.*14. *Conſt. inc. durum Prid. Calen. Iul.* 1570. extendit, & grauibus pœnis locupletauit. 4

Alia ſimoniæ ſpecies, quæ obſcurè obrepſerat, à Pio IV. & Pio V. duabus præclaris Conſt. damnata eſt, quas de Confidentijs † paſſim indigetant. ad quas præclarum tractatum ſcripſit Flaminius Pariſius. Specialiter in eo crimine ſtatuitur, vt eo inuolutus beneficijs etiam ante quęſitis priuatus exiſtat, & ſic quæſita remaneant ſedi Apoſtolicę reſeruata, ac probari poſſit ſolis pręſumptionibus, *quales ibi refert, vbi & plura in materia criminali ſingularia.* Secundum Gutierrez. *Can. qq.l.*2.*c.*13.*n.* 78. Bullæ de confidentia nihil prohibent quod prius non fuit prohibitum: ſolum enim diſponunt contra confidentiam illicitam beneficialem, nempe ſimoniacam. Confidentia autem in beneficialibus quædam eſt licita, quædam vero illicita: 5 Confidentia benef.

licita eſt, qua quis ordinate ſperat, quod collator cōferet beneficium fratri, vel alteri conſanguineo ſuo digno: Illicita vero per contrarium, id eſt, qua inordinate confidit quod collator conferet beneficium, mediante pretio, pacto, modo, vel conditione expreſſa vel tacita, digno vel indigno. Altera non ſimoniaca, qualis eſt illa, qua confidit quod collator conferet beneficia ob cognationem vel amicitiam indigno, nullo pretio, pacto, modo, vel conditione, tacite vel expreſſe interueniente. Refert nouiſſime *Menoch. l. 5. præſum. 9. num. 2. cum ſeq.* vbi ponit coniecturas probandi confidentiam in foro exteriori deductas, tam ex dictis Bullis, quam alias. Sed vere ſi examinentur integrę conſtitutiones, nonnihil noui iuris inducere nemo non animaduertet.

6 Locare Vicariatum † vel facultatem nominandi Vicarium, vel iuriſdictionem ſpiritualem committendi diſtricte prohibet Conc. Trid. *ſ. 25. c. 11.*

7 Iura ſigilli Epiſc. — Ordinarij ne quidem pro † ſigillo, *Cong. Conc.* quicquā poſſunt in collatione ordinum accipere, ſed ſoli Notarij mercedem conſtitutam, non habentes decimam partem aurei. *c. 1. ſ. 21. Trid.* etſi neutri olim videtur licuiſſe, *c. ſicut epiſcop. 1. q. 2.* Vnde nec Notarium Conc. permittit accipere vbi viget laudabilis conſuetudo, ex eo canone ſcilic. nata, nihil accipiendi. Sed olim quidem in d. c. licitū fuit ſponte oblatum accipere, quod & hic vetat Conc. Si tamē vere ſponte detur, & vt tale accipiatur, præſertim poſt ordinationem, non erit ſimonia; & quidem dans excuſatur, ſi amplius, quod adhuc multis locis fit, exigatur, neq; enim mens Conc. eſt vt litteris illis careat. In quas exactiones ne ſubditi cadant, tenentur Pręlati miniſtris ad munia ſua paſtoralia neceſſarijs dare ſalarium competens: non enim dotes ſuas amplas habent, vt inde ſoli viuant, *Leſſ. l. 2. c. 35. d. 10. de iuſtitia.*

Merces notar.

8 Iura inſtitut. — Concil. *ſ. 24. c. 14.* vetuit aliquid accipi † in inſtitutione, inſtallatione, vel miſſione in poſſeſſionem, aut ſimilibus actibus; ne aliquid quaſi debitum accipiatur, quod non vertatur in vſus pios.

Vbi

Vbi notandum, non continuo excuſari receptionē litterico quod conuertatur in vſum piū: Sicuti enim etſi pro pupillo Canones vetant exerceri vſuram, *& Concil. prou. Mechl. I. tit. de vſur. Con. & Cam. edict. Regis ad illud an.* 1587. ita etiam illicitum eſt aliquid tanquam pretium ſpiritualis functionis accipere, etſi applicandum in vſum pium: deformitas enim manet quę ſimoniæ propria eſt, *c. ex multis. 1. q. 3. c. non eſt putanda, 1. q. 1.* Vbi monemur, propter peccata eleemoſynas eſſe faciendas, non eſſe autem committenda peccata, vt eleemoſynæ fiant. Quando tamen eſt ſimonia ex præſumptione, aut quando agitur de euadenda illius ſuſpicione, aut ſordidę auaritiæ, merito vult Triden. haberi rationem vtrum expendatur quod accipitur in vſum pium. Reuerendiſſimus *Malderus de iuſt. & Rel. Tract. 9. c. 3. d. 6.* Sed nec id nunc in poſſeſſione beneficiorum licet in vſum pium accipere, quod ante vertebatur in proprium: *Gutier. can. q. l. 1. c. 29. n. 28. poſt Nauarrum.* In quibus largitionibus nulla conſuetudo excuſat, etiamſi vel ſolū detur prandium, modo ex pacto & quaſi debitum in receptione Canonici detur, *c. Iacobus, de ſimo.*

In adeptione † præbendę vetat Concil. Triden. *d. cap. 14. ſ. 24.* fieri aliquam deductionem ex fructibus. *Et ante Concil. Baſil. tit. de Annat. verb. exactiones.* & Pius V. *pridie Calend. Iul.* 1570. voluit motu proprio, vt noui Canonici primis annis tantum reciperent, quantum antiqui. Sed quid ſi conſuetudo ſit, vt fructus primi anni diſtribuantur inter antiquos, & poſt mortem habeat pro ſolutione debitorum, & funeralium tantundem; cum non auferatur quod differtur? Refert Gutier. *vbi ſupra num.* 30. pro ſua Eccleſia Ciuitatenſ. Iudicaſſe S. Cong. non contrariari. d. motum, aut d. ca. 14. huic conſuetudini: quod crederem facilius, ſi ijdem qui auferunt fructus primi anni, eoſdem poſt mortem ſoluerent, atque ita differrent tantum non auferrent: ſed auferunt irreuocabiliter, & fructus qui poſt mortem habentur, Eccleſiæ aut ſucceſſori auferuntur. Quare Choppin. *l. 1. tit. 8. num. 14. de ſac. polit.* aduerſatur. 9

& Conc.

& Conc. Mech. prou. an. 1607. huiuſmodi annos carentiæ ſuſtulit, etſi id vbique executionem non habuit. Dum quædam Capitula non immemorialem conſuetudinem tantum, ſed & confirmationem Sanctæ ſedis habent: imo alia fundationem contrariam, vti Capitulum D. Gudulæ fundationem Ducis Brab. quam vidi, quâ expreſſe defunctis annus gratiæ relinquitur, ob quam nec decretum hoc d. Capitulum D. Gudulæ recepit. Immemorabilem autẽ conſuetudinem detrahendi medietatẽ ex fructibus primi anni non ſuſtulit Conc. modo applicetur pijs locis, *Cong. Conc. apud Riccium in prax. epiſc. dec.* 567.

10 Quanquam pro adminiſtratione † rerum ſpiritualiũ pluribus in locis Trid. vetat conditiones & pacta mercedum; non innouauit tamen ius antiquum, quo licet eleemoſynæ vel ſuſtentationis ergo conſuetum aliquid dari vel accipi. *Gutier. l.* 1. *Can. qq. c.* 29.

11 In officijs ſæcularibus † non vertitur ſimonia, neq; iure diuino prohibitum ea vendere; etſi inconſultum, vt D. Thomas Aquinas reſpondit Duciſſę Brab. Vnde in Brab. nulla data vel etiam mutuata pecunia officia conferri poſſunt, diſertæ tabulæ legum Braban. ſeu Landtchaert Ioannis Ducis anni 1312. quod ſubſecuti Principes in ſuo Brab. lęto introitu iurarunt. an miniſtri ſatis exacte obſeruent, ipſi viderint. Pius nec ad officia aut iudicis functiones eos admitti voluit qui ambitûs rei eſſent. *Conſt. ref. P. Matth. S. D. l.* 5. *t.* 10. *c.* 2. 3.

In ſæcularibus non eſt ſimonia.

DE MAGISTRIS.

PAuperes idonei gratis promoueri iubentur à Iul. II *refert P. Matth. S. D. l.* 3. *t.* 5. *cap.* 1. Et Laureæ magiſtral non poſſunt amplius conferri per Comites Palatinos, reuocatoria Conſt. Pij V. *relata à P. Matth. S. D. l.* 3. *t.* 4. *ca* Eò reſpicit Conc. Trid. *ſ.* 22. *c.* 2. Præfecturam ſcholarũ Car. Mag. ſacerdotali ordini attribuit, Ludou. Pius, & L tar. Gymnaſiorũ magiſterium Epiſcopis. *Choppin. Mon. l.* 1. *t.* 2. *n.* 8. Eadem Eugenius ſtatuit in Synodo, *cap. de q buſdam* 37. *diſt.*

I

DE IVDÆIS.

VBi Iudæi tolerantur, diſtingui † habitatione, veſtitu 1
ac alias diſcriminari debent. *Paul.IV. apud P.Matth. ſ.d.l.5.t.2.c.4.* Et ſi contra veterem legem peccent, aut Chriſtianorum perueſioni periculum ſtruant, quomodo coërcendi ſint; tradit Greg. XIII. *in Conſt. incip. Antiquæ, quam refert Azor.Inſt.mor.l.5.c.8.Piaſ.p.2.c.4.nu.44. vbi & Conſt. Clem.VIII.* quoad retinentes libros Thalmudicos, *nu.*46. Conſt. Greg. XIII. præcipit, vt compellantur ab ordinarijs accedere ad concionem ipſis ex ſacra vetere lege faciendam. Euangelium tamen eis etiam prædicandum, ſed ad eam concionem cogi non debent ſed induci & perſuaderi, *Nicol.III. apud P.Matth. S.d.l.5.t.2.cap.2.* Et conuerſi ſerio catechiſari, *ibid.c.*2.4. nec debent eorum proles ipſis inuitis baptizari, *poſt Conc.Tolet.4.c.56. Iul.III. refert P.Matth.7.d.l.5.t.c.1.*

Iudæi debent veſte diſtingui. Coërceri ne noceant. Induci ad conuerſionem. Catechizari.

Sed † in his Principum Belgij 2
ditionibus non illi tantum, ſed nec noui Chriſtiani ſub hoc nomine eorum doctrinam & ſcelera ſectantes, *vt ſunt edicta Carol.V. 27.Iulij* 1549. *& pen. Maij* 1550. *in lib.edict.fol.* 201. morari, aut verſari poſſunt: ſed iam ante trecentos paulo minus annos ex Brabantia Iudæi proſcripti ſunt, cum Bruxellis Sacroſ. Euchariſtiam pugionibus transfodiſſent: quę ob miraculum ſumma veneratione etiam nūc ibi colitur.

Noui Chriſtiani in Belgio interdicti.

Quamquam † ante ſub ſaluo conductu ha- 3
bitaſſe videntur, vt ex tabulis legum Braban. *ſeu de Landtchaertere* Ioann. Ducis anni 1312. apparet, vbi ſi quis eos offenderit, id ſuæ cognitioni Dux reſeruat. prout in Vrbe eorum cauſæ ad Papæ-Vicarium ſpectant: & cauſæ bancariorum Iudæorum ad Camerarium Vrbis, *ex Conſt. Greg.13. Iul.3.* Adeo vt quamuis Induciæ noſtræ permittant ex prouincijs fœderatis Belgicis omnes huc venire, & negociari; tamen non comprehendantur Iudæi Amſterodami habitātes, quippe cum ob aliam cauſam quam belli ciuilis, aut religionis, ob quam illud motum eſt, iam olim interdicti ſint: ſic quod ea generalitas excludat in-

Olim Iudæi ſub Ducum Brab. protectione erant.

capaces ob alias quam belli cauſas. Sic Princeps cenſuit 1617. contra E. F. Amſterodami habitantem, tametſi Ordines pro eo non diſſimulata eius conditione ſcripſiſſent: & alias ſępius declarati ſunt non iuuari inducijs, qui ob alia crimina ſunt proſcripti.

4 Priuilegia conuerſorum. Iudæis, † vt facilius conuertantur, per vſuras acquiſita, quæ certis perſonis reſtituenda non ſunt, debent relinqui, tanquam in vſus pios, *Paul.III. apud P. Matth.S.D.l.5. t.1.cap.3.* (etſi Gallus *in qu.ſuis* ſcribat, Romæ & Auenione ſolere conuerſos amittere) quod aliquatenus tralatitium eſſe poſſet ad alios fœneratores, vti facilius etiam conuerterentur. Eodem fine Concil. Baſilienſ. *ſeſſ.*19. decernit, vt quo loco conuerſi Iudæi baptizantur, omnia iura & priuilegia ciuiũ acquirant: ſed quam diu non conuertuntur, immobilia ne poſſideant, vetuit Paul. IV. 23. *Mart.*1556. Neque non Iudæorum tutores eſſe hodie poſſunt: an olim potuerint, *ex l.15.§. iam autem, D. de excuſa. tut.* & an ea lex loquatur tantum de Chriſtianis, qui nomine Iudæorum primum accipiebantur, diſputatur. *Buſ. ad d. §. iam autem.*

DE HÆRETICIS.

1 Hæretici ſemper coerciti. ECcleſia Catholica † ſtatim atque vires exercere potuit, hæreticos digna animaduerſione caſtigauit; vt teſtantur ſacræ hiſtorię, & primorum Chriſtianorum Imperatorum ſanctiones, etiam Frederici II. antequam ei abrogatum eſſet Imperium, *quas refert P. Matth. S. D. l.5.t.3.*

Maximè à Concil. Lateran. Acerrimè autem contra eos inſurrexit Concil. Lateran. ſub Innocent. III. quo auguſtius, præter Chalcedonenſe (vbi 630. Epiſcopi, Roman. Pontif. Legati, & Conſtantinop. Patriarcha, & Martianus Imp. adfuit) nũquam fuit; vtpote cui interfuerunt duo Patriarchæ Hieroſolymitan. & Conſtantinopolitanus, Metropolitani 70. Epiſcopi 400. Abbates 12. Priores Conuentuales 800. Græci & Romani Imperij Legati, Regum Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. In eo Concil. *can.3.* decer-

decernitur, vt de hæreſi damnati tradantur brachio ſæculari puniendi: ſi clerici fuerint, degradentur; & eorum bona eccleſiæ, cuius ſtipendia perceperunt, applicentur: ſi laici, confiſcentur. poteſtates ſæculares iuramentum publicè præſtent, quod vniuerſos hæreticos ab eccleſia denotatos, pro viribus ſuis exterminabunt: ſi Dominus temporalis id neglexerit, admonitus excommunicetur: & niſi intra annum ſatisfecerit, ſummus Pontifex denunciet vaſallos ab eius fidelitate abſolutos, & terram exponat Catholicis hæreticos expulſuris occupandam, & poſſidendam: ſaluo iure Domini principalis, eadem nihilominus lege ſeruata circa eos qui non habent Dominos principales. Epiſcopus ſimiliter negligens deponatur. Cui conforme fulmen dedit Paul. IV. *Conſt. refert P. Matth. S. D. l. 5. t. 3. c. 9.* Quod decretum Concil. magnas diſputationes peperit, præſertim his annis circa poteſtatem directam vel indirectam Papæ in temporalia, ad priuandos, ac deponendos reges. ſed vt generaliter ad lubituum Papæ ea non ſit: ſonat hic locus tantum in materia fidei, quam ſi reges oppugnent, aut conuiuentia peſſundari ſinant, ſpiritualis finis eiuſmodi media licita ſpirituali ſuperiori facit.

Verumenim-vero † in ea tempora, proh dolor, incidimus; vt neq; ſine Reip. incommodo antiqui S. Pōtificum Canones, Imperatorumve edicta, ne quidem quæ Car. V. & Philip. II. pullulantibus primum hic hæreſibus oppoſuerunt, obſeruari poſſint: 3 **Hodie temporũ malignitas non vbique permittit.**

Tantum Religio potuit ſuadere malorum!

Et quidem reformata! ſcilicet, vt habet Elixis Andreæ Chioppij,

Vt lucus alma nuncupatur à luce:
Pontuſq; Græcis nominatur Euxinus:
Fert antiphraſtum nomen hoc reformatæ.

Cuius reformati cultores paſſim in Germaniâ ac alijs locis opinionem & ſententiam ſuam ex arbitrio Domini

ſui ſumunt, hodie is ſit Lutheranus, incolæ erunt cras: ſucceſſor Caluinianus,& illi erunt; & ſi quid aliud monſtri;non minus mutabuntur, vt Seianus de ſe teſtatur apud Tac.*l.4.Ann.ita inſueuiſſe, vt non prius ſpes votaq; ſua ad Deos quam ad Principum aures conferret.*

4 Nõ oportet tamen Prælatos ſolicitudinem deponere.

Non oportet † tamen curam vllam in his tempeſtatibus temporum abijci.Sacra Cong.Card.R.Ioanni Mirę Epiſcopo Antuerp.10.Martij 1608.his verbis ſcripſit:*Mirifice quidem Illuſtriſſ. Patres eſſe Ampl. T.iniungendum duxerũt, vt hæreticis ad celeberrimum emporium Antuerpiæ accedentibus Catholicorum mores tali commercio non corrumpantur, vtq; ipſi Catholici præter rerum venalium negotiationem, de alijs rebus præſertim ad religionem pertinentibus, cum eis agere vel ſe illi intimius coniungere refugiant, eius videlicet præcepti memores, qui amat periculum, peribit in illo.*

5 Sanctio Clem. 8.

Et † Clem.VIII. *26.Iulij 1596. Conſt. quam refert Quar.v. hæret.Inc. Cum ſicut*: vetuit,ne Itali extra Italiam agentes habitent in locis,vbi non ſit liber, & publicus cultus ſiue vſus religionis Catholicæ,abſtineant à matrimonijs cum mulieribus hæreticis,ab hæreticorum ſepulturis, medicorum hæreticorum opera vbi adſit Catholicus, filios ſuos per hæreticos de ſacro fonte leuari non permittant, aut hæreticorum leuent,niſi Catholicè baptizatos:aliaq; ibidem relata agant.

6 Principũ Belgicę.

Sereniſſ. Priucipes noſtri † in edicto ſuo ſeuerè vetuerunt ne harum regionum incolæ aut aduenæ de religione inter ſe diſputationes moueant, neque iniuriam verbis aut re alterutris inferant, neq; ſcandala in Eccleſijs,proceſſionibus,locis publicis vel priuatis committant. & extenſius in edicto altero vlt. Decemb. 1609. (vt ne illa peruerſa dogmata ſeminentur) ne incolæ etiam extra ditiones obedientiæ Principis,hæreticas conciones audiãt, ſub pœna arbitraria,etiam exilij: ne aduenæ actus vllos contrarios orthodoxæ fidei faciant, pſalmos ſuos cantent publice aut priuatim; vt ſi in eccleſijs fuerint, eandem reuerentiam ibi exhibeãt, quam Catholici ſub diuinis officijs,& aliâs, & occurrentes Ven. Sacr. in plateis,

aut

aut tempeſtiuè ſine ſcandalo ſecedere teneantur, ſic vt nec ſigno vllo aut indicio aliquod ſcandalum dent:& qui huc volent concedere habitatum, debẽt aſſumere orthodoxam fidem,& quod ſi tales ſe aliter ſentire iactent, punientur vt infractores induciarum. Quæ edicta Principes declararunt per epiſtolas ſuas 15. Iulij 1609. 4. Martij 1614. ad Epiſcopos Antuerp. ac alios miſſas, ſe omnino velle executioni mandari: ac ſimiles ad Cõcilia magiſtratus ſcripſerunt, vt epiſcopis per pecuniarias pœnas & alias contra hos procedentibus omne auxilium præſto exhibeant. Ad hanc rationem Archiepiſcopus Mechl. quoſdã incolas Rothnacenſes, quia palã non ſine ſcandalo aliam quam Catholicam religionem profitebãtur, relegauerat: qui ad Principes recurrerunt, ſed non aliud obtinuerunt, quam vt ſine offenſa trimeſtri dilatione gauderent. Interim legibus parerent, aut Principis ditionibus excederẽt. 5. Octob. 1614.

Senatus † etiam amplıſ. huius ciuitatis Antuerpienſ. 7 ſuo officio non defuit, dum 24. Mart. 1617. mandauit, vt quicumque miniſtri Prædicantes, aut qui illi functioni aliquatenus ſeruiunt, huc aduenientes, teneantur ſe ſiſtere Marckgrauio ſeu Sculteto, qualitatem ſuam & hoſpitium indicare, ſub pœna 50. flor. & qui aliquem receperit, niſi publicam tabernam exerceat, qui præſumi poſſit eius qualitatem ignoraſſe, ſi infra triduum non detulerit, 100. flor. luat: id quod ipſi Ordines Confœd. Prouinc. primum ſtatuerant contra quoſcumque ſacerdotes eo venientes, edicto 27. Mart. 1612.

Senatus Antuerp.

Hæreticis factio teſtamenti non competit, *l. Manichæos. §. erga & ſuprema, & Authent. Credentes. C. de hæretic. Farin. Tractat. de hæreſ. q. 90. §. 6.* Sanxit Carol. V. *edict.* 22. *Sept.* 1540. quo minus fiſco fraus fieret, vt ſtatim poſtquam in hæreſim inciderint, neque inter viuos, neque per vltimam voluntatem diſponere poſſint; ſed omnia acta nulla ſint. Tamen à iure ita bona fiſco addicuntur, ſi filios orthodoxos non habent. Hi enim & agnati fiſcum excludunt, *d. l. 4. l. 12. C. h. t. c. accuſatus. §. in eo. eod. in 6.*

Digitized by Google

Cuiac. obſ.l.12. ob. 30. Porrò edicti Carol. V. executio ſuſpenſa fuit, præſertim tempore Mariæ Regentis, vt furori cederet, & populus in ſe deſcenderet.

8 Quæritur ergo † an ea ſuſpenſio ius fiſci & publicam vindictam tantum ſpectet, an etiam ius priuatum ſingulorum (non loquor de ijs quibus nunc ex Inducijs aliquod ius eſt, ſed de incolis harum ditionum, quibus reſpectu Principum, aut ſuorum ſubditorum induciæ pactæ non ſunt) Controuertitur inquam hæc hypotheſis: Inſtituit hæreticus hæredem extraneum, ſilente fiſco; an proximus agnatus Catholicus teſtamentum nullum dicere poſſit, & hæreditatem ab inteſtato petere excluſo inſtituto? an verò tale teſtamentum pro valido habendum ſit, ac pœna inteſtabilitatis, vt ita dicam, ſuſpenſa ſit non tantùm quoad fiſcum, ne inſtitutos hæredes inquietet, ſed etiam quoad proximos agnatos? Hæc controuerſia aliquoties coram me mota, ſemper tranſactione non ſententia deciſa eſt, neque etiamnum opinionem meam promam, vtpote cum diſputetur in quadam adhuc coram me pendente lite.

An conniuentia Principũ ad ius publicum tantũ, an etiam ad priuatum pertineat?

9 Qui officium † Inquiſitionis impedit, teſtes deponere volentes verberat, auxilium præſtat, domum inquiſitionis inuadit, aut quid ſimile committit, ſuſpectus eſt de hæreſi, *c. vt inquiſitiones. h. t. in 6.* Et contra tales ſeuerius ſtatuit Pius V. *in Conſt. quam refert Piaſ. p.2. c. 4. n.43. & Clem. VIII. in Conſt. ibidem, & Quar. V. hæretici, relata.* & caſibus ibi ſpecificatis conuictos formaliter hæreticos tradi vult brachio ſæculari, etiam pro prima vice. & vt in cauſa heręſis excommunicati & ſocij criminis ad teſtimoniũ admitterẽtur ſanxit Alex. IV. *P. Matth. S. D. l.5. t.3, c.7.* & ſententiæ abſolutorię nunquam tranſeunt in rem iudicatam. *Pius V. Conſt. P. Matth. ib. c.*10.

10 Quæ porrò † ad hanc rem faciunt, cum vſus exigit prolixe habentur in Directorijs Inquiſitorum, *Farinacio tract. de hæreſi, aliiſque.* Et Scrol. V. *hæret.* §.24.25. indicat nouiores Pontificum Conſt. Extrauag. quas miſſas facimus, quod

quod malignitas horum locorum illis locum non faciat.

DE APOSTATIS.

Decernitur Trident. Concil. *ſeſſ.* 14. *cap.* 11. *vt nemo cuiuſcumque ordinis Prælatus vel ſuperior vigore* † *cuiuſuis facultatis aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poſſit, niſi vt in ordine ipſo ad quem transfertur, ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat; ac taliter translatus, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit, ad beneficia ſecularia, etiam curata, omnino incapax exiſtat.* Cui congruit §. *nemo fin. in c.*19.*ſ.*25, de Regul. *Nemo etiam Regularis cuiuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem; neque detur licentia cuiquam regulari occultè* † *ferendi habitum ſuæ religionis.* 1

1 Translati in monaſterio remanere debent.

Denique *c.*4. *ibid. Prohibet ſancta Synodus ne quis regularis ſine ſui ſuperioris licentia prædicationis vel lectionis aut cuiuſuis operis prætextu ſubijciat ſe obſequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuerſitatis vel Communitatis, aut alterius cuiuſcumque perſonæ ſeu loci, neque ei aliquod priuilegium aut facultas ab alijs ſuper ijs obtenta ſuffragetur: quodſi contra fecerit, tanquam inſidiens arbitrio ſuperioris puniatur. Nec liceat* † *Regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui vero abſque prædicto mandato in ſcriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa ad Vniuerſitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent; alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur.*

2 Religioſi omnes habitum publice deferre debent.

3 Sub nullo prætextu ex monaſterio excedere quis debet.

Nihil tamen *ibi* definitur de tranſitu † ad æquè arctam & arctiorem religionem. Sed exſtat Conſt. Pij V. *an.*1569. *quam refert Azor. Inſt. mor. l.*12.*c.*14. in quâ reſcindit & abrogat omnes facultates prēter ius commune conceſſas recipiendi vel retinendi religioſos alterius ordinis, etiam laxioris. refert & aliam Pij IV. in qua Pœnitentiario Apoſtolico ne ex cauſis etiam pijs facultatem ſtandi extra monaſterium concederet, citra conſenſum ſuperiorum, & in

4 De trāſitu ad arctiorē Relig.

facultate tranſeundi in alium Ordinem, etiam ex cauſis à iure permiſſis, apponeret clauſulam, quod perpetuo in clauſtro manerent, apoſtatis abſolutionem non darent, niſi reuerterentur ad proprium ordinem, vel ſaltem æqualis, aut arctioris obſeruantiæ, vbi perpetuo manerent, nec vllis translatis permitteret beneficium obtinere aut vt mercenarijs deſeruire, etiam de conſenſu ſuperiorum. Aliarum Conſtitutionum extrauagantium & huc ſpectātium meminit Serol.*p.2.v.monachi* §.8.9.10.

5 Cauſæ apoſtatarū ſedi Apoſtol. reſeruatæ. Pius V. apoſtatarum cauſas † & regularium extra monaſteria vagantium ad ſedem Apoſtolicam euocauit, *ref. P. Matth. ſep. d. l.3. t.17. cap.2.* Reſcriptum etiam Leon. X. de apoſtatis ſine habitu incedentibus retulimus, *Sup. t. de foro Comp.*

6 Fugitiui retrahēdi. Religioſi fugitiui † ab Ordine apoſtatæ requiri quotannis, & in clauſtra retrahi, aut vicinis ædibus retineri, & de victu eis prouidere debent, *c. ne Religioſi, fin. de Reg.* Quod vt in his regionibus iuberet, efficeretque obſeruari per ſuperiores regularium, S. Congregatio mandauit Nuncio Belgij 29. Februarij 1608. Serol.*p.2.verb.monachi* §.7. refert decretum Sac. Cong. in hæc verba: *Impoſterum nemo regularium eijciatur è monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis; ſed peccantes à ſuperioribus ignominia & carcere caſtigentur, & acrius, ſi etiam opus fuerit pro modo delictorum.* Chopp. *Monaſt. l. 1. t. 3. nu. 17.* Quamuis antè Sixtus V. id permiſiſſe videretur, eiectis tamen iniungens, vt epiſcopis originis ſtatim ſe præſentarent, & ab eo quid eis iniungeret obedituri

7 expeterent. *Serol. p. 2. v. eiecti.* In Gallia † edictis regijs ad monaſteria, quæ bellicis forte motibus deſeruere, redire compelluntur, & vindicari à ſuperiore poſſunt: niſi tamen Religionem mutarint: ſed & hoc caſu ab hæreditatibus excluduntur. *Chopp. Monaſt. l. 1. tit. 2. num. 7.* Sed hîc

8 ar. 33. induciarū † indiſtinctè hæreditatum capaces declarat, ex teſtamento & ab inteſtato, cuiuſcumq; cōditionis, aut qualitatis fuerint, vtrorumque locorum incolas, credo apud ſuos pro legitimis habitos: Nam ſi de iure legitimos tantum acciperemus, Bone Deus quam multa matrimo-

trimonia non ſunt contracta iuxta c.1.de Ref.Mat.Conc. Trid. *ſ.* 24. adeoque vbi rite contrahi potuerunt,nulla! Quod & afficit proles;cum nulla ſit bona fides contra iuris diſpoſitionem contrahentium,quę eis prodeſſe poſſit. Quare & facilius apud eos matrimonij talis, quale apud eos valet, quam apud nos præſumetur, ex communi mẽſa,lecto,tractatu, tempore &cæt. quæ apud nos non tam vehementes faciunt præſumptiones vt olim ante d. cap.1. nam apud eos publica coram Magiſtratu vel Conſiſtorio conteſtatio ſufficit,*qua de re tit.de parochijs fuſiùs diximus.*

9 Extat edictum Carol. V. *datum Bruxellis* 1535. *lib. edict. fol.*119.ne quis† apoſtatas, religioſos,aut ſine licentia ex- euntes recipiat,aut hoſpitetur, vel aſſiſtat;ſed denunciet officiario loci, qui apprehenſos reſtituat monaſteriorum præfectis, vnde fugerunt: & ſi ſuper diſpenſatione aut profeſſione litigandum ſit, iudex in habitu eos manere, &in aliquo loco religioſo interim degere iubebit. Et aliud *anni* 1544.*fol.* 132. quo iuſſum tunc fuit, vt omnes Regulares extra clauſtra in paſtoratibus exiſtentes curiæ diſpenſationes ſuas tranſmitterent. Et Sereniſſ. noſtri Principes laudabili conſilio poſt factas inducias omnes Religioſos, qui in exercitu Sacellanorum munere functi erant, ad ſua monaſteria remiſerunt; ſuppletâ,vbi erat, in præſidijs neceſſitate per clericos ſæculares.Denique Gregorius XIII. 1577. 21. *Ianuar. Conſtit.quam refert P. Matth. S.D.l.*3.*t.*3.*c.*3. decreuit,vt † apoſtatarum vel etiam alio- 10

Hoſpitio interdicti.

rum religioſorum extra monaſterium ſuum degentium etiam de ſuperiorum licentia & morientium foris quomodocumq; acquiſita bona,non monaſterio ſed cameræ Apoſtolicę cedant.Atqui cũ in Belgica Pontificis & Principum tacitis vel pactis,vel conniuentia, camera Apoſtolica iura ſpoliorum non exerceat,cenſeri poterũt deuolui poſſe huiuſmodi ſpolia ad Æraria epiſcoporum, qui hic inteſtatis ſuccedunt ſacerdotibus,non eccleſiæ cui deſeruierunt:ſi tamen extra Capitula & Collegia egerint,vt in Brabant.tamen ex Concordatis Carol. V. & Epiſcoporũ Leodienſis & Cameracenſ. bona ſacerdotũ baſtardorum

Eorũ bona ad quẽ ſpectent.

inteſtatorum,aut ſine indultu Principis teſtatorum diuidantur inter Epiſcopum & Principem.provt & Præmonſtratenſes, & quidam alij pro ſui ordinis inſtituto in beneficijs curatis,& alijs ad ſua monaſteria pertinentibus agentes & morientes non alijs acquirunt (niſi fortè ex pacto Ordinarijs locorum quippiam inſtar recognitionis) quam monaſterio: cum extra conuentus ſuos vix eſſe videantur, qui in illorum membris & dependentibus beneficijs, ex nutu ſuperiorum officia ſui inſtituti peragũt. Secus quam ſentiri poſſit de illis,qui in ſæcularibus beneficijs agunt,& ex illorum prouentibus,qui nullatenus ad monaſteria ſua ſpectant,acquirunt: quæ propterea iuxta antiquos Canones,quæ morientibus ſupereſſent,iſtis eccleſijs,non verò conuentibus,vnde nudi veniſſent,cederẽt. Sed mutatis per tempora antiquis Canonibus, & prima eccleſiaſticorum bonorum diuiſione, quaſi in vicem Quartæ Epiſcopalis, ſucceſſit per dictam cõſuetudinem, vt Epiſcopi inteſtatis huiuſmodi hæredes eſſent. Multo magis ſi qui è monaſterijs ſuis eijciuntur,abſcinduntur,emancipantur,incorrigibiles dimittuntur,fugiũt,vel apoſtatant;cũ onus correctionis monaſteria in epiſcopos reijciunt,ſi quid poſtmodum acquiſiuerint;pręſertim ex beneficijs ſæcularibus;rationi conſonum non videbitur, vt commodum illud Monaſtici ſuperiores arripiãt,neglecto onerato epiſcopo. Sic ſummâ prouidentiâ legitimæ tutelæ agnatis delatæ ſunt,*vt qui*,inquit Vlpian.*in l. 1. D. de leg. tut.ſperarent ſucceſſionem, ijdem tuerẽtur bona,ne dilapidarẽtur.*

DE HOMICIDIIS.

1 Pœnę abortus pcurantis. Sixtus V.grauest pœnas conſtituit contra procurantes abortum,potionem,conſilium, auxilium vel conſenſum dantes,*quam Cõſt.refert Azor.Inſt.Mor.p.2.t.2.c.26.q.3. Quar.v.abort.*Sed Greg.XIV.*Conſt.Inc:ſed.Cal.Iun.*1591.*quã habet Quar. ibid.* abrogauit quoad pœnas in illa contentas quoad fœtus inanimatos,& ad terminos iuris reduxit.

Vbi porrò motus Sixt.V.non eſt publicatus,de iure irregularis non eſt qui abortum procreauit fœtus nondum animati, *Guttier.can.qq.l.2.c.6.nu.38.*

Digitized by Google

In Brabantia Princeps homicidis abolitionem non poteſt concedere, niſi prius cum parte tranſegerint: Nec eis induciæ vel ſaluus conductus, ſeu *geleyde* cōcedi poſſunt, niſi ea condicio præcedat, *Læt. Introit. Car. ar. 21. & Mariæ ar. 42.* Pius IV. & Pius V. idem ſanxerunt, & ne ante etiam per contumaciam condemnati audiantur, niſi in carcere conſtituti, & citatis occiſi hæredibus, *Ref. P. Matth. S. D. l. 5. t. 8. c. 7. 8. & plures Conſt. contra homicid. vide ibid.*

DE PVGNANTIBVS IN DVELLO.

P*Roclinius eſt*, inquit Tac. *l. 4. hiſt. iniuriâ quam beneficio vicem exoluere: quia gratia oneri, vltio in quæſtu habetur.* Vnde indies ex minimis iurgijs homicidia, cædes, duella; quibus coërcendis nullæ iam ſatis leges ſufficiunt. Prohibentur *c. 19. ſ. 25. Trid.* duella & monomachiæ.

Solere in ijs reperiri quinque genera perſonarum, † 1 docet *Azor. p. 3. l. 2. c. 7.* Primo Principes, Imperatores, Reges, vel alios dominos duellum concedentes in terris ſibi ſubiectis. Secundò, pugnantes. Tertio, patrinos eorum. Quarto eos qui cōſulunt vel aliquomodo fauent. Quinto, ſpectatores qui ad ſpectaculū concurrunt. Secundo notandum, in Conc. Trid. *ſ. 25. c. 19.* contineri pœnas † 2 ſequētes. Primo, omnes prædictę perſonę ipſo facto ſunt excōmunicatę. Secundo Domini in terris ſuis concedentes facultatem ad duellum, priuantur iuriſdictione terrę illius, in qua cōcedunt facultatem ad duellum, ſi eam ab eccleſia habent; quod ſi eſt feudum, priuantur eo, ita vt redeat feudum ad Dominum directum. 3. pugnantes & eorum patrini notantur infamia. 4. incurrunt priuationem omnium bonorum, & pœnam homicidij: hoc eſt, ſic debent puniri ac ſi homicidæ eſſent, licet non ſit ſecuta mors. 5. morientes in duello priuātur eccleſiaſtica ſepultura. Hæc omnia ex Conc. *quo diximus loco.* Tertiò notādum ex prædictis pœnis excommunicationem incurri ipſo facto: ceteras vero pœnas incurri per ſententiam Iudicis.

5. Genera perſonarum in duello concurrentium.

Pœnæ.

Duellum omninò † 3 illicitum eſt quod ſuſcipitur ad ſolam virium oſtentationem, aut peritiæ rei militaris,

Quale duellum illicitum.

c. 1. de

Digitized by Google

c. 1. *de Tornea.* neque ratio mutatur ſi ex huiuſmodi cauſa duces, 12. milites hinc, & 12. inde committant, niſi id fieret ne animi militum concidant, aut hoſtium exercitus fiat animoſior. Sic Clem. VIII. *in Conſt. inc. illius* 2. *Septem.* 1592. *quam refert Quar. in V. duell.* declarauit militem prouocantem alterum militantem in exercitu publici hoſtis ad ſingulare certamen, ob priuatas ſimultates & inimicitias, contineri hac prohibitione: vt & eos qui mittunt, ſcribunt, diuulgant chartulas prouocatorias, fautores & complices. Sed neque defenſionis priuati honoris cauſa tantum ſuſcipere duellum licet, neq; pro criminis ſpontaneâ purgatione. *Reuerendiſſimus Malderus tract. de virtut. Theol. Iuſt. & Rel. q.* 41. *de duell. vide etiam L. Molin. Tract.* 3. *d.* 17. *nu.* 5. 6. 7. De his duellis extant Conſtitutiones † *Iul. II. Clem. VII. Iulij III. Pij IV. Greg. XIII. quas annotat Quar. V. duell.* & Sanctiſſimorum Sereniſſ. Principum noſtrorum edictum 27. Februarij ann. 1610. quo duella prohibentur ſub pœna Cõfiſcationis corporum & bonorum, cum pluribus diſtinctionibus. Anno 1617. Reuerendiſſimus Coſpeau Epiſcopis Arienſ. præſentibus Cardinalibus Sourdio & Guiſio, alijſque ab Ordine eccleſiaſtico ad Regem deputatis, ſeriò monuit & rogauit, vt edicta Henrici IV. & ſua prohibitiua duellorum, ſerio executioni tradi curaret; ne ſicut intra paucum tempus decem millia nobilium perſonarum (qui ſanguis vtinam ſuper Turcam effuſus fuiſſet; quam late ſtagnaſſet, quam glorioſas ſegetes produxiſſet, quam ſalutarius eccleſiæ pomeria fœcundaſſet!) mutuæ internecioni ſub dementato honoris titulo dederunt; dum Rex, delicto quas ſtringere debet, per diſſimulationem & impunitatem habenas laxat, toties cum omnibus peccans, quoties illi ſinguli ſe damnant, cumulum ſibi peccatorum coaceruet. Extat illius Oratio.

4 Edicta PP. & Princip.

Lætus tamen introitus Brabantiæ Carol. V. *art.* 24. eos tantum qui alteri extra patriam duellum indicunt, punit 200. marc. puri puti auri; aut alioquin arbitraria correctione Concil. Brab. Ante tamen *per Intro. Duciſſæ Mariæ art.* 39.

*art.*39.erat pœna confiſcationis corporis & bonorum,neque Dux poterat remittere.

Olim quidem † Tabulis legum Brabantiæ Ioannis Ducis 1312. certa duella ; & ſub certis modis permittebantur , vt & alibi ex Regum & Principum conſtitutionibus, *Ragueau en ſon indice des Droicts Royaux , V. gaige de battaille.* ſuper edicto Philippi Pulchri, Guido Pap.*d.*617. commentatus eſt. 5

Olim licita quædã duella iure ſæculari.

Hæ pœnæ † Concil. Trid. etiam locum habent in priuatis duellis quocumque modo factis (*vt Cardinales reſpondiſſe refert L. Molin.tr.* 3.*d.*17.*num.*4.*Azor. Inſt. Mor.p.*3. *l.*2.*c.*7. & elicitur *ex Conſtit. Gregor.* 13. *inc. ad Abol.*24.*Dec.* 1582. *quam refert Quar. V.* Duell.) ſcilicet ſine authoritate alicuius Principis , aut conſenſu. Quin etſi alter alteri dicit, tali loco te exſpecto , nullis concurrentibus ad ſpectaculum,neque alia interueniente ſolemnitate,duellum priuatum erit ea reſolutione comprehenſum, *L. Molin.ibid.* Azor. tamen negat : Non tamen ſi in rixa alter alteri dicat, defende te,& exerto gladio ſtatim pugnant, neque enim id fit ex condicto, *Riccius in prax.var.deciſ.*634. *Mol. ibid.* Quid ſi ex condicto pugna non telis,ſed pugnis ineatur:vt non pridem inter non regiè natos factum ſcio, & vnum in temporibus pugno cæſum cecidiſſe, at iacuiſſe proſtratum ad horã ſine ſenſu ac vllo ferè vitæ indicio; an comprehendetur ſub decreto Concilij ? Non eſt inauditum pugnis quem interfici. Nobilis quidam regente has ditiones Maria Regina quõdam Hungariæ in rixa ob religionem mota, hæreticum quendam graui pugno occiderat,& pro abolitione criminis , Reginæ ſupplicabat: ea ob zelum & abolitionem, & nobile officium fortè vacans dedit.Sed hæc rara, quibus leges non ſcribuntur. ſi tamen eo animo congrediantur, vt mortem intendant, puto comprehendi ; ſed pleriſque tantum malè mulctare volunt. 6

Pœnæ Conc. obtinent in duellis priuatis.

Vt autẽ locorum Domini has pœnas † incurrant,oportet vt ad duella facultatem concedant;non ſi tolerent , ac ad euitanda grauiora mala permittant. *Azor.vbi ſup.* 7

Ex

8 Ex hoc loco † elicitur etiam argumentum pro poteſtate eccleſiæ in temporalia ob finem ſpiritualem, vti in Cõcil. Lateran. magno de Principum terris ſtatutum qui hæreſi fauerent, aut non obſiſterent.

9 Clerici † qui duellum obtulerunt, aut in eo pugnarunt, etſi olim poſſent diſpenſari ab Epiſcopis ne ab ordine aut beneficio deponantur, modo mors aut mutilatio membri non interueniſſet: hodie ob pœnarum grauitatem in hoc c.19. & Conſt. Greg. XIII. & Clem. VIII. comprahenſas non poſſunt, *Azor. Inſt. Mor. p.2. l.3. c.50.*

DE TORNEAMENTIS.

DE agitatione taurorum plures ſcripſerunt: ac imprimis eruditus Mariana: poſt diuerſorum Pontificum Motus, Sixti V. Breue. & Clem. VIII. declarationem refert *Guttierres Can. q. l.1. c.7.*

DE ADVLTERIIS.

QVæ huc faciunt, *l.3. t. de Cohab. cler. & Mul.* tractauimus. Conciliatores, proxenetas, lenones, ac lænas, quæ puellam virginem interpellauerũt, flagitio perfecto, capitali pœna: imperfecto, deportatione perpetuâ in inſulam plecti vult Paul. IV. *Conſt. ref. P. Matth. l.5. t.15. c.1.* In cæteris caſibus fuſtibus publicè cæſi.

DE FVRTIS.

1 Detentio bonorum eccl. DEcretum † Concil. Trident. *ſ.22. c.11.* latum contra occupatores bonorum eccleſiaſticorum, ſeu ad quæcumque loca pia ſpectantium, ſubinde populo per concionatores inculcari mandauit Concil. Prou. *Mechl.* 1607. *tit.* 22. *c.* 12. vbi excommunicationis & aliæ pœnæ ijſdem infliguntur. *Clem. VI. Leo X. Paulus IV. Pius IV. ſimiles conſtitutiones ediderunt, quæ ſunt apud P. Matth. in S. D. lib.2. t.2.* Et Leo quidem X. ſpecialiter inſurgit contra Principes occu-

occupantes bona eccleſiaſtica, & eorum libertati detrahentes. *Idemq; decretum confirmarunt teſte cod. Matth. Adrian. VI. Clemens VII. Iulius III. & Pius IV.*

Furtum valdè † aggrauat circumſtantia naufragij. quare Paulus III. deprædatores naufragorum in flagranti crimine repertos, vt latrones & graſſatores puniendos decreuit, *Conſt. quam habet P. Matth. l. 2. t. 15. c. 2.* In Bulla Cœnę naufragorum bona furantes excommunicantur; abſolutioni Papæ reſeruatâ. Quæ reſeruatio olim non erat adiuncta excommunicationi, *c. excomm. de Rapt.* Iul. III. eandem excommunicationem huiuſmodi raptoribus infligit; eos qui bona fide adiuuant naufragos, indulgentijs donat. *Conſtit. quam refert P. Matth. l. 2. tit. 15. cap. 1.* & Serol. *Pr. p. 2. v. naufragium* dicit Paulum III. *Conſtit. incip. accepimus*, vocatis à patronis nauium, & diligentia ſua eorum bona præſeruantibus, quartam præſeruatorum partem largitum. Certè idem Paulus, *Conſtit. quam habet P. Matth. vbi ſup. c. 2.* nullam quorumcumq; ſæculorum conſuetudinem admitti permittit, quâ liceat naufragantium bona ſibi ſumere, *quod & declaraſſe Pium V. & Gregor. XIII. Serol. vbi ſup. refert.* 2 Furtum in naufragio.

Enim-vero † requiritur, vt huiuſmodi fures ſciant bona eſſe naufragorum, atq; ex naufragio ſublata: non quæ alibi exiſtant: & quidem Chriſtianorum non infidelium, aut Iudæorum, ſed quomodocumque Chriſtiano nomini inimicorum: atque vt ipſi ſuſtulerint. nam qui ex naufragio depoſitum negat, non comprehendetur; nec qui à fure accepit. etſi poſtmodum Greg. XIII. & hunc comprehenderit, *vt docet Proſper in Addit. ad Quar. V. bona naufr.*

DE VSVRIS.

Vſura iure diuino prohibita eſt; vt ne quidem fauore † pupillorum iuſtificetur, & pupillaris pecunia ad lucrum mutuo dari poſſit, retenta facultate repetendæ ſortis, quando ad maiorem ætatem aut matri- 1 Vſura prohibita etiam pecunię pupillaris.

matrimonium pupilli peruenerint, vt diſertè declarauit Cõcil. Mechlinienſ.I. *h.t.c. vn.* Audomarenſe 1583. *t.* 11. *c.*1. & Cameracenſ. & edictum Regis *ad illud ann.* 1586. *art.*20. Quod non tantum pro ea Prouincia, ſed omnibus alijs ſub eo Principe obtinere debet. quippe quia non nouum ius ſtatuendo procedit, ſed declarando vetus, ſcil. in ijs contractibus vſuram verſari, & in quocumq; caſu imposterum pro talibus habendos. Sed quoad prius initos permittit quaſi ſine pœna eos in legitimos reditus mutari, ſublata facultate repetendæ ſortis. Tamen multis titulis aliquid iuſte vltra ſortem accepi poteſt, præſertim lucri ceſſantis, vel damni emergentis, de quibus paſſim. Ob quam cauſam Leo X. Montes pietatis vltra ſortem accipientes pro oneribus & ſalarijs officialium excuſauit in Concilio Lateranenſ. *refert P. Matth. S. D. l.* 3. *t.*16.*c.*3.

Itaque intereſſe etiam in nummis cæteriſq; rebus fungibilibus cum Charonda regulariter admitto. Quin valere vi ipſius conuentionis etiam in mutuo ſtipulationem de intereſſe futuro, ſub certa ſumma initio taxata, obſiſtente Molinæo, cenſeo; eamque & ſolam, ſiue tanti, ſiue pluris, ſiue minoris interſit exigi poſſe: neque iudicis arbitrium interponendum, ſiue de intereſſe caſuali, ſiue ſucceſſiuo, ſecundum ſpeciem & thema propoſitum probabili agatur. niſi circa probabilem tempore contractus euentum intereſſe læſio fuerit vltra duplum, quo caſu ex *l.* 2. *C. de reſc. vend.* ſuccurretur. Suppono tamen ſuſpicionem fraudis vſurarum abeſſe, quia ſtipulator ſit vir probus, non aſſuetus fœneratitijs lucris, ſed ſolitus plus minus lucrari. Aliâs ex circumſtantijs inualidabitur contractus. Nemo enim eſt, qui inficietur, quin liceat indemnitatem ſtipulari; quidnî ergo incertum eius euentum, bona fide ex pacto ad certitudinem redigere; adeoque aleam vendere, precio ad probabilitatem euentus conſtituto? In qua æſtimatione (quæ venditionem continet, adeoque excedere poteſt traiectitias vſuras,

l. peri-

l.periculi precium,de nautico fœnore) ſi peccetur vltra duplum veri precij,non rei,ſed probabilis euentus, locus procul-dubio eſt d.l.2.Infra illud, ius actionem non tribuit,ſed impunitatem ad decipientium cõſcientiam remittit. Sed quia malè aliqui diſtinguunt,inquit Carl.V.Imp.*in edicto diuerſarum ordinationum Bruxellis dato* 4.*Octobr.*1540. inter intereſſe quod mercatori licitum eſt,iuxta rationabile lucrum quod feciſſet, & vſuram omni Chriſtiano inhibitam:declarat Imperator,† mercatores non poſſe ampliùs 2

Moderatio licitarũ vſurarũ ex edicto Carol.V.

quam duodecim aut minus in centum accipere; iuxta quod veriſimiliter lucrati fuiſſent, ſi impendiſſent pecuniam in negotiationem: ſi ampliùs acceperint, declarat vſurarium.Et huiuſmodi contractus in vnum annum,nõ vltra porrigi vult, ne in reditus abeant licito grauiores. Inhibens ijs qui non ſunt mercatores, aut cum ijs ſocietatem habent,cum lucro & damno,dare pecuniam ſuam mercatoribus ad certum lucrum quotannis proueniens. Vnde ſubobſcure videtur improbari praxis contractus triplicis.*de quo Leſſ.de Iuſt.& iur.l.2.c.25.d.3.*&id quod idem Leſſ.habet *in eod.l.c.20.d.14.* quod ratione ſolius carentiæ in certum tempus liceat accipere 12. in centum, aut prout vſus Burſæ ſeu periſtilij Antuerp.variat: quia is ipſe vſus ſit ad rationem veriſimilis indies lucri,non carentiæ tantùm.ſaltem Imperator, non cuiuis 12.in centum lucrari,licitum eſſe vult, ſed ſi cui veriſimiliter minus lucrum obueniret,non ampliùs accipere.Reuerendiſſimus D.Ioannes Miræus Epiſcopus Antuerp.petierat declarari à Cardinal. Cong. quantum ratione lucri ceſſantis vltra ſortem liceret accipere.ſed Cong. reſpondit 29.Sept. 1608.minimè quidem † decerni poſſe,quantum ratione 3

Intereſſe determinari nequit certa conſtitutione.

eius quod intereſt,ſiue ſit lucrum ceſſans, ſiue damnum emergens,liceat accipere,vel mercatori vel alteri contrahenti;cũ id Iudex in vnaquaque cauſa ex ſingulis circumſtantijs,& certè poſtquam lucrum iam ceſſauit, vel damnum emerſit,dijudicare debeat: mandat tamen Cong. vt innoteſcat. & obſeruetur Conſt. Sixti V.*Inc.deteſtabilis auaritiæ* (habetur in calce Syn.Ant.ab eod.Epiſcopo cele-

bratæ) ſed hæc conſt. plerіſque in locis non vlterius recepta eſt, quàm ipſi termini iuris ſe porrigant.

4 Ob periculum† maris quod creditor in ſe ſuſcepit, maximas vſuras paciſci poteſt, vt ne quidem vſuræ ad centeſimas redigantur quam diu periculum durat, l.1.&2.C. de nautico fœnere. Niſi & has correctas dicamus per Legem eos. §. In traiectitijs, C. de vſuris. & eodem modo accipiamus edictum Caroli V. ob religionem c. nauigant. ext. eod. ſed hoc c. nullibi gentium vt ſonat recipitur, *Buſ. D. tit. de nautico fœnore.*

Vſuræ nauticæ.

5 Conc. Elib. *c.*20. vſurarios ſi in iniquitate durauerint,† pronunciat ab Eccleſia reijciendos; ſententia ſcilicet ferenda, non lata. Quamquam alibi ab altari alieni eſſe aſſerantur, id eſt, à communione, ad quam nullus publice notus peccator admittitur. Sed in multis locis per Conſt. ſynodales ipſo facto excommunicati ſunt. Vnde multi non diſtinguentes inter Canones & ſtatuta dioceſana aut prouincialia, putant paſſim eos iure eſſe excōmunicatos.

Vſurarij excōmunicandi ſententia ferenda.

6 Publicis vſurarijs† ſeu Lombardis, (qui ad cognitionē Principis hîc ſpectant, *tabula legum Brab. ſeu de Landt Chaertre Ioannis Ducis anni* 1312. *& Concordata Brab.* §. *de crimine vſuræ*) permiſſu Principum ob neceſſitatem publicam legales vſuras excedere licet. vel tolerantur, ſcilicet cum in ipſum menſæ publicæ exercitium mutuantur. alioquin vſuræ meritò in ſortem imputabantur: vt ſupremus Hollandiæ Senatus decidit in eo qui ſocietate menſæ ceſſit, relicta apud alterum pecunia, ea lege vt bis centeſimas vſuras ſolueret, *Holland. Sup. Sen. deciſ.*4.

Lōbardi.

7 Ex mutuo† lucrū capere tanquam cauſa, vſura eſt; non itē ſi alius titulus accedat, *vt diximus.* Licet ergo mercatori per emptionem, ſeu negotiationem in genere, lucraturo etiam à ſponte mutuum offerente ſtipulari, vt ex mutuo lucrum habeat, quod ex empto accidiſſet. *Leſſ. l.2. de Iuſt. cap.*20. *dub.*1. *numer.*81.82. ac in genere quodcumque lucrum per mutuum ceſſans, aut damnum emergens à mutuatarijs mutuanti prȩſtari. Hinc titulus eſt magnus, ſi

quis

quis in Rep. omnibus ſe mutuaturum obliget. Quemadmodum Marion *plaidoye onzieme* dicit olim horrore vſuræ multos contractus licitos, pro vetitis habitos fuiſſe; hodie ſub titulo intereſſe multos illicitos pro permiſſis nimia facilitate admitti. prout tempora mutantur, & ex vitijs aut virtutibus ſcrupuli; vel periculoſæ opiniones naſcantur. Sic & qui hodie menſes † fœnebres in his di- 8
tionibus exercent, longè ſunt infra eum modum vſura- Hodierni
rum, quem hîc olim habuerunt, & videntur habuiſſe tempore Concilij Lugdunenſis, ſub Gregorio X. ex illius Conſtitutione *c. 1. & 2. de vſur. in 6.* Nam & his annis reductum eſt eorum lucrum quod erat 33. ad. $21\frac{3}{4}$. in 100. non tamen tam purgatum eſt lucrum, quam vel hodiernæ opiniones admittant. Pro eo fœnore tamen iuſtificando multos titulos in medium adducunt: eos imprimis qui proſunt Montibus pietatis. Vt ex illis aliquis hanc exempli gratia computationem propoſuit. ſuper qua multi viri docti conſulti fuerunt, & diuerſimodè reſponderunt. Quare eam hîc volui examinare. Pone tenentem † menſam, vt vocant, habere 23000. *li. groſ.* 9

Mẽſæ publicæ exercitium

1 *Cum ſit mercator, & eam pecuniã in publicum omnium mutuum vertat, exiget ad ratam 12. pro 100. annuè, facit* -2760--*ß.*0-*d.*0

2 *Expenſæ victus famularum, menſæ ſeruientiũ erunt* --290---0----0

3 *Salaria pro 12. famulis & 2. famulabus* --245----0----0

4 *Pro mercede domus conductæ congruæ pro tali exercitio* ---150---0----0

5 *Pro linteaminibus & huiuſmodi ſupellectile* ---116---13----4

6 *Pro pergameno ad billeta mutuatarijs dãda, & pro aromatibus quibus bis de die pignora inficiuntur* ---50---0----0

7 *Pro damno in venditione pignorum, minoris quam obligata ſunt diſtractorũ, & quod falſum aurum, vniones, lapides, vt probi oppignorentur; quæ peritiſſimos penè fallant* ---250---6----0

Pro intereſſe pecuniæ quæ relinquitur mortua in

caſſa, vt ſemper praſto poßit eſſe notabilē ſummā petētibus, quæ eſt ordinariè bis vel ter mille libra ---300---0---0

Pro aſſecuratione capitalis pecuniæ quam tenens leuat in burſa ab alijs mercatoribus ſuo nomine ſe obligando ad 2. pro 100. *vt factores, ſunt* ---460---0---0

Totalis ---4821---13---4

Capitale dictæ mēſæ ſit 23000. *libræ groſſæ, quā ponit tenens, cui Principes conceſſerunt vt quantum deeſt à mutuantibus poßit ſumere, pro expēſa & ſumptibus, &c. ſupra ſortem duos quadrantes ex ſingulis libris großis, quod facit annuè* $21\frac{2}{3}$ *pro* 100. *Principes non potuerunt conuenientius medium inuenire, neque ad minus pretium redigere; attento quod in alijs prouincijs Principes permittant iiſdem accipere duplum.*

Facit huiuſmodi capitale 23000. *ad* $21\frac{2}{3}$ *pro* 100. *annue* ---4983---6---6

Reſtant -----161---13---2

quæ ſupra dictas expenſas & onera à tenente recipiuntur, quæ ſumma ſit ad ſatisfaciendum proxenetis, pro pecunijs, quas tenens leuat, quando ſua non ſufficit; cum omnibus petentibus det mutuo tanquam ad id obligatus: cui accedit æſtimabile periculum infectionis peſtis, per illationem pignorum. denique præter hæc conſueta, extra ordinem emergunt ſæpè damna per infidelitatem famulorum, quorum tenens optatum delectum non habet. Enimuerò † vt hæc omnia contemptim reijci nō poſſunt; ita eorum veritate etiam poſita ſi ad amuſſim examinentur, prudentis arbitrium nihilominus deſiderant. Ego quidem hęc ſummis digitis tantùm demonſtrabo, quò reſpicere debeant ij ad quos ſpectat, ſeu cum de abſolutione & reſtitutione agitur, ſeu cum tractatur de erectione Montium pietatis: quos aliqui magna fiducia ſpondent, & quorum conditiones quidem aliquas Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mech. & Cameracenſis, nec non Reuerendiſſimi Epiſcopi Compro. Mech. in Iubilæo d. Arch. Mech. probarunt: ſed id haud quaquā ſufficit. Omnes

9 Examen.

nes quippe hypotheſes quæ magna parte in ſupra relatis cōſiſtunt, ac totum regimen examini ſubijcere oportebit, quod ijdem Epiſcopi ad alios reiecerant. præſertim dum ij Montes excitantur ab ijs quorum cognita hactenus ſtudia in lucris ſudarunt, nec omninò tales ſunt quales Cōcil. Later. proponit pro expenſis & ſalarijs miniſtrorum tantum exiguum aliquid recipere; Inſtitutionem Montium aliorum Sedi Apoſtolicæ reſeruans. Sed ea Conſt. nō excludit eū qui authoritate Principis ſupremi mutuatoris publici officium ſumit: qui poteſt ex iudicio Principis omnem indemnitatem ſtipulari, & tuta conſcientia recipere ſine offenſa iuſtitiæ, ſed ea non eſt perfecta pietas. Nolim tamen omninò reprehēdere, quod eam pietatem per ſortilegia aliqui incipiant, dum eorum conditiones in aperto ſunt, & quiſq; videt quantum pietati, quantum fortunæ, ex pecunia quam cōfert, committat, ac dedicet, nempè neq; argui pietas, neque aleæ venditio emptione poteſt. Itaque ad 1. art. quod attinet: expendendum an verè Tenens ante fecerit aut feciſſet mercaturam, ſaltem in genere, ac alicuius peritus ſit, quæ ſit tanti veriſimiliter lucri. deinde eſt magnum lucrum 12. in 100. quando eſt diuturnum; pauci mercatores continuò ſic lucrantur, & ordinatio Caroli V. permittens mercatoribus vſuras centeſimas reſtringit ad contractus annales, ne perpetui in graues reditus abeant.

Secundus & tertius art. eſt rationabilis, † vt neceſſariæ 10
expenſæ & ſalaria ſine damno tenentis fiant: ſed reuocandum ad arbitrium prudentis, quantū detrahi debeat, pro his & ſequentibus articulis, ex generali intereſſe 12. in 100. quæ mercatoribus permittuntur, qui ſimilia onera ferunt, etſi non tam grauia; & an hic comprehendantur ſumptus heri & heræ, quod in mercatoribus primo art. immergitur. Ad 4. domus capax eſſe debet, non ſumptu pauperum venuſta; aut voluptati heri commoda, adeoque hæc ſumma, reſecationi ſubiecta.

Ad 5. † ſupellectilis ſemel comparatæ non annuè pre- 11
tium vt hîc, ſed vſura tantum ponenda eſt, quæ eam ſum-

mam non conficiet; cum neceſſitatis non ornatus ratio iniri tantum poſſit.

12 Sextus tranſeat. Septimus examen habet,† an famulos conducit ad exercitium ſuum idoneos, quorum cōditionē norit: ſi enim ſua vel illorum ſtupiditate vel culpa damna accidant, ſibi imputare debet; fortè & aliquid fortunæ, quam ipſe ferre non alius debet, nec fraude, culpa vel odio Petri, grauari Paulus: ſed ex ἐπιεικεία, quia omnibus debet mutuo dare, & iſti ſe periculo ſubijcere, ſi id non potuit vitare, non ſolus luat.

13 Ad Octauum, an neceſſarium, quod ordinariè non exponitur, & in tanta ſumma & in burſa continuò haberi poteſt, dum exceditur ordinarium capitale: deinde ſi hæc vacans pecunia ſumitur ex capitali tenentis, articulo 1. illius intereſſe eſt poſitum pro toto capitali: ſi verò ex alia pecunia, de ea ad articulū 9. dicetur. Deindè animaduertendum, ſi magnum mutuum petatur, ne excedatur veri laboris, expenſarum, & onerum æſtimatio. Vnde in menſa mutuataria quam ipſa Reſp. Amſterodamenſis erexit, minores vſuræ præſtantur ab ijs, qui 100. flor. excedunt, & quò magis excedunt, certa proportione minus luunt: Certè valdè rationabile eſt, vt quoad eius fieri poteſt, qui pignora magis oneroſa deferunt, plus ſoluant. quod plerunque in paruis accidit, non in pretioſioribus.

14 Ad Nonum: pretiū † aſſecurationis ſi verè præſtare nō cogitur (quia ei creditur) non poteſt ſibi adſcribere, nec ſi à ſe habet pecuniam, eius cauſa quicquā recipere: quia non poteſt excedere 12. in 100. ex edicto, quæ tanquam mercatori art. 1. aſſcripta ſunt. At verò cum certum ſit, tenentis pecuniam, verbi gratia, 23000. libras ſæpe non ſufficere, ſed aliquibus annis in menſa erogari; verbi gratia; 50000. aut 60000. libras; cum à pecunia tenentis iam deducti ſunt omnes ſumptus, & onera, & tamen à quantitate ſupercreſcente nihilominus accipiātur $21\frac{2}{3}$. in 100. quo titulo lucrum hoc habetur quod 12. in 100. ſuperat. præterquam quod quando, (quod ſæpè vſu venit) tantū 6.7.8.9.10.11. ſoluit, non poſſit ſumere 12. & certè ſummā

alienæ

alienæ pecuniam magnã eſſe conſtat,ſi ſalariũ proxenetæ ſit 460.libræ ex 2.in 100.Hunc quidẽ errorem etiã committẽdum eſſe ab illis inſtitutoribus Montiũ, timendum eſt,ſi nõ curioſe aduigiletur,prout nec animaduerſio ceſſare poterit, ne & ſub alijs ſupraſcriptis titulis quippiam ſubrepat.Id tamen quomodocunq; ſe habeat, vt pleraq; rerum magnarũ principia aliquid imperfectionis ſolent habere,quę poſtea lambendo abſtergitur,eam vtilitatem Montes habebunt(vt ſpondetur) quod (vt iam nunc minores ſunt quã mẽſariorum vſuræ)quotannis interuſuriũ decreſcet,donec deueniatur ad 4.in 100. ꝙ magnum erit Reip.beneficium. Quod verò ad quæſtionem noſtrã ſpectat;in gratiã tenentis non aliud hic cõpenſari poteſt quã labor recipiendi,& exponẽdi,& ratio fideiuſſionis vel aſſecurationis,dum de ſe agit,ab obligatione mutuãdi, cuius in proximo articulo mentio,abſorbetur,vti &alia quę eod.art.10.enarrantur:Pręterquã quod animaduertendũ ſit,quantũ ex periculo ibi relato cuiuſq; fortunę aſſcribẽdũ ſit,quantumq; ſuorum conditionẽ noſſe debeat, *vt ad 7.diximus.* Cæterum pecunia quæ neceſſario impẽditur in proxenetas, qui mercatores quærunt, qui pecuniã tenẽti mutuo dare velint,ſine damno eius haberi debet. Et hæc quidẽ omnia in abſolutione & reſtitutione Tenentium † 15

Neceſſario adhibendum.

expendenda ſunt de iure,vt cõſtet quantũ iuſtè retinere, quantũ reſtituere debeant: quia c.2. de vſur. in 6.mandat vt plenariè ſatisfaciant, vel caueant,ſi quantitas eſt certa; alioquin iuxta arbitrium cautionem recipientis; *ipſe tamẽ,* inquit, *non minorem ſcienter, quam veriſimiliter creditur moderetur; & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur.* Sed multi Epiſcopi in his locis accepta aliqua nummaria cõpoſitione (quæ fortè centeſimã partem reſtitutionis non attingat.Reuerẽdiſſ.Mald.in cõpoſitione Põtificia nimis leuẽ cenſet reſtitutionẽ,ſi ex 250.tm̃ 2.ſoluantur:ego nec 30.puto ſufficere debere, niſi ob paupertatẽ aut faciliorẽ conuerſionẽ de qua inf.)in vſum Seminarij ſeu alteriꝰ pię cauſæ,abſoluunt. Sed ſemper dubium apud me fuit,an is vſus ſatis firma cõſuetudine vel pręſcriptione cõtra Con-

ſtutionem Conciliarem munitus eſſet: nam inter plures abſolutiones quas vidi, nullæ antiquæ erant. At dicunt, Romanos ita ſolere. ſed replico:

Romanos rerum dominos,

ac ſupra legẽ etiam Conciliarẽ eſſe, non Epiſcopos. Vnde niſi legitimè præſcripſerint, non eis cõpetit. Reuerendiſſ. *Mald. de Iuſt. & Rel. t. 4. c. 4. d. 2.* Sed nec Romanas literas hactenus vidi, niſi cũ ea clauſula: *Iniũctis quæ de iure fuerint iniungenda.* Forte quod de Iudæis Paul. III. ſanxit, vt ſupra diximus, vt incertis reſtituenda, eis conuerſis relinquantur; optandum eſſet vt ad alios vſurarios tralatitium fieret, ex eadem cauſa, vt & horum conuerſio facilior foret: ſed eſt aliqua differentia; hi vt Chriſtiani credunt illud, *Mutuum dantes, nihil inde ſperantes.* illi adhærent adhuc illi ſententiæ & illius interpretationi prauæ, *nõ dabis fratri tuo ad vſuram, ſed alienigenæ.* ob quam licitè putant tãquam bono dolo ab inimico ſe eas accipere: omnes enim alienigenas pro hoſtibus habent, vt animaduertit *Tacit. lib. 5. Hiſt. apud ipſos,* inquit, *fides obſtinata, miſericordia in promptu, ſed aduerſus omnes alios hoſtile odium.* Enimuerò nunquam ſatis mihi placuit, quod Epiſcopi in abſolutione non curant moneri per proclama, ſeu in concione abſolutum paratum reſtituere, vt incerti creditores quoad repetendas vſuras, iure aut arbitrio ſuo vti poſſint. *Iuxta Sylueſt. in ſum. de vſur. 6. num. 6.* Quod olim quidem minus neceſſarium, cum liceret ſemper contra promiſſa vſuras repetere: at hi tenentes ex indultu Principis ita vſuras exercuerunt, vt repetitio non detur: ergo neceſſarium eſt, vt publicè conſtet eos huic priuilegio renunciare, & impedimentum repetitionis tollere, præſertim cum multi priuatim longo tempore ſint abſoluti, antequã publice ſciatur. Nec mouet quod venditis in menſa pignoribus quotannis, id quod ſupereſt ex pretio deducta ſumma mutuo data, & vſura, ſine proclamate eleemoſynarijs loci detur; quia id fit iuxta indultum Principis, aut ſaltem eo conceditur iſtius reſidui repetitio, ſiue maneat apud Tenentem, ſiue ſequeſtretur apud eleemoſynarios, & hoc

nenti. noto-

notorium eſt; qui ſuo iure ibi non vtitur, imputet ſibi: alterum eſt contra indultum & ignotum, vt diximus: vnde creditores ignari ſuo iure fruſtrantur.

Incidit his annis † grauis quædam contentio ob teſtamentum alicuius, qui in his ditionibus menſam publicā, vt vocant, tenuit, ſeu omnibus petentibus ſub vſuris mutuò dedit, quos Lombardos vocamus, ab ijs qui primum ex ea natione illud exercitium huc tranſtulerunt. Ioan. Dux Brab. anni 1312. Lombardos ſub ſua ſalua guardia cōſtituit, *Tabulis legum Brab. den Landtchaertre.* & formam proculdubio exercitij, etſi non exſtet, præſcripſit. Philippus Pulcher anno 1499. quibuſdam mercatoribus vt vocat, huiuſmodi menſas & exercitium permiſit, ſub pluribus derogationibus eorum, quæ contra exercentes vſuras, præſertim manifeſtè, iure conſtituta ſunt. Inter cætera facultatem eis fecit teſtandi, & quod curaret per ſuos officiarios, (non toleraret tantum) prout teſtati eſſent, voluntas eorum executioni mandaretur, non obſtantibus priuilegijs, iuribus, conſuetudinibus, & vſibus patriæ & ciuitatum contrarijs, qualis conceſſio à ſubſecutis Principibus huc vſque continuata fuit. Quæſitum, inquam, fuit, an teſtamentum validum eſſet, an teſtator inteſtabilis eſſet ex *c. quanquam, de vſuris in 6.* an vero illius conſtitutionis effectus in hac cauſa ceſſaret? Quæ quæſtio vt ex ſuis principijs decideretur, maxime controuerſum fuit: An ſupremus Princeps † cum tali exercitio permittere poſſit, vt valide manifeſtus vſurarius teſtetur? Non dicam quod c. 1. de vſur. in 6. non nominat Principes ſupremos Regalia poſſidentes, adeoque ſub excommunicatione non eſſe comprehendendos: dicit quidem, *cuiuſcunque dignitatis* ſint, & exprimit Patriarchas, qui videantur eis æquiparari: quod tamen apud me non eſt certi iuris, tantum hanc rem tractabo paucis.

16 Menſariorū teſtamenta an valeāt.

17 An Princeps poſſit priuilegiū dare vt valeant.

18 Itaque Princeps † permittere poteſt, vt in ſuis ditionibus vſurarij habitent, *Nauar. h. t. conſ. 33. 34. n. 2.* ſaltem in ſingulis vrbibus aliquis, ergo factionem teſtamenti ſimiliter permittere eis poteſt: nam quoad habitationem,

ea eſt ab eodem Pontifice & Concilio prohibita, nempe in *c.1.de vſur.in 6.* quod ibi connectitur cum *c.quanquam* 2. Et quidem ſub pœna excommunicationis & interdicti, niſi infra tres menſes eiecerint, ipſo facto incurrenda. Ergo aut Princeps noſter, qui notoriè permittit, nec eijcit, eſt excommunicatus, & omnes hæ vrbes in interdicto, quod vel audire abſurdiſſimum, (cum nō appareat quod Pontifex in vno magis relaxarit aut diſpenſarit quam in altero) aut Princeps hæc poteſt, ſeu iure ſeu immemorabili conſuetudine, in vtroque æquè ab amplius 300. annis vſurpata. Quinimo dare mutuo eſt contra naturam; teſtari iuris ciuilis: ſi id poteſt, ergo hoc magis. Quod habitare & mutuo dare Princeps permittere poſſit, habemus edictum impreſſum anno 1600. ... Maij, quo reuocatur commiſſio Superintendentis: vbi Princeps diſertis verbis præfatur, quod etſi de iure canonum (nota) vſura prohibita ſit, tamen propter neceſſitatem, & populi indigentiam neceſſarium fuerit menſas fænebres permittere, idque & maiores ſuos, alioſque ſupremos Principes feciſſe, & facere; quaſi facultas hæc ad Regalia & ſupremam poteſtatem ſpectet: quod & Nauar. cenſet *d.conſ.* 33. 34. Vnde inuenio in Concordatis Ducis Brab. & Dominorum de Grimberghen anni 1297. hos ſtipulatos, vt in ſua ditione eis ius foret habendi Lombardum. Igitur Princeps in eo edicto expreſsè ob neceſſitatem contra canones facere aut diſpenſare ex ſuprema poteſtate poſſe ſe & debere dicit: negabimus nos? ſi illud; ergo & teſtandi facultatem dare: nam eiſdem canonibus id eſt inhibitum, neq; in vna legis parte maior authoritas, quam in alia: præſertim cū vſus ille, qui trecentorum annorum probatur, facile conuincat, d. c. quanquam hîc eorum reſpectu nunquam fuiſſe publicatum. vt videatur nimis eſſe ſcrupuloſum ab eo canone audere recedere, ob antiquitatem: cui ſimiliter antiquus vſus tamen contrarius docetur; cum hodie tam multis extrauagantibus ne floccum quidem deferant, ob defectum publicationis in prouincia, quaſi alia olim, alia hodie Papæ & Princi-

hoc
in pq o

pum

pum poteſtas fingi poſſit. Dices, habitationem neceſſitatis eſſe, facultatem teſtandi priuilegij. Imo non eſt priuilegij, ſed ſublatio tantum pœnæ: nam inteſtabilitas pœna politica, & ciuilis quidem: vnde inteſtabilitatis ablatio perinde ſe habet, vt in meretricio permiſſo pœnæ ſtupri ablatio; in homicidio remiſſio, abolitio pœnæ: Cur actu hic permiſſo, pœna manere poſſit, quaſi antecedenti ſublato ſubſiſtat conſequens? præſertim cum Princeps ſemper ſtipulatus ſit, quod caſu, quo aliqui ſub leuiori vſura credere vellent, tenerentur illi cedere. Ad eundem modum infinita ſunt noſtrorum Principum placita, quæ ius canonum impediunt, derogant, moderantur. Quid quod Eccleſiæ legari, hæres inſtitui, immobilia ſine Principum & populi conſenſu acquirere nequit? an hæc cum canonibus ſtant? Singulatim in vſu & poſſeſſione permittendi Lombardos cum huiuſmodi priuilegijs ſpeciatim teſtandi, ſunt Principes: vt dictæ tabulæ Ioan. Ducis, exſtantia adhuc indulta aſtruunt à 300. & amplius annis. de tempore anteriori non aliud iudicium, id, etſi alias non liceret, ſatis. Non obſtat quod hæc conſtitutio ſit Conciliaris, ideoque minus contra eam Principem videatur poſſe. quia Reſp. in dubio non cenſeri tam facile Conciliaribus Conſtit. derogari, quam alijs Bullis; æqualis tamen eſſe authoritatis cum de poteſtate agitur: nam & Conciliares conſtitutiones à Papa confirmante robur habent: nam Concilij authoritas à Papa pendet. Vlterius eſt ſentire cum ſemiſchiſmaticis, Conciliares conſtitutiones ſi qua parte extra forum animæ ad politica dilabantur, etſi ad finem ſpiritualem, quàm in multis non recipiuntur. Adeo vt ſolemniſſimũ poſt aliquot ſæcula Concil. Trid. præterquam in ſolo ſæculari ſtatu Sedis Roman. receptum ferè nullibi in omnibus ſit. Limitationes in Belgio adſcriptæ extant in Epiſtola Margaretæ regentis: Galli quoad Concil. dicunt, ſe eam fidem quam Concil. Triden. declarauit, ab initio ſuæ conuerſionis habuiſſe; decreta reformationis quatenus antiquis canonibus conſonant habere:

vlterius omne ius nouum odioſum eſſe. Vt cum de tot annis conſtet,quod ea conſtitutio d.c.1.& 2. de vſu.in 6. non ſit in his ditionibus recepta, ſaltem vt excludat authoritatem Principis,quo minus permittat vnum publicum vſurarium cum priuilegijs ſeu derogationibus pœnarum; quod nî dicere poſſumus,inde colligi,iam ab initio non fuiſſe receptam? Cum receptiſſimum in ſimili argumentum ſit,vt laicus docens ſe 30.annis decimas poſſediſſe, præſumatur authores eius ante Concil. Lateran. magnum acquiſiuiſſe, adeoque vt patrimonium liberas eſſe ab oneribus Eccleſiaſticis. Concordata inita inter Epiſcopum Leodien. Cameracen. & Imperatorem promittunt Principi,quod quoad eos vſurarios qui ſunt ſub ſalua guardia Principis,Eccleſia ſe non intromittet: cum in alijs quoad incurſum & abſolutionem cenſurarum poſſit.Hæc ſtipulatio veriſimiliter fit intuitu d.c.1. de vſur.in 6.& c. quanquam (ſolicitantibus tunc Lombardis cum ea Concordata fierent) & intuitu priuilegiorum vſurarijs conceſſorum. At dices,hæc Concordata tantum ſunt Epiſcoporum: qui ne quidem expreſsè ipſi poſſunt d. c. quanquam derogare. Reſp. habent Concordata ſtipulationem,quod Epiſcopus procurabit Papæ authoritatem,ſeu beneplacitum & confirmationem: quã præſumendum eſt iam pridem interueniſſe, 1. propter Epiſcopi promiſſionem, 2.propter diuturnitatem temporis 80. fere annorum, 3. quia ſtipulatur Imp. quod ante Confirmationem non obligabitur ipſe ad illorum obſeruantiam: atqui effectus docet obſeruantiam : Igitur inferimus præceſſiſſe hanc cauſam.De effectu nimis notum , quia infinitæ ſententiæ iuxta ea latæ in omnibus Concilijs,& vſus quotidianus euincit.

Nunc altius repetamus,& à priori videamus paucis de poteſtate Principis vno verbo.

20 Pono crimen vſurarum † eſſe mixti fori.Et quanquam iure dici poſſit magis eſſe Eccleſiaſtici, tamen hîc eſt magis ſæcularis.Iuxta d.Concordata,quæ tantum cognitionem acceſſoriarum cenſurarum relinquunt Eccleſiæ,

non

non punitionem vſurarum. Item factionem teſtamenti eſſe iuris ciuilis. Nec mirum huc Pontificem porrigere manum, cùm territorijs eijci, habitationem non permitti velit, domos vendi, locari vetet: quod maxime iuris gentium & ciuilis eo ſenſu eſt, & ad ſæcularem ſtatum ſpectat.

Diuiſum Imperium cum Ioue Cæſar babet.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Iouis.

c. per venerabilem, extra qui filij ſint legitimi, &c.

Dico itaque Pontificem † in his pœnis pontificia non vti, ſed Principum poteſtate mutuata, id eſt, quam vocant poteſtatem Pontificis in ſæcularibus indirectam, ſeu caſualem, *vt melius loquitur Innoc. III. in d. c. per venerabilem, extra qui filij ſint legitimi.* quâ vti poteſt, cum ita expedit Eccleſiæ, & finis ſpiritualis id requirit. Nam is ſolus Pontificias fimbrias extendit. *Cœlum Cæli Domino; terram autem dedit filijs hominum.* (Nolo Barclaij argumentis aut ignibus Pariſienſibus indirectam hanc Pontificiam auferre.) Vnde ſequitur, cum Eccleſiæ & Reip. expediet ſuper conſtitutione generali à Pontifice lata, vigore huiuſmodi poteſtatis à Principibus mutuatæ, diſpenſari in ſpeciali, non eſſe per mutuationē ligatas Principum manus; ſed ſua poteſtate rurſus vti poſſe in diſpenſando, repetita mutuata vel commodata poteſtate: vel eo ipſo quo ceſſat finis ſpiritualis, ceſſare legem, pœnam, poteſtatem, omniaque reuerti ad ſuam originem, quæ hæc Regum facit. 21

Reip. autem vtile eſſe, ſaltem vnum eſſe Lombardum in vrbe, ex Principis edicto patet, & vſus docet. Ipſi omnes Principes permittendo ſimiles cenſent, & ipſe Pontifex in ſuis terris permittendo ſimiliter. *Nauar. vbi ſup.* Audio, obijci ſalutem animæ ſpectare vſurariorum inteſtabilitatem, eoque ius naturæ eſſe, cui Princeps derogare non poſſit. Reſp. non inde ſequi Pontifices Principibus ligare manus poſſe; nam eatenus præcauere omnia crimina, ad ſalutem animæ ſpectat. Sic de homicidis

præ-

præcipitur in literis ſacris; *ab altari meo auelles eum, & morietur*: tamen Princeps ex ſpeciali gratia indulgentiam & abolitionem concedere poteſt. Axioma ergo eò ſpectat, vt quæ à iure ciuili conſtituta ſunt, ſi peccatum eo ipſo inuoluunt, quo executionem habent, derogari per ius canonum: Cæterum ſi circa ea tantum peccatum volitet (vt circa omnia omninò poteſt) non cenſendum à iure ciuili abeundum. Vſurarij teſtamentum, præſertim cum ſolennitatibus d. c. quanquam non inuoluit peccatum; quia non prohibet reſtitutionem, ſed inteſtabilitas tantum eſt ad inducendum ad reſtitutionem, à qua priuilegium eum exemit.

22 Sed magis † ad rem Reſp. Conſtitutionem c. Quanquã, non tam ad animæ ſalutem ſpectare (nam tunc nec Pontifex Lombardos in ſuo ſtatu permittere poſſet, quod facit) quàm ad politiam. nam cur loquitur ſolum in manifeſtis, & non manifeſtos vſurarios non comprehendit? non igitur ſalutem animæ, ſed politiam, quæ ex manifeſto læditur ſpectat. Iuuat textus in c. 1. qui dicit: *vſurarum voraginem, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit, compeſcere volentes*: facultates alicuius exhauriri, diteſcere hunc, depauperari illum, nihil ad animam: imò, *ſi vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Atqui politia omnis maxime ſpectat ad Principem, quatenus in ciuitate, in Rep. conſideratur, vt ibi quis eſſe, iure ciuium vti, viuere, mori teſtatus, inteſtatus poſſit: Quatenus vero in Eccleſiam venire, ad altare accedere, viuere in communione fidelium, eijci Eccleſia vel ſepultura; id ad eccleſiam. Aut ſi Eccleſia vlterius ad finem ſpiritualem mutuata poteſtate porrigit manus, cum eſt ita, Eccleſiæ vtile, non id facit niſi ad ædificationem, & non in deſtructionem, vt non niſi in quantum vtile, non vt Principum authoritatem vſurpet, inuadat, minuat. *non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia.* ſic & loquitur Innoc. III. in d. c. per vener. *Iuriſdictionem temporalem caſualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare velimus.* Eo imprimis attento, quod huiuſmodi conceſſio data non ſit

pri.

vt

vt Princeps ſuam authoritatem ſupra Eccleſiam ponat, eamue ſupplantet, deſtruat, abroget: ſed quod magis in hac perſona, in hoc caſu, in his circumſtantijs intentionem & animam legis Eccleſiaſticæ ceſſare declaret, & interpretetur, adeoque eius effectum. Itaque cùm ea Eccleſiæ authoritas diſpenſatione ſpeciali non minui, ſed contra augeri poteſt, non euiſcerauit ſceptrum Principis, quominus contra generale decretum indulgere poſſit particulari; non ſecus in teſtamento tollendo pœnam inteſtabilitatis, quam in habitatione, tollendo pœnam relegationis. Nam certum eſt, ex indulgentia & diſpenſatione pœnam iuris etiam canonici à Principe ſiſti & remitti poſſe, vt in lupanaribus. Vnde D. Auguſtinus: *tolle lupanaria, & omnia implebis libidine.* Sic ne totus populus ad vſuras dilabatur, quod corrigi non poſſet, vni id ſatius permittitur impune, & ſic ad eundem finem itur. Sic dicit Margareta Regens in d. epi. modificationes ſuas Con. Trid. adhiberi, non vt ei contrarietur, ſed vt iuxta conditionem harum ditionum facilius executioni mandetur. Sic Nauar. *d. conſ. 33. n. 3.* ſoluit c. poſt miſerabilem, extra de vſ. quo iubentur Principes Iudæos cogere ad reſtitutionem vſurarum; quod id locum habeat, in cõmuni, vt dicit, ſeu in genere: poſſit tamen contra id pro bono publico cogere, vt particulari ſoluantur, ſub initis cũ Principe pactis, quod iure particulari poteſt ſtatui, vt dicit, & hanc ſolutionem valde extollit. etſi Petrus Royz *in deciſ. Lituan. d. 5. n. 308.* hæc ſolius Papæ faciat.

Contradices: inteſtabilitas † non eſt mere pœna, ſed reſpicit reſtitutionẽ. Reſp. imo merè eſt pœna, ſaltẽ quoad politiam: nã reſtitutio æque in non manifeſto, ſiue intereſſe tertij, ſiue animum reſpicit, interuenit, & teſtamenti factionem non impedit, ſed relinquit conſcientiæ hæredum, & canonibus, qui ſolutarum vſurarum dant condictionem: nam ab inteſtato quis alias erit hæres, niſi eodem modo? Nec mouet quod Princeps non poteſt diſpenſare in iure diuino; vnde ſequi videtur quod nec in teſtamento publici vſurarij, vt valeat. 23

Nam

Nam reſpõdeo,nihil minus eſſe de iure diuino: cur enim vſurarij non manifeſti teſtamentum pugnet minùs cum iure diuino ob non factam reſtitutionem,& ſit validum, ſed tantum ad politiam ſpectet? & vbi id ius diuinum hæſit ante d.Conſtitutionem?

24 Denique † quomodo poſſit eſſe de iure diuino, vt ea formula præcisè obliget tempore facti teſtamenti, & per reſtitutionem poſt teſtamentum ſubſecutam purgata, hæreditas ex æquitate non poſſit ad teſtatoris voluntatem deferri? vbi hæc formalitas ex iure diuino principium habet?Imo hoc maxime ad externam tantum politiam ſpectat,cui derogare Princeps poſſit, vt tam voluntas teſtantis exitum habeat,quam vt ad proximos ab inteſtato(de quo contentio erat)deferatur,qui iure diuino non poſſunt in alienis ab inteſtato hæredes eſſe, ſed tantum in purgata hæreditate. Nam ſi de reſtitutione agetur, ea tam poteſt ad ſatisfactionem iuris diuini compleri ab hærede, ex teſtamento,quam ab hærede ab inteſtato.

25 Vidimus de poteſtate Principis ſupremi,de voluntate paucis † diſpiciamus.Dicit itaque priuilegium,quod durante priuilegij tempore limitato teſtari mutuantes poterunt.Ergo non poſſunt obſeruare c. quanquam.Itaque Princeps relaxat eo ipſo. Ratio: quia ſimul ſtare non poteſt, tenere menſam,& ſeruare eam formam; quia illa inuoluunt continuationem vſuræ;hæc abſtinentiam, ideoque incompatibilia ſunt: quare illud concedens, tollit hoc;ſine quo ſublato,illud expediri nequit: & quamuis non diceret: *Durant ledict temps*; tamen ita intelligeretur, nam conceditur mercatoribus tenentibus menſam teſtari. Qualitas autem expreſſa regulatur iuxta tempus verbi,ſcilicet tenentibus menſam,teſtantibuſque voluntas executioni mandabitur: qualitas adiecta verbo iuxta tempus verbi intelligitur, *L.in delictis*, *§.ſi extraneus*,*D.de nox.vbi Bald.l.Titius,ibi Bart.de mil.teſt.* Ridiculum alioqui eſſet priuilegium dicere; tenentibus menſam concedimus,vt teſtari poſſint,ſi mēſam deferant, cuius intuitu

An Principes per priuilegia ſua cenſendi ſint voluiſſe vt valida ſint menſariorum teſtamenta.

eo fa-

eo fauore non perſonarum eis ea facultas datur. Si ita pugnant hoc priuilegium & formula d.c. quanquam, ergo ſufficienter eſt derogatum.

Nam vbi aliquid conceditur, ei cenſetur derogatum cum quo habet repugnantiam. ſic iuribus, quæ ſalua eſſe non poſſunt valida exiſtente vnione, cenſetur derogatum ob repugnantiam, *l. vbi repugnãtia, D. de Reg. iur. Caccial. in tract. de vnio. ar.* 8. *q.* 16. *Rebuff. prax. benef. l.* 1. *reg. de vn. verb. vocatos. n.* 13.

Nec opus † expreſsè derogare c. quanquam, tum ob hanc cauſam, tum quod in Principum noſtrorum Concilijs is vſus non obtineat, ſicut in aula Romana. Denique derogatur per verba, [nõ obſtantibus priuilegijs, iuribus patriæ & ciuitatum:] Atqui ius patriæ eſt ius commune ſcriptum, in quibus caſibus priuilegia, conſuetudines & vſus ſpeciale non induxerunt; cur enim de teſtamento mentio, ſi non ad derogationem d. c. quanquam? Non enim aliud extat, quod prohibeat. Et ad hanc & c. 1. eod. tit. ſpectat tam ſeria ſponſio in d. priuilegio de libera habitatione. Quo iure erat inhibitum hic habitare vſurarios vel teſtari manifeſtos, niſi d. c. 1. & c. quanquam; pro quibus tam ſolicite ſtipulantur dicti mercatores, quod ſi venerit aliquod Papæ mandatum ad eos moleſtandos ratione ſuorum contractuum, quod Princeps illos defendet: niſi quia ad dicta cc. reſpiciebant, & verebantur litteras quibus Papa vrgeret d. cc. executionem, non quod quid noui tantum comprehenderet? 26

DE CRIMINE FALSI.

QVi falſam qualitatem impetrantis, aut conditionem mentiuntur, carent fructu impetrationis, *Innoc. VIII. Conſt. reſ. P. Matth. S. D. l.* 5. *t.* 9. *c.* 1. 3. & qui ſuppoſitis perſonis ad examen beneficium impetrant, excommunicantur à Paul. IV. *ibid. c.* 2. Vt monetæ aureæ toſores vltimo ſupplioo ſubduntur, ſic & argenteæ tõſores puniri

mandat Pius V. *Conſt.ref.P.Matth.l.5.t.14.c.1.* In his ditionibus oleo bullienti immerguntur.

DE SORTILEGIIS.

VT iure diuino & humano omnes ſuperſtitiones, ſortilegia, & Magiæ inhibitæ ſunt; ita prudenter admodum pro religionis & Reip. ſtatu conſeruando, iam olim pijſſimi Belgarum Principes edictis ſuis ſanxerunt,
1 vt ij qui ſub vulgari Ægyptiorum nomine vagantur †, ei his ditionibus ſemper exterminarentur. Ac deinde glo tioſæ mem. Carolus quintus Imperator eiuſque filiu Philippus Hiſpaniarum Rex, edictis ſuis *reſpectiue de dat 15.Febr.1537.& 2. Septemb. 1560. & in add. 2. ad latum int Brab. ar. 6.* ſub pœna confiſcationis corporis & bonorū huiuſmodi hominibus, eorumue aſſeclis, quiue ſe tal dicerent, aut eorum habitu vterentur, vetuerunt in h ditionibus ſuis verſarentur. Denique idem Rex ordin tione ſua ad Epiſcopos omnes & Concilia miſſa cu mandato eam publicandi, quæque extat in ſynodo vl ma Antuerp. admodum ſeuere mandat, vt omnes iudic & officiarij, eccleſiaſtici, & ſæculares, omnes diuinator aruſpices, magos, & ſuperſtitiones exercentes, curent e minari, ſeu ſeuerè coerceri; cum ea clauſula, vt quiſq fungatur ſuo officio, *à peine d'en prendre aux defaillants, que partant chacun ſe garde autant quil veut euiter l'indig tion de Dieu, & de nous.* Tandem *& in edicto ad ſynodum P uinc. Mech. anno 1607. art. 13.* Sereniſs. Principes no mandant huiuſmodi augures extra prouincias ſuas legari, & graues mulctas indici eos conſulentibus. & 14. *ibid.* eam regis ordinationem executioni mand vult. Quanquam ex Concordatis, vt & ex Galliæ Se tuſconſultis hodie, etſi olim ſecus, *Choppin. de ſac. polit. t.2.n.11.* ad ſolos ſæculares §. *de criminibus, ſortilegijs,* horum criminum correctio, cognitio remiſſa eſſet. quando fieret per inuocationem dæmonum, aut ab n tionem fidei; quo caſu tanquam hæreſim ſapienti

Edictis in Belgico coercitæ Ægyptiacæ.

Ec

Eccleſiaſticos iudices ſpectant: id enim hæreticum eſſe declarauit, *Sixt. IV. & Alex. VI. & Adrian. VI.* Eam cognitionem Inquiſitoribus demandauit Leo X. *Conſt. ref. P. Matth. S. D. l. 5. t. 12. c...* Et maxime puniri debent, qui morbos, grandines & auras læſiuas, ſterilitatem hominibus, vel pecoribus procurant , & maribus vel fœminis actus coniugales impediunt, ſeu ligulam ſtringunt, vt vocant, *Innoc. VIII. apud P. Matth. ibid. c. 4.*

Iudiciariam aſtrologiam † præclara ſanctione damnauit Sixtus V. *quam refert Quar. V. Aſtrol.* ſcilicet quæ neceſſitare, non autem inclinare homines, qui ſibi, ſuoque arbitrio, appoſita aqua & igni, relicti ſunt, docet: quo ex genere eſt illud Lyrici: 2 Damnata iudiciaria aſtrologia.

Quem tu Melpomene ſemel
Naſcentem placido lumine videris,
Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem, &c.

Non autem damnatur ars bucolica, nautica, ſimileſque quæ ex naturalibus affectionibus influentibus in ſublunaria iudicant, iuxta annuas ephemerides. Modo ſe non extendant vltra Mathematicæ limites, vt Chaldęi, qui Pompæo; Cæſariq; prædixerant eos non niſi in ſenectute, niſi domi, & cum nominis claritate morituros, *Choppin. de ſac. pol. l. 2. t. 7. n. 23.* Qua de re tota ſortilegiorum, & quæ eo ſpectant, late *Farin. in tract. de hæreſi q. 181.* Anno 1617. poſtquam Marchio Ancrius, qui paulo ante totam Galliam librabat, quod captiuus eſſe noluiſſet, in ponte Palatino Lutetiæ ſextuplici fulmine bombardico proſtratus eſſet; vxor, quaſi Mathematicis artibus & carminibus Reginam, Regentem, & Regnum incantaſſet, detonſione turpi, aciculis & equuleo examinata, & igne purgata eſt, infecto aere volatili cinere. Inſignis rigor: & vltra Seianæ mortis ſeueritatem.

(.˙.)

DE MALEDICIS.

1 Maledici temerarij miſerandi, non puniendi.

QVi ex temeritate † vel inſania maledicunt, non p niendi, ſed miſerandi, vel contemnendi ſunt, *l. vn. ſi quis Imperatori. Tacit. l. 4. Ann. Ipſe Diuus Iulius, ipſe Di Auguſtus & tulere iſta, & reliquere; haud facile dixerim, mo ratione magis an ſapientia; namque ſpreta exoleſcunt: ſi iraſc re, agnita videntur.* Vnde ad hanc rē appoſite & prudent Demoſthenes dicebat, cauendū ab eo certamine, in qu victus ſemper victore eſt potior. Pulchrè Liuius *li. 5. dec. Superbiam verborum præſertim iracundi oderunt, prudentes i riderent; vtique ſi inferioris apud ſuperiorem eſt, capitali pœn nemo vnquam dignum iudicabit. Id enimuero periculum er ne Romanos Rhodij contemnerent. etiam Deos aliqui verbis f rocioribus increpant, nec ob id quenquam fulmine ictum aud mus.* Cæterum quantum ad ſuperos ſpectat, id prophan dictum eſt; quantum ad mortales, non omnibus *robur & æs triplex, circa pectus eſt:* nam Eccleſ. l. 1. c. 7. *calumnia, inqui conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.* Vnde opor tet vt dum priuatim laboratur, publice inſurgant leges.

2 Non blaſphemi.

Et blaſphemo † quidem in Deum aut Sanctos, vt impu nitus non ſit, ſpecialem pœnam præſcripſit Greg. IX. *c. 2 h. t.* præter eleemoſynam & mulctam, vt ſeptem diebu Dominicis præ foribus Eccleſiæ ſtaret, pallium & calcea mentum non habens, ligatus corrigia circa collum, ſe ptem ſextis ferijs ieiunet in pane & aqua, & eleemoſy nas faciat. Leo vero X. Iulius III. Pius V. *vt eſt apud Quar. & Serol. V. blaſphemia.* etiam contra blaſphemos alias ſan ctiones ediderunt. Carolus V. prima vice blaſphemis pe cuniariam pœnam pro arbitrio iudicis imponi iuſſit, 2. publicæ ignominiæ exponi, quod vocant philoriſari, 3. fuſtigari, & banniri, vlt. Nouemb. 1517. Sed 5. Ianuar. 1518. id mitigatum, vt prima pœna ſit 60. ſol. fl. ſecunda duplum, tertia triplum, & carcer ſex dierum in pane & aqua, quarta philoriſatio duarum horarum; & ſi grauio res fuerint blaſphemiæ, ad negandum v. g. Deum, aut ſimi-

ſimiles, carcer erit vnius menſis. prout etiam qui improba iuramenta, aut periuria committent, arbitrarie puniri debent ſine diſſimulatione 7. *Octob.* 1531.

Clemens III. *in c.1.h.t.* ſeuerè cõpeſci † mandauit clericum, qui ipſi maledixerat: ſed dicit id eum feciſſe in depreſſionem officij, & ne de cætero contra Eccleſiam Romanam alij in ſimilia prorumpant, laborat. Ergo non de perſona, ſed de ſtatu: eſt enim Chriſti. *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines.* 3 Maledici præmeditati cum animo iniuriandi, plectẽdi.

Alioquin nihil pro ſe noui iuris Clemens ſtatuit: quippe Conc. Carthag. 4. ſtatuerat, vt clericus maledicus degradaretur, *c. Clericus maled. 46. diſt.*

Cæterum falſa crimina † de aliquo ſpargere, iniurias inferre coram vel abſenti, libellos famoſos ſeminare, nunquam impunitum fuit, & vtinam hoc ſæculo paulo ſeueriùs caſtigarentur mendaces detractores. Certè Pius V. detractores, libellos famoſos, vel literas indices aliquorum falſorum criminum alicui ſcribentes, omnibus pœnis à iure conſtitutis ſubijci vult. Greg. XIII. ad infamiam & triremes condemnari. *Conſt. ref. P. Matth. S. D. l. 5. t. 5. c. 12.* & ſenatus Allobrox, *teſte Fab. in Cod. l. 9. t. 23. def. 1.* calumniatorem deferentẽ aliquem capitalis ſceleris, capitaliter damnandum fuiſſe; ſed quia ipſe ſe detexerat, mitius plexum, irrogata infami palinodia, cum fuſtigatione, reſte collo inducta. Non vbique neque contra omnes hæc exercentur, magno bonorum malo. ſed fortibus viris contra morſus huiuſmodi ſcorpionum, 4 Accedentibus circũſtantijs præſertim aggrauantibus.

----hic murus aheneus eſto

Nil conſcire ſibi---quódque tametſi mille oblatrent ganniones, ſeu ganeones,

Dignum laude virum Muſa vetat mori.

Boëtius l. 1. de Conſol. benè eos ita ſolatur. [Itaque nihil eſt quod admirere, ſi in hoc vitæ ſalo circumſtantibus agitemur procellis, quibus hoc maxime propoſitum eſt peſſimis diſplicere. Quorum quidem tametſi eſt numeroſus exercitus, ſpernendus tamen eſt; quoniam nullo duce regitur, ſed errore tantum, temere ac paſſim

limphante raptatur. Qui ſi quando contra nos aci
ſtruens valentior incubuerit, noſtra quidem dux phi
ſophia copias ſuas in arcem contrahit: illi vero circa
ripiendas inutiles ſarcinulas occupantur; at nos deſu
irridemus viliſſima rerum quæque rapientis: ſecuri
tius furioſi tumultus, eoque vallo muniti, quò graſſ
ſtultitiæ adſpirare fas non ſit.]

DE CLERICO NON ORDINATO CELEBRANTE.

CLem. VIII. *Conſt. Inc. etſi*, 1. *Decemb.* 1601. decreu
quiſquis non ſacerdos miſſam celebrauerit vel
feſſionem ſacramentalem audierit, ab eccleſia abij
dum, & ab ordinibus, ſi quos habet, rite degradatum
riæ ſæculari tradendum eſſe, & debitis pœnis ple
dum. Vbi non comprehenditur ſacerdos ſine iuriſdi
ne confeſſiones excipiens: ſed tamen ob graue ſa
gium, quod non longe ab altero reatu abeſt, ſeuere
iudex arbitratu puniendum cenſebit.

DE CLERICO PER SALTVM PROMOTO.

CVm promotis per ſaltum Epiſcopus ex leg
cauſa poteſt diſpenſare, modo non miniſtrau
c. 14. *ſ.* 23. *Trid.*

DE EO QVI ORDINES FVRTIVE SVSCEPIT.

HVnc Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 8. ſuſpenſum eſſe
ab executione ordinum, quamdiu Ordinari
videbitur.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM.

ALiquando excedunt Prælati, dum non omnes expendunt illud Gregorij homil. 9. in Euangelia. *Dum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum: Tanto ergo eſſe humilior atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque eſſe debet ex munere, quantò ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione.* Si enim ſolum naturæ fluxum ſequimur, facile incidimus in illud Taciti, *lib.* 1. *hiſt. Veſpaſianus ſolus omnium ante ſe Principum in melius mutatus eſt.* Exceſſus nonnunquam circa beneficiorum vniones contingit, dum Prælati facultates ſuas egrediuntur, vel ſubditi earumdem vnionum tenores, Quæ autem beneficia & qualiter Prælati vnire queant, nequeantque vigore Concilij Trid. tradit Riccius *in prax. vnion. dec.* 485.

Ordinario † petenti literæ quarũcumq; vnionum exhibendæ ſunt, & per ſubreptionem obtentæ, à quadraginta annis irritæ declarari poſſunt: & deinceps conceſſæ, aut concedendæ, niſi ex legitimis cauſis vocatis, quorum intereſt, coram Ordinario verificandis, ſubreptitiæ præſumuntur & viribus carent, *c.* 6. *ſ.* 7. *Trid.* 1 Vniones reuidēdæ.

Vbi cõputari 40. anni debent à die quo Conc. Trid. authoritate Romani Pontif. eſt promulgatum, *Azor. Inſt. Mor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 28. *q.* 22. Cong. Conc. in epiſt. ſua ad Reuer. D. Ioan. Miræum Epiſcopum Anterp. 10. Martij 1608.

Porro Ordinarius non † poteſt in vim cap. 18. *ſ.* 23. etiam Seminario vnire ea beneficia, quorum collatio ad eũ ſpectat, *ex Cong. Conc.* forte quod alioqui in huiuſmodi alienatione nullus ſuperior alienantis interuenire videatur, ſicut Epiſcopus interuenit in ijs, quæ ſunt alienæ collationis: eadem enim ſolemnitas requiritur in vnione beneficiorum ſeminario facienda, quæ requiritur in detractione fructuum ex alijs beneficijs; argumento dictionis *nec non* hic poſitæ, quæ habet vim copulatiuæ, *Gonç. ad R.* 8. *Canc. gl.* 3. *n.* 4. 2 Epiſcopus non poteſt vnire beneficia ad ſe ſpectãtia ſeminario.

3 Curatum beneficium vniri non debet, niſi forte
Curatum non niſi alteri curato pauperi vniri poteſt.
alteri pauperi curato, vt inde ſufficiens competentia
ſignetur vni. ita *Concil. Prouinc. Mechl. anno* 1607. à Se
Apoſtolica confirmatum. quod ipſum *Choppin. refert*
*ſacr. polit. t.6. n.*14. edicto Bleſenſi *art.*22.23. cautum.
regularia curata, neque diuerſarum dioceſeon, *Trid. ſ.*
*c.*9. *ſ.*24. *c.*13. §. *in vnionibus.*

4 Sed *ſeſſ.*24. *c.*15. permittitur Epiſcopis vnire præb
Simplex poteſt tenui præbendæ Cathed.
dis Cathed. tenuibus beneficia alia: ſed loquitur tãt
in præbendis, vt propterea locum non habeat in fal
ca, ſacriſtia, capellanijs, nec menſa Capitulari: non e
datur facultas vniendi menſæ Capitulari, ſed ſing
præbendis tenuibus. & ita fuit à Cong. Concil. decl
ta nulla, vnio facta menſæ Capitulari etſi tenui, *Gonç*
*ad Reg.*8. *Canc. gl.*37. *n.*25. Quia aliud eſt Capitulum, al
ſinguli de Capitulo: vnde fit vt debita menſæ Capit
ri cedant ijs, qui in Capitulo ſunt tempore ſolutio
non qui erant tantum tempore ceſſionis debiti, vt
*n.*27. quia Capitulum ſemper eſt idem, *l. proponebatu*
de iud. Hinc Concil. Trid. *ſeſſ.*24. *c.*19. decernit vt n
ni exſpectatiuæ dentur, vel mandata de prouidend
vt ſub eo comprehendantur collegia & vniuerſit
ſubiunxit verba, *etiam collegijs, vniuerſitatibus, & ſenat*
quæ alioquin non fuiſſent comprehenſæ: vt in ma
iuris patronatus pro diſpoſitione *c.*9. *ſ.*25. refert Ca
declaraſſe idem *Gonçalez ibid. n.*22.

Permittitur *ſ.* 23. *c.*18. Trid. vniri ſeminario vaca
5 per reſignationem † ſimplicem, non per conditiona
Vniuntur vacaturæ per reſignationem ſimplicẽ, non in fauorem.
ſcilicet in fauorem tertij, & non aliter, ſeu ſub reſe
tione penſionis aut ſimili. ſic nec locum in his habet
*ſeſſ.*24. vt taliter reſignata per concurſum prouideri
ſint, vti nec taliter vacantia debentur in Gallia gra
tis, *Gonçalez ex Cong. Card. ad R.* 8. *Cancel. gl.* 14. *nu.*1
13.14. vt hodierna iura accipienda ſint, iuxta no
mores. nam olim, vt habet Pariſ. *de reſig. l.* 1. *q.* 2.
10 tempora Alex. III. Innoc. III. Bonifac. VIII. Cleme

qu

quando compilatæ fuerunt Decretales & Clementinæ, nondum inuentæ erant huiuſmodi cōditionatæ reſignationes, vnde in illis nulla mentio. Poſterior ætas ſemper magis flacceſcit, & ad ſacra etiam humanas affectiones porrigit, & imprimit.

Vt Eccleſiarum vicinitas vnioni locū facit, *Decian. lib. 1. conſ. 15.* ſic & regnorum commoda coniunctionem ſæpè procurarūt: quippè in vnitate bonū, in pluralitate malum. vnde grande Principum arcanum, *Diuide & impera.* De probatiſſima Britanniæ regnorum coniunctione pulchre diſſerit Alberic. Gentil. Belgæ noſtri plures vniones hoc & præteritis ſæculis pepigerunt. quas priuilegijs ſuis augēdis profuturas exiſtimarūt. noluerunt eas Prouincias vniri ſub nomine Regio, hoc vt quidam volunt æuo, nec ſatis ſub Burgundis Principibus, qui id à Fred. III. poſtularunt. iunctæ ſunt à Carolo V. in mutuam defenſionem ſine alio nomine: vt & ſunt Hiſpaniæ. & deniq; Vltraiectenſi vnioni ceſſerunt aliquot Prouinciæ; cæteris in fide Regia manentibus. Iam olim inuenias Brabantiæ, Limburgi, Traiecti ciuitates & municipia, anno 1354. 8. Martij Louanij fœdus inijſſe, quo iurarunt quod nunquam paterentur ſe ſeparari, ſed perpetuo vnitæ manerent, neque vllum Dominium aliter reciperent: ſaluo quod primogenitus Ducis alias fratribus & ſororibus præſtaret quod de iure teneretur: & ſe mutuo iuuarent in hoc manu tenendo contra omnem hominem, exponendo corpora & bona. Subſecuti Principes etiam iurarunt ſe ea loca nunquam ſeparaturos. *Væ ſoli. Virtus vnita fortior.* Nec aliud, inquit *Tacit. in vita Agricolæ, aduerſus validiſſimas gentes (Britannos) pro nobis vtilius, quam quod in commune non conſulunt.* Idem *l. 4. hiſt. Dein quibus ætas & iuſta ſtipendia, diuiſi cum honore, alij ob culpam, ſed carptim ac ſinguli, quo tutiſſimo remedio conſenſus multitudinis extenuatur.* Anno 1481. 19. Octob. ſtatus Brabantiæ Eccleſiaſtici & ſæculares communi nomine & ſumptu reparationem proſequi, ſi quis eorum priuilegia læderet, aut contra ea aliquid noui iuris impetraret, inuicem promiſerunt. Quæ res eo magis ſunt pro-

6 Vtilitas vnionum

ſicuę,quando ſimul cum coniunctione fit priuilegioru communicatio,quam omnibus fecere Brabanti, & iur fieri à Britannis & Scotis,ac Hibernis docet d. Albericus 3.l.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBVS PRIVILEGIATORVM.

1 Exemptio magnum hodie priuilegium habetur. EXemptiones † ab Epiſcopali poteſtate inter primati priuilegia Eccleſiaſticorum habētur.de quarum cau ſis,diuerſitate,proprietate, vtilitate,acquiſitione,proba tione,vſu,extenſione,amiſſione,&priuatione,tractatu ſcripſit Ioannes Lomedeus Pariſiēſis.Sed eas multum re ſtrinxerunt diuerſi Pontifices,*vt refert Choppin.de Sacr.po lit.l.1.tit.5.num.8.Monaſt.l.2.tit.1.num.4.* ſpeciatim Inno in Concil.Lugdunenſ.Bonifacius VIII.vt patet toto titu lo de priuilegijs in 6.*Concil.Conſtan.ſeſ.*43.denique Leo X *in Concil.Lateran.vlt.anno ſcilicet* 1515. *quam ad longum refe Piaſ.in praxi p.2.c.3.de viſit.reg.* quo loco ex profeſſo dedu cit caſus quibus exempti Epiſcopi ſubiaceant. Tande Concil. Trid. ſeſſ.24. c.2. ſeſſ.22. c.8.10.11. exemption renouatas rurſum & auctas reſtrinxit, vt mox dicemu

2 Non extēditur ad honorifica Epiſcoporũ iura. Quin & refert † Choppin.à ſenatu Pariſienſi iudicatur huiuſmodi exemptionem non extendi ad iura quæda honorifica: vt refert Epiſcopo in Eccleſia exempta adi dicatam eminentiorem ſedem,ſacrum concionandi m nus,aut concionatoris dandi arbitrium, irrequiſito C nonicorum collegio, ius dimiſſorias literas tribuend cum libero in conſeſſum Capituli introitu,quoties de E cleſię commodis,obſequioue Principi debito conſiliu iniretur. Atque vtinam ex integro exemptiones omn reuocarentur! prout eas primitiua Eccleſia ignorauit, pulchre de ijs cenſuit Gregor.Mag.*vt refert Choppin.de S polit.l.2.tit.7.num.6.ſi ſua,*inquit, *iuriſdictio Epiſcopo non ſ uetur,quid aliud agimus niſi vt Eccleſiaſtica diſciplina quæ à bis retineri debuit, confundatur?* Quare quidam olim Pon fices hierarchiæ Eccleſiaſticæ amantiores huiuſmodi

fice.

empt

emptiones cum reuocare ſine graui ſtrepitu non poſſent, bene limitarunt.

Quapropter & Concil.Lateran.vlt.futuras monaſticarum ædium exemptiones cōcedi niſi † maturè cognita cauſa vetuit, irritáſque pronunciauit. quod ſecuti ſunt Tridentini patres *ſeſſ.24.c.10.11.* Et quanquam dubitauerit Bald.in tractat.exemptionum, an Ordinarij faciant maiores abuſus prætextu ſuæ iuriſdictionis, an exempti prætextu ſuæ exemptionis: tamen apertè Concil.Trid. *in d.c.11.* dicit huiuſmodi priuilegia & exemptiones hodie perturbationem in Epiſcoporum iuriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere. ſoluit namque ordinem hierarchicum. neque enim ſubordinati ſunt exempti, vt alius clerus, ſed extra compoſitionem corporis ſunt, ac veluti capilli de capite tantum dependere geſtiunt. S.Bernard.de Cōſid.l.3.c.8. [murmur, inquit, loquor & querimoniam Eccleſiarum, truncari ſe clamitant, ac dimembrari, vel nullæ vel paucæ admodum ſunt, quæ plagam iſtam, aut non doleant, aut non timeant. quæris quam? ſubtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis, ſiue Primatibus. bonane ſpecies hæc? mirum ſi excuſari queat vel opus. ſic factitando probatis vos habere plenitudinem poteſtatis; ſed iuſtitiæ fortè non ita. facitis hoc quia poteſtis: ſed vtrum & debeatis quæſtio eſt. Honorum ac dignitatum gradus & ordines, quibuſque ſuos ſeruari poſiti eſtis, non inuidere.] & cap. 9. [nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis illius. nullus eſt enim, niſi quod inde Epiſcopi inſolentiores, monachi etiam diſſolutiores fiunt.] & cap. 10. [Monſtrum facis, ſi manui ſubmouens digitum facis pendere de capite, ſuperiorem manui brachio collaterarem, [& infra, quod ſi dicat Epiſcopus, nolo eſſe ſub Archiepiſcopo: aut Abbas, nolo obedire Epiſcopo, hoc de cœlo non eſt: niſi tu fortè Angelorum quempiam dicentem audiſti, nolo ſub Archangelis eſſe.]

3 Non concedenda niſi maturè cauſa cognita.

Exem-

4 Exempti Regulares † quatenus ſine Ordinarij licenti & benedictione præter licentiam ſuperiorum prædicar non poſſunt diximus, lib.1.t.1.

In quibus exempti, authoritatem Ordinariorum agnoſcāt.

Exempti libros de fide edere non poſſunt niſi prob: tos ab Epiſcopo Trid. *ſeſſ. 4. de edit. lib.* Vt lectionem h: beant ſacræ Scripturæ in monaſterijs, compelluntur a Epiſcopo, *ſ.5.c.*1. cui addidit Paulus V. lectionem Hebrā cam, Græcam & Arabicā, *anno* 1610. *Calen. Auguſti, in Con inc. Apoſtol. ſeruit.*

In cauſis etiam mercedum, & miſerabilium perſon: rum ceſſat exemptio extra clauſtra degentium, *ſeſſ.7.c.*1. ac itidem ſi delinquant, *ſeſſ. 6. c.* 3. tametſi in ſtudijs m rentur de licentia ſuperioris, *ſeſſ.25.c.*4. Ex *Cong. Conc* poſt M. Ant. Gen. Piaſ. Item ſi vagentur abſque liter Obedientiæ, *d.c.*4. Item in degentibus inter clauſtra e: tra ea ſcandoloſe & notoriè peccantibus, ſi ſuperior i tra tempus ab Epiſcopo præſcriptum non puniuerit, *ſe 25.c.14. de reg.* & hoc caſu taliter delinquens poſſet appr hendi, & ad carcerem deduci, & ſtatim ſumi informati & cum ea remitti ad ſuperiorem, *poſt Gen. Piaſ. ibid.* Epiſc po tamen incumbit, vt ei conſtet de iſtis qualitatibus n torij & ſcādoloſi delicti, quia in illis iuriſdictio eius fu datior. Riccius in prax. Reg. deciſ. 650. Pro quo decre *d.c.*14. Clemens VIII. *Conſtit. Inc. ſuſcepti, quam refert Pi ibid.* ſtatuit vt ſi ſuperior regularis delinquentem ext diœceſim Epiſcopi dimiſerit impunitum, eum reuoc puniendum, ſub grauiſſimis pœnis: & nihilominus ſi factum non fuerit, Epiſcopus diœceſis ad quam deli quens migrauit, eum tanquam Sedis Apoſtolicæ deleg tus puniat. 24. *Maij* 1603. Cong. Concil. cenſuit Cano cos regulares, qui de mandato ſuorum ſuperiorum par chiali Eccleſię ſuo monaſterio vnitæ ſeruiunt, ſi delictu commiſerint, curam animarū, aut adminiſtrationem S cramentorum non concernens, non poſſe ab Ordina ſed à ſuperiore regulari tantum puniri. Non video qu modo id concordari queat cum c.3. ſeſſ. 6. quod genera ter de omni regulari loquitur extra monaſterium dege

te-p

te.prout etiam *c.14.ſeſſ.23.de reg.* indefinitè loquitur de regulari degente intra monaſterium & extra peccante, vt ab Ordinario corrigi poſſit, ſi prius is ſuperiorem monuerit, vt corrigat intra certum tempus, & is intra id non fecerit. Itaque fortè Cardinales ad priuilegia †Præmõſtratem Ord. reſpexerint, quæ in his ſpecialem iſtam diſtinctionem adhibent, vt hæc generalitati deroget: præſertim cum aliàs alij regulares non ſolent tam frequenter ex laudabili cauſa extra monaſterium degere, vt Præmonſtratenſes Paſtoratibus ex inſtituto ſuo addicuntur. Vel fortè quia ſunt Canonici regulares: vt in odioſis, ſicut ſub nomine monachi, *Nauar. in c.nullum* 18.*q.*1. ita nec regularis, niſi ſpecialiter eorum mentio fiat, non comprehenduntur. Sed vtcumque hæc res ſe habeat, in his partibus poſſeſſio habet, vt qui in Cura extra monaſterium ſtant, plenius ſubdantur correctioni Ordinariæ. Sic Illuſtriſſ. Nuncius ad Ordinarium Namurcenſ. remiſit 1617. Quod magnam rationem habet, quippe quod non poteſt bene curæ ab Epiſcopo prouideri ſi incorrectam relinquat curionis vitam. quippe populus *Regis ad exemplũ componitur*. Et quidem ob ſingulares dotes, quæ ſæpè in Religioſis iſtis inueniuntur, quaſi in gratiam Eccleſiæ diſpenſando ſuper eorum ſtatu, à iure permiſſum eſt, vt Eccleſias parochiales, Epiſcopatus, & dignitates, etiam collegiatarum, tamen curam animarum habentes eis conferantur. Tamen Greg. XIII. noluit licere Canonicis regul. Cong. Lateran. etiam de licentia ſui Generalis abſq; permiſſu ſummi Pontificis aſſumere curam animarum etiam ad tempus, multoq; minus beneficium curatum etiam ad tempus. Sic etiam nunc habet praxis curiæ Rom. vt qualeſcunque monachi, ſine diſpenſatione Papæ beneficia curata obtinere non poſſint, *Gonzalez ad Reg.8. Canc.gloſſ.7. nu.*48.*& ſeq.* Porrò in collegio quamuis exempto, & ſoli Sedi Apoſtolicæ ſine medio ſubiecto, vt eſt Capitulum Antuerp. vt cum omnibus ſuis ſuppoſitis per literas Alexand. VI. & Adrian. VI. ratione delictorũ vbicunq; commiſſorum, contractuum vbicunq; celebratorum, bonorum

5 Præmonſtratẽſes Relig in Paſtoratibus degẽtes quatenus exempti ſint.

6 Exemptis annexi paſtorat⁹, & eorum Vicarij nõ exempt.

rum vbicumque ſitorum cum omnibus ſuppoſitis à omni iuriſdictione Ordinaria, ſuperioritate, correctioni poteſtate, viſitatione, procuratione, precarijs & ſubuen tionibus, ſynodis prouincialibus, cæteriſq; : tamen ſi ha bet vnitas menſæ ſuæ Eccleſias parochiales, Epiſcopi h ſunt in poſſeſſione vt paſtores eorum vicarij teneantur à ipſis accipere curam animarum, & inſtitutionem aucto rizabilem, præſtito iuramento conſueto, & compare in ſynodis, ſic vt alij parochi, curati, plebani. Ita pro Ep ſcopo Cameracenſi iudicatum contra Capitulum An uerp. ſed in poſſeſſorio, vt dixi, relicta quæſtione petit rij: de qua à S. Cong. & Gregor. XIV. in cauſa Epiſcopi, Capituli Ant. his verbis reſpondetur: *qui deputantur à ca pitulo ad exercendam curam animarum, prorſus ab Epiſcopo d bent approbari, & ſuæ ſubiacere viſitationi & correctioni tam Eccleſiis vnitis, iuxta. cap. 7 . ſeſſ. 7. quam alijs curatis, iux c. 11. ſeſſ. 25. de Reg.* vlterior huius quæſtionis deciſio ibi nó eſt, ſed plurium aliarum, quæ ſimul alibi à nobis tradu tur, quia ſimul controuerſiæ & deciſæ fuerunt. Eadem t men S. Cong. *apud Piaſ.* cenſuit *his verbis. Petentibus Ieſuitis, parochia Toletana in monaſterium: erecta & vnita eorum col gio gubernari poßit à deputato ab ipſis, modo ſit approbatus ab o dinario? cẽſuit, poſſe.* & iterum: neq; Vicarios perpetuos n que temporales poſſe ab ordinario poni in monaſter quibus cura imminet animarum, vel à principio vel rati ne annexionis, ſed tantum à ſuperioribus eorum, præu tamen examine ipſius ordinarij iuxta præſcriptum d creti Conc. ſeſſ. 25. c. 11. Compelluntur tamen exempti Epiſcopo tot & tales qui ad exercitiũ curæ ſufficiant, c ad ſynodum Epiſcopi etiam venire tenentur *Piaſ. ibid.*

7 Præterea regulares exempti † nec ordines recipere p ſunt niſi ab Ordinario: *extat conſtitutio Clemen. VIII. relat Piaſ.* nec poſitionem primi lapidis, cõſecrationem Ecc ſiç, altaris, cœmiterij, *Leo X. in d. conſtit.* nec ędificare no monaſterium niſi de licentia Epiſcopi, *ſeſſ. 25. c. 3. de reg.* in conceſſione ſub pœna nullitatis omnium agend ium ſeruare debet conſtitutionem Clementis VIII.

Ruis' quę exempti ſine Epiſcopo nõ poſſint facere.

quoniam, quam habet ibid. Piaſ. nec oratoria priuata ædificare niſi deſignata ab Ordinario. *Trid.ſeſſ.22.de celebr.Miſſ.* (Quo decreto derogatum eſt priuilegio regularium Sixti IV. de celebrando quocumque loco in altari portatili, *Piaſ.ibid.*) nec indulgentias publicare, *ſeſſ.21.c.9.* nec quæſtuationes facere niſi oſtenſa Epiſcopo ſuperiorum licentia, *Piaſ.ex Cong.Concil.* nec inuito Epiſcopo immoderatas, vel pro conuentu extra diœceſim exiſtente, quin & ne exigant niſi quorum licentiam probauerit Epiſcopus, prohibere poteſt. *poſt M.Ant.Genuen.Piaſ.ibid.* Exempti præterea ab Epiſcopo coguntur ad contributionem ſeminarij, *ſeſſ.23.c.18.* Quorum nomine quinam intelligantur declarauit Pius V. *cuius conſtitutionem refert idem Piaſ. ibid.* & aliam qua idem Pontifex declarauit Patres Societatis IESV, inter odines Mendicantium referendos, & aliam qua idem decretum de ordine Minimorũ S. Franciſci de Paula, & aliam de Cong. Ieſuatorum: & deniq; Clemens VIII. idem declarauit de Carmelitis Diſcalceatis.

Inſuper exemptus contra interdictum ſepeliens non abſoluitur niſi arbitrio Epiſcopi, *Clem.1.de ſepult.* & punitur ab eodem pro delicto ante ingreſſum religionis commiſſo, *Piaſ.ibid.* Renũciatio bonorum ante profeſſionem debet fieri conſulto Epiſcopo, & non ſecuta profeſſione Epiſcopus ad omnium reſtitutionem regulares etiam per cenſuras cõpellit, Trid. *ſ.25.c.16.de reg.* Quęſtio validitatis profeſſionis etiã ad iudiciũ ſpectat Epiſcopi cũ ſuperiori regulari, *ibi.c.19.* Eccleſię Cathedrali omnes regulares honorẽ præſtare debent, *Leo X.in d.Conſtit.* & Epiſcopo reuerentiam exhibere: qui & in eorũ Eccleſijs Pontificalibus inſignibus vti poteſt, *Clem.vn.de priuil.* & ſpeciatim baldachino, *ex declaratione Cong.Conc.relata poſt Quar.per Piaſ.ibi.* Vbi Epiſcopo cõtra contumaces licet vti cẽſuris, Abbates etiam exempti debent reuerentiã præſtare Epiſcopo, quã etiam in confirmatione & benedictione ei iurant, *c.ne Dei Eccleſia, de Simon.* Generatim etiã priuilegia exemptionum non vlterius detrahunt iuriſdictioni Ordinarij, quã diſertẽ exprimant, & eatenus ceſſant quatenus ſunt pręſcripta in to-

in toto, vel in parte, vnde Greg. XIII. & Sixtus V. in
cõfirmationibus vtũtur ea clauſula *quatenus ſint in vſu.*
extremũ, quãuis exempti ab Epiſcopo excõmunicari
poſſint, pręterquam in caſibus in quibus Cõc. Trid. e
exemptiones vult ceſſare, *c. vlt. ſ. 25. de reg. Bulla Pij V. inci
principis, an.* 1565. 24. *Febr.* tamen in caſibus in quibus à
excõmunicãtur, citari poſſunt, & declarari excõmunic
& vitandi, *d. Clem. V. de priuil. Felin. in c. nõ poteſt, n. 3. de re*

DE PVRGATIONE CANONICA.

HOdie ſatis aboleuit huiuſmodi purgatio: etſi ex
diuino fluxiſſe videatur, ad exemplum mulieris
zelotypus vir ſuſpectã habebat, cui ſacerdos aquam
1 precationibus infectã porrigebat. Non omninò † tan
Non omnio hodie ceſſat. abrogata eſt purgatio; ſed in curijs Eccleſiaſticis eius
huc vſus, etſi rarior, ſupereſt. *Damhoud. in prax. cri. h. t.*
cius in prax. deciſ. 680. purgationem in ſolo crimine
reſis ait frequẽtari. cuius formã etiam late tradit Fran.
in theſ. for. Eccl. tit. fin. in fin. Ioannes Dux Brab. an.
in Tabulis legum Brabantiæ, quod ius perpetuum
addixit, ſanxit huiuſmodi purgationem cũ duobus c
purgatoribus. ſi quis autem foret extraneus, is iurare
innoxiũ, & compurgatores inuenire non poſſe. Con
data Hannoniæ inita inter Epiſcopum Cameracen
Conſiliarios ſuæ Maieſtatis, 2. Mart. 1541. dicunt, quo
caſu vehementis ſuſpicionis, aut notoriæ diffamati
deficiente probatione Officialis poterit indicere m
conſueto purgationẽ. Quæ etſi, vt dixi, nõ tam frequ
non tamen non inutilis, deficiente probatione, & no
famia, ſaltẽ in materia hęreſis; pręſertim vbi accuſato
quis nõ eſſet, *c. nos inter. de purg. Can.* Præſertim quoad
ſonas Eccleſiaſticas, quæ in dignitate ſunt aut officic
cura animarũ incũbit: cui ea ꝓpter minus poſſunt ſati
cere; dũ fructũ facere non poſſe videntur apud eos, qu
etſi mali eſſe ꝓbari nõ poſſunt, nõ ſunt tũ extra ſuſpici
mali: quales nõnulli nec indocti; præſertim ſi quadãte

ſua culpa inciderint in ſuſpicionē, etſi quoad rē ipſam innocētes ſint, loco mouendos arbitrantur. quod ego †nōdum ſatis didici; potiſſimum cum id in iure deciſum non inueniam, ſed econtrario neminē loco aut dignitate priuandum, niſi id in iure deciſum ſit. Neque ſuſpicionē deſiſſe pro facto ſufficiat. 2. q. 5. in cā. omnibus, ver. [ipſe ſacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo epiſcopo, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſiue bonis & iuſtis de ſuo populo, vel hominibus de ſua plebe fuerit, ne in crimine aut ſuſpicione remaneat, ſe purgatū reddit cum 3. aut 5. &c.] Vbi facta purgatione loco reſtituitur, vt & in c. *Mennam, c. presbyter ibid.* & dicitur eam dignam eſſe ſatisfactionem, qua reſtitui debeat quod ſe purgauerit, *c. inter, ext. de purg. Cano.* Neque de omnino innocentibus ſermo tantum eſt, ſed & de illis qui culpam commiſerunt, vnde occaſio nata eſt vt in ſuſpicionem laberentur. *ibid. c. quoties, d. c. inter,* vbi decanus ob culpabilem familiaritatem hæreticorum ſuſpectus, ſuſpenſus, purgatus, loco reſtitutus, & concionari rurſum iuſſus. Vnde Panorm. notat *ibid. n.* 2. purgationis effectum eſſe, abſolui, & in priſtinum ſtatum reſtitui, *d. c. inter.* purgatus reſtitutione deinceps ita viuat, vt infamia vertatur in bonam famam: ideoque ſi quis putat remanere ſcandalum poſt huiuſmodi purgationem, ſciat id non eſſe ſcandalum puſillorum, ſed Phariſæorum. vt in *c. cum in iuuentute, extr. de præſum.* Pontifex nec Regi Hungariȩ poſtulatis ceſſit, vt amoueret diffamatum, cum non ex radice charitatis eius ſuggeſtio procederet, *vbi Panor. not.* 1. *n.* 1. 2 Suſpecti non cōuicti non amouendi ideo.

Numerus autem compurgatorum diuerſus hic atque illic legitur, & pro iudicis religione arbitrarius habetur. Sane *ca. qui presbyterum* 17. *q.* 4. libero homini qui presbyterum occidit, 70. Compurgatores (niſi legendum ſit 12. vt alij codices habent) valde grauem numerum præſcribit: prout etiam mirandum eſt quod ſeruo expurgationē ſuper 12. vomeres feruentes indicat, quæ eſt purgatio vulgaris, ab Honorio III. damnata. *cap. vlt. extr. de purg. vulg.* Porro vſus paſſim olim videtur obtinuiſſe, & ipſe ſeruaui 3 Numerus compurgatorum.

in iudicando, vt taliter ſe purgantes promotori teneãtur ad expenſas, ſiquidem ipſi cauſas culpabiles ſuſpicionis dederint: hæ enim mereri condemnationem expenſarum videntur, vel ſolidarum, vel partis, pro ratione ſcandali ex actibus culpabilibus, ſolitis delictum comitari, ſeu præcedere nati. Vti idipſum cautum nunc eſt in ſtatutis Curiarũ Eccleſiaſticarũ Prouinciæ Mechlinien. 12. Octobr. 1607. Mechlin. & in Iubilæo Illuſtriſſim. Arch. decretis. Sic anno 1617. à Concilio Braban. abſolutus eſt N. ab impetitione procuratoris generalis, quæ tendebat ad priuationem officij, aliamue caſtigationem, & monitus tantum per ſententiam impoſterum melius ſe gerere: condemnatus tamẽ in expenſas. Sed in Concord. Hannoniæ cum epiſcopo Cameracen. anni 1449. decernitur, ne quando reus, etſi per purgationẽ abſoluitur, expenſas vllas luat. Quod & ipſum non eſſe extra rationem videbitur ei qui legit c. vlt. Diaz. *pract. can. & ad illum Lopez.*

DE POENIS.

NOn omnes virtutis amore, ſed quamplurimi formidine pœnæ in officio continentur; nam

Diſtrictus enſis cui ſuper impiâ
Ceruice pendet, non Siculæ dapes,
Dulcem elaborabunt ſaporem.

Igitur Eccleſia, vt ſacram politiã ab improbitate tueatur; remedium ſumere cogitur, à quibus maximè abhorret, à pœnis ſcilicet: eſt enim mater pia & miſericors. Itaq;
1 in iudicijs † eccleſiaſticis, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, ac degradationis actualis, vel verbalis pœna frequentatur: vſurpatur etiã carcer, detruſio perpetua vel tẽporalis in monaſteriũ; verbera, bannũ ſeu relegatio damnatio ad triremes, priuatio, inſtallatio, ſeu publica ad infamiam criminoſi in theatro aut columnâ oſtentatio quam moribus noſtris Buſ. *ad l. ictus D. de his qui not. inf.* aſ ſerit infamiam irrogare: ſeu deductio per plateas, vel proceſſiones cum tæda & in lineis tantũ veſtibus, vel depicti cum

Pœnæ eccleſiaſticæ.

cum colis, aut alijs hierogliphicis ac indicibus criminum; deniq; mulcta ſeu pœna pecuniaria: quã Conc. Trid. *ſ.* 25. *c.*3. eo ipſo quo exacta fuerit, applicari vult pijs vſibus: vt ne quidem merces Vicarij & officiariorum Curię inde deſumi debeat, *vt poſt M. Ant. Gen. declaraſſe refert S. Cong. Pias. p.*2.*c.*4.*num.* 97. *Riccius in prax. pæn. dec.* 340. Edictum porro Principũ noſtrorũ de feſtis, vult in cõdemnatione nominatim exprimi vſum pium, cui addicatur mulcta, ob feſta violata, inflicta. Sed neutrum praxis hîc ſeruat, credo ob exilitatem dotium epiſcopalium in Belgio: quo caſu præſertim etiã mulctas epiſcopi vſibus vel eleemoſynis iudex retinere poteſt. *Felin. in c. irrefrag: de off. ord. Quar. V. pœna pecuniaria*, vbi tutius tamen putat recurrere ad Sacr. Cong. quod omnino neceſſarium aſſerit Riccius *in prax. pæn. dec:* 340. Enimuero *ex cap. presbyteri, extra de pœnis, cap. poſtulaſti, de Iudæis*, edocemur, iudicem Eccleſiaſticũ pecuniariã pęnã indicere poſſe: quippe iudici cuilibet mulctæ dicendæ ius eſt, cui publicum eſt iudicium, arg. *l.* 2. *D. ſi quis ius dic. nõ obt.* quod moribus hodie obtinere aſſerit Buſ. *ad l.* 2. *D. de ind.* ſed d. c. certo pio loco erogabatur, quod cum fit vel in ipſa Gallia Senatuſconſultis approbatur. *Chopp. de ſac. pol. l.* 2. *t.* 3. *n.* 9. *& S. Card. Congreg. cenſuit, vt ſup: de off. Ord. n.* ..... *diximus*. Sæcularis iudex fiſco mulctam applicat, vt Conc. Brab. non niſi 20 flor. aliò deriuare poſſit. Ad extremum pœna arbitraria eſt, vtrumq; ius nominatim nõ exprimit; ac praxis vbique fere omnes arbitrarias fecit.

Degradationis pœna minori nunc ceremonia quam olim imponi poteſt.

Loquitur Conc. Trid. *ſ.* 13. *c.* 4. de degradatione † actuali, quę clericũ priuat officio omni, & beneficio clericali, & quæ eſt præparatoria ad pœnã, pro qua tradendus ſit iudici ſęculari: in ea enim opus fuit olim cõſenſu epiſcoporũ, in criminib. præter hęreſim, in qua ſufficit aliorũ Prelatorum; qui neutri requiruntur in degradatione verbali. quo nomine clerici non priuati, adeoque ſic tantum degradatus viuere debet iuxta prius ſuum inſtitutum. *Menoch. de Arb. l.* 2. *c.* 415. *n.* 10. *vſque ad* 18. *clarius L. Mol. tract.* 3. *diſp.* 49. 2 Degradatio.

*num.*13.*&* 14. Vbi & quomodo huiuſmodi degradationes fieri debent.

3 Priuatio. Priuatio † nō niſi vbi in iure exprimitur, imponi poteſt: & à ſententia priuationis appellans interim reſignare poteſt; tametſi poſt ſententiam alteri collatum eſſet beneficium, quod pro indubitato practicari in Curia Romana poſt Genuen. habet Pias. *p.*2.*c.*4.*num.*96. Enimuero iudex nec in ſeueritatem declinare nimium, ne crudelis audiat; nec in benignitatē, ne mollis; debet. *turbatus pra ira oculus*, inquit D. Bernardus. *l.*2.*de Conſid.cap.*12. *nil clementer intuetur, ſuffuſus fluxa quadam & muliebri mollitie animus rectum non videt: non eris innocens, ſi aut punias eum, cui forte parcendum eſſet, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Ne autem iudices facilius in rigorem declinarent, prouide ſanxit Pius IV. *conſtit. inc. cupientes, quam refert Quar. v. de benef. priuat.* ne ipſi iudices, eorumue affines, aut familiares ea beneficia, quibus alij priuentur, obtineant.

4 Illam quę crimina inducunt ex nouo iure. Enarrat Azor. Inſt. Mor. p.2. l.7. c.17. crimina † quę priuationem ipſo iure inducunt, etiam ex Conſt. Pontificij recentioribus, quæ non ſunt apud Rebuffum in praxi beneficiaria, aliosque priores ſcriptores. Imprimis eſt retētio † plurium beneficiorum incompatibilium *ex Triden ſ.*24.*c.*17.*ſ.*7.*c.*4.*c* 5. Secundò *ex Conſt. Pij V. Inc. intolerabili*

5 Retentio incompatib. benef. *quam habet Nauar. in ſuo man. c.*24.*n.*110. *Flam. Pariſ. in Tra de Confid.* Confidentia † beneficialis, quam vſus nondu recepit, extra Italiam, in Gallia. Charond. *Reſp. l.*7.*c.*19

6 Confidētia benef. neque hîc vltra quam ex priori iure inhibitum elicitu Tertio ex Conſt Gregor. XIII. *Incip. ab ipſo*, datio, recepti promiſſio alicuius pro obtinenda gratia vel iuſtitia apu ſedem Apoſtolicam, & in ijs conſilium, auxilium, mand tum. quod non porrigitur ad alias Curias, ſed reſtringit ad Romanam, quæ eo alijſque malis diu nunc multu que laborat. qua re diſtinguitur Curia ab Eccleſia Rom na, vt confundendo, atque illius abuſus hinc affingen ineptiunt hæretici. Eccleſia enim Romana, ſponſa Ch ſti eſt ſine ruga ac macula, Curia Romana næuos h b poteſt. Certè D. Bernardus *lib. de Conſ.* 4. *ad Eugenium*

p

pam cap. 2. 3. 5. 6. 7. 10. eum monet plurium vitiorum, quæ tunc in Curia Romana graſſabantur, & deinceps hydriarum inſtar ſuperſunt. quibus abolendis Concilia Eccleſiæ Romanæ, imprimis Conſtantienſe, Baſilienſe, Lateranum vltimum, Tridentinum, ac ipſi Pontifices deſudarunt; etſi non omne punctum tulerint: vbi nulla Reſp. aut domus id ſe quoad ſua feciſſe gloriari poteſt. Si quis id putet, primus mittat in eam lapidem: ſed futurus eſt nemo, niſi ei illud replicari poſſit:

Cum tua perſpicias oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm?

Aliud crimen eſt ex eadem Greg. Conſt. omiſſio † publicationis reſignationis beneficij, iuxta formam ibi præſcriptam quæ irrogat priuationem aliter reſignanti. 7 Omiſſa publicatio reſignationis.

Inſuper ex Conſt. Sixti V. *Incip. SacroSanctam* non delatio † habitus, tonſurçque clericalis, aut militiæ conuenientis. 8 Habitus incompetens.

Ex Conſt. eiuſdem Sixti V. *Incip. ſanctam*, miniſtratio † ſuſpenſorum ob ordines male ſuſceptos. 9 Miniſtratio male ordinati.

Qui autem ſint † effectus priuationis ipſo iure irrogatę, idem Azor habet *ibid. q.* 2. & ſingulatim, an qui ea crimina commiſerint, in conſcientia ſua beneficia ſine vlla iudicis declaratione dimittere teneantur. Capite porro 18. idē Azor. enarrat † crimina, ob quæ quis iudicis ſententia priuari poſſit. Non enim priuatio imponi poteſt niſi in iure deciſum ſit. Eo in genere eſt concubinatus incorrigibilis, ſcilicet poſt monitiones, *iuxta Concil. Triden. ſ.* 25. *cap.* 14. 10 Qui effectus priuationis taliſ. 11 Priuatio irroganda ex nouo iure.

Maledictum publicum & poſt monitiones in Deum & ſanctos, *ex Lateran. vlt.*

Retentio beneficij, reſidentiam requirentis cum alio ſimili, *Trid. ſ.* 7. *c.* 4.

Obſtinatio permanentis per annum in excommunicatione aut inobedientia, *Tridem. ſ.* 25. *cap.* 3. *ad fin. cap. cum bona, de ætat. & qualit. ordin.*

Sodomia frequens, *ex Conſt. Pij V.*

DE POENITENT. ET REMISSIONE.

SI quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inanis erit
Orbis.

Miſericordia Domini quia non ſumus conſumpti. Sed non vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, pœniteat, & remiſſionem ac indulgentiam accipiat. Sic & eccleſia obſecrat, increpat quamdiu

Vidit laborantes in vnum
Penelopem vitreamque Circen;

Virtutes, inquam, & vitia, vt præmijs & pœnis moueri adhuc peccator poſſit, qui alioquin cum in profundum venit, contemnit; tamdiu, inquam, Eccleſia ſeueritatem benignitate temperat, vt tam pœnitentes remiſſione & miſericordia alliciat, quam infractos auſteritate reprimat. Eam ob cauſam leuiorum criminum abſolutio cuilibet ſacerdoti qualificato committitur, grauiorum ſcelerum remiſſio Epiſcopo vel papæ reſeruatur, vt difficultas abolitionis; offenſæ intenſionem iudicet.

1 Caſus † Pontifici reſeruati recenſentur in Bulla Cœnæ Domini, quam ad longum habet Pias. *in prax. p. 2. cap. 1.* vbi inſuper & 42. caſus refert Papæ reſeruatos, deſumptos tam ex communi, quam diuerſis extrauagantibus, à quibus nullus confeſſarius ſine ſpeciali facultate abſoluere poteſt. Porò Epiſcopi in ſuis diœceſibus ſpeciales etiam caſus ſuæ cenſuræ reſeruare poſſunt, (circa quam reſeruationem quomodo ſe gerere debeant, explicat S. Cong. apud Riccium *in prax. epiſc. dec. 572.*) à quibus nulli etiam Regulares quorumcunque indultorum prætextu abſoluere poſſunt, etſi ab Epiſcopo approbati generaliter, ſine ſpeciali illius facultatis conceſſione, vt reſpōdit S. Cong. *B. Carolo Borromæo, ref. Pias. p. 2. cap. 1. num. 12. Serol. p. 2. v. ... ſo. ad 1.* vbi decretum S. Cong. pro cauſis epiſcoporum refert. Poteſt tamē Vicarius generalis & audire cōfeſſiones

Caſus reſeruati.

& audie

& audiendi licentiam dare, quia ordinariorum nomine comprehenditur,& epiſcopū repræſentat. *Sanch.l.3.d.29. n.15. Gutieres l.1.can.q.c.11.n.8.* alioquin Conc. excluſiſſet, *v-tiſ.24.c.6.* Item concedere excommunicationes, pro reb. ablatis. Item matrimonijs celebrandis aſſiſtere,& aſſiſtēdi licentiam dare: quia dicit Concilium, de Ordinarij licētia datum ſacerdotem proprium eſſe. & etiam cognoſcere cauſas matrimoniales, quas Conc. *ſ.24.c.20.* ſolis epiſcopis reſeruauit, *Sanch. vbi ſup. n.* 17. In Belgio, ſi & quam diu durat Bulla Greg. XIV. de qua infra, Officiales diſertè ad omnia ea delegantur quæ in illius vim poſſunt epiſcopi: alioqui nec Doctor nec Licent. Theol. aut iuris ſine approbatione aut licentia confeſſiones audire, aut prędicare poteſt. *Gutier. can. q.l.1.c.6.n.9.* & nihilominus Regulares etiam examinari,& approbari debent ab Ordinario, etiam poſt reductionem Ordinationis Pij V. de anno 1571. 8. Aug. ad terminos Conc. Trid. per Greg. XIII. vt refert binas reſolutiones Card. Pias. *ibid. n.11.* Et quidē parochus, quamuis eo ipſo approbatus ſit, quoad ſuos, ſeu in ea ciuitate; non tamen paſſim per totam ideo diœceſim, ſic vt reſignato beneficio amplius excipere non poſſit confeſſiones, *Pias. ibid. n.* 10. & approbatus in hac diœceſi, non poteſt in alia audire: quia Concil. ita intelligi debet, vt ſit approbatus ab Ordinario loci, in quo confeſſio ſit; vel electio ex vi Bullæ Cruciatæ; quod & in alijs eiuſdem Conc. decretis ſæpe vſu venit. *Gutier. can. q.l.1.c.27.*

Enimuero Conc. Trid. *ſ.24. cap.6.* permiſit Epiſcopo abſolutionem caſuum † etiam Papę reſeruatorum, ſi ſint occulti, nec deducti ad forum contentioſum. ſed tamen Greg. XIIII. Clem. VIII. & S. Cong. cenſuit, Bullā Cœnæ derogare dicto decreto quoad caſus in dicta Bulla expreſſos, *refert Pias. p.2.c.1.n.12. Sa. V. excom. cœna §.17.* Diſſentire tamen videtur Serol. *pr.p. 2. v. hæreſ.* Porro caſus epiſcopo de iure reſeruatus eſt leuis percuſſio clerici, quæ facti potius eſt, quam iuris, adeoq; ex omnibus circumſtantijs arbitrio Ordinarij committitur, *extrauag. Ioannis 22. quam refert Pias. vbi ſupra n.15.* Excommunicationem mulieres,

2 Occultorum abſolutio permiſſa epiſcopo in reſeruatis Papæ.

 monia-

moniales & aliæ perſonæ quæ ſui iuris non ſunt, incurrunt: poſſunt tamen per dioceſanum abſolui, ob ſexum & ſtatum; *c. mulieres, c. de monialibus, extra de ſent. excom.* Quod Serol. *pri p. 2. w exc.* non vult obtinere in extraua. excommunicationē infligentibus cum reſeruatione, verbi gratia, ex bulla Pij V. de mulieribus ingredientibus clauſtra virorum; excepta tamen impotentia & neceſſitate. alioquin foret conſulendus Pontifex, quid actum vellet: vt reſponſum eſt *in d. c. mulieres* de excōmunicatis potētibus, & ita delicatis vt non poſſint iter Romanum ſuſcipere.

3. Et quamuis † grauiora crimina epiſcopi ſibi poſſint reſeruare, modum tamen vt ſeruent conuenit; ac primum ne reſeruent caſus contentos in Bulla Cœnę, ſeu aliâs Papæ reſeruatos, nec promiſcuè eos quibus de iure maio excommunicatio eſt annexa, neque in quibus abſoluti non datur niſi facta reſtitutione, neque qui verſantu circa res parui momenti, neque peccata carnis, niſi cu magna circumſpectione, *vt monuit S. Cong. in decreto qu refert Pias. d. c. 1. n. 15.* Quinimo in Cathedrali pœnitenti rium inſtituere tenetur Epiſcopus, *Trident. ſ. 24. cap.* qui eo ipſo ab ei reſeruatis abſoluere poteſt, etſi no ſubdelegare. *Pias. ibid.* Vbi & refert *num. 17.* Con Concil. reſpondiſſe, Confeſſarium ab Epiſcopo electu ab omni caſu ipſum Epiſcopum abſoluere poſſe, à q alium poſſet Epiſcopus. & poteſt Epiſcopus non appr bato confiteri, quaſi eo ipſo quoad ſe approbet, *Serol. p v. abſol. ad* 12. Tamē S. Cong. declarauit id non proced quoad non ſibi ſubditum, & in eo *per cap. 15. ſ. 23. Trid. c* ſare priuilegium *c. fin. de pœnit. & remiſ. Addit. Proſ. ad Qu V. Archiepiſcopi auth. num.* 12.

4 Concil. Trid. *ſ. 24. cap. 6.* ita decreuit. † *Liceat Epiſc in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus, ex delicto occ prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario exceptis alijs deductis ad forum contenſionum diſpenſare, & quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ r uatis, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in dioceſi per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputand in*

in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſitâ pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicariis ſit permiſſum. De hæreſi ſpecialiter ſtatuitur, vt Epiſcopi iudicio reſeruetur. Hæreſis enim crimen ab initio Eccleſiæ inter reſeruata fuit: nam inter decreta Sylueſtri Papæ refertur, vt nullus presbyter Arrianum reſipiſcentem ſuſcipiat, niſi Epiſcopus loci. vnde liquet quam antiqua ſit aliquorum caſuum reſeruatio.

Quoniam vero hic electa eſt perſonæ induſtria, in hoc 5
c. non poteſt Epiſcopus committere v. g. abſolutionem
alicuius ab hæreſi, ſed per † ſe debet abſoluere: in aliis occultis criminibus poteſt vel per ſe vel per Vicarium ab eo ſpecialiter deputandum, non per quemcumque in ſingulis vicibus delegandum. *L. Molin. tract. 5. d. 18. num. 2.* quin vt ille *ibid. & Serol. p. 1. V. abſol. ad 4. p. 2. eod. V. ad* 8. *& Sa. eod. V.* vult, hodie hæc facultas per Bullam Cœnæ *in verb. non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, etiam à quibuſuis Concilÿ generalis Canonibus conceſſis*, ſublata eſt. Et *Gutier. Can. quæſt. l. 1. c. 13. num. 26.* docet per motum Pij V. *Cal. Febr.* 1572. *& num.* 29. per Bullam Cœnæ Greg. XIII. ſolum Papam abſoluere poſſe ab hæreſi, non † obſtante 6
d. c. liceat: cui derogatum ſit; per quod tamen eis licebat ea abſolutio per ſeipſos, in aliis papalibus etiam per alium ſacerdotem, ſeu vicarios ſpecialiter, cum caſus ſuccedit, tantum deputandos, *vt vult Gutier. Can. q. l. 1. cap.* 13. quaſi propterea Conc. vteretur vocabulo futuri temporis. ſed id hoc non conuincit, quia eiuſmodi conditione rectè vtebatur Conc. pro actibus tum futuris. alioqui conceſſa facultate abſoluendi à reſeruatis Papæ per Bullam Cœnæ etiam comprehenditur caſus hæreſis, *Sa. ex Cong. Concil. V. excom. Cœnæ §.* 17. Et Molina reſpondiſſe refert Greg. XIII. mentem ſuam fuiſſe, vt per Bullam 7
Cœnæ ea facultas ceſſaret: Quare neſcio quid diceret de facultate † hic Epiſcopis conceſſa, vt in vtroque foro omnia etiam enormiſſima crimina abſoluerent, donec omnes ditiones ad obedientiam Regis Catholici redi-

Per ſe in hæreſis caſu, aliis per ſpecialem deputatum.

An hodie caſus hæreſis ſit reuocatus.

De Bulla Gregor. XIII. quoad Belgas.

gerentur. quod etſi nondum factum ſit, ceſſant tamen tempeſtates bellorum, ob quas dici forte poſſet, ea facultas conceſſa: prætérquam quod Philippo Regi ſeu ad eius inſtantiam conceſſum ſit priuilegium, per cuius mortem expiraſſe videri poteſt, cum & impoſſibilis aliàs temporis conditio adiecta reddita ſit, cum amplius ad eius (puta mortui) obedientiam redigi ditiones non poſſint: niſi viuere Philippum in liberis quis cenſeat, & priuilegij rigorem eos non excludere. quare pro ſecuritate quam Molina *vbi ſup.* exigit, interpretatio, aut, ſi opus, prorogatio, meo iudicio, rectè peteretur. Sanè in Breui Clem. 8. per quod Illuſtriſs. Archiep Mechlinienſem creat delegatum Apoſtolicum pro exercitu Regio in Belgio, quodque ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ, & quoad bellum durarit, vires habet, datum 20. Febr. 1597. adeoque diu poſt dictam Bullam Greg. XIII. facultatem dat abſoluendi ab omnibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſemel in vita, & in mortis articulo: in non reſeruatis ſedi Apoſtolicæ quoties opportunum erit: à reſeruatis tamen excipit crimina hæreſis, Maieſtatis, conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Rom. Pontif. delationis armorum ad partes infidelium, falſificationis litterarum Apoſtolicarum, iniectionis manuum violentarum in Clericos, ac Prælatos Eccleſiæ. Adeoque horum abſolutio ſi Romæ petenda pro ipſis militibus, etſi tamen

Nulla fides, pietasq; viris, qui caſtra ſequuntur:

(ſequuntur, inquam, non qui ducunt, aut præſunt: vt aliâs prædeceſſor meus in Officialis munere & in Eccleſia collega R. D. Ioan. Geuartius vir imprimis doctus & facetus, Illuſtriſs. D. Iuſtino Naſſouio Gubernatori Bredano ad dictum carmen indignanti excuſans reſpondit) quid dicemus de dicta Bulla, quæ de quouis hominum & criminum genere agit? Sed tamen ea facultas Gregorij Bulla comprehenſa, porrigitur ad omnia crimina grauiſſima, & delegatio ad omnes & ſingulos Belgiæ Epiſcopos & eorum Vicarios ſeu Officiales generales, vt in vtroq; foro per ſe vel alios ab eis & eorum quolibet, ſubdele-

delegãdo abſoluere Apoſtolica authoritate poſſint, quoſcumq; id humiliter petentes, tam ſuos quam vicinarum diœceſium ſolatio Paſtorum deſtitutarum, quandocumq; per Regem aut eius Gubernatorem generalē requirentur, ſeu quandocumq; vſus & neceſſitas poſtulabūt, & donec & quouſq; inferior Germania in priſtina Regis ſui obedientia plenariè & integraliter reſtituta & repoſita fuerit: nec non ab irregularitatibus, inhabilitate, infamia diſpēſandi, & abolendi, tam quoad ipſas perſonas, quā filios, nepotes, deſcendentes, cum derogatione contrariorum quorumcumq; 25. *Febr.* 1576.

Tenet † Suarez *de cenſ. d.* 41. *ſect.* 2. *n.* 13. Capitulis ſede vacante hanc facultatē d. c. liceat non cōpetere, & ita cenſuiſſe Cardinales. Sed Sanchez *l.* 8. *d.* 2. *n.* 10. aſſerit cōpetere: quia etiam ea quę iure ſpeciali Epiſcopis cōpetunt, ad Capitulum tranſeunt, ſi competant iure ſpeciali Ordinario; non aūt delegato aut commiſſo: & hæc eſt Ordinario dignitati, non perſonæ competens: vt ſi diceret Conc. quod Epiſcopus id faceret, vt in aliis locis tanquā ſedis Apoſtolicæ delegatus: niſi adhuc ea delegatio talis rei eſſet quam Epiſcopus etiā iure Ordinario facere poſſet, vt id adderet ad faciliorem executionē: vt in c. 8. ſ. 22. vbi eis cōmittitur, vt extremas voluntates executioni mandari curent, tāquā ſedis Apoſtolicę delegati, cū tamen id iure ſuo poſſint. *c.* 3. *extr. de teſt.* Ergo & hoc caſu tranſibit ea facultas ad Capitulū. ſicubi tamen plus cōmitteretur ſub ea qualitate, quam iure competit. v. g. vt non obſtante appell. &c. non tranſiret ea clauſula ad facultatem Capituli. 8 Facultas c. liceat cō petit Capit ſede vac.

Nō obſtat declaratio Card. q̃a de ea nō cōſtat authēticē; neq; illi neceſſariò ſtandū eſſet, quāuis magnā authoritatē habeat, vt forte noluit ſecludere Capitulū ſede vacāte, cū in omnib. Epiſcopi vice fungatur, *Sanchez l.* 8. *d.* 2. *num.* 10. 9 Et Prælatis Epiſcopalem iuriſdictionem hab. nti-bus.

Quin & aliis Prælatis † competere vult Sanchez *n.* 11. Iuriſdictionem Epiſcopalem habentibus; quia facultas diſpenſandi tanquam fauorabilis extendenda ſit; præſertim quia hi quoad iuriſdict. habent, quicquid Epiſcopi, & ſola conſecratione differunt: Aliis non æquè competit, *Riccius in prax. irreg. dec.* 532.

Nihil-

10 Et ſuperioribus Religioſorum exemtarum.

Nihilominus religioſorum † exemptarum ſuperioribus quoad ſuos ſubditos, quorum reſpectu & illi vices Epiſcoporum habent: & pro ea ſententia eſſe dicit quoddam Breue Pij V. Sanch. *l.* 8. *d.* 2. *num.* 13. eſt Conſtitutio, *quæ incipit Romana* 21. *Iulij* 1571.

Quid ſi Epiſcopus noluit diſpenſare, ſed remittit ad Pontificem, ibiq; e diſpenſatio peti cœpta eſt, poſſit rurſus Epiſcopus admouere manum & diſpenſare? cum iam ad forum ſeu iudicium Papæ deducta ſit: nam locum & iudicium idem ſunt, *c. forus, de verb. ſig.* R. Poſſe; quia quamdiu caſus occultus eſt, poteſt Epiſcopus diſpenſare; neque per eam petitionem cauſa deducta eſt ad forum contentioſum, quod textus vult, *Sanchez l.* 8. *d.* 14. *num.* 9.

11 Quod crimen occultum hic dicatur.

Dicetur occultum † etſi probari poſſit, tamen in maiori parte viciniæ parochiæ ciuitatis neſciatur, id eſt, non ſciant decem, *Sanchez l.* 8. *d.* 34. *num.* 55. vt ſcilicet ſcandalum non ſit: vnde & occultum erit etſi factum ſciatur, ius autem neſciatur, id eſt, irregularitas ex delicto illo oriens. quia qualitas adiecta verbo, debet intelligi iuxta verbi qualitatem, *l. in delictis, §.* 1. *ff. de nox.* vt & diximus ſupr. De eo qui cogno. conſ. n....

12 Quod non?

Non dicetur † autem occultum ſi ad forum contentioſum deductum ſit, ſiue iuſte ſiue iniuſte eo delata res ſit: fiet tamen rurſus occultum ſi abſolutus, reus ſit etiam ex falſis probationibus, *ita Sanchez & authores quos citat l.* 8. *d.* 34. *num.* 57. 58. Quanquam forte ſatius dicetur, & occulta nihilominus eſſe, ſi quæ ad forum deducta ſunt: nam id ſignificat verbum *aliis*, quo vtitur Cõcil. connectens alia ad litem deducta, occulto homicidio: at ob deductionem ad forum contentioſum, vel ceſſationem litis & contentionis facere, vt diſpenſari ab Epiſcopo poſſit, vel non poſſit, vt hic, duæ qualitates inſpiciendæ ſunt. *Riccius in prax. irreg. dec.* 522. 523.

... ductum ...

Non ſufficit iudicem ex officio ſuper delicto ſumere informationes, ad hoc vt dicatur ad forum contentioſum deductum, ſed opus eſt rei citatione, quæ eſt primus

actus

ctus iudicij contentioſi. *Sanchez cap.* 58.

Ante Concil. Trident. non † licuit Epiſcopis vel in occulto vel caſuali homicidio diſpenſare, neque in quocumque alio; etſi Quar. circa hoc ſecus crediderit, *vt ſecundum Nauarr. in man. c.* 27. *num.* 239. *docet L. Molin. tract.* 3. *d.* 79. *num.* 5. & diſpenſatio quæ ſuper occulto homicidio hîc conceditur, procedit in foro exteriori, & non in ſolo conſcientiæ. Neque facultas tamen hæc valet in homicidio caſuali culpabili, aut facto culpabiliter in defenſionem vitæ, moderamen inculpatæ tutelæ excedendo: multo minus in qualicumque doloſo. *Molin. ibid. num.* 7. 8. Serol. *pr. p.* 2. *V. diſpenſatio* §. 3. intelligit Trid. *ſeſſione* 14. *cap.* 7. ſolum loqui de ordinibus ſacris, homicidis ex induſtria, & voluntariis: adeoque ex cap. 6. ſeſs. 24. poſſe Epiſcopum diſpenſare cum voluntario homicida, vt retinere poſſit Canonicatum, & beneficium ſimplex, & in minoribus ſeruire, non in ſacris; *Sa. V. irregularitas ex illicita* §. 7. quin nec incapax eſt penſionis homicida voluntarius, *Sa. V. Homicid.* §. 20. *Riccius ex Cong. Conc. Prax. irreg. dec.* 524. 13 Diſpenſatio in occulto homicidio.

Et ſuper irregularitate ex homicidio proueniente, occulto, iuxta Concil. Trident. diſpenſari etiam debet homicida ita occultus, vt aliter conuinci non poſſit, quam per propriam confeſſionem. idemque obtinet in filio adulterino ſimiliter occulto. *Gutier. Can. qq. l.* 1. *c.* 13. *num.* 10. 11. 12. 13. 14. 15. & quidem à ſolo Papa, ſi voluntarium fuerit; ſi caſuale, ab Epiſcopo. *cap.* 6. *ſeſſ.* 24. *Trid. Gutier. ibid. num.* 16. 17. 18. Caſuale homicidium dicitur quod citra voluntatem, quam caſui opponit Trid. accidit, *Riccius in prax. irr. dec.* 521. vt ſi vnus occidatur pro altero. *idem ex Cong. Conc. dec.* 519.

Quid ſi maritus vxorem † occiderit propter adulterium cum Clerico commiſſum, an Clericus cenſebitur irregularis? Refert ex Nauarro Serol. *V. irregularitas* §. 7. Pium V. affirmatiuè reſpondiſſe, ſed vt doctorem non vt Papam, adeoque ab eo diſſentit; quia non ſit cauſa proxima quæ requiritur ad incurrendam irregularita- 14

tem

tem,& ſuapte natura eo directa, etiam in illicitis. Excommunicatus ab homine an virtute Iubilæi, Bullæ Cruciatæ ſeu ſimilis facultatis à Confeſſario abſolui poſſit, latè tradit Gutier. *Can.q.l.1.c.2.*vbi *n.*18. refert Motum proprium Pij V. 16. *Kal. Decemb.* 1568. quo declarat in foro quidem interiori, non autẽ exteriori eas facultates operari. quod idem obtinet in irregularitate occulta. *idem c.3.n.*7.8.9.10.

15 Abſolutus vi alicuius † Bullæ vt ſit ab excõmunicatione ad aliquem effectum, cum reincidentia, non reincidit niſi in foro exteriori, ſi res eſt manifeſta; alioquin in omnibus poteſt ſe gerere vt abſolutum. *Ita ait declaraſſe Greg.XIII. Sa.V.abſ.n.*17.

16 Excommunicatus † vt cõtumax, ſi Ordinario paratum ſe offerat ſtare iuri, debet abſolui. *Serol.p.1.V.excommunicatio §.2.*

17 Clem.8. expendens, † quod quidam Regulares dũ ſuperiori conſcientiã ſuam detegere formidant, adduci poſſint in æternę dãnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem, ſanxit ne eorum ſuperiores ſibi abſolutiones reſeruent, niſi in caſibus expreſſis, ſeu eorum aliquibus, cum hæc ſcilicet crimina commiſſa erunt, *vt habet Quar.V. caſ.reſ.*

Quos caſus ſuperiores Regularium reſeruare poſſint?

Veneficia, incantationes, ſortilegia, Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo ſiue retento, quando eo peruenire t vt extra ſepta monaſterij ſeu cõuentus fiat egreſſio, nocturna & furtiua è monaſterio ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta: Proprietas contra votum paupertatis, quę ſit peccatum mortale: Iuramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo: Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum ad animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto: Falſificatio manus aut ſigilli officialium monaſterij, aut cõuentus; Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentus, in ea quantitate quæ ſit peccatũ mortale; Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus: Occiſio ſeu vulneratio aut grauis pcuſſio cuiuſq; perſonæ: malitioſum impedimentum aut retardatio, aut apertio literarum à ſuperiori ad inferiores, aut ab in-

ab inferioribus ad ſuperiores: & quando aliud reſeruandum videbitur, fiat ex deliberatione Generalis vel Prouincialis in ea Prouincia.

Non audiant ſuperiores Regularium confeſſiones, niſi aliqui huiuſmodi reſeruatum admiſerint aut ſponte petierint; ſed habeant duos aut tres alios deputatos, nec vllatenus vlli ea notitia ad externam gubernationẽ vtantur. poſſunt tamen in genere graues aliquas pœnitentias, etiã non reſeruatis imponendas decernere.

Conc.Later.*c.cum infirmitas,extr.de pœnitentiis & remiſſionibus*.ſtatuit,vt Medici † ægrotos moneant de accerſendo medico animarum. Pius V. *in Bulla incip.ſupra gregem.* 11. *Martij* 1566.vetat ne Medici vltra 3. diẽ viſitent ægrotos in lecto iacentes,niſi peccata cõfeſſi fuerint. Cuius Bullę obſeruatio medicis quantũ fieri poteſt cõmendata eſt in Synodo Antuetp.an.1609.ſed quia morbi hic non ita ſunt acuti,vt qui intra paucos dies ægros perimãt, ſicut in Italia & aliis calidis locis,difficili⁹ præciſè in vſũ induci poteſt. Greg.XIII.5.*April*.1581.*in Bulla inc.alias*,vetuit ne Chriſtiani Hebræis † medicis vtantur, *quas Bullas refert Quar.V.Medic.*

18 Medici ægrotos moneant vt confiteantur, alioquin vltra tres vices non frequententur.

19 Hebræi non ſint.

Conc.Mechl.*an*.1607.*t*.7.*c*.6.prouide mandat,vt vltimo ſupplicio afficiendis † rẽpeſtiuè prouideatur de ſacroſancta Euchariſtia.ꝙ & in edicto deſuper edito *art*.10. Principes noſtri officiariis ſuis mandant,vt procurẽt etiã in locis vbi contraria hactenùs fuerit cõſuetudo. qualis fuit in Hiſpania etiã multis improbata,ſublata Motu Pij V.1569. cui Lex regia acceſſit. *add.Sa.V. Euch.§*.2. Et Cõc. Worm. *can*.10 iubet,vt oblationes ꝓ eis fiãt, & Miſſę celebrẽtur, nec eis denegẽtur ſepulturæ. tãetſi hoc in his locis nõ obſeruetur, quod ſpectat ad ſepulturam, ſed pleriq; ad exemplum in loco ſupplicij relinquuntur.

20 Vltimo ſupplicio afficiendis S. Viaticum non negetur.

Itẽ Conc. Later. *can*. 62. prohibet indiſcretas indulgẽtias † atq; ſuperfluas, quia per eas & claues Eccleſiæ cõtẽnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio eneruatur. Pius V. reuocauit omnes indulgentias pro quibus conſequendis manus adiutrices ſunt porrigendæ, aut quæ quæſtuandi facultatem continent.ſicut Trid. *c*.9.*ſ*.21. omnẽ quæſtuationem

21 Indulgentiæ indiſcretæ prohibitæ.

tionem prohibuit: indulgentias tamen non ſuſtulit, nec facultatem petendi eleemoſynam pro ſe, vel pro loco, ſine indulgentiarum publicatione. *Sa. V. Quæſtuarij* §. 1. adeoque Paulus V. 23. *Maij* 1606. *Bull. Romanus*, reuocauit ſimiles quaſdam indulgentias.

22 Abſolutio ſolemnis. Abſolutio ſolemnis † poſt iuramentum de parendo Eccleſiæ, & ſatisfactionem, ſaltem per cautionem iuratoriam, olim fiebat decantando Pſalmum pœnitentialem, & ad ſingulos verſus nudas ſcapulas pœnitentis verberando: ſed id nunc omittitur, etſi adhuc ſæculo noſtro in abſolutionibus Regum & Rerump. in perſonis oratorum à Papis factitatum conſtet. In Pontificali Romano habetur ſolemnis formula: Et huiuſmodi abſolutiones fiunt extra confeſſionem, neque ſunt ſacramentales; & Ordinariam facultatem habentes ita abſoluere poſſunt pro vtroque foro. *Sa. V. Abſ. ab excomm.*

23 Publica pœnitentia. Publicè † peccantes palam redargui & corrigi iuxta Apoſtolum, mandat Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 8. Huiuſmodi pœnitentia publica ob publica peccata etiam clericis & ſacerdotibus imponi poteſt. *iuxta c. Sacerdos, de pœnit. diſt.* 6. *c. presbyterum* 18. *diſt.* non tamen poteſt imponi pœnitentia ſolemnis, *c. confirmandum, c. illud* 50. *diſt.* ob dignitatem ſtatus: ob quàm, etſi alicui crimen falſi obiecit Clericus, ſufficit ſi petat veniam. *c. Clericus*, 46. *diſt.* ſic vt in nobili etiam tenet Boër. *deciſ.* 4. *num.* 4. vt non teneatur canere palinodiam. *Sic refert M. Anton. Gen. in prax. c.* 30. *num.* 6. Neapoli in Cur. Archiep. Clericos ob ſuſpicionem abiurantes hæreſim non id facere in Eccleſia vt Laicos, ſed in camera Vicarij, aut ſaltem in loco tribunalis. Concil. Trid. non diſſimiliter quemcumque publicè & notoriè criminoſum (quod & veritatem & certitudinem implicat) vetat Sancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe. Sic olim proclamabatur in Eccleſia, vt qui non communicaret: locum daret. Verum ea malignitas horum temporum eſt, vt & excommunicatos, & publicè hæreticos in Eccleſiis videre cogamur, & non

elimin. eliminentur, neque denuncientur, hîc à tempore Ciui-

tatis

tatis Antuerp. ad Principis ſui obedientiam reductæ nemo denunciatus eſt, etſi mille meriti ſint, niſi ab improbitate temporum tutarentur, cui malo an ſemper cedendum erit, videbunt ſuperiores. Sed publicum ad hunc locum dicetur, quod vel publica infamia proditum ſit, vel in Iudicio conuictum, vel viciniæ aut collegio cognitum: occultum, quod aliquo de his modis non ſit notum, ſiue etiam tribus, quatuor aut quinque notum ſit, *Sà. V. Maniſeſt.* Impedimentum autẽ matrimonij occultum eſt, quod non conſtat, neq; periculum eſt, vt in exteriori foro prodatur. Sed hæc pœnitentia publica ſcandaloſo imponitur, in foro exteriori, in quo etiam ſolo canones pœnitentiales obtinent, in interiori omnia relicta ſunt arbitrio confeſſarij. *Poſt Nauar. Sà. V. ſatisfactio.* §.12. quin imo Nauarrus ne confeſſarij indirecte rumpant ſigillum confeſſionis, decretum Concilij in illis non vult habere locum, *In manual. c. 8. de ſigill. n.* 10. ſed in foro mixto exteriori, præſertim cum verba Concilij dirigantur ad Epiſcopos, neq; nos cogunt ab antiquo Iure recedere.

DE SENTENT. EXCOM.

SObriè & cum magna circumſpectione excommunicationis gladium, qui neruus eſt eccleſiaſticæ diſciplinæ exeri vult Conc. Trid. *Seſſ.25.c.3.* & nihilominus permittit pro rebus deperditis excommunicationes fieri, quas monitorias vocant, quarum cauſas per Epiſcopum magna maturitate vult examinari, & in eius arbitrio & conſcientia poni, & à nemine altero concedi. Vbi tamen Vicarius ſeu officialis Epiſcopi non excluditur, quia cum eo idem tribunal facit, *Martha. de Iuriſd. p.3. c.4. n.49. & ſeq.* quamuis ante etiam parochus huiuſmodi monitorias cõcedere potuerit *c. 2. de off. ord.* Prudenter tamen de expenſis omnibus, circumſtantijs rei, perſonæ, loci, & temporis debet ordinarius, *vt latius proſequitur D. Marth. de Iuriſd. p.3. c.4. Gutier. Can. q. l.1. c.11.* Res quidem non leuis eſſe debet, ſed vt minimum quinquaginta ſcutorũ, vt obſeruat Curia Romana, *vt refert Marth. ibid. n.23.* Perſonæ pauperi fa- 1. Monitoria.

cilius monitoriæ conceduntur, quam diuiti aut nobili. In hoc oppido aut villa rarior, & rarior eſt pecunia, quam Romæ, adeoque pro minori quantitate concedētur hîc, quam ibi, *Marta ex Nauar. vbi ſupra.* Tempus etiam facit vt nunc negentur monitoriæ, quæ alias concederētur, v.g. in Paſchate aut Natiuitate ſolent excommunicationes ſolui, ſaltem cum reindicentia non infligi. *Pius* 5.27.*Iunii* 1570 præſcripſit formam pro concedendis monitorijs, *quam refert Pias. p. 2. c.* 4.*n.* 84. & ſpeciatim vt non in genere ſed in ſpecie ſubtracta deſignētur. *Serol. p. 2. V. excommunicatio.* §. 1.

Nec conceduntur huiuſmodi monitiones niſi intereſſe habenti, *iuxta Conſt. Pij.* 5. *quam M. Ant. Gen. allegat in prax. Neap. c.* 1.*n.* 5. *&* 8. nec quando ad veritatem alias perueniri poteſt. *Martha vbi ſupra. Marc. Anton. Gen. ibid. nu.* 4. *in quo capite multa habet ad praxim huius rei facientia, & Riccius in prax. Monit.* Et cum ex Vrbe huiuſmodi reſcriptū, vt ſolet impetratur, publicādum eſt verbotenus ſine alteratione ſenſus, aut ſermonis; alioquin excommunicatio eſſet nulla: præterquam, quod pro idiotis in vernaculam linguam tranſferri, & ita publicari poſſit, *vt reſcripſit S. Congreg. Curiæ Arch. Neap. ref. M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap.* 4. *num.* 12.

2. Bonorum eccleſ. detendares excomm. Conformiter huic loco *ex c. ſi quem, ſ.* 22. *Concil. Trid. ad obſeruantiam reducto in Synodo Prouinc. Mech. tit.* 22. *c.* 12. cui edictum Principis acceſſit, Laici occupatores bonorum eccleſiaſticorum declarari † & publicari poſſunt excommunicati, & mandari vt exeant per reſtitutionem ex peccato: & procedit cauſæ cognitio coram eccleſiaſtico; etſi Laicus neget rem eſſe eccleſiæ. Et quamuis textus *in c. ſi clericus laicum, ex. de foro competenti*, in huiuſmodi quæſtione dicat, Laicum ad forenſem Iudicem trahi debere, de rigore Iuris, etiamſi, in multis partibus non de conſuetudine, tamen ille textus procedit quando laicus conuenitur ad relaxandam, & reſtituendam rem poſſeſſam, non quando quæritur an ſit excommunicatus, vel citatur ad videndum ſe declarari & publicari excommunicatum,

nicatum, quamuis in conſequentiam veniat reſtitutio bonorum. *M. Ant. Gen. in pr. Neap. c. 1. n. 18.*

Concil. Trid. c. 3. ſ. 25. dicit contra vnumquemq; † inſordeſcentem per annũ ſcilicet perfectum procedi poſſe tanquã de hęreſi ſuſpectum. Vbi intellige ſiue ex criminali ſiue ex ciuili (quod olim controuerſum fuit) cauſa excommunicatum, nam immediatè antè Conci. docuit ex vtraq; cauſa poſſe excommunicari. *Menoch. l. 2. Arb. cent. 5. cap. 416. n. 54.* Proceditur porro præuia citatione vt ſe purget, non eo ipſo quo inſorduerit hæreticus; eſt autẽ hæreticorum pœnis quę ipſo iure effectum ſortiũtur ſubiectus, *Menoch. ibid. n. 59.* 3. Suſpectus per annũ inſordeſcens.

In Concil. Tribur. decretum fuit, vt qui poſt excommunicationẽ inclinati non fuerint ad pœnitentiam ſubeundam, per Principẽ ſæcularẽ † ſubjgantur. Hinc fit vt perſeuerantes per tẽpus aliquod in excommunicatione, puniri poſſint ante annum pœna temporali, & mulcta pecuniaria, per ipſum etiam Iudicem eccleſiaſticum, quod iuri & praxi conſonũ probet, Gutierres *Can. q. L. 1. c. 12. n. 2. & 6, &* ſanxit in Gallia B. Ludouicus. an. 1228. *Choppin. l. 3. c. fin. n. 8.* 4. Externa etiam pœna cogi poteſt.

Leo 10. *in concil. Lateran. & Concord. Galliæ*, decreuit excommunicatum ab alijs vitandum † non eſſe niſi publicatum ſpecialiter, modo notorum clerici percuſſorem excipiamus, *iuxta Concil. Baſilien. quod exactius examinat Gutier. can. q. l. 1. c. 1.* Et quamuis de iure diſputetur, an excommunicatus, non tamen hęreticus aut reus Maieſtatis, *c. excommunicatus, § credentes, de hæreticis, c. felicis, h. t. in 6.* ſit inteſtabilis; quod putat gloſſa *in c. decernimus h. t. in 6.* † tamẽ exiſtimo teſtamẽta eorum fuiſſe valida, etſi illicite Notarius & teſtes cum eis communicarent. Hodie quia id non obtinet, licite faciunt & valide teſtamenta, etiam in multis locis hęretici. *Buſ. ad L. 8. digeſtis, qui teſtam.* vt per Germaniam poſt Interim Caroli 5. qua de re pro Belgio noſtro dixi *ſupra de hæreticis.* 5. Vitandus tantum publicatus, & clerici notorius percuſſor.

6. Et quamuis Concil. Trid. raro † & magnâ cum circunſpectione vtendum eſſe cenſuris decreuerit; non tamen omnino ita nunquam vt eius vſus & auctoritas oblitteretur, cum neruus ſit eccleſiaſticę diſciplinæ, & ad continẽdos in officio populos valde ſalutaris, *vt inquit c. 3. Seſſ. 24.* Et edicta noſtrorum Principum aut concordata non aliter exerceri cenſuras vetant quam contra officiarios ſeculares. Imo diſerte eadem concordata executiones decretorum & ſententiarum eccleſiaſticarum per cenſuras fieri permittunt. Quinimo ipſi Caluiniſtæ ex ſuo inſtituto publice peccantes & Cõſiſtorio ſuo inobediẽtes abſcindunt, à myſterijs ſuę iniquitatis arcent, & in profanis ſuis ſacris communicare eis nolunt.

Raro ſed nonnunquam cẽſuris vtendum.

DE INTERDICTO.

1. Interdici non poteſt ciuitas, terra, vniuerſitas pro debito pecuniario † ſine licentia Papæ. *ex Conſt. Clem. 7. poſt Bonif. 8. vt refert Serol. p. 2. V. Interdictum. Idem Leo* 10. *in Concord. Galliæ ſanxerat, quæ omnia refert P. Matth. S. D. l. 2. t. 8. c. 1. 2. 3. & ante Car. 5. Gall. Rex 5. Ian. 1569. Choppin. in Præfat. de Sac. Fol. n.* 8. Et ex Concord. Braban. nec pro delicto priuatæ perſonæ, ſed pro delicto Domini, officiarij, vel communitatis delinquentis, nec etiam ceſſatio fieri à diuinis, *d. Cõcord. § propter ſcandala*, quæ magis eſt quid facti, quã Iuris; non enim de ſentẽtia irrogatur, vt interdictũ, ſed ex volũtate ceſſantium; ex rationabili tamẽ cauſa, offenſa manifeſta & emẽdatione negata, *quæ tradit latius Daniel. Venat. in Anal. Iur. Pont. h. t.* Sed interdicta lis & ceſſationis hodie etiam, excommunicatione rariora ſunt. Dabit Deus meliora cum merebimur, tempora; quibus Eccleſiæ diſciplina inſtaurari poterit. Interea innocenter viuamus, expectantes beatam ſpem, refrenantis concupiſcentiam carnis, cõcupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ: memores ſequaceſque dogmatis Horatiani;

Pro cauſa ciuili non interdicitur vniuerſitas, aut Collegium.

Nil admirari, prope res eſt vna, (Numici,)
Solaque, quæ poſſit facere, & ſeruare beatum.

F I N I S.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

Pagina 277. Lib. 3. de Regul. §. *Bona monaſteriorum vult Concil. adminiſtrari per Officiales ad nutum amouibiles poſt V. Serol. ibidem. ex Cong. Conc.* Pone. ſymbola enim paupertatis, & teſſeras obedientiæ oppugnare videtur, vt quis inuito ſuperiore ſibi quicquam retinere velit. Qua ex cauſa aliquando demiratus Inſtitutum Præmonſtratenſe, quo ſuperiores vetantur niſi graui admodum ex cauſa religioſis ſuis auferre Eccleſias, quibus iuxta idem Inſtitutum addicti ſunt: ſed valdè laudanda exiſtimaui duo S. Pontificum Diplomata, quorum exempla ex archiuis Abbatiæ Auerbodienſis deinde videre contigit: alterum Ioannis ſpecialiter d. Abbatiæ conceſſum, alterũ Iulij an. 1512. Abbatiæ Præmonſtratenſi reliquiſq; generatim eiuſdem ordinis: per quæ datur facultas Prælatis eiuſdem ordinis ſuos religioſos amouendi, quoties eis videbitur, ſiue ad nutum. Quem tamen non pro lubidine, ſed arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex cauſis iuſtis. quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. *L. Iuriſperitos* 30. *D. de excuſ.* non tamen leui vel nulla ex cauſa amotis aduerſus ſuperiores querelam concedo; vt facit Chenu *en ſon Recueil de Reglemens tit.* 33. *c.* 204. Ex doctrina Panormit. & Ioan. de Silua, quam per diſpoſitionem Trid. *d. c.* 2. *de Regul.* ceſſare exiſtimo. non ita tamen vt putem licere ſuperioribus amouibiles ad nutum; præſertim Canonicos Reg. Pręmonſtrat. parochos deſtituere ex cauſa infamante, niſi cognita & probata. quia non habent Prælati in monachos poteſtatem vitæ ac necis, qua grauior eſt infamia. præterquam quod totius ordinis & cleri opprobriũ verſetur. *In hanc ſententiam iudicatum refert Chenu ibid. c.* 207. Neque in contrarium mouet l. 2. §. Ignominiæ, D. de his qui not. inf. l. milites §. miſſionem D. de re militari, quaſi per ipſam exauthorationem irrogetur infamia, etſi addi-

 tum

Digitized by Google

tum non ſit eam ignominiæ cauſa fieri: quia loquitur de milite, cui militaria inſignia dimiſſo detracta ſunt; & miſſio ſola non infamat, ſed mos moduſque diſcingendi, & inſignia detrahendi, qui culpam miſſi arguit: quippe qui mittit ſemper debet addere, cur miles mittatur; *d.* §. *ignominia.* non debet nec ſolet, qui religioſum amouet, cauſam animiue ſui motum palam facere.

Ibid. lin. vlt. Pone: Pari modo textus præſcribit quinquennium religioſis ad reclamandum, & vt intra id tempus à ſuperioribus duntaxat audiantur; non autem negat ſuperiores, ſi quem nulliter profeſſum ſciant, quem cœnobio noxium iudicent, poſt quinquennium eliminare eum poſſe, habituque exuere: modo tamen nullitas in fauorem profeſſi tantum inducta non ſit; quo non vti poteſt, in eiuſq; odium retorqueri non debet.

Pag. 307. lin. 12. ſupple. Ante Alex. culti ad primos ſpectant.

Pag. 334. *Tit. Ne clerici vel monachi. poſt finem* Adde. Vnde quæri poteſt quid dicendum ſit de clericorum collegijs penaria vinaria cum lucro & immunitate quorumcumque onerum exercentibus? Sepoſita certè fraude, vt per promos vel adminiſtros indebita communicatio vini non immunibus non fiat; neque illicitum eſt lucrum, neque turpe: conformandum tamen rationibus à Boetio Epone allegatis *Quæſt. Heroic. l. 5. ad c. 6. n. 10. h. t.* ſpectat enim hoc non ad cauponariam, ſed ad neceſſitatem cleri, vt ſub tali ratione modico vino vti poſſit, præſertim ſi ſeculares ſine oneribus vendi eis vetant, niſi ſub grandi quantitate, quæ ſingulis nō ſemper eſt opportuna. Negociatio autem clericis interdicta eſt tantum ea, quæ ob lucrum, non neceſſitatem aut inopiam ſubleuandam exercetur. Sic D. Paulus *laboramus*, inquit, *operantes manibus noſtris. quæ latius proſequitur d. Epo. d. l. 5. h. t. c. 1. n. 34. & quos ibi citat.*

Pag. 447. *in fine, Tit. de Pænitēt. & Remiſſ.* §. item cōcilium Lateran. can. 62. prohibet indiſcretas indulgen. *in fine, poſt verb.* quæ, *Pone.* quibuſcunq; regularibus inſtitutis cōceſſæ ſunt, eaſq; moderando reduxit ad præſcriptum Litterarum ſuarum.

ERRATA

QVæ diligentiam calcographorum fugerunt, ita corrige, lector: ac imprimis puncta, cola, hypocola, cōmota centum locis malè diſtincta, emenda. Pag. 5. lin. 2. lege moderatiores. & in fin. quam, 11. nūcupatim. 7. 11. Antonino. 8. 33. aliter. 9. 25. pro nō &, leg. nouè. 12. 18. circa. 13. 5. conſtitutiones Apoſtolicas. 26. ſeponere. 15. 7. & ſuo: poſt non pone ſine. 8. adeoque 16. 10. abſcedere. 17. 2. Conſtit. 20. & 1. altera, leg. requiſiti. 25. ab epiſcopo recipiuntur. 19. 26. & ſic. 20. 25. Patiantur. 23. l. 13. 34. 28. abierint, p. 24. l. 8. lege Nangiaco. 24. 5. Epo. l. 35. 2. Cancellariæ. 9. probata, 39. 5. magiſtralibus, 41. 31. vltra. 45. 13. & faueat. 51. 34. patrimonij. 52. 30. cumulatiue. 53. 1. interſtitia. 11. videtur. 55. 31. poſt can. 6. 7. ſupple Trid. 56. 16. gerant. 58. 8. dele à 62. 4. fuerit. 67. 9. minimè. 11. id eſt. 68. 10. præſertimque. 14. animam. 72. 6. & non. lin. antep. poſſunt. 81. lin. antep. leg. per Conc. Trid. ſ. 25. c. 10. a Bonif. VIII. d. c. ſtatutum etc. 85. 27. Ordinarijs. 86. 3. leg. eques deſcripſit. de Pontificio Concil. 88. lin. pen. eſt, lege ſunt. 92. 14. venatori, 15. ſpectent. 32. vt ſemoti, 94. 21. clericis. leg. cæteris. 95. 12. confirmationem. 20. conformare. 96. 1. accipitur, 4. ruptum, 31. prętio. 98. 3. iure retinere. 10. iure. 99. 4. aſſcriptitijs. 101. 18. acquirendo. 21. vti lis fuit ea de re. 102. 2. confirmauit. in fin. At vero. 105. 12. defructuatos. 23. tractus. 106. 1. approbandæ miſſę ſunt. 14. indicio. 109. 1. & ius. 110. lin. pen. debeat. 112. 21. & aut. 116. 13. indicium. 117. 3. cleri. 120. 12. Principe. 16. adde cauſas tractari. fin. l. acceſſiſſe. 17. apothecis. 128. 7. rigoroſe 26. conformare 129. 1. millia. 3. amburbalia, quę. 22. beneficialibus, 132. 11. dele eorum, lege Iudicum, 141. 1. ad Cain. 140. 24. & 28. matriſf. 156. 23. quærit. 157. 1. permiſerunt. 116. 13. indicium. 117. 3. cleri. 157. lin. antep. reſidentiam. 159. 27. retinere. 162. 29. temperatum. 165. 28. lucretur 8. eſſe apoſtol. 166. 23. aliarum. 169. 28. Archiepiſcopi. 170. 15. ordinarias. 177. 23. nihil erat. 178. 25. perſequentia. l. antep. periculoſum. 179. 12. non prob. 185. 14. ad quas, 20. Ad quas. 189. 14. habuerunt. 190. 13. tamen. 25. offerre velit. 193. 16. eæ. 195. 31. etiamſi. 196. 22. & ear. 204. 27. nominatum. pen. ſita. 206. 1. cum & q; 25. elocari. 207. 4. ex ind.

10.1477.213. 23.ex illo 25.emptori à venditore 215.lin.fin. cũ ſeq. ſine interpunctione lege 216.20.Biſcaini.33.catallo. 217.4. in ſacris.20.à Rom.219.26.in aſſem.221.25.nulla. 224.7.indicauit.32.cauſæ.227.19.quos.234.19.ſoli. 235. 24.ſacerdoti.pen.Hæc. 239.16.ſuſceptorum.241. 23.ex huiuſm. 243.20.pendentem, 245.1.incognitas. 29.dele eius.249.29.eam.l.illud. 250.4.qua pen.quia.251.21. vult eas.352.30. v.verberum.253.7.tempora.253.22.&adhær. 255.20.talem.32.data.256.3.mortua.10.Regul.13.Radulp. 33.Landenſis.257.15.epiſcopis 26.& ſeq.lego beguinagiũ. 258.14.cum priuil.24.generalium.259.regulam.260.2.horum ordo. 263.7. inualidæ.11.ſciens.33.à monaſter. 264. 27.& renunc.266.23.redigiſſe.267.3.veſtitionis. 268.vlt. gratificatio.26.præfigendo.269.4.aliorum.269.27.prohibitionis. 270.21.vetet.antep.detur.274.32.nixos.275. 20.reuocandi.21.concedi.22.præcipit.277.25.reſtitutionis.278.30.lapſa.279.32.ſtatum mutantes tranſire.282.10. deſtitutio.28[illegible].22. Ordinarij.284.32.& Arthesiæ. 287.1. Capitoli.288.26.Baronium.290.20. & Adrian.6.293.11. magis dignus trahit ad ſe minus.17.poſſeſſionem.294.3. arte.4.venderet.294.11.clerus Flandriæ ante. 295.7.receptionibus. 296.8. Sixius. 29.conſuetum.297.4.debito.5. taxato.298.20.interrupto.300.3.diœceſano ſed. 15.abuſum.301.15.hanc.302.33.alienigena.303.14.dele non 304. 2.ſanctam.309.7.ſiqui.17.ſiue. 310.5.indicauerint.24.& magis.311.28.chori.314.29.ſpectet.319.21.probaretur.321. 30.eccleſiaſticarum.329.7.Ludou.XI.331.25.ſubeſſet.341. 21.parochi.345.3.nollent.346.1.Concilij.347.29.vetanti. 354.4.punibili 26.à comm.358.22.364.vlt.firmetur.quia. 365.10.ſuſtulit.369.12.niſi in.372.30.ſeptennio.375.13.pulſauerit.376.8.indicium. 382.21.neutris.387.18.lubitum. 20.conniuentia.29.Elixir.390.31.iudicatam.392.17.prouideri.392.5.matrimonium tale.396.16.ſanctiſſimum.20. epiſcopus Airenſis.398.22.cædi.399.8.abſolutione.403. 7.menſas.pen.qui.407.1.pecuniæ.410.11.mutuo, ſupple ad vſuram.33.non audere.412.6.quid 8.ſi laicus.doceat. 416.vlt.deſerant.417.pen.roſores. 422.5.rapientes.425.

Google

23. dominum. 426.17. epiſcopis. 428.15. intra. 22. fundatur. 429.5. præmonſtratenſis. 430.28. tales aſſumere. 432. 28. non tamen & non. 435. 25. vbicumque 34. quæ 35. priuat. 436.34. huic. 438.9. videt. 19. indicet. 24. ex iure. 440. 1. ſi incurrunt. 444.1. Nihilo minus. 10. forum &. 446.8. vt fit. 448.5. dele ſimiles quaſdam, pone quaſcumq; Regularibus conceſſas, quatenus præſcriptum litterarum illius excedant. Præter hæc vbi L. Molina, L. Leſſius, Sanches citatus erit in hoc opere ſine aſſcriptione Libri; intellige quoad illos Tractat. de Iuſt. & Iur. quoad hunc de Matrimon.

INDEX RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HIS V. LIBRIS IVR. PONTIF. NOVI CONTINENTVR.

Abbas.

VT ſuis tantum Regularibus tonſuram, & minores ordines conferat, 58. 4.
Dignitas & præcedentia 57.4.
Electio 27.8. & 28.9.

Abortus.

Abortum procurantis pœnæ.394.1.
Abſolutio ſolemnis, 448.22.
Accuſationes, denũciationes, inquiſitiones qualiter formandæ, 375. & ſeq.
Et quæ præcedant, ibidem.
Præſertim quoad clericos 375.5. & quare, 376. & Epiſcopos 376.6.
Actuarij officium, 89.4.
Adulterium quo ſenſu notorium tantum inquirendum, 119.51.
Aegyptiacæ edictis coercitæ, 418.
Agnus Dei non colorandi, 307.4.

Alienatio.

Quam ſerio & circumſpectè celebranda, 205.
Omnis alienatio prohibita, etiam elocatio vltra trienniũ, 206.2
Vt nullibi id fere receptum, ibidem.
Et quid in Belgio, ibidem.
Solennitas ſimul & euidens vtilitas requiritur, 207.4.
Etiam præſens, ibidem 5.
Solemnitas in antiquis præſumitur, 208.7.
Niſi inſtrumentum aliud cantet, 208.8.

Patroni aſſenſus in quibus deſideretur,208.9.
Tutores Regum non prælati donare vt poſſint,208.6.
Alternatiua Concordatorum & Cancellariæ vt differant,182.13.
Illa vbi locum habeant,183.

Amortizatio.

Amortizatio vnde,à quo tempore, à quibus obtinēda,99.11.12.13. nunc à principe,vt patet ex definitione ſub.98.n.10.in verb.per principem.
Bona olim in Emphiteuſin data,& decimæ ab Eccleſia recuperari poſſunt,100.15.16.& reditus redimibiles emi,14.
Amortizatorum bonorum cognitio in Brabantia ad forum Eccleſiaſticum ſpectat,94.5. Item ſeruitutum cum vterque fundus eſt amortizatus,105.22.
Quæ dicantur,98.10.
Amortizatio in Brabantia eſt omnium poſſeſſorum vſque ad annum 1475.101.17.& an alia ſub Car.5.104.20.
Anniuerſariorum reductio quomodo,quæ ex cauſa fiat,304.11.
Circa eam Molinæi impietas,304.11.
Anticipata ſolutio Clero prohibita,207.3.
Annata ex penſione vel beneficio Collegio vnito an ſingulis quindecennijs ſolui permittenda,vbi plura de annatis,198.199.200.
Annatarum vſus quam antiquus,quam non improbandus,199.
Non exigitur ex beneficijs quæ ſunt infra 24. ducatos,199.
Ideo Belgica infra eam taxam ex priuilegio Leonis X. æſtimata, ibidem.
Annata ad morem iurium feudalium ſoluitur,200.
Ideo ſede bis in anno vacante vnica debetur,200.
Vide penſio.
Apoſtatarum cauſa Sedi Apoſtolicæ reſeruata,392.5.
Religioſi omnes habitum publicè deferre debent,391.2.
Sub nullo prætextu monaſterio excedere quis debet,391.3.
An tranſire ad arctiorem Religionem,391.4.
Tranſlati in monaſterio remanere debent,391.1.
Fugitiui retrahendi,392.6.
Hoſpitio interdicti,393.9.
Eorum bona ſpectant ad Eccleſias vbi eas acquiſiuerunt, vel Epiſcopos vbi conſuetudo inteſtatorum bona ad eos deuoluit,acqui-

ſita autem ex beneficijs vnitis monaſterijs ſpectant ad monaſteria, 394. Vltimum Ioannes & Iulius PP. literis ille pro monaſterio Auerbodienſi datis, hic pro ordine vniuerſo Præmonſtratẽſi ann. 1517. declarauit. Per hoc tamen inquit Ioannes Iuribus Epiſcopalibus, nec non Archidiaconalibus ac aliorum quorumlibet alias nolumus in aliquo derogari.

Appellationes tamquam ab abuſu, 19.20.

Abuſus appellantium, 135.1.

Iudicis à quo & ad quem, 2

Appellationes quæ non admittendæ, 136.3.

In quibus cauſis vel inſtantijs, ibidem 4.5.7.8.9.10.

Locum habent quando damnũ non eſt perfectè reparabile 136.4.

Appellans à definitiua vt cauſam non teneatur exprimere, 138.11.

Appellans quid agere debeat apud Iudicem à quo & ad quem, 138.12.

Appellans niſi expeditionem in ſecunda inſtantia factam reproducat intra ſex menſes coram Iudice à quo; hic ſententiam exequitur, quoad mulctam pecuniariam, 139.14.

Appellationes à Summo Pontifice & ſupremis principibus vt non permiſſæ, 140.16.

Appellationes ad tribunal Chriſti præſcripto die vt metuendæ, 140.16.

Appellationes regularium, 270.280.48.

Archidiaconus qualis, 32.

Archiepiſcoporum auctoritas, 71.15.

Nonnihil per Trid. Conc. imminuta, 72.16.

Archiepiſcopi non viſitant prouinciam niſi cauſa à Conc. Prouinc. probata, 72.16.

Et poſt viſitatam ſuam diœceſim ſicut Epiſcopi diœceſim poſt viſitatam Cathed. 72.17.

Pallio in diœceſi non prouincia nunc vtuntur, 72.18.

Arreſtum.

Vt fundet iuriſdictionem, & quo modo in Clerico accipiendum iuxta Concil. Trident. 124.58.

Aſylum V. Immunitas.

Aſtro. *Aſtrologia Iudiciaria damnatur,* 419.2.

Baſtar-

Baſtardorum ſucceſsio, 229.
An extendatur ad omnes illegitimos non proprie naturales, 230. 231.

Belga.

Belga in prima inſtantia extra patriam vt non trahatur, 111.30.
Belgicæ ditiones vt ſint conſuetudinariæ, 15.11.
Belgicarum ditionum ſtatus antiquus, 284.9.
Hodiernus 286.10. *An olim ſupremus aut ſouueranus fuerit*, 287.11.
Beneficiatorum qui dignitatem habent, 24.5.6.& *ſeq.*
Inferiorum Beneficiariorum qualitas, 30.10.& *ſeq.*
Beneplacitum Papæ antequam interueniat, vt nulla ſit obligatio 202.
Vt ante interuentum penſionem recipiens ſymoniacus fiat, 203. & *literis quidem in forma expeditis, ibid.*

Beneficium.

Quomodo & quibus conferendum, vid. electio, collatio.
Omne beneficium præſumitur ſæculare, 154.2.
Beneficiarius fidei profeſsionem vt edat v. fidei profeſsio
Beneficiorum pluralitas prohibita, 155.1.
non tamen primi non ſufficientis cum ſufficienti, 156.2.
Quale dicatur ſufficiens, 156.3.
Vt ſuſtentare ſe ſuoſque poßit non augere, 156.3.
Iuſta cauſa pluralitatis, 156.157.4.5.
nec diſpenſandi facultas Epiſcopis adempta, 157.6.
nondum pacificum cum pacifico non eſt incompatibile, 158.11.
Canonicatus quatenus ſint incompatibiles, 159.
Beghinæ neque Canoniſſæ vt regulares non ſint, 251.2.
An ſint Eccleſiaſticæ, & coram Eccleſiaſtico conuenibiles, 253.
Earum bona laica an Eccleſiaſtica, 255.
Origo Beginarum, 256.8.
Belgicæ multa paſſæ ob reprobatas Alemannas, 257.9.
Deinde tutatæ à ſummis Pontificibus & Epiſcopis, 257.10.
A Principibus auctæ, 258.11.
Primus earum ſtatus ſub Innoc. IV. 258.12.
Qualis hodie deuotariarum, 259.
Biblia 2.2. *vernacula vt non legenda*, 4.5.

Biblio-

Bibliopolæ quomodo circa libros imprimendos verſari debeant, 3.3.
Brabantus extra Brabantiam non trahendus, 109.28.
Bullis expeditis demum poſſeßio ineunda, 131.4.
Burgundia vt de facto Gallis, de iure Auſtriacis competat, 164.
Vt non ſit de terra Salica, 164.
Cameracenſ. Curiæ Eccleſiæ olim dignitas, 91.1.
Curia Eccleſiaſtica vt Canones ſequantur, 16.12.
Canonicæ ſiue Canoniſſæ vel Beginæ regulares non ſunt, 251.2.
Canoniſſæ quando cœperint & earum inſtitutum, 251.4.
Olim obligatæ vinculo continentiæ vt videtur, 5.
Earum religioſa diſciplina, 6.
Quos auctores laudent, ibidem.
Eccleſiaſticæ an cenſeantur & coram Eccleſiaſtico conuenibiles, 253.7.
Earum decimæ quoad congruas portiones paſtorum, & reparationes Eccleſiarum laicis an Eccleſiaſticis admunerandæ, 255.
Canonica portio quanta & vnde ſumenda, 242.10.244. *ſine ſtrepitu ſummariè, per prouiſionem & remota appellatione aßignanda,* 243.11.
Cognitio portionis canonicæ ad Eccleſiam ſpectat, 243.244.
Dũ ad Collectas deuenitur cõſilia præſto auxiliũ cõferũt, 243.12
Capellæ Burgundicæ priuilegium, 162.163.164.
Capitulum Sede vacante adminiſtrat, 186.1.
Vicarium conſtituit, 16.
Vnicum 187. *ad certum tempus ſi videtur,* 188.5.
Intra annum non dat dimiſſorias, 187.2.
Rationem ſucceſſori reddit, 16.3.
Amoueri à Capitulo nequit, 188.4.
Beneficia non confert, 188.6.
Niſi iure deuoluto, 7.
Inſtituit præſentatos, 8. *etiam à ſe* 9.
Capituli conſilium in condendis ſtatutis Epiſcopus requirit, 190.1.
Conſilium in iudicanda perſona capitulari ſi capitulum ſit exemptum, 190.2.
Capitulo quomodo Epiſcopus & per quos debet, 190.3.
Capituli maior pars quæ dicatur, 191.1.
De conſuetudine dicitur reſpectu partium inter ſe, de iure reſpectu

ctu totius v.g. Capitulum 20. perſonas habeat. 11. in vnam ſententiam conuenire oporteret, præſertim in electionibus & actibus valde ſerijs, c. Cumana, verſ. neutrum, X. de elect.
Non Subdiaconus in capitulo non habet vocem, 192.
Capituli Iuriſdictio 73.10. & ſeq. 379.
Caſus reſeruati,, 438.439.
Occultorum abſolutio permiſſa Epiſcopi in reſeruatis papæ, 439.2.
Epiſcopi in reſeruando quid attendere debeant, 440.
Per ſe in caſu hæreſis, in alijs per ſpecialem deputatum, 441.5,
an hodie caſus hæreſis ſit reuocatus, 441.6.
Bulla Greg. XIII. quoad Belgas, 441.7.
Facultas c. liceat competit Cap. Sede vacante, 443.8.
Et prælatis Epiſcopalem Iuriſdictionem habentibus, 443.9.
Et ſuperioribus religionum exemptarum. 444.10.
Quod hic crimen occultum? quod non, ibid.
occulti homicidij diſpenſatio, 445.
Quos caſus ſuperiores Regulares reſeruare poßint, 446.17.
Calicis vſus, 7.8.
Caſſationes 19.
Catechesis, 8.9.

Carceratus.

Vt appellet ante & poſt Incarcerationem, & vt interim nihil innouandum ſit, 137.9.
Non niſi ex neceßitate aliquis carcerandus, 380. *ſi iudicijs grauibus prematur non relaxandus*, 380. *homicida non niſi in carcere audiendus*, 380.

Clauſura.

Clauſura monialium omnes vt obliget, 270.
Puellæ inſtitutionis ergo in monaſterijs admittuntur, 271.37.
Conuerſæ in domibus contiguis, 271.37.
Clauſtralis clauſura requiritur, oppidi non ſufficit, 272.40.
Quid ſi fundatio aut inſtitutum contrarietur, 273.41.
Qui caſus egreſſum permittant, 274.42.

Clericis.

Libido interdicta, 141.1.
Alea, 142.3.

Arma

Arma offenſiua, 142.3.
Indecens habitus, 142.4.
Quis ille ſit, 143.5.6.7.
Proprius nullus determinatus, ibidem 5.
Potatio Clero vetita, 144.8.
Sub quà pœna, ibidem.
Præſertim cum accedit ſcandalum, ibidem.
Aequales hauſtus an vetet, ibid. 9.
Auaritia Clero prohibita, 145.10.
Vita monita, 145.11.
Cum mulieribus vt ne cohabitent, 145.
Rigor antiquorum canonum, 145.1.
Hodiernis moribus & diuerſis locis cum ſale applicandus, 146.2.
In Belgio Clericorum & mulierum cohabitatio tolerata, 147.3
Non tamen ſuſpectatum, 147.4.
Clericis quatenus teſtari permiſſum, 215.1.219.5.6.7.8.
Ne ſuos ex fructibus beneficiorum augeant, ibid.
Rarum ea in re exemplum Clementis IV. 222.9.
Cur non plura præſertim morientium, ibid.
Clericus à laico quando accuſari poßit, 377.8.
Vt id non fieret olim promotores, vt Eccleſiaſtici fuerint, 377.8.
Clericus non ordinatus celebrans, 422.
Clericus per ſaltum promotus, 422.
Furtiue promotus, 422.
Clerus vt ad politicas ordinationes obligetur, 111.31.
Clericus tenetur tantum in quantum facere poteſt, 214.
Clerici ſtipendia & præbendæ ſunt ab executione exempta, ſicut & militum ſtipendia, neque ob debita carcere macerantur, neq; priuilegio huic & ſimilibus derogauit Conc. Trid. ſeß. 24. cap. 3. dum executionem per diſtrictionem perſonarum fieri mandat, quia intelligitur in ijs qui à iure prehendi permittũtur, Gutier. de Iuram. Confirm. p. 1. cap. 17. n. 9.
Clericus coram laico non conuenitur, præſertim criminaliter, 113. 34.35.36. *ne quidem in criminibus qualificatis*, 114.37.
Neque torqueri poßit, 37.
Qui clerici hodie non gaudeant priuilegio fori, 115.38.39.40. 41.

Ii tamen

Ii tamen gaudent beneficio C. Odoardus 116.42. Et immunitate à tributis & quoad canonem ſi quis ſuadēte & priuilegio fori in criminalibus.42.43.
ab Eccleſiaſtico tamen coerceri poſſunt,117.44.45.nocte deprehenſus coram quo clericatum probet,46.
Celibatus Sacerdotum,7.8.
Coadiutori ſumptus præbendi, 184.1.Ita ne coadiutus egeat,16.
Quomodo & in quâ re,184.1.
dandus ſine ſucceſſione,184.2.
Coadiutori Epiſcopi quid competat,186.5.
Cæmiterij clauſuram quis inſtauret,314.
Cognationem ſpiritualem qui hodie contrahant,355.1.
Collatio facta inidoneo nulla,152.1.182.12.
Idoneitas diuerſimoda pro diuerſitate beneficiorum,153.1.
regulare beneficium ſæculari conferri nequit neque contra, 153.2.
niſi quandoque profeſſionem emittere parato, ibid.
qui intra quod tempus teneatur,154.2.
In gradu conſanguinitatis quando Epiſcopus diſpenſet,357.2.
Commendæ vtiles in menſes paucos, 185.
vt nunc noxiæ,183.3.
Querela cleri Gallici,161.
Aliorum locorum mores,186.
Communio Paſchalis in Parochia vel Cathedrali & vt ea cum omnibus parochialibus diœceſis concurrat,237.238.
Conditio ſi Pontifex diſpenſauerit an ſit valida,352.1.
Concilia Prouincialia & diœceſana celebranda & qui ad ea vocandi? 71.13.
Quæ ibi tractanda? ibid.
Concilij priuati in Belgio pietas,14.8.
Concilium Tridentin. in Belgio publicatum exacteque ſeruari iuſſum, 13.5.
Sub qua præſeruationis clauſula,13.5.
Concurſus ad parochiales,35.15.& ſeq.
Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur,283.4.
Et quatenus ad eum ſpectent,ibid.
an ſint loca religioſa,283.5.

Confeſſi

Rei ſub cautione non relaxandi, 133.1.
ſed executionem pœnæ pati debent, ibid.

Conſiliarij

Vt Eccleſiaſtici ad conſilia adlegi ſoliti, 121. 54. *& à quibus Principibus*, 54. 55.

Concubinæ

Vt neque Clericis neque laicis permiſſæ, 147. 3. 4. 5.
Concubinæ requiſita iure ciuili, 148. 6.
quid iure canonico ſufficiat ad punitionem, ibid.
ſimilitudo concubinæ cum minus ſolenniter nupta, 148. 7.
forma procedendi contra concubinarios, 149. 8.
pœnæ, 149. 9.
priuatio fructuum, 149. 9.
ſuſpenſio, ibid.
priuatio beneficiorum, ibid.
excommunicatio, ibid.
inhabilitas, ibid.
ſeruitus, ibid.
quando hodie clericus fornicans deponi poßit, 150. 10.
ſub exacta tamen probatione, ibid. 11.
Concubinatus infamat, 151. 12.
Clericos inteſtabiles facit in fauorē concubinarum ac proliū, 151. 13.
abuſus cleri Vltraiectini, 152. 14.
Concubinarius non notorius non ſtatim priuandus, 152. 15.
turpia in ſacris rebus proponens grauiter puniendus, 152. 16.
milites & clerici inutiliter teſtantur pro concubinis, 225. 18.
an idem in paganis? 225. 19.

Conſeruatores

Hodie imminuti, 83. 5.
Quando non, 85. 9.
conuentio inter vniuerſitatem Louanienſem & Ordinar. 83. 6.
Conſeruatores Regul. 84. 7.
Omnes vt ceſſent extra manifeſtam iniuriam, 84. 8.
Conſtitutiones Romæ publicatæ an vbique ligent, 10. 1.
An in Belgio placito opus pro earum publicatione, 11. 2.
Contra conſtitutiones quæ diſpenſationes permittendæ. 15. 10.

Con-

Contractus antenuptiales in Brabantia ad forum Eccleſiaſt. ſpectant, 94. 5.
Quid de non ſcriptis, 97. 9. *Quid de dote?* 96. 8.
de emenda deflorationis Eccleſ. cognoſcit, 96. 8. *quia ad ſacramentum matrimonij eatenus ſpectat, quia alternatiue deflorans ducere aut dotare cogitur, & ſemper fere quæritur quid ex his debeat.*

Contumacia

Per miſſionem in bona coercenda, 132. 2.
Contumaces in criminalibus intra annum tantum reſtituendi vt audiantur, 132. 3.
Contumax vt excidat declinatoria, ibid. 4.
Correctio, iudiciū, ſummarium & ordinarium vt differāt, 378. 9.
Correctio & politica decreta per appellationem non ſuſpenduntur & quare, 378. 9.
Correctio ad pœnā ordinariā nō inſtituitur ſed emēdationē, 378. 9.
Correctio Canonici Cathedralis quomodo inſtituenda, 379.
Correctio ab apprehenſione non incipienda niſi grauis ſit neceſſitas, 380.
Degradatio, 435.
Decimæ inſolitæ non exigendæ, 244. 1.
ex ſago pyro ſoluendæ, 245. *integre ſoluendæ*, 246. 4.
cognitio decimarum ad quos ſpectet, 246. 3.
Qui immunes à decimis, 247. 5.
An qui recens terras aggeribus cingunt? 247. 6.
Decimæ per inundationem an pereant vt ſeruitutes & fundi prioribus dominis, 247. 7. 248. 249.
ad regalia & diſpoſitionē Principū morib. an tranſeāt, 249. 10.
nouales decimæ parocho cedunt, 250.
an territorij domino vel Principi ius aliquod in eas cōpetat. ibid.
Delatores improbi compeſcendi, 373. 2.

Delegatorum

Magna poteſtas, 81. 1.
quales ij eſſe debeant, 81. 2.
Iureconſulti, 82. 4.
Deſignatio Iudicum diœceſanorum, officium, aſſeſſor, qualitas, 17.
hodie aliter quam olim delegatio expirat, 82. 3.

Digitized by Google

quia propter deſignationem perſonalis, 82. 3.
Denunciationes omiſſæ non vitiant matrimonium, 337. 10.

Deſignatio

Rei petitæ facienda & quando? 124. 1.
& hypothecæ reditus ex certo fundo petiti, non in genere, 125. 2.
Dignus digniori cedit, 182. 11.

Dilationes

Vt ſint arbitrariæ, 126. 1.
Abbreuiandæ, 2.
etiam per conſignationes, 3.
Quinquennales ſi controuertantur intra ſemeſtre terminandæ, ibid. 4. & 214.
neque concedendæ decoctoribus vtrobique.
Dimiſſoriæ quomodo dandæ, 46. 7.
Diſpenſationes contra conſtitutiones, 15. 10.
Ordinarijs committendæ, 18. 5.
qui eas reuident quæ mutant vltimas voluntates, 18. 6.
Diſpenſatio in ſecundo gradu non niſi ex publica cauſa & inter magnos Principes, 361.
Magni Principes intelligẽdi ſunt, vt Gutier. tract. de mat. c. 128. *n.* 14. *qui poſt Sanchez exiſtimat dominos ſolos titulares ſignificari, non autem ita ſtricte vt ij regibus pene æquales eſſe debeant vt voluit Suarez, præſertim cum etiã ſæpe diſpenſet Papa cum ſimplicibus nobilibus, & qui infra eos ſunt, neque tamen de valore talis diſpenſationis dubitandum, Gutier. ibid. quamuis ſpecialis derogatio Conc. Trid. non ſoleat inſeri literis.*
Diſpenſandi cauſa ſuper bannis, 337. 11.
rationabilis eſſe debet, 338.
quis diſpenſet, 339. 12.
In gradu conſanguinitatis quando Epiſcopus diſpenſet, 357. 2.
Quid ſoleat Epiſcopus Leodienſis, 358. 3.
Diſpenſatus ſuper bannis poteſt diſpenſari ſuper impedimento, non ſecus ac ſi denunciationes eſſent factæ, 358. 4.
& qui copulam habent ſine præuio contractu, 5.
copula alioquin ſubticita diſpenſationi obeſt, 360. 364. 5.
In ſecundo gradu diſpenſari vetat Concil. 361. 7.
gratis diſpenſandum, 361. 1.

cauſa in gradibus diſpenſandi, 362. 2.
explicandus propinquior, 363. 3.
& copula & finis per eam obtinendæ diſpenſationis, 364. 6.
Diſtributiones
Amittit abſens à diuinis, 165. 26.
quæ collegio vel fabricæ diuerſimode cedunt, 166. 26.
& inſuper alijs pœnis contumax poteſt coerceri, 166.
Præſentia corporalis vt non ſufficiat, 166. 27.
requiritur horarum recitatio ibid. an cantatio? 167. 28.
officij præſtatio per ſe niſi conſuetudo aliud permittat, 167. 28.
quatenus id procedat in vnitis, 169. 35.
celebrans an amittat, 168. 31.
Iubilarius non, 32.
Diſtributiones quotidianæ & annuæ vt differant, 168. 33.
quotidianæ an augendæ, ſi non illæ, ſed aliæ infrequentes tertiam tamen partem faciant, 170. 37.
partiendæ in ſingula officia, 161. 38.
reiecta appellatione, 171. 39.
In ſeruitio Epiſcopi exiſtens fructus, non diſtributiones lucratur de iure, ſecus de prouinc. & dioceſ. ord. 171. 40.
Quid de Canonicis graduatis, 171. 172. 173.
Interpreta. c. Conſuetud. de Cler. non reſid. in 6. ibid.
Diuortij quæſtio ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, 372. 1.
Grauis ad diuortium cauſa requiritur, ibid.
An morbus gallicus ſufficiat, ibid.
Sæuities compeſcenda, 373. 4.
Donatio Conſtantini vt neque tanta neque tantilla, 205.
In duello quot genera perſonarum concurrant puniendarum, 395. 1.
Duellum quale illicitum 3. *Duelli pœna*. 2.
Edicta PP. & Principum contra in duello pugnantes, 396.
Duella quæ olim licita iure ſæculari, 397. 5.
In duellis priuatis pœnæ Concil. obtinent, 397. 6.
Domini temporales vt pœnas incurrant conſentire non tolerare debent, 397. 7.
Clerici pugnantes in duello an ab Epiſcopo hodie diſpenſentur, 398. 9.

Eccleſiæ reparatio non noua conſtructio
Clero vt incumbat,38.1.312.12.313.
hodiernum in Belgio ius quoad reparandas Eccleſias ex Princi-pum edicto,309.2.
ad reparatas iam Eccleſias non pertinet,310.3.
neq̃; vbi iuxta priora iura Clerus iam officio functus,310.4.
neq; ad turres,311.5. neq; ad intrinſecum ornatum, 311.8.
ſingularum æſtatum tertia debetur, 311.6.
defalcanda canonica portio,311.6.
& damnum fortuitum,311.7.
non ſimul exigenda etiam poſt lapſum aliquorum annorum, 312.10.
Iuxta antiqua recordia quis chorũ,quis nauẽ, &c. reparet,312.
conſuetudo in his ſeruanda,313.
quid de decimis in manu mortua exiſtentibus, ſed impeditis re-uerti ad primigeniam naturam,314.13.
Eccleſiæ poteſtas à Deo,non à Principibus,68.11.

Edere.

Inſtrumenta debent qui habent ad piã cauſam ſpectantia,125.3.

Electio

Ad quos olim ſpectauerit,ad quos hodie,21.
Electio Papæ,Epiſcoporum eorumq̃; qualitas, & proceſſus, 24. 4.5. 6.p.31.12.
Cardinalium,26.7.Prælatorum monaſticorum,27.8.
Superiorum temporalium,28.8.
Abbatiſſæ 28.9.Inferiorum beneficiariorũ, 30.10.ætas,30.11.
Archidiaconi Scholaſtici, pœnitentiarij, canonici Cathed.32. collegiat.33.patrimonialium beneſ. Præfecti Collegiatæ,34. 14.Parochial.35.15.

Emptio

Redituum quibus legibus permiſſa,208.1.209.2.
redemptiones frumentariorum redituum quatenus in Eccleſia-ſticis obtineant,209.3.
domibus in oppidis priuilegiarijs impoſiti vt ſunt redimibiles, 210.5.& ſuper feudis,210.6.
pecunia irredimibiles conſtitui in poſterum vetitum,209.4.
facile ſuſpecti vſuræ & ſubiecti Macedoniano,211.7.

Ex-

Expectatiuæ abrogatæ,177.1.
An creatio canonicatus ſupernumerarij, 177.2.

Expenſæ

ob temeritatem aut contumaciam infligendæ, 132. 1. *nec facile compenſandæ, ibid.*

Epiſcopus

vid. V. Capitulum, V. Ordinarius.
Epiſcopi qualitas, electio, ſuper ea proceſſus, 24.5.6.31. 12. *ætas* 30. 11. *præcedentia*, 56.3.58. 5. *Archiepiſcopum vt Iudicem habeat*, 71.15. *In quibus cauſis vt delegati procedant*, 71.14.
Epiſcopus prius Cathedralem viſitat quàm reliquam diœceſim, 72.
Epiſcoporum familiares vt ſint exempti à laicis, 118. 47.

Excommunicatio

Ea quomodo vtendum, 65.8.68.10.
An vtendum in controuerſiis Iuriſdictionis, 107. 26.
Exemptio magnum hodie priuilegium habetur, 426.1.
non extenditur ad honorifica Epiſcoporum iura, 426.2.
non concedenda niſi mature cauſa cognita, ibid.
exempti in quibus auctoritatem Ordinariorum agnoſcant, 428. 4.
Præmonſtratenſes in paſtoratibus degentes quatenus ſint exempti, 429. 5.
Exemptis annexi paſtoratus & eorum Vicarij nõ exempti, 429.6.
Exempti quæ ſine Epiſcopis non poſſint facere, 430. 7.

Euchariſtia

ad ægrotum adorationis tantum cauſa non deferenda, 299.6.
non neganda afficiendis vltimo ſupplicio, 447.20.

Per falſitatem

Impetrans, impetratis caret, & punitur, 417. *Vt qui mentito nomine ad concurſum ſe examini ſiſtit*, 16.

In Ferijs

Quæ liceant, quæ non? 127. 1.
Prouinciales de ijs & diœceſanæ ordinationes, 2.
mulctæ ob eas violatas quomodo exigendæ, 128.2.
& applicandæ, ibid.
feſta ab omnibus obſeruanda, 128. 3.
quomodo noua præcipienda, ibid.

Quomodo regulares diuina officia tum publicè & priuatim perſoluere debeant, ibid.

vnde principium & finis incipiat, ibid.

Feſta memoriæ Corinthiacæ victoriæ, 4.

Feſta Sanctorum quibus & de quibus ſanctis extra Romanum officium permiſſa, 302.

Feudum

Quam diuerſimode in Brabantia & Flandria inter viuos & per vltimas voluntates alienetur, 211. 1.

nobile cum ſeruitio perſonale per profeſſionem vt ad agnatos abeat, 212. 1.

Feudum Domino negans per ignorantiam non amittit, 212. 2.

Feudorum naturam non ſequuntur mota à dominis Eccleſiaſticis, 212. 3.

Fidei profeſſio quibus & à quibus & qua forma

Præſtanda, 2. 1.

de Fide vt laici non diſputent, 6. 6.

Fidei per Indias propagatio, 9. 12.

præbenda donatus fidei profeſſionem vt facere teneatur, 154. 3.

qui ſint illius præſtita, & neglectæ effectus, 154. 3.

Fideiuſſio vt clero ſit interdicta, 212.

Flammula ſacra gallorum, (vt Palladium Troianorum & ancilia Romanorum) vt euanuerit poſt abuſum, 308.

Fornicatio

Simplex vt olim à canonibus punita, 145. 1.

non autem iure ciuili, 148. 5.

Furti in naufragio pœna, 399. 2.

detentio bonorum Eccleſiaſticorum, 398. 1.

Habitus

Indecens clericis vetitus, 142. 4.

quis ille ſit, 143. 5. 6. 7.

proprius nullus determinatus, ibid. 5.

Hæreticorum liberi quando ordinandi, 48. 12.

Hæretici ſemper coerciti, 386. 1.

maximè per Conc. Later. ibid.

Hodie temporum malignitas non vbique permittit, 387. 3.

non oportet tamen Prælatos ſollicitudinem deponere, 388. 4.

Itali

Digitized by Google

Itali vt extra Italiam vbi publicum Catholicæ Religionis exercitium non eſt, non habitent, & quæ circa hac vitare debeant, 388.

Sanctio Clem. *VIII. Principum Belgicæ, Senatus Antuerp.* 388.389.

Hæreticorum teſtamenta an valeant, 389.390.

Qui Inquiſitionis officio incommodat ſuſpectus eſt, 390. 9.

Homicida non audiendus niſi in carcere, 395.

Saluus conductus aut abſolutio non concedenda, niſi poſt ſatisfactionem hæredum occiſi, 395.

Horarum recitatio ad lucrandas diſtributiones requiritur, 766. 27.

Hoſpitalitas conſueta in monaſterijs retinenda cum frugalitate, 277.

Inceſtus

Vt mixti fori ſit & quo ſenſu, 120.53. *& quo ſenſu concordata Brabantiæ accipienda? ibid.*

Index librorum prohibitorum qui publicatus, 3. 4.

Indulgentiæ indiſcreta prohibita, 447. 21.

Induciæ

Vt neque quoad tempora neque quoad perſonas à Iure interdicta hodie obſeruentur, 60. *de Treuga.*

Quæ pœna violantis inducias, pacemve publicam? ibid.

Inhibitio

Iudicis ad quem, quomodo, & quando fieri non debeat, & quid præcedat, 137. 6.

Iniectio

Manuum violentarum, à quo Iudice punienda? 123. 55.

Immunitati an contrarietur

Bonorum immobilium vetita comparatio, 101.17.

an ſub hac comprehendantur reditus, bona olim ab Eccleſia profecta, decimæ? 100. 14. 15.16.

Prohibitio hæc non nata ex odio opulentiæ Eccleſiaſticæ, & vnde, 102.18.

Re immobili Eccleſiæ Legata, an pretium debeatur, 103. 9.

Immunitas Eccleſiæ commendata à Trid. Conc. omnibus Principibus, 316. 1.

Olim qualiter Archiduci Philippo pulchro à Romano Pontifice, 317. 2.
& præcipuis eius aulicis, 317. 3.
& à Carolo IV. Imperatore & Martino V. Pontifice per Germaniam & Belgicam ſancita, 318. 4.
Ius aſyli quam antiquum, 319. 5.
Qui hodie gaudeant, aut non, & qualiter, 319. 6. 322. 8.
Aſyli controuerſia ad Eccleſiam vt ſpectet, 320.
Aſylum etiam à banno tuetur, 322. 8.
Aſylo non gaudent clerici in cauſa correctionis, 323. 9.
ſed criminali, 10.
an delicta præſcripta hic conſiderentur, 324.
exemptio criminoſorum non conſideratur, 324. 12.
Excommunicatio ob violatum aſylum non reſeruata, 325. 13.
appellatio hic non admittitur, nec ad effectum deuolutiuum, nec in reo, nec in actore, 325. 14.

Impotentes

Separandi etiam ex officio, ſi non vt fratres tantum, & ſorores cohabitant, 366. 1.
Impotentium viſitatio, congreſſus, 367.

Inſtituendi

Prius ſunt ab Epiſcopo probandi, 178. 1.
Epiſcopo loci ſiti beneficij, 2.
Archidiaconorum inſtitutio de Iure differt ab ea quæ eſt de conſuetudine, 179. 4.
Inſtitutio parochorum quæ per Archidiaconos fit, an cenſeatur ad Epiſcopos ſpectare reſpectu concurſus ad parochiales, 180. 5.
Iure omnis inſtitutio ad Epiſcopum ſpectat, 181. 9.
Inſtitutus ſemel examinatus, quatenus de nouo non examinandus, 180. 7.
ceſſat examen in notorio literato, 181. 8.

Interdicto

Non obſtante valet matrimonium, 369. 7.
Solemnia nuptiarum interdicta, quo tempore, 368. 1.
tempora reſtricta nouo iure, 2.
non ipſi contractus interdicti.....3.

niſi

niſi per Conc. Mechlinienſe, ibid.
diſpenſat ſuper ijs Ordinarius, 369.

Interdictum

Retinenda & recuperanda ſaculares Iudices vt ad ſe trahant, 129. 1.
Adipiſcenda vt Ecleſia reſeruetur, 2.

Intruſus

Eſt qui non habet qualitatem quam fundatio requirit, nec regula de triemali eum iuuat, 131. 4.
Intruſus tamen non eſt, & iuuatur à regula, qui obtinuit collationem ab Epiſcopo, omiſſo Patrono, ibid.

Iudex

Vt actuarium habere teneatur, 89. 2.
quem ſibi poteſt aſciſcere, 89. 2.
Intra biennium cauſas finire tenetur. 89. 5.
Iudex Eccleſiaſticus citationes contra laicos, vt non niſi libellatas emittat, 110. 29.
vt licet id factum non ſit, teneantur tamen citati comparere, ibid.
Iudicum diœceſanorum deſignatio, 17. 1. *officium, aſſeſſor, qualitas*, 2. 3. 4.
Iudex à quo non tenetur defendere ſententiam, 140. 15.
punitur tamen ob ſordes, & nimiam culpam &c. ibid.
Iudæi veſte diſtingui debent, 385. 1.
Coerceri ne noceant, ibid.
Induci ad conuerſionem, 16.
catechizari, 16.
noui Chriſtiani vt in Belgio interdicti, 385. 2.
olim Iudæi ſub Ducum Brabantiæ protectione erant, 385. 3.
immobilia non poſſunt comparare, 386. *nec tutores non Iudæorum eſſe.*
Priuilegia conuerſorum, 386.

Iuramentum

Quale inhibitum, 134. 1.
Omne quod obuiat Concil. Trident. ibid.
non inſerendum contractibus, 135. 2.
abſolutio à iuramento à quo petenda? ibid.

Iuriſ-

Iuriſdictio

Eccleſiaſtica in quibus cauſis, ſæcularis in quibus, & quibus vtraq;
locum habeat,118. 48. 49.50.

Iudices

Alij alijs latius, & quibus ex cauſis,119.52.
plures cauſæ fundandæ Iuriſdictionis,123.57.
perfectiſſima domicilium,124. 58.
Arreſtum quatenus fundet iuriſdictionem, & quomodo in Clerico accipiendum iuxta Concilium Tridentinum,124. 58.
Iuriſdictio Epiſcopi & Capit. ſi per concordias ſtabilita ſit, quatenus ſucceſſores liget,380.
Lectio Theologica, 8. 9.
Litteratura,47.10.

Legati

In aduentu Principis hodie oſtendunt ſuas facultates, 86.
& Epiſcopis literas credentiæ, 86.
ideo ad inſertionem Commiſſionis non tenentur, 86.
Quales ſint plerumq; Nunciorum facultates,86.

Legitimus

An quis ſit, quæſtio ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, 370. 1.
In Flandria, vt mater nullos illegitimos habeat, 371. 2.
Leproſorum matrimonia, 355.
Iudices, ibid. 1.
Libere qualiter hodie matrimonium contrahi debeat,346. 18.
Libertas matrimonij pœnas legales tollit,348.20.
& ſuperiorum coactiones, ac impedimenta,349.21.
Legales prohibitiones, 22.
Patriam poteſtatem,23.*vide verb.Raptus.*

Libri

Mercatorum quatenus & quouſque probent,134.1.
Et piorum locorum Regiſtra, ibid. 2.

Litigioſorum

Beneficiorum fructus vt in Brabantia ad Prælatos pertineant, 133.2.

Mandata

*Executiua de capienda poſſeſſione beneficij reſeruati, vt non comprehendantur, ſub c.*20.*ſ.*24.*Trid.*61.1.

Male-

Maledici

Temerarij miſerandi vt ſint, non puniendi, 420. 1.
non blaſphemi, 2.
præmeditati, cum animo iniuriandi, puniendi, 421. 3.
præſertim cum aggrauantibus circumſtantijs, ibid.

Matrimonium

Præſente parocho & teſtibus hodie contrahi debet, 336. 9.
In Gallia quam obſcurè Conc. Trid. obliget. 342. 15.
In Belgica reſolutiones matrimoniales, 343. 16.
Qui cum impedimento publicè contraxerunt, an poßint deinde ſecreto ratificare, 345. 17.
Conſuetudines laudabiles, & benedictiones retinendæ, 347. 19.
Impedimenta matrimonialia quomodo hodie reſtricta, 364. 6.
vid. Interdictum.
vid. verbo Raptus.

Medici ægrotos moneant, vt confiteantur

Alioquin vltra tres vices non viſitent, 447. 18.
Hebræi non ſint, 447. 19.
Mendici è templo eliminandi, etiam ſacerdotes, 299. 4.
Miracula noua quatenus prædicanda, 237. 3. 305.
Diuinæ inſpirationes, non niſi à Papa approbatæ, ibid.
Miracula Veſpaſiani non ſacra, 305.
Miſſam quando ſacerdotes celebrare teneantur, 297. 1.

Monaſteria

Noua quomodo ædificanda, 267. 268. 269.
penuria exiſtentium in loco & aduentantium vitanda, ob profeßionum nullitatem, 267. 269.
Monialium clauſura, vide Clauſura.
Moniales Sedi Apoſtolicæ ſubditæ vt ab Ordinario in omnibus gubernandæ, 271. 39.

Monachi

Vt primum laici & omnibus clericis inferiores fuerint, 57. 4.
Vt officia ſua prima traſgreßi ad omnes dignitates aſcẽderint, ibid.
Vt id Conc. Trid. reſtrinxerit, 16.
Naturales vt hodie pauci, 231.
Vt eorum priuilegio ſpurij & qui citra concubinatum ex ſoluto & ſoluta nati ſunt, non gaudeant, ibid.

Negli-

Negligentia

Prælatorũ ſupplenda quoad defectũ doctoris ſacræ ſcripturæ, 42. 1.
Prædicatoris Paroch. 42.1. *Regul. diſciplinæ in commend.*
Regular. extra clauſtra delinquentis, 43. 2.
Capituli ſede vacante, 43.3.
Regularium non redigentium ſe in congregat. 43.3.
Epiſcoporum non exequentium Conc. Trid.
Neophyti quando ordinandi, 48. 12.
Nobilitas gentilitas Francorum, Hidalguia Hiſpanorum, vnde, 216. 217. 218.
Nobilis iudicatus in vno loco & contra vnum, vbique & quoad omnes talis habendus, 246.

Notarium

Papa aut Princeps creat, 89.2. *Actuarium Iudex,* 89. 2.
Notarios Iudex Eccleſiaſticus examinat, inidoneos ſuſpendit, amouet &c. 89. 3.
Nouitiorum inſtitutio, 260. 16.
Annus nouitiatus de momento in momentum computatur, 261.18.
& quid de biſſextili, ibid.
ſponſus hodie ad profitendum habet annum, 261. 19.
qui non eſt neceſſarius in prouiſis commendatarijs, 20.
ſed in tranſeuntibus ad aliam religionem, 21.
ante tempus profeſſus eo expleto non repetit nouitiatum, 22.
eo expleto admittendi habiles, alij dimittendi, 262. 23.
Nouitiatus an repetatur in nulliter profeſſo, 261. 23.
Nouitio exeunti omnia ſunt reſtituenda, 263. 26.
Nullitates non attendendæ, 90. 6. 139. 13. *maxime in foro Eccleſiaſtico, & quare, ibid.*
Ne quidem in citatione quæ facta ſit, ſed nulliter, 90.7.

Oratoria

An Epiſcopi concedant, aut facultatem extra conſecrata templa celebrandi, 300.8.
Ordinarij mores, 65. 8.
Officium quoad cenſuras & quibus medijs ſuos regere & coercere potiſſimum debeat, ibid. n. 8.9.
An alijs pœnis quam canonicis? ibid.
quomodo ijs vti debeat, 10.

An territorium habeat,66.67.
Ordinarij Iuriſdictio vnde in his quam in illis locis maior,69.12.
Ordinarij in quibus cauſis procedant vt delegati, 71.14.
quibus caſibus in exemptos habent poteſtatem,ibid.
Ordinarij iuriſdictio à nemine turbanda,61.1.
non à ſuperioribus impediendo,percipiendo,auocando,&c. ibid.
non ab inferioribus,n.2. aut ijs ipſis,n.3.
Inferiores de cauſis matrimonialibus & criminalibus non cognoſcunt iure ſuo, ſed ſi delegati fuerint ſecus,64.6.
Et de cauſis correctionum iure ſuo,ibid.
niſi ſecus habeat immemorabilis conſuetudo,64.7.
Ordinariorum pacta cum delegato exercitus in Belgio, 62.63.
In 2. inſtantia intra Prouinciam manendum niſi Romam appelletur, 64.7.
Vicarij generales ſeu Officiales cognoſcunt de cauſis matrimonialibus & criminalibus,65.7. (20.21.
Ordinariorum cum Capitulis cõtrouerſia ordinariæ deciſæ,73.19.
Ordinarius notarios examinat,ſuſpendit,amouet,189.3.
Reuidet commutationes vltimarum voluntatum, 18.7.
Ordinare Epiſcopus ſuos tantum debet, 44.1.
Triplices ſui, 45.2.
aut inter eos qui ſufficiens non habent beneficium,45.3.
An oriundi non orti,4.
Regulares ordinandi ab Epiſcopo loci ſiti monaſterij,46.
A quo qui nullius diœceſis?
Ordinandorum ætas,48.18. qualitas,47.9. literatura, 47.10. natales,48.12. ſtatus,48.13. mores,14. titulus,15. patrimonij, 17. vere habiti,18. iurati,19. non alienabilis,20. penſio in titulũ aſſignata non extinguibilis,51.21. Ordinandorum denunciatio per parochum,52.23. examinatores,52.23.24.
Ordinatio vbi,& quando fiat, 52. 22.
Ordinantis inquiſitio,52.23.
Ordinum gradus,52.25. ſuſceptio plurium ſimul,53. 25.
Ordines in reatu ſuſcipiens an forum mutet, 49.14.

Oſculum

Signum fidelitatis & magna nobilitas ſi vaſallus à domino cum oſculo recipitur, 17.4.

ſoli

ſoli canonici cathedrales ad oſculum Epiſcopi recipiuntur, ibid.

Parochus

Præter fidei profeſſionem vt etiam reſidentiam ſpondeat, 155. 4.
& iure diuino ad eam teneatur, 157. 7.
an ſimiliter qui non curam animarum ſed iuriſdictionem externam habent, 160. 13.
vt ex cauſa ſtudij & ſimilib. non excuſetur à reſidētia, 165. 24.
Epiſcopi parochis ſtudij cauſa abſentiam permittere non poſſunt, 165.
Parochus in curato reſidens vt fructus lucretur alterius beneficij legitime retenti, 165. 25.
Parochi officium circa prædicatores, prædicationes, indulgentias, noua miracula, diuinas inſpirationes, doctrinam populi, catecheſin puerorum, confeſſionem & communionem in Paſchate in parochiali, vel Cathedrali, 237.
Epitome functionum paſtoralium, 241. 9.
Parocho populus reuerentiam & defenſionem debet, 238. 4.
librum matrimonio iunctorum habeat, 239. 5.
qui in archiua quotannis referendus, 6.
quatenus probet, 7.
Si non ſit quæ aliæ probationes admittendæ, 8.

Parochia

Parochialis Eccleſia vnde noſcatur, 235. 1.
frequentanda eſt non ex conſilio ſolum ſed & præcepto, ibid. 2.
Parochiæ iura vt capellæ inuadere non debeant, 238. 4.
In viſitatione parochiali quæ inquirenda, 296. 5.
Parochia noua quando & qualiter erigenda, 315. 14.
erectio nouorum Epiſcopatuum in Belgio, 316.

Patronatus

Quomodo hodie acquiratur & quæ Conc. Trid. circa illud mutauit, 290. *quatenus illud in Belgio receptum*, 291. 3.
Patronatus cognitio ad quem ſpectet, 291. 4.
Quæ illius probatio, 291. 5.
Quando de patronatu conſtat ſed quæritur cui competat non habet locum rigor Conc. Trid. 292. 6.
Parochialis patronatus laici à concurſu libera, 292. 7.
& exempta à conſtitutione Pij V. de reſignat. benef. 292. 8.

Patronus

Patronus parochialis nunc pro quadrimeſtri 20. dies tantum habet, 293.9.
Patrono negligente ius deuoluitur non obſtante antiqua conſuetudine ſaluo iure principis, 293.10.
Patronatus amittitur ſi patronus iura vel bona Eccleſiæ occupet, vel ius patronatus vendat, 294.
Pœnitentia publica, 448.23.
Penſio & collatio diuiduæ ſunt, & à diuerſis fieri poſſunt, 195.
ab Ordinarijs impoſita Romæ non confirmatur, ſed de nouo imponitur à Papa, ad quem ſolum ſpectare ibi contenditur, 195.
Circa penſiones ſi quid noui iuris Romæ ſtatuatur in prouincia impedire an Romæ ſupplicare principibus conueniat, 195.
Penſio ſuper Conſiſtoriali Abbatia à Papa an Ordinario imponenda ſit, 196.
Penſio an imponi poßit ſuper non conſiſtoriali ab eo qui illius Abbatem confirmare poteſt, 197.
An, quando, quibus ex cauſis, ſuper beneficijs ac perſonis Ordinarij penſionem imponunt, 197.198.
Annata ex penſione vel beneficio collegio vnito an ſingulis quindecenniis ſolui permittēda, vbi plura de annatis, 198.199.200.
Penſionarius ad annatas tenetur, 201.
Nec ad eas obligari poteſt beneficiarius ab alio quam Pontifice, niſi ſub beneplacito. 201.202.
Penſionem Princeps imponere an vllo modo poßit, 201.202.
Penſio ad vitam Abbatis ſine conſenſu Conuentus imponi poteſt, vlterior ſecus, 204.
Expenſæ penſionis à penſionario ferendæ, 204.
Penſio in titulum ſumpta ad ſuſcipiendos ordines non extinguibilis, 51.21.
Penſio an filio reſeruari poßit ſuper beneficio patris, 53.1.
Acceſſus & regreſſus aboliti etiam penſione non ſoluta, 192.193.
Translationes ſublatæ, 193.6. etiam in profeſſuro, 194.7.
Super curato niſi ob ſenium aut morbum in Belgio inhibita, 193.4.
Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet, 193.5.
Super canonicatu non imponitur qui non ſit 100. ducat. 194.
Nec ſuper alio beneficio infra 24. ducat. ibid.

Exceſſiua penſionis reductio ad iudicem Eccleſ. ſpectat, 194.9.
Placito principis ad conſtitutionum publicationem vt opus non ſit, 11.2. *ad quas bullas exigatur* 11.2. *vt omnia edicta loquantur in beneficialibus, ibid.*

Pignus

Non contrahitur niſi coram domino rei ſitæ ſeu eius hominibus in immobilibus, 213.2.
Contra quemlibet pignoris poſſeſſorem vt agatur, ibid.
Pœnis an alijs quam Canonicis Eccleſia vtatur. 66.67
In poſſeſſorijs modus procedendi, 130.3.
Poſſeſsio bullis expeditis demum ineunda, 131.5. *V. Triennalis.*

Potatio

Clero vetita, 144.8.
Sub qua pœna, ibid.
Præſertim cum accedit ſcandalum, ibid.
Aequales hauſtus an vetiti, ibid. 9.

Prædicatorem

Conſtituere ad Epiſcopum ſpectat, 77.78.79.
Cuius ſumptibus, 80.
Prædicare nemo poteſt niſi probatus & licentiam adeptus, 8.10.
Regularis intra ſuam Eccleſiam accipit ab Epiſcopo tantum benedictionem, 8.11.
Prædicans hæreſim, ſcandala punitur, 8.10. *à quo?* 9.11.
Prædicatio ab Epiſcopo ſi cui interdicatur etiam ſine cauſa, debet parere, 8.10.

Præcedentia

Abbatum, 57.4.
Eccleſiaſticorum inter ſe, 57.4.55.1. *horum & laicorum, ibid. honoratio.*
Regum & Principum prærogatiua, 59.57.11.2.3.
Eorum erga Epiſcopos, ibid. erga presbyteros reuerentia, 55.1.
Archidiaconus vt & quando Archipresbyterum, 58.6.
Canonici monachos, & clerus ſecularis regularem præcedat, ibi.
Capit. Cath. ſi cum Epiſcopo procedit omnes dignitates præcedit, 58.6.
Epiſcopi vt præcedant iuxta tempus ſuæ ordinationis ſine reſpectu ſedium, 58.5.

Etiam

Digitized by Google

Etiam exempti & nullius diœceſis, ibid.
Poſſeſſio in his & conſuetudo ſpectanda, 58.59.7.
Et quid in vrbe fieri ſolet,ibid. vel potius debet iuxta l. 12. *d. de de off. Præſid.*
Mendicantes iuxta tempus ſua in vrbes vbi agitur, admiſſionis, 59.7.
In dubiis vt vtriſque aliquid prærogatiua aſſignetur,ibid.
Quo ſenſu fortè Trid. *Conc.vtitur verbo componere vt poſſit eas difficultates Epiſcopus.*
*In ſua quiſque Eccleſia vt præcedat,*59.8.
Controuerſia hæ ſine appellatione de plano finiendæ ab Epiſcopis, 59.9.
*Præferentia inter Creditores miſerabilibus perſonis quouſque competat,*214.
Bancaroutis aſſiſtens clericus vt puniatur, 214.
Prælati in Brabantia qui ſunt de ſtatibus coram principe iuri ſtāt, 91.2.*etiam alibi,*92.2.
Non tamen declinant ordinarium Eccleſ.niſi ab eo exempti, 92. 2.
*Illius rei origo,*92.3.
*Vbi id locum non habeat,*93.4.
*Non in Epiſcopis vt talibus,*4.
*Prælati Eccleſiaſticas perſonas coram ſæcularibus trahentes quo facilius eas ſupplantent vt puniantur,*113.34.
*Presbyteralem domum quis conſtruat vel reparet,*314.
*Presbytero auo in beneficio an nepos ſuccedere poſſit,*53.2.
*Presbyteris debita reuerentia,*54.9.

Præſcriptio

*Salariorum intra biennium,*135.1.
Vt redituum intra triennium, ibidem.
*Priuatio niſi iure exprimatur non irroganda,*436.3.
Eius lite pendente reſignari beneficium poteſt, ibid.
Priuationem quæ crimina iure nouo inducant,ibid.
ſcil.retentio incompatibilis beneficii, 5.
*Confidentia benef.*6.
*Omiſſa publicatio reſignationis,*437.7.
*Habitus incompetens,*8.

*miniſtratio male ordinati,*9.
*qui effectus,*10.
*Priuatio irroganda ob maledicta publica &c.*11. *retentionem beneficiorum duorum reſidentiam requirentium, inſordeſcentiam, ſodomiam frequentem,ibid.*

Proceſſio.

*Vt à publicis proceſſionibus nullus excuſetur,*60.10.
*Præter obnoxios clauſuræ,n.*11.*& qui illi? ibid.*
Et confraternitates laicas,ibid.
*Quæ publicæ,*16.12.
Si noua,vt ad Epiſcopum ſpectet cum Capi.decernere quò & quà ducendæ,ibid.
*Profeſſionis regularis requiſita,*260.15.
*Morbus ſuperueniens non nocet profeſſioni,*260.17.
*Profeſſiones tacitæ an hodie ceſſent,*262.24.
*Profeſſus nulliter debet cum ſcientia reualidare,*263.25.
*Profitens teſtari poteſt,*263.27.264.29.
*Ante profeſſionem ſine effectu,*263.28.
*etiam id in reſignatione beneficii obtinet,*264.29.
*Superiores opimas profitentium facultates captare non debent ſub pœna reſtitutionis.*264.
Veſtienda profeſſura & examinanda 265.30.*ab Epiſcopo,*271.38.
*Inuito etiam patre arbitrio ſuo permittenda,*265.
*Profeſſio ob monaſterii penuriam irrita,*267.
*Proprius ſacerdos quis dicatur,*238.

Purgatio

*Canonica non omnino hodie ceſſat,*432.1.
*Suſpecti non conuicti non condemnandi ideo,*433.2.
Compurgatorum numerus 433.3.

Quarta.

*Trebellianica & legitima an ſimul deducatur? & quid de Falcidia,*227.21.
*Quarta Cathedrali & Parochiali ſeruanda,*233.3.
*Ex quibus non debeantur,ibid.*4.234.9.
Concordata circa eam ſeruanda, 233.6.

Raptus.

Nouum matrimonii impedimentum dirimens Conc. *Trident. con-ſtituit.*349.27.
In quibus ſpeciebus,25.
Clauſula dummodo ſponſa rapta non fuerit in quibus ſpeciebus ſumenda,350.26.
Rapta libere raptori nubens an bona amittat,351.28.
Pœnæ raptus an ipſo iure an per ſententiam incurrantur, 351. 27.

Reditus.

Per annos decem ſolutus vt continuandus ſit,125.2.
Reditus vid. verb. emptio.

Regalia.

Vnde nata & quid de ea ſentiendum,22.3.
In Belgica præterquam Tornaci *non obtinet*,22.3.294.11.
Regalia inſtar patronatus & ex eo nata,294.11.

Regiſtra.

Piorum locorum quouſque probent

Regularis

Non eſt qui non demiſit vota ſolennia,251.1.*Neque Canoniſſa neq; Beghina* 2.*ſed quæ in ſocietate* Ieſu *profitentur*, 3.
Ordines vxorati proprie non ſunt regulares,259.14.
Requiſita profeſſionis,260.15.
Excommunicantur qui cogunt ad Religionem,265.30.
Qui inualidam dicit profeſſionem coram ordin. & ſuper reg. id facit,265.31.
*Moniales tenentur ſingulis menſibus confiteri,ibid.*32.
Congregationes Regul.266.33.
*Numerus regularium ſtatuendus ne egeant,ibid.*34.
Eadem ratio ineunda cum noua monaſteria erigunt, 267.35.
Penuria exiſtentium in loco & aduenturientium vitanda ob profeſſionum nullitatem,267.269.
Regularis inique tractatus quatenus appellet, adque Superiorem eat,270.
Regularem paupertatem an offendat peculium,275.43.
Mobilia immobilia regularibus quatenus poßidere licitum,ibid.
Adminiſtranda per amouibiles officiales,277.46.

Vſus neceſſariorum ex arbitrio Superiorum permittendus, 275. 42.
horum arbitrio regulares in hoc ſtant, ibidem.
Non poſſunt credere quoad immobilium poſſeſſionem, vel mobilium ſuperfluorum, ibid.
Reditum, vſumfructum, penſionem vt habere non poſſunt, 276.
Paupertas Capucinorum, Minorum, Diſcalceatorum, & quondam Prædicatorum, 276. 44.
Neceſſaria regularibus tribuenda, vt ſuperflua adimenda Regulares ex cauſa alimentorum ſuſtentationis quin & ſtudij ſuperioris obligant, 276. 45.
Relationes vt olim obtinuerint, 141. 17.
Religioſæ domus mixti fori ab vtroque iudice curandæ, 281. 1.
Rationes coram quibus reddendæ, 282.
Quid ſi in fundatione cautum ſit ne Epiſcopus ſe immiſceat, 283. 3.
Adminiſtratores ſint tantum triennales, 284. 6.
Loca ſine Epiſcopi auctoritate fundata ad eum non ſpectant, 284. 7.
Loca & collegia ſub regum immediata protectione ſine eorum conſenſu non viſitantur, 284. 8.
Ditionum Belgicarum ſtatus antiquus, 284. 9.
Concil. Triden. obtinet tam inſpecto vetere quam hodierno ſtatu, 289. 16.
Curent Epiſcopi impleri fundationes, 289. 16.
Niſi neceſſitas reductionem poſtulet, 289. 17.
Renunciatio ſeu reſignatio quibus ex cauſis fieri poſſit, 39. 1.
Publicanda, 40. 2. *diebus* 20. *ante reſignantis mortem*, 41. 3.
Fraudulenta & fictitia, 42. 5.
Reſidere iure naturæ Epiſcopi & Paſtores tenentur, 157. 7.
Non ita Abbates, 150. 18.
Canonici Cathedrales non vltra tres menſes abeſſe poſſunt, 157. 8.
Quatenus in his differant à paſtoribus, 158. 9.
Nondum pacificus reſidere non tenetur, 158. 11.
Ad reſidentiam an obligent Capellaniæ animarum, 160. 12.
In canonicatibus an nunc per conſuetudinem onus reſidentiæ tolli poſ-

ſi poſſit,160.13.
Antiquæ quidem conſuetudines à Trid. abrogatæ,161.14.
Non tamen priuilegium aut fundatio, ibidem.
Quomodo procedendum contra non reſidentes, ibid.15.
Abſentia iuſta cauſa peſtis,161.16.
Romana peregrinatio,162.17.
Comitatus Epiſcopi, ibid.18.
Miniſteria regia,19.
Priuilegium Capellæ Burgundicæ,162.20.
Indultum Leonis Car. V. pro 100. beneficiariorũ abſentia,163.
Quomodo id perſonale,163.
Reſidentia vt in beneficio ſimplici non requiratur,167.29.30.
Reſidere qui non poſſunt in loco Eccleſiæ, an teneantur in diœceſi? 169.36.
Interpret. c. conſuetudin. de cler. non reſid. in 6.171.172.173. 174.
Reſeruationes periculoſæ,178.3.
Sublatæ à Conc. Baſil. reductæ,181.9.
Reſeruatio vacantium ob hæreſim, confidentiam, non ſeruatam formam in collatione curatorum,182.10.
Reſeruati caſus, V. Caſus.
Reſcriptorum curſum impedientes,18.7.
Reſtitutio in integrum poſt quinquennium ex iuſta cauſa an concedatur profeſſis,277.47.
Quid de ijs qui non feruore Religionis ſed genialis Bacchi profeſſi ſunt,279.
Reuerentia erga ſacerdotes,55.1.
Sacerdos ignotus an admittendus ad ſacra,307.7.
Sanctorum *feſta quibus & de quibus Sanctis extra Romanum officium celebrare permiſſum,302.*
ſine Romana Eccleſiæ cenſura nemo publice vt ſanctus colendus, neque id conceſſit Trident.305.1.
Sancti ſine canonizatione non colendi quamuis miracula faciant,306.
Sancti Belgicæ vix aliqui canonizati,307.

Quis hic cultus publicus,307.

Eleuari, non canonizari vt poſſint,305.

Sequeſtratio

In collatis à Papa & ordinario beneficiis vt obtineat, 132.1.

vt in litigioſis etiam obtineat,133.1.

Et in ſecunda inſtantia pro victore non obſtante appellatione, & quando neuter reſidet,ibidem.

Simoniace acquiſitum beneficium dimittendum,381.1.

Ordines non exercendi, 2.

Simonia circa ſacramenta ſeuere punienda,3.

In receptionibus beneficiariorum committi ſolita, 4.

Confidentialis,5.

Circa elocationem iuriſdictionis,382.6.

Iura ſigilli Epiſcopi,7.

Mercedes Notariorum, 7.

Iura inſtitutionum, 8.

In vſus pios non accipiendum niſi & antiquitus ſit,383.

Detractio ex fructibus vetita,383.9.

Eleemoſynæ pro adminiſtratione ſpiritualium permiſſa,384.10

Simonia non verſatur in ſecularibus, pretium tamen non debet interuenire,384.11.

Ob Solutionem clericus non excommunicatur neq; carceratur & quatenus bona vendant,214.

Excipiens non numeratam pecuniam vt ſoluat,214.

Spadones qui contrahere non poſſint,368.

Circa ſponſalia nihil innouatum nouo iure Trid.331.1.

Vt ea obligent & cogi promiſſores poſſint vt olim,332.2.

Indeterminata ſponſalia per copulam determinantur,333.4.

Filii familias inuitis parentibus,non irritè contrahunt, ſed tamen peccant,334.5.

Ideoque hi illorum conatibus,ſuaſionibus obſtare poſſunt,non vi aut metu,335.6.

An exheredatione,7.

Sponſalia de præſenti clandeſtine contracta non reſoluuntur in ſponſalia de futuro 333. 4. ---neque aliquem effectum habent,ibi.ne quidem iurata,Gutier.de Iur.Confir.p.1.c.51.n.26. quod c.vide pro intellectu c.1.de reform.matr.Conc.Trid.

An

An ſi deſloratio acceſſit ad quidquam tenebitur deſlorans, 333.
Ex cauſa graui ſoluuntur ſponſalia, 336.
Præſertim fornicatione, ibidem.
Spurij qui dicantur & eorum ſucceſſio 229.
Vt priuilegio naturalium non gaudeant, 230.
Sterilitas qualis impedimento ſit matrimonio 366.
Stupri perfecti & imperfecti pœna, 398.
Succeſſio
Inteſtatis Clericis in Belgio Epiſcopi vel Capitula vt hodie plerumque ſuccedant 215.2.
Olim in Flandia Comites teſtatis inteſtatiſq; in ſemiſſem, 216.3
Et quæ ratio 216.217.218.
Fructus nondum percepti ad defunctum & ſucceſſores quatenus ſpectent, 219.
Spolia vbi, & in quibus locum habeant, 228.1.
Succeſſionum incapaces profeſſi, 229.2.
Succeſſio baſtardorum, 229.
Princeps baſtardis ſuccedens an omnibus ſuccedat illegitimis non propriè naturalibus, 230.231.
Superiorum vitium credulitas, 377.7.
Supremus
Aut Souueranus fuerat olim Belgicarũ ditionum ſtatus 287.11.
Souueranitatem pacta priuilegiaue an impediant, 287.12.
Souueranitatis indicia 288.14.
Suſpecta mulier quæ dicatur, 147.4.
ſ Templo *eliminanda omnia ſecularia* 298.2.
uppellectilia niſi ob neceßitatem & ea durante, 299.
multo magis turpia 299,3.
Mendici etiam ſacerdotes, 299.4.
qua parte templi clerus & populus conueniat, 303.10.
Templi conſecrationis dies anniuerſarius vt mutetur 316.17.
Teſtamentorum cognitio in Brabantia vt ad forum Eccleſiaſticum ſpectat, 94. 5. *& antiqua iura Pontificibus multum in hac cauſa detulerunt, l. hæreditas in fin. D. pet. hæred. l. 3. in fin. D. de ſuis & leg. hæred. animaduertit G. Fornerius Select. l. 1. c. 28. etiam in quæſtione inofficio.* 96.7.

Seruat tamen in his ſtatuta, conſuetudines, edicta, 95.6.
Quid dicendum in non ſcriptis 97.9.
Teſtamenti factio vt clericis competat de obtentis per beneficia 215.1.219.5.6.7.
Quatenus ſine offenſa conſcientia fiat 220.8.221.
Non laudanda teſtantium pietas, qua natura obliuiſcatur 223.10.
Voluntas in alterius arbitrium collata quatenus ſubſiſtat, 223.11.
Teſtandum palam, 223.12.
Et ſerio hoc agendum, 224.13.
Solennia hodie requiſita, 224.14.
Inducia Belgica teſtamenta irritant in odium belli aut religionis conſcripta, 224.15.
Teſtamenta nuncupatiua in Belgio vt ceſſent, 225.17.
Milites & clerici inutiliter teſtantur pro concubinis, 225.18. *an idem in paganis* 225.19.
Teſtamenta à teſtatore & teſtibus hodie ſubſcribenda, ibidem.
Teſtamenta profitentium, v. *profeſſio*.

Teſtes

Contra Epiſcopum quales eſſe debeant, 376.56.
Teſtem iudex non refellit niſi parte petente, 134.

Titulus.

Ordines ſine titulo ſuſcipiens & conferens quas pœnas incurrant, 49.15.
Vicaria tit. 50.16. *patrimonii*, 17. *vere habeatur neceſſe eſt*, 18.
Non alienabilis, 20. *nec penſio in titulum ſumpta extinguibilis*, 21.

Triennalis

Poſſeſsionis beneficium, 131.4.
An bullas teneatur triennalis exhibere epiſcopo viſitanti? 131.6.
Triennalis iuuatur qui collationem ob ordinario habet omiſſo patrono, 131.4.
Intruſus tamen eſt ſi non habet qualitatem quam fundatio requirit, ibidem.
Poſſeſsio bullis expeditis demum ineunda, 131.5.

Tranſlationes *Epiſcoporum quando permittenda*, 44.

Vicarius, vid. v. Capitulum.
Viſitatio ab Epiſcopis diœceſis quotannis facienda, 294.1.
Indeterminato tempore, ibidem, 2.
Inchoanda à Cathedrali 295.3.
In qua quæ inquirenda, ibidem 4.
Quæ in parochiali, 296.5.
Viſitandi facultas à Trident. data cumulatiue, 296.6.
Ciſtercienſes quatenus ab ordinariis viſitentur, 296.8.
Viſitanti quæ præbenda, 296.9. nihil ſi inſuetum, 297.10.
Conſueta ſecundum antiquam taxam, valorem, menſuram, monetam. 297.
Viſitatio Impotentium, 367.
Deiparam viſitatam fuiſſe, ibidem.
Vniones reuidendæ 423.
Epiſcopus ſeminario non vnit beneficia ad ſe ſpectantia, 423.2.
Curatum non niſi curato vnitur, 424.3.
Simplex poteſt tenui præbendæ cathed. non menſæ capit. ſacriſtiæ, fabricæ vniri, 424.4.
Vniuntur vacaturæ per reſignationem ſimplicem, non in fauorem, 424.5.
Vtilitas vnionum, 425.6.

Vſura

Prohibita etiam pecuniæ pupillaris, 399.1.
A lucro ceſſante & damno emergente vt iuſtificetur, ibid.
Moderatio licitarum vſurarum ex edicto Car. 5. 401.2.
Intereſſe determinari nequit certa conſtitutione, 401.3.
Vſura nautica, 402.4.
Vſurarũ excommunicandi ſententia ferenda, 402.5.
Lombardi hodierni, ibid.
Exercitium menſæ mutuatariæ examinatur, 403. 404. 405. & ſeq.
Abſolutio nummulariorum, 408.
Teſtamenta Lombardorum an ſint valida, 409.
An poßit princeps priuilegium dare vt valida ſint, 40[illegible] ſeq. an velit, 416.

FINIS.

[stamp]

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google